

AKTA KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

**NR 36
ROK 2024**

Warszawa 2025

BIURO PRASOWE KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

WYDAWCA:

Biuro Prasowe Konferencji Episkopatu Polski
Skwer kard. S. Wyszyńskiego 6
01-015 Warszawa
tel. 022/ 530-48-25
e-mail: biuroprasowe@episkopat.pl
www.episkopat.pl

REDAKCJA:

ks. Leszek Gęsiak SJ (red. nacz.)
Joanna Lipka (Biuro Prasowe KEP)
s. Katarzyna Więcek FMA (Biuro Prawne KEP)

*W niniejszym numerze „Akt Konferencji Episkopatu Polski” opublikowane są dokumenty
wydane od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.*

ISSN 1505-1870

ŁAMANIE I DRUK:

Poligrafia Wydawnictwa Biblos

Plac Katedralny 6, 33-100 Tarnów
14 621 27 77

biblos@biblos.pl
www.biblos.pl
[@wydawnictwobiblos](#)

OGÓLNY SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	17
I. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ I NUNCJATURY APOSTOLSKIEJ W POLSCE	19
1. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej	19
2. Dokumenty Nuncjatury Apostolskiej w Polsce	99
II. DOKUMENTY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	103
1. Uchwały definitywne Konferencji Episkopatu Polski	103
2. Komunikaty, oświadczenia, apele i stanowiska Konferencji Episkopatu Polski, jej organów, gremiów statutowych i delegatów	190
2.1. Komunikaty z Zebrań Plenarnych Konferencji Episkopatu Polski	191
2.2. Dokumenty Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski	196
2.3. Dokumenty Rady Biskupów Diecezjalnych Konferencji Episkopatu Polski	197
2.4. Dokumenty Prezydium Konferencji Episkopatu Polski	198
2.5. Dokumenty Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski	199
2.6. Dokumenty Komisji, Rad i Zespołów Konferencji Episkopatu Polski	212
2.7. Dokumenty Delegatów Konferencji Episkopatu Polski	268
3. Listy Pasterskie Konferencji Episkopatu Polski	276
4. Korespondencja Konferencji Episkopatu Polski (Wybór)	292
III. INNE DOKUMENTY	309
IV. STATYSTYKA	327

SZCZEGÓŁOWY SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	17
I. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ I NUNCJATURY APOSTOLSKIEJ W POLSCE	19
1. WYBRANE DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ	19
Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie Sługi Bożego Michała Rapacza (24.01.2024)	19
Nota Dykasterii Nauki Wiary „Gestis Verbisque” w sprawie ważności sakramentów (2.02.2024)	20
Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie Sług Bożych Krzysztofy Klomfass i 14 Towarzyszek (14.03.2024)	30
Dekret Penitencjarii Apostolskiej o uzyskaniu odpustu podczas Zwyczajnego Jubileuszu Roku 2025 ogłoszonego przez Jego Świątobliwość Papieża Franciszka (13.05.2024)	32
List kard. Mario Grecha, Sekretarza Generalnego Synodu ws. zatwierdzenia biskupów reprezentujących Konferencję Episkopatu Polski do udziału w Drugiej Sesji XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (15.05.2024)	36
Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie Sługi Bożego Stanisława Kostki Streicha (23.05.2024)	37
Dekret Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów ws. wspomnienia dowolnego św. Stanisława Papczyńskiego, prezbitera (2.09.2024)	39
Nota Dykasterii Nauki Wiary na temat doświadczenia duchowego związanego z Medziugorie: „Królowa Pokoju” (19.09.2024)	39
<i>Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy</i> XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (26.10.2024)	55
2. DOKUMENTY NUNCJATURY APOSTOLSKIEJ W POLSCE	99
Przyjęcie rezygnacji abp. Andrzeja Dzięgi. Bp Zbigniew Zieliński – administratorem archidiecezji szczecińsko-kamińskiej <i>sede vacante</i> (24.02.2024)	99
Wyjaśnienie związane z rezygnacją arcybiskupa szczecińsko-kamińskiego (26.02.2024)	100
Przyjęcie rezygnacji bp. Andrzeja Dziuby. Bp Wojciech Osiał – administratorem apostolskim diecezji łowickiej <i>sede vacante</i> (9.03.2024)	100
Wyjaśnienie związane z rezygnacją biskupa łowickiego (9.03.2024)	100
Bp Artur Ważny – biskupem diecezji sosnowieckiej (23.04.2024)	101
Bp Wojciech Tomasz Osiał – biskupem diecezji łowickiej (12.09.2024)	101
Bp Wiesław Śmigiel – arcybiskupem metropolitą szczecińsko-kamińskim (13.09.2024)	101
O. Piotr Kleszcz OFMConv. i ks. Zbigniew Wołkowicz – biskupami pomocniczymi archidiecezji łódzkiej (25.09.2024)	101
Przyjęcie rezygnacji kard. Kazimierza Nycza. Abp Adrian Józef Galbas SAC – arcybiskupem metropolitą warszawskim (4.11.2024)	102
Ks. Tomasz Zbigniew Sztajerwald – biskupem pomocniczym diecezji warszawsko-praskiej (5.11.2024)	102
II. DOKUMENTY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	103
1. UCHWAŁY DEFINITYWNE KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	103
397. Zebranie Plenarne KEP (13-14.03.2024)	103
Uchwała nr 1/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie Statutu MIVA Polska	103

Statut MIVA Polska	103
Uchwała nr 2/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie Statutu Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym	108
Statut Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym	109
Uchwała nr 3/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie Zespołu ds. finansowania Kościoła przy Kościelnej Komisji Konkordatowej	117
Uchwała nr 4/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie Zespołu roboczego ds. kontaktów z Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie lekcji religii w szkole	118
Uchwała nr 5/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Członków Komisji Charytatywnej KEP	118
Uchwała nr 6/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania członków Komisji Nadzorczej Krajowego Biura Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży	119
Uchwała nr 7/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie wyboru Członka Komisji Rewizyjnej Konferencji Episkopatu Polski	119
Uchwała nr 8/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Członków Zespołu KEP ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Francji	119
Uchwała nr 9/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży	120
Uchwała nr 10/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Krajowej Administracji Skarbowej	120
Uchwała nr 11/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Osób Starszych	121
Uchwała nr 12/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia nowego składu Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji	121
Uchwała nr 13/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Członka Zespołu przy Delegacie KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej	122
Uchwała nr 14/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członków i konsultorów Komisji i Rady Konferencji Episkopatu Polski	122
Uchwała nr 15/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania Duszpasterzy Krajowych	123
Uchwała nr 16/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie mianowania Narodowego Dyrektora Duszpasterstwa Migrantów	123
Uchwała nr 17/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Asystenta Kościelnego Federacji Caecilianum	124
Uchwała nr 18/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie potwierdzenia wyboru Dyrektora Krajowego Unii Apostolskiej Kleru	124
Uchwała nr 19/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie mianowania Prezesa Zarządu Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce	124
Uchwała nr 20/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania Asystenta Kościelnego Ogólnopolskiej Sekcji Ginekologiczno-Położniczej Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich	125
Uchwała nr 21/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie nihil obstat Konferencji Episkopatu Polski dla kandydata na Zastępcę Dyrektora Caritas Polska	125

Uchwała nr 22/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie powołania członków Rady Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski	126
Uchwała nr 23/397/2023 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia <i>Wskazań dla duszpasterstwa pielgrzymów</i>	126
Wskazania dla Duszpasterstwa Pielgrzymów	127
Uchwała nr 24/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia Listu biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2024 roku. <i>Beze Mnie nic nie możecie uczynić</i>	146
Uchwała nr 26/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie ustanowienia św. Jana Pawła II Patronem Miasta i Gminy Białaczów	146
Uchwała nr 27/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie ustanowienia św. Norberta z Xanten Patronem Gminy Łąck	147
Uchwała nr 28/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie koronacji koronami papieskimi łaskami słynącej Piety – figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej, Pani Wielgomłyńskiej	147
Uchwała nr 29/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wspomnienia liturgicznego błogosławionej Rodziny Ulmów	147
Uchwała nr 30/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wspomnienia liturgicznego św. Stanisława Papczyńskiego	148
Uchwała nr 31/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie opinii dotyczącej rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego	148
Uchwała nr 32/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyrażenia poparcia dla nadania św. Teresie Benedykcie od Krzyża (Edycie Stein) tytułu Doktora Kościoła	149
Uchwała nr 33/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyrażenia poparcia dla nadania św. Janowi Henrykowi Newmanowi tytułu Doktora Kościoła	149
Uchwała nr 34/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyrażenia poparcia dla nadania św. Cezaremu z Arles tytułu Doktora Kościoła	150
Uchwała nr 36/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wspomnienia liturgicznego bł. Jerzego Popiełuszki, prezbitera i męczennika	150
Uchwała nr 37/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie nazwy i Regulaminu działania Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego	150
Regulamin działania Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego	151
Uchwała nr 38/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyboru Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski	153
Uchwała nr 39/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyboru Zastępcy Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski	153
Uchwała nr 40/397/2023 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wyboru Członków Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski	154
Uchwała nr 41/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie członków Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski	154
398. Zebranie Plenarne KEP (10-12.06.2024)	155
Uchwała nr 1/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. dotycząca przyjęcia Listu pasterskiego w sprawie ochrony życia	155
Uchwała nr 2/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie wyboru Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Konferencji Episkopatu Polski	155

Uchwała nr 3/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie wyboru Przewodniczącego Rady Ekonomicznej Konferencji Episkopatu Polski	155
Uchwała nr 4/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie reorganizacji związanej z zamknięciem prac Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek	156
Uchwała nr 5/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie wyboru Przewodniczących Rad Konferencji Episkopatu Polski	156
Uchwała nr 6/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania Delegatów Konferencji Episkopatu Polski	157
Uchwała nr 7/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania członka Rady Fundacji Maksymiliana Kolbe	157
Uchwała nr 8/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania Duszpasterzy Krajowych	158
Uchwała nr 9/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Konsultora Rady KEP ds. Społecznych	158
Uchwała nr 10/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie mianowania władz Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym	158
Uchwała nr 11/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania rektora Ogólnopolskiego Seminarium dla Starszych Kandydatów do Święceń ...	159
Uchwała nr 12/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji...	159
Uchwała nr 13/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Koordynatora Duszpasterstwa Polskojęzycznego we Włoszech	160
Uchwała nr 14/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania członków Zarządu Fundacji Opoka	160
Uchwała nr 15/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie powołania członków Rady Fundacji Opoka	161
Uchwała nr 16/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia wyboru władz Stowarzyszenia „Muzea i Skarbce Kościelne <i>Ars sacra</i> ”	161
Uchwała nr 18/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych z działalności Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski oraz podmiotów podległych Konferencji Episkopatu Polski za 2023 rok	162
Uchwała nr 19/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania z działalności i stanu finansów Caritas Polska za rok 2023	162
Uchwała nr 21/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie wyboru Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski	163
Uchwała nr 22/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Zastępcy Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski	163
Uchwała nr 23/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie Dyrektora Administracyjnego Domu Konferencji Episkopatu Polski	163
Uchwała nr 24/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zespołu roboczego Konferencji Episkopatu Polski	164
Uchwała nr 25/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zespołu roboczego Konferencji Episkopatu Polski	164
Uchwała nr 26/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotycząca przyjęcia listów pasterskich i apelu	165

Uchwała nr 27/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotycząca <i>Stanowiska w sprawie zmian w organizacji lekcji religii w szkołach podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej</i>	165
399. Zebranie Plenarne KEP (18-19.11.2024)	166
Uchwała nr 1/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie odwołania Dyrektora Caritas Polska	166
Uchwała nr 2/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie powołania Dyrektora Caritas Polska	166
Uchwała nr 3/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie wyboru Ekonoma Konferencji Episkopatu Polski	166
Uchwała nr 4/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie powołania członka Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski	167
Uchwała nr 5/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie wyboru członków Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego	167
Uchwała nr 6/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie wyboru Przewodniczących Komisji, Podkomisji, Zespołu oraz Komitetu Konferencji Episkopatu Polski	168
Uchwała nr 7/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie utworzenia nowej funkcji i powołania Delegata KEP ds. Inicjatywy Męski Różaniec	168
Uchwała nr 8/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie powołania Delegata KEP ds. Odnowy w Duchu Świętym oraz Delegata KEP ds. Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym	169
Uchwała nr 9/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie powołania Delegatów Konferencji Episkopatu Polski	169
Uchwała nr 10/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia składu Komisji KEP ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego	170
Uchwała nr 11/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia składu Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców	171
Uchwała nr 12/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia składu Rady KEP ds. Turystyki i Pielgrzymek	171
Uchwała nr 13/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członka Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich	172
Uchwała nr 14/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członka i konsultorów Komisji, Rad i Zespołów KEP	172
Uchwała nr 15/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członków Zespołu przy Delegacie KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej	173
Uchwała nr 16/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie odwołania członków Zespołu KEP ds. Weryfikacji Materii Eucharystii....	174
Uchwała nr 17/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Duszpasterza Krajowego Rycerzy Jana Pawła II	174
Uchwała nr 18/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Duszpasterza Krajowego Służby Liturgicznej	174
Uchwała nr 19/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Duszpasterza Krajowego Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego	175

Uchwała nr 20/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Duszpasterza Krajowego Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej	175
Uchwała nr 21/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Kapelana Polskiego Związku Łowieckiego	176
Uchwała nr 22/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Moderadora Krajowego Stowarzyszenia Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo	176
Uchwała nr 23/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia Moderadora Krajowego Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruch Rodzin Nazaretańskich	176
Uchwała nr 24/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Ogólnopolskiego Kierownika Duchowego Legionu Maryi w Polsce	177
Uchwała nr 25/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania Kierownika Biura Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży	177
Uchwała nr 26/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członków Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej	178
Uchwała nr 27/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie odwołania konsultora Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej	178
Uchwała nr 28/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Rady Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” powołującej Zarząd Fundacji	179
Uchwała nr 29/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania członków Rady Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” dziewiątej kadencji (2024-2027)	179
Uchwała nr 30/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania członka Zarządu Fundacji Opoka	180
Uchwała nr 31/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie powołania członka Rady Fundacji Opoka	180
Uchwała nr 32/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Koordynatora Duszpasterstwa Polskojęzycznego na Malcie	181
Uchwała nr 33/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia członka Zespołu roboczego do podjęcia rozmów z Państwową Komisją do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15	181
Uchwała nr 34/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. dotycząca przyjęcia Listu Pasterskiego na Niedzielę Świętej Rodziny	182
Uchwała nr 35/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. dotycząca przedłużenia obowiązywania <i>Deklaracji Konferencji Episkopatu Polski i Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce w sprawie współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski</i>	182
<i>Deklaracja Konferencji Episkopatu Polski i Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce w sprawie współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski</i>	183
Uchwała nr 36/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie zatwierdzenia melodii prefacji na Rok Jubileuszu Zwyczajnego 2025	184
Melodie prefacji formularzy mszalnych na Rok Jubileuszu Zwyczajnego 2025	184
Uchwała nr 37/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie przeniesienia celebracji uroczystości NMP Królowej Polski w 2026 r.	187

Uchwała nr 38/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie opinii dotyczącej rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego	188
Uchwała nr 39/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie nadania tytułu Bazyliki Mniejszej	188
Uchwała nr 40/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie ustalenia daty obchodów oraz hasła XXV Dnia Papieskiego w 2025 roku	189
Uchwała nr 41/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. w sprawie opinii dotyczącej rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego	189
2. KOMUNIKATY, OŚWIADCZENIA, APELE I STANOWISKA KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, JEJ ORGANÓW, GREMIÓW STATUTOWYCH I DELEGATÓW	190
Stanowisko w sprawie zmian w organizacji lekcji religii w szkołach podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (12.06.2024)	190
Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski wobec planowanego przedmiotu Edukacja Zdrowotna (22.11.2024)	191
2.1. KOMUNIKATY Z ZEBRAŃ PLENARNYCH KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	191
Komunikat z 397. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (14.03.2024)	191
Komunikat z 398. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (12.06.2024)	193
Komunikat z 399. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (19.11.2024)	194
2.2. DOKUMENTY RADY STAŁEJ KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	196
Komunikat Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski po spotkaniu na Jasnej Górze (2.05.2024)	196
Stanowisko Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski w sprawie prawnej ochrony ludzkiego życia (2.05.2024)	197
2.3. DOKUMENTY RADY BISKUPÓW DIECEZJALNYCH KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	197
Słowo Konferencji Episkopatu Polski z okazji rozpoczęcia nowego roku szkolnego 2024/2025 (27.08.2024)	197
2.4. DOKUMENTY PREZYDIUM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	198
Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski wobec zmian wprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w organizacji lekcji religii w szkołach publicznych (23.12.2024)	198
2.5. DOKUMENTY PRZEWODNICZĄCEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	199
Oświadczenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w kwestii aborcji (26.01.2024)	199
Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski o solidarność z ofiarami wojny na Ukrainie po dwóch latach od inwazji rosyjskiej (8.02.2024)	202
Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski o modlitwę i post w intencji Ojczyzny (19.02.2024)	203
Oświadczenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w związku z protestami rolników (23.02.2024)	205
Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski ws. ochrony życia dzieci nienarodzonych i wspierania ich rodziców (2.03.2024)	206

Zaproszenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do modlitwy nowennej w intencji Ojczyzny (4.03.2024)	207
Komunikat abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Wielkiej Nowenny przed dwutysięcleciem Dzieła Odkupienia (21.03.2024) ...	207
Stanowisko abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej (11.04.2024)	208
Apel abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski o modlitwę w intencji ochrony życia osób nienarodzonych (12.04.2024)	209
Komunikat abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dotyczący wdrażania standardów ochrony małoletnich w Kościele w Polsce (9.08.2024)	209
Przesłanie abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski na Jasnogórską Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów i ich duszpasterzy (18.10.2024)	210
2.6. DOKUMENTY KOMISJI, RAD I ZESPOŁÓW KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	212
Stanowisko Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych odnośnie do stosowania tzw. antykoncepcji doraźnej (31.01.2024)	212
List bp. Jacka Kicińskiego CMF, Przewodniczącego Komisji ds. Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego na Dzień Życia Konsekwentnego (2.02.2024)	217
Słowo bp. Tadeusza Bronakowskiego, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych na niedzielę rozpoczynającą 57. Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu (11.02.2024)	219
Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski wobec zapowiedzi Ministerstwa Edukacji Narodowej o planowanych zmianach w organizacji lekcji religii w szkołach (13.02.2024)	220
Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Misji, na II Niedzielę Wielkiego Postu „Ad Gentes” – Dzień Modlitwy, Postu i Solidarności z Misjonarzami (25.02.2024)	222
Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych przed wyborami samorządowymi w Polsce (22.03.2024)	223
Słowo bp. Wiesława Szlachetki, Przewodniczącego Komisji Charytatywnej Konferencji Episkopatu Polski na Niedzielę Miłosierdzia (7.04.2024)	225
Komunikat po obradach Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski (10.04.2024)	226
Komunikat Zespołu roboczego Konferencji Episkopatu Polski ds. kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii po spotkaniu z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej (15.05.2024)	227
Komunikat z posiedzenia Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski (17.05.2024)	228
<i>Wroga separacja szkodzi dobru człowieka.</i> Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych wobec relacji Kościół – Państwo (21.05.2024)	228
Dokument Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski: „O właściwym rozumieniu chrześcijańskiej religijności” (1.06.2024)	229
Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych w 14. rocznicę beatyfikacji ks. Jerzego Popiełuszki i w roku obchodów 40. rocznicy jego męczeńskiej śmierci: „Zło dobrem zwyciężaj” (3.06.2024)	237
Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Misji z okazji XXV Ogólnopolskiego Tygodnia św. Krzysztofa (7.06.2024)	238

Apel Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych na sierpień – miesiąc abstynencji (12.06.2024)	240
Stanowisko Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski w sprawie planowanych zmian ustawy o handlu w niedzielę (12.06.2024)	241
Oświadczenie bp. Wojciecha Osiała, Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP, w związku z informacjami Pani Minister Edukacji Barbary Nowackiej przekazanymi 17 czerwca 2024 roku w stacji TVN 24, zapowiadającymi zmiany w Rozporządzeniu o organizacji lekcji religii (18.06.2024)	243
Komunikat bp. Wojciecha Osiała, Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP ws. inicjatywy „TAK dla religii w szkole” (1.08.2024)	243
Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w związku z publikacją Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (5.08.2024)	244
Komunikat bp. Tadeusza Lityńskiego, Przewodniczącego Zespołu <i>Laudato Si</i> przy Radzie Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych z okazji Światowego Dnia Modlitw o Ochronę Stworzenia (22.08.2024)	244
<i>Aborcja poza etyką i prawem?</i> Stanowisko Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych (3.09.2024)	245
<i>W trosce o Dom Ojczysty.</i> Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych (4.09.2024)	246
Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Misji na Dzień Modlitwy i Pomocy Misjom przypadający 6 stycznia 2025 r. (7.09.2024)	247
Wskazania przed 110. Światowym Dniem Migranta i Uchodźcy w Kościele (12.09.2024)	248
Słowo bp. Rafała Markowskiego, Przewodniczącego Rady ds. Mediów i Komunikacji Społecznej na Dzień Środków Społecznego Przekazu (13.09.2024)	250
Komunikat Zespołu roboczego KEP ds. kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii w szkole po spotkaniu z przedstawicielami MEN (9.10.2024)	251
Słowo Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski do katechetów i nauczycieli z okazji Dnia Edukacji Narodowej (14.10.2024)	251
Stanowisko Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych dotyczące tranzykcji płci (13.11.2024)....	252
List Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie na XXV Dzień modlitwy i pomocy materialnej Kościołowi na Wschodzie (27.11.2024)	266
Nota Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do „Nowego Przekładu Dynamicznego” Pisma Świętego (17.12.2024)	267
2.7. DOKUMENTY DELEGATÓW KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	268
Komunikat abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży na Dzień modlitwy i solidarności z Osobami Skrzywdzonymi wykorzystaniem seksualnym (1.02.2024)	268
Słowo bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej skierowane do Polonii i Polaków za granicą z okazji Świąt Wielkanocnych A.D. 2024 (5.03.2024)	269
Informacja abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży ws. pochówku abp. Mariana Gołębiewskiego (14.03.2024)	270
Słowo bp. Andrzeja Przybylskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Powołań na 61. Światowy Dzień Modlitw o Powołania (21.04.2024)	271
Słowo bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej z okazji Dnia Polonii i Polaków za granicą (2.05.2024)	272

Przesłanie bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej na czuwanie modlitewne w intencji Polonii i Polaków za granicą (2.10.2024)	273
Komunikat bp. Stanisława Jamrozka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ruchów Intronizacyjnych przed uroczystością Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata (13.11.2024)	274
Słowo bp. Piotra Gregera, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Muzyki Kościelnej do muzyków kościelnych z okazji wspomnienia św. Cecylii (22.11.2024)	274
Słowo bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej do Polonii z okazji Świąt Bożego Narodzenia (23.12.2024)	275
3. LISTY PASTERSKIE KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI	276
<i>Beze Mnie nic nie możecie uczynić</i>	
List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2024 roku	276
List Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony życia	281
<i>Wychowujemy razem</i>	
List Pastorski Konferencji Episkopatu Polski na XIV Tydzień Wychowania	283
<i>Ksiądz Jerzy Popiełuszko, Patron Współczesnej Wolności</i>	
List pasterski Episkopatu Polski w 40. rocznicę męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki	285
<i>Jan Paweł II – Ewangelia starości i cierpienia</i>	
List pasterski Konferencji Episkopatu Polski zapowiadający obchody XXIV Dnia Papieskiego	287
<i>Rodzina miejscem uczenia się nadziei</i>	
List pasterski Konferencji Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny	290
4. KORESPONDENCJA KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI (WYBÓR)	292
Kondolencje abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci bp. Ryszarda Karpińskiego, biskupa pomocniczego archidiecezji lubelskiej (13.01.2024)	292
List abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika (17.01.2024)	293
Podziękowania dla abp. Stanisława Gądeckiego za przewodniczenie Konferencji Episkopatu Polski w latach 2014-2024 (14.03.2024)	293
Podziękowania dla abp. Marka Jędraszewskiego za pełnienie funkcji Zastępcy Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2014-2024 (14.03.2024)	294
Kondolencje abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci o. Zbigniewa Marka SJ (23.04.2024)	295
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla bp. Artura Ważnego mianowanego biskupem sosnowieckim (23.04.2024)	295
Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci śp. bp. Janusza Zimniaka, biskupa pomocniczego seniora diecezji bielsko-żywieckiej (27.05.2024)	296
Podziękowania dla bp. Artura G. Mizińskiego za pełnienie funkcji Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2014-2024 (14.06.2024)	297
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla bp. Artura Ważnego z okazji ingresu do katedry sosnowieckiej (22.06.2024)	297

List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla bp. Krzysztofa Nykiela z okazji przyjęcia święceń biskupich (22.06.2024)	298
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla abp. Kryspina Dubiela z okazji mianowania go Nuncjuszem Apostolskim w Angoli i wyniesienia do godności arcybiskupa (1.07.2024)	298
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla abp. Kryspina Dubiela z okazji przyjęcia sakry biskupiej (24.08.2024) ...	299
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla bp. Wojciecha Osiała z okazji nominacji na biskupa łowickiego (12.09.2024)	300
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla abp. Wiesława Śmigła z okazji nominacji na arcybiskupa metropolitę szczecińsko-kamieńskiego (13.09.2024)	300
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla biskupa nominata Piotra Tomasza Kleszcza OFMConv. (25.09.2024) ...	301
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla biskupa nominata Zbigniewa Daniela Wołkowicza (25.09.2024)	301
Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci abp. Edwarda Ozorowskiego (12.10.2024)	302
Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla abp. Wiesława Śmigła w dniu ingresu do archikatedry szczecińskiej (26.10.2024) ...	303
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla abp. Adriana Józefa Galbasa SAC po nominacji na metropolitę warszawskiego (4.11.2024)	304
List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla biskupa nominata Tomasza Zbigniewa Sztajerwalda (5.11.2024)	304
Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci ks. prał. Lecha Lachowicza (9.11.2024)	305
Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla biskupa łowickiego Wojciecha Tomasza Osiała w dniu ingresu do katedry łowickiej (16.11.2024)	306
Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla biskupa pomocniczego diecezji warszawsko-praskiej Tomasza Zbigniewa Sztajerwalda z okazji święceń biskupich (7.12.2024)	306
Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla nowego metropolity warszawskiego abp. Adriana Galbasa SAC w dniu ingresu do archikatedry warszawskiej (14.12.2024)	307

III. INNE DOKUMENTY

Komunikat z plenarnego posiedzenia Zespołu Bilateralnego Katolicko-Prawosławnego (4.03.2024)	309
Oświadczenie biskupów COMECE obradujących na zebraniu plenarnym w Łomży (19.04.2024)	309
Oświadczenie Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych: „Stanowczy sprzeciw wobec działań MEN” (23.05.2024)	310
Sprawozdanie z działalności Kościelnego Inspektora Ochrony Danych za okres od 7 czerwca 2023 r. do 10 czerwca 2024 r. (10.06.2024)	311
Synteza odpowiedzi diecezji polskich przed październikową sesją Synodu Biskupów (3.07.2024)	314

<i>Uważni i wspierający – w trosce o dzieci. Słowo abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski i abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży (8.10.2024)</i>	319
Komunikat z posiedzenia Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski (16.10.2024)	320
Komunikat po spotkaniu Podkomisji ds. religii w szkole powołanej przez Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski (7.11.2024)	321
Komunikat z zebrania plenarnego Zespołu Bilateralnego Katolicko-Prawosławnego (12.11.2024)	321
Komunikat strony kościelnej po spotkaniu Podkomisji ds. religii w szkole (28.11.2024)	322
Komunikat strony kościelnej po posiedzeniu Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski (9.12.2024)	322
Orędzia telewizyjne	323
Orędzie telewizyjne na Wielkanoc wygłoszone przez abp. Tadeusza Wojdę SAC, metropolitę gdańskiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski (30.03.2024)	323
Orędzie telewizyjne na Uroczystość Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny wygłoszone przez abp. Wojciecha Polaka, metropolitę gnieźnieńskiego, Prymasa Polski (31.10.2024)	324
Orędzie telewizyjne na Boże Narodzenie wygłoszone przez kard. Grzegorza Rysia, metropolitę łódzkiego (24.12.2024)	325
IV. STATYSTYKA	327
1. ZESTAWIENIA DOTYCZĄCE KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI (STAN Z DN. 31.12.2024)	327
2. STATYSTYKA DUSZPASTERSTWA KOŚCIOŁA I RELIGIJNOŚCI KATOLIKÓW W POLSCE	330
Parafie	330
Siły apostolskie	331
Życie sakramentalne	340
Edukacja religijna	347

WPROWADZENIE

Rok 2024 upłynął w Kościele powszechnym pod znakiem drugiej rzymskiej sesji XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów o Synodalności oraz przygotowań do Roku Jubileuszowego 2025. W Polsce miały miejsce zmiany na najwyższych szczeblach Konferencji Episkopatu Polski, co odzwierciedlają opublikowane w najnowszym numerze Akt KEP dokumenty. W marcu dobiegła końca druga kadencja abp. Stanisława Gądeckiego jako przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski oraz abp. Marka Jędraszewskiego jako jego zastępcy. W ich miejsce podczas 397. Zebrania Plenarnego KEP zostali wybrani: abp Tadeusz Wojda SAC, metropolita gdański, jako przewodniczący, i abp Józef Kupny, metropolita wrocławski, jako jego zastępca. W czerwcu drugą kadencję sekretarza generalnego Episkopatu zakończył bp Artur G. Miziński. Zastąpił go bp Marek Marczak, biskup pomocniczy archidiecezji łódzkiej, wybrany na ten urząd podczas 398. Zebrania Plenarnego KEP obradującego w czerwcu w Warszawie.

W 2024 roku na emeryturę przeszło trzech polskich biskupów, wśród nich metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz. Ojciec Święty Franciszek 4 listopada mianował jego następcą dotychczasowego metropolitę katowickiego abp. Adriana Galbasa SAC. Ponadto, w kwietniu, nowym biskupem sosnowieckim został mianowany biskup pomocniczy z Tarnowa Artur Ważny, bp Wojciech Osiał został 12 września mianowany biskupem diecezjalnym w Łowiczu, a dzień później biskup toruński Wiesław Śmigiel został mianowany arcybiskupem metropolitą szczecińsko-kamieńskim. 25 września Papież mianował biskupami pomocniczymi archidiecezji łódzkiej o. Piotra Kleszcza OFMConv. oraz ks. Zbigniewa Wołkowicza, a 5 listopada biskupem pomocniczym diecezji warszawsko-praskiej – ks. Tomasza Sztajerwalda.

Oprócz informacji dotyczących zmian personalnych na urządach biskupów Akta KEP zawierają uchwały Konferencji Episkopatu Polski podjęte podczas trzech zebrań plenarnych, jakie miały miejsce w marcu, czerwcu i listopadzie 2024 roku. Publikacja dokumentuje też odpowiedzi strony kościelnej na działania Ministerstwa Edukacji Narodowej mające na celu zmiany w organizacji lekcji religii w szkole. Zawiera też ważne dokumenty dotyczące innych tematów społecznych. 4 września Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych opublikował stanowisko „Aborcja poza etyką i prawem”, natomiast 15 listopada stanowisko dotyczące tranzytacji płci. 22 listopada zostało wydane Stanowisko KEP wobec planowanego przedmiotu Edukacja Zdrowotna. W Aktach KEP znajduje się też Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych w 14. rocznicę beatyfikacji ks. Jerzego Popiełuszki i w roku obchodów 40. rocznicy jego męczeńskiej śmierci, a także dokument Komisji Nauki Wiary „O właściwym rozumieniu chrześcijańskiej religijności”. W związku z tym, że 15 sierpnia zaczęły obowiązywać ważne przepisy tzw. ustawy Kamilka, specjalny komunikat dotyczący wdrażania standardów ochrony małoletnich w Kościele w Polsce wydał Przewodniczący Episkopatu. W publikacji znajdziemy też m.in. zaproszenie Przewodniczącego Episkopatu do włączenia się w modlitwę nowenną w intencji Ojczyzny, zgody narodowej i poszanowania życia ludzkiego, a także w dziewięcioletnią Wielką Nowennę przed dwutysięcleciem Dzieła Odkupienia.

Akta KEP kończą opracowane przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC statystyki dotyczące duszpasterstwa i praktyk religijnych Polaków.

Zachęcam do zapoznania się z zawartymi w publikacji dokumentami i życzę owocnej lektury.

ks. Leszek Gęsiak SJ

Rzecznik Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 31 grudnia 2024 r.

I. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ I NUNCJATURY APOSTOLSKIEJ W POLSCE

1. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej

**Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie Sługi Bożego Michała Rapacza
(24.01.2024)**

DYKASTERIA SPRAW KANONIZACYJNYCH
DLA KRAKOWA
DOTYCZY BEATYFIKACJI albo DEKLARACJI MĘCZEŃSTWA
SŁUGI BOŻEGO
MICHAŁA RAPACZA
KAPŁANA DIECEZJALNEGO
(† 1946)

DEKRET O MĘCZEŃSTWIE

«Któż nas może odłączyć od miłości Chrystusowej? Utrapienie, ucisk czy prześladowanie, głód czy nagość, niebezpieczeństwo czy miecz? Jak to jest napisane: Z powodu Ciebie zabijają nas przez cały dzień, uważają nas za owce przeznaczone na rzeź» (Rz 8,35-36).

Sługa Boży Michał Rapacz urodził się 16 września 1904 r. w Tenczynie (Polska). W 1926 r. wstąpił do seminarium duchownego w Krakowie. 1 lutego 1931 r. przyjął święcenia kapłańskie. Został najpierw skierowany do Płok jako wikariusz w parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, a dwa lata później do Rajczy. W 1937 r. powrócił do Płok jako administrator parafii, a po dwóch latach został proboszczem w Rajczy. Od 1939 r. okupacja niemiecka zmusiła Sługę Bożego do ograniczenia działalności duszpasterskiej, jako że zostały zabronione nauczanie religii katolickiej, zawieranie małżeństw między Polakami i Niemcami, wszelkie uroczystości oraz działalność popołudniowa parafii i instytucji katolickich. Sługa Boży był świadomy ryzyka, które podejmował, i był gotów stawić mu czoła ze spokojem, gotów oddać życie, by dochować wierności Chrystusowi i Kościołowi.

Wraz z końcem wojny Polska znalazła się pod panowaniem Związku Sowieckiego Stalina, który ustanowił w kraju reżim komunistyczny, który otwarcie wypowiedział wojnę religii i Kościołowi. W owym czasie, 11 maja 1946 r., krótko przed północą, grupa 20 uzbrojonych mężczyzn napadła na plebanię w Płokach, porywając Sługę Bożego.

Napastnicy zabrali Sługę Bożego, ubranego jeszcze w sutannę, i zaprowadzili do pobliskiego lasu, gdzie został zamordowany. Najpierw został ogłuszony, a następnie zabity dwoma strzałami z pistoletu. Ciało zostało znalezione rankiem 12 maja przez kilku chłopów, którzy wyprowadzali bydło na pastwisko. Morderstwo dojrzało w kontekście nienawiści wobec chrześcijaństwa. Ks. Rapacz został zamordowany z powodu swojej działalności duszpasterskiej, znienawidzonej przez reżim, a jego morderstwo przedstawia typowe cechy zbrodni popełnianych przez komunistów. Zabójstwo Sługi Bożego nie było odosobnionym wydarzeniem, ale stanowiło część działalności rządu mającej na celu „wyzwolenie” Polski spod wpływu Kościoła i jego przedstawicieli. W owym czasie, w Polsce byli mordowani inni księża w ten sam sposób.

Od momentu odnalezienia zwłok, ks. Michał Rapacz był przez wielu uważany za męczennika. Jego sława męczeństwa trwała przez cały czas, choć w sposób ukryty w czasach reżimu komunistycznego, i przetrwała do dzisiaj, w połączeniu z *fama signorum*.

Dochodzenie diecezjalne, główne i uzupełniające, przeprowadzono w Kurii Metropolitalnej w Krakowie odpowiednio w 1993 r. i w latach 2006-2017. Ważność akt procesowych została uzna-

na przez tą Dykasterię Spraw Kanonizacyjnych dekretem z dnia 16 marca 2018 r. Po przygotowaniu *Positio*, dokument ten został przedstawiony na posiedzeniu konsultorów spraw historycznych w dniu 16 listopada 2021 r. oraz podczas specjalnego posiedzenia (*Congresso Peculiare*) teologów konsultorów w dniu 16 maja 2023 r. – oba posiedzenia zakończyły się wynikiem pozytywnym.

Ojcowie Kardynałowie i Biskupi, zgromadzeni na Sesji Zwyczajnej w dniu 9 stycznia 2024 r., uznali, że wspomniany Sługa Boży zmarł z powodu swojej wierności Chrystusowi i Kościołowi.

Niżej podpisany Kardynał Prefekt przekazał zatem wszystkie te informacje Ojcu Świętemu Franciszkowi. Jego Świątobliwość, przyjmując i zatwierdzając wnioski Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych, ogłosił dziś: *Potwierdza się męczeństwo i przyczynę, która spowodowała męczeństwo Sługi Bożego Michała Rapacza, Kapłana diecezjalnego.*

Ojciec Święty zarządził następnie, aby niniejszy dekret został opublikowany i włączony do akt Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych.

W Rzymie, 24 stycznia 2024 roku

Marcello kard. Semeraro
Prefekt

† *Fabio Fabene*
Arcybiskup tytularny Montefiascone
Sekretarz

Thumaczenie: dr Anna Meetschen/ Biuro Prasowe KEP

Nota Dykasterii Nauki Wiary „Gestis Verbisque” w sprawie ważności sakramentów (2.02.2024)

Prezentacja

Już podczas Zgromadzenia Plenarnego Dykasterii w styczniu 2022 r. kardynałowie i biskupi (członkowie Dykasterii), wyrazili swoje zaniepokojenie mnożącymi się sytuacjami, w których doszło do konieczności stwierdzenia nieważności sprawowanych sakramentów. Poważne zmiany dokonane w materii lub formie sakramentów, powodujące ich nieważność, doprowadziły następnie do konieczności odnalezienia osób, których to dotyczyło, w celu powtórzenia obrzędu chrztu lub bierzmowania, a znaczna liczba wiernych słusznie wyraziła swoje zaniepokojenie. Na przykład, zamiast używać formuły ustanowionej dla chrztu, używano formuł takich jak: „Ja ciebie chrzczę w imię Stwórcy...” oraz „W imię taty i mamy... my ciebie chrzczymy”. W tak poważnej sytuacji znaleźli się również kapłani. Oni to, będąc ochrzczeni przy pomocy formuł tego rodzaju, z bólem odkryli nieważność swoich święceń i dotychczas sprawowanych sakramentów.

O ile w innych dziedzinach duszpasterskiego działania Kościoła jest wiele miejsca na kreatywność, o tyle taka inwencja w dziedzinie sprawowania sakramentów staje się raczej „chęcią manipulacji” i dlatego nie można się na nią powoływać [1]. Modyfikowanie formy sakramentu lub jego materii jest zatem zawsze aktem poważnie niegodziwym i zasługuje na przykłądną karę, właśnie dlatego, że takie arbitralne gesty są w stanie wyrządzić poważną szkodę wiernemu Ludowi Bożemu.

W przemówieniu skierowanym do naszej Dykasterii z okazji niedawnego Zgromadzenia Plenarnego, 26 stycznia 2024 r., Ojciec Święty przypomniał, że „poprzez sakramenty wierzący stają się zdolni do prorocstwa i świadectwa. A nasze czasy szczególnie pilnie potrzebują proroków nowego życia i świadków miłości – kochajmy więc i sprawiajmy, by inni kochali piękno i zbawczą moc sakramentów!”. W tym kontekście wspominał również, że „od szafarzy wymaga się szczególnej troski w ich udzielaniu i otwieraniu wiernym skarbów łaski, które one przekazują” [2].

Tak więc, z jednej strony Ojciec Święty zaprasza nas do działania w taki sposób, aby wierni mogli owocnie przystępować do sakramentów, a z drugiej strony mocno podkreśla wezwanie do „szczególnej troski” w ich sprawowaniu.

Od nas, szafarzy, wymaga się zatem siły do przewycięzania pokusy poczucia, że jesteśmy właścicielami Kościoła. Wręcz przeciwnie, musimy stać się wystarczająco zdolni do przyjmowania daru, który jest uprzedni względem nas samych: nie tylko dar życia lub łaski, ale także skarby sakramentów, które zostały nam powierzone przez Matkę Kościół. One nie są naszą własnością! A wierni mają z kolei prawo do przyjmowania ich w taki sposób, w jaki rozporządza nimi Kościół: to właśnie tak rozumiane ich sprawowanie odpowiada intencjom Jezusa oraz czyni wydarzenie Paschy aktualnym i skutecznym.

Jako szafarze, z naszym religijnym szacunkiem dla tego, co Kościół ustanowił w odniesieniu do materii i formy każdego sakramentu, ukazujemy przed wspólnotą prawdę, że „Głową Kościoła, a zatem prawdziwym przewodniczącym celebracji, jest wyłącznie Chrystus” [3].

Nota, którą niniejszym przedstawiamy, nie dotyczy zatem kwestii czysto technicznej czy nawet „rygorystycznej”. Publikując ją, Dykasteria zamierza przede wszystkim jasno wyrazić pierwszeństwo Bożego działania i pokornie strzec jedności Ciała Chrystusa, jakim jest Kościół, w jego najświętszych gestach.

Niech ten dokument, jednogłośnie zatwierdzony 25 stycznia 2024 roku przez członków Dykasterii zebranych na Zgromadzeniu Plenarnym, a następnie przez samego Ojca Świętego Franciszka, odnowi we wszystkich sługach Kościoła pełną świadomość tego, co powiedział nam Chrystus: „Nie wyście Mnie wybrali, ale Ja was wybrałem” (J 15,16).

Victor Manuel Kard. Fernández
Prefekt

Przypisy

- [1] Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna na temat zmiany formuły sakramentalnej chrztu* (24 czerwca 2020), przypis 2: *L'Osservatore Romano* (7 sierpnia 2020), 8.
[2] Papież Franciszek, *Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Plenarnego Dykasterii Nauki Wiary* (26 stycznia 2024): *L'Osservatore Romano* (26 stycznia 2024), 7.
[3] Dykasteria Nauki Wiary, *Nota Gestis verbisque o ważności sakramentów* (2 lutego 2024), nr 24.

Wprowadzenie

1. Za pośrednictwem wewnętrznie ze sobą połączonych wydarzeń i słów Bóg objawia i realizuje swój plan zbawienia wobec każdego mężczyzny i każdej kobiety przeznaczonych do wspólnoty z Nim [1]. Ta zbawcza relacja jest skutecznie realizowana w czynności liturgicznej, w której głoszenie zbawienia, rozbrzmiewające w proklamowanym Słowie, znajduje swoją aktualizację w gestach sakramentalnych. One bowiem uobecniają w ludzkiej historii zbawcze działanie Boga, które ma swój punkt kulminacyjny w Passze Chrystusa. Odkupieńcza moc tych gestów nadaje ciągłość historii zbawienia, którą Bóg wypełnia w czasie.

Sakramenty, ustanowione przez Chrystusa, są zatem czynnościami, które poprzez znaki doświadczone przy pomocy zmysłów, realizują żywe doświadczenie tajemnicy zbawienia, umożliwiając ludziom uczestnictwo w życiu Bożym. Są one „arcydziełami Bożymi” w Nowym i wiecznym Przymierzu, mocami, które wychodzą z Ciała Chrystusa, czynami Ducha Świętego działającego w Jego Ciele, którym jest Kościół [2].

Dlatego Kościół celebrowe w liturgii z wierną miłością i czcią sakramenty, powierzone mu przez samego Chrystusa, aby mógł je zachować jako cenne dziedzictwo i źródło swojego życia i misji.

2. Niestety trzeba zauważyć, że celebracje liturgiczne, zwłaszcza te dotyczące sakramentów, nie zawsze są przeprowadzane w pełnej wierności obrzędowi przepisanyemu przez Kościół. Dykasteria kilkakrotnie zabierała głos w celu rozstrzygnięcia wątpliwości co do ważności sakramentów

sprawowanych w ramach rytu rzymskiego, gdy normy liturgiczne nie zostały zachowane, będąc zmuszoną niekiedy do wyrażenia bolesnej odpowiedzi negatywnej, stwierdzając w takich przypadkach, że wierni zostali ogołoceni z tego, co im się należy, „czyli z misterium paschalnego celebrowanego zgodnie z obrzędami, które ustanawia Kościół” [3]. Tytułem przykładu można odnieść się do celebracji chrzcielnych, w których formuła sakramentalna została zmieniona w jednym z jej istotnych elementów, czyniąc sakrament nieważnym, a tym samym narażając na szkodę przyszłą drogę sakramentalną tych wiernych, dla których, w ramach poważnej niedogodności, konieczne było powtórzenie celebracji nie tylko chrztu, ale także i sakramentów otrzymanych później [4].

3. W pewnych okolicznościach można stwierdzić dobrą wolę niektórych szafarzy, którzy nieumyślnie lub kierowani szczerymi motywacjami duszpasterskimi, sprawują sakramenty modyfikując istotne formuły i obrzędy ustanowione przez Kościół, być może po to, aby uczynić je, we własnym mniemaniu, bardziej odpowiednimi i zrozumiałymi. Często jednak „za uciekaniem się do motywacji pastoralnej często kryje się, choćby nieświadomie, podejście subiektywistyczne i chęć manipulacji” [5]. Ukazuje się w ten sposób także pewien brak w formacji, zwłaszcza w odniesieniu do świadomości wartości działania symbolicznego, które stanowi istotną cechę aktu liturgiczno-sakramentalnego.

4. Aby pomóc biskupom w ich zadaniu jako promotorów i stróżów życia liturgicznego powierzonych im Kościołom partykularnym, Dykasteria Nauki Wiary pragnie zaproponować w niniejszej *Nocie* pewne elementy doktrynalne w odniesieniu do rozeznawania ważności celebracji sakramentów, zwracając także uwagę na niektóre aspekty dyscyplinarne i duszpasterskie.

5. Cel niniejszego dokumentu obejmuje poza tym Kościół katolicki jako całość. Jednakże argumenty teologiczne, które stanowią jego inspirację, odnoszą się niekiedy do kategorii właściwych dla tradycji łacińskiej. Z tego względu, w przypadku poszczególnych katolickich Kościołów wschodnich powierza się synodom lub zgromadzeniom hierarchów każdego z nich należyte dostosowanie wskazań tego dokumentu, z użyciem własnej terminologii teologicznej tam, gdzie różni się ona od używanej w niniejszym tekście. Wynik powinien zostać następnie przed publikacją przedłożony do zatwierdzenia przez Dykasterię Nauki Wiary.

I. KOŚCIÓŁ PRZYJMUJE SIEBIE I WYRAŻA W SAKRAMENTACH

6. Sobór Watykański II odnosi przez analogię pojęcie sakramentu do całego Kościoła. W szczególności, gdy w Konstytucji o liturgii stwierdza, że „z boku Chrystusa umierającego na krzyżu zrodził się przedziwny sakrament całego Kościoła” [6], jest to związane z umiłowaną przez Ojców Kościoła typologiczną lekturą relacji między Chrystusem a Adamem [7]. Tekst soborowy przywołuje znane stwierdzenie św. Augustyna [8], który wyjaśnia: „Adam śpi; stworzona została Ewa, umiera Chrystus, powstaje Kościół. Z boku śpiącego Adama Ewa została stworzona; zmarłemu Chrystusowi bok przebito, aby z niego wypłynęły sakramenty, z których powstaje Kościół” [9].

7. Konstytucja dogmatyczna o Kościele potwierdza, że Kościół jest „w Chrystusie jakby sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” [10]. A to realizuje się przede wszystkim poprzez sakramenty, z których w każdym na swój sposób urzeczywistnia się sakramentalna natura Kościoła, Ciała Chrystusa. Rozumienie Kościoła jako uniwersalnego sakramentu zbawienia „ukazuje, jak «ekonomia» sakramentalna określa ostatecznie sposób, w jakim Chrystus, jedyny Zbawiciel, osiąga poprzez Ducha naszej egzystencji w swoistości jej bytowania. Kościół przyjmuje siebie i tym samym siebie wyraża w siedmiu sakramentach, poprzez które łaska Boża wpływa konkretnie na egzystencję wiernych, aby całe ich życie, odkupione przez Chrystusa, stało się ofiarą miłą Bogu” [11].

8. Właśnie poprzez ustanowienie Kościoła swoim Mistycznym Ciałem, Chrystus czyni wierzących uczestnikami swojego własnego życia, jednocząc ich ze swoją śmiercią i zmartwychwstaniem w sposób rzeczywisty i tajemniczy poprzez sakramenty [12]. Uświęcająca moc Ducha Świętego działa bowiem w wiernych poprzez znaki sakramentalne [13], czyniąc ich żywymi kamieniami

duchowego gmachu, zbudowanego na kamieniu węgielnym, którym jest Chrystus Pan [14] i ustanawiając ich ludem kapłańskim, uczestnikiem jedyne go kapłaństwa Chrystusa [15].

9. Siedem życiodajnych gestów, których ustanowienie uznał za boskie Sobór Trydencki [16], stanowi zatem uprzywilejowaną przestrzeń spotkania z Chrystusem Panem, który obdarza swoją łaską i który poprzez słowa i obrzędowe czynności Kościoła karmi i umacnia wiarę [17]. To w Eucharystii i we wszystkich innych sakramentach „mamy zapewnioną możliwość spotkania Pana Jezusa i moc Jego Paschy może do nas dotrzeć” [18].

10. Kościół, świadomy tego od samych swoich początków, w szczególny sposób troszczył się o źródła, z których czerpie siłę dla swojego istnienia i swojego świadectwa: Słowo Boże, poświadczane przez święte Pisma i Tradycję, oraz sakramenty, sprawowane w liturgii, poprzez które jest on nieustannie na nowo prowadzony do tajemnicy Paschy Chrystusa [19].

Wypowiedzi Magisterium w materii sakramentalnej zawsze były motywowane fundamentalną troską o wierność sprawowanego misterium. Kościół bowiem ma obowiązek zapewnić pierwszeństwo Bożego działania i chronić jedność Ciała Chrystusa w tych czynnościach, które nie mają sobie równych, ponieważ są w najwyższym stopniu święte, cechując się skutecznością gwarantowaną przez kapłańskie działanie Chrystusa [20].

II. KOŚCIÓŁ STRZEŻE I JEST STRZEŻONY PRZEZ SAKRAMENTY

11. Kościół jest „sługą” sakramentów, a nie ich właścicielem [21]. Sprawując je, sam otrzymuje ich łaskę, chroni je i sam jest przez nie chroniony. Władza (*potestas*), którą może on wykonywać w odniesieniu do sakramentów, jest analogiczna do tej, którą posiada w odniesieniu do Pisma Świętego. W tym ostatnim Kościół rozpoznaje Słowo Boże, spisane pod natchnieniem Ducha Świętego, ustanawiając kanon ksiąg świętych. Jednocześnie jednak poddaje się temu Słowu, którego „pobożnie słucha, święcie strzeże i wiernie wyklada” [22]. W podobny sposób Kościół, wspomagany przez Ducha Świętego, rozpoznaje te święte znaki, przez które Chrystus obdarza łaską emanującą z Paschy, określając ich liczbę i wskazując dla każdego z nich elementy istotne.

Czyniąc to, Kościół jest świadomy, że bycie szafarzem łaski Bożej nie oznacza przywłaszczenia jej sobie, ale uczynienie siebie samego narzędziem Ducha w przekazywaniu daru Chrystusa paschalnego. Wie w szczególności, że jego władza (*potestas*) w odniesieniu do sakramentów kończy się w obliczu ich istoty [23]. Tak jak w przepowiadaniu Kościół musi zawsze wiernie głosić Ewangelię Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, tak w gestach sakramentalnych musi strzec zbawczych gestów, które powierzył mu Jezus.

12. Prawdą jest, że Kościół nie zawsze jednoznacznie określał gesty i słowa, które stanowią ową istotę z boskiego ustanowienia (*divinitus instituta*). Jednak dla wszystkich sakramentów jawią się w każdym razie jako fundamentalne te elementy, które Magisterium kościelne, wsłuchując się w zmysł wiary (*sensus fidei*) Ludu Bożego i w dialogu z teologią, nazwało materią i formą, dodając do nich intencję szafarza.

13. Materią sakramentu stanowi ludzkie działanie, poprzez które działa Chrystus. Czasami obecny jest w niej element materialny (woda, chleb, wino, olej), innym razem szczególnie wymowny gest (znak krzyża, nałożenie rąk, zanurzenie, pokropienie, wyrażenie zgody, namaszczenie). Ten cielesny charakter ukazuje się jako niezbędny, ponieważ zakorzenia sakrament nie tylko w ludzkiej historii, ale także bardziej fundamentalnie, w symbolicznym porządku Stworzenia i prowadzi z powrotem do tajemnicy Wcielenia Słowa i Odkupienia przez Nie dokonanego [24].

14. *Formę* sakramentu konstituuje słowo, które nadaje materii znaczenie transcendentne, przekształcając zwykłe znaczenie elementu materialnego i czysto ludzkiego postrzegania dokonanej czynności. Słowo to zawsze czerpie w różnym stopniu inspirację z Pisma Świętego [25], zakorzenia się w żywej Tradycji kościelnej i jest definiowane autorytatywnie przez Magisterium kościelne z uwzględnieniem uważnego rozeznania [26].

15. Materia i forma, ze względu na ich zakorzenienie w Piśmie Świętym i Tradycji, nigdy nie zależały ani nie mogą zależeć od woli jednostki lub pojedynczej wspólnoty. Zadaniem Kościoła w tym względzie nie jest określanie ich według czyjś upodobania lub wolnej woli, ale, przy strzeżeniu istoty sakramentów (*salva illorum substantia*) [27], autorytatywne ich ukazywanie, w uległości wobec działania Ducha Świętego.

W przypadku niektórych sakramentów materia i forma ukazują się jako zasadniczo zdefiniowane od samego początku, tak że ich ustanowienie przez Chrystusa jest od razu widoczne; w przypadku innych definicja elementów istotowych została sprecyzowana w ciągu złożonej historii, czasem nie bez znaczącej ewolucji.

16. W związku z tym nie można ignorować faktu, że kiedy Kościół wypowiada się w kwestii określenia elementów konstytutywnych dla danego sakramentu, zawsze działa zakorzeniony w Tradycji, aby lepiej wyrazić łaskę przez ten sakrament udzielaną.

To właśnie w tym kontekście reforma liturgiczna sakramentów, dokonana zgodnie z zasadami Soboru Watykańskiego II, wezwała do rewizji obrzędów, aby jaśniej wyrażały one święte rzeczywistości, które oznaczają i tworzą [28]. Kościół ze swoim nauczaniem w sprawach sakramentalnych, wypełnia swoją władzę (*potestas*) w zgodzie z tą żywą Tradycją, która „pochodzi od Apostołów i rozwija się w Kościele pod opieką Ducha Świętego” [29].

Uznając zatem, pod działaniem Ducha Świętego, sakramentalny charakter pewnych obrzędów, Kościół uznał je za odpowiadające intencji Jezusa, aby uobecnić i udostępnić wydarzenie paschalne [30].

17. W każdym razie, w odniesieniu do wszystkich sakramentów zachowanie materii i formy zawsze było wymagane dla ważności celebracji, ze świadomością, że arbitralne zmiany jednej i/lub drugiej – których powaga i siła unieważniająca musi być za każdym razem ustalona – zagrażają skutecznemu udzielaniu łaski sakramentalnej, z oczywistą szkodą dla wiernych [31]. Zarówno materia, jak i forma, określone w Kodeksie Prawa Kanonicznego [32], są ustanowione w księgach liturgicznych promulgowanych przez kompetentną władzę, których zapisy muszą być wiernie przestrzegane, bez „dodawania, ujmowania ani zmieniania czegokolwiek” [33].

18. Z materią i formą związana jest intencja szafarza sprawującego sakrament. Oczywiście jest, że temat intencji należy tutaj odróżnić od tematu osobistej wiary i kondycji moralnej szafarza, które nie naruszają ważności daru łaski [34]. W rzeczywistości musi on mieć „intencję czynienia przynajmniej tego, co czyni Kościół” [35], czyniąc działanie sakramentalne aktem prawdziwie ludzkim, wolnym od wszelkiego automatyzmu, oraz aktem prawdziwie eklezjalnym, wolnym od arbitralności jednostki. Ponadto, ponieważ to, co czyni Kościół, nie jest niczym innym, jak tylko tym, co ustanowił Chrystus [36], również intencja, wraz z materią i formą, przyczynia się do uczynienia działania sakramentalnego przedłużeniem zbawczego dzieła Pana.

Materia, forma i intencja są wewnętrznie zjednoczone: łączą się one w czynności sakramentalnej w taki sposób, że intencja staje się zasadą jednoczącą materię i formę, czyniąc z nich święty znak, poprzez który łaska jest udzielana *ex opere operato* [37].

19. W odróżnieniu od materii i formy, które reprezentują dostrzegalny przy pomocy zmysłów i obiektywny element sakramentu, intencja szafarza – wraz z dyspozycją przyjmującego – reprezentuje jego element wewnętrzny i subiektywny. Zmierza ona jednak ze swej natury do uzewnętrznienia się również poprzez zachowanie obrzędu ustanowionego przez Kościół, dlatego poważne zmienianie istotnych elementów prowadzi też do wątpliwości co do rzeczywistej intencji szafarza, podważając ważność sprawowanego sakramentu [38]. W rzeczywistości bowiem z zasady intencja czynienia tego, co czyni Kościół, wyraża się w użyciu materii i formy, które Kościół ustanowił [39].

20. Materia, forma i intencja są zawsze włączone w kontekst celebracji liturgicznej, która nie stanowi ceremonialnej ozdoby (*ornatus*) sakramentów, ani także dydaktycznego wprowadzenia w rzeczywistość, która się dokonuje, ale jest w swojej złożoności wydarzeniem, w którym wciąż realizuje się osobiste i wspólnotowe spotkanie między Bogiem a nami, w Chrystusie i w Duchu

Świętym – spotkanie, w którym przez pośrednictwo znaków zmysłowych „Bóg otrzymuje doskonałą chwałę, a ludzie doznają uświęcenia” [40].

Konieczna troska o istotne elementy sakramentów, od których zależy ich ważność, musi zatem harmonizować z dbałością i szacunkiem wobec całej celebracji, w której znaczenie i skutki sakramentów stają się w pełni zrozumiałe poprzez mnogość gestów i słów, sprzyjając w ten sposób czynnemu uczestnictwu (*actuosa participatio*) wiernych [41].

21. Sama liturgia pozwala na tę różnorodność, która chroni Kościół przed „sztywnymi, jednolitymi formami” [42]. Z tego powodu Sobór Watykański II postanowił, że „zachowując istotną jedność obrządku rzymskiego, także przy reformowaniu ksiąg liturgicznych należy uwzględnić uprawnione różnice oraz dostosowanie do rozmaitych ugrupowań, regionów i narodów, zwłaszcza na misjach” [43].

Na mocy tego reforma liturgiczna zamierzona przez Sobór Watykański II nie tylko upoważniła konferencje episkopatów do wprowadzenia ogólnych adaptacji względem łacińskiej *editio typica*, ale także przewidziała możliwość szczególnych adaptacji ze strony szafarza celebracji, wyłącznie w tym celu, aby wyjść naprzeciw duszpasterskim i duchowym potrzebom wiernych.

22. Aby jednak odrębności „nie przeszkadzały jedności, lecz raczej jej służyły” [44], jasnym jest, że poza przypadkami wyraźnie wskazanymi w księgach liturgicznych, „prawo kierowania sprawami liturgii należy wyłącznie do władzy Kościoła” [45], którą, w zależności od okoliczności, posiada biskup, lokalna konferencja biskupów oraz Stolica Apostolska.

Jest bowiem jasne, że „zmiana formy sprawowania jakiegokolwiek sakramentu z własnej inicjatywy stanowi nie tylko nadużycie liturgii, rozumiane jako przekroczenie normy stanowionej, ale raną (*vulnus*) zadaną w danym czasie wspólnocie Kościoła i rozpoznawalności działania Chrystusa, mogącą w skrajnych przypadkach sprawiać, że sakrament będzie nieważny, ponieważ natura działania służebnego wymaga, by wiernie przekazać to, co się otrzymało (por. 1 Kor 15,3)” [46].

III. PRZEWODNICZENIE LITURGII I SZTUKA CELEBROWANIA

23. Sobór Watykański II i posoborowe Magisterium pozwalają na umieszczeniu posługi przewodniczenia liturgii w jej właściwym teologicznym znaczeniu. Biskup i prezbiterzy jako jego współpracownicy przewodniczą celebracjom liturgicznym, kulminującym w Eucharystii, która jest „źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego” [47], w osobie Chrystusa-Głowy (*in persona Christi Capitis*) oraz w imieniu Kościoła (*nomine Ecclesiae*). W obu przypadkach są to formuły, które – pomimo nieco różnych wersji – są dobrze poświadczone przez Tradycję [48].

24. Formuła *in persona Christi* [49] oznacza, że kapłan uobecnia samego Chrystusa w wydarzeniu celebracji. Urzeczywistnia się to najwznioślej, gdy podczas konsekracji eucharystycznej wypowiada on słowa Pana z tą samą skutecznością, utożsamiając, mocą Ducha Świętego, swoje własne „ja” z „Ja” Chrystusa. Kiedy następnie Sobór precyzuje, że prezbiterzy przewodniczą Eucharystii w osobie Chrystusa-Głowy (*in persona Christi Capitis*) [50], nie zamierza on potwierdzać koncepcji, zgodnie z którą szafarz, jako „głowa”, dysponowałby władzą wykonywaną w sposób arbitralny. Głową Kościoła, a zatem prawdziwym przewodniczącym celebracji, jest wyłącznie Chrystus. On jest „Głową Ciała – Kościoła” (Kol 1,18), ponieważ sprawia, że Kościół rodzi się z Jego boku oraz ponieważ karmi i troszczy się o niego, kochając go aż do oddania samego siebie za niego (por. Ef 5,25.29; J 10,11). Władza (*potestas*) szafarza jest posługiwaniem (*diaconia*), jak Chrystus sam naucza uczniów w kontekście Ostatniej Wieczerzy (por. Łk 22,25-27; J 13,1-20). Ci, którzy na mocy łaski sakramentalnej upodabniają się do Niego, uczestnicząc we władzy, z jaką On prowadzi i uświęca swój lud, są dlatego wezwani, w liturgii i w całej posłudze duszpasterskiej, do dostosowania się do tej samej logiki, ponieważ zostali ustanowieni pasterzami nie po to, aby panować nad trzodą, ale aby jej służyć na wzór Chrystusa, dobrego Pasterza owiec (por. 1 P 5,3; J 10,11.14) [51].

25. Jednocześnie szafarz przewodniczący celebracji działa „w imieniu Kościoła” (*nomine Ecclesiae*) [52], a formuła ta wyjaśnia, że szafarz uobecniając Chrystusa-Głowę wobec Jego Ciała,

którym jest Kościół, uobecnia również to Ciało wobec jego Głowy, wręcz jako Oblubienicę, która jest integralnym podmiotem celebracji, ludem całkowicie kapłańskim, w imieniu którego szafarz przemawia i działa [53]. Poza tym, jeśli prawdą jest, że „gdy ktoś chrzci, sam Chrystus chrzci” [54], tak samo jest prawdą, że Kościół „sprawując sakrament, działa jako Ciało nierozłącznie związane ze swą Głową, ponieważ to Chrystus-Głowa działa w Ciele Kościoła, które zrodził przez Misterium Paschalne” [55]. To podkreśla wzajemne przyporządkowanie istniejące między kapłaństwem chrzcielnym i kapłaństwem służebnym [56], pozwalając zrozumieć, że to drugie istnieje w służbie pierwszego, i z tego właśnie powodu – jak to zostało ukazane – u szafarza sprawującego sakramenty nigdy nie może zabraknąć intencji czynienia tego, co czyni Kościół.

26. Podwójna i połączona funkcja wyrażona przez formuły *in persona Christi* – *nomine Ecclesiae* oraz wzajemna owocna relacja między kapłaństwem chrzcielnym a kapłaństwem służebnym, w połączeniu ze świadomością, że elementy istotne dla ważności sakramentów muszą być rozpatrywane w ich własnym kontekście, czyli w ramach akcji liturgicznej, sprawiają, że szafarz będzie coraz bardziej świadomy, iż „czynności liturgiczne nie są prywatnymi czynnościami, lecz uroczyscie sprawowanymi obrzędami Kościoła”, czynnościami, które nawet w „różnorodności stanów, zadań i czynnego uczestniczenia” „należą do całego Ciała Kościoła, uwidaczniają je i na nie oddziałują” [57]. Właśnie z tego powodu szafarz powinien rozumieć, że autentyczna sztuka celebrowania (*ars celebrandi*) to taka, która szanuje i podkreśla prymat Chrystusa oraz aktywne uczestnictwo (*actuosa participatio*) całego zgromadzenia liturgicznego, także poprzez pokorne posłuszeństwo normom liturgicznym [58].

27. Coraz pilniejsze wydaje się doprowadzenie do dojrzałości sztuki celebrowania, która trzymając się z dala zarówno od sztywnego rubrycyzmu, jak i od pozbawionej reguł fantazji, prowadzi do dyscypliny (*disciplina*), której należy przestrzegać, właśnie po to, aby być prawdziwymi uczniami (*discipoli*): „Nie chodzi tu o konieczność przestrzegania etykiety liturgicznej: chodzi raczej o «dyscyplinę» – w znaczeniu używanym przez Guardiniego – która, jeśli jest autentycznie przestrzegana, formuje nas. Są to gesty i słowa, które wprowadzają porządek w naszym wewnętrznym świecie, każąc nam przeżywać uczucia, postawy, zachowania. Nie są one wypowiedzeniem ideału, który ma nas zainspirować, ale są działaniem, które angażuje ciało w jego całości, czyli w jego byciu jednością duszy i ciała” [59].

Zakończenie

28. „Przechowujemy [...] ten skarb w naczyniach glinianych, aby z Boga była owa przeogromna moc, a nie z nas” (2 Kor 4,7). Antyteza użyta przez Apostoła, aby podkreślić, jak wzniosłość Bożej mocy objawia się poprzez słabość jego posługi głosiciela, dobrze opisuje również to, co dzieje się w sakramentach. Cały Kościół jest wezwany do strzeżenia zawartego w nich bogactwa, aby nigdy nie został przesłonięty prymat zbawczego działania Boga w historii, nawet w kruchym pośrednictwie znaków i gestów właściwych naturze ludzkiej.

29. Moc (*virtus*) działająca w sakramentach kształtuje oblicze Kościoła, uzdalniając go do przekazywania daru zbawienia, jakim w swoim Duchu pragnie dzielić się z każdym człowiekiem Chrystus umarły i zmartwychwstały. W Kościele ten wielki skarb został powierzony w szczególności jego szafarzom, aby „otaczając miłością” Lud Boży karmili go obfitością Słowa i uświęcali łaską sakramentów. Do nich należy w pierwszej kolejności zapewnienie, aby „piękno chrześcijańskiej celebracji” pozostało żywe i nie zostało „zniweczone przez powierzchowne i zredukowane rozumienie jej wartości lub, co gorsza, przez jej instrumentalizację w służbie jakiejś ideologicznej wizji, jakakolwiek by ona była” [60].

Tylko w ten sposób Kościół może z dnia na dzień „wzrastać w poznaniu tajemnicy Chrystusa, zanurzając [...] życie w tajemnicy Jego Paschy, w oczekiwaniu na Jego powrót” [61].

Papież Franciszek, podczas audiencji udzielonej niżej podpisanemu Prefektowi Dykasterii Nauki Wiary w dniu 31 stycznia 2024 roku, zatwierdził niniejszą Notę, przyjętą na Sesji Plenarnej tejże Dykasterii oraz nakazał jej publikację.

Rzym, siedziba Dykasterii Nauki Wiary, 2 lutego 2024 roku, w święto Ofiarowania Pańskiego.

Victor Manuel Kard. Fernández
Prefekt

Ks. Armando Matteo
Sekretarz Sekcji Doktrynalnej

Przypisy

- [1] Por. Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Dei verbum* (18 listopada 1965), nr 2: AAS 58 (1966), s. 818.
- [2] Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1116.
- [3] Franciszek, List apost. *Desiderio desideravi* (29 czerwca 2022), nr 23: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 9.
- [4] Niektórzy kapłani musieli stwierdzić nieważność swoich święceń i celebrowanych obrzędów sakramentalnych, właśnie z powodu braku ważnego chrztu (por. KPK, kan. 842), co wynikało z zaniedbania tych, którzy udzielili im sakramentu w sposób arbitralny.
- [5] Kongregacja Nauki Wiary, Nota doktrynalna o modyfikacji sakramentalnej formuły chrztu (24 czerwca 2020 r.), przypis 2: L'Osservatore Romano (7 sierpnia 2020), s. 8.
- [6] Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 5, 26: AAS 56 (1964), ss. 99, 107.
- [7] Papież Franciszek komentuje to w następujący sposób: „Porównanie między pierwszym i nowym Adamem jest zadziwiające: tak jak z boku pierwszego Adama, spowodowawszy zapadnięcie w głęboki sen, Bóg wy dobył Ewę, tak z boku nowego Adama, pogrążonego w śnie śmierci, rodzi się nowa Ewa – Kościół. Zdumienie dotyczy słów, o których możemy sądzić, że nowy Adam czyni je swoimi, patrząc na Kościół: «Ta dopiero jest kością z moich kości i ciałem z mego ciała» (Rdz 2,23). Ponieważ uwierzyliśmy Słowu i zstąpiliśmy do wody chrztu, staliśmy się kością z Jego kości, ciałem z Jego ciała”: Franciszek, List apost. *Desiderio desideravi* (29 czerwca 2022), nr 14: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 9.
- [8] Por. św. Augustyn, *Enarrationes in Psalmos* 138, 2: CCL 40, 1991: „Ewa narodziła się z boku śpiącego [Adama], Kościół z boku cierpiącego [Chrystusa]”.
- [9] Tenże, *In Johannis Evangelium tractatus* 9, 10: PL 35, 1463.
- [10] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 1: AAS 57 (1965), s. 5. Por. tamże, nr 9, 48: AAS 57 (1965), ss. 12-14, 53-54; Tenże, Konst. duszp. *Gaudium et spes* (7 grudnia 1965), nr 5, 26: AAS 58 (1966), ss. 1028-1029, 1046-1047.
- [11] Benedykt XVI, Posynod. adhort. apost. *Sacramentum caritatis* (22 lutego 2007), nr 16: AAS 99 (2007), s. 118.
- [12] Por. Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 7: AAS 57 (1965), ss. 9-11.
- [13] Por. tamże, nr 50: AAS 57 (1965), ss. 55-57.
- [14] Por. 1 P 2,5; Ef 2,20; Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 6: AAS 57 (1965), ss. 8-9.
- [15] Por. 1 P 2,9; Ap 1,6; 5,10; Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 7-11: AAS 57 (1965), ss. 9-16.
- [16] Por. Sobór Trydencki, Dekret o sakramentach [*Decretum de sacramentis*], kan. 1: DH 1601.
- [17] Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 59: AAS 56 (1964), s. 116.
- [18] Franciszek, List apost. *Desiderio desideravi* (29 czerwca 2022), nr 11: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 8.
- [19] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Dei verbum* (18 listopada 1965), nr 9: AAS 58 (1966), s. 821.
- [20] Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 5, 7: AAS 56 (1964), ss. 99, 100-101.
- [21] Por. 1 Kor 4,1.
- [22] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Dei verbum* (18 listopada 1965), nr 10: AAS 58 (1966), s. 822.
- [23] Por. Sobór Trydencki, Sesja XXI, rozdz. 2: DH 1728: „[Sobór] oświadcza ponadto, że Kościół zawsze posiadał władzę, aby przy udzielaniu sakramentów, z zachowaniem ich istoty, wprowadzać lub zmieniać to, co

- uznał za właściwe, stosownie do zróżnicowania rzeczy, czasów i miejsc”; Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 21: AAS 56 (1964), ss. 105-106.
- [24] Por. Franciszek, Encyklika *Laudato si'* (24 maja 2015), nr 235-236: AAS 107 (2015), ss. 939-940; Tenże, List apost. *Desiderio desideravi* (29 czerwca 2022), nr 46: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 10; Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1152.
- [25] To właśnie w sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii, Słowo Boże osiąga swoją maksymalną skuteczność.
- [26] Por. J 14,26; 16,13.
- [27] Sobór Trydencki, Sesja XXI, rozdz. 2: DH 1728. Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 38: AAS 56 (1964), s. 110.
- [28] Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 21: AAS 56 (1964), ss. 105-106. Kościół zawsze troszczył się o zachowanie zdrowej tradycji, otwierając drogę prawowitemu postępowi. Z tego powodu, reformując obrzędy, kierował się zasadą, że „nowe formy będą niejako organicznie wyrastać z form już istniejących”: tamże, nr 23: AAS 56 (1964), s. 106. Jako potwierdzenie tego zob. Paweł VI, Konst. apost. *Pontificalis Romani* (18 czerwca 1968): AAS 60 (1968), ss. 369-373; Tenże, Konst. apost. *Missale Romanum* (3 kwietnia 1969): AAS 61 (1969), ss. 217-222; Tenże, Konst. apost. *Divinae consortium naturae* (15 sierpnia 1971): AAS 63 (1971), ss. 657-664; Tenże, Konst. apost. *Sacram unctioem infirmorum* (30 listopada 1972): AAS 65 (1973), ss. 5-9.
- [29] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Dei verbum* (18 listopada 1965), nr 8: AAS 58 (1966), s. 821.
- [30] Por. Benedykt XVI, Posynod. adhort. apost. *Sacramentum caritatis* (22 lutego 2007), nr 12: AAS 99 (2007), s. 113; KPK, kan. 841.
- [31] Należy potwierdzić na nowo rozróżnienie między godziwością a ważnością, podobnie jak należy pamiętać, że każda modyfikacja formuły sakramentu jest zawsze aktem poważnie niegodziwym. Nawet jeśli uzna się, że mała modyfikacja nie zmienia pierwotnego znaczenia sakramentu i w konsekwencji nie czyni go nieważnym, zawsze pozostaje ona niegodziwa. W wątpliwych przypadkach, gdy doszło do zmiany formy lub materii sakramentu, rozeznanie co do jego ważności należy do kompetencji Dykasterii Nauki Wiary.
- [32] Tytułem przykładu zob. KPK, kan. 849 odnośnie do chrztu; kan. 880 § 1-2 odnośnie do bierzmowania; kan. 900 § 1, 924 i 928 odnośnie do Eucharystii; kan. 960, 962 § 1, 965 i 987 odnośnie do pokuty; kan. 998 odnośnie do namaszczenia chorych; kan. 1009 § 2, 1012 i 1024 odnośnie do święceń; kan. 1055 i 1057 odnośnie do małżeństwa; kan. 847 § 1 odnośnie do używania olejów świętych.
- [33] Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 22: AAS 56 (1964), s. 106. Por. KPK, kan. 846 § 1.
- [34] Por. Sobór Trydencki, Dekret o sakramentach [*Decretum de sacramentis*], kan. 12: DH 1612; Kanony o sakramencie chrztu [*Canones de sacramento baptismi*], kan. 4: DH 1617. Pisząc do cesarza w 496 r., papież Anastazy II powiedział: „Jeśli promienie tego widzialnego słońca, choć przechodzą przez cuchnące miejsca, nie są w ogóle skażone jakimkolwiek zanieczyszczeniem przez kontakt, o wiele bardziej moc tego [słońca], które uczyniło to widzialnym, nie jest ograniczona żadną niegodnością szafarza”: DH 356.
- [35] Sobór Trydencki, Dekret o sakramentach [*Decretum de sacramentis*], kan. 11: DH 1611. Por. Sobór w Konstancji, *Bulla Inter cunctas*, nr 22: DH 1262; Sobór Florencki, *Bulla Exsultate Deo*: DH 1312; KPK, kan. 861 § 2; 869 § 2; Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1256.
- [36] Św. Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae*, t. III, q. 64, a. 8; Benedykt XIV, *De Synodo dioecesana*, t. VII, rozdz. 6, nr 9, 204.
- [37] Sobór Trydencki, Dekret o sakramentach [*Decretum de sacramentis*], kan. 8: DH 1608.
- [38] Por. Leon XIII, List apost. *Apostolicae curae*: DH 3318.
- [39] Możliwe jest jednak, że nawet gdy przepisany obrzęd jest zewnętrznie przestrzegany, intencja szafarza różni się od intencji Kościoła. Dzieje się tak w tych wspólnotach kościelnych, które zmieniwszy wiarę Kościoła w jakimś istotnym elemencie, psują w ten sposób intencję swoich szafarzy, uniemożliwiając im czynienie tego, co czyni Kościół – a nie ich wspólnota – podczas sprawowania sakramentów. Jest to na przykład powód nieważności chrztu udzielanego przez mormonów (*Kościół Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich*): ponieważ Ojciec, Syn i Duch Święty są dla nich czymś zasadniczo różnym od tego, co wyznaje Kościół, chrzest przez nich sprawowany, chociaż udzielany z tą samą formułą trynitarną, jest dotknięty błędem w wierze (*error in fide*), który przekłada się na intencję szafarza. Por. Kongregacja Nauki Wiary, Odpowiedź na wątpliwość dotyczącą ważności chrztu (5 czerwca 2001): AAS 93 (2001), s. 476.
- [40] Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 7: AAS 56 (1964), s. 101.

- [41] W związku z tym Sobór Watykański II wzywa pasterzy do czuwania „aby czynności liturgiczne sprawowano nie tylko ważnie i godziwie, lecz także, by wierni uczestniczyli w nich świadomie, czynnie i owocnie”: Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 11: AAS 56 (1964), s. 103.
- [42] Tamże, nr 37: AAS 56 (1964), s. 110.
- [43] Tamże, nr 38: AAS 56 (1964), s. 110.
- [44] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 13: AAS 51 (1965), s. 18.
- [45] Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 22 § 1: AAS 56 (1964), s. 106.
- [46] Kongregacja Nauki Wiary, Nota doktrynalna na temat zmiany formuły sakramentalnej chrztu (24 czerwca 2020): L'Osservatore Romano (7 sierpnia 2020), s. 8.
- [47] Sobór Watykański II, Konstytucja dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 11: AAS 57 (1965), s. 15.
- [48] Por. w szczególności, odnośnie do formuły *in persona Christi* (lub *ex persona Christi*), św. Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae*, t. III, q. 22 c; q. 78, a. 1 c; a. 4 c; q. 82, a. 1 c; dla formuły *in persona Ecclesiae* (która później będzie wypierana przez formułę *[in] nomine Ecclesiae*); Tenże, *Summa Theologiae*, t. III, q. 64, a. 8; ad 2; a. 9, ad 1; q. 82, a. 6 c. W *Summa Theologiae*, t. III, q. 82, a. 7, ad 3, Tomasz ostrożnie łączy dwa wyrażenia: „...sacerdos in missa in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesiae in cuius unitate consistit. Sed in consecratione sacramenti loquitur in persona Christi cuius vicem in hoc gerit per ordinis potestatem”.
- [49] Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 33: AAS 56 (1964), ss. 108-109; Tenże, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 10, 21, 28: AAS 57 (1965), ss. 14-15, 24-25, 33-36; Paweł VI, Encyklika *Sacerdotalis caelibatus* (24 czerwca 1967), nr 29: AAS 59 (1967), ss. 668-669; Tenże, Adhort. apost. *Evangelii nuntiandi* (8 grudnia 1975), nr 68: AAS 68 (1976), ss. 57-58; Jan Paweł II, List apost. *Dominicae cenae* (24 lutego 1980), nr 8: AAS 72 (1980), ss. 127-130; Tenże, Adhort. apost. *Reconciliatio et paenitentia* (2 grudnia 1984), nr 8, 29: AAS 77 (1985), ss. 200-202, 252-256; Tenże, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17 kwietnia 2003), nr 29: AAS 95 (2003), ss. 452-453; Tenże, Posynod. adhort. apost. *Pastores gregis* (16 października 2003), nr 7, 10, 16: AAS 96 (2004), ss. 832-833, 837-839, 848; KPK, kan. 899 § 2; 900 § 1.
- [50] Por. Sobór Watykański II, Dekr. *Presbyterorum ordinis* (7 grudnia 1965), nr 2: AAS 58 (1966), ss. 991-993. Por. także Jan Paweł II, Posynod. adhort. apost. *Christifideles laici* (30 grudnia 1988), nr 22: AAS 81 (1989), ss. 428-429; Tenże, Posynod. adhort. apost. *Pastores dabo vobis* (25 marca 1992), nr 3, 12, 15-18, 21-27, 29-31, 35, 61, 70, 72: AAS 84 (1992), ss. 660-662, 675-677, 679-686, 688-701, 703-709, 714-715, 765-766, 778-782, 783-787; KPK, kan. 1009 § 3; Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 875; 1548-1550; 1581; 1591.
- [51] Mówi o tym również Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego, nr 93: „Kiedy więc [prezbiter] celebryje Eucharystię, winien służyć Bogu i ludowi z godnością i pokorą, a sposobem zachowania się i wypowiedzania Bożych słów ukazywać wiernym żywą obecność Chrystusa”.
- [52] Por. Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 33: AAS 56 (1964), ss. 108-109; Tenże, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 10: AAS 57 (1965), ss. 14-15; Tenże, Dekr. *Presbyterorum ordinis* (7 grudnia 1965), nr 2: AAS 58 (1966), ss. 991-993.
- [53] Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 10: AAS 57 (1965), ss. 14-15.
- [54] Tenże, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 7: AAS 56 (1964), s. 101.
- [55] Kongregacja Nauki Wiary, Nota doktrynalna na temat zmiany formuły sakramentalnej chrztu (24 czerwca 2020): L'Osservatore Romano (7 sierpnia 2020), s. 8.
- [56] Por. Sobór Watykański II, Konst. dogm. *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 10: AAS 57 (1965), ss. 14-15.
- [57] Sobór Watykański II, Konst. lit. *Sacrosanctum concilium* (4 grudnia 1963), nr 26: AAS 56 (1964), s. 107. Por. tamże, nr 7: AAS 56 (1964), ss. 100-101; Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1140-1141.
- [58] Por. Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, nr 24.
- [59] Franciszek, List apost. *Desiderio desideravi* (29 czerwca 2022), nr 51: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 11.
- [60] Tamże, nr 16: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 9.
- [61] Tamże, nr 64: L'Osservatore Romano (30 czerwca 2022), s. 12.

Źródło: *Thumaczenie za: www.vatican.va; link bezpośredni: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20240202_gestis-verbisque_pl.html (dostęp: 31.12.2024)*

**Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie Sług Bożych
Krzysztofy Kломfass i 14 Towarzyszek (14.03.2024)**

DYKASTERIA SPRAW KANONIZACYJNYCH DLA WARMII
DOTYCZY POZNANIA BEATYFIKACJI lub DEKLARACJI MĘCZEŃSTWA
SŁUG BOŻYCH
**KRZYSZTOFY KLOMFASS I XIV TOWARZYSZEK ZE ZGROMADZENIA
SIÓSTR ŚWIĘTEJ KATARZYNY, DZIEWICY I MĘCZENNICY († 1945)**

„Krew męczenników jest posiewem chrześcijan” (*Sanguis martyrum – semen christianorum*), pisał starożytny pisarz chrześcijański Tertulian.

XX wiek był czasem zacieklejczych prześladowań i męczeństwa licznych chrześcijan w różnych częściach świata.

Wśród tych dostojnych świadków Chrystusa Pana jest XV Sług Bożych, sióstr profesek ze Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, które przelały swoją krew pod koniec drugiej wojny światowej, w obliczu wkroczenia Armii Czerwonej na Warmię i Mazury oraz gwałtownej nienawiści do Kościoła katolickiego, zwłaszcza do kapłanów i sióstr zakonnych.

Sługi Boże poniosły męczeństwo w 1945 r. w różnych częściach Warmii i Mazur, a także w Gdańsku, w Schneidemühl (Pile) i w sowieckich łagrach, jako owoc cnotliwego życia i heroicznej wierności Bogu, bliźniemu i złożonym ślubom, dając do końca świetlane świadectwo wiary, miłości, przebaczenia i miłosierdzia.

Są to:

S. M. KRZYSZTOFA KLOMFASS (w świecie: Marta) umieszczona na czele 15 męczennic, gdyż jako pierwsza z sióstr poniosła śmierć męczeńską – urodzona 19 sierpnia 1903 r. w Raschung [Rasząg] – zginęła barbarzyńsko zmasakrowana ranami kłutymi w Szpitalu Mariackim w Allenstein [Olsztyn], gdzie była pielęgniarką-instrumentariuszką, po tym jak została pobita i maltretowana z niewypowiedzianym okrucieństwem przez żołnierzy sowieckich, 22 stycznia 1945 r.

S. M. LIBERIA DOMNICK (w świecie: Maria) urodzona 12 października 1904 r. w Klawnsdorf – Waldhaus [w leśniczówce Klewno], również zabita 22 stycznia 1945 r. w Allenstein [Olsztyn], po tym jak wyszła z bunkra, w którym schroniła się z pacjentami szpitala, w poszukiwaniu żywności i została zastrzelona na drodze.

S. M. LEONIS MÜLLER (w świecie: Käthe Elisabeth) urodzona 3 lutego 1913 r. w Gdańsku, w styczniu 1945 r. była świadkiem wkroczenia żołnierzy Armii Czerwonej do Szpitala Mariackiego w Allenstein [Olsztyn], w którym pracowała. Potwornie dręczona, bita i wielokrotnie przez nich gwałcona, po krótkim pobycie w więzieniu, została deportowana w głąb Rosji, gdzie zmarła 5 czerwca 1945 r. w wyniku doznanej przemocy.

S. M. MAURYCJA MARGENFELD (w świecie: Anna), urodzona 24 kwietnia 1904 r. w Engelswalde [Sawity], powiat Braunsberg [Braniewo], w rodzinie głęboko wierzących katolików, w styczniu 1945 r., podczas wkroczenia żołnierzy Armii Czerwonej do Allenstein [Olsztyn], została brutalnie pobita, a następnie zawleczona do baraku, gdzie była wielokrotnie gwałcona. Uwięziona, a następnie deportowana w głąb Rosji, zmarła w Tule 7 kwietnia 1945 r. w wyniku doznanych cierpień i maltretowania.

S. M. TIBURCJA MISCHKE (w świecie: Cecylia), urodzona 27 października 1888 r. w Krokau [Krokowo], w powiecie Rössel [Reszel], próbując pomóc bliźniemu, zwróciła się do sióstr w Szpitalu Mariackim w Allenstein [Olsztyn], 21 stycznia 1945 r. doświadczyła wkroczenia żołnierzy Armii Czerwonej, cierpiąc od nich straszliwe okrucieństwa. Uwięziona, została również wywieziona w głąb Rosji, gdzie wycieńczona i chora na tyfus zmarła 7 sierpnia 1945 r. w obozie w Osanowej.

S. M. SEKUNDINA RAUTENBERG (w świecie: Barbara), urodzona 23 grudnia 1887 r. w Blankenberg [Gołogóra], w powiecie Heilsberg [Lidzbark Warmiński]. Wkroczenie Armii Czerwonej w 1945 r. zastało ją w Rastenburgu [Kętrzyn], gdzie pełniła posługę pielęgniarki i zakry-

stianki. 27 stycznia 1945 r. schwytana przez żołnierzy radzieckich, została przywiązana za nogi do samochodu wraz z inną siostrą, wleczona ulicami miasta, aż obie zmarły.

S. M. ADELGARD BÖNIGK (w świecie: Agata Eufemia) urodzona 5 lutego 1900 r. w Altmark [Stary Targ], powiat Stuhm [Sztum], w dekanacie Christburg [Dzierzgoń]. Podobnie jak jej współsiostra s. M. Sekundina, kiedy żołnierze Armii Czerwonej wkroczyli do Rastenburga [Kętrzyn] 27 stycznia 1945 r., została przez nich schwytana, przywiązana za nogi do pojazdu i wleczona ulicami miasta, aż nadeszła śmierć, która położyła kres takiemu cierpieniu i upokorzeniu.

S. M. ANICETA SKIBOWSKA (w świecie: Klara Anna), urodzona 12 sierpnia 1882 r. w Groß Bertung [Bartąg Wielki], w powiecie Allenstein [Olsztyn], pracowała jako pielęgniarka na parafii Heilsberg [Lidzbark Warmiński], gdy 2 lutego 1945 r. żołnierze Armii Czerwonej wtargnęli do klasztoru, w którym przebywała wraz z innymi siostrami. Próbując na wszelkie sposoby osłonić się przed ciosami sowieckiego pułkownika, który chciał ją zgwałcić, została przez niego zabita z powodu swojego oporu strzałem z pistoletu z bliskiej odległości.

S. M. GEBHARDA SCHRÖTER (w świecie: Maria) urodziła się 10 grudnia 1886 r. w Karschau [Karszewo] w powiecie Braunsberg [Braniewo]. Pełniąc posługę we wspólnotie zakonnej w Heilsbergu [Lidzbark Warmiński], 2 lutego 1945 r., podczas zdobywania miasta przez Armię Czerwoną i wtargnięcia żołnierzy sowieckich do klasztoru, została zastrzelona z karabinu przez żołnierza, który wrócił do refektarza i zastał ją klęczącą i modlącą się za umierającą współsiostrę, wspomnianą s. M. Anicetę.

S. M. SABINELLA ANGRICK (w świecie: Rozalia), urodzona 29 września 1880 r. w Schöndammerau [Dąbrowa] w powiecie Braunsberg [Braniewo]. To właśnie jako przełożona wspólnoty zakonnej w Heilsbergu [Lidzbark Warmiński], w 1945 r., podczas zdobycia miasta przez Armię Czerwoną i wtargnięcia żołnierzy sowieckich do klasztoru, s. M. Sabinella swoim ciałem stanęła w obronie innych sióstr i została zastrzelona przez żołnierza sowieckiego, ginąc jak dwie poprzednie Sługi Boże, 2 lutego 1945 r.

S. M. BONA PESTKA (w świecie: Anna), urodzona w 1905 r., po odbyciu służby pielęgniarskiej w Szpitalu Mariackim w Allenstein [Olsztyn], zachorowała na gruźlicę i została przyjęta do szpitala na Andreasberg w Wormditt [Orneta], gdzie 14 lutego 1945 r. wtargnęli żołnierze sowieccy, dopuszczając się niezliczonych aktów okrucieństwa. Brutalnie przez nich pobita, zmarła po około ośmiu tygodniach, 1 maja 1945 r., w wyniku odniesionych obrażeń.

S. M. GUNHILD STEFFEN (w świecie: Dorota), urodzona 2 września 1918 r. w Rosenwalde (Wola Wilknicka), powiat Braunsberg (Braniewo), parafia Leyssen (Łajsy). Po przeniesieniu do St. Marienkrankenhaus w Olsztynie do pracy w administracji szpitala, zachorowała na gruźlicę płuc i została przyjęta do szpitala w Wormditt [Orneta]. Po wtargnięciu żołnierzy Armii Czerwonej, próbując bronić się przed przemocą Sowietów, została dotknięta szczególnym okrucieństwem. Wyczerpana torturami, których doświadczyła, zmarła po 12 tygodniach, 30 maja 1945 r., z powodu ogromnej utraty krwi.

S. M. ROLANDA ABRAHAM (w świecie: Maria), urodzona 17 czerwca 1914 r. w Tolkemit [Tolkemicko]. Pracowała jako pielęgniarka i rehabilitantka w klinice ortopedycznej we Frauenburgu [Frombork]. Dotknięta gruźlicą, została przyjęta do szpitala Andreasberg w Wormditt [Orneta]. Przemoc, jakiej doznała podczas wtargnięcia żołnierzy Armii Czerwonej 14 lutego 1945 r., była podobna do tej, której doświadczyły dwie poprzednie Sługi Boże. Jej śmierć, przypuszczalnie 25 czerwca lub 2 lipca 1945 r., jest tragiczną konsekwencją przemocy i nieludzkiego znęcania się, jakiego doznała z rąk żołnierzy sowieckich.

S. M. CARITINA FAHL (w świecie: Jadwiga), urodzona 10 marca 1887 r. w Bürgerwald (Miejska Wola), w powiecie Braunsberg (Braniewo). Posługując w Braunsbergu jako wikaria generalna, 22 lutego 1945 r., po wydaniu przez władze niemieckie rozkazu ostatecznej ewakuacji ludności cywilnej, została zmuszona wraz z innymi siostrami do opuszczenia miasta i udania się drogą morską do Gdańska-Wrzeszcza [Danzig-Langfuhr]. Tu została zaatakowana przez rosyjskich żołnierzy,

gdy broniła nowicjuszek przed szykanami. W wyniku straszliwych tortur zmarła 5 czerwca 1945 r. we wspomnianym mieście.

S. M. KSAWERIA ROHWEDDER (w świecie: Maria), urodzona 25 maja 1882 r. w Płaświcach [Płoskinia], powiat Braunsberg [Braniewo]. W 1941 r. została przełożoną szpitala na Andreasberg w Wormditt [Orneta], który musiała opuścić na rzecz St. Josef Krankenhaus w Guttstadt [Dobre Miasto], dokąd przeniosła się po szykanach ze strony gestapo. Po kolejnych przymusowych przeprowadzkach, prześladowana przez władze komunistyczne, s. M. Ksaweria zdecydowała się wyjechać do Niemiec 2 września 1945 r. i podczas ewakuacji ludności, w wagonie do przewozu zwierząt, na stacji Deutsch Eylau [Iława] została brutalnie pobita przez żołnierza, umierając tam 25 listopada 1945 r.

Niestrudzona służba bliźniemu w potrzebie, zgodnie z charyzmatem Zgromadzenia św. Katarzyny, została przypieczętowana decyzją Sług Bożych o pozostaniu w miejscach, do których zostały przydzielone. Ze względu na sławę męczeństwa, jaką się cieszyły, w diecezji warmińskiej w dniach od 8 grudnia 2004 roku do 9 grudnia 2006 roku przeprowadzono dochodzenie diecezjalne, którego ważność uznała Dykasteria Spraw Kanonizacyjnych dekretem z dnia 7 grudnia 2007 roku. Po przygotowaniu *Positio*, w dniu 9 grudnia 2006 roku w diecezji warmińskiej odbyło się dochodzenie diecezjalne.

Po przygotowaniu *Positio*, dokument ten został przedstawiony konsultorom spraw historycznych w dniu 17 listopada 2020 roku oraz podczas specjalnego posiedzenia (*Congresso Pecuarie*) teologów konsultorów w dniu 28 marca 2023 roku – oba posiedzenia zakończyły się wynikiem pozytywnym.

Ojcowie Kardynałowie i Biskupi, zgromadzeni na Sesji Zwyczajnej w dniu 5 marca 2024 roku, uznali, że Sługi Boże zostały zabite za wiarę w Chrystusa i Kościół.

Niżej podpisany Kardynał Prefekt przekazał wszystkie te informacje Ojcu Świętemu Franciszkowi. Jego Świątobliwość, przyjmując i zatwierdzając wnioski Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych, ogłosił dziś: *Potwierdza się męczeństwo i przyczynę, która spowodowała męczeństwo Sług Bożych s. Krzysztofy Klomfass (w świecie: Marta) i XIV Towarzyszek, zakonnice ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Katarzyny Dziewicy i Męczennicy.*

Ojciec Święty zarządził następnie, aby niniejszy dekret został opublikowany i włączony do akt Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych.

W Rzymie, 14 marca 2024 roku

Marcello kard. Semeraro
Prefekt

+ *Fabio Fabene*
Arcybiskup tytularny Montefiascone
Sekretarz

Tłumaczenie: dr Anna Meetschen, Izabela Hryciuk/ Biuro Prasowe KEP

Dekret Penitencjarii Apostolskiej o uzyskaniu odpustu podczas Zwyczajnego Jubileuszu Roku 2025 ogłoszonego przez Jego Świątobliwość Papieża Franciszka (13.05.2024)

„Teraz nadszedł czas nowego Jubileuszu, w którym Drzwi Święte zostaną ponownie otwarte, aby dać żywe doświadczenie Bożej miłości” (*Spes non confundit**, 6). W bulli ogłaszającej Zwyczajny Jubileusz roku 2025 Ojciec Święty w obecnym historycznym momencie, w którym „ludzkość niepomna na dramaty przeszłości, poddawana jest nowej i trudnej próbie, w której wiele ludów jest uciskanych przez brutalność przemocy” (*Spes non confundit*, 8), wzywa wszystkich chrześcijan, aby stali się *pielgrzymami nadziei*. Jest to cnota, którą należy odkryć na nowo w zna-

kach czasu, które, obejmując „tęsknotę ludzkiego serca, potrzebującego zbawczej obecności Boga, domagają się, by zostały przekształcone w znaki nadziei” (*Spes non confundit*, 7), które należy czerpać przede wszystkim z łaski Bożej i pełni Jego miłosierdzia.

Już w bulli ogłaszającej Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia w 2015 roku papież Franciszek podkreślił, że w tym kontekście odpust nabiera „szczególnego znaczenia” (*Misericordiae vultus*, 22), gdyż miłosierdzie Boże „staje się odpustem Ojca, który poprzez Kościół – Oblubienicę Chrystusa – dociera do grzesznika, któremu udzielił już przebaczenia, i uwalnia go od wszelkich pozostałości skutków grzechu” (tamże). Podobnie i dzisiaj Ojciec Święty oświadcza, że dar odpustu „pozwala nam odkryć, jak nieograniczone jest miłosierdzie Boga. To nie przypadek, że w starożytności termin «miłosierdzie» był używany zamiennie z terminem «odpust», właśnie dlatego, że ma wyrażać pełnię Bożego przebaczenia, które nie zna granic” (*Spes non confundit*, 23). Odpust jest więc łaską jubileuszową.

Dlatego też z okazji Zwyczajnego Jubileuszu roku 2025, z woli Papieża, ten „Trybunał Miłosierdzia”, do którego należy rozporządzenie wszystkim, co dotyczy udzielania i korzystania z odpustu, zamierza zachęcić dusze wiernych do karmienia się pragnieniem uzyskania odpustu jako daru łaski, właściwego i unikalnego dla każdego Roku Świętego, i ustanawia następujące wymogi, aby wierni mogli skorzystać z „przepisów umożliwiających uzyskanie i skuteczne praktykowanie jubileuszowego odpustu” (*Spes non confundit*, 23).

Podczas Zwyczajnego Jubileuszu roku 2025 pozostaje w mocy każdy inny udzielony odpust. Wszyscy wierni naprawdę pokutujący, wykluczający wszelkie przywiązanie do jakiegokolwiek grzechu (por. *Enchiridion Indulgentiarum*, wyd. IV, norm. 20, § 1) i poruszeni duchem miłosierdzia, którzy w Roku Świętym oczyścili się poprzez sakrament pokuty i pokrzepili się Komunią Świętą, będą modlić się zgodnie z intencjami Papieża, ze skarbca Kościoła będą mogli uzyskać odpust zupełny, odpuszczenie i darowanie swoich grzechów, który będzie można także zyskać dla dusz czyścących, dokonując jednego z wymienionych niżej dzieł:

I. O ŚWIĘTYCH PIELGRZYMKACH

Wierni, *pielgrzymi nadziei*, będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy udzielony przez Ojca Świętego, jeśli odbędą pobożną pielgrzymkę:

w kierunku dowolnego świętego miejsca jubileuszowego: tam pobożnie uczestniczyć we Mszy Świętej (o ile przepisy liturgiczne na to pozwalają, będzie można przede wszystkim korzystać z formularza Mszy właściwej Jubileuszowi bądź Mszy w różnych potrzebach: o pojednanie, o odpuszczenie grzechów, o uproszenie miłości i o zachowanie pokoju i sprawiedliwości); we Mszy przy udzieleniu sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego lub w Sakramencie Namaszczenia Chorych; nabożeństwie Słowa Bożego; Liturgii Godzin (godzina czytań, jutrznia, nieszpory); Drodze Krzyżowej; różańcu; recytacji hymnu Akatysty; nabożeństwie pokutnym, zakończonym indywidualną spowiedzią penitentów, zgodnie z aktem pokutnym (forma II);

w Rzymie: do co najmniej jednej z czterech Papieskich Bazylik Większych: św. Piotra na Watykanie, Najświętszego Zbawiciela na Lateranie, Matki Bożej Większej, św. Pawła za Murami;

w Ziemi Świętej: do co najmniej jednej z trzech bazylik: Grobu Świętego w Jerozolimie, Narodzenia Pańskiego w Betlejem, Zwiastowania Pańskiego w Nazarecie;

w innych okręgach kościelnych: do kościoła katedralnego lub innych kościołów i miejsc świętych wyznaczonych przez ordynariusza miejsca. Biskupi uwzględnią potrzeby wiernych i samą możliwość zachowania nienaruszonego znaczenia pielgrzymki, z całą jej mocną symboliką, zdolną ukazać naglącą potrzebę nawrócenia i pojednania;

II. W POBOŻNYCH NAWIEDZENIU MIEJSC ŚWIĘTYCH

Wierni będą mogli uzyskać podobnie odpust jubileuszowy, jeśli indywidualnie lub w grupie, pobożnie nawiedzą dowolne miejsce jubileuszowe i tam przez odpowiedni czas odprawia adorację

eucharystyczną i rozmyślanie, kończąc modlitwą „Ojcze nasz”, Wyznaniem wiary w jakiegokolwiek dopuszczonej formie i modlitwą do Maryi, Matki Bożej, aby w tym Roku Świętym wszyscy „mogli doświadczyć bliskości najczulszej z mam, która nigdy nie opuszcza swoich dzieci” (*Spes non confundit*, 24).

Z okazji Roku Jubileuszowego, oprócz wyżej wymienionych znamiennych miejsc pielgrzymkowych, będzie można nawiedzić także inne miejsca święte, na tych samych warunkach:

w *Rzymie*: Bazylika Świętego Krzyża z Jerozolimy, Bazylika św. Wawrzyńca za Murami, Bazylika św. Sebastiana za Murami (zdecydowanie zaleca się pobożne nawiedzenie zwane „Pelgrzymką do Siedmiu Kościołów”, tak drogą św. Filipowi Nereuszowi), Sanktuarium Bożego Miłosierdzia – Kościół Santo Spirito in Sassia, Kościół św. Pawła przy Trzech Źródłach – miejsce męczeństwa Apostoła, Katakumby chrześcijańskie; kościoły trasy jubileuszowej *Iter Europaeum* oraz kościoły poświęcone Patronom Europy i Doktorom Kościoła (Bazylika Santa Maria sopra Minerva, Kościół Santa Brigida przy Campo de' Fiori, Kościół Matki Bożej Zwycięskiej, Kościół Trinità dei Monti, Bazylika św. Cecylii na Zatybrzu, Bazylika św. Augustyna na Polu Marsowym);

w *innych miejscach na świecie*: dwie papieskie bazyliki mniejsze w Asyżu: św. Franciszka i Najświętszej Marii Panny od Aniołów; papieskie bazyliki: Santa Casa w Loreto, Matki Bożej Różańcowej w Pompejach, św. Antoniego w Padwie; każda bazylika mniejsza, katedra, kościół konkatedralny, sanktuarium maryjne oraz dla dobra wiernych każda wyróżniająca się kolegiata lub sanktuarium wyznaczone przez każdego biskupa diecezjalnego lub eparchialnego, a także sanktuaria krajowe lub międzynarodowe, „święte miejsca gościnności i uprzywilejowane przestrzenie budzenia nadziei” (*Spes non confundit*, 24), wskazane przez Konferencje Episkopatów.

Wierni prawdziwie skruszeni, którzy nie będą mogli uczestniczyć w uroczystych celebracjach, pielgrzymkach i pobożnym nawiedzeniu, z ważnych powodów (przede wszystkim siostry i mnisi klauzurowi, osoby starsze, chorzy, osadzeni w więzieniach, a także ci, którzy w szpitalu lub w innych miejscach opieki, stale posługują chorym), uzyskają *odpust jubileuszowy* na tych samych warunkach, jeżeli zjednoczeni duchowo z wiernymi obecnymi, zwłaszcza w momentach, w których słowa Ojca Świętego lub biskupów diecezjalnych są przekazywane za pośrednictwem środków komunikacji medialnej, w swoim domu lub tam, gdzie powstrzymuje ich przeszkoda (np. w kaplicy klasztornej, w szpitalu, w domu opieki, w więzieniu...), odmówią Ojcze nasz, Wyznanie wiary w jakiegokolwiek dopuszczonej formie i inne modlitwy zgodne z intencjami Roku Świętego, ofiarując swoje cierpienia lub życiowe trudności;

III. W DZIELACH MIŁOSIERDZIA I POKUTY

Ponadto wierni będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy, jeśli w duchu pobożności będą uczestniczyć w misjach ludowych, rekolekcjach lub spotkaniach formacyjnych poświęconych tekstem *Soboru Watykańskiego II* i *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, które odbędą się w kościele lub innym odpowiednim miejscu, według zamysłu Ojca Świętego.

Pomimo zasady, że dziennie można uzyskać tylko jeden odpust zupełny (por. *Enchiridion Indulgentiarum*, wyd. IV, norm. 18, § 1), wierni otrzymają akt miłosierdzia na rzecz dusz czyścicowych, jeśli prawowicie przystąpią po raz drugi tego samego dnia do sakramentu Komunii, będą mogli uzyskać dwukrotnie odpust zupełny tego samego dnia, obowiązujący jedynie za zmarłych (czyli w ramach celebracji eucharystycznej; por. kan. 917 i Papieska Komisja ds. Autentycznej Interpretacji KPK, *Responsa ad dubia*, 1, 11 lipca 1984). Przez tę podwójną ofiarę dokonuje się godny pochwały przejaw miłości nadprzyrodzonej, gdyż więź, która łączy wiernych pielgrzymujących jeszcze na ziemi z mistycznym Ciałem Chrystusa, wraz z tymi, którzy już zakończyli swą drogę, ze względu na fakt, że „odpust jubileuszowy, na mocy modlitwy, jest przeznaczony w szczególny sposób dla tych, którzy odeszli przed nami, aby mogli otrzymać pełnię miłosierdzia” (*Spes non confundit*, 22).

W szczególny właśnie sposób „w Roku Jubileuszowym będziemy wezwani do bycia namacalnymi znakami nadziei dla wielu braci i sióstr żyjących w trudnych warunkach” (*Spes non con-*

fundit, 10): Odpust jest zatem również przypisany do dzieł miłosierdzia i pokuty, które świadczą o podjętym nawróceniu. Wierni podążając za przykładem i poleceniem Chrystusa, będą zachęceni do częstszego podejmowania dzieł miłości i miłosierdzia, głównie na rzecz służby braciom obciążonym różnymi potrzebami. Dokładniej odkryjmy na nowo „*uczynki miłosierdzia względem ciała*: głodnych nakarmić, spragnionych napoić, nagich przyodziać, przybyszów w dom przyjąć, chorych nawiedzać, więźniów pocieszać, umarłych pogrzebać.” (*Misericordiae vultus*, 15) i odkryjmy na nowo również „*uczynki miłosierdzia względem ducha*: wątpiącym dobrze radzić, nieumiejętnych pouczać, grzeszących upominać, strapionych pocieszać, urazy chętnie darować, przykrych cierpliwie znosić, modlić się za żywych i umarłych” (*tamże*).

Podobnie wierni będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy, jeśli udadzą się w celu odwiedzenia i poświęcenia właściwego czasu braciom znajdującym się w potrzebie lub w trudnej sytuacji (chorym, więźniom, samotnym osobom starszym, niepełnosprawnym...), pielgrzymując niejako do obecnego w nich Chrystusa (por. *Mt 25, 34-36*) i wypełniając zwykłe warunki duchowe, sakramentalne i modlitewne. Wierni bez wątpienia będą mogli te odwiedziny powtarzać w ciągu Roku Świętego, uzyskując za każdym razem odpust zupełny, nawet każdego dnia.

Jubileuszowy odpust zupełny można osiągnąć także przez działania wyrażające w sposób konkretny i bezinteresowny ducha pokuty, który jest jakby duszą Jubileuszu, odkrywając na nowo w szczególności pokutną wartość piątku: powstrzymanie się w duchu pokuty przynajmniej przez jeden dzień od błahych rozrywek (realnych, ale także wirtualnych, spowodowanych na przykład przez media i sieci społecznościowe) oraz od zbędnej konsumpcji (na przykład praktyka postu lub wstrzemięźliwości zgodna z ogólnymi normami Kościoła i szczegółowymi zaleceniami biskupów), połączona z przekazaniem odpowiedniej sumy pieniędzy ubogim; wspieranie dzieł o charakterze religijnym lub socjalnym, zwłaszcza na rzecz obrony i ochrony życia na wszystkich jego etapach oraz samej jakości życia, opuszczonych dzieci, młodzieży zmagającej się trudnościami, starców potrzebujących opieki lub samotnych, migrantów z różnych krajów, „którzy opuszczają swoją ziemię w poszukiwaniu lepszego życia dla siebie i swoich rodzin” (*Spes non confundit*, 13); poświęcanie znacznej części wolnego czasu na działalność na rzecz wolontariatu, która służy interesowi społeczności, lub inne podobne formy osobistego zaangażowania.

Wszyscy biskupi diecezjalni lub eparchialni i ci, którzy prawnie są z nimi zrównani, w najważniejszym dniu tego okresu jubileuszowego, przy okazji głównych uroczystości w katedrze i w poszczególnych kościołach jubileuszowych, będą mogli udzielić *papieskiego błogosławieństwa* z dołączonym odpustem zupełnym, który mogą otrzymać wszyscy wierni, którzy otrzymają to *błogosławieństwo* pod zwykłymi warunkami.

W celu duszpasterskiego ułatwienia dostępu do sakramentu pokuty i osiągnięcia Bożego przebaczenia poprzez władzę kluczy, ordynariusze miejsca proszeni są o udzielenie kanonikom i kapłanom, którzy w katedrach i kościołach wyznaczonych na Rok Święty, będą mogli wysłuchać spowiedzi wiernych, uprawnień jedynie do forum wewnętrznego, o czym dla wiernych Kościołów Wschodnich stanowi kan. 728, § 2 KKKW, a w przypadku ewentualnego zastrzeżenia dla określonej władzy – kan. 727, z wyłączeniem, jak jest oczywiste, przypadków o których mowa w kan. 728, § 1; natomiast dla wiernych Kościoła łacińskiego uprawnień o których mowa w kan. 508, § 1 KPK.

W związku z tym Penitencjaria wzywa wszystkich księży, aby z hojną dyspozycyjnością i poświęceniem siebie zapewnili jak najszerzą możliwość uzyskania przez wiernych środków zbawienia; ustalali i publikowali terminy spowiedzi, w porozumieniu z proboszczami lub rektorami sąsiednich kościołów; znajdowali się w konfesjonale; planując stałe i częste celebracje pokutne, zapewniając jednocześnie jak najszerzą dostępność księży, którzy po osiągnięciu wymaganego wieku, nie pełnią określonych funkcji duszpasterskich. W zależności od możliwości pamiętajmy także, zgodnie z *Motu proprio Misericordia Dei*, o duszpasterskiej możliwości słuchania spowiedzi także podczas celebracji Mszy Świętej.

W celu ułatwienia zadań spowiednikom, Penitencjaria Apostolska, z upoważnienia Ojca Świętego, stanowi, że kapłani, którzy towarzyszą lub przyłączają się do pielgrzymek jubileuszowych

poza własną diecezją, mogą korzystać z tych samych uprawnień, jakie zostały im powierzone w ich własnej diecezji przez prawowity organ. Specjalne uprawnienia zostaną wówczas przyznane przez tę Penitencjarię Apostolską penitencjarzom rzymskich Bazylik Papieskich, kanonikom penitencjarzom lub penitencjarzom diecezjalnym utworzonym w poszczególnych okręgach kościelnych.

Spowiednicy, po uprzednim pouczeniu z miłością wiernych o powadze grzechów, do których należą te z dołączonym zastrzeżeniem lub cenzurą, wyznaczą z duszpasterską miłością odpowiednie pokuty sakramentalne, aby w miarę możliwości doprowadzić ich do trwałej pokuty i w zależności od charakteru spraw, zaprosić ich do naprawienia skandali i szkód.

Penitencjaria na koniec gorąco zachęca Biskupów, jako posiadaczy potrójnego *munus* nauczania, rządzenia i uświęcania, aby zadbali o jasne wyjaśnienie proponowanych tutaj przepisów i zasad dotyczących uświęcenia wiernych, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych warunków, kultury i tradycji. Katecheza dostosowana do specyfiki społeczno-kulturowej każdego narodu będzie w stanie zaproponować sposób skutecznego głoszenia Ewangelii i całokształtu orędzia chrześcijańskiego, zakorzeniając głębiej w sercach pragnienie tego wyjątkowego daru, uzyskanego za pośrednictwem Kościoła.

Niniejszy Dekret obowiązuje przez cały Jubileusz Zwyczajny roku 2025, niezależnie od wszelkich postanowień stanowiących inaczej.

W Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej, 13 maja 2024 roku, we wspomnienie Matki Bożej z Fatimy.

Kard. Angelo De Donatis
Penitencjariusz Większy

Bp Krzysztof Nykiel
Regens

Źródło: https://www.vatican.va/roman_curia/tribunals/apost_penit/documents/rc_penitenzieria-ap_20240513_norme-indulgenza-giubileo2025_pl.html (dostęp: 31.12.2024)

* Przep. red. Bulla „*Spes non confundit*” ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny roku 2025 dostępna jest na stronie [www.vatican.va](https://www.vatican.va/content/francesco/pl/bulls/documents/20240509_spes-non-confundit_bolla-giubileo2025.html) (link bezpośredni: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/bulls/documents/20240509_spes-non-confundit_bolla-giubileo2025.html, dostęp: 31.12.2024)

**List kard. Mario Grecha, Sekretarza Generalnego Synodu ws. zatwierdzenia
biskupów reprezentujących Konferencję Episkopatu Polski do udziału w Drugiej Sesji
XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (15.05.2024)**

Sekretariat Generalny Synodu

Watykan, 15 maja 2024 r.

Ekscelencjo,

otrzymałem list Waszej Ekscelencji z dn. 13 marca br. z informacją, że członkowie wybrani przez Konferencję Episkopatu Polski, którzy uczestniczyli w Pierwszej Sesji XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów w październiku 2023 roku, przedstawili rezygnację podczas Zebrania Plenarnego w dn. 13 marca 2024 roku. Wasza Ekscelencja poinformował mnie również, że tego samego dnia Zebranie Plenarne wybrało trzech biskupów, którzy zastąpią ich na Drugiej Sesji.

W związku z tym pragnę poinformować Waszą Ekscelencję, że Ojciec Święty przyjął rezygnację:

- J.E. Abp. Stanisława GADECKIEGO, Metropolity Poznańskiego;
- J.E. Abp. Adriana Józefa GALBASA SAC, Metropolity Katowickiego;
- J.E. Abp. Marka JĘDRASZEWSKIEGO, Metropolity Krakowskiego.

Jednocześnie Ojciec Święty zatwierdził biskupów wybranych do udziału w Drugiej Sesji XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów*:

- J.E. Abp. Józefa GÓRZYŃSKIEGO, Metropolitę Warmińskiego;
- J.E. Bp. Sławomira ODERA, Ordynariusza Gliwickiego (zatwierdzonego już wcześniej 22 maja 2023 roku);
- J.E. Bp. Jacka GRZYBOWSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Warszawsko-Praskiego, Biskupa Tytularnego Nova.

Biskupi ci otrzymają na swoje prywatne adresy mailowe, które Wasza Ekscelencja nam podała, niezbędne informacje.

Z braterskim pozdrowieniem w Panu,

Kard. Mario GRECH
Sekretarz Generalny

Jego Ekscelencja
Abp Stanisław GADECKI
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Tłumaczenie: dr Anna Meetschen/ Biuro Prasowe KEP

** Przyp. red. Ponadto, z nominacji papieskiej, w obradach wziął udział kard. Grzegorz Ryś, metropolita łódzki. Jednym ze świeckich reprezentantów Europy był prof. Aleksander Bańka z Polski. Wśród Polaków uczestniczących w Synodzie był też m.in. kard. Konrad Krajewski jako prefekt Dykasterii ds. Miłosierdzia.*

**Dekret Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych o męczeństwie
Sługi Bożego Stanisława Kostki Streicha (23.05.2024)**

DYKASTERIA SPRAW KANONIZACYJNYCH
DOTYCZY POZNANIA BEATYFIKACJI albo DEKLARACJI MĘCZEŃSTWA
SŁUGI BOŻEGO STANISŁAWA KOSTKI STREICHA KAPŁANA DIECEZJALNEGO
(† 1938)
DEKRET O MĘCZEŃSTWIE

„Chcę być święty dla chwały Bożej i zbawienia swej duszy” (Stanisław Kostka Streich).

Sługa Boży Stanisław Kostka Streich urodził się 27 sierpnia 1902 roku w Bydgoszczy. Jego rodzicami byli Franciszek Streich oraz Władysława Birzyńska. Został ochrzczony w kościele parafialnym w Bydgoszczy. Od rodziców otrzymał staranne wychowanie religijne i patriotyczne. Miał dwóch braci: Kazimierza i Czesława.

Po ukończeniu szkoły powszechnej uczęszczał do gimnazjum humanistycznego.

W 1920 roku został przyjęty do Seminarium Duchownego w Poznaniu i rozpoczął studia filozoficzne i teologiczne, które kontynuował następnie w Prymasowskim Seminarium Duchownym w Gnieźnie. Dnia 6 czerwca 1925 roku otrzymał święcenia kapłańskie z rąk bp. Stanisława Kostki Łukomskiego.

Pierwsze lata kapłańskiej posługi ks. Streicha związane były z Poznaniem, gdzie studiował filozofię klasyczną na Uniwersytecie, był kapelanem Sióstr Urszulanek, uczył religii w Szkole Handlowej i był wikariuszem w trzech parafiach: pw. św. Floriana i Najświętszego Serca Jezusa, pw. Bożego Ciała i pw. św. Marcina. Był także nauczycielem religii w państwowym seminarium nauczycielskim w Koźminie.

W 1933 roku został mianowany proboszczem parafii pw. św. Barbary w Żabikowie. Od samego początku podejmował starania o wzniesienie w okolicy nowego kościoła – we wsi Luboń. W 1935 roku

powstała nowa parafia pw. św. Jana Bosko, wyodrębniona z parafii żabikowskiej, a ks. Streich został jej proboszczem 1 października 1935 roku. Od razu dał się poznać jako duszpasterz gorliwy i sumienny, zatroskany o zbawienie swoich wiernych, którym nie szczędził czasu i sił. Otwarty na innych, zwłaszcza ubogich, niósł im pomoc i pociechę, czerpiąc siłę ze sprawowanych sakramentów świętych.

Troska kapłana o robotników była źle postrzegana przez komunistów, którzy uważali Kościół i jego przedstawicieli za winnych ucisku i podporządkowania klas ubogich.

Dnia 27 lutego 1938 roku o godz. 10.00 ks. Stanisław rozpoczął celebrację Mszy Świętej. Kiedy skierował się ku ambonie, aby przeczytać Ewangelię i wygłosić kazanie, niepodziwianie z tłumu pewien człowiek strzelił dwukrotnie do Sługi Bożego, mierząc w jego twarz. Pierwszy strzał, jak się później okazało, był tym śmiertelnym. Druga kula trafiła w podniesiony Ewangeliarz. Ksiądz natychmiast padł do tyłu na prawy bok i już się nie poruszył. Po kilku sekundach zamachowiec zrobił krok naprzód i oddał dwa kolejne strzały w plecy ks. Streicha. Zabójstwo Sługi Bożego stanowiło zatem ostrzeżenie także dla innych duchownych.

Dnia 3 marca 1938 roku odbył się pogrzeb zamordowanego kapłana, któremu przewodniczył bp Walenty Dymek. W uroczystościach wzięło udział około 20 tysięcy osób. Także z Bydgoszczy, rodzinnego miasta zmarłego, przybyły liczne delegacje tamtejszych stowarzyszeń i organizacji. Sława męczeństwa ks. Streicha trwała przez lata, choć w sposób ukryty, ze względu na okoliczności reżimu komunistycznego, i przetrwała do dzisiaj, w połączeniu z *fama signorum* [opinią znaków, szczególnych łask].

Dochodzenie diecezjalne przeprowadzono w Kurii Metropolitalnej w Poznaniu w latach 2017–2019. Ważność akt procesowych została uznana przez tąż Dykasterię Spraw Kanonizacyjnych dekretem z dnia 20 czerwca 2020 roku. Po przygotowaniu *Positio*, dokument ten został przedstawiony na posiedzeniu konsultorów spraw historycznych w dniu 22 lutego 2022 roku, oraz podczas specjalnego posiedzenia (*Congresso Peculiare*) teologów konsultorów w dniu 21 listopada 2023 roku – oba posiedzenia zakończyły się wynikiem pozytywnym.

Ojcowie Kardynałowie i Biskupi, zgromadzeni na Sesji Zwyczajnej w dniu 23 maja 2024 roku, uznali, że wspomniany Sługa Boży zmarł z powodu swojej wierności Chrystusowi i Kościołowi.

Niżej podpisany Kardynał Prefekt przekazał zatem wszystkie te informacje Ojcu Świętemu Franciszkowi. Jego Świątobliwość, przyjmując i zatwierdzając wnioski Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych, ogłosił dziś: *Potwierdza się męczeństwo i przyczynę, która spowodowała męczeństwo Sługi Bożego Stanisława Kostki Streicha, Kapłana diecezjalnego.*

Ojciec Święty zarządził następnie, aby niniejszy dekret został opublikowany i włączony do akt Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych.

W Rzymie, 23 maja 2024 roku

Marcello kard. Semeraro
Prefekt

† *Fabio Fabene*
Arcybiskup tytularny Montefiascone
Sekretarz

Tłumaczenie: ks. dr hab. Maciej Szczepaniak, prof. UAM

**Dekret Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów
ws. wspomnienia dowolnego św. Stanisława Papczyńskiego, prezbitera (2.09.2024)**

Dykasteria ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów
Prot. Nr 224/24

DLA POLSKI

Na prośbę Najdostojniejszego Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego, metropolity poznańskiego, a dawniej Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, przedstawioną w piśmie z dnia 14 marca 2024 roku*, na mocy władzy przekazanej tejże Dykasterii przez Papieża Franciszka, z radością zezwalamy, aby obchody św. Stanisława Papczyńskiego, prezbitera, zostały wpisane do kalendarza własnego diecezji polskich w dniu 18 maja i odbywały się co roku w stopniu *wspomnienia dowolnego*.

Bez względu na jakiegokolwiek przeciwne zarządzenia.

Z siedziby Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, 2 września 2024 r.

Arthur Kard. Roche
Prefekt

Vittorio Francesco Viola O.F.M.
Arcybiskup Sekretarz

(*Tłumaczenie: dr Anna Meetschen/ Biuro Prasowe KEP*)

* *Przyp. red. Zob. też. Uchwała nr 30/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie wspomnienia liturgicznego św. Stanisława Papczyńskiego (s. 148)*

**Nota Dykasterii Nauki Wiary na temat doświadczenia duchowego
związanego z Medziugoriami: „Królowa Pokoju” (19.09.2024)**

PRZEDMOWA

1. Nadszedł czas, aby zakończyć długą i złożoną historię wokół zjawisk duchowych z Medziugorii. Jest to historia, w której pojawiały się rozbieżne opinie biskupów, teologów, komisji i analityków.

Wnioski wyrażone w niniejszej *Nocie* są osadzone w kontekście aktualnych *Norm postępowania w rozeznawaniu domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych* (DYKASTERIA NAUKI WIARY, 17 maja 2024 r.; dalej w skrócie: *Normy*). W związku z tym, perspektywa analityczna jest zupełnie inna od stosowanej we wcześniejszych badaniach.

Ważne jest, aby od samego początku wyjaśnić, że wnioski zawarte w niniejszej *Nocie*, nie pociągają za sobą osądu życia moralnego domniemanych widzających. Z drugiej strony, należy pamiętać, że kiedy uznaje się działanie Ducha dla dobra Ludu Bożego „pośród” danego duchowego doświadczenia, od jego początków aż do dzisiaj, dary charyzmatyczne (*gratiae gratis datae*), które można z nim powiązać, niekoniecznie wymagają moralnej doskonałości osób zaangażowanych, aby mogły działać.

2. Choć w całości orędzi, związanych z tym duchowym doświadczeniem, znajdujemy wiele pozytywnych elementów pomagających zrozumieć wezwanie Ewangelii, pewne orędzia – według opinii niektórych – miałyby zawierać sprzeczności lub miałyby być związane z pragnieniami lub interesami domniemanych widzających czy innych osób. Nie można wykluczyć, że mogło się tak zdarzyć w przypadku niektórych orędzi, a fakt ten przypomina nam to, co stanowią *Normy* tej Dykasterii: że takie zjawiska „czasami jawią się jako związane z niejasnymi ludzkimi doświadczeniami, teologicznie nieprecyzyjnymi wyrażeniami lub nie do końca uzasadnionymi interesami” (*Normy*, nr 14). Nie wyklucza to możliwości „pewnych błędów pochodzenia naturalnego, niewy-

nikających ze złej intencji, ale z subiektywnego postrzegania zjawiska” (*tamże*, art. 15, 2°). Jako przykład tego nieprecyzyjnego i ostatecznie teologicznie niepoprawnego języka mistycznego, możemy wymienić – wśród orędzi związanych z Medziugoriem (tłumaczenie polskie orędzi opiera się na zbiorze: *Raccolta completa dei messaggi della Regina della Pace. «Vi supplico: convertitevi!»*, Camerata Picena [AN] 2024; w niektórych przypadkach tłumaczenie to zostało poprawione przez porównanie go z tekstem oryginalnym) – odosobnione wyrażenie „mój Syn Trójjedyny kocha was” (02.11.2017). Nie jest czymś wyjątkowym, że w tekstach mistycznych, które starają się wyrazić obecność całej Trójcy Świętej w tajemnicy Słowa Wcielonego, używa się nieodpowiednich słów, takich jak te. W tym przypadku należy rozumieć, że w Synu, który stał się człowiekiem, objawia się miłość Trójjedynego Boga (por. DYKASTERIA NAUKI WIARY, „*Trinità Misericordia*”. *Lettera al Vescovo di Como circa l'esperienza spirituale legata al Santuario di Maccio [Villa Guardia]*, 15 lipca 2024 r.). Ponadto czytelnik powinien pamiętać, że ilekroć w niniejszej *Nocie* jest mowa o „orędziach” Matki Bożej, zawsze należy przez to rozumieć „domniemane orędzia”.

Aby rozeznaczyć wydarzenia związane z Medziugoriem, zasadniczo bierzemy pod uwagę istnienie wyraźnie zweryfikowanych owoców i analizę domniemanych orędzi maryjnych.

OWOCE

3. Natychmiastowym efektem zjawisk z Medziugoria jest duża i rosnąca liczba jego zwolenników na całym świecie oraz wielość osób najróżniejszego pochodzenia, które udają się na pielgrzymkę do tego miejsca.

Pozytywne owoce ujawniają się przede wszystkim w promowaniu zdrowej praktyki życia wiarą, zgodnie z tym, co jest obecne w tradycji Kościoła. W przypadku Medziugoria dotyczy to zarówno tych, którzy byli daleko od wiary, jak i tych, którzy dotychczas praktykowali wiarę w sposób powierzchowny. Specyfika tego miejsca polega na wielości takich owoców: wiele nawróceń, częste powroty do praktyki sakramentalnej (Eucharystia i pojednanie), liczne powołania do życia kapłańskiego, zakonnego i małżeńskiego, pogłębienie życia wiary, intensywniejsza praktyka modlitwy, rozliczne przypadki pojednania między małżonkami oraz odnowa życia małżeńskiego i rodzinnego. Należy wspomnieć, że takie doświadczenia pojawiają się głównie w kontekście pielgrzymek do miejsc pierwotnych wydarzeń, a nie podczas spotkań z „widzącymi” w celu uczestniczenia w domniemanych objawieniach.

4. Intensywne codzienne duszpasterstwo w parafii Medziugorie rozwinęło się na skutek „fenomenu Medziugorie”. Możemy zaobserwować codzienne odmawianie poszczególnych części różańca, Msze Święte (z licznymi celebracjami także w dni powszednie), adoracje Najświętszego Sakramentu, wiele spowiedzi. Na zewnątrz kościoła parafialnego znajdują się dwie drogi krzyżowe, duża sala katechetyczna i mała kaplica do adoracji. W Medziugorii, oprócz zwyczajnego życia sakramentalno-duchowego, odbywają się różne regularne zajęcia, takie jak coroczne seminaria różnego rodzaju, Festiwal Młodzieży, rekolekcje duchowe dla kapłanów, małżeństw, organizatorów pielgrzymek, liderów centrów pokoju i grup modlitewnych.

Od dziesięcioleci, parafia Medziugorie jest również ważnym celem pielgrzymek. W przeciwieństwie do innych miejsc kultu związanych z objawieniami, wydaje się, że do Medziugoria ludzie przyjeżdżają przede wszystkim, aby odnowić swoją wiarę, a nie z powodu konkretnych intencji; odnotowano nawet grupy chrześcijan prawosławnych oraz muzułmanów.

5. Wielu wiernych odkryło swoje powołanie do kapłaństwa lub życia konsekrowanego w kontekście „fenomenu Medziugoria”. Historie tych osób są bardzo różne, jednak zbiegają się w tym samym duchowym doświadczeniu poczucia powołania do tego rodzaju naśladowania Jezusa. Niektórzy udali się tam, aby poznać wolę Bożą w swoim życiu, inni tylko z ciekawości lub w ogóle nie wierząc. Pewna liczba osób zaświadcza również, że otrzymała łaskę powołania pod wpływem

silnego pragnienia całkowitego oddania się Bogu na górze domniemanych objawień, inni podczas adoracji przed Najświętszym Sakramentem.

Życie wielu osób zmieniło się po przyjęciu duchowości medziugorskiej w życiu codziennym (orędzia, modlitwa, post, adoracja, Msza Święta, spowiedź...), a w konsekwencji postanowiły one podjąć powołanie kapłańskie lub zakonne. Niektórzy uważają, że w Medziugorii otrzymali decydujące potwierdzenie powołania, które dojrzewało w nich już od jakiegoś czasu. Istnieje również wiele przypadków odkrycia konkretnego powołania poza Medziugoriem, ale w kontekście grup zainspirowanych jego duchowością i lektury książek o tym doświadczeniu.

Nie brakuje wielu prawdziwych nawróceń ludzi dalekich od Boga i Kościoła, którzy przeszli od życia naznaczonego grzechem do radykalnych życiowych zmian ukierunkowanych na Ewangelię. W kontekście Medziugoria odnotowano również dużo uzdrowień.

Wielu innych odkryło piękno bycia chrześcijanami. Dla szeregu osób Medziugorie stało się miejscem wybranym przez Boga do odnowienia ich wiary. Są zatem tacy, którzy traktują to miejsce jako nowy punkt wyjścia na swojej drodze duchowej. W niektórych przypadkach, dzięki doświadczeniu Medziugoria, wiele osób przezwyciężyło kryzysy duchowe. Inni, w kontekście Medziugoria, opowiadają o wzbudzonym pragnieniu głębokiego oddania się na służbę Bogu w posłuszeństwie Kościołowi, lub dla większego zaangażowania w życie wiary w swojej parafii pochodzenia. W międzyczasie w wielu krajach na całym świecie powstały liczne grupy modlitewne i poświęcone pobożności maryjnej, zainspirowane duchowym doświadczeniem Medziugoria. Zainicjowano także dzieła charytatywne w różnych wspólnotach i stowarzyszeniach, zwłaszcza w tych, które opiekują się sierotami, narkomanami, alkoholikami, młodzieżą z różnymi problemami i niepełnosprawnymi.

Na szczególną uwagę zasługuje obecność wielu młodych ludzi, młodych małżeństw i dorosłych, którzy za pośrednictwem Matki Bożej w Medziugorii, na nowo odkrywają wiarę chrześcijańską: to doświadczenie kieruje ich ku Chrystusowi w Kościele. Świadectwem silnej obecności młodych ludzi w Medziugorii są coroczne Festiwale Młodych.

Poza tymi konkretnymi owocami, miejsce to jest postrzegane jako przestrzeń wielkiego pokoju, skupienia oraz szczerzej i głębokiej pobożności, która udziela się innym.

Podsumowując, można przedstawić syntetyczny obraz pozytywnych owoców związanych z tym duchowym doświadczeniem, które z czasem oddzieliły się od doświadczenia domniemanych widzających, tak że nie są oni już postrzegani jako główni pośrednicy „fenomenu Medziugoria”, w którym Duch Święty dokonuje tak wiele pięknych i pozytywnych dzieł.

CENTRALNE ASPEKTY ORĘDZI

Królowa Pokoju

6. Chociaż *Gospa* [tj. *Pani*] najczęściej przypisuje sobie imię „Matka”, zgodnie z różnymi wyrażeniami (Matka Kościoła, Boga, sprawiedliwych, świętych itp.), najbardziej oryginalnym tytułem jest „Królowa Pokoju” (por. orędzie z 16.06.1983). Tytuł ten oferuje teocentryczną i bardzo bogatą wizję pokoju, który nie oznacza jedynie braku wojny, ale ma znaczenie duchowe, rodzinne i społeczne. Rzeczywiście, pokój, o którym tu mowa, osiąga się przede wszystkim poprzez modlitwę, ale rozprzestrzenia się on także poprzez zaangażowanie misyjne. Jedną z dominujących cech duchowości, która wyłania się z orędzi, jest zawierzenie Bogu poprzez własne pełne zawierzenie Maryi, aby być narzędziem pokoju w świecie. Orędzia na ten temat są bardzo liczne. Oto niektóre z nich:

„Drogie dzieci, przyszedłam do was i przedstawiłam się jako Królowa Pokoju, ponieważ posyła mnie mój Syn. Pragnę, drogie dzieci, wam pomóc. Pomóc wam, aby nastał pokój” (10.08.2012).

„Pokój. Pokój. Pokój. Pojednajcie się. Pojednajcie się z Bogiem i między sobą” (26.06.1981).

„Drogie dzieci, bez modlitwy nie ma pokoju. Dlatego polecam wam, drogie dzieci, modlić się o pokój pod krzyżem” (06.09.1984).

„Zachęcam was wszystkich do odpowiedzialnej modlitwy o pokój. Módlcie się, drogie dzieci, aby pokój zapanował na świecie, aby pokój zapanował w sercach ludzi, w sercach moich dzieci. Dlatego bądźcie moimi krzewicielami pokoju w tym niespokojnym świecie; bądźcie moim żywym znakiem, znakiem pokoju” (05.08.2013).

„Drogie dzieci! Wzywam was wszystkich, którzy usłyszeliście moje orędzie pokoju, byście je poważnie i z miłością realizowali w życiu. Jest wielu, którzy myślą, że czynią dużo mówiąc o orędziach, ale nimi nie żyją. Wzywam was, drogie dzieci, do życia i do zmiany tego wszystkiego, co jest w was negatywne, aby przemieniło się w pozytywne i w życie” (25.05.1991).

„Błędzicie, gdy patrzycie w przyszłość, myśląc tylko o wojnach, karach, złu. Jeśli zawsze myślicie o złu, już jesteście na drodze, by je spotkać. Dla chrześcijanina istnieje tylko jedna postawa wobec przyszłości: nadzieja zbawienia. Waszym zadaniem jest przyjąć pokój Boży, żyć nim i szerzyć go” (10.06.1982).

„Dzisiejszy świat żyje wśród wielkich napięć i stoi na krawędzi katastrofy. Może być ocalony tylko wtedy, gdy odnajdzie pokój. Ale może mieć pokój tylko wtedy, gdy powróci do Boga” (15.02.1983).

„Przedstawiłam się tutaj jako Królowa Pokoju, aby powiedzieć wszystkim, że pokój jest konieczny dla zbawienia świata. Tylko w Bogu znajduje się prawdziwa radość, z której wypływa prawdziwy pokój. Dlatego proszę o nawrócenie” (16.06.1983).

„Nieście pokój w waszych sercach. Pielęgnujcie go niczym kwiat, który potrzebuje wody, delikatności i światła” (25.02.2003).

Pokój płynący z miłości

7. Pokój ten nie jest celem samym w sobie, ani nie wyraża najwyższej wartości chrześcijańskiej. Jest owocem przeżywanej miłości, która jest największą i najpiękniejszą cnotą. Jest to miłość, która poddaje się miłości Boga i wyraża się w miłości braterskiej, która unika kłótni, nie osądza i przebacza:

„Miłujcie się wzajemnie. Bądźcie dla siebie braćmi i unikajcie kłótni” (25.12.1981). „Drogie dzieci, także dzisiaj pragnę wezwać was do przebaczenia. Przebaczenie, Moje dzieci! Przebaczenie innym, przebaczenie sobie” (13.03.2010). „Drogie dzieci, to jest czas dziękczynienia. Dzisiaj u was szukam miłości, nie szukajcie błędów i pomyłek u innych i nie osądzajcie ich” (04.05.2020).

Ta miłość, która pozwala nam nieść pokój światu, oznacza również miłość do tych, którzy nie są katolikami. Nie chodzi jednak o proponowanie synkretyzmu ani twierdzenie, że „wszystkie religie są równe przed Bogiem”. Niemniej jednak wszyscy ludzie są miłowani. Jest to punkt, który najlepiej zrozumieć w ekumenicznym i międzyreligijnym kontekście Bośni i Hercegowiny, naznaczonej straszliwą wojną z mocnymi elementami religijnymi:

„Na ziemi jesteście podzieleni, ale wszyscy jesteście Moimi dziećmi. Muzułmanie, prawosławni, katolicy, wszyscy jesteście równi wobec Mojego Syna i wobec Mnie. Wszyscy jesteście Moimi dziećmi. Nie oznacza to, że wszystkie religie są równe przed Bogiem, ale ludzie są. Nie wystarczy jednak należeć do Kościoła katolickiego, aby być zbawionym: trzeba szanować wolę Bożą [...]. Komu mało dano, od tego mało wymagać się będzie” (20.05.1982). „Nie jesteście prawdziwymi chrześcijanami, jeśli nie szanujecie swoich braci i sióstr, którzy należą do innych religii” (21.02.1983). Zarazem należy przypomnieć o potrzebie „zachowania wiary katolickiej za wszelką cenę dla siebie i dla swoich dzieci” (19.02.1984).

Król Pokoju

8. Tytułowi „Królowa Pokoju” odpowiada tytuł „Król Pokoju” przypisywany Jezusowi:

„Wzywam was, drogie dzieci, byście z Nim zjednoczyli wasze życie. Jezus jest Królem Pokoju i tylko On może udzielić wam pokoju, którego szukacie. Jestem z wami i oddaję was Jezusowi” (25.12.1995). „W moich ramionach trzymam Dzieciątka Jezus, Króla Pokoju” (25.12.2002). „Z wielką radością niosę wam Króla Pokoju, by pobłogosławił was swoim błogosławieństwem” (25.12.2007).

Tylko Bóg

9. Orędzia proponują silnie teocentryczną wizję życia duchowego i często pojawia się zaproszenie do ufego oddania się Bogu, który jest miłością:

„Drogie dzieci, dzisiaj wzywam was do pełnego oddania się Bogu. Wszystko, co czynicie i co posiadacie, oddajcie Bogu, aby mógł On panować w waszym życiu jako Król nad wszystkim. Nie lękajcie się” (25.07.1988).

„Drogie dzieci, dzisiaj wzywam was, byście w tym tygodniu żyli następującymi słowami: KOCHAM BOGA! Drogie dzieci, miłością osiągniecie wszystko, nawet i to, co uważacie za niemożliwe” (28.02.1985).

„Drogie dzieci, wzywam was do całkowitego oddania się Bogu. Wszystko, co posiadacie, niech będzie w rękach Boga. Tylko w ten sposób będziecie mieć w sercu radość. Dzieci, radujcie się wszystkim, co posiadacie. Dziękujcie Bogu, bo to wszystko jest darem Bożym dla was. W ten sposób będziecie mogli dziękować za wszystko i odkrywać Boga we wszystkim, nawet w najmniejszym kwiatku” (25.04.1989).

10. W świetle tego wszystkiego możemy rozpoznać załączek orędzi, w których Matka Boża nie stawia siebie w centrum, ale ukazuje swoje całkowite ukierunkowanie na nasze zjednoczenie z Bogiem:

„Oto dlaczego jestem z wami: by was pouczyć i przybliżyć ku miłości Bożej” (25.05.1999).

„Wzywam was, abyście wpierw umiłowali Boga, Stwórcę waszego życia, bowiem wtedy, we wszystkich rozpoznacie i pokochacie Boga” (25.11.1992).

„Jestem z wami i oręduję u Boga za każdym z was, aby wasze serca otworzyły się na Boga i na miłość Bożą” (25.03.2000).

„Wzywam was wszystkich, abyście wzrastali w miłości Bożej jak kwiat, który czuje ciepłe promienie wiosny” (25.04.2008).

„Nie chwycie się w wierze i nie pytajcie ‘dlaczego’, myśląc, że jesteście sami i opuszczeni, ale otwórzcie wasze serca, módlcie się i wiercie mocno, a wtedy wasze serce poczuje bliskość Boga i to, że Bóg nigdy was nie opuszcza i zawsze jest przy was” (25.12.2019).

11. Dlatego Maryja zaprasza nas do spotkania z Bogiem, który jest zawsze obecny w codziennym życiu:

„Szukacie znaków i orędzi, a nie widzicie, że Bóg wzywa was przez każdy wschód słońca o poranku, abyście się nawrócili i powrócili na drogę prawdy i zbawienia” (25.09.1998). „Niech pola pszenicy mówią wam o miłosierdziu Bożym wobec każdego stworzenia” (25.08.1999). „Bóg pragnie was zbawić i posyła wam sygnały poprzez ludzi, przyrodę i wiele innych rzeczy, które mogą pomóc wam zrozumieć, że powinniście zmienić kierunek waszego życia” (25.03.1990).

Chrystocentryzm

12. Wstawiennictwo i dzieło Maryi ukazują się jako wyraźnie podporządkowane Jezusowi Chrystusowi, jako sprawcy łaski i zbawienia w każdej osobie:

„W szczególny sposób, Moje dzieci, pragnę przybliżyć was do Serca Jezusowego. Dlatego, Moje dzieci, dzisiaj wzywam was do modlitwy skierowanej do Mojego drogiego Syna Jezusa, aby wszystkie wasze serca należały do Niego” (25.10.1988). „Nie dajcie się uwieść światłu tego świata. Otwórzcie się na światło Bożej Miłości, na Miłość Mojego Syna. Zdecydujcie się na Niego: On jest Miłością, On jest Prawdą” (02.05.2016). „Wzywam was dzisiaj, drogie dzieci, ponieważ oddaliliście się od Jezusa, ponieważ zepchnęliście Jezusa na drugi plan i zaniedbaliście Go. Dlatego wzywam was, byście zdecydowali się na Niego i postawili Jezusa na pierwszym miejscu w waszym życiu” (24.04.2017). „Pragnę was odnowić i poprowadzić z Moim Sercem do Serca Jezusa, który ciągle jeszcze dzisiaj

cierpi za was i wzywa was do nawrócenia” (25.10.1996). „Tylko wtedy, gdy zbliżycie się do Jezusa, zrozumiecie niezmierną miłość, jaką On ma dla każdego z was” (25.02.1998). „Wzywam was, by wasze serca płonęły jak najgorętszą miłością do Ukrzyżowanego i byście nie zapominali, że On z miłości do was oddał swoje życie, abyście mogli być zbawieni” (25.09.2007).

13. Maryja wstawia się za nami, ale to Chrystus daje nam siłę. Dlatego całe Jej macierzyńskie dzieło polega na motywowaniu nas do pójścia w kierunku Chrystusa:

„On da wam siłę i radość. Jestem blisko was i oręduję za wami” (25.11.1993). „Moje ręce ofiarują wam Mojego Syna, który jest Źródłem czystej wody. On ożywi waszą wiarę i oczyści wasze serca” (02.10.2014). „Otwórzcie serca i oddajcie swoje życie Jezusowi, aby to *On* działał poprzez wasze serca i umacniał was w wierze” (23.05.1985).

Maryja mówi z pokorą o swoich słowach w porównaniu z odwiecznym Słowem, którego słowa życia skutecznie nas przemieniają: „Drogie dzieci, przemawiam do was jako Matka: prostymi słowami [...]. Mój Syn natomiast, który pochodzi z wiecznej teraźniejszości, przemawia do was słowami życia i zasiewa miłość w otwartych sercach” (02.10.2017).

Działanie Ducha Świętego

14. Wiele orędzi wzywa do uznania znaczenia prośby o pomoc Ducha Świętego:

„Ludzie popełniają błąd, gdy zwracają się jedynie do świętych, by o coś prosić. Ważną rzeczą jest modlić się do Ducha Świętego, aby zstąpił na was. Mając Jego, ma się wszystko” (21.10.1983).

„Zacznijcie wzywać Ducha Świętego każdego dnia. Najważniejszą rzeczą jest modlić się do Ducha Świętego. Kiedy Duch Święty zstąpi na was, wtedy wszystko zostanie przemienione i stanie się dla was jasne” (25.11.1983).

„Przed Mszą Świętą należy modlić się do Ducha Świętego. Modlitwy do Ducha Świętego muszą zawsze towarzyszyć Mszy Świętej” (26.11.1983).

„Ludzie modlą się w niewłaściwy sposób. Chodzą do kościołów i sanktuariów, aby prosić o jakąś materialną łaskę. Bardzo niewielu jednak prosi o dar Ducha Świętego. Najważniejszą rzeczą dla was jest właśnie błaganie o zstąpienie Ducha Świętego, ponieważ jeśli macie dar Ducha Świętego, macie wszystko” (29.12.1983).

Wezwanie do nawrócenia

15. W orędziach pojawia się ciągłe zaproszenie do porzucenia światowego stylu życia i nadmiernego przywiązania do światowych dóbr, z częstymi wezwaniami do nawrócenia, które umożliwi prawdziwy pokój na świecie. Nawrócenie wydaje się być centralnym punktem orędzia *Gospy*: „Drogie dzieci! Dzisiaj wzywam was do nawrócenia. To jest najważniejsze orędzie, które wam tutaj dałam” (25.02.1996).

„Moje Serce płonie miłością do was. Jedynym słowem, które pragnę powiedzieć światu jest: nawrócenie, nawrócenie. Przekażcie to wszystkim Moim dzieciom. Proszę tylko o nawrócenie” (25.04.1983).

„Drogie dzieci, dzisiaj pragnę otulić was wszystkich moim płaszczem i poprowadzić drogą nawrócenia. Drogie dzieci, proszę was, oddajcie Panu całą swoją przeszłość, wszystko zło, które nagromadziło się w waszych sercach” (25.02.1987).

„Nie możecie mówić, że się nawróciliście, bowiem wasze życie musi stać się codziennym nawracaniem się” (25.02.1993).

„Przebudźcie się z tego męczącego snu waszej duszy i powiedzcie Bogu z całej siły ‘Tak’. Zdecydujcie się na nawrócenie i świętość” (25.03.2001).

„Moje dzieci, nawróćcie się i uklękniecie w ciszy waszego serca. Umieśćcie Boga w centrum waszego istnienia” (25.05.2001).

„Drogie dzieci, także dzisiaj, z wielką radością w sercu, wzywam was do nawrócenia [...]. Bóg pragnie nawrócić cały świat i wezwać go do zbawienia, i na drogę prowadzącą do Niego, który jest początkiem i końcem wszelkiego bytu” (25.06.2007).

Poważny ciężar zła i grzechu

16. Jednocześnie pojawia się ciągle napomnienie, by nie lekceważyć *powagi zła i grzechu*, oraz by bardzo poważnie traktować Boże wezwanie do walki ze złem i wpływem szatana. Inną częstą zachętą jest to, by nie lękać się w obliczu prób. W zależności od przypadku mówi się, że terazniejszość jest czasem łaski i czasem próby. Ten ostatni element jest niekiedy wyrażany nawet w bardzo mocnych tonach: wszędzie panuje rozpacz, wszystko się wali itp., i wiąże się on przede wszystkim z brakiem wiary oraz oddaleniem od Boga znacznej części ludzi. Stąd zaproszenie do ofiarowania Bogu wszystkich cierpień i trudności, aby przyniosły one owoce łaski i wewnętrznej pociechy:

„Nie płaczę tylko dlatego, że Jezus umarł. Płaczę, ponieważ Jezus umarł oddając do ostatniej kropli swoją krew za wszystkich ludzi, ale wiele Moich dzieci nie chce czerpać z tego żadnej korzyści” (01.04.1983).

„Rozejrzyjcie się, drogie dzieci, a zobaczycie, jak wielki jest grzech, który dominuje na tej ziemi. Módlcie się więc o zwycięstwo Jezusa” (13.09.1984).

„Drogie dzieci! Wiecie, że obiecałam wam oazę pokoju, a nie wiecie, że wokół oazy istnieje pustynia, na której czyha szatan i pragnie skusić każdego z was. Drogie dzieci, jedynie modlitwą możecie zwyciężyć wpływ szatana w miejscu gdzie żyjecie. Jestem z wami, lecz nie mogę pozbać was waszej wolności” (07.08.1986).

„Gdziekolwiek Ja idę, a Mój Syn jest ze Mną, tam podąża za Mną również szatan. Pozwoliliście mu, nie zdając sobie z tego sprawy, przejąć kontrolę nad wami, zdominować was [...]. Nie poddawajcie się, Moje dzieci! Otrzyjcie z Mojej twarzy łzy, które wylewam, obserwując to, co robicie. Rozejrzyjcie się! Znajdźcie czas, by zbliżyć się do Boga w Kościele. Przyjdźcie do domu waszego Ojca. Znajdźcie czas, aby zebrać się jako rodzina i błagać o łaskę od Boga. [...] Nie patrzcie z pogardą na biedaka, który błaga was o kawałek chleba. Nie odrzucajcie go od waszego suto zastawionego stołu. Pomóżcie mu! A Bóg pomoże i wam [...]. Wy, Moje dzieci, zapomnieliście o tym wszystkim. Szatan również się do tego przyczynił. Nie poddawajcie się! [...] Nie chcę wam czynić dalszych wyrzutów, ale pragnę was jeszcze raz wezwać do modlitwy, postu i pokuty” (28.01.1987).

„Drogie dzieci! W szczególny sposób wzywam was wszystkich do modlitwy i wyrzeczeń, gdyż szatan, teraz jak nigdy dotąd, chce zwieść jak najwięcej ludzi na drogę śmierci i grzechu. Dlatego, drogie dzieci, pomóżcie Mojemu Niepokalanemu Sercu, aby zatriumfowało w świecie grzechu” (25.09.1991).

„Nie dopuście, by szatan przeciągnął was na swoją stronę i robił z wami co chce. Wzywam was, byście byli odpowiedzialni i zdecydowani, i każdy dzień poświęcili Bogu” (25.01.1998).

„Teraz, jak nigdy dotąd, szatan chce zadusić człowieka i jego duszę, zaraźliwym wiatrem nienawiści i niepokoju. W wielu sercach nie ma radości, bo nie ma Boga ani modlitwy. Nienawiść i wojna rosną z dnia na dzień. Moje dzieci, wzywam was, abyście z entuzjazmem rozpoczęły od nowa drogę świętości i miłości, bowiem z tego powodu przyszedłam do was. Razem bądźmy miłością i przebaczeniem dla tych, którzy potrafią i chcą kochać jedynie miłością ludzką, a nie tą niezmierną miłością Bożą” (25.01.2015).

17. Matka Boża wskazuje na możliwość zakończenia wojny, ale wymaga to współpracy chrześcijan poprzez dar ich życia. Oznacza to mocne wezwanie do odpowiedzialności: „Mówicie, a nie żyjecie. Dlatego, Moje dzieci, ta wojna trwa tak długo. Wzywam was do otwarcia się na Boga i do życia z Bogiem w sercu [...]. Drogie dzieci, nie mogę wam pomagać, jeżeli nie żyjecie Bożymi przykazaniem, jeżeli nie żyjecie Mszą Świętą, jeżeli nie odrzucacie grzechu” (25.10.1993). Niemniej jednak, cztery miesiące później wyraża się z wdzięcznością, ponownie podkreślając wartość

współpracy wierzących: „Wszyscy pomogliście mi, aby ta wojna zakończyła się tak szybko, jak to możliwe” (25.02.1994). Znaczenie współpracy wierzących pojawia się także w innych kontekstach: „Musicie współpracować swoim życiem i przykładem w szerzeniu zbawienia” (25.05.1996).

Modlitwa

18. Na tej drodze modlitwa ma fundamentalne znaczenie. W orędziach zachęta do modlitwy jest stała i przynaglająca:

„Wzywam was ponownie, abyście się zdecydowali na modlitwę, gdyż w modlitwie będziecie mogli przeżywać nawrócenie. Wówczas każdy z was, w prostocie, stanie się podobny do dziecka otwartego na miłość Ojca” (25.07.1996).

„Wzywam was, abyście krótkimi i żarliwymi modlitwami wypełnili swój dzień. Gdy się modlicie, wasze serce jest otwarte, a Bóg was kocha szczególną miłością i daje wam szczególne łaski. Dlatego wykorzystajcie ten czas łaski i ofiarujcie go Bogu bardziej niż kiedykolwiek dotychczas” (25.07.2005).

19. Wraz z modlitwą, często pojawia się zaproszenie do *postu*, ale jest ono sformułowane jako dobrowolna ofiara oprócz ofiar fizycznych: „Jeśli jesteście w niebezpieczeństwie lub w potrzebie, przyjdźcie do Mnie. Jeśli nie macie siły pościć o chlebie i wodzie, możecie wyrzec się innych rzeczy. Oprócz jedzenia dobrze byłoby zrezygnować z telewizji, ponieważ po obejrzeniu programów telewizyjnych jesteście rozproszeni i nie możecie się modlić. Możecie także zrezygnować z alkoholu, papierosów i innych przyjemności. Sami wiecie, co powinniście zrobić” (08.12.1981).

Centralne miejsce Mszy Świętej

20. Modlitwa wiernych znajduje swój szczyt w celebracji Eucharystii:

„Msza Święta jest najwyższą formą modlitwy. Nigdy nie będziecie w stanie zrozumieć jej wielkości” (13.01.1984). „Drogie dzieci, także dzisiaj w sposób szczególny pragnę zaprosić was na Eucharystię. Niech Msza Święta będzie centrum waszego życia! W szczególności, drogie dzieci, niech Eucharystia będzie w waszych rodzinach: rodzina musi chodzić na Mszę Świętą i celebrować Jezusa. Jezus musi być centrum waszego życia!” (15.06.2018). „Niech Msza Święta nie będzie dla was przyzwyczajeniem, ale życiem; przeżywając Mszę Świętą każdego dnia, odczujecie potrzebę świętości” (25.01.1998). „Nie zapominajcie, że w Eucharystii, która jest sercem wiary, mój Syn jest zawsze z wami. On przychodzi do was i z wami łamie chleb, ponieważ, Moje dzieci, dla was umarł, zmartwychwstał i przyjdzie ponownie” (02.05.2016).

21. Następujące orędzie dobrze podkreśla mniejszą wartość samych objawień w obliczu ogromnego duchowego skarbu, jakim jest Eucharystia:

„Jestem bliżej was podczas Mszy Świętej niż podczas objawienia. Wielu pielgrzymów chciałoby być obecnymi w małej salce objawień i dlatego tłoczą się wokół plebanii. Kiedy będą się tłoczyli przed tabernakulum, tak jak teraz przed plebanią, zrozumieją wszystko, zrozumieją obecność Jezusa, ponieważ przyjmowanie Komunii jest czymś więcej niż byciem widzącym” (12.11.1986).

Braterska komunia

22. Duchowość Medziugoria nie jest indywidualistyczna. Z jednej strony, jest ona przeżywana szczególnie w wydarzeniach wspólnotowych, takich jak pielgrzymki i spotkania modlitewne; z drugiej strony w orędziach, obok modlitwy, zaznacza się nieustanne wezwanie do konkretnej miłości braterskiej, która towarzyszy, obdarza, służy, przebacza i jest blisko ubogich:

„To jest jedyna prawda i to jest ta, którą zostawił wam Mój Syn. Nie powinniście jej zbyt analizować: jesteście wezwani, by kochać i dawać” (02.01.2015).

„Wzywam was, Moje dzieci, byście w tym czasie rozejrzeli się komu potrzebna jest wasza pomoc duchowa lub materialna. Przez swój przykład, Moje dzieci, staniecie się wyciągniętymi rękami Boga, którego ludzkość poszukuje” (25.02.1997).

„Następnie wybierzcie jeden dzień w tygodniu i poświęćcie go ubogim i chorym: nie zapominajcie o nich” (23.01.1984).

„Drogie dzieci, wzywam was do miłości bliźniego, do miłości tego, od którego doznajecie zła. W ten sposób z miłością będziecie mogli ocenić zamysły serc. Módlcie się i kochajcie, drogie dzieci! Miłością możecie dokonać również tego, co uważacie za niemożliwe” (07.11.1985).

„Drogie dzieci, dziś wzywam was do miłości, która jest miła i droga Bogu. Moje dzieci, miłość znosi wszystko, co jest trudne i gorzkie – dzięki Jezusowi, który jest miłością. Dlatego, drogie dzieci, prosicie Boga, by przyszedł wam z pomocą [...]. Tak Bóg będzie mógł kształtować wasze życie i będziecie wzrastać w miłości. Moje dzieci, uwielbiajcie Boga HYMNEM O MIŁOŚCI (*1 Kor 13*), by miłość Boża mogła wzrastać w was z dnia na dzień, aż do pełni” (25.06.1988).

„Proście Mojego Syna, aby był dla was miłosierny, ale Ja wzywam was do miłosierdzia. Proście Go, aby był dla was dobry i aby wam przebaczył, ale jak długo błagam was, Moje dzieci, abyście przebaczeni i kochali wszystkich ludzi, których spotykacie!” (02.03.2019).

Aspekt wspólnotowy Medziugoria pojawia się również w ciągłym podkreśleniu fundamentalnego znaczenia rodziny w życiu chrześcijańskim: „Drogie dzieci, proszę was, byście zaczęły zmieniać swoje życie w rodzinie. Niech rodzina będzie harmonijnym kwiatem, który pragnę dać Jezusowi. Drogie dzieci, niech każda rodzina będzie aktywna w modlitwie, pragnę bowiem, by pewnego dnia pojawiły się w niej owoce. Tylko w ten sposób mogę was wszystkich, jak płatki kwiatu, ofiarować Jezusowi, aby wypełnił się Boży plan” (01.05.1986).

23. Duchowość ta z pewnością obejmuje wymiar eklezjalny, to znaczy komunie z całym Kościołem, z pasterzami, a zwłaszcza z Ojcem Świętym:

„Wypełniajcie dobrze swoje obowiązki i czyńcie to, o co prosi was Kościół” (02.02.1983). „Modlę się do Mojego Syna, aby przez miłość dał wam jedność przez Niego, jedność między wami i jedność między wami a waszymi pasterzami. Mój Syn zawsze daje się wam na nowo przez nich i odnawia wasze dusze. Nie zapominajcie o tym” (02.08.2014). „Jako Moje dzieci proszę was: módlcie się dużo za Kościół i za jego szafarzy, waszych pasterzy, aby Kościół był taki, jakim pragnie go Mój Syn: czysty jak źródłana woda i pełen miłości” (02.03.2018). „Módlcie się za Mojego umiłowanego Ojca Świętego, módlcie się za jego misję” (17.08.2014).

Radość i wdzięczność

24. Duchowość Medziugoria jest radosna, świąteczna i zawiera zaproszenie do życia radością naśladowania Chrystusa, dziękując także za małe piękne rzeczy w życiu:

„Drogie dzieci, wzywam was do otwarcia się na Boga. Popatrzcie, Moje dzieci, jak otwiera się przyroda, dając życie i owoce. Tak i ja wzywam was do życia z Bogiem i pełnego oddania się Jemu. Moje dzieci, jestem z wami i nieustannie pragnę was wprowadzać w radość życia. Pragnę, aby każdy z was odkrył radość i miłość, które są jedynie w Bogu i które tylko Bóg może dać” (25.05.1989).

„Drogie dzieci, wzywam was, żebyście dziękowali Bogu za wszystkie dary, które odkryliście w ciągu waszego życia, nawet za najmniejszy dar, który otrzymaliście. Ja dziękuję z wami i pragnę, żebyście odczuli radość darów i żeby Bóg był wszystkim dla każdego z was” (25.09.1989).

„Módlcie się, Moje dzieci, by modlitwa stała się dla was życiem. W ten sposób, w waszym życiu odkryjecie pokój i radość, które Bóg daje ludziom o sercu otwartym na Jego miłość.” (25.08.2007).

„Moje dzieci, ten, kto się modli, odczuwa wolność dzieci Bożych i z radością w sercu służy dobru człowieka, brata. Bo Bóg jest miłością i wolnością. Dlatego, Moje dzieci, kiedy chcą założyć

wam kajdany i wami się posługiwać, to nie jest od Boga, bo Bóg jest miłością i daje swój pokój każdemu stworzeniu” (25.10.2021).

„Znajdźcie w przyrodzie pokój, a odkryjecie Boga Stworzyciela, któremu będziecie mogli podziękować za wszystkie stworzenia” (25.07.2001).

„Pragnę, aby każdy z was był szczęśliwy tutaj na ziemi” (25.05.1987).

„Drogie dzieci! Módlcie się i odnowcie wasze serce, aby dobro, które zasialiście, wydało plon radości” (25.02.2024).

„Potrzebuję waszego zjednoczenia z Moim Synem, bo pragnę, abyście byli szczęśliwi” (02.05.2015).

Świadectwo wiernych

25. W orędziach znajdujemy naglące wezwania do osobistego świadectwa. Ogólnie rzecz biorąc, są to wezwania do dawania świadectwa wiary i miłości swoim życiem. W tym można streścić misyjne przesłanie Medziugoria. W związku z tym, w comiesięcznych orędziach do parafii, *Gospa* często zwraca się do wiernych, nazywając ich „apostołami Mojej miłości”:

„Drogie dzieci, jako Matka błagam was, abyście wytrwali jako Moi apostołowie [...]. Modłę się, abyście świadczyli o miłości Ojca Niebieskiego według Mojego Syna. Moje dzieci, wielka łaska została wam dana – być świadkami miłości Boga. Nie lekceważcie tej odpowiedzialności. Nie zasmuczajcie Mojego matczynego Serca. Jako Matka pragnę polegać na Moich dzieciach, na Moich apostołach” (02.11.2012).

„Apostołowie Mojej miłości, Moje dzieci, bądźcie jak promienie słońca, które ciepłem miłości Mojego Syna ogrzewają wszystkich wokół siebie. Moje dzieci, świat potrzebuje apostołów miłości” (02.10.2018).

Szczególnie piękne jest orędzie, które zachęca do mniejszego przywiązywania wagi do spektakularnych znaków i do ukazywania swoim życiem tego, w co się wierzy: „Proście mnie o znak, aby uwierzono w moją obecność. Znak nadejdzie. Ale wy go nie potrzebujecie: sami powinniście być znakiem dla innych” (08.02.1982).

Życie wieczne

26. W wielu orędziach pojawia się silne wezwanie do wzbudzenia pragnienia raj, a tym samym do poszukiwania ostatecznego sensu istnienia w życiu wiecznym:

„Drogie dzieci, dzisiaj pragnę wezwać was wszystkich, aby każdy z was zdecydował się na raj” (25.10.1987). „Bóg posyła mnie, abym wam pomogła i poprowadziła was do raj, który jest waszym celem” (25.09.1994). „Pragnę uczynić z was bardzo piękny bukiet przygotowany na wieczność” (25.07.1995). „Bez Niego nie ma przyszłości ani radości, ale przede wszystkim nie ma wiecznego zbawienia” (25.04.1997). „Zdecydujcie się na świętość, Moje dzieci, i myślcie o raj” (25.05.2006). „W waszych sercach zrodzi się pragnienie nieba. Radość zacznie panować w waszych sercach” (25.08.2006). „Jesteście tak ślepi i przywiązani do ziemskich rzeczy i myślcie o ziemskim życiu. Bóg posłał mnie, abym prowadziła was do życia wiecznego” (25.10.2006). „Nie zapominajcie, że jesteście pielgrzymami na drodze do wieczności” (25.11.2006). „Nie zapominajcie, że przemijacie jak kwiat na polu” (25.01.2007). „Nie zapominajcie, że jesteście pielgrzymami na tej ziemi” (25.12.2007). „Wszystko przemija, Moje dzieci, tylko Bóg pozostaje” (25.03.2008). „Pragnę, Moje dzieci, aby każdy z was zakochał się w życiu wiecznym, które jest waszą przyszłością” (25.01.2009).

KONIECZNE WYJAŚNIENIA

27. Orędzia jako całość mają wielką wartość i wyrażają różnymi słowami stałą naukę płynącą z Ewangelii. Niektóre przesłania odbiegają od tych tak pozytywnych i budujących treści, a nawet wydają się im zaprzeczać. Warto być uważnym, aby te nieliczne, mylące elementy nie przyćmiły piękna całości.

Aby uchronić skarb Medziugorja przed zniekształceniem, konieczne jest wyjaśnienie pewnych ewentualnych nieporozumień, które mogą prowadzić mniejszościowe grupy do wypaczania cennej propozycji tego duchowego doświadczenia, zwłaszcza gdy orędzia są odczytywane tylko częściowo.

Skłania nas to do przypomnienia jeszcze jednej decydującej zasady: kiedy rozpoznaje się działanie Ducha Świętego w jakimś duchowym doświadczeniu, nie oznacza to, że wszystko, co się z nim wiąże, jest wolne od wszelkich nieścisłości, niedoskonałości czy możliwych nieporozumień. Należy ponownie przypomnieć, że zjawiska te „czasami jawią się jako związane z niejasnymi ludzkimi doświadczeniami, teologicznie nieprecyzyjnymi wyrażeniami lub nie do końca uzasadnionymi interesami” (*Normy*, nr 14). Nie wyklucza to możliwości „pewnych błędów pochodzenia naturalnego, niewynikających ze złej intencji, ale z subiektywnego postrzegania zjawiska” (*tamże*, art. 15, 2°).

Wierni muszą być uważni i ostrożni w interpretowaniu i rozpowszechnianiu domniemyanych orędzi. Aby zapewnić niniejszym pewną orientację, wskażmy na niektóre przesłania, które należy rozważyć ze szczególną troską, chociaż wiele z nich można odpowiednio zrozumieć w świetle wszystkich orędzi jako całości.

Nagany i groźby

28. W niektórych przypadkach Matka Boża wydaje się okazywać pewną irytację, ponieważ niektóre z Jej wskazówek nie zostały wykonane; ostrzega przed groźnymi znakami i możliwością niepojawienia się więcej, nawet jeśli orędzia są później kontynuowane bez przerwy:

„Przysłałam wezwać świat do nawrócenia po raz ostatni. Potem nie będę się już ukazywać na ziemi. To są Moje ostatnie objawienia” (02.05.1982).

„Spieszcie się, aby się nawrócić. Kiedy obiecany znak ukaże się na wzgórzu, będzie już za późno” (02.09.1982).

„Dzisiaj wzywam was po raz ostatni. Teraz jest Wielki Post, a wy – jako parafia – możecie teraz przyłgnąć z miłości do Mojego wezwania. Jeśli tego nie uczynicie, nie chcę wam przekazywać więcej orędzi” (21.02.1985).

Orędzia te należy przyjąć jedynie jako wezwanie, aby nie odkładać ani nie opóźniać nawrócenia, biorąc pod uwagę to, co mówi św. Paweł: „Oto teraz czas upragniony, oto teraz dzień zbawienia” (2 Kor 6, 2).

W rzeczywistości, jedno z orędzi daje właściwe światło do odpowiedniej interpretacji tych, które zacytowaliśmy:

„Ci, którzy głoszą przepowiednie katastroficzne, są fałszywymi prorokami. Mówią: ‘W tym roku, w tym dniu, nastąpi katastrofa’. Zawsze mówiłam, że kara nadejdzie, jeśli świat się nie nawróci. Dlatego zapraszam wszystkich do nawrócenia. Wszystko zależy od waszego nawrócenia” (15.12.1983).

Orędzia dla parafii

29. Istnieją również inne wypowiedzi, które niosą ryzyko niewłaściwej interpretacji, jak ma to miejsce w orędziach dla parafii. W nich Matka Boża wydaje się pragnąć kontroli nad szczegółami drogi duchowej i duszpasterskiej – przez prośby o dni postu lub wskazania konkretnych zobowiązań na różne okresy liturgiczne – sprawiając w ten sposób wrażenie, że chce zastąpić zwyczajne organy odpowiedzialne. Czasami, jak widzimy w następujących orędziach, „szczególna troska”,

którą Matka Boża chce sprawować wobec parafii, prowadzi aż do momentu, kiedy narzeka, że Jej instrukcje duszpasterskie nie są przestrzegane:

„Drogie dzieci, wybrałam tę parafię w sposób szczególny i pragnę ją prowadzić. Zachowuję ją w miłości i pragnę, by wszyscy należeli do Mnie. Dziękuję wam za to, że przyszlście dzisiejszego wieczoru. Pragnę, byście zawsze byli w coraz większej liczbie ze Mną i z Moim Synem. W każdy czwartek będę przekazywać specjalne orędzie dla was” (01.03.1984).

„Drogie dzieci, jutro wieczorem (w uroczystość Zesłania Ducha Świętego) módlcie się o Ducha prawdy. Szczególnie wy z parafii, ponieważ potrzebujecie Ducha prawdy, abyście mogli przekazywać orędzia takimi, jakimi są, niczego nie dodając ani nie ujmując: tak jak Ja je przekazałam” (09.06.1984).

„Drogie dzieci, w tych dniach (Adwentu) wzywam was do modlitwy w rodzinie. Wielokrotnie przekazywałam wam orędzia w imieniu Boga, ale wy Mnie nie słuchaliście. Następne Boże Narodzenie będzie dla was niezapomniane, pod warunkiem, że przyjmiecie orędzia, które wam daję” (06.12.1984).

„Drogie dzieci, pragnę nadal dawać wam Moje orędzia, dlatego dzisiaj wzywam was, byście żyli i przyjęli Moje orędzia. Dzieci, kocham was i w specjalny sposób wybrałam tę parafię, którą szczególnie umiłowałam i gdzie chętnie pozostałam, gdy Najwyższy Mnie do niej posłał. Dlatego wzywam was: przyjmijcie Mnie, drogie dzieci, abyście i wy byli szczęśliwi. Słuchajcie Moich orędzi! Słuchajcie Mnie!” (21.03.1985).

„Dziś jest dzień, w którym chciałam przestać przekazywać wam orędzia, ponieważ niektórzy Mnie nie przyjęli. Jednak parafia poczyniła postępy i pragnę przekazywać wam orędzia, jakie nigdy nie miały miejsca w historii od początku świata” (04.04.1985).

Takie wielokrotne napomnienia, kierowane do parafian, są zrozumiałym wyrazem intensywnej miłości domniemanych widzących do ich wspólnoty parafialnej. Orędzia Matki Bożej nie mogą jednak zastąpić miejsca proboszcza, rady duszpasterskiej i synodalnej pracy wspólnoty nad decyzjami, które są przedmiotem wspólnotowego rozeznania, dzięki któremu parafia dojrzewa w roztropności, w braterskim słuchaniu, szacunku dla innych i dialogu.

Nieustanny nacisk na słuchanie orędzi

30. Oprócz częstych napomnień kierowanych do wiernych w parafii, ogólnie wydaje się, że Matka Boża promuje słuchanie Jej orędzi tak natarczywie, że czasami to wezwanie wyłania się bardziej niż treść samych orędzi: „Drogie dzieci, nie zdajecie sobie sprawy z orędzi, które Bóg wysyła wam przeze Mnie. On daje wam łaski, ale wy ich nie rozumiecie” (08.11.1984). „Nie jesteście świadomi wszystkich orędzi, które wam daję” (15.11.1984). Grozi to powstaniem zależności i nadmiernych oczekiwań wśród wiernych, które ostatecznie przesłoniłyby centralne znaczenie objawionego Słowa.

Nacisk pojawia się nieustannie. Na przykład: „Żyćcie Moimi orędziami” (18.06.2010). „Rozpowszechniajcie Moje orędzia” (25.06.2010). „Żyćcie orędziami, które wam daję, abym mogła dać wam nowe orędzia” (27.05.2011). „Podążajcie za Moimi orędziami [...] odnawiajcie Moje orędzia” (17.06.2011). „Przyjmijcie Moje orędzia i żyćcie Moimi orędziami” (24.06.2011).

W niektórych orędziach, jak w tym zamieszczonym poniżej, naleganie staje się natarczywe: „Drogie dzieci, także dzisiaj Matka z radością wzywa was: bądźcie Moimi posłańcami, krzewicielami Moich orędzi w tym zmęczonym świecie. Żyćcie Moimi orędziami, przyjmujcie Moje orędzia z odpowiedzialnością. Drogie dzieci, módlcie się ze Mną za Moje plany, które pragnę zrealizować” (30.12.2011).

Prawdopodobnie, to tak często powtarzane napomnienie wynika z miłości i szczodrego zapału domniemanych widzących, którzy z dobrej woli obawiali się, że wezwania Matki do nawrócenia i pokoju zostaną zignorowane. Naleganie to staje się jeszcze bardziej problematyczne, gdy orędzia odnoszą się do wezwań o mało prawdopodobnym nadprzyrodzonym pochodzeniu, takich jak te,

w których Matka Boża wydaje polecenia dotyczące dat, miejsc, spraw praktycznych i podejmuje decyzje w zwykłych sprawach. Chociaż orędzia tego typu nie-pojawiają się często w Medziugorju, znajdujemy kilka, które można wytłumaczyć jedynie osobistymi życzeniami domniemych widzających. Poniższy przykład jest wyraźnym przykładem takich mylących orędzi:

„Dnia 5 sierpnia należy celebrować drugie tysiąclecie Moich narodzin [...]. Proszę was, abyście intensywnie przygotowali się przez trzy dni [...]. W te dni nie pracujcie” (01.08.1984).

Rozsądnym byłoby, aby wierni, kierując się roztropnością i zdrowym rozsądkiem, nie traktowali tych szczegółów poważnie ani nie przywiązywali do nich wagi. Należy zawsze pamiętać, że w tym, podobnie jak i w innych doświadczeniach duchowych i domniemych zjawiskach nadprzyrodzonych, mieszają się elementy pozytywne i budujące z innymi, które należy pominąć. Nie powinny one jednak prowadzić do lekceważenia bogactwa i dobra, zawartych w propozycji Medziugoria jako całości.

Matka Boża nadaje właściwą wartość swoim orędziom

31. W rzeczywistości, to sama *Gospa* zachęca nas do relatywizowania Jej własnych orędzi. Wyraźnie mówi, czego mamy słuchać: Ewangelii. Często Matka Boża prosi, aby słuchać Jej orędzi, ale jednocześnie podporządkowuje je niezrównanej wartości Słowa objawionego w Piśmie Świętym. Następujące napomnienia są bardzo wymowne w tym względzie i stanowią kluczowe kryterium podejścia do orędzi:

„Nie szukajcie rzeczy nadzwyczajnych, ale raczej weźcie Ewangelię, czytajcie ją, a wszystko stanie się dla was jasne” (12.11.1982).

„Dlaczego zadajecie tak wiele pytań? Każda odpowiedź jest w Ewangelii” (19.09.1981).

„Nie wierzcie kłamliwym głosom, które mówią wam o fałszywych rzeczach, o fałszywym świetle. Wy, Moje dzieci, powróćcie do Pisma Świętego!” (02.02.2018).

32. Wezwanie Matki Bożej do czytania Pisma Świętego jest jedną z najczęściej powtarzanych próśb:

„Drogie dzieci, dzisiaj wzywam was do codziennego czytania Biblii w waszych domach: umieśćcie ją w widocznym miejscu, aby zawsze pobudzała was do czytania jej i do modlitwy” (18.10.1984). „Umieśćcie Pismo Święte w widocznym miejscu w waszych rodzinach, czytajcie je i żyjcie nim” (25.08.1996). „Umieśćcie Pismo Święte w widocznym miejscu w waszych rodzinach, czytajcie je, medytujcie nad nim i uczcie się, jak Bóg kocha swój lud” (25.01.1999). „Zachęcam was do odnowienia modlitwy w waszych rodzinach poprzez czytanie Pisma Świętego” (25.09.1999). „Nie zapominajcie, Moje dzieci, o czytaniu Pisma Świętego. Umieśćcie je w widocznym miejscu i świadczcie swoim życiem, że wierzycie i żyjecie Słowem Bożym” (25.01.2006). „Czytajcie, rozważajcie Pismo Święte, i niech słowa w nim zapisane będą dla was życiem” (25.02.2012). „Umieśćcie Pismo Święte w widocznym miejscu w waszych rodzinach i czytajcie je” (25.01.2014). „Moje dzieci, czytajcie księgę Ewangelii: to jest zawsze coś nowego, to jest to, co wiąże was z Moim Synem, który narodził się, aby przynieść słowa życia wszystkim Moim dzieciom” (02.11.2019).

33. Z drugiej strony, sama *Gospa* stwierdza, że to świadectwo chrześcijan, bardziej niż orędzia, jest prawdziwym światłem dla świata:

„Pragnę, abyście byli aktywni w przeżywaniu i przekazywaniu orędzi. *W szczególny sposób*, drogie dzieci, pragnę, abyście wszyscy byli odblaskiem Jezusa, który oświecił ten niewierny świat, kroczący w ciemności. Pragnę, byście wszyscy byli światłem dla wszystkich i byście w świetle dawali świadectwo” (05.06.1986).

34. Należy zatem uznać, że orędzia, co do których Matka Boża wielokrotnie prosi, aby ich słuchano, są ostatecznie Jej wezwaniami przynaglającymi do nawrócenia, powrotu do Chrystusa, do

rozważania Jego Słowa, modlitwy, poszukiwania pokoju. Nic z tego nie oddala ani nie odwraca naszej uwagi od Ewangelii. Dlatego ci, którzy zbyt koncentrują się na nadzwyczajnych wydarzeniach i domniemanych orędziach *Gospo*, a nie wykorzystują swojego czasu i energii na modlitwę Słowem Bożym, adorację Chrystusa, służbę braciom i siostram oraz budowanie wszędzie pokoju, nie są wierni prawdziwemu duchowi Medziugoria.

„*Samowywyższenie*” *Matki Bożej*

35. Problematiczne są również te orędzia, które przypisują Matce Bożej wyrażenia „Mój plan”, „Mój projekt”: „Każdy z was jest ważny w *Moim* planie zbawienia” (25.05.1993). „Moje dzieci, nie zapominajcie, że jesteście ważni w *Moim planie zbawienia* ludzkości” (25.06.2022). „Zapraszam was do modlitwy [...] za *Moje plany*” (01.10.2004). „Również dziś wieczorem zapraszam was do modlitwy [...] za *Moje plany* [...] *Moje projekty*” (02.09.2005).

Te wyrażenia mogą być mylące. W rzeczywistości wszystko, co czyni Maryja, jest zawsze w służbie projektu Pana i Jego Boskiego planu zbawienia. Maryja nie ma własnego planu dla świata i Kościoła. W związku z tym, orędzia te można interpretować tylko w tym sensie, że Matka Boża w pełni przyjmuje Boże plany, aż do wyrażenia ich jako własnych.

36. W tym sensie należy zwrócić szczególną uwagę na możliwe niewłaściwe użycie słowa „pośredniczka” w odniesieniu do Maryi. Jeśli prawdą jest, iż w całości orędzi widać, że wszystko jest przypisane Jezusowi Chrystusowi, podczas gdy Maryja współpracuje przez swe macierzyńskie wstawiennictwo, pojawiają się pewne wyrażenia, które nie wydają się spójne z tą całością: „Jestem pośredniczką między wami a Bogiem” (17.07.1986). „Pragnę być łącznikiem między wami a Ojcem niebieskim, waszą pośredniczką” (18.03.2012).

Użyte w ten sposób wyrażenie „pośredniczka” błędnie prowadziłoby do przypisania Maryi miejsca, które jest jedyne i wyłączone dla Syna Bożego, który stał się człowiekiem. W rzeczywistości byłoby to sprzeczne z tym, co stwierdza Pismo Święte, gdy mówi, że jest tylko jeden „pośrednik między Bogiem a ludźmi, człowiek, Chrystus Jezus, który wydał siebie samego na okup za wszystkich” (1 Tm 2, 5-6). Z drugiej strony, te domniemane orędzia nie oddają dobrze tego, co wyjaśniał św. Jan Paweł II, że współdziałanie Maryi jest „pośrednictwem podporządkowanym” pośrednictwu Chrystusa (por. *Redemptoris Mater*, 39), tak że „nic nie ujmuje ani nie przydaje godności i skuteczności działania Chrystusa, jedynego Pośrednika” (*Lumen gentium* 62).

Niemniej jednak w tym samym orędziu z 18 marca 2012 r. staje się jasne, że to pośrednictwo nie przesłania jedynego pośrednictwa Chrystusa – jest jedynie „macierzyńskim wstawiennictwem” za nami: „Drogie dzieci! Przychodzę do was, ponieważ pragnę być waszą Matką, waszą orędowniczką”.

Z nami ku Chrystusowi

37. Należy pamiętać, że orędzia jako całość mają silny akcent teocentryczny i chrystologiczny. Niektóre orędzia oferują pomoc w tym względzie, ponieważ podkreślają macierzyńskie wstawiennictwo Maryi jako klucz do Jej specyficznej i zawsze podporządkowanej funkcji. Szczególnie wyraźne są następujące orędzia, w których Maryja podkreśla, że nie może i nie chce zastąpić Jezusa Chrystusa:

„Nie rozporządzam bezpośrednio łaskami Bożymi, ale otrzymuję od Boga wszystko, o co proszę w Mojej modlitwie” (31.08.1982).

„Módlcie się i przez modlitwę spotykajcie się z *Moim Synem*, aby *On* dał wam siłę, aby *On* dał wam łaskę” (23.06.2017).

„Zdecydujcie się na Jezusa, zdecydujcie się i idźcie razem z Nim w przyszłość [...]. Pragnę prowadzić was wszystkich do *Mojego Syna* [...]. Zdecydujcie się na Niego, postawcie Go na pierwszym miejscu w waszym życiu” (22.06.2012).

„Żyjąc Moimi orędziami pragnę prowadzić was do Mojego Syna. Przez te wszystkie lata, kiedy jestem z wami, *Mój palec jest skierowany ku Mojemu Synowi*, ku Jezusowi, ponieważ pragnę was wszystkich do Niego zaprowadzić” (28.12.2012).

Poniższe przesłanie można uznać za syntezę przekazu Ewangelii poprzez Medziugorie:

„Pragnę zbliżyć was coraz bardziej do Jezusa i do Jego zranionego Serca, abyście mogli pojąć niezmierną miłość, która się ofiarowała za każdego z was. Dlatego, drogie dzieci, módlcie się, aby z waszych serc wytrysnęło źródło miłości do każdego człowieka i do tych, którzy was nienawidzą i wami pogardzają; w ten sposób, miłością Jezusa będziecie mogli przewyciężyć wszelkie nieszczęścia tego żalosego świata, w którym nie ma nadziei dla tych, którzy nie znają Jezusa” (25.11.1991).

W konsekwencji, istotnym elementem jest zwrócenie uwagi na to, co całość zjawisk medziugorskich przypomina nam o nauce Ewangelii, koncentrując nasze spojrzenie nie na szczegółach, ale na wielkich wezwaniach, które pojawiają się w orędziach *Gospo*. W ich świetle, należy czytać z ostrożnością niektóre mniej istotne lub niejasne teksty.

WNIOSKI

38. Poprzez *Nihil obstat* w odniesieniu do danego wydarzenia duchowego, wierni „mogą przyjąć go w roztropny sposób” (*Normy*, art. 22 § 1; por. BENEDYKT XVI, *Verbum Domini*, 14). Choć nie oznacza to deklaracji o nadprzyrodzonym charakterze omawianego zjawiska (por. *Normy*, art. 22 § 2) i pamiętając, że wierni nie są zobowiązani do wiary w nie, *Nihil obstat* wskazuje, że mogą oni otrzymać pozytywny impuls do życia chrześcijańskiego poprzez tę duchową propozycję i zezwala na kult publiczny. Takie stwierdzenie jest możliwe, ponieważ w trakcie doświadczenia duchowego zaobserwowano wiele pozytywnych owoców, i nie wystąpiły żadne negatywne lub ryzykowne skutki wśród Ludu Bożego.

Ocena tak licznych i rozpowszechnionych, pięknych i pozytywnych owoców nie oznacza uznania domniemanych nadprzyrodzonych wydarzeń za autentyczne, ale jedynie wskazuje, że „pośród” tego duchowego fenomenu Medziugoria, Duch Święty działa owocnie dla dobra wiernych. Dlatego zachęca się do docenienia i dzielenia się duszpasterską wartością tej duchowej propozycji (por. *Normy*, nr 17).

Ponadto pozytywna ocena większości orędzi medziugorskich jako tekstów budujących, nie oznacza stwierdzenia, że mają one bezpośrednie pochodzenie nadprzyrodzone. W związku z tym, gdy mówi się o „orędziach” Matki Bożej, należy zawsze mieć na myśli „domniemane orędzia”.

39. Elementy zebrane w niniejszej *Nocie*, pozwalają uznać, że warunki dla wydania decyzji *Nihil obstat* zostały spełnione. Biskup diecezji Mostar-Duvno wyda odpowiedni dekret. Wizytator Apostolski o charakterze specjalnym dla parafii Medziugorie, który nadal będzie pełnił powierzone mu funkcje, będzie zobowiązany, aby sprawdzić, czy niniejsza *Nota* jest dołączona do każdej publikacji zawierającej orędzia jako *Wprowadzenie*. Następnie sam dokona rozeznania co do przyszłych orędzi – lub orędzi z przeszłości, które nie zostały jeszcze opublikowane – i będzie zobowiązany zezwolić na ich ewentualną publikację w świetle powyższych wyjaśnień. Podobnie podejmie środki, które uzna za konieczne, i pokieruje rozeznaniem duszpasterskim w obliczu ewentualnych nowych sytuacji, które mogą się pojawić, informując o tym tę Dykasterię.

40. Nawet jeśli mogą istnieć różne opinie na temat autentyczności niektórych faktów lub aspektów tego duchowego doświadczenia, władze kościelne w miejscach, gdzie ono występuje, są wezwane do „docenienia wartości duszpasterskiej, a także do popierania rozpowszechniania tej duchowej propozycji” (*Normy*, nr 17). Roztropnie biorąc pod uwagę to, co dzieje się na jego własnym terytorium, każdy biskup diecezjalny zachowuje władzę decydowania w tej sprawie (por. *Normy*,

art. 7 § 3). Choć pozytywne owoce tego duchowego zjawiska są szeroko rozpowszechnione na całym świecie, nie oznacza to, że nie mogą istnieć grupy lub osoby, które nadużywając tego duchowego zjawiska, działają w niewłaściwy sposób. Biskupi diecezjalni, każdy we własnej diecezji, mają wolność i władzę do podejmowania roztropnych decyzji, które uznają za konieczne dla dobra Ludu Bożego.

41. W każdym razie, osoby, które udają się do Medziugoria, powinny być mocno ukierunkowane na akceptację faktu, iż pielgrzymki nie odbywają się po to, by spotkać się z domniemanymi widzającymi, ale po to, by spotkać się z Maryją, Królową Pokoju oraz – w wierności Jej miłości do swego Syna – spotkać Chrystusa i słuchać Go poprzez medytację Słowa, uczestnictwo w Eucharystii i adorację eucharystyczną. Tak jak dzieje się to w wielu sanktuariach na całym świecie, gdzie Dziewica Maryja jest czczona pod najróżniejszymi tytułami.

42. Przeczytajmy ostatnie orędzie, które podsumowuje cenny chrystocentryczny sens propozycji medziugorskiej i ukazuje jej najbardziej autentycznego ducha:

„Drogi dzieci, Moje słowa są proste [...]. Zapraszam was do Mojego Syna. Tylko On może przemienić rozpacz i cierpienie w pokój i pogodę ducha. Tylko On może dać nadzieję w najgłębszych smutkach. Mój Syn jest życiem świata. Im lepiej Go poznacie, im bardziej się do Niego zbliżycie, tym bardziej będziecie Go kochać, ponieważ Mój Syn jest Miłością. Miłość zmienia wszystko, czyni pięknym nawet to, co bez miłości wydaje się wam nieistotne” (02.09.2018).

Królowo Pokoju, módl się, aby ci, którzy dobrowolnie przyjmują duchową propozycję Medziugoria, żyli coraz bardziej zjednoczeni z Jezusem Chrystusem i odnaleźli w Nim prawdziwy pokój serca.

Tobie powierzamy także nasz świat, który ulega „trzeciej wojnie światowej w kawałkach”. Królowo Pokoju, usłysz błaganie, które wznosi się z serc dzieci, młodych, ubogich oraz każdej kobiety i każdego mężczyzny dobrej woli.

*„Dziękujemy Ci, nasza Matko! Gdy patrzymy na Ciebie, która jesteś bez grzechu, możemy nadal wierzyć i mieć nadzieję, że nad nienawiścią zatriumfuje miłość, nad kłamstwem zatriumfuje prawda, nad obrazą zatriumfuje przebaczenie, a nad wojną zatriumfuje pokój. Niech tak się stanie!” (FRANCISZEK, *Modlitwa do Niepokalanej*, 8 grudnia 2022).*

Ojciec Święty Franciszek, podczas audiencji udzielonej niżej podpisanemu Prefektowi wraz z Sekretarzem Sekcji Doktrynalnej Dykasterii Nauki Wiary, w dniu 28 sierpnia 2024 roku, zatwierdził niniejszą Notę i polecił ją opublikować.

Rzym, w siedzibie Dykasterii Nauki Wiary, dnia 19 września 2024 roku.

Víctor Manuel Kard. FERNÁNDEZ
Prefekt

Mons. Armando MATTEO
Sekretarz Sekcji Doktrynalnej

Ex Audientia Die 28.08.2024

Franciscus

(Tłumaczenie za: www.vatican.va; link bezpośredni: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20240919_nota-esperienza-medjugorje_pl.html, dostęp: 31.12.2024)

Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja
Dokument końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów
(26.10.2024)

SKRÓTY

AA	SOBÓR WATYKAŃSKI II, dekret <i>Apostolicam actuositatem</i> (18 listopada 1965)
AG	SOBÓR WATYKAŃSKI II, dekret <i>Ad gentes</i> (7 grudnia 1965)
AL	FRANCISZEK, adhortacja apostolska <i>Amoris laetitia</i> (19 marca 2016)
CD	SOBÓR WATYKAŃSKI II, dekret <i>Christus Dominus</i> (28 października 1965)
CTI	MIĘDZYNARODOWA KOMISJA TEOLOGICZNA, <i>Synodalność w życiu i misji Kościoła</i> (2 marca 2018)
CV	BENEDYKT XVI, encyklika <i>Caritas in veritate</i> (29 czerwca 2009)
DD	FRANCISZEK, list apostolski <i>Desiderio desideravi</i> (29 czerwca 2022)
DN	FRANCISZEK, encyklika <i>Dilexit nos</i> (24 października 2024)
DTC	XVI ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE OGÓLNE SYNODU BISKUPÓW, <i>Dokument roboczy dla Etapu Kontynentalnego</i> (27 października 2022)
DV	SOBÓR WATYKAŃSKI II, konstytucja dogmatyczna <i>Dei Verbum</i> (18 listopada 1965)
EC	FRANCISZEK, adhortacja apostolska <i>Episcopalis communio</i> (15 września 2018)
EG	FRANCISZEK, adhortacja apostolska <i>Evangelii gaudium</i> (24 listopada 2013)
EN	ŚW. PAWEŁ VI, adhortacja apostolska <i>Evangelii nuntiandi</i> (8 grudnia 1975)
FT	FRANCISZEK, encyklika <i>Fratelli tutti</i> (3 października 2020)
GS	SOBÓR WATYKAŃSKI II, konstytucja duszpasterska <i>Gaudium et spes</i> (7 października 1965)
KKK	Katechizm Kościoła Katolickiego
KKKW	Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich <i>Codex canonum Ecclesiarum Orientalium</i> (18 października 1990)
KPK	Kodeks Prawa Kanonicznego <i>Codex iuris canonici</i> (25 stycznia 1983)
LG	SOBÓR WATYKAŃSKI II, konstytucja dogmatyczna <i>Lumen gentium</i> (21 listopada 1964)
LS	FRANCISZEK, encyklika <i>Laudato si'</i> (24 maja 2015)
MC	ŚW. PAWEŁ VI, adhortacja apostolska <i>Marialis cultus</i> (2 lutego 1974)
NMI	ŚW. JAN PAWEŁ II, list apostolski <i>Novo millennio ineunte</i> (6 stycznia 2001)
PE	FRANCISZEK, konstytucja apostolska <i>Praedicate Evangelium</i> (19 marca 2022)
SC	SOBÓR WATYKAŃSKI II, konstytucja <i>Sacrosanctum Concilium</i> (4 grudnia 1963)
SRS	ŚW. JAN PAWEŁ II, encyklika <i>Sollicitudo rei socialis</i> (30 grudnia 1987)
UR	SOBÓR WATYKAŃSKI II, dekret <i>Unitatis redintegratio</i> (21 listopada 1964)
UUS	ŚW. JAN PAWEŁ II, encyklika <i>Ut unum sint</i> (25 maja 1995)

Nota towarzysząca Ojca Świętego Franciszka

W różnych momentach drogi synodalnej, którą zapoczątkowałem w październiku 2021 roku, wsłuchiwałem się w to, co w tym czasie Duch Święty mówi do Kościołów.

Dokument końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów zbiera owoce drogi wyznaczonej przez słuchanie Ludu Bożego oraz rozeznawanie pasterzy. Cały Kościół, pozwalając się oświecić Duchowi Świętemu, został wezwany do odczytania swojego doświadczenia i określenia kroków, jakie należy podjąć, aby żyć w komunii, realizować uczestnictwo i rozwijać misję powierzoną mu przez Jezusa Chrystusa. Droga synodalna, rozpoczęta w Kościołach lokalnych, przeszła następnie przez etapy narodowe i kontynentalne, aby dojść do obrad Zgromadzenia Synodu Biskupów w dwóch sesjach – w październiku 2023 i w październiku 2024. Teraz droga ta trwa dalej w Kościołach lokalnych oraz w grupach Kościołów, czerpiąc ze skarbcza *Dokumentu końcowego*, któ-

ry 26 października został przyjęty i zatwierdzony przez Zgromadzenie we wszystkich jego częściach. Ja również go zatwierdziłem i – podpisując go – zaleciłem jego publikację, jednocząc się z „my” Zgromadzenia, które poprzez *Dokument końcowy* zwraca się do świętego i wiernego Ludu Bożego.

Uznając wartość przebytej drogi synodalnej, powierzam teraz całemu Kościołowi wskazania zawarte w *Dokumencie końcowym*. Są one owocem dojrzewania w słuchaniu i rozeznawaniu na przestrzeni tych lat oraz stanowią autorytatywne ukierunkowanie dla życia i misji Kościoła.

Dokument końcowy jest częścią zwyczajnego Magisterium Następcy św. Piotra (EC 18 § 1; KKK 892) i jako taki proszę, aby został przyjęty. Reprezentuje on formę autentycznego nauczania Biskupa Rzymu, która nosi pewne cechy nowości, lecz w istocie odpowiada temu, co miałem sposobność wyjaśnić 17 października 2015 roku. Wtedy stwierdziłem, że synodalność jest odpowiednią ramą interpretacyjną do zrozumienia posługi hierarchicznej.

Zatwierdzając *Dokument* 26 października, powiedziałem, że „nie ma on charakteru ściśle normatywnego” oraz że „jego wdrożenie będzie wymagało różnych mediacji”. Nie oznacza to jednak, że nie zobowiązuje on już teraz Kościołów do dokonywania wyborów zgodnych z jego wskazaniami. Kościoły lokalne oraz grupy Kościołów są obecnie wezwane do wprowadzania w życie autorytatywnych wskazań zawartych w *Dokumencie* w swoich różnorodnych kontekstach. Powinno się to odbywać poprzez procesy rozeznania i podejmowania decyzji, zgodne zarówno z prawem, jak i z samym *Dokumentem*. W *Pozdrowieniu końcowym* dodałem także, że „potrzeba czasu, aby można było dojrzeć do decyzji, które obejmą cały Kościół”. Dotyczy to w szczególności tematów powierzonych dziesięciu grupom studyjnym, do których mogą dołączyć kolejne, w celu przygotowania niezbędnych decyzji. Zakończenie XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów nie oznacza końca procesu synodalnego.

Z przekonaniem nawiązuję tutaj do tego, co wskazałem na zakończenie drogi synodalnej, która doprowadziła do promulgacji *Amoris laetitia* (19 marca): „Nie wszystkie dyskusje doktrynalne, moralne czy duszpasterskie powinny być rozstrzygane interwencjami Magisterium. Oczywiście, w Kościele konieczna jest jedność doktryny i działania, ale to nie przeszkadza, by istniały różne sposoby interpretowania pewnych aspektów nauczania lub niektórych wynikających z niego konsekwencji. Będzie się tak działo, aż Duch nie doprowadzi nas do całej prawdy (por. J 16, 13), to znaczy, kiedy wprowadzi nas w pełni w tajemnicę Chrystusa i będziemy mogli widzieć wszystko Jego spojrzeniem. Poza tym, w każdym kraju lub regionie można szukać rozwiązań bardziej związanych z inkulturacją, wrażliwych na tradycje i na wyzwania lokalne” (AL 3).

Dokument końcowy zawiera wskazania, które – w świetle jego podstawowych założeń – już teraz mogą być przyjęte w Kościołach lokalnych oraz w grupach Kościołów, uwzględniając różnorodne konteksty, to, co już zostało dokonane, oraz to, co wciąż pozostaje do zrobienia, aby coraz lepiej przyswajając i rozwijając styl właściwy misyjnemu Kościołowi synodalnemu.

W wielu przypadkach chodzi o rzeczywiste wprowadzenie w życie tego, co już przewiduje obowiązujące prawo, zarówno łacińskie, jak i wschodnie. W innych sytuacjach możliwe będzie – poprzez synodalne rozeznanie i w ramach możliwości wskazanych w *Dokumencie końcowym* – twórcze uruchomienie nowych form posługi oraz działań misyjnych, z jednoczesnym ich eksperymentalnym wdrażaniem i poddawaniem ocenie. W raportach wymaganych na wizytę *ad limina* każdy biskup zadba, aby poinformować, jakich wyborów dokonano w powierzonym mu Kościele lokalnym w odniesieniu do wskazań *Dokumentu końcowego*, jakie trudności napotkano i jakie były owoce tych działań.

Zadanie towarzyszenia „fazie wdrażania” drogi synodalnej, w oparciu o wskazania zawarte w *Dokumencie końcowym*, zostało powierzone Sekretariatowi Generalnemu Synodu we współpracy z dykasteriami Kurii Rzymskiej (por. EC 19-21).

Synodalna droga Kościoła katolickiego, inspirowana także pragnieniem kontynuowania drogi ku pełnej i widzialnej jedności chrześcijan, „potrzebuje, aby dzieleniu się słowem towarzyszyły czyny” (*Pozdrowienie końcowe*, 26 października 2024). Niech Duch Święty, dar Zmartwychwstałego, wspiera i prowadzi cały Kościół w tej drodze. On, który jest harmonią, niech nieustannie

odmładza Kościół mocą Ewangelii, odnawia go i prowadzi ku doskonałej jedności z Oblubieńcem (por. LG 4). Albowiem Duch i Oblubienica mówią do Pana Jezusa: „Przyjdź!” (por. Ap 22, 17).

Z Watykanu, 24 listopada 2024

Uroczystość Jezusa Chrystusa, Króla Wszechświata

Franciszek

Wstęp*

Przyszł Jezus, stanął pośrodku i rzekł do nich: „Pokój wam!” A to powiedziawszy, pokazał im ręce i bok. Uradawali się zatem uczniowie ujrawszy Pana (J 20, 19-20).

1. Każdy nowy krok w życiu Kościoła jest powrotem do źródła, odnowionym doświadczeniem spotkania ze Zmartwychwstałym, którego doświadczyli uczniowie w Wieczerniku w wieczór Paschy. Podobnie jak oni, my również, uczestnicząc w tym Zgromadzeniu Synodalnym, poczuliśmy się otuleni Jego miłosierdziem i poruszeni Jego pięknem. Przeżywając rozmowy w Duchu Świętym, słuchając siebie nawzajem, dostrzegliśmy Jego obecność pośród nas: obecność Tego, który przez Ducha Świętego wciąż wzbudza w swoim Ludzie jedność, która jest harmonią różnic.

2. Kontemplując Zmartwychwstałego, pamiętamy, że „zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć” (Rz 6, 3). Widzieliśmy ślady Jego ran, przemienione przez nowe życie, ale na zawsze wyryte w Jego człowieczeństwie. Te rany wciąż krwawią w ciałach wielu braci i sióstr, także z powodu naszych grzechów. Spojrzenie skierowane ku Panu nie oddala od dramatów historii, ale otwiera oczy, abyśmy potrafili rozpoznać cierpienie, które nas otacza i przenika: twarze dzieci przerażonych wojną, płacz matek, zniszczone marzenia tak wielu młodych ludzi, uchodźców, którzy podejmują tułaczkę pełną niebezpieczeństw, ofiar zmian klimatycznych i niesprawiedliwości społecznej. Ich cierpienia wybrzmiały wśród nas, zarówno w mediach, jak i w głosach osób bezpośrednio dotkniętych tymi wydarzeniami wraz z ich rodzinami i narodami. Podczas obrad naszego Zgromadzenia, liczne, nazbyt liczne wojny, nieustannie niosły śmierć, zniszczenie i żądze zemsty, niszcząc ludzkie sumienia. Przyłączamy się do wielokrotnych apeli Papieża Franciszka o pokój, potępiając logikę przemocy, nienawiści i zemsty oraz zobowiązując się do wspierania dialogu, braterstwa i pojednania. Prawdziwy i trwały pokój jest możliwy i razem możemy go zbudować. „Radość i nadzieja, smutek i lęk ludzi w naszych czasach, szczególnie ubogich i wszelkich uciśnionych” (GS 1) raz jeszcze stały się radościami i smutkami nas wszystkich, uczniów Chrystusa.

3. Odkąd Ojciec Święty zainaugurował ten Synod w 2021 roku, wkroczyliśmy na drogę, której bogactwo i owocność coraz bardziej odkrywamy. Słuchaliśmy wielu głosów, aby rozpoznać, co „mówi Duch do Kościołów” (Ap 2, 7). Tę drogę rozpoczęliśmy od szerokich konsultacji z Ludem Bożym w diecezjach i eparchiach. Następnie była kontynuowana na etapach krajowych i kontynentalnych, w ramach wielokierunkowego dialogu, ożywianego przez Sekretariat Generalny Synodu za pomocą dokumentów podsumowujących i roboczych. Obrady XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, podzielone na dwie sesje, pozwalają nam przekazać świadectwo Ojcu Świętemu i wszystkim Kościołom. Świadectwo to obejmuje nasze doświadczenia i owoce rozeznania, które służą odnowie zapału misyjnego. Droga ta była na każdym kroku naznaczona mądrością „zmysłu wiary” Ludu Bożego. Krok po kroku zrozumieliśmy, że w sercu Synodu 2021-2024 *Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja* – jest wezwanie do radości i od-

* *Dokument końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów został zatwierdzony podczas 17. Kongregacji Generalnej w dniu 26 października 2024 roku, uzyskując poparcie ponad dwóch trzecich członków zgromadzenia obecnych na głosowaniu. Wyniki głosowania są dostępne na stronie internetowej: www.vatican.va. Oficjalna wersja tekstu została sporządzona w języku włoskim. Przed publikacją dokonano redakcyjnych poprawek, aby zapewnić poprawność i płynność językową oraz precyzję cytatów.*

nowy Kościoła. Prowadzi nas ono do wiernego podążania za Panem, zaangażowania w służbę Jego misji i nieustannego poszukiwania sposobów na bycie wiernym.

4. To wezwanie opiera się na wspólnej tożsamości chrzcielnej, zakorzenia się w różnorodności kontekstów, w których Kościół jest obecny, i odnajduje jedność w jedynym Ojcu, jedynym Panu i jedynym Duchu. Dotyczy ono wszystkich ochrzczonych, bez wyjątku:

„Cały Lud Boży jest przedmiotem głoszenia Ewangelii. W nim każdy ochrzczony jest wezwany do bycia krzewicielem misji, ponieważ wszyscy jesteśmy misjonarzami” (CTI 53). Droga synodalna kieruje nas ku pełnej i widzialnej jedności chrześcijan, czego świadectwem była obecność delegatów z innych tradycji chrześcijańskich. Jedność cicho dojrzewa w łonie Świętego Kościoła Bożego: jest ona proroczym znakiem jedności dla całego świata.

5. Droga synodalna, zakorzeniona w Tradycji Kościoła, przebiegała w świetle soborowego magisterium. Sobór Watykański II był w istocie jak ziarno zasiane na polu świata i Kościoła. Codzienne życie wierzących, doświadczenie Kościołów w każdym narodzie i kulturze, liczne świadectwa świętości, refleksja teologów były glebą, na której kiełkowało ono i wzrastało. Synod 2021-2024 nadal czerpie z siły tego ziarna i rozwija jego potencjał. Droga synodalna rzeczywiście wprowadza w życie nauczanie Soboru o Kościele jako Tajemnicy i Ludzie Bożym, powołanym do świętości poprzez ciągłe nawracanie się, które rodzi się ze słuchania Ewangelii. W tym sensie stanowi rzeczywisty akt dalszego przyjęcia Soboru, kontynuuje jego inspirację i ożywia jego proroczą moc dla dzisiejszego świata.

6. Nie ukrywamy, że doświadczyliśmy w sobie zmęczenia, oporu wobec zmian i pokusy przedkładania własnych pomysłów nad słuchanie Słowa Bożego i praktykę rozeznawania. A jednak miłosierdzie Boga, naszego najczulszego Ojca, pozwala nam za każdym razem oczyszczać serca i kontynuować drogę. Wyraziliśmy to, rozpoczynając drugą sesję Synodu od czuwania pokutnego, podczas którego prosiliśmy o przebaczenie naszych grzechów, doświadczać wstydu, oraz wznosiliśmy nasze modlitwy wstawienne za ofiary zła obecnego na świecie. Nazwaliśmy po imieniu nasze grzechy: przeciwko pokojowi, światu stworzonemu, rdzennym ludom, migrantom, dzieciom, kobietom, ubogim, słuchaniu, komunii. Dzięki temu zrozumieliśmy, że synodalność wymaga nawrócenia i skruchy. W sakramencie Bożego miłosierdzia doświadczamy, że jesteśmy bezwarunkowo kochani: zatwardziałość serca zostaje pokonana, a my otwieramy się na komunie. Dlatego pragniemy być Kościołem miłosiernym, zdolnym dzielić się z każdym przebaczeniem i pojednaniem, które pochodzą od Boga. Jest to czysta łaska, której nie jesteśmy właścicielami, lecz jedynie świadkami.

7. Już mogliśmy zobaczyć pierwsze owoce drogi synodalnej rozpoczętej w 2021 roku. Te najprostsze, ale jednocześnie najcenniejsze dojrzewają w życiu rodzin, parafii, stowarzyszeń i ruchów, małych wspólnot chrześcijańskich, szkół oraz wspólnot zakonnych. Tam rozwija się praktyka rozmowy w Duchu, rozeznawania wspólnotowego, dzielenia się darami powołania i współodpowiedzialności za misję.

Spotkanie „Proboszczowie dla Synodu” (Sacrofano [Rzym], 28 kwietnia – 2 maja 2024) pozwoliło docenić bogate doświadczenia i ożywić tę drogę. Jesteśmy wdzięczni i radujemy się głosem tak wielu wspólnot i wiernych, którzy przeżywają Kościół jako miejsce gościnne, pełne nadziei i radości.

8. Pierwsza sesja Zgromadzenia przyniosła także inne owoce. *Sprawozdanie podsumowujące* wskazało szereg istotnych tematów dla życia Kościoła. Po zakończeniu międzynarodowej konsultacji Ojciec Święty powierzył je Grupom Studyjnym, złożonym z pasterzy i ekspertów z całego świata, działającym metodą synodalną. Grupy Studyjne rozpoczęły pracę nad następującymi kluczowymi obszarami życia i misji Kościoła:

- 1) Niektóre aspekty relacji między katolickimi Kościołami wschodnimi a Kościołem łacińskim.
- 2) Słuchanie wołania ubogich.
- 3) Misja w środowisku cyfrowym.
- 4) Rewizja *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* w misyjnej perspektywie synodalnej.
- 5) Niektóre kwestie teologiczne i kanoniczne dotyczące konkretnych form posługiwania.

- 6) Rewizja, w perspektywie synodalnej i misyjnej, dokumentów regulujących relacje między biskupami, zakonnikami i stowarzyszeniami kościelnymi.
- 7) Niektóre aspekty osoby i posługi biskupa (w szczególności: kryteria wyboru kandydatów do biskupstwa, funkcja sędziowska biskupa, charakter i przebieg wizyt *ad limina Apostolorum*) w perspektywie synodalno-misyjnej.
- 8) Rola Przedstawicieli Papieskich w misyjnej perspektywie synodalnej.
- 9) Kryteria teologiczne i metodologie synodalne wspólnego rozeznawania kontrowersyjnych kwestii doktrynalnych, duszpasterskich i etycznych.
- 10) Przyjmowanie owoców drogi ekumenicznej w Ludzie Bożym.

Oprócz tych Grup powołano Komisję Prawa Kanonicznego, utworzoną we współpracy z Dykasterią ds. Tekstów Prawnych, aby służyć koniecznym innowacjom w prawodawstwie kościelnym. Ponadto Sympozjum Konferencji Episkopatów Afryki i Madagaskaru zajęło się rozeznaniem w kwestii duszpasterskiej opieki nad osobami żyjącymi w małżeństwach poligamicznych. Prace tych Grup i Komisji weszły w fazę realizacji. Wzbogaciły one obrady II Sesji i będą wspierać Ojca Świętego w podejmowaniu decyzji duszpasterskich i zarządczych

9. Proces synodalny nie zamyka się wraz z zakończeniem obecnego Zgromadzenia Synodu Biskupów, lecz wchodzi w etap realizacji. Jako członkowie Zgromadzenia uważamy za nasze zadanie animowanie tego procesu jako misjonarzy synodalności we wspólnotach, z których pochodzimy. Prosimy wszystkie Kościoły lokalne o kontynuowanie codziennej drogi z synodalną metodyką konsultacji i rozeznawania. Ważne jest określenie konkretnych sposobów i ścieżek formacji, prowadzących do rzeczywistego nawrócenia synodalnego w różnych środowiskach kościelnych (parafiach, instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołowskiego, zgromadzeniach wiernych, diecezjach, konferencjach biskupów, grupach Kościołów itp.) Należy także zaplanować ewaluacje postępów w synodalności oraz uczestnictwa wszystkich ochrzczonych w życiu Kościoła. Sugerujemy, aby konferencje biskupów i synody Kościołów *sui iuris* wyznaczyły ludzi i środki, wspierające drogę wzrostu synodalnego Kościoła w misji i utrzymywaniu kontaktu z Sekretariatem Generalnym Synodu (por. KE 19 §§ 1 i 2). Prosimy Sekretariat o dalsze czuwanie nad poprawnością synodalnych metod pracy Grup Studyjnych.

10. Niniejszy *Dokument końcowy*, przekazany Ojcu Świętemu i Kościołom, stanowi owoc XVI Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów i podsumowuje dotychczasowe etapy procesu synodalnego. Łączy w sobie kluczowe zbieżności wypracowane podczas Pierwszej Sesji, refleksje z różnych Kościołów nadesłane w miesiącach między Pierwszą a Drugą Sesją oraz owoce dojrzałe podczas Drugiej Sesji, zwłaszcza dzięki rozmowie w Duchu Świętym.

11. *Dokument końcowy* wyraża świadomość, że wezwanie do misji jest jednocześnie wezwaniem do nawrócenia każdego Kościoła lokalnego i całego Kościoła powszechnego, w perspektywie wskazanej w adhortacji apostołowskiej *Evangelii gaudium* (por. nr 30). Tekst składa się z pięciu części. Pierwsza, zatytułowana „Serce synodalności”, przedstawia teologiczne i duchowe podstawy wspierające kolejne części tekstu. Ponownie przedstawia wspólne rozumienie synodalności, które wyłoniło się podczas pierwszej sesji i rozwija jej duchowe i prorocze perspektywy. Nawrócenie uczuć, obrazów i myśli, obecnych w naszych sercach, postępuje równoległe z nawróceniem działań duszpasterskich i misyjnych. Druga część, zatytułowana „Razem w łodzi”, poświęcona jest nawróceniu relacji, które budują wspólnotę chrześcijańską i kształtują misję w przeplataniu się powołań, charyzmatów i posług. Trzecia, „Zarzućcie sieć”, określa trzy praktyki, które są ze sobą ściśle powiązane: rozeznanie kościelne, procesy decyzyjne oraz kulturę przejrzystości, sprawozdawczości i ewaluacji. W odniesieniu do tych aspektów zostaliśmy wezwani do podjęcia kroków w kierunku „przemiany misyjnej”, dla której pilnie potrzebna jest odnowa organów partycypacji. Czwarta część, zatytułowana „Obfity połów”, wskazuje, jak pielęgnować w nowych formach wymianę darów i wzmacnianie więzi, które jednoczą nas w Kościele, w czasach, gdy doświadczenie zakorzenienia w jednym miejscu ulega głębokim prze-

mianom. Z kolei piąta część, „Tak i Ja was posyłam” pozwala nam przyjrzeć się niezbędnemu krokowi, który należy podjąć: trosce o formację wszystkich do synodalności misyjnej w Ludzie Bożym.

12. Opracowywaniu *Dokumentu końcowego* towarzyszyły ewangeliczne opisy Zmartwychwstania. Pospieszny bieg do grobu o poranku wielkanocnym, ukazanie się Zmartwychwstałego w Wieczerniku i na brzegu jeziora zainspirowały nasze rozeznanie i ożywiły nasz dialog. Wzywaliśmy paschalnego daru Ducha Świętego, prosząc Go, aby nauczył nas, co mamy czynić oraz aby wskazał wspólną drogę postępowania. Poprzez ten dokument Zgromadzenie uznaje i zaświadcza, że synodalność, konstytutywny wymiar Kościoła, jest już częścią doświadczenia wielu naszych wspólnot. Jednocześnie wskazuje ścieżki, którymi należy podążać, praktyki do wdrożenia, horyzonty do zbadania. Ojciec Święty, który zwołał Kościół na Synod, powie Kościołom, powierzonym pasterskiej trosce biskupów, jak kontynuować naszą drogę będąc podtrzymywanym nadzieją, która „zawieść nie może” (Rz 5, 5).

Część I. Serce synodalności

Wezwani przez Ducha Świętego do nawrócenia

*A pierwszego dnia po szabacie, wczesnym rankiem, gdy jeszcze było ciemno,
Maria Magdalena udała się do grobu i zobaczyła kamień odsunięty od grobu.
Pobiegła więc i przybyła do Szymona Piotra oraz do drugiego ucznia, którego Jezus kochał (J 20, 1-2).*

13. W poranek wielkanocny spotykamy troje uczniów: Marię z Magdali, Szymona Piotra, Ucznia, którego Jezus miłował. Każdy z nich szuka Pana na swój własny sposób; każdy ma swoją własną rolę w jutrzence nadziei. Maria Magdalena kieruje się miłością, która prowadzi ją najpierw do grobu. Poinformowani przez nią, Piotr i Umiłowany Uczeń udają się do grobu. Umiłowany Uczeń biegnie pełen młodzieńczej siły, szuka spojrzeniem tego, który pierwszy dostrzeże, ale potrafi ustąpić miejsca starszemu, któremu powierzono zadanie przewodnictwa. Piotr, obarczony ciężarem zaparcia się Pana, oczekuje na spotkanie z łaską, której szafarzem będzie w Kościele. Maria pozostaje w ogrodzie, słyszy, że ktoś ją wzywa po imieniu, rozpoznaje Pana, który posyła ją, aby ogłosiła Jego zmartwychwstanie wspólnocie uczniów. Dlatego Kościół uznaje ją za Apostołą Apostołów. Ich wzajemna zależność uosabia istotę synodalności.

14. Kościół istnieje, aby dawać światu świadectwo o przełomowym wydarzeniu dziejów: o zmartwychwstaniu Jezusa. Zmartwychwstały przynosi światu pokój i daje nam dar swojego Ducha. Żywy Chrystus jest źródłem prawdziwej wolności, fundamentem nadziei, która nie zawodzi, objawieniem prawdziwego oblicza Boga i ostatecznym przeznaczeniem człowieka. Ewangelie mówią nam, że aby wejść w paschalną wiarę i stać się jej świadkami, trzeba rozpoznać własną pustkę, mrok strachu, zwątpienia i grzechu. Ale ci, którzy w ciemności mają odwagę wyjść i szukać, w rzeczywistości odkrywają, że są poszukiwani, wezwani po imieniu, otrzymują przebaczenie i wraz z braćmi i siostrami zostają posłani.

KOŚCIÓŁ – LUD BOŻY, SAKRAMENT JEDNOŚCI

15. Z chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego wypływa tożsamość Ludu Bożego. Jest ona realizowana jako wezwanie do świętości i posłannictwo misji, aby zachęcać wszystkie narody do przyjęcia daru zbawienia (por. Mt 28, 18-19). Dlatego z chrztu, w którym Chrystus przyobleka nas w siebie (por. Ga 3, 27) i odradza nas przez Ducha (por. J 3, 5-6) jako dzieci Boże, rodzi się misyjny Kościół synodalny. Całe życie chrześcijańskie ma swoje źródło i fundament w tajemnicy Trójcy Świętej, która wzbudza w nas dynamikę wiary, nadziei i miłości.

16. „Podobało się jednak Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud, który uznałby Go w prawdzie i Jemu święcie służyć” (LG 9). Lud Boży na drodze do Królestwa nieustannie karmi się Eucharystią, źródłem komunii i jedności: „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno ciało.

Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1 Kor 10, 17). Kościół, karmiony sakramentem Ciała i Krwi Pana, jest ukonstytuowany jako Jego Ciało (por. LG 7): „Wy przeto jesteście Ciałem Chrystusa i poszczególnymi [Jego] członkami” (1 Kor 12,27). Ożywiony łaską, jest świątynią Ducha Świętego (por. LG 4): to On ją ożywia i buduje, czyniąc nas żywymi kamieniami duchowej budowli (por. 1 P 2, 5; LG 6).

17. Proces synodalny sprawił, że doświadczyliśmy „duchowego upodobania” (EG 268) bycia Ludem Bożym, zgromadzonym z każdego plemienia, języka, ludu i narodu, żyjącym w różnych kontekstach i kulturach. Nigdy nie jest to zwykła zbiorowość ochrzczonych, ale wspólnotowy i historyczny podmiot synodalności i misji, wciąż pielgrzymujący w czasie i będący już w komunii z Kościołem niebieskim. W różnych kontekstach, w których zakorzenione są poszczególne Kościoły, Lud Boży głosi i daje świadectwo Dobrej Nowinie o zbawieniu; żyjąc w świecie i dla świata, idzie razem ze wszystkimi narodami ziemi, prowadzi dialog z ich religiami i kulturami, rozpoznając w nich ziarna Słowa, zmierza w stronę Królestwa. Wszczępieni w ten Lud przez wiarę i chrzest, wspierają nas i towarzyszą nam Maryja Dziewica, „znak niezachwianej nadziei i pociechy” (LG 68), Apostołowie, ci, którzy dali świadectwo swojej wiary aż do oddania życia, święci wszystkich czasów i miejsc.

18. W świętym Ludzie Bożym, którym jest Kościół, komunია wiernych (*communio Fidelium*) jest jednocześnie komunią Kościołów (*communio Ecclesiarum*), która przejawia się w komunii biskupów (*communio Episcoporum*), ze względu na bardzo starożytną zasadę, że „biskup jest w Kościele, a Kościół w biskupie” (św. Cyprian, *List* 66, 8). W służbie tej wieloaspektowej komunii Pan umieścił apostoła Piotra (por. Mt 16, 18) i jego następców. Na mocy posługi Piotrowej biskup Rzymu jest „trwałym i widzialnym źródłem i fundamentem” (LG 23) jedności Kościoła.

19. „W sercu Boga jest preferencyjne miejsce dla ubogich” (EG 197), zepchniętych na margines i wykluczonych, co za tym idzie, są oni także w sercu Kościoła. Właśnie w nich wspólnota chrześcijańska spotyka się z obliczem i ciałem Chrystusa, który będąc bogatym stał się dla nas ubogim, abyśmy przez Jego ubóstwo stali się bogaci (por. 2 Kor 8, 9). Opcja preferencyjna na rzecz ubogich jest *implicite* związana z wiarą chrystologiczną. Ubodzy mają bezpośrednie poznanie cierpiącego Chrystusa (por. EG 198), co czyni ich zwiastunami zbawienia otrzymanego w darze i świadkami radości Ewangelii. Kościół jest wezwany do bycia ubogim wśród ubogich, którzy często stanowią większość wiernych, a także do słuchania ich i traktowania jako podmioty ewangelizacji, ucząc się razem z nimi rozpoznawać charyzmaty, które otrzymują od Ducha.

20. „Światłością narodów jest Chrystus” (LG 1), a to światło jaśnieje na obliczu Kościoła, nawet jeśli jest on naznaczony kruchością ludzkiej kondycji i ciemnością grzechu. Otrzymuje od Chrystusa dar i odpowiedzialność bycia skutecznym zaczynem więzi, relacji i braterstwa rodziny ludzkiej (por. AG 2-4), dając w świecie świadectwo o sensie i celu swojej drogi (por. GS 3 i 42). Podejmuje tę odpowiedzialność dzisiaj, w czasach zdominowanych przez kryzys uczestnictwa – to znaczy poczucia, że jest się częścią i podmiotem wspólnego losu – oraz przez indywidualistyczną koncepcję szczęścia i zbawienia. Jego powołanie i posługa prorocka (por. LG 12) polegają na dawaniu świadectwa o Bożym planie zjednoczenia całej ludzkości z Nim samym w wolności i komunii. Kościół, czyli „Królestwo Chrystusa już teraz obecne w misterium” (LG 3), i „zależek oraz początek tego Królestwa na ziemi” (LG 5), podąża razem z całą ludzkością, angażując się ze wszystkich sił na rzecz godności ludzkiej, dobra wspólnego, sprawiedliwości i pokoju oraz „tęskni do królestwa w pełni doskonałego” (LG 5), kiedy to Bóg będzie „wszystkim we wszystkich” (1 Kor 15, 28).

KORZENIE SAKRAMENTALNE LUDU BOŻEGO

21. Droga synodalna Kościoła doprowadziła nas do ponownego odkrycia, że różnorodność powołań, charyzmatów i posług ma swoje korzenie: „Wszyscy bowiem w jednym Duchu zostaliśmy ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało” (1 Kor 12, 13). Chrzest jest podwaliną życia chrześcijańskiego, ponieważ wprowadza każdego w największy dar – bycie dziećmi Bożymi, czyli uczestnikami więzi Jezusa z Ojcem w Duchu Świętym. Nie ma większej godności niż ta, jednakowo dana każde-

mu człowiekowi, która sprawia, że przyoblekamy się w Chrystusa i jesteśmy wszczępieni w Niego jak latorośle w winny krzew. Miano „chrześcijan”, które mamy zaszczyt nosić, zawiera w sobie łaskę, która leży u podstaw naszego życia i sprawia, że kroczymy razem jako bracia i siostry.

22. Na mocy chrztu „Święty Lud Boży uczestniczy także w prorockiej funkcji Chrystusa, szerząc o Nim żywe świadectwo przede wszystkim życiem wiary i miłości” (LG 12). Dzięki namaszczeniu Duchem Świętym, otrzymanemu w sakramencie chrztu (por. 1 J 2, 20. 27), wszyscy wierzący posiadają wyczucie prawdy Ewangelii, zwane *sensus fidei*. Polega ono na pewnej przynależności do boskich rzeczywistości, opartej na fakcie, że w Duchu Świętym ochrzczeni „stają się współuczestnikami Bożej natury” (DV 2). Z tego uczestnictwa wypływa zdolność intuicyjnego uchwycenia tego, co jest zgodne z prawdą Objawienia w komunii Kościoła. Dlatego Kościół ma pewność, że święty Lud Boży nie może błędzić w wierze, gdy ogół ochrzczonych wyraża powszechną zgodę w sprawach wiary i moralności (por. LG 12). Powoływanie się na *sensus fidei* nie powinno być mylone z opinią publiczną. Wiąże się zawsze z rozeznaniem pasterzy na różnych poziomach życia kościelnego, jak pokazuje przebieg poszczególnych etapów procesu synodalnego. Jego celem jest osiągnięcie zgody wiernych (*consensus Fidelium*), która stanowi „pewne kryterium przy rozróżnianiu, czy dana doktryna lub praktyka należy do wiary apostołskiej” (Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła*, 2014, nr 3).

23. Poprzez chrzest wszyscy chrześcijanie uczestniczą w *sensus fidei*. Dlatego jest to nie tylko zasada synodalności, ale także podstawa ekumenizmu. „Droga synodalności, którą podąża Kościół katolicki, jest i musi być ekumeniczna, tak jak droga ekumeniczna jest synodalna” (Papież Franciszek, *Przemówienie do Jego Świątobliwości Mar Awa III*, 19 listopada 2022). Ekumenizm jest przede wszystkim kwestią duchowej odnowy. Wymaga procesów pokuty i uzdrowienia pamięci o ranach przeszłości, aż po odwagę upomnienia braterskiego w duchu ewangelicznej miłości. Podczas Zgromadzenia wybrzmiały pouczające świadectwa chrześcijan z różnych tradycji kościelnych, których łączy przyjaźń, modlitwa, życie i zaangażowanie w służbę ubogim i troskę o wspólny dom. W wielu miejscach na świecie mamy do czynienia przede wszystkim z ekumenizmem krwi: chrześcijanie różnych wyznań wspólnie oddają życie za wiarę w Jezusa Chrystusa. Świadectwo ich męczeństwa jest bardziej wymowne niż jakiegokolwiek słowa: jedność pochodzi z Krzyża Pana.

24. Nie jest możliwe pełne zrozumienie chrztu inaczej, jak tylko w ramach inicjacji chrześcijańskiej, czyli drogi, na której Pan, poprzez posługę Kościoła i dar Ducha, wprowadza nas w wiarę paschalną i włącza nas w komunie trynitarną i kościelną. Droga ta przybiera różne formy w zależności od wieku osoby, która ją podejmuje, różnych aspektów właściwych tradycjom wschodnim i tradycji zachodniej oraz specyfiki każdego Kościoła lokalnego. Inicjacja umożliwia kontakt z wielką różnorodnością powołań i posług kościelnych. W nich wyraża się miłosierne oblicze Kościoła, który uczy swoje dzieci, jak iść tą drogą, towarzysząc im. Słucha i odpowiadając na ich wątpliwości i pytania, ubogaca się nowością, którą każda osoba nosi w sobie, ze swoją historią i daną kulturą. W praktyce tego duszpasterskiego działania wspólnota chrześcijańska doświadcza, często nie zdając sobie z tego sprawy, pierwszej formy synodalności.

25. Na drodze wtajemniczenia chrześcijańskiego sakrament bierzmowania ubogaca życie wierzących szczególnym wylaniem Ducha Świętego w celu dawania świadectwa. Duch, którym został napełniony Jezus (por. Łk 4, 1), który Go namaścił i posłał, aby głosił Ewangelię (por. Łk 4, 18), jest tym samym Duchem, który zostaje wylany na wierzących jako pieczęć przynależności do Boga i jako namaszczenie, które uświęca. Dlatego bierzmowanie, które uobecnia łaskę Pięćdziesiątnicy w życiu ochrzczonych i wspólnoty, jest darem bardzo cennym dla odnowienia cudu dokonującego się w Kościele za sprawą płomienia misji, który sprawia, że Kościół odważnie wychodzi na drogi świata i przemawia w sposób zrozumiały dla wszystkich ludów i kultur. Wszyscy wierzący są wezwani, aby z zapałem przyczyniać się do tej dynamiki, przyjmując charyzmaty, które Duch obficie rozdaje każdemu i angażując się, aby zostały oddane na służbę Królestwa, z pokorą i twórczą inicjatywą.

26. Sprawowanie Eucharystii, zwłaszcza w niedzielę, jest pierwszym i podstawowym sposobem gromadzenia się i spotkania świętego Ludu Bożego. Sakrament Eucharystii „oznacza i spra-

wia jedność Kościoła” (UR 2). W „pełnym, świadomym i czynnym udziale” (SC 14) wszystkich wiernych, w obecności różnych posług i pod przewodnictwem biskupa lub prezbitera, uwidacznia się wspólnota chrześcijańska, w której urzeczywistnia się zróżnicowana współodpowiedzialność wszystkich za misję. Dlatego Kościół, Ciało Chrystusa, uczy się z Eucharystii wyrażać jedność i wielość: jedność Kościoła i wielość zgromadzeń eucharystycznych; jedność tajemnicy sakramentalnej i różnorodność tradycji liturgicznych; jedność celebracji i różnorodność powołań, charyzmatów i posług. Nic nie pokazuje bardziej niż Eucharystia, że harmonia stworzona przez Ducha nie jest jednolitością i że każdy dar kościelny jest przeznaczony do wspólnego budowania. Każda celebracja Eucharystii jest także wyrazem pragnienia i wołaniem o jedność wszystkich ochrzczonych, która nie jest jeszcze pełna i widzialna. Tam, gdzie niedzielna celebracja Eucharystii nie jest możliwa, wspólnota, pragnąc jej, gromadzi się wokół celebracji Słowa, gdzie Chrystus jest nadal obecny.

27. Istnieje ścisły związek między *synaxis* i *synodos*, między zgromadzeniem eucharystycznym i zgromadzeniem synodalnym. Chociaż w różnych formach, to jednak w obu urzeczywistnia się obietnica Jezusa, że będzie obecny tam, gdzie dwaj lub trzej są zgromadzeni w Jego imię (por. Mt 18, 20). Zgromadzenia synodalne są wydarzeniami, które poprzez działanie Ducha Świętego celebrują zjednoczenie Chrystusa z Jego Kościołem. To On zapewnia jedność eklezjalnego Ciała Chrystusa w zgromadzeniu eucharystycznym, podobnie jak w zgromadzeniu synodalnym. Liturgia jest słuchaniem Słowa Bożego i odpowiedzią na Jego zamysł przymierza. Również zgromadzenie synodalne jest słuchaniem tego samego Słowa, które rozbrzmiewa zarówno w znakach czasu, jak i w sercach wiernych, oraz odpowiedzią zgromadzenia rozeznającego wolę Bożą, aby wprowadzić ją w życie. Pogłębienie związku między liturgią a synodalnością pomoże wszystkim wspólnotom chrześcijańskim, w różnorodności ich kultur i tradycji, przyjąć style celebracji, które ukazują oblicze Kościoła synodalnego. W tym celu prosimy o powołanie specjalnej Grupy Studyjnej, której można powierzyć również refleksję nad tym, jak sprawić, aby celebracje liturgiczne bardziej wyrażały synodalność; mogłaby ona również zająć się przepowiadaniem w ramach celebracji liturgicznych i rozwojem katechezy na temat synodalności w kluczu mistagogicznym.

ZNACZENIE I WYMIARY SYNODALNOŚCI

28. Terminy „synodalność” i „synodalny” wywodzą się ze starożytnej i stałej praktyki kościelnej gromadzenia się na synodach. W tradycji Kościołów wschodnich i zachodnich słowo „synod” odnosi się do instytucji i wydarzeń, które z biegiem czasu przybierały różne formy, obejmując wiele podmiotów. W całej swej różnorodności cechą wspólną, która łączy wszystkie te formy jest gromadzenie się w celu prowadzenia dialogu, rozeznawania i podejmowania decyzji. Dzięki doświadczeniom ostatnich kilku lat znaczenie tych terminów zostało lepiej zrozumiane i głębiej przeżywane. Coraz częściej są one kojarzone z pragnieniem, by Kościół był bliższy ludziom i bardziej relacyjny, by był domem i rodziną Bożą. W trakcie procesu synodalnego dojrzewała i została wypracowana zgoda co do znaczenia synodalności, która leży u podstaw niniejszego Dokumentu. Synodalność to wspólne kroczenie chrześcijan z Chrystusem i podążanie ku Królestwu Bożemu, w jedności z całą ludzkością. Jest ona ukierunkowana na misję, pociąga za sobą gromadzenie się na różnych poziomach życia kościelnego, słuchanie siebie nawzajem, dialog, rozeznawanie wspólnotowe, budowanie konsensusu stanowiącego wyraz obecności Chrystusa w Duchu i podejmowanie decyzji w zróżnicowanej współodpowiedzialności. W ten sposób lepiej rozumiemy, co to znaczy, że synodalność jest konstytutywnym wymiarem Kościoła (por. CTI 1). W prostych i zwięzłych słowach można powiedzieć, że synodalność jest drogą odnowy duchowej i reformy strukturalnej, aby uczynić Kościół bardziej uczestniczącym i misyjnym, to znaczy, aby uzdolnić go do kroczenia z każdym mężczyzną i każdą kobietą, jaśniejąc światłością Chrystusa.

29. W Maryi Dziewicy, Matce Chrystusa, Kościoła i ludzkości, widzimy w pełnym świetle cechy Kościoła synodalnego, misyjnego i miłosiernego. Ona jest rzeczywiście figurą Kościoła, który słucha, modli się, rozmyśla, prowadzi dialog, towarzyszy, rozeznaje, decyduje i działa. Od Niej uczymy się sztuki słuchania, zwracania uwagi na wolę Boga, posłuszeństwa Jego Słowu,

umiejętności dostrzegania potrzeb ubogich, odwagi wyruszenia w drogę, miłości, która pomaga, pieśni chwały i uwielbienia w Duchu Świętym. Dlatego, jak stwierdził św. Paweł VI, „działanie Kościoła na świecie jest jakby przedłużeniem opieki i troskliwości Maryi” (MC 28).

- 30.** Ujmując rzecz bardziej szczegółowo, synodalność określa trzy odrębne aspekty życia Kościoła:
- a) odnosi się przede wszystkim do „specyficznego stylu, który określa życie i misję Kościoła, wyrażając jego naturę jako wspólnoty w drodze i zgromadzenie Ludu Bożego powołanego przez Pana Jezusa w mocy Ducha Świętego do głoszenia Ewangelii. Synodalność musi wyrażać się w zwyczajnym sposobie życia i pracy Kościoła. Tego rodzaju *modus vivendi et operandi* realizuje się przez wspólnotowe słuchanie Słowa i sprawowanie Eucharystii, braterstwo komunii oraz współodpowiedzialność i uczestnictwo całego Ludu Bożego, na jego różnych poziomach i w rozróżnieniu różnych posług i ról, w jego życiu i misji” (CTI 70a);
 - b) po drugie, „synodalność oznacza także, w bardziej konkretnym i określonym sensie teologicznym i kanonicznym te kościelne struktury i procesy, w których synodalny charakter Kościoła wyraża się na poziomie instytucjonalnym, w sposób analogiczny, na różnych poziomach jego realizacji: lokalnym, regionalnym i powszechnym. Tego rodzaju struktury i procesy służą autorytatywnemu rozeznaniu Kościoła, który jest wezwany do określenia kierunku, który należy obrać, wsłuchując się w głos Ducha Świętego” (CTI 70b);
 - c) po trzecie, synodalność oznacza „że w odpowiednim czasie mają miejsce wydarzenia synodalne, podczas których Kościół jest zwoływany przez właściwą władzę i według specyficznych procedur określonych przez dyscyplinę kościelną, angażując na różne sposoby, na poziomie lokalnym, regionalnym i powszechnym, cały Lud Boży pod przewodnictwem biskupów w kolegalnej i hierarchicznej komunii z Biskupem Rzymu, w celu rozeznania swojej drogi i problemów partykularnych oraz dla podjęcia decyzji i wskazania kierunków, by wypełnić swoją misję ewangelizacyjną” (CTI 70c).

31. W kontekście soborowej eklezjologii Ludu Bożego pojęcie komunii wyraża głęboką istotę tajemnicy i misji Kościoła, która ma swoje źródło i szczyt w sprawowaniu Eucharystii, czyli w zjednoczeniu z Bogiem w Trójcy Świętej oraz jedność między osobami ludzkimi, która urzeczywistnia się w Chrystusie za sprawą Ducha Świętego. Na tym tle synodalność „jest szczególnym *modus vivendi et operandi* Kościoła, Ludu Bożego, który objawia i realizuje jego istnienie jako komunii, kiedy wszyscy jego członkowie idą razem, gromadzą się wspólnie i biorą czynny udział w swojej misji ewangelizacyjnej” (CTI 6).

32. Synodalność nie jest wartością samą w sobie, ale ma na celu misję, którą Chrystus powierzył Kościołowi w Duchu Świętym. Ewangelizacja jest „pierwszorzędnym i naturalnym posłannictwem Kościoła” oraz „łaską i właściwym powołaniem Kościoła; wyraża najprawdziwszą jego właściwość” (EN 14). Będąc blisko wszystkich, nie mając względu na osoby, przepowiadając i nauczając, udzielając chrztu, sprawując Eucharystię i sakrament pojednania, wszystkie Kościoły lokalne i cały Kościół powszechny odpowiadają konkretnie na polecenie Pana, aby głosić Ewangelię wszystkim narodom (por. Mt 28, 19-20; Mk 16, 15-16). Doceniając wszystkie charyzmaty i posługi, synodalność umożliwia Ludowi Bożemu głoszenie i dawanie świadectwa Ewangelii kobietom i mężczyznom w każdym miejscu i czasie, stając się „widzialnym sakramentem” (LG 9) braterstwa i jedności w Chrystusie, chcianej przez Boga. Synodalność i misja są ze sobą ściśle powiązane: misja oświeca synodalność, a synodalność prowadzi do misji.

33. Władza pasterzy „jest specyficznym darem Ducha Chrystusa – Głowy dla budowania całego ciała” (CTI 67). Dar ten jest związany z sakramentem święceń, który upodabnia tych, którzy go przyjmują, do Chrystusa Głowy, Pasterza i Sługi oraz stawia ich w służbie świętego Ludu Bożego, aby strzec apostołskości przepowiadania i promować komunie kościelną na wszystkich poziomach. Synodalność daje „najodpowiedniejszy kontekst interpretacyjny, pozwalający zrozumieć samo kapłaństwo hierarchiczne” (Franciszek, *Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów*, 17 października 2015) i umieszcza we właściwej

perspektywie zadanie, które Chrystus w Duchu Świętym powierza pasterzom. Wzywa zatem cały Kościół, włącznie z tymi, którzy sprawują władzę, do nawrócenia i reformy.

JEDNOŚĆ JAKO HARMONIA

34. „Istota ludzka, ze względu na swoją naturę duchową, realizuje się w relacjach międzyosobowych. W im bardziej autentyczny sposób je przeżywa, tym bardziej dojrzewa jej tożsamość osobista. Człowiek dowartościowuje siebie nie przez izolację, lecz poprzez relacje nawiązywane z innymi oraz z Bogiem. Relacje te mają zatem fundamentalną wartość” (CV 53). Kościół synodalny charakteryzuje się przestrzenią, w której relacje mogą się rozwijać dzięki wzajemnej miłości, stanowiącej nowe przykazanie, które Jezus pozostawił uczniom (por. J 13,34-35). W kulturach i społeczeństwach coraz bardziej indywidualistycznych Kościoł, „lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (LG 4), może świadczyć o sile relacji opartych na Trójcy Świętej. Różnice powołania, wieku, płci, zawodu, stanu i przynależności społecznej, istniejące w każdej wspólnotie chrześcijańskiej, umożliwiają każdej osobie spotkanie z innością niezbędną do osobistego dojrzewania.

35. To przede wszystkim w rodzinie, którą wraz z Soborem można by nazwać „domowym Kościołem” (LG 11), doświadcza się bogactwa relacji między ludźmi zjednoczonymi w swojej różnorodności charakteru, płci, wieku i roli. Dlatego rodziny są uprzywilejowanym miejscem do uczenia się i doświadczenia podstawowych praktyk Kościoła synodalnego. Pomimo rozbicia i cierpienia, których doświadczają rodziny, pozostają one miejscami, w których uczymy się wymieniać dar miłości, zaufania, przebaczenia, pojednania i zrozumienia. To w rodzinie uczymy się, że mamy tę samą godność, że jesteśmy stworzeni do wzajemności, że potrzebujemy, aby nas wysłuchano i jesteśmy zdolni do słuchania, do rozeznawania i wspólnego podejmowania decyzji, do akceptowania i sprawowania władzy ożywianej miłością, do bycia współodpowiedzialnymi i odpowiedzialnymi za nasze czyny. „Rodzina humanizuje człowieka poprzez relację «my», a zarazem wspiera uzasadnione różnice każdego z nas” (Franciszek, *Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk Społecznych*, 29 kwietnia 2022)

36. Proces synodalny ukazał, że Duch Święty nieustannie wzbudza w Ludzie Bożym wielką różnorodność charyzmatów i posług. „Również w budowaniu Ciała Chrystusa obowiązuje różnorodność członków i funkcji. Jeden jest Duch, który rozdziela różnorodne dary dla dobra Kościoła, stosownie do swego bogactwa i do potrzeb posługiwania (por. 1 Kor 12,11)” (LG 7). Jednocześnie pojawiła się dążność do poszerzenia perspektyw uczestnictwa i wykonywania zróżnicowanej współodpowiedzialności przez wszystkich ochrzczonych, zarówno mężczyzn, jak i kobiety. W tym kontekście wyrażono jednak smutek, ponieważ tak wielu członków Ludu Bożego nie uczestniczy w tej drodze odnowy Kościoła i ponieważ tak powszechnym zjawiskiem są trudności w pełnym przeżywaniu zdrowej relacji między mężczyznami i kobietami, między pokoleniami oraz między osobami i grupami o różnych tożsamościach kulturowych i różnych uwarunkowaniach społecznych, zwłaszcza jeśli chodzi o ubogich i wykluczonych.

37. Proces synodalny uwypuklił ponadto duchowe dziedzictwo Kościołów lokalnych, w których i dzięki którym istnieje Kościół katolicki, oraz potrzebę wyrażenia ich doświadczeń. Na mocy katolickości, „poszczególne części przynoszą innym częściom i całemu Kościołowi właściwe sobie dary, tak iż całość i poszczególne części wzrastają na skutek owej wzajemnej łączności wszystkich oraz dążenia do pełni w jedność” (LG 13). Posługa Następcy Piotra „sprawuje opiekę nad prawowitymi odrębnościami, a jednocześnie czuwa, aby nie przeszkadzały one jedności, lecz raczej jej służyły” (*tamże*; por. AG 22).

38. Cały Kościół zawsze był wielością ludów i języków, Kościołów z ich obrządkami, dyscyplinami oraz dziedzictwem teologicznym i duchowym, mnogością powołań, charyzmatów i posług w służbie wspólnego dobra. Jedność tej różnorodności zapewnia Chrystus, kamień węgielny i Duch Święty, mistrz harmonii. Ta jedność w różnorodności jest dokładnie określona przez katolickość Kościoła. Jej znakiem jest wielość Kościołów *sui iuris*, których bogactwo podkreślił proces

synodalny. Zgromadzenie prosi, abyśmy nadal podążali drogą spotkania, wzajemnego zrozumienia i wymiany darów, które odżywiają komunie Kościoła złożonego z Kościołów.

39. Odnowa synodalna sprzyja waloryzacji kontekstów jako miejsca, w którym uobecnia się i urzeczywistnia powszechne wezwanie Boga, byśmy byli częścią Jego Ludu, tego Królestwa Bożego, gdzie panuje „sprawiedliwość, pokój i radość w Duchu Świętym” (Rz 14,17). W ten sposób różne kultury są w stanie uchwycić jedność, która leży u podstaw ich wielości i otwiera je na perspektywę wymiany darów. „Jedność Kościoła nie oznacza jednolitości, ale połączenie w organiczną całość uprawnionych odmienności” (NMI 46). Różnorodność sposobów wyrażania zbawczego orędzia pozwala uniknąć jego redukcji do tylko jednego sposobu rozumienia życia Kościoła oraz teologicznych, liturgicznych, duszpasterskich i dyscyplinarnych form, w jakich się ono wyraża.

40. Waloryzacja kontekstów, kultur i różnorodności oraz relacji między nimi jest kluczem, aby wzrastać jako misyjny Kościół synodalny i podążać, pod natchnieniem Ducha Świętego, w kierunku widzialnej jedności chrześcijan. Potwierdzamy zobowiązanie Kościoła katolickiego do kontynuowania i wzmacniania ekumenicznej drogi z innymi chrześcijanami, na mocy naszego wspólnego chrztu i w odpowiedzi na wezwanie do wspólnego przeżywania komunii i jedności między uczniami, o którą modlił się Chrystus podczas Ostatniej Wieczerzy (por. J 17,20-26). Zgromadzenie z radością i wdzięcznością przyjmuje postęp w relacjach ekumenicznych w ciągu ostatnich sześćdziesięciu lat, dokumenty dotyczące dialogu i deklaracje wyrażające wspólną wiarę. Udział Braci Delegatów ubogacił obrady Zgromadzenia i z niecierpliwością oczekujemy kolejnych kroków na drodze do pełnej komunii poprzez włączenie owoców ekumenicznej drogi do praktyk kościelnych.

41. Wszędzie na ziemi chrześcijanie żyją obok ludzi, którzy nie są ochrzczeni i służą Bogu, praktykując inną religię. To za nich modlimy się uroczyście w liturgii Wielkiego Piątku, z nimi współpracujemy i staramy się budować lepszy świat, razem z nimi błagamy jedyne Boga, aby wybawił świat od zła, które go przygniata. Dialog, spotkanie i wymiana darów, typowe dla Kościoła synodalnego, są powołane do otwartości na relacje z innymi tradycjami religijnymi, w celu „ustanowienia przyjaźni, pokoju, harmonii oraz dzielenia się moralnymi i duchowymi wartościami i doświadczeniami w duchu prawdy i miłości” (Konferencja Biskupów Katolickich Indii, *Odpowiedź Kościoła w Indiach na współczesne wyzwania*, 9 marca 2016 r., cyt. w FT 271). W niektórych regionach chrześcijanie, którzy angażują się w budowanie braterskich relacji z ludźmi innych religii, cierpią prześladowania. Zgromadzenie zachęca ich do wytrwania w nadziei.

42. Wielość religii i kultur, różnorodność tradycji duchowych i teologicznych, mnogość darów Ducha i zadań we wspólnocie, a także zróżnicowanie wieku, płci i przynależności społecznej w Kościele są zaproszeniem dla każdego, aby uznać i uświadomić sobie własne niedostatki, fakt, że poznajemy tylko po części jakiś wycinek rzeczywistości, aby zrezygnować ze stawiania siebie w centrum, otwierając się na przyjęcie innych perspektyw. Każdy człowiek ma swój niepowtarzalny i niezastąpiony wkład w realizację wspólnego dzieła. Kościół synodalny można opisać, odwołując się do obrazu orkiestry: różnorodność instrumentów jest konieczna, aby ożywić piękno i harmonię muzyki, która łączy brzmienie poszczególnych instrumentów, a jednocześnie każdy z nich zachowuje swoje własne cechy charakterystyczne w służbie wspólnego zadania. W ten sposób objawia się harmonia jako działanie Ducha w Kościele, On, który jest osobową harmonią (por. św. Bazyli, *O Psalmie 29*, 1; *O Duchu Świętym* XVI, 38).

DUCHOWOŚĆ SYNODALNA

43. Synodalność jest przede wszystkim duchowym usposobieniem, które przenika codzienne życie ochrzczonych i każdy aspekt misji Kościoła. Duchowość synodalna wypływa z działania Ducha Świętego i wymaga słuchania Słowa Bożego, kontemplacji, ciszy i nawrócenia serca. Jak stwierdził Papież Franciszek podczas otwarcia tej drugiej sesji, „Duch Święty jest niezawodnym przewodnikiem, a naszym pierwszym zadaniem jest nauczenie się rozpoznawania Jego głosu, ponieważ przemawia On we wszystkich i we wszystkim” (*Przemówienie na Pierwszej Kongregacji*

Generalnej XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, 2 października 2024). Duchowość synodalna wymaga także ascezy, pokory, cierpliwości i gotowości do przebaczenia i otrzymywania przebaczenia. Przyjmuje z wdzięcznością i pokorą różnorodność darów i zadań, których Duch Święty udziela, by służyć jednemu Panu (por. 1 Kor 12, 4-5). Czyni to bez ambicji, zazdrości, żądy dominacji lub kontroli, pielęgnując te same uczucia, które miał Chrystus Jezus, który „ogolił samego siebie, przyjąwszy postać sługi” (Flp 2, 7). Rozpoznamy te owoce, gdy codzienne życie Kościoła naznaczone jest jednością i harmonią w wielości. Nikt nie może podążać ścieżką autentycznej duchowości w pojedynkę. Potrzebujemy towarzyszenia i wsparcia, w tym formacji i towarzyszenia duchowego, jako jednostki i jako wspólnota.

44. Odnowa wspólnoty chrześcijańskiej jest możliwa jedynie poprzez uznanie prymatu łaski. Jeśli brakuje duchowej głębi osobistej i wspólnotowej, synodalność zostaje sprowadzona do funkcji czysto organizacyjnej. Jesteśmy wezwani nie tylko do przekładania owoców osobistego doświadczenia duchowego na procesy wspólnotowe, ale także do doświadczania tego, że nowe przykazanie wzajemnej miłości jest miejscem i formą spotkania z Bogiem. W tym znaczeniu perspektywa synodalna, czerpiąc z bogatego dziedzictwa duchowego Tradycji, przyczynia się do odnowienia jej form: modlitwy otwartej na uczestnictwo, rozeznawania przeżywanego wspólnie, zapалу misyjnego zrodzonego z dzielenia się, a następnie promieniującego jako służba.

45. Rozmowa w Duchu jest narzędziem, które nawet pomimo swoich ograniczeń okazuje się owocne i pozwala nam słuchać i rozeznawać to, „co mówi Duch do Kościołów” (Ap 2, 7). Jej praktykowanie budziło radość, zdumienie i wdzięczność oraz było przeżywane jako ścieżka odnowy, która przemienia jednostki, grupy i Kościoły. Słowo „rozmowa” wyraża coś więcej niż zwykły dialog: harmonijnie przeplata myśli i uczucia oraz tworzy wspólny żywy świat. Dlatego można powiedzieć, że w rozmowie chodzi o nawrócenie. Jest to antropologiczny czynnik występujący w różnych ludach i kulturach, zjednoczonych praktyką solidarnego spotykania się w celu omawiania i decydowania o sprawach istotnych dla społeczności. Łaska urzeczywistnia to ludzkie doświadczenie: rozmowa „w Duchu” oznacza doświadczenie dzielenia się w świetle wiary i szukania woli Bożej, w ewangelicznej atmosferze, w której Duch Święty może sprawić, że Jego niepowtarzalny głos stanie się słyszalny.

46. Na każdym etapie procesu synodalnego wybrzmiała potrzeba uzdrowienia, pojednania i odbudowy zaufania w Kościele, zwłaszcza w następstwie zbyt wielu skandali związanych z różnymi nadużyciami, oraz w społeczeństwie. Kościół jest powołany, aby w centrum swojego życia i działania postawić fakt, że w Chrystusie, poprzez chrzest, jesteśmy sobie nawzajem powierzeni. Uznanie tej głębokiej rzeczywistości staje się świętym obowiązkiem, który pozwala nam rozpoznać błędy i odbudować zaufanie. Kroczenie tą drogą jest aktem sprawiedliwości, misyjnym zobowiązaniem Ludu Bożego w naszym świecie oraz darem z nieba, o który musimy prosić. Pragnienie dalszego kroczenia tą drogą jest owocem odnowy synodalnej.

SYNDALNOŚĆ JAKO PROROCTWO SPOŁECZNE

47. Styl synodalny, praktykowany z pokorą, może uczynić Kościół proroczym głosem w dzisiejszym świecie. „Kościół synodalny jest niczym wzniesiony sztandar pośród narodów (por. Iz 11, 12)” (Franciszek, *Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów*, 17 października 2015). Żyjemy w czasach naznaczonych rosnącymi nierównościami, rosnącym rozczarowaniem tradycyjnymi modelami rządzenia, rozczarowaniem funkcjonowaniem demokracji, rosnącymi tendencjami autokratycznymi i dyktatorskimi, dominacją modelu rynkowego bez względu na bezbronność ludzi i świata stworzonego oraz pokusą rozwiązywania konfliktów siłą, a nie dialogiem. Autentyczne praktykowanie synodalności pozwala chrześcijanom rozwijać kulturę zdolną do krytycznego wypowiedzania się w duchu proroczym wobec dominującego sposobu myślenia, a tym samym oferuje niepowtarzalny wkład w poszukiwanie odpowiedzi na wiele wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami, a także w budowanie dobra wspólnego.

48. Synodalny sposób przeżywania relacji jest formą świadectwa wobec społeczeństwa. Ponadto odpowiada na ludzką potrzebę bycia przyjętym i poczucia rozpoznania w konkretnej wspólnotcie. Jest wyzwaniem dla rosnącej izolacji ludzi i kulturowego indywidualizmu, który często pochłania nawet Kościoły, i wzywa nas do wzajemnej troski, współzależności i współodpowiedzialności za dobro wspólne. Rzuca też wyzwanie przesadnemu komunitaryzmowi społecznemu, który dusi ludzi i nie pozwala im być podmiotami własnego rozwoju. Chęć wysłuchania wszystkich, zwłaszcza ubogich, stoi w jaskrawej sprzeczności ze światem, w którym centralizacja władzy lekceważy ubogich, zepchniętych na margines, mniejszości oraz ziemię, nasz wspólny dom. Synodalność i ekologia integralna przyjmują perspektywę relacji i kładą nacisk na konieczność troski o więzi. Dlatego nawzajem się dopełniają i integrują w sposobie przeżywania misji Kościoła we współczesnym świecie.

Część II. Razem w łodzi

Przemiana wzajemnych odniesień

Byli razem Szymon Piotr, Tomasz zwany Didymos, Natanael z Kany Galilejskiej, synowie Zebedeusza oraz dwaj inni z Jego uczniów. Szymon Piotr powiedział do nich: „Idę łowić ryby”. Odpowiedzieli mu: „Idziemy i my z Tobą” (J 21, 2-3).

49. Jezioro Tyberiadzkie to miejsce, gdzie wszystko się zaczęło. Piotr, Andrzej, Jakub i Jan opuścili łódź i sieci, aby udać się za Jezusem. Po Wielkanocy znów wyruszyli z tego jeziora. W nocy na brzegu słychać dialog: „Idę łowić ryby”. „Idziemy i my z Tobą”. Droga synodalna również rozpoczęła się w ten sposób: usłyszeliśmy zaproszenie Następcy Piotra i przyjęliśmy je; wyruszyliśmy z nim i za nim. Razem modliliśmy się, rozważaliśmy, zmagaliśmy się i prowadziliśmy dialog. Ale przede wszystkim doświadczyliśmy, że to relacje podtrzymują żywotność Kościoła, ożywiając jego struktury. Misyjny Kościół synodalny potrzebuje odnowienia zarówno jednego, jak i drugiego.

NOWE RELACJE

50. W trakcie całej drogi Synodu, na różnych szerokościach geograficznych, pojawiło się pragnienie, aby Kościół lepiej pielęgnował relacje: z Panem Bogiem, między kobietami i mężczyznami, w rodzinach, wspólnotach, między chrześcijanami, grupami społecznymi, wyznaniem, a także z całym stworzeniem. Wielu wyraziło zaskoczenie, że ich głos został wysłuchany oraz radość z możliwości zabrania głosu we wspólnotcie. Nie brakowało również tych, którzy podzielili się swoim cierpieniem, czując się wykluczeni lub osądzeni ze względu na tożsamość, sytuację małżeńską czy seksualną. Pragnienie bardziej autentycznych i znaczących relacji wyraża nie tylko dążenie do przynależności do spójnej grupy, ale również odnosi się do głębokiej świadomości wiary. Ewangeliczna jakość relacji wspólnotowych ma decydujące znaczenie dla świadectwa, które Lud Boży jest wezwany dawać na przestrzeni dziejów. „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali” (J 13, 35).

Relacje odnowione przez łaskę i gościnność okazywaną najmniejszym zgodnie z nauczaniem Jezusa są najbardziej wymownym znakiem działania Ducha Świętego we wspólnotcie uczniów. Bycie Kościołem synodalnym wymaga zatem prawdziwego nawrócenia na płaszczyźnie relacji. Musimy ponownie nauczyć się z Ewangelii, że troska o relacje nie jest strategią ani narzędziem większej skuteczności organizacyjnej, ale jest sposobem, w jaki Bóg Ojciec objawił się w Jezusie i w Duchu Świętym. Kiedy nasze relacje, nawet w ich kruchości, pozwalają zajaśnić łasce Chrystusa, miłości Ojca i komunii Ducha, wyznajemy życiem naszą wiarę w Boga Trójjedynego.

51. To do Ewangelii musimy się zwrócić, by nakreślić mapę nawrócenia, do którego jesteśmy wezwani, ucząc się czynić postawy Jezusa naszymi własnymi. Ewangelie ukazują nam Go jako tego, który „nieustannie wsłuchuje się w osoby spotykające Go na drogach Ziemi Świętej” (DTC 11). Bez względu na to, czy byli to mężczyźni czy kobiety, Żydzi czy poganie, uczeni w prawie

czy celnicy, sprawiedliwi czy grzesznicy, żebracy, niewidomi, trędowaci czy chorzy – Jezus nikogo nie odesłał bez zatrzymania się, wysłuchania i wejścia w dialog. Objawił oblicze Ojca, wychodząc naprzeciw każdemu w jego własnej historii i wolności.

Ze słuchania ich potrzeb i z wiary napotkanych osób wypływały słowa i gesty, które odnawiały ich życie, torując drogę uzdrowionym relacjom. Jezus jest Mesjaszem, który „głuchym słuch przywraca i niemym mowę” (Mk 7, 37). Prosi nas, swoich uczniów, abyśmy zachowywali się w ten sam sposób i daje nam do tego zdolność, dzięki łasce Ducha Świętego, kształtując nasze serca na wzór Swego. Tylko „serce umożliwia każdą autentyczną więź, ponieważ relacja, która nie jest budowana sercem, nie jest w stanie przezwyciężyć rozdrobnienia indywidualizmu” (DN 17). Kiedy słuchamy naszych braci i sióstr, uczestniczymy w postawie, z jaką Bóg w Jezusie Chrystusie wychodzi naprzeciw każdemu człowiekowi.

52. Potrzeba nawrócenia w relacjach jednoznacznie dotyczy relacji między mężczyznami i kobietami. Relacyjność jest wpisana w naszą kondycję jako stworzeń, a różnica płci stanowi podstawę ludzkiej relacyjności. „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1, 27). W zamyśle Boga ta pierwotna różnica nie oznacza nierówności między kobietą a mężczyzną. W nowym stworzeniu jest ona reinterpretowana w świetle godności wynikającej z chrztu: „wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa. Nie ma już Żyda, ani poganina, nie ma już niewolnika, ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny, ani kobiety, wszyscy bowiem jesteście kimś jednym w Chrystusie Jezusie” (Ga 3, 27-28). Jako chrześcijanie jesteśmy wezwani do przyjmowania i poszanowania tej różnicy – daru od Boga i źródła życia – w jej różnorodnych przejawach i kontekstach. Dajemy świadectwo Ewangelii, gdy staramy się żyć relacjami opartymi na równej godności i wzajemności między kobietami i mężczyznami. Bolesne i częste wyrazy cierpienia, które napływały w trakcie procesu synodalnego od kobiet ze wszystkich regionów i kontynentów, zarówno świeckich, jak i konsekrowanych, ujawniają, jak często nie udaje nam się tego osiągnąć.

W PLURALIZMIE KONTEKSTÓW

53. Wezwanie do odnowy relacji w Panu Jezusie rozbrzmiewa w wielości kontekstów, w których Jego uczniowie żyją i wypełniają misję Kościoła. Każdy z tych kontekstów niesie z sobą unikalne bogactwo wynikające z pluralizmu kultur, które należy wziąć pod uwagę. Jednak wszystkie one, choć na różne sposoby, noszą ślady zniekształconej logiki relacyjnej, która bywa sprzeczna z logiką Ewangelii. Na przestrzeni dziejów zamknięcia relacyjne przekształciły się w struktury grzechu (por. SRS 36), które wpływają na sposób myślenia i działania ludzi. W szczególności powodują one blokady i lęki, z którymi musimy się zmierzyć i przez które musimy przejść, aby wejść na drogę nawrócenia relacyjnego.

54. U źródeł problemów trapiących nasz świat leży ta właśnie dynamika – począwszy od wojen i konfliktów zbrojnych, a także od złudzenia, że sprawiedliwy pokój można osiągnąć siłą broni. Równie niebezpieczne jest przekonanie, że całe stworzenie, włącznie z ludźmi, może być wykorzystywane dowolnie w celu osiągnięcia zysku. Z tego wynikają liczne bariery dzielące ludzi – również we wspólnotach chrześcijańskich – i ograniczające możliwości jednych na korzyść innych: nierówności między kobietami a mężczyznami, rasizm, podziały kastowe, dyskryminacja osób z niepełnosprawnościami, naruszanie praw mniejszości wszelkiego rodzaju, brak otwartości na przyjmowanie migrantów. Nawet nasza relacja z ziemią, naszą siostrą i matką (por. LS 1), nosi ślady rozłamu, który zagraża życiu niezliczonych społeczności, szczególnie w najuboższych regionach, a może nawet całych narodów i być może przyszłości ludzkości. Najbardziej radykalnym i dramatycznym zamknięciem jest to, które dotyka samego życia ludzkiego, prowadząc do odrzucenia dzieci, już od łona matki, oraz osób starszych.

55. Wiele zła, które dotyka nasz świat, przejawia się także w Kościele. Kryzys związany z nadużyciami, w jego różnorodnych i tragicznych formach, przyniósł niewyobrażalne i często długotrwałe cierpienie ofiarom, osobom ocalałym i ich wspólnotom. Kościół powinien z wyjątkową

uwagą i wrażliwością słuchać głosu ofiar oraz osób, które przeżyły nadużycia seksualne, duchowe, ekonomiczne, instytucjonalne, związane z nadużyciami władzy i sumienia, popełnionymi przez członków duchowieństwa czy osoby pełniące funkcje kościelne. Słuchanie jest kluczowym elementem drogi do uzdrowienia, skruchy, sprawiedliwości i pojednania. W czasach globalnego kryzysu zaufania, które zachęcają ludzi do życia w nieufności i podejrzliwości, Kościół musi uznać własne błędy, pokornie prosić o przebaczenie, troszczyć się o ofiary, wprowadzać środki zapobiegawcze i starać się odbudować wzajemne zaufanie w Panu.

56. Słuchanie głosu tych, którzy doświadczają wykluczenia i marginalizacji, umacnia naszą świadomość, że podejmowanie ciężaru tych zranionych relacji, aby Żyjący Pan je uzdrowił, jest częścią misji Kościoła. Tylko wtedy Kościół może być „jakby sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (LG 1). Jednocześnie otwartość na świat pozwala odkrywać, że w każdym zakątku ziemi, w każdej kulturze i w każdej grupie ludzi, Duch zasiał ziarna Ewangelii. Wydają one owoce w zdolności do budowania zdrowych relacji, pielęgnowania wzajemnego zaufania i przebaczenia, przewycięzania lęku przed innymi, tworzenia wspólnot otwartych na różnorodność, promowania gospodarki uwzględniającej potrzeby ludzi i troski o planetę oraz w dążeniu do pojednania po konflikcie. Historia pozostawia nam dziedzictwo konfliktów, również tych uzasadnianych przynależnością religijną, co podważa wiarygodność samych religii. Źródłem cierpienia jest także zgorzenie podziałami między wspólnotami chrześcijańskimi oraz wrogość między braćmi i siostrami, którzy otrzymali ten sam chrzest. Odnowione doświadczenie ekumenicznego zaangażowania, towarzyszące drodze synodalnej, będące jednym z przejawów nawrócenia relacyjnego, otwiera nas na nadzieję.

CHARYZMATY, POWOŁANIA I POSŁUGI DLA MISJI

57. Chrześcijanie, osobiście lub w formie stowarzyszonej, są wezwani do owocnego korzystania z darów, których udziela Duch Święty w celu dawania świadectwa i głoszenia Ewangelii. „Różne są dary łaski, lecz ten sam Duch; różne też są rodzaje posługiwania, ale jeden Pan; różne są wreszcie działania, lecz ten sam Bóg, sprawca wszystkiego we wszystkich. Wszystkim zaś objawia się Duch dla [wspólnego] dobra” (1 Kor 12, 4-7). We wspólnocie chrześcijańskiej wszyscy ochrzczeni są ubogacani darami, aby dzielić je z innymi, każdy zgodnie ze swoim powołaniem i stanem życiowym. Różne powołania w Kościele są w rzeczywistości wielorakim i wymownym wyrazem jednego powołania wspólnego wszystkim chrześcijanom, powołania wynikającego z chrztu – do świętości i misji. Różnorodność charyzmatów, zrodzonych z wolności Ducha Świętego, służy jedności Ciała Chrystusa (por. LG 32) oraz misji w różnych miejscach i kulturach (por. LG 12). Te dary nie są wyłączną własnością tych, którzy je otrzymują i realizują, ani nie mogą być powodem roszczeń wobec innych czy grupy. Również poprzez odpowiednie duszpasterstwo powołań mają one służyć zarówno życiu wspólnoty chrześcijańskiej, jak i rozwojowi społeczeństwa w jego wielorakich aspektach.

58. Każdy ochrzczony odpowiada na wymagania misji w swoim otoczeniu, działając zgodnie z własnymi predyspozycjami i zdolnościami, ukazując tym samym wolność Ducha w rozdawaniu swoich darów. Dzięki tej dynamice w Duchu, Lud Boży, wsłuchując się w rzeczywistość, w której żyje, może odkrywać nowe obszary zaangażowania i nowe sposoby realizacji swojej misji. Chrześcijanie, którzy w różny sposób – w rodzinie i innych stanach życia, w pracy i zawodzie, w działalności obywatelskiej, politycznej, społecznej czy ekologicznej, w tworzeniu kultury inspirowanej Ewangelią, a także w ewangelizacji kultury cyfrowej – podążają drogami świata i głoszą Ewangelię w swoim otoczeniu, są wspierani darami Ducha.

59. Od Kościoła oczekują, by nie zostawiać ich samych, ale by czuli się posłani i wspierani. Proszą o pokarm w postaci Słowa i Eucharystii, a także o więzi braterskie we wspólnocie. Chcą, by ich zaangażowanie było uznane za działanie Kościoła na mocy Ewangelii, a nie jako prywatna inicjatywa. Proszą też, aby wspólnota towarzyszyła tym, którzy dzięki ich świadectwu zostali przyciągnięci przez Ewangelię. W synodalnym i misyjnym Kościele, pod przewodnictwem swo-

ich pasterzy, wspólnoty będą mogły posyłać i wspierać posłanych. Będą postrzegały siebie przede wszystkim jako służbę misji, którą wierni realizują w społeczeństwie, w życiu rodzinnym i zawodowym, nie skupiając się wyłącznie na wewnętrznych działaniach i potrzebach organizacyjnych.

60. Na mocy chrztu mężczyźni i kobiety cieszą się równą godnością w Ludzie Bożym. Jednak kobiety nadal napotykają przeszkody w pełniejszym uznaniu ich charyzmatów, powołania i miejsca w różnych obszarach życia Kościoła, co ogranicza ich wkład w służbę wspólnej misji. Pismo Święte ukazuje kluczową rolę wielu kobiet w historii zbawienia. To kobieta, Maria Magdalena, była pierwszą osobą, której powierzono ogłoszenie Zmartwychwstania. W dniu Pięćdziesiątnicy w Wieczerniku była obecna Maryja, Matka Boża, wraz z wieloma innymi kobietami, które towarzyszyły Panu. Ważne jest, by odpowiednie fragmenty Pisma Świętego znalazły swoje miejsce w lekcjonarzach liturgicznych. Istotne momenty w historii Kościoła potwierdzają nieoceniony wkład kobiet poruszonych Duchem Świętym. Kobiety stanowią większość wiernych uczęszczających do kościołów i często są pierwszymi świadkami wiary w rodzinach. Są aktywne w małych wspólnotach chrześcijańskich i parafiach, prowadzą szkoły, szpitale i ośrodki pomocy; przewodzą inicjatywom pojednania i promują godność ludzką oraz sprawiedliwość społeczną. Kobiety przyczyniają się do rozwoju teologii i pełnią funkcje odpowiedzialne w instytucjach kościelnych, kuriach diecezjalnych oraz w Kurii Rzymskiej. Są też kobiety, które pełnią posługę władzy lub przewodzą wspólnotom. Niniejsze Zgromadzenie zachęca do pełnego wdrożenia wszystkich możliwości już przewidzianych przez obowiązujące przepisy dotyczące roli kobiet, zwłaszcza tam, gdzie pozostają one niewykorzystane. Nie ma powodów, by kobiety nie mogły pełnić funkcji kierowniczych w Kościele; nie można powstrzymać tego, co pochodzi od Ducha Świętego. Kwestia dostępu kobiet do diakonatu również pozostaje otwarta i wymaga dalszego rozeznania. Zgromadzenie zachęca także do zwracania większej uwagi na język i obrazy stosowane w kazaniach, nauczaniu, katechezie i oficjalnych dokumentach Kościoła, uwzględniając wkład świętych kobiet, teolożek i mistyczek.

61. We wspólnocie chrześcijańskiej należy poświęcić szczególną uwagę dzieciom. Potrzebują one nie tylko wsparcia w procesie dorastania, ale także mają wiele do ofiarowania wspólnocie wierzących. Gdy apostołowie spierają się, kto z nich jest największy, Jezus stawia dziecko w centrum i przedstawia je jako wzór do naśladowania przy wejściu do Królestwa (por. Mk 9, 33-37). Kościół nie może być naprawdę synodalny bez wkładu dzieci. Wnoszą one potencjał misyjny, który należy docenić i rozwijać. Ich głos jest niezbędny dla wspólnoty. Powinniśmy go słuchać i dążyć do tego, by także społeczeństwo go usłyszało, zwłaszcza osoby mające odpowiedzialność polityczną i edukacyjną. Społeczeństwo, które nie umie przyjąć i otoczyć opieką dzieci, jest społeczeństwem chorym. Cierpienie, którego tak wiele dzieci doświadcza z powodu wojny, biedy, opuszczenia, nadużyć i handlu ludźmi, jest skandalem, wymagającym odważnego potępienia i solidarnego zaangażowania.

62. Młodzi ludzie również mają swój wkład w synodalną odnowę Kościoła. Są oni szczególnie wrażliwi na wartości braterstwa i dzielenia się, odrzucając jednocześnie postawy paternalistyczne czy autorytarne. Ich stosunek do Kościoła niekiedy wyraża się w formie krytyki, ale często przybiera pozytywną formę osobistego zaangażowania na rzecz wspólnoty otwartej, podejmującej walkę z niesprawiedliwością społeczną oraz dbającej o wspólny dom. Postulat „podążania razem w życiu codziennym”, wysunięty przez młodych podczas Synodu im poświęconego w 2018 roku, doskonale wpisuje się w wizję Kościoła synodalnego. Dlatego tak ważne jest zapewnienie im troskliwego i cierpliwego towarzyszenia. Szczególną wartość ma propozycja, która powstała dzięki ich zaangażowaniu: „doświadczenie towarzyszenia w celu rozeznawania”, oparte na życiu we wspólnocie z dorosłymi wychowawcami, wspólnym zaangażowaniu apostołskim na rzecz potrzebujących oraz propozycji duchowości zakorzenionej w modlitwie i życiu sakramentalnym (por. *Dokument końcowy XV Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów „Młodość, wiara i rozeznawanie powołania”*, 161).

63. Wspierając współodpowiedzialność za misję wszystkich ochrzczonych, uznajemy zdolności apostołskie osób niepełnosprawnych, które czują się powołane i posłane jako czynni współpracownicy ewangelizacji. Chcemy docenić wkład wynikający z ogromnego bogactwa człowieczeństwa, jakie osoby z niepełnosprawnościami wnoszą do wspólnoty. Uznajemy ich doświadczenia cierpienia, mar-

ginalizacji i dyskryminacji, czasem doświadczane nawet wewnątrz samej wspólnoty chrześcijańskiej z powodu paternalistycznych, pełnych litości postaw. W celu wsparcia ich udziału w życiu i misji Kościoła proponuje się utworzenie Kościelnego Obserwatorium ds. Niepełnosprawności.

64. Wśród powołań, którymi ubogacony jest Kościół, szczególne miejsce zajmują małżonkowie. Sobór Watykański II nauczał, że „we właściwym sobie stanie życia i porządku mają własny dar wśród Ludu Bożego” (LG 11). Sakrament małżeństwa daje im wyjątkową misję, obejmującą zarówno życie rodzinne, budowanie Kościoła, jak i zaangażowanie społeczne. W ostatnich latach wzrosła świadomość, że rodziny są aktywnymi podmiotami, a nie tylko odbiorcami duszpasterstwa rodzin. Dlatego potrzebują spotkań i możliwości tworzenia sieci wsparcia, także dzięki pomocy instytucji kościelnych, które wspierają wychowanie dzieci i młodzieży. Zgromadzenie ponownie wyraża bliskość i wsparcie dla tych, którzy przeżywają stan samotności jako wybór wierności Tradycji i Magisterium Kościoła na temat małżeństwa i etyki płciowości, w których rozpoznają źródło życia.

65. Na przestrzeni wieków dary duchowe stały się źródłem różnorodnych form życia konsekrowanego. Od początków Kościół rozpoznawał działanie Ducha w życiu kobiet i mężczyzn, którzy wybrali naśladowanie Chrystusa drogą rad ewangelicznych, oddając się na służbę Bogu zarówno w kontemplacji, jak i w wielu formach posługi. Życie konsekrowane jest powołane, by przemawiać do Kościoła i społeczeństwa swoim prorockim głosem. W wielowiekowym doświadczeniu wspólnoty zakonne wypracowały sprawdzone praktyki życia synodalnego i wspólnotowego rozeznawania, ucząc się harmonizowania indywidualnych darów z misją wspólną. Zakony i zgromadzenia, stowarzyszenia życia apostołskiego, instytuty świeckie, a także stowarzyszenia, ruchy i nowe wspólnoty mają szczególny wkład w rozwój synodalności w Kościele. Dziś wiele wspólnot życia konsekrowanego stanowi laboratorium międzykulturowości, będące proroczym znakiem dla Kościoła i świata. Jednocześnie synodalność zachęca – a czasem stawia wyzwanie – pasterzom Kościołów lokalnych, jak i przełożonym życia konsekrowanego oraz wspólnotom kościelnym, by umacniali relacje i tworzyli wymianę darów na rzecz wspólnej misji.

66. Misja angażuje wszystkich ochrzczonych. Podstawowym zadaniem świeckich kobiet i mężczyzn jest przenikanie i przemienianie rzeczywistości doczesnych duchem Ewangelii (por. LG 31, 33; AA 5-7). Proces synodalny, zainicjowany z inspiracji Papieża Franciszka (por. list apostolski w formie motu proprio *Spiritus Domini*, 10 stycznia 2021), zachęcił Kościoły lokalne do twórczej i odważnej odpowiedzi na potrzeby misji, rozeznając wśród charyzmatów, które mogą przyjąć formę posługi – przy pomocy odpowiednich kryteriów, narzędzi i procedur. Nie wszystkie charyzmaty muszą być przekształcone w posługi, nie wszyscy ochrzczeni muszą pełnić posługi i nie wszystkie posługi muszą być ustanowione. Aby charyzmat został uznany za posługę, wspólnota musi rozpoznać rzeczywistą potrzebę duszpasterską, co wymaga rozeznania dokonanego przez Pasterza razem ze wspólnotą, aby ocenić zasadność stworzenia nowej posługi. Owocem tego procesu jest decyzja podjęta przez właściwą władzę. W Kościele synodalnym i misyjnym zachęca się do promowania liczniejszych form posług świeckich, które nie wymagają sakramentu święceń i mogą być pełnione nie tylko w zakresie liturgii. Posługi te mogą być ustanowione lub nieustanowione. Należy także podjąć refleksję nad tym, jak powierzać posługi świeckim, ustalając czas i zakres ich pełnienia, w czasach, gdy ludzie przemieszczają się coraz łatwiej.

67. Wśród licznych posług w Kościele Zgromadzenie doceniło wkład teologii, która w różnych swoich formach wspiera zrozumienie wiary i rozeznawanie. Teolodzy i teolożki pomagają Ludowi Bożemu rozwijać rozumienie rzeczywistości w świetle Objawienia oraz formułować odpowiednie odpowiedzi i język dla misji. W synodalnym i misyjnym Kościele „charyzmat teologii jest powołany do pełnienia specyficznej posługi [...]. Wraz z doświadczeniem wiary i kontemplacją prawdy przez wierny lud oraz przepowiadaniem pasterzy, teologia przyczynia się do coraz głębszego wnikania w Ewangelię. Co więcej, «jak w przypadku każdego innego powołania chrześcijańskiego, posługa teologa, oprócz tego, że jest osobista, jest również wspólnotowa i kolegialna»” (CTI 75), zwłaszcza gdy jest ona prowadzona w formie nauczania, któremu w kościelnych instytucjach akademickich powierzono misję kanoniczną. „Synodalność kościelna zobowiązuje więc teologów do

uprawiania teologii w formie synodalnej, rozwijając wśród nich zdolność, dialogu, rozeznawania i harmonizowania swoich licznych i zróżnicowanych stanowisk i wypowiedzi” (tamże). W związku z tym należy pilnie wspierać, dialog między pasterzami a osobami zaangażowanymi w badania teologiczne poprzez odpowiednie formy instytucjonalne. Zgromadzenie zachęca instytucje teologiczne do dalszych badań mających na celu wyjaśnienie i pogłębienie znaczenia synodalności i towarzyszącej jej formacji w Kościołach lokalnych.

POSŁUGA ŚWIĘCEŃ W SŁUŻBIE HARMONII

68. Podobnie jak wszystkie posługi w Kościele, episkopat, prezbiterat i diakonat służą głoszeniu Ewangelii i budowaniu wspólnoty Kościoła. Sobór Watykański II przypomniał, że posługa święceń z ustanowienia Bożego „sprawowana jest na różnych stopniach przez tych, których już od starożytności nazywa się biskupami, prezbiterami, diakonami” (LG 28). W tym kontekście Sobór Watykański II potwierdził sakramentalność episkopatu (por. LG 21), przywrócił wspólnotowy charakter prezbiteratu (por. LG 28) oraz otworzył drogę do przywrócenia stałego wykonywania posługi diakonatu w Kościele łacińskim (por. LG 29).

POSŁUGA BISKUPA: ŁĄCZYĆ W JEDNO DARY DUCHA

69. Zadaniem biskupa jest przewodzenie Kościołowi lokalnemu, stanowiąc widzialną zasadę jedności wewnątrz tej wspólnoty i spoiwo komunii ze wszystkimi Kościołami. Stwierdzenie Soboru, że „przez święcenia biskupie udziela się pełni sakramentu święceń” (LG 21) pozwala nam zrozumieć tożsamość biskupa w kontekście sakramentalnych relacji z Chrystusem i Kościołem, „częścią Ludu Bożego” (CD 11), która została mu powierzona i której jest powołany służyć w imię Chrystusa Dobrego Pasterza. Ten, kto zostaje wyświęcony na biskupa, nie jest obciążony uprawnieniami i zadaniami, które miałby pełnić samodzielnie. Otrzymuje raczej łaskę oraz zadanie rozpoznawania, rozeznawania i jednoczenia darów, które Duch Święty rozlewa na poszczególne osoby i wspólnoty, działając w ramach sakramentalnej więzi z prezbiterami i diakonami, którzy wraz z nim są współodpowiedzialni za posługę duszpasterską w Kościele lokalnym. W ten sposób biskup realizuje to, co jest najbardziej właściwe i specyficzne dla jego misji, troszcząc się o komunie Kościołów.

70. Posługa biskupa jest służbą we wspólnocie, z nią i dla niej (por. LG 20), realizowaną poprzez głoszenie Słowa, przewodniczenie celebracji eucharystycznej i innym sakramentom. Z tego względu Zgromadzenie Synodalne wyraża pragnienie, aby Lud Boży miał większy udział w wyborze Biskupów. Zaleca również, aby święcenia biskupie odbywały się w diecezji, do której Biskup zostaje posłany jako pasterz, a nie w diecezji pochodzenia, jak często ma to miejsce. Ponadto wskazuje, że główni konsekраторzy powinni być wybierani spośród biskupów danej prowincji kościelnej, w miarę możliwości z udziałem metropolity. Dzięki temu stanie się bardziej widoczne, że nowo mianowany biskup nawiązuje szczególną więź z Kościołem, do którego jest posłany, przyjmując wobec niego publicznie zobowiązania swej posługi. Równie ważne jest, aby biskup, zwłaszcza podczas wizyt duszpasterskich, miał możliwość spędzenia czasu z wiernymi, aby ich wysłuchać, co jest istotne dla procesu rozeznawania. Tego rodzaju bliskość pozwoli doświadczyć Kościoła jako rodziny Bożej. Konstytutywna relacja biskupa z Kościołem lokalnym nie jest obecnie wystarczająco jasno widoczna w przypadku biskupów tytularnych, takich jak przedstawiciele papiescy czy posługujący w Kurii Rzymskiej. Należy kontynuować refleksję nad tym zagadnieniem.

71. Także biskupi potrzebują towarzyszenia i wsparcia w swojej posłudze. Metropolita może odgrywać istotną rolę w promowaniu braterskich więzi między biskupami sąsiadujących diecezji. W trakcie drogi synodalnej pojawiła się potrzeba zapewnienia biskupom możliwości ciągłej formacji, także w lokalnych kontekstach. Podkreślono również konieczność określenia roli biskupów pomocniczych oraz rozszerzenia zakresu zadań, które biskup może delegować. Należy również docenić doświadczenie biskupów seniorów w ich nowym sposobie służenia Ludowi Bożemu. Istotne jest, aby pomagać wiernym w kształtowaniu realistycznych oczekiwań wobec biskupa, przypo-

minając, że również on jest bratem, człowiekiem kruchym, narażonym na pokusy i potrzebującym wsparcia, tak jak każdy. Wyidealizowana wizja biskupa nie sprzyja jego trudnej posłudze. Jest ona natomiast wspierana przez zaangażowanie całego Ludu Bożego we wspólną misję w Kościele autentycznie synodalnym.

WRAZ Z BISKUPEM: PREZBITERZY I DIAKONI

72. W Kościele synodalnym prezbiterzy są wezwani do pełnienia swojej posługi w duchu bliskości z ludźmi, otwartości i gotowości do wysłuchania wszystkich, przyjmując styl synodalny. Prezbiterzy „stanowią wraz ze swoim biskupem jedno prezbiterium” (LG 28) i współpracują z nim w rozeznawaniu charyzmatów oraz w towarzyszeniu i kierowaniu Kościołem lokalnym, zwracając szczególną uwagę na służbę jedności. Są wezwani do przeżywania braterstwa prezbiterialnego i wspólnego podążania drogą posługi duszpasterskiej. Do prezbiterium należą również prezbiterzy będący członkami instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy ubogacają je wyjątkowością swoich charyzmatów. Oni, a także prezbiterzy pochodzący z Kościołów wschodnich *sui iuris*, żyjący w celibacie lub w małżeństwie, prezbiterzy *fidei donum* i ci, którzy pochodzą z innych narodów, pomagają miejscowemu duchowieństwu otworzyć się na szersze perspektywy całego Kościoła. Prezbiterzy diecezjalni natomiast wspierają swoich braci we wdrażaniu się w historię konkretnej diecezji, z jej tradycjami i bogactwem duchowym. W ten sposób w prezbiterium dokonuje się prawdziwa wymiana darów na rzecz misji. Prezbiterzy również potrzebują towarzyszenia i wsparcia, zwłaszcza na wczesnych etapach ich posługi oraz w chwilach słabości i bezradności.

73. Jako służdy misterium Boga i Kościoła (por. LG 41), diakoni są wyświęceni „nie dla kapłaństwa, lecz dla posługi” (LG 29). Swoją misję pełnią poprzez posługę miłości, głoszenie Słowa i posługę liturgiczną, ukazując we wszystkich kontekstach społecznych i kościelnych, w których są obecni, ścisłą więź między głoszoną Ewangelią a życiem przeżywanym w miłości. Diakoni w całym Kościele pobudzają świadomość i styl służby wobec wszystkich, a szczególnie wobec najuboższych. Funkcje diakonów są liczne, co ukazuje Tradycja, modlitwa liturgiczna i praktyka duszpasterska. Powinny być one sprecyzowane w odpowiedzi na potrzeby każdego Kościoła lokalnego, szczególnie po to, aby obudzić i wspierać wrażliwość całego Kościoła na los najuboższych, w ramach Kościoła synodalnego, misyjnego i miłosiernego. Posługa diakonatu pozostaje jeszcze nieznaną wielu chrześcijanom, ponieważ, mimo że została przywrócona przez Sobór Watykański II w Kościele łacińskim jako stały i właściwy stopień święceń (por. LG 29), nie została jeszcze w pełni przyjęta we wszystkich regionach świata. Nauczanie Soboru Watykańskiego II w tej kwestii wymaga dalszego pogłębiania, także w oparciu o analizę różnych doświadczeń już realizowanych. Jednak oferuje ono już teraz mocne przesłanki dla Kościołów lokalnych, aby nie zwlekały z bardziej hojną promocją stałego diakonatu, uznając w tej posłudze cenny czynnik dojrzewania Kościoła służebnego na wzór Chrystusa, który stał się sługą wszystkich. To pogłębienie pomoże także lepiej zrozumieć sens święceń diakonatu jako etapu na drodze tych, którzy przygotowują się do kapłaństwa.

WSPÓŁPRACA POMIĘDZY WYŚWIĘCONYMI WEWNĄTRZ KOŚCIOŁA SYNODALNEGO

74. Wielokrotnie podczas procesu synodalnego wyrażano wdzięczność biskupom, kapłanom i diakonom za przejawianą radość, zaangażowanie i poświęcenie, z jakimi wykonują swoją posługę. Usłyszano również o trudnościach, jakie duszpasterze napotykają w swojej posłudze, głównie związanych z poczuciem izolacji, samotności, a także przytłoczenia wymaganiami związanymi z zaspokajaniem wszelkich potrzeb. Doświadczenie Synodu może pomóc biskupom, prezbiterom i diakonom na nowo odkryć współodpowiedzialność w wykonywaniu swojej posługi, która wymaga również współpracy z pozostałymi członkami Ludu Bożego. Bardziej zróżnicowany podział obowiązków i odpowiedzialności, odważniejsze rozeznanie, co należy bezpośrednio do posługi święceń, a co może i powinno być delegowane innym, może uczynić tę posługę duchowo zdrow-

szą i bardziej dynamiczną duszpastersko w każdym z porządków. Taka perspektywa z pewnością wpłynie na procesy decyzyjne, wnosząc wyraźnie synodalny styl działania. Przyczyni się także do przewyciężenia klerykalizmu, rozumianego jako użycie władzy na własną korzyść oraz wypaczenie autorytetu Kościoła, który powinien służyć Ludowi Bożemu. Klerykalizm wyraża się zwłaszcza w nadużyciach seksualnych, finansowych, nadużyciach sumienia oraz władzy ze strony posługujących w Kościele. „Klerykalizm, któremu sprzyjają zarówno sami kapłani, jak i świeccy, tworzy rozłam w ciele eklezjalnym, który sprzyja i pomaga w popełnianiu wielu złych rzeczy, które teraz potępiamy” (Franciszek, *List do Ludu Bożego*, 20 sierpnia 2018).

RAZEM DLA MISJI

75. W odpowiedzi na potrzeby wspólnoty i misji, w ciągu swoich dziejów Kościół powołał do życia pewne posługi, które różnią się od posług święceń. Posługi te są wyrazem charyzmatów, gdy zostają publicznie uznane przez wspólnotę oraz osoby odpowiedzialne za przewodzenie jej i są trwale przeznaczone na służbę misji. Niektóre z nich są szczególnie ukierunkowane na służbę wspólnocie chrześcijańskiej. Istotne rolę pełnią posługi ustanowione, które udzielane są przez biskupa w jednorazowym obrzędzie, po odpowiednim rozeznaniu oraz właściwej formacji kandydatów. Nie jest to jedynie powierzenie zadań lub przydzielenie obowiązków – nadanie posługi stanowi obrzęd, który kształtuje osobę i określa jej sposób uczestnictwa w życiu i misji Kościoła. W Kościele łacińskim do takich posług należą posługa lektora i akolity (por. Franciszek, list apostolski w formie motu proprio *Spiritus Domini*, 10 stycznia 2021) oraz katechisty (por. Franciszek, list apostolski w formie motu proprio *Antiquum ministerium*, 10 maja 2021). Zakres i sposób ich sprawowania muszą być określone w mandacie nadanym przez uprawnioną władzę. Do konferencji biskupów należy określenie osobistych warunków, które powinni spełniać kandydaci, oraz opracowanie programów formacyjnych przygotowujących do pełnienia tych posług.

76. Obok nich istnieją posługi nieustanowione, nienadawane obrzędem, ale wykonywane w sposób stały z mandatu właściwej władzy. Należą do nich na przykład posługi związane z prowadzeniem małej wspólnoty kościelnej, przewodniczeniem modlitwie wspólnotowej, organizowaniem działań charytatywnych itp., które mogą przyjmować różne formy w zależności od specyfiki lokalnej wspólnoty. Przykładem mogą być katechiści, którzy od dawna w wielu regionach Afryki odpowiadają za wspólnoty pozbawione obecności prezbitera. Choć nie przewidziano dla nich szczególnego rytu, warto, aby nadanie tych posług odbywało się publicznie, poprzez mandat udzielony wobec wspólnoty, aby wzmocnić ich rzeczywiste uznanie. Istnieją również posługi nadzwyczajne, takie jak nadzwyczajni szafarze Komunii św., przewodniczenie niedzielnej liturgii w oczekiwaniu na prezbitera, udzielanie niektórych sakramentów i inne. Łacińskie i wschodnie przepisy kanoniczne dopuszczają już możliwość, że w niektórych przypadkach wierni świeccy, mężczyźni i kobiety, mogą pełnić funkcję nadzwyczajnych szafarzy chrztu. W łacińskim porządku kanonicznym biskup (z upoważnienia Stolicy Apostolskiej) może powierzyć asystowanie przy zawieraniu małżeństw wiernym świeckim, mężczyznom lub kobietom. W zależności od potrzeb lokalnych należy rozważyć możliwość rozszerzenia oraz ustanowienia na stałe tych posług dla wiernych świeckich. Wreszcie, istnieją także posługi spontaniczne, które nie wymagają żadnych dodatkowych warunków ani wyraźnego zatwierdzenia. Wskazują one, że wszyscy wierni, w różnorodny sposób, uczestniczą w misji Kościoła poprzez swoje dary i charyzmaty.

77. Wiernym świeckim, zarówno mężczyznom, jak i kobietom, należy zapewnić większe możliwości uczestnictwa, poszukując również dodatkowych form służby i posługi w odpowiedzi na potrzeby duszpasterskie naszych czasów, w duchu współpracy i zróżnicowanej współodpowiedzialności. W trakcie procesu synodalnego wyłoniły się szczególne, konkretne potrzeby, na które należy odpowiedzieć adekwatnie, uwzględniając różnorodność kontekstów:

- a) szerszy udział świeckich mężczyzn i kobiet w procesach rozeznawania eklezjalnego i we wszystkich fazach podejmowania decyzji (wypracowywanie i podejmowanie decyzji);

- b) szerszy dostęp świeckich mężczyzn i świeckich kobiet do odpowiedzialnych stanowisk w diecezjach i instytucjach kościelnych, w tym w seminariach, instytutach i wydziałach teologicznych, zgodnie z istniejącymi przepisami;
- c) większe uznanie i wsparcie dla życia i charyzmatów konsekrowanych mężczyzn i kobiet oraz ich zatrudnienia na odpowiedzialnych stanowiskach kościelnych;
- d) zwiększenie liczby wykwalifikowanych świeckich mężczyzn i kobiet pełniących funkcję sędziów w procesach kanonicznych;
- e) rzeczywiste uznanie godności oraz poszanowanie praw pracowników zatrudnionych przez Kościół i jego instytucje.

78. Proces synodalny odnowił świadomość, że słuchanie jest istotnym składnikiem każdego aspektu życia Kościoła: sprawowania sakramentów, zwłaszcza sakramentu pojednania, katechezy, formacji i towarzyszenia duszpasterskiego. W tym kontekście Zgromadzenie poświęciło uwagę propozycji ustanowienia posługi słuchania i towarzyszenia, przy czym pojawiły się różne stanowiska. Część uczestników wyraziła poparcie, uznając, że taka posługa byłaby proroczym sposobem podkreślenia znaczenia słuchania i towarzyszenia w życiu wspólnoty. Inni argumentowali, że słuchanie i towarzyszenie są obowiązkiem wszystkich ochrzczonych i nie wymagają ustanawiania szczególnej posługi. Jeszcze inni wskazywali na potrzebę pogłębienia refleksji, na przykład nad relacją tej potencjalnej posługi do kierownictwa duchowego, doradztwa duszpasterskiego oraz sprawowania sakramentu pojednania. Pojawiła się również propozycja, by ewentualna posługa słuchania i towarzyszenia była szczególnie skierowana do osób znajdujących się na marginesie wspólnoty kościelnej, do tych, którzy wracają po długiej nieobecności, a także do tych, którzy poszukują prawdy i pragną pomocy w spotkaniu z Panem. W związku z tym istnieje potrzeba dalszego rozeznania w tej kwestii. Lokalne społeczności, w których ta potrzeba jest najbardziej odczuwalna, mogą promować eksperymenty i podjąć próbę wypracowania modeli, które posłużą za podstawę do dalszego rozeznania.

Część III. „Zarzućcie sieć”

Przemiana procesów

*A Jezus rzekł do nich: „Dzieci, macie coś do jedzenia?” Odpowiedzieli Mu: „Nie”.
On rzekł do nich: „Zarzućcie sieć po prawej stronie łodzi, a znajdziecie”.
Zarzucili więc i z powodu mnóstwa ryb nie mogli jej wyciągnąć (J 21, 5-6).*

79. Połów nie przyniósł rezultatów, a pora już wracać na brzeg. Lecz rozbrzmiewa Głos – Głos autorytatywny, który zachęca, by zrobić coś, czego sami uczniowie nie zrobiliby z własnej inicjatywy, i wskazuje możliwość, której ich oczy i umysł nie były w stanie dostrzec: „Zarzućcie sieć po prawej stronie łodzi, a znajdziecie”. W trakcie procesu synodalnego staraliśmy się wsłuchiwać w ten Głos i przyjmować to, co nam mówił. W modlitwie i braterskim dialogu rozpoznaliśmy, że rozeznanie eklezjalne, troska o procesy decyzyjne oraz zobowiązanie do rozliczania się z podjętych działań i ewaluacji ich skutków to praktyki, przez które odpowiadamy na Słowo wskazujące nam drogi misji.

80. Te trzy praktyki są ze sobą ściśle powiązane. Procesy decyzyjne potrzebują rozeznania eklezjalnego, które wymaga słuchania w atmosferze wzajemnego zaufania, wspieranego przez przejrzystość i odpowiedzialność sprawozdawczą. Zaufanie to musi być wzajemne: ci, którzy podejmują decyzje, powinni być w stanie zaufać i słuchać Ludu Bożego, a Lud Boży musi mieć zaufanie do osób sprawujących władzę. Ta integralna wizja podkreśla, że każda z tych praktyk zależy od pozostałych i wspiera je, wzmacniając zdolność Kościoła do wypełniania swojej misji. Wprowadzenie procesów decyzyjnych opartych na rozeznaniu eklezjalnym oraz przyjęcie kultury przejrzystości, odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji wymaga odpowiedniego przygotowania, które nie ogranicza się tylko do aspektów technicznych, lecz zgłębia ich podstawy teologiczne, biblijne i duchowe. Wszyscy ochrzczeni potrzebują tej formacji do świadectwa, misji, świętości i służby,

co uwypukla współodpowiedzialność. Formacja ta przybiera szczególne formy w przypadku osób pełniących funkcje odpowiedzialne lub zaangażowanych w rozeznanie eklezjalne.

ROZEZNANIE EKLEZJALNE W SŁUŻBIE MISJI

81. Aby sprzyjać relacjom zdolnym do wspierania i ukierunkowania misji Kościoła, priorytetem staje się stosowanie ewangelicznej mądrości, która pozwoliła wspólnocie apostoelskiej w Jerozolimie przypieczętować wynik pierwszego synodu w historii słowami: „Postanowiliśmy bowiem, Duch Święty i my” (Dz 15, 28). Jest to rozeznawanie, które możemy zakwalifikować jako „eklezjalne”, o ile jest podejmowane przez Lud Boży w perspektywie misji. Duch Święty, którego Ojciec posłał w imieniu Jezusa i który uczy wszystkiego (por. J 14,26), prowadzi wierzących w każdym czasie „do całej prawdy” (J 16, 13). Dzięki Jego obecności i Jego ciągłemu działaniu „Tradycja ta pochodząca od Apostołów rozwija się w Kościele” (DV 8). Przyzywając Jego światła, Lud Boży, uczestniczący w prorockiej funkcji Chrystusa (por. LG 12), „w wydarzeniach, potrzebach i pragnieniach, w których ma udział wraz z pozostałymi ludźmi naszej epoki, stara się rozpoznać, jakie są w nich prawdziwe znaki obecności albo zamysłu Bożego” (GS 11). Rozeznanie to korzysta z wszelkich darów mądrości, które Pan rozdziela w Kościele i jest zakorzenione w *sensus fidei* przekazywanym przez Ducha wszystkim ochrzczonym. W tym duchu należy rozumieć i ukierunkowywać życie misyjnego Kościoła synodalnego.

82. Rozeznawanie eklezjalne nie jest techniką organizacyjną, lecz praktyką duchową przeżywaną w wierze. Wymaga wewnętrznej wolności, pokory, modlitwy, wzajemnego zaufania, otwartości na nowe oraz zawierzenia woli Bożej. Nigdy nie jest to narzucanie osobistego czy grupowego punktu widzenia ani suma indywidualnych opinii; każdy, przemawiając zgodnie z własnym sumieniem, otwiera się na słuchanie tego, czym inni zgodnie z własnym sumieniem chcą się podzielić, aby wspólnie poszukiwać „co mówi Duch do Kościołów” (Ap 2, 7). Uwzględniając wkład wszystkich zaangażowanych osób, rozeznanie eklezjalne jest jednocześnie warunkiem i uprzywilejowanym wyrazem synodalności, w której przeżywamy razem komunie, misję i uczestnictwo. Im bardziej wszyscy są wysłuchani, tym bogatsze staje się rozeznanie. Dlatego niezwykle ważne jest, aby szeroko angażować wszystkich w procesy rozeznania, zwracając szczególną uwagę na włączenie osób znajdujących się na marginesie wspólnoty chrześcijańskiej i społeczeństwa.

83. Słuchanie Słowa Bożego jest punktem wyjścia i kryterium wszelkiego rozeznawania eklezjalnego. Pismo Święte świadczy bowiem o tym, że Bóg przemówił do swojego Ludu, aż do pełnego Objawienia nam siebie w Jezusie (por. DV 2), i wskazuje miejsca, w których możemy usłyszeć Jego głos. Bóg komunikuje się z nami przede wszystkim w liturgii, gdyż to sam Chrystus mówi, „gdy w Kościele czyta się Pismo święte” (SC 7). Bóg przemawia poprzez żywą Tradycję Kościoła, jego Magisterium, osobistą i wspólnotową medytację Pisma Świętego oraz praktyki pobożności ludowej. Bóg nadal objawia się poprzez wołanie ubogich i wydarzenia historii ludzkości. Ponadto Bóg komunikuje się ze swoim ludem poprzez elementy stworzenia, których samo istnienie wskazuje na działanie Stwórcy i jest wypełnione obecnością życiodajnego Ducha. Wreszcie, Bóg przemawia również w osobistym sumieniu każdego człowieka, które jest „najszybszym ośrodkiem i sanktuarium człowieka, w nim pozostaje on sam z Bogiem, którego głos rozbrzmiewa w jego wnętrzu” (GS 16). Rozeznawanie eklezjalne wymaga nieustannej troski i formacji sumień oraz dojrzewania *sensus fidei*, aby nie pominąć żadnego z miejsc, w których Bóg przemawia i przychodzi spotykać swój lud.

84. Etapy rozeznawania eklezjalnego mogą być wyrażane na różne sposoby, w zależności od miejsca i tradycji. Również na podstawie doświadczeń synodalnych można wskazać pewne kluczowe elementy, których nie powinno zabraknąć:

- a) jasne przedstawienie przedmiotu rozeznania oraz dostarczenie odpowiednich informacji i narzędzi do jego zrozumienia;
- b) odpowiedni czas na przygotowanie się poprzez modlitwę, słuchanie Słowa Bożego i refleksję nad tematem;

- c) wewnętrzna dyspozycja wolności od własnych interesów, zarówno osobistych, jak i grupy, oraz zaangażowanie na rzecz poszukiwania wspólnego dobra;
- d) uważne i pełne szacunku wysłuchanie słów każdej osoby;
- e) poszukiwanie możliwie najszerszego konsensusu, który ukaże się w tym, co najbardziej „rozpala serca” (por. Łk 24, 32), bez ukrywania konfliktów lub dążenia do kompromisów obniżających wartość;
- f) sformułowanie przez prowadzącego procesu osiągniętego konsensusu i przedstawienie go wszystkim uczestnikom, aby mogli stwierdzić, czy się z nim utożsamiają, czy nie.

Na podstawie rozeznania dojrzeje właściwa decyzja, obowiązująca wszystkich, nawet jeśli czyjaś opinia nie została uwzględniona oraz czas na przyjęcie we wspólnocie, co może prowadzić do późniejszych weryfikacji i ewaluacji.

85. Rozeznawanie odbywa się zawsze w konkretnym kontekście, którego złożoność i specyfikę należy jak najlepiej poznać. Aby rozeznawanie było rzeczywiście „eklezyjalne”, niezbędnym jest posłużenie się koniecznymi środkami, wśród których znajdują się: właściwa egzegeza tekstów biblijnych, pomagająca w ich interpretacji i zrozumieniu – bez uciekania się do podejść fragmentarycznych lub fundamentalistycznych, znajomość Ojców Kościoła, Tradycji i nauczania Magisterium, zgodnie z ich różnym stopniem ważności, wkład różnych dyscyplin teologicznych; wkład nauk humanistycznych, historycznych, społecznych i administracyjnych, bez których nie można rzetelnie poznać kontekstu, w którym i dla którego odbywa się rozeznawanie.

86. W Kościele istnieje wielka różnorodność podejść do rozeznawania i ugruntowanych metodologii. Ta różnorodność stanowi bogactwo. Przy odpowiednim dostosowaniu do różnych kontekstów, pluralizm podejść może okazać się owocny. Mając na uwadze wspólną misję, ważne jest, aby te podejścia weszły w serdeczny dialog, bez zataczania specyfiki każdego z nich i bez sztywności postaw identyfikacyjnych. W Kościołach lokalnych, począwszy od małych wspólnot kościelnych i parafii, istotne jest tworzenie możliwości formacji, które szerzą i pielęgnują kulturę rozeznawania eklezyjalnego na rzecz misji, zwłaszcza wśród osób pełniących odpowiedzialne funkcje. Równie ważne jest zapewnienie formacji osobom towarzyszącym lub moderatorom, których wkład okazuje się często kluczowy dla przebiegu procesów rozeznawania.

STRUKTURA PROCESÓW DECYZYJNYCH

87. W Kościele synodalnym „cała wspólnota, w wolnej i bogatej różnorodności swoich członków, jest wezwana do wspólnej modlitwy, słuchania, analizowania, dialogu, rozeznawania i udzielania rad w podejmowaniu decyzji” (CTI 68) na rzecz misji. Sprzyjanie jak najszerszemu uczestnictwu całego Ludu Bożego w procesach decyzyjnych jest najskuteczniejszą drogą promowania Kościoła synodalnego. Jeśli bowiem prawdą jest, że synodalność określa sposób życia i działania, który charakteryzuje Kościół, to wskazuje ona jednocześnie na zasadniczą praktykę w wypełnianiu jego misji: rozeznawanie, osiąganie konsensusu, podejmowanie decyzji poprzez różne struktury i instytucje synodalności.

88. Wspólnota uczniów wezwana i posłana przez Pana nie jest jednolitym i bezkształtnym podmiotem. Jest Jego Ciałem złożonym z wielu i różnych członków, zakorzenionym w historię podmiotem wspólnotowym, w którym Królestwo Boże realizuje się jako „załączek oraz zaczątek” w służbie swego nadejścia dla całej rodziny ludzkiej (por. LG 5). Już Ojcowie Kościoła zastanawiali się nad wspólnotową naturą misji Ludu Bożego w potrójnym *nihil sine*: „nic bez waszego biskupa” (św. Ignacy Antiocheński, *List do Kościoła w Tralleis* 2, 2), „nic bez wiedzy rady prezbiterów i zgody ludu” (św. Cyprian z Kartaginy, *List* 14, 4). Tam, gdzie ta logika *nihil sine* zostaje naruszona, zaciemnia się tożsamość Kościoła i hamuje jego misja.

89. W tę perspektywę eklezjologiczną wpisuje się zobowiązanie do promowania uczestnictwa opartego na zróżnicowanej współodpowiedzialności. Należy szanować każdego członka wspólnoty, doceniając jego zdolności i dary z myślą o wspólnym podejmowaniu decyzji. Konieczne

są mniej lub bardziej rozbudowane formy pośrednictwa instytucjonalnego, w zależności od wielkości wspólnoty. Obowiązujące prawo już przewiduje organy partycypacji na różnych poziomach. Zostaną one omówione w dalszej części Dokumentu.

90. Aby ułatwić funkcjonowanie, właściwa wydaje się refleksja nad strukturą procesów decyzyjnych. Zwykle obejmuje ona fazę opracowania lub przygotowania „poprzez wspólny wysiłek rozeznania, konsultacji i współpracy” (CTI 69), który informuje i wspiera późniejszy proces decyzyjny, za który odpowiada właściwa władza. Pomiędzy tymi dwiema fazami nie ma rywalizacji ani sprzeczności, a ich struktura przyczynia się do tego, aby podejmowane decyzje były owocem posłuszeństwa wszystkim wobec tego, czego Bóg pragnie dla swojego Kościoła. Należy zatem promować procedury umożliwiające rzeczywistą relację wzajemności między zgromadzeniem a tym, kto mu przewodniczy, w klimacie otwartości na Ducha i wzajemnego zaufania, w poszukiwaniu możliwie jednomyślnego konsensusu. Proces ten powinien również obejmować etap wdrożenia decyzji oraz jej ewaluacji, w ramach których funkcje podmiotów zaangażowanych zostają określone w nowy sposób.

91. Istnieją przypadki, w których już obowiązujące prawo nakazuje, aby władza przed podjęciem decyzji, przeprowadziła konsultację. Władza pasterska ma obowiązek wysłuchania osób biorących udział w konsultacji i w związku z tym nie może już działać tak, jakby ich nie wysłuchiła. Dlatego też, gdy wynik konsultacji jest zgodny, nie powinna od niego odstępować bez przesądającego powodu (por. KPK, kan. 127, § 2, 2°; KKKW, kan. 934, § 2, 3°), który należy odpowiednio sformułować. Jak w każdej wspólnocie żyjącej według zasad sprawiedliwości, tak i w Kościele sprawowanie władzy nie polega na narzucaniu arbitralnej woli. W różnych formach, w jakich jest sprawowana, zawsze służy ona komunii i przyjmowaniu prawdy Chrystusa, w której i ku której prowadzi nas Duch Święty w różnych czasach i warunkach (por. J 14, 16).

92. W Kościele synodalnym kompetencja decyzyjna biskupa, Kolegium Biskupów i Biskupa Rzymu jest niezbywalna, ponieważ jest zakorzeniona w hierarchicznej strukturze Kościoła ustanowionej przez Chrystusa w służbie jedności i poszanowania prawowitej różnorodności (por. LG 13). Niemniej nie jest ona bezwarunkowa. Nie można ignorować kierunku, który wyłania się z procesu konsultacyjnego jako wynik właściwego rozeznania, zwłaszcza jeśli jest przeprowadzane przez organy partycypacji. Dlatego nieuzasadnione jest przeciwstawienie konsultacji i decyzyjności. W Kościele decydowanie odbywa się z pomocą wszystkich, nigdy bez władzy pasterskiej, która podejmuje decyzje na mocy swojego urzędu. Dlatego też powtarzająca się w Kodeksie Prawa Kanonicznego formuła, która mówi o głosie „jedynie doradczym” (*tantum consultivum*), musi zostać ponownie przeanalizowana w celu wykluczenia możliwych niejasności. Wydaje się właściwe dokonanie rewizji norm kanonicznych w kluczu synodalnym, która wyjaśni zarówno różnicę, jak i relację między głosem doradczym a decyzyjnym oraz rozjaśni odpowiedzialność osób uczestniczących w procesach decyzyjnych w ramach różnych funkcji.

93. Dbalność o uporządkowany przebieg i jasne przyjęcie odpowiedzialności przez uczestników są kluczowymi czynnikami dla owocności procesów decyzyjnych według przedstawionych tu sposobów:

- a) Do organów władzy należy w szczególności obowiązek: jasnego określenia przedmiotu konsultacji i decyzji, a także wskazania podmiotu odpowiedzialnego za podjęcie decyzji; ustalenia osób, z którymi należy przeprowadzić konsultacje, biorąc pod uwagę ich szczególne kompetencje lub zaangażowanie w danej sprawie; zapewnienia, aby wszyscy uczestnicy mieli faktyczny dostęp do istotnych informacji, tak aby mogli wyrazić swoją opinię w oparciu o rzetelne podstawy.
- b) Osoby wyrażające swoją opinię w ramach konsultacji, indywidualnie lub jako członkowie organu kolegialnego, zobowiązują się do: przedstawienia szczerego i uczciwego stanowiska, zgodnego z wiedzą i sumieniem; zachowania poufności otrzymanych informacji; jasnego sformułowania swojego stanowiska, z wyróżnieniem jego głównych punktów, tak aby organ władzy, jeśli podejmie decyzję odmienną od otrzymanej opinii, mógł wyjaśnić, w jaki sposób uwzględnił ją w swoim rozstrzygnięciu.

- c) Gdy właściwa władza sformułuje decyzję, przestrzegając procesu konsultacji i jasno uzasadniając powody, wszyscy – ze względu na więź komunii łączącą ochrzczonych – są zobowiązani do jej poszanowania i wprowadzenia w życie, nawet jeśli nie odpowiada ona ich własnemu punktowi widzenia, przy zachowaniu obowiązku uczciwego uczestnictwa również w fazie ewaluacji. Zawsze pozostaje możliwość odwołania się do władzy wyższej, w sposób ustanowiony przez prawo.

94. Właściwe i zdecydowane wdrażanie synodalne procesów decyzyjnych przyczyni się do rozwoju Ludu Bożego w perspektywie uczestnictwa, zwłaszcza poprzez narzędzia instytucjonalne przewidziane w prawie kanonicznym, przede wszystkim poprzez organy uczestnictwa. Bez konkretnych zmian w krótkiej perspektywie wizja Kościoła synodalnego nie będzie wiarygodna, co może oddalić od Kościoła tych członków Ludu Bożego, którzy z drogi synodalnej czerpali siłę i nadzieję. Do Kościołów lokalnych należy znalezienie odpowiednich sposobów na wprowadzenie tych zmian.

PRZEJRZYSTOŚĆ, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, EWALUACJA

95. Podjęcie decyzji nie kończy procesu decyzyjnego. Powinien on być kontynuowany poprzez praktyki odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji, w duchu przejrzystości opartej na kryteriach ewangelicznych. Zdawanie sprawy ze swojego posługiwania wobec wspólnoty należy do najstarszej tradycji, sięgającej Kościoła apostołskiego. Rozdział 11 *Dziejów Apostolskich* daje nam tego przykład: kiedy Piotr wraca do Jerozolimy po ochrzczeniu Korneliusza, poganina, „ci, którzy byli pochodzenia żydowskiego robili mu wymówki «Wszedłeś do ludzi nieobrzezanych – mówili – i jadłeś z nimi»” (Dz 11, 2-3). Piotr odpowiada, przedstawiając opis wydarzeń oraz powody swojego postępowania.

96. W szczególności, w odniesieniu do przejrzystości, pojawiła się potrzeba wyjaśnienia jej znaczenia poprzez odniesienie do takich pojęć jak prawda, lojalność, jasność, uczciwość, integralność, spójność, odrzucenie nieprzejrzystości, hipokryzji i dwuznaczności oraz brak ukrytych intencji. Przypomniano ewangeliczne błogosławieństwo ludzi czystego serca (por. Mt 5, 8), nakaz, by być „nieskazitelni jak gołębie” (Mt 10, 16) oraz słowa apostoła Pawła: „Unikamy postępowania ukrywającego sprawy hańbiące, nie uciekamy się do żadnych podstępów ani nie fałszujemy słowa Bożego, lecz ukazywaniem prawdy poddajemy siebie samych w obliczu Boga osądowi sumienia każdego człowieka” (2 Kor 4, 2). Odwołuje się więc do fundamentalnej postawy zakorzenionej w Piśmie Świętym, a nie do zestawu procedur czy wymogów administracyjnych lub zarządzania. Przejrzystość, we właściwym znaczeniu ewangelicznym, nie narusza szacunku dla prywatności i poufności, ochrony osób, ich godności i praw, również wobec nieuzasadnionych roszczeń władz cywilnych. Niemniej jednak, nie może ona nigdy usprawiedliwiać praktyk sprzecznych z Ewangelią ani służyć jako pretekst do tuszowania działań, mających na celu zwalczanie zła. W każdym przypadku, jeśli chodzi o tajemnicę spowiedzi, „pieczęć sakramentalna jest niezbywalna i żadna władza ludzka nie ma nad nią jurysdykcji ani nie może rościć sobie do niej prawa” (Franciszek, *Przemówienie do uczestników kursu organizowanego przez Penitencjarię Apostolską*, 29 marca 2019).

97. Postawa przejrzystości, w przedstawionym wyżej sensie, strzeże wiarygodności i zaufania, które są nieodzowne dla Kościoła synodalnego, troszczącego się o wzajemne relacje. Kiedy zaufanie zostaje naruszone, konsekwencje dotyczą osób najsłabszych i najbardziej bezbronnych. Tam, gdzie Kościół cieszy się zaufaniem, praktyki przejrzystości, odpowiedzialności sprawozdawczej oraz ewaluacji służą jego umocnieniu. Stają się one jeszcze ważniejszym czynnikiem tam, gdzie wiarygodność Kościoła wymaga odbudowy. Ma to szczególne znaczenie w kontekście ochrony małoletnich i osób bezbronnych (*safeguarding*).

98. Praktyki te przyczyniają się do zapewnienia wierności Kościoła wobec jego misji. Ich brak jest jedną z konsekwencji klerykalizmu i zarazem go podsyca. Opiera się on na domniemanym założeniu, że ci, którzy sprawują władzę w Kościele, nie muszą zdawać sprawy ze swoich działań i decyzji, jakby byli odizolowani lub znajdowali się ponad resztą Ludu Bożego. Apelowanie

o przejrzystość i odpowiedzialność sprawozdawczą nie powinno mieć miejsca wyłącznie w przypadku nadużyć seksualnych, finansowych i innych. Natomiast dotyczy ono również stylu życia duszpasterzy, planów duszpasterskich, metod ewangelizacji i sposobów, w jakie Kościół respektuje godność osoby ludzkiej, np. w odniesieniu do warunków pracy w swoich instytucjach.

99. Jeśli Kościół synodalny chce być przyjazny, odpowiedzialność sprawozdawcza musi stać się standardową praktyką na wszystkich poziomach. Niemniej jednak osoby pełniące funkcje władzy mają w tej kwestii większą odpowiedzialność i są wezwane do zdania sprawy przed Bogiem i Jego Ludem. Chociaż na przestrzeni wieków utrwaliła się praktyka zdawania sprawy przed przełożonymi, konieczne jest również przywrócenie wymiaru odpowiedzialności, do której jest wezwana władza wobec wspólnoty. Instytucje i procedury ugruntowane w doświadczeniu życia konsekrowanego (takie jak kapituły, wizytacje kanoniczne itp.) mogą być w tym względzie źródłem inspiracji.

100. Równie niezbędne są struktury i formy regularnej ewaluacji sposobu wykonywania wszelkiego rodzaju obowiązków posługiwania. Taka ewaluacja nie stanowi osądu poszczególnych osób, lecz raczej wydobywa pozytywne aspekty i obszary wymagające poprawy w działaniach osób odpowiedzialnych za posługę. Pomaga Kościołowi uczyć się z doświadczenia, dostosowywać plany działania i pozostawać uważnym na głos Ducha Świętego, skupiając uwagę na wynikach decyzji związanych z misją.

101. Oprócz przestrzegania przepisów kanonicznych dotyczących kryteriów i mechanizmów kontroli, zadaniem Kościołów lokalnych, a zwłaszcza ich grup, jest budowanie, w sposób synodalny, skutecznych form i procedur odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji, odpowiednich dla zróżnicowanych kontekstów, wychodząc od cywilnych ram regulacyjnych, uzasadnionych oczekiwań społecznych i skutecznej dostępności do wiedzy specjalistycznej. W tym zadaniu priorytetem jest wdrażanie metodologii ewaluacji partycypacyjnej, z uwzględnieniem kompetencji osób, zwłaszcza świeckich, które mają większą znajomość procesów odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji oraz rozeznania dobrych praktyk, stosowanych już w lokalnej społeczności cywilnej, do zaadaptowania w kontekście kościelnym. Sposób, w jaki procesy odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji są wdrażane na poziomie lokalnym, będzie częścią sprawozdania przedstawionego podczas wizyt *ad limina*.

102. W szczególności, w formach odpowiednich dla różnych uwarunkowań, konieczne wydaje się zapewnienie co najmniej:

- a) skutecznego funkcjonowania rad do spraw ekonomicznych;
- b) rzeczywistego zaangażowania Ludu Bożego, zwłaszcza osób posiadających największe kompetencje, w planowanie duszpasterskie i ekonomiczne;
- c) opracowania i opublikowania (odpowiednio do warunków miejscowych i z zapewnieniem skutecznej dostępności) rocznego sprawozdania finansowego, w miarę możliwości zweryfikowanego przez zewnętrznych audytorów, aby zapewnić przejrzystość zarządzania majątkiem i zasobami finansowymi Kościoła oraz jego instytucji;
- d) opracowania i opublikowania rocznego sprawozdania z realizacji misji, w tym zawierającego opis podjętych działań w zakresie ochrony osób małoletnich i bezbronnych (*safe-guarding*) oraz promowania dostępu osób świeckich do odpowiedzialnych stanowisk i ich udziału w procesach decyzyjnych, z wyszczególnieniem proporcji według płci;
- e) procedur okresowej ewaluacji sprawowania wszystkich posług i funkcji w Kościele.

Musimy zdać sobie sprawę, że nie chodzi tutaj o czysto biurokratyczny obowiązek, lecz o wysiłek w zakresie informowania, który okazuje się potężnym narzędziem edukacyjnym, wspierającym zmianę kulturową. Ponadto umożliwia nadanie większej widoczności wielu cennym inicjatywom Kościoła i jego instytucji, które zbyt często pozostają ukryte.

SYNODALNOŚĆ A ORGANY PARTYCYPACJI

103. Uczestnictwo ochrzczonych w procesach decyzyjnych, a także praktyki odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji odbywają się za pośrednictwem instytucjonalnych form mediacji, przede wszystkim za pośrednictwem organów partycypacyjnych, które prawo kanoniczne już przewiduje na poziomie Kościoła lokalnego. W Kościele łacińskim są to: synod diecezjalny (por. KPK, kan. 466), rada kapłańska (por. KPK, kan. 500, § 2), diecezjalna rada duszpasterska (por. KPK, kan. 514, § 1), parafialna rada duszpasterska (por. KPK, kan. 536), diecezjalna i parafialna rada ds. ekonomicznych (por. KPK, kan. 493 i 537). W katolickich Kościołach wschodnich są to: zgromadzenie eparchialne (por. KKKW, kan. 235 i n.), eparchialna rada do spraw ekonomicznych (por. KKKW, kan. 262 i n.), rada kapłańska (KKKW, kan. 264), eparchialna rada duszpasterska (KKKW, kan. 272 i n.), rady parafialne (por. KKKW, kan. 295). Członkowie uczestniczą w nich w oparciu o swoją rolę w Kościele, zgodnie z ich zróżnicowaną odpowiedzialnością i z różnego tytułu (charyzmatów, posług, doświadczenia lub kompetencji itp.). Każdy z tych organów uczestniczy w rozeznawaniu niezbędnym do inkulturacji głoszenia Ewangelii, realizacji misji wspólnoty w jej własnym środowisku oraz w świadectwie ochrzczonych, którzy ją tworzą. Uczestniczy również w procesach decyzyjnych zgodnie z ustalonymi formami, stanowiąc przestrzeń dla odpowiedzialności sprawozdawczej i ewaluacji. Organy partycypacji są jednym z najbardziej znaczących obszarów, w których można działać na rzecz szybkiego wdrożenia wytycznych synodalnych, prowadząc do szybko zauważalnych zmian.

104. Kościół synodalny opiera się na istnieniu, efektywności i rzeczywistości, a nie tylko nominalnej, żywotności tych organów partycypacji, a także na ich funkcjonowaniu zgodnie z przepisami kanonicznymi lub uprawnionymi zwyczajami oraz zgodnie ze statutami i regulaminami, określającymi ich działanie. Z tego względu powinny one być obowiązkowe, zgodnie z wymogami wszystkich etapów procesu synodalnego oraz odgrywać w pełni swoją rolę, nie tylko formalnie, w sposób odpowiedni do różnych miejscowych uwarunkowań.

105. W tym samym duchu warto podjąć działania dotyczące funkcjonowania tych organów, zaczynając od przyjęcia synodalnej metodologii pracy. Rozmowa w Duchu, z odpowiednimi dostosowaniami, może stanowić punkt odniesienia. Szczególną uwagę należy zwrócić na sposób powoływania członków. Gdy nie przewiduje się wyborów, należy przeprowadzić konsultację synodalną, która jak najpełniej odzwierciedli rzeczywistość wspólnoty lub Kościoła lokalnego, a władza dokona mianowania na podstawie jej wyników, z poszanowaniem opisanej powyżej zależności pomiędzy konsultacją a rozważeniem. Należy również zapewnić członkom diecezjalnych i parafialnych rad duszpasterskich prawo proponowania tematów do porządku obrad, analogicznie do członków rady kapłańskiej.

106. Równie istotną kwestią jest skład organów partycypacji tak, aby zachęcić do większego zaangażowania kobiety, młodzież i osoby żyjące w ubóstwie lub marginalizowane. Kluczowe jest ponadto, aby w skład tych gremiów wchodziły osoby ochrzczone, które dają świadectwo wiary w zwyczajnych realiach życia i aktywności społecznej, wykazując się postawą apostołską i misyjną, a nie tylko osoby zaangażowane w organizowanie wewnętrznych działań wspólnoty. W ten sposób rozeznawanie eklezjalne zyska na większej otwartości, zdolności analizowania rzeczywistości i wielości perspektyw. W zależności od lokalnych potrzeb można rozważyć udział przedstawicieli innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, podobnie jak ma to miejsce w przypadku zgromadzenia synodalnego, a także przedstawicieli innych religii obecnych na danym terenie. Kościoły lokalne i grupy Kościołów lokalnych mogą łatwiej wskazać pewne kryteria dotyczące składu organów partycypacyjnych, dostosowując je do specyfiki poszczególnych kontekstów.

107. Zgromadzenie poświęciło szczególną uwagę doświadczeniom reform i dobrym praktykom już stosowanym, takim jak tworzenie sieci rad duszpasterskich na poziomie wspólnot podstawowych, parafii i stref, aż po diecezjalną radę duszpasterską. Jako model konsultacji i słuchania proponuje się również, regularne organizowanie zgromadzeń kościelnych na wszystkich poziomach, starając się nie ograniczać konsultacji w ramach Kościoła katolickiego, ale otwierać się na

słuchanie innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich oraz uwzględniać perspektywy innych religii obecnych na danym obszarze.

108. Zgromadzenie proponuje, aby bardziej docenić synod diecezjalny i zgromadzenie eparchialne jako organy regularnej konsultacji biskupa z powierzoną mu częścią Ludu Bożego i miejsce słuchania, modlitwy i rozeznawania, zwłaszcza gdy chodzi o wybory istotne dla życia i misji Kościoła lokalnego. Synod diecezjalny może także stanowić forum do przedstawiania sprawozdań i ewaluacji. Biskup przedstawia tam sprawozdanie z działalności duszpasterskiej w różnych sektorach, z realizacji planu duszpasterskiego, z przyjęcia procesów synodalnych całego Kościoła, z inicjatyw w dziedzinie ochrony (*safeguarding*), a także z zarządzania finansami i dobrami doczesnymi. Konieczne jest zatem wzmocnienie przepisów kanonicznych w tej dziedzinie, aby lepiej odzwierciedlały misyjny charakter synodalny każdego Kościoła lokalnego, przewidując regularne spotkania synodów diecezjalnych i zgromadzeń eparchialnych.

Część IV. Obfity połów

Przemiana więzi

Pozostali uczniowie przyплыли łódką, ciągnąc za sobą sieć z rybami [...] Poszedł Szymon Piotr i wyciągnął na brzeg sieć pełną wielkich ryb w liczbie stu pięćdziesięciu trzech. A pomimo tak wielkiej ilości sieć nie rozerwała się (J 21, 8. 11).

109. Sieć zarzucona na słowo Zmartwychwstałego przyniosła obfity połów. Wszyscy współpracują w wyciąganiu sieci; Piotr ma szczególną rolę. W Ewangelii połów jest działaniem wykonywanym wspólnie: każdy ma ściśle określone zadanie, inne, lecz skoordynowane z pozostałymi. Taki jest Kościół synodalny, złożony z więzi, które jednoczą w komunii, oraz przestrzeni na różnorodność każdego narodu i każdej kultury. W czasach, gdy zmienia się charakter miejsc, w których Kościół jest zakorzeniony i pielgrzymuje, trzeba na nowo pielęgnować wymianę darów i splot relacji, które nas jednoczą, wspierane posługą biskupów w komunii między sobą i z Biskupem Rzymu.

ZAKORZENIENIE I PIELGRZYMI

110. Głoszenie Ewangelii, budząc wiarę w sercach mężczyzn i kobiet, prowadzi do ustanowienia Kościoła w konkretnym miejscu. Kościoła nie można zrozumieć bez zakorzenienia w określonym obszarze, w przestrzeni i czasie, gdzie kształtuje się wspólne doświadczenie spotkania z Bogiem, który zbawia. Lokalny wymiar Kościoła zachowuje bogatą różnorodność wyrażania wiary zakorzenionej w konkretnych warunkach kulturowych i historycznych, a komunია Kościołów ukazuje wspólnotę wiernych w jednym Kościele. Nawrócenie synodalne zaprasza zatem każdego do poszerzenia przestrzeni swojego serca, pierwszego „miejsca”, w którym rozbrzmiewają wszystkie nasze relacje, zakorzenione w osobistej relacji każdej osoby z Chrystusem Jezusem i Jego Kościołem. Jest to źródło i warunek każdej reformy więzi przynależności i środowisk kościelnych w kluczu synodalnym. Działanie duszpasterskie nie może ograniczać się do troski o relacje między ludźmi, którzy już czują się zżyci ze sobą, lecz powinno sprzyjać spotkaniu z każdym mężczyzną i każdą kobietą.

111. Doświadczenie zakorzenienia musi uwzględniać głębokie zmiany społeczno-kulturowe, które wpływają na postrzeganie miejsca. Pojęcie miejsca nie może być już rozumiane w kategoriach czysto geograficznych i przestrzennych, ale w naszych czasach przywołuje przynależność do sieci relacji i kultury, której korzenie są bardziej dynamiczne i elastyczne jak nigdy dotąd. Urbanizacja jest jednym z głównych czynników tej zmiany. Obecnie, po raz pierwszy w dziejach ludzkości, większość światowej populacji żyje w środowisku miejskim. Duże miasta to często ludzkie aglomeracje bez historii i tożsamości, w których ludzie żyją jak na wyspach. Tradycyjne więzi terytorialne zmieniają znaczenie, a granice parafii i diecezji stają się mniej wyraźne. Kościół jest

wezwany do życia w tych warunkach, odbudowując życie wspólnotowe, nadając oblicze anonimowej rzeczywistości, splatając więzi braterskie. W tym celu, oprócz wzmocnienia struktur, które są nadal odpowiednie, potrzebna jest kreatywność misyjna, aby odkrywać nowe sposoby duszpasterstwa i wyznaczać konkretne sposoby jego sprawowania. Pozostaje jednak prawdą, że obszary wiejskie, wśród których są prawdziwe peryferia, nie powinny być zaniedbywane i wymagają szczególnej uwagi duszpasterskiej, podobnie jak miejsca marginalizacji i wykluczenia.

112. Nasze czasy cechuje również zwiększona mobilność ludzi, motywowana różnymi przyczynami. Uchodźcy i migranci często tworzą prężne społeczności, także pod względem praktyk religijnych, co sprawia, że miejsce, w którym się osiedlają, staje się wielokulturowe. Niektórzy z nich utrzymują ścisłe więzi z krajami pochodzenia, głównie dzięki mediom cyfrowym, i doświadczają trudności w tworzeniu więzi w nowym kraju; inni pozostają bez zakorzenienia. Również mieszkańcy miejsc przyjmujących imigrantów stają przed wyzwaniem związanym z przyjęciem przybyszów. Wszyscy oni doświadczają wpływu, jaki niesie spotkanie z różnorodnością geograficzną, kulturową i językową oraz są wezwani do budowania społeczności międzykulturowych. Nie należy zapominać o wpływie zjawisk migracyjnych na życie Kościołów. Znamienna w tym względzie jest sytuacja niektórych katolickich Kościołów wschodnich, ze względu na rosnącą liczbę wiernych w diasporze; konieczne jest nowe podejście, aby zachować więzi z macierzystym Kościołem i jednocześnie tworzyć nowe, z poszanowaniem różnych korzeni duchowych i kulturowych.

113. Rozwój kultury cyfrowej, szczególnie widoczny wśród młodych, głęboko zmienia postrzeganie przestrzeni i czasu, wpływając na codzienne czynności, komunikację i relacje międzyludzkie, w tym także na wiarę. Możliwości oferowane przez sieć przekształcają relacje, więzi i granice. Chociaż dziś jesteśmy bardziej połączeni niż kiedykolwiek, często doświadczamy samotności i wykluczenia. Co więcej, media społecznościowe mogą być wykorzystywane przez podmioty o interesach ekonomicznych i politycznych, które manipulują ludźmi, rozpowszechniają ideologie i wywołują agresywne polaryzacje. Ta rzeczywistość zastaje nas nieprzygotowanych i wymaga decyzji przeznaczenia zasobów, aby środowisko cyfrowe stało się proroczym miejscem głoszenia i misji. Kościoły lokalne powinny zachęcać, wspierać i towarzyszyć osobom zaangażowanym w misję w środowisku cyfrowym. Także chrześcijańskie wspólnoty i grupy cyfrowe, zwłaszcza młodzieżowe, są wezwane do refleksji nad sposobem tworzenia więzi przynależności, promowania spotkania i dialogu, oferowania formacji rówieśniczej, rozwijając synodalny sposób bycia Kościołem. Sieć połączeń stwarza nowe możliwości lepszego przeżywania synodalnego wymiaru Kościoła.

114. Te zmiany społeczne i kulturowe wymagają od Kościoła ponownego przemyślenia znaczenia jego „lokalnego” wymiaru i poddania pod dyskusję form organizacyjnych, aby lepiej służyć misji. Uznając wartość zakorzenienia w konkretnych kontekstach geograficznych i kulturowych, konieczne jest, aby zrozumieć „miejsce” jako rzeczywistość historyczną, w której kształtuje się ludzkie doświadczenie. To właśnie tam, w sieci relacji tam nawiązywanych, Kościół jest wezwany do wyrażania swojej sakramentalności (por. LG 1) i wypełniania swojej misji.

115. Związek między miejscem i przestrzenią prowadzi również do refleksji nad Kościołem jako „domem”. Kiedy nie jest rozumiany jako zamknięta, niedostępna przestrzeń, której należy bronić za wszelką cenę, obraz domu przywołuje możliwości przyjęcia, gościnności i włączenia. Świat stworzony sam w sobie jest wspólnym domem, w którym członkowie jednej rodziny ludzkiej żyją ze wszystkimi innymi stworzeniami. Naszym zadaniem, wspieranym przez Ducha Świętego, jest sprawić, by Kościół był postrzegany jako gościnny dom, sakrament spotkania i zbawienia, szkoła komunii dla wszystkich synów i córek Bożych. Kościół jest także Ludem Bożym pielgrzymującym z Chrystusem, w którym każdy jest wezwany do bycia pielgrzymem nadziei. Tradycyjna praktyka pielgrzymowania jest tego znakiem. Pobożność ludowa jest jednym z miejsc misyjnego Kościoła synodalnego.

116. Kościół lokalny, rozumiany jako diecezja lub eparchia, jest podstawowym miejscem, w którym najpełniej objawia się komunია ochrzczonych w Chrystusie. W nim wspólnota gromadzi się na sprawowaniu Eucharystii pod przewodnictwem biskupa. Każdy Kościół lokalny ma swoją strukturę, a jednocześnie pozostaje w relacji z innymi Kościołami lokalnymi.

117. Jedną z głównych struktur Kościoła lokalnego, przekazaną przez historię, jest parafia. Wspólnota parafialna, która spotyka się na sprawowaniu Eucharystii, jest uprzywilejowanym miejscem wzajemnych odniesień, przyjmowania, rozeznawania i misji. Zmiany w postrzeganiu i sposobie życia w odniesieniu do terytorium wymagają ponownego przemyślenia tych konfiguracji. To, co cechuje parafię, to propozycja wspólnoty o charakterze nieelekcyjnym. Gromadzi osoby z różnych pokoleń, zawodów, pochodzenia geograficznego, klas społecznych i warunków życiowych. Aby odpowiedzieć na nowe wymagania misji, jest ona wezwana do otwarcia się na nowe formy działania duszpasterskiego, które uwzględniają mobilność ludzi oraz „terytorium egzystencjalne”, w którym toczy się ich życie. Promując w szczególny sposób inicjację chrześcijańską oraz oferując towarzyszenie i formację, parafia będzie w stanie wspierać ludzi na różnych etapach życia w wypełnianiu ich misji w świecie. W ten sposób stanie się bardziej widoczne, że parafia nie jest skupiona na sobie, ale na misji i jest powołana do wspierania zaangażowania tak wielu ludzi, którzy na różne sposoby żyją i dają świadectwo swojej wiary w pracy zawodowej oraz w działalności społecznej, kulturalnej i politycznej. W wielu regionach świata małe wspólnoty chrześcijańskie lub podstawowe wspólnoty kościelne są środowiskiem, gdzie mogą rozwijać się intensywne relacje bliskości i wzajemności, dając sposobność konkretnego przeżywania synodalności.

118. Uznajemy, że instytuty życia konsekrowanego, stowarzyszenia życia apostołskiego, a także zrzeszenia, ruchy i nowe wspólnoty mają zdolność zakorzeniania się na danym terytorium, a jednocześnie łączenia różnych miejsc i środowisk, nawet na poziomie krajowym lub międzynarodowym. Często to właśnie ich działania, wraz z działaniami wielu osób indywidualnych i grup nieformalnych, niosą Ewangelię do najróżniejszych miejsc: szpitali, więzień, domów opieki dla osób starszych, ośrodków dla migrantów, nieletnich, zmarginalizowanych i ofiar przemocy; do miejsc edukacji i kształcenia, szkół i uniwersytetów, gdzie spotykają się młodzi ludzie i rodziny; miejsc kultury, polityki i zrównoważonego rozwoju ludzkiego, gdzie kształtują się nowe formy życia wspólnego. Z wdzięcznością patrzymy również na klasztory – miejsca skupienia i rozeznania, prorocstwa „spoza”, które dotyczy całego Kościoła i wskazuje kierunek jego drogi. Szczególną odpowiedzialnością biskupa diecezjalnego lub eparchialnego jest ożywianie tej różnorodności oraz troska o więzi jedności. Instytuty i stowarzyszenia są powołane do działania w synergii z Kościołem lokalnym, uczestnicząc w dynamizmie synodalności.

119. Docenienie roli „pośrednich” miejsc między Kościołem lokalnym a Kościołem powszechnym – takich jak prowincja kościelna i grupy Kościołów na poziomie krajowym lub kontynentalnym – może sprzyjać bardziej znaczącej obecności Kościoła we współczesnym świecie. Wzmocniona migracja i dzisiejsze wzajemne powiązania sprawiają, że granice między Kościołami są płynne i często wymagają umiejętności patrzenia i działania na „rozległym terytorium społeczno-kulturowym”, na którym, z wyłączeniem jakiegokolwiek formy „fałszywego partykularyzmu”, życie chrześcijańskie będzie „dostosowane do specyficznego charakteru każdej kultury” (AG 22).

WYMIANA DARÓW

120. W różnych miejscach uczniowie Jezusa podążają razem w różnorodności charyzmatów i posług oraz wzajemnej wymianie darów między Kościołami, co jest skutecznym znakiem miłości i miłosierdzia Boga w Chrystusie. To On – tchnieniem Ducha Świętego – towarzyszy, wspiera i kieruje drogą ludzkości do Królestwa. Wymiana darów obejmuje wszystkie wymiary życia Kościoła. Kościół, ustanowiony w Chrystusie jako Lud Boży, ze wszystkich narodów ziemi, tworzy dynamiczną komunę Kościołów lokalnych, ich grup oraz Kościołów *sui iuris* w ramach jednego i katolickiego Kościoła. Wypełnia on swoją misję, wspierając i przyjmując „uzdolnienia i wartości oraz obyczaje narodów, a przyjmując, oczyszcza je, umacnia i uwzniośla” (LG 13). Zachętę apostoła Piotra – „jako dobrzy szafarze różnorodnej łaski Bożej służcie sobie nawzajem takim darem, jaki każdy otrzymał” (1 P 4, 10) – można z pewnością odnieść do każdego Kościoła lokalnego. Wzorcowym przykładem inspirującym do wzajemnej wymiany darów, o którą dziś szczególnie należy troszczyć się w zmien-

nych i naglących okolicznościach historycznych, jest relacja między Kościołami tradycji łacińskiej a katolickimi Kościołami wschodnimi. Nową przestrzenią pełną nadziei na realizację tej wymiany darów, dążenia do dobra wspólnego i skoordynowania działań na rzecz istotnych kwestii społecznych o globalnym znaczeniu są rozległe regiony geograficzne o charakterze ponadnarodowym i międzykulturowym, takie jak Amazonia, Dorzecze Konga czy Basen Morza Śródziemnego.

121. Kościół, na poziomie lokalnym i w swojej katolickiej jedności, jawi się jako sieć relacji, poprzez którą przepływa i rozszerza się prorocтво kultury spotkania, sprawiedliwości społecznej, włączania grup zmarginalizowanych, braterstwa między narodami oraz troski o wspólny dom. Konkretna realizacja tego prorocтва wymaga, aby dobra każdego Kościoła były dzielone w duchu solidarności, bez paternalizmu i opiekuńczości, z poszanowaniem różnych tożsamości i promocją zdrowych relacji wzajemności. Konieczne jest także – tam, gdzie potrzeba – podjęcie leczenia ran przeszłości i wejście na drogi pojednania. Wymiana darów i dzielenie się zasobami między Kościołami lokalnymi na różnych obszarach sprzyja jedności Kościoła, tworząc więzi między zaangażowanymi wspólnotami chrześcijańskimi. Konieczne jest skupienie się na warunkach, które należy zapewnić, aby prezbiterzy, którzy pomagają w Kościołach ubogich w duchownych, nie byli jedynie funkcjonalnym wsparciem, lecz także wartością służącą wzrostowi Kościoła, zarówno tego, który ich wysyła, jak i tego, który ich przyjmuje. Podobnie należy zadbać, aby pomoc finansowa nie przerodziła się w opiekuńczość, ale wspierała ewangeliczną solidarność i była zarządzana w przejrzysty i wiarygodny sposób.

122. Wymiana darów ma również kluczowe znaczenie w drodze do pełnej i widzialnej jedności między wszystkimi Kościołami i wspólnotami chrześcijańskimi oraz stanowi skuteczny znak tej jedności w wierze i miłości Chrystusa, która wspiera wiarygodność i oddziaływanie misji chrześcijańskiej (por. J 17, 21). Św. Jan Paweł II odniósł tę myśl do dialogu ekumenicznego: „Dialog nie jest tylko wymianą myśli, ale zawsze w jakiś sposób «wymianą darów»” (UUS 28). Dążenie do wcielania jedynej Ewangelii w wielość kontekstów kulturowych, okoliczności historycznych i wyzwań społecznych sprawiło, że różne tradycje chrześcijańskie, wsłuchując się w Słowo Boże i głos Ducha Świętego, na przestrzeni wieków wydały obfite owoce świętości, miłości, duchowości, teologii i solidarności na poziomie społecznym i kulturowym. Nadszedł czas, by z wdzięcznością wobec Pana, docenić te drogocenne skarby, czyniąc to z wielkodusznością, szczerością, bez uprzedzeń, z wzajemną otwartością, dzieląc się nimi nawzajem, bez domniemania, że są one naszą wyłączną własnością. Również przykład świętych i świadków wiary innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich jest darem, który możemy przyjąć, włączając ich wspomnienie do naszego kalendarza liturgicznego, zwłaszcza wspomnienie męczenników.

123. *Dokument o braterstwie ludzi na rzecz pokoju na świecie i wspólnego współlistnienia*, podpisany przez Papieża Franciszka i Wielkiego Imama Al-Azharu Ahmeda Al-Tayyeba w Abu Zabi 4 lutego 2019 roku, deklaruje wolę „przyjęcia kultury dialogu jako drogi, wspólnej współpracy w postępowaniu, wzajemnej wiedzy jako metody i kryterium”. Nie jest to nierealne pragnienie ani aspekt opcjonalny drogi Ludu Bożego w historii współczesnej. Na tej drodze Kościół synodalny zobowiązuje się nią podążać wszędzie tam, gdzie żyje, z wierzącymi innych religii i z osobami o innych przekonaniach. Dzieli się z nimi bezinteresownie radością Ewangelii i z wdzięcznością przyjmuje dary, aby razem budować – jako bracia i siostry – sprawiedliwość, braterstwo, pokój i dialog międzyreligijny, w duchu wzajemnej wymiany i pomocy (por. GS 40). W niektórych regionach małe wspólnoty sąsiedzkie, w których ludzie spotykają się niezależnie od przynależności religijnej, stanowią sprzyjające środowisko dla potrójnego dialogu: życia, działania i modlitwy.

WIĘZI JEDNOŚCI: KONFERENCJE BISKUPÓW I ZGROMADZENIA KOŚCIELNE

124. Horyzont komunii w wymianie darów stanowi inspirujące kryterium relacji między Kościołami. Łączy ona troskę o więzi, które tworzą jedność całego Kościoła, z uznaniem i docenieniem specyfiki wynikających z kontekstu, w którym funkcjonuje każdy Kościół lokalny, wraz z jego historią i tradycją. Przyjęcie stylu synodalnego umożliwi Kościołom poruszanie się w różnym

tempie. Różnice można postrzegać jako wyraz uzasadnionej różnorodności oraz jako okazję do wymiany darów i wzajemnego ubogacania. Ten wspólny horyzont wymaga rozeznawania, zidentyfikowania i promowania konkretnych struktur i praktyk, aby być synodalnym Kościołem w misji.

125. Kolegialność biskupów znajduje swój wyraz i realizację w konferencjach biskupów, które wspierają komunie między Kościołami i mogą skuteczniej odpowiadać na potrzeby duszpasterskie. Konferencje te są fundamentalnym narzędziem budowania więzi, dzielenia się doświadczeniami i dobrymi praktykami między Kościołami oraz dostosowywania życia chrześcijańskiego i wyrazu wiary do różnych kultur. Odgrywają również ważną rolę w rozwoju synodalności, przy zaangażowaniu całego Ludu Bożego. Na podstawie przebytego procesu synodalnego proponuje się:

- a) zebranie owoców refleksji nad teologicznym i prawnym statusem konferencji biskupów;
- b) określenie zakresu kompetencji doktrynalnych i dyscyplinarnych konferencji biskupów. Bez naruszenia władzy biskupa w Kościele jemu powierzonym ani bez narażania jedności i katolickości Kościoła, kolegialne wykonywanie tych kompetencji może sprzyjać autentycznemu nauczaniu jednej wiary w sposób odpowiedni i dostosowany do różnych kontekstów kulturowych, poprzez określenie odpowiednich form wyrazu liturgicznego, katechetycznego, dyscyplinarnego, duszpasterskiego, teologicznego i duchowego (por. AG 22);
- c) przeprowadzenie ewaluacji doświadczeń związanych z faktycznym funkcjonowaniem konferencji biskupów oraz relacji między episkopatami a Stolicą Apostolską, w celu określenia konkretnych reform, które należy wdrożyć. Wizyty *ad limina Apostolorum* mogą stać się dogodną okazją do takiej ewaluacji;
- d) doprowadzenie do tego, że wszystkie diecezje będą częścią prowincji kościelnej i konferencji biskupów (por. CD 40);
- e) dookreślenie wiążącego charakteru decyzji podjętych przez konferencję biskupów w stosunku do każdej diecezji, której biskup brał udział w tych decyzjach.

126. W procesie synodalnym na początku 2023 roku odbyło się siedem kontynentalnych zgromadzeń kościelnych. Stanowiły one istotną nowość i dziedzictwo, które należy docenić jako skuteczny sposób realizacji nauczania soborowego na temat wartości

„każdego dużego terytorium społeczno-kulturowego” w poszukiwaniu „głębszego dostosowania na całym obszarze życia chrześcijańskiego” (AG 22). Potrzeba lepszego doprecyzowania ich statusu teologicznego i kanonicznego, jak również statusu kontynentalnych grup konferencji biskupów, aby wykorzystać ich potencjał dla dalszego rozwoju Kościoła synodalnego. Do przewodniczących kontynentalnych grup konferencji biskupów w szczególności należy zachęcanie i wspieranie kontynuacji tego doświadczenia.

127. W zgromadzeniach kościelnych (regionalnych, krajowych, kontynentalnych) członkowie, wyrażający i odzwierciedlający różnorodność Ludu Bożego (w tym także biskupów), uczestniczą w rozeznawaniu, które pozwala biskupom kolegialnie podejmować decyzje, wynikające z powierzonego im urzędu. To doświadczenie ukazuje, w jaki sposób synodalność pozwala na konkretne powiązanie zaangażowania wszystkich (świętego Ludu Bożego) z posługą niektórych (kolegium biskupów) w procesie podejmowania decyzji dotyczących misji Kościoła. Proponuje się, aby rozeznawanie obejmowało, w formach dostosowanych do różnorodności kontekstów, przestrzenie słuchania i dialogu z innymi chrześcijanami, przedstawicielami innych religii, instytucjami publicznymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i społeczeństwem jako całością.

128. Z powodu szczególnych sytuacji społecznych i politycznych, niektóre konferencje biskupów mają trudności z uczestnictwem w zgromadzeniach kontynentalnych lub ponadnarodowych organach kościelnych. Stolica Apostolska dołoży starań, aby je wspierać, promując dialog i wzajemne zaufanie z władzami państwowymi, tak aby zapewnić im możliwość nawiązywania relacji z innymi konferencjami biskupów w perspektywie wymiany darów.

129. Realizacja „zbawiennej «decentralizacji»” (EG 16) i efektywnej inkulturacji wiary, wymaga nie tylko uznania roli konferencji biskupów, lecz także ponownej ewaluacji instytucji synodów partykularnych, zarówno prowincjalnych, jak i plenarnych. Ich okresowe zwoływanie było

przez znaczną część historii Kościoła obowiązkiem i jest przewidziane przez obowiązujące prawo w obrządku łacińskim (por. KPK kan. 439-446). Synody takie powinny być zwoływane regularnie. Procedura zatwierdzania wniosków soborów partykularnych przez Stolicę Apostolską (*recognitio*) powinna zostać zreformowana, aby zachęcać do ich terminowej publikacji. Można to osiągnąć, wyznaczając dokładne terminy lub – w przypadku spraw czysto duszpasterskich lub dyscyplinarnych (niezwiązanych bezpośrednio z wiarą, moralnością czy dyscypliną sakramentalną) – wprowadzając domniemanie prawne, równoważne z milczącą zgodą.

POSŁUGA BISKUPA RZYMU

130. Proces synodalny pomógł na nowo spojrzeć na sposoby sprawowania posługi Biskupa Rzymu w świetle synodalności. Synodalność bowiem w sposób harmonijny łączy wymiar wspólnotowy (*wszyscy*), kolegialny (*niektórzy*) i personalny (*jeden*) każdego Kościoła lokalnego, jak i całego Kościoła. W tej perspektywie posługa Piotrowa Papieża jest nieodłączna od dynamiki synodalnej, wraz z wymiarem wspólnotowym, obejmującym cały Lud Boży, oraz kolegialnym, właściwym dla posługi biskupiej (por. CTI 64).

131. Możemy zatem zrozumieć wagę soborowego stwierdzenia, że „we wspólnocie kościelnej (*in ecclesiastica communione*) prawomocnie istnieją Kościoły partykularne, korzystające z własnych tradycji. Pozostaje przy tym nienaruszony prymat Stolicy Piotrowej, która przewodzi całemu zgromadzeniu miłości, sprawuje opiekę nad prawowitymi odrębnościami, a jednocześnie czuwa, aby nie przeszkadzały one jedności, lecz raczej jej służyły” (LG 13). Biskup Rzymu, źródło i fundament jedności Kościoła (por. LG 23), jest gwarantem synodalności: do niego należy zwoływanie Kościoła na Synod, przewodniczenie mu oraz zatwierdzenie jego wyników. Jako Następca Piotra, pełni wyjątkową rolę w strzeżeniu depozytu wiary i moralności, dbając o to, aby procesy synodalne były owocne dla jedności i świadectwa. Razem z Biskupem Rzymu, kolegium biskupów odgrywa niezastąpioną rolę w pasterskim prowadzeniu całego Kościoła (por. LG 22-23) oraz w promowaniu synodalności we wszystkich Kościołach lokalnych.

132. Jako gwarant jedności w różnorodności, Biskup Rzymu czuwa nad zachowaniem tożsamości katolickich Kościołów wschodnich, z poszanowaniem ich wiekowych tradycji teologicznych, kanonicznych, liturgicznych, duchowych i duszpasterskich. Kościoły te dysponują własnymi strukturami synodalnymi o charakterze decyzyjnym. Są nimi: Synod biskupów Kościoła patriarchalnego i arcybiskupiego większego (por. KKKW kan. 102 i nast., 152), Synod metropolitalny (por. KKKW kan. 137), Rada Hierarchów (por. KKKW kan. 155, § 1, 164 i nast.), oraz Zgromadzenia Hierarchów wielu Kościołów *sui iuris* (por. KKKW kan. 322). Jako Kościoły *sui iuris* pozostające w pełnej komunii z Biskupem Rzymu, zachowują swoją tożsamość wschodnią i swoją autonomię. W duchu synodalności warto wspólnie podjąć refleksję nad historią, by uleczyć rany przeszłości i zgłębić sposoby realizowania komunii, obejmujące również dostosowanie relacji między katolickimi Kościołami wschodnimi a Kurią Rzymską. Relacje między Kościołem łacińskim a katolickimi Kościołami wschodnimi powinny cechować się wzajemnym dzieleniem się i ubogacaniem oraz współpracą.

133. Aby umocnić te relacje, Zgromadzenie synodalne proponuje utworzenie Rady Patriarchów, Arcybiskupów Większych i Metropolitów Katolickich Kościołów Wschodnich, której przewodniczyłby Papież. Rada ta byłaby wyrazem synodalności oraz narzędziem wspierającym komunie i dzielenie się dziedzictwem liturgicznym, teologicznym, kanonicznym i duchowym. Emigracja wielu wiernych wschodnich do regionów obrządku łacińskiego niesie ryzyko osłabienia ich tożsamości. Aby zaradzić tej sytuacji, należy wypracować środki i przepisy, które maksymalnie wzmocnią współpracę między Kościołem łacińskim a katolickimi Kościołami wschodnimi. Zgromadzenie synodalne zaleca szczery dialog i braterską współpracę między biskupami łacińskimi i wschodnimi, aby zapewnić lepszą opiekę duszpasterską wiernym wschodnim pozbawionym kapłanów swojego obrządku oraz zagwarantować, przy zachowaniu właściwej autonomii, udział biskupów wschod-

nich w konferencjach episkopatu. Na koniec, Zgromadzenie proponuje Ojcu Świętemu zwołanie Specjalnego Synodu, aby wspierać konsolidację i odrodzenie katolickich Kościołów wschodnich.

134. Refleksja nad wykonywaniem posługi Piotrowej w kluczu synodalnym musi być prowadzona z perspektywy „zbawiennej «decentralizacji»” (EG 16), zalecanej przez Papieża Franciszka i postulowanej przez wiele konferencji biskupów. W sformułowaniu podanym przez konstytucję apostolską *Praedicate Evangelium*, należy „pozostawić w kompetencji pasterzy rozstrzygnięcie, w ramach wykonywania «swojego zadania nauczycielskiego» i pasterskiego kwestii, które dobrze znają i które nie naruszają jedności doktryny, dyscypliny i komunii Kościoła, działając zawsze z tą współodpowiedzialnością, która jest owocem i wyrazem owego specyficznego *mysterium communionis*, jakim jest Kościół” (PE II, 2). W tym kierunku można podążać, przeprowadzając studium teologiczne i kanoniczne w celu określenia, które kwestie powinny być zastrzeżone dla papieża (*reservatio papalis*), a które mogą zostać przekazane biskupom w ich Kościołach lub grupach Kościołów, zgodnie z niedawnym motu proprio *Competentias quasdam decernere* (15 lutego 2022). Dokument przyznaje bowiem, że „niektóre kompetencje władzy wykonawczej Kościołów lokalnych i instytucji kościelnych w zakresie przepisów kodeksowych, mające na celu zagwarantowanie jedności dyscypliny Kościoła powszechnego” odpowiadają „eklezyjalnej dynamice komunii” (*Wstęp*). Również opracowywanie norm kanonicznych przez tych, którzy mają takie zadania i władzę, powinno być prowadzone w stylu synodalnym i dojrzeć jako owoc rozeznawania eklezyjalnego.

135. Konstytucja apostolska *Praedicate Evangelium* określiła posługę Kurii Rzymskiej w sensie synodalnym i misyjnym, podkreślając, że „nie stoi [ona] pomiędzy papieżem a biskupami, ale raczej służy im obu, w sposób właściwy dla natury każdego z nich” (PE I, 8). Wdrażanie konstytucji powinno sprzyjać większej współpracy między dykasteriami i zachęcać do słuchania Kościołów lokalnych. Zachęca się dykasterie, aby przed opublikowaniem ważnych dokumentów normatywnych przeprowadziły konsultacje z konferencjami biskupów i odpowiednimi organami katolickich Kościołów wschodnich. W logice przejrzystości i odpowiedzialności, nakreślonej powyżej, można byłoby rozważyć formy okresowej ewaluacji pracy Kurii. Ewaluacja taka, z perspektywy synodalno-misyjnej, mogłaby również dotyczyć przedstawicieli papieskich. Wizyty *ad limina Apostolorum* stanowią kulminacyjny moment w relacjach pasterzy Kościołów lokalnych z Biskupem Rzymu oraz jego najbliższymi współpracownikami w Kurii Rzymskiej. Wielu biskupów wyraża pragnienie, aby zrewidować sposób ich przeprowadzania, tak aby stawały się one coraz bardziej okazją do otwartej wymiany i wzajemnego słuchania. Dla dobra Kościoła ważne jest wspieranie wzajemnego poznania i więzi komunii między członkami Kolegium Kardynalskiego, uwzględniając różnorodność ich pochodzenia i kultur. Synodalność powinna inspirować ich współpracę z posługą Piotrową oraz ich kolegialne rozeznawanie w trakcie konsystorzów zwyczajnych i nadzwyczajnych.

136. Wśród miejsc praktykowania synodalności i kolegialności na poziomie całego Kościoła z pewnością wyróżnia się Synod Biskupów, który konstytucja apostolska *Episcopalis communio* przekształciła z jednorazowego wydarzenia w proces eklezyjalny. Synod został ustanowiony przez św. Pawła VI jako zgromadzenie biskupów, zwoływane, aby wspierać Następcę Piotra w trosce o cały Kościół poprzez doradztwo. W obecnej formie, podzielony na etapy, jest wyrazem i narzędziem konstytucyjnej relacji między całym Ludem Bożym, Kolegium Biskupów i Papieżem. Cały święty Lud Boży, biskupi, odpowiedzialni za poszczególne części oraz Biskup Rzymu w pełni uczestniczą w procesie synodalnym, każdy zgodnie ze swoją funkcją. Uczestnictwo to przejawia się w zgromadzeniu synodalnym wokół papieża, które poprzez swój skład ukazuje katolickość Kościoła. W szczególności, jak wyjaśnił Papież Franciszek, skład tego XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego jest „czymś więcej niż faktem przypadkowym. Wyraża on sposób sprawowania posługi biskupiej, który jest zgodny z żywą Tradycją Kościołów i nauczaniem Soboru Watykańskiego II” (*Przemówienie Ojca świętego Franciszka, Pierwsza Kongregacja Generalna Drugiej Sesji Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, 2 października 2024*). Synod Biskupów, zachowując swój episkopalny charakter, dostrzegł i nadal będzie dostrzegał w uczestnictwie innych członków Ludu Bożego „formę, jaką sprawowanie władzy biskupiej ma przyjąć w Kościele, świadomym tego, że

jest konstytutywnie relacyjny, a zatem synodalny” (*tamże*) dla misji. W pogłębianiu tożsamości Synodu Biskupów istotne jest, aby połączenie między zaangażowaniem wszystkich (świętego Ludu Bożego), posługą niektórych (Kolegium Biskupów) i przewodnictwem jednego (Następcy Piotra) pojawiło się i było konkretnie realizowane w procesie synodalnym i na zgromadzeniach.

137. Jednym z ważniejszych owoców Synodu 2021-2024 jest wzmożone zaangażowanie ekumeniczne. Potrzeba znalezienia „takiej formy sprawowania prymatu, która [...] byłaby otwarta na nową sytuację” (UUS 95) stanowi fundamentalne wyzwanie zarówno dla misyjnego Kościoła synodalnego, jak i dla jedności chrześcijan. Synod z zadowoleniem przyjmuje niedawną publikację Dykasterii ds. Popierania Jedności Chrześcijan *Biskup Rzymu. Prymat i synodalność w dialogach ekumenicznych i w odpowiedziach na encyklikę ‘Ut unum sint’*, która przedstawia punkty do dalszego rozważenia. Dokument pokazuje, że promowanie jedności chrześcijan jest istotnym aspektem posługi Biskupa Rzymu, a droga ekumeniczna pozwoliła na głębsze zrozumienie tego wymiaru. Zawarte w nim konkretne propozycje dotyczą reinterpretacji lub oficjalnego komentarza do dogmatycznych definicji Soboru Watykańskiego I na temat prymatu. Wskazują również na potrzebę wyraźniejszego rozróżnienia zakresów odpowiedzialności papieża, promowania synodalności oraz poszukiwania modelu jedności opartego na eklezjologii komunii. Te wskazania otwierają obiecujące perspektywy dla drogi ekumenicznej. Zgromadzenie synodalne wyraża nadzieję, że dokument ten posłuży za podstawę do dalszych przemyśleń wraz z innymi chrześcijanami, „wyraźnie razem”, na temat sprawowania posługi jedności Biskupa Rzymu jako „uznawanej przez jednych i drugich posługi miłości” (UUS 95).

138. Bogactwo, jakie wnosi udział w Zgromadzeniu Synodalnym Braci Delegatów, pochodzących z innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, zachęca nas do poświęcenia większej uwagi praktykom synodalnym naszych ekumenicznych partnerów, zarówno ze Wschodu, jak i Zachodu. Dialog ekumeniczny ma fundamentalne znaczenie dla pogłębienia rozumienia synodalności i jedności Kościoła. Skłania nas, by wyobrażać sobie ekumeniczne praktyki synodalne, obejmujące nawet takie formy konsultacji i rozeznania w kwestiach wspólnych i naglących, jak zwołanie ekumenicznego synodu na temat ewangelizacji. Dialog ten zachęca nas również do wzajemnej odpowiedzialności za to, kim jesteśmy, co czynimy i czego nauczamy. U podstaw tej możliwości leży fakt, że jesteśmy zjednoczeni w jednym chrzcie, z którego wypływa tożsamość Ludu Bożego oraz moc komunii, uczestnictwa i misji.

139. W Roku Jubileuszowym 2025 przypada także rocznica pierwszego Soboru Powszechnego, podczas którego w sposób synodalny wypracowano Symbol Wiary jednoczący wszystkich chrześcijan. Przygotowania i wspólne uczczenie 1700. rocznicy Soboru Nicejskiego powinny być okazją do wspólnego pogłębienia i wyznawania wiary chrystologicznej oraz wprowadzania form synodalności wśród chrześcijan wszystkich tradycji. To również możliwość podejmowania odważnych inicjatyw na rzecz ustalenia wspólnej daty Wielkanocy, byśmy mogli świętować zmartwychwstanie Pana tego samego dnia, co stanie się opatrnościowo w 2025 roku, nadając większą siłę misyjną głoszeniu Tego, który jest życiem i zbawieniem całego świata.

Część V. „Tak i Ja was posyłam”

Formacja ludu uczniów – misjonarzy

*A Jezus znowu rzekł do nich: „Pokój wam!
Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam”.*

Po tych słowach tchnął na nich i powiedział im: „Weźmijcie Ducha Świętego!” (J 20, 21-22).

140. W paschalny wieczór Chrystus daje uczniom mesjański dar swojego pokoju i czyni ich uczestnikami swojej misji. Jego pokój jest pełnią bytu, harmonią z Bogiem, braćmi i siostrami oraz ze stworzeniem. Misja polega na głoszeniu Królestwa Bożego, ofiarując każdemu człowie-

kowi, nikogo nie wykluczając, miłosierdzie i miłość Ojca. Czują gest, który towarzyszy słowom Zmartwychwstałego, przypomina o tym, co Bóg uczynił na początku. Teraz, w Wieczerniku, wraz z tchnieniem Ducha Świętego, rozpoczyna się nowe stworzenie: rodzi się Lud uczniów misyjnych.

141. Aby święty Lud Boży mógł świadczyć o radości Ewangelii i wzrastać w realizowaniu synodalności, potrzebuje odpowiedniej formacji. Przede wszystkim w wolności synów i córek Bożych, naśladować Jezusa Chrystusa, kontemplując Go w modlitwie i dostrzegając Go w ubogich. Synodalność zakłada głęboką świadomość powołaniową i misyjną, będącą źródłem odnowy stylu relacji kościelnych, nowych dynamizmów uczestnictwa i rozeznawania eklezjalnego, a także kultury ewaluacji, które nie mogą być wprowadzone bez wspierania procesów formacji skierowanych na konkretne cele. Formacja do synodalnego życia Kościoła będzie sprzyjać uświadomieniu sobie, że dary otrzymane na chrzcie są talentami, które mają przynosić owoce dla dobra wszystkich: nie mogą być ukryte ani pozostawać nieaktywne.

142. Formacja uczniów – misjonarzy rozpoczyna się od inicjacji chrześcijańskiej i jest w niej zakorzeniona. W historii każdego z nas pojawiają się spotkania z wieloma osobami i grupami lub małymi wspólnotami, które przyczyniły się do wprowadzenia nas w relację z Panem i w komunie Kościoła: rodzicami i członkami rodziny, chrzestnymi, katechetami i wychowawcami, animatorami liturgii i pracownikami charytatywnymi, diakonami, kapłanami i samym biskupem. Czasami, po zakończeniu drogi inicjacji, więź ze wspólnotą słabnie, a formacja zostaje zaniedbana. Bycie uczniami-misjonarzami Pana nie jest jednak celem osiągniętym raz na zawsze. Oznacza ciągłe nawracanie się, wzrastanie w miłości „do miary wielkości według Pełni Chrystusa” (Ef 4, 13) i otwartość na dary Ducha Świętego potrzebne do żywego i radosnego świadectwa wiary. Dlatego ważne jest, aby na nowo odkryć, w jaki sposób niedzielne sprawowanie Eucharystii kształtuje chrześcijan: „Pełnią naszej formacji jest upodobnienie się do Chrystusa [...] Nie chodzi o proces myślowy, abstrakcyjny, ale o stawanie się Nim” (DD 41). Dla wielu wiernych niedzielna Eucharystia jest jedynym kontaktem z Kościołem: troska o jej celebrowanie w najlepszy możliwy sposób, ze szczególnym uwzględnieniem homilii i „aktywnego uczestnictwa” (SC 14) wszystkich, jest decydująca dla synodalności. We Mszy świętej dokonuje się to jako łaska dana z góry, zanim stanie się rezultatem naszych własnych wysiłków: pod przewodnictwem jednego i dzięki posłudze niektórych, wszyscy mogą uczestniczyć w podwójnym stole Słowa i Chleba. Dar komunii, misji i uczestnictwa – trzy podstawy synodalności – urzeczywistnia się i odnawia w każdej Eucharystii.

143. Jednym z postulatów, które podczas całego procesu synodalnego wybrzmiały najmocniej, jest potrzeba, aby formacja była integralna, ciągła i wspólnotowa. Jej celem nie jest jedynie przyswajanie wiedzy teoretycznej, lecz rozwijanie umiejętności otwartości i spotkania, dzielenia się i współpracy, wspólnej refleksji i rozeznawania oraz teologicznego odczytywania konkretnych doświadczeń. Formacja ta musi uwzględniać wszystkie wymiary osoby: intelektualny, emocjonalny, relacyjny i duchowy oraz obejmować konkretne doświadczenia, im towarzyszące. Równie mocno podkreślano potrzebę formacji, w której mężczyźni i kobiety: świeccy, osoby konsekrowane, duchowni i kandydaci do święceń uczestniczą razem. To pozwala im wzrastać we wzajemnym poznaniu i szacunku oraz w zdolności do współpracy. Wymaga to jednak obecności odpowiednich i kompetentnych formatorów, którzy swoim życiem potwierdzają to, co przekazują słowami. Tylko wówczas formacja stanie się rzeczywiście twórcza i przemieniająca. Nie należy także pomijać wkładu, jaki nauki pedagogiczne mogą wnieść w przygotowanie dobrze ukierunkowanych programów formacyjnych, uwzględniając procesy uczenia się dorosłych oraz na towarzyszenie osobom indywidualnym i wspólnotom. Dlatego konieczne jest inwestowanie w formację formatorów.

144. Kościół dysponuje wieloma miejscami i zasobami do formacji uczniów – misjonarzy: rodzinami, małymi wspólnotami, parafiami, stowarzyszeniami kościelnymi, seminariami, wspólnotami zakonnymi, instytucjami akademickimi, a także miejscami posługiwania i pracy z osobami wykluczonymi, doświadczeniami misyjnymi i wolontariatu. We wszystkich tych przestrzeniach wspólnota wyraża swoją zdolność do kształcenia uczniów i towarzyszenia w dawaniu świadectwa, umożliwiając spotkania, które często integrują ludzi z różnych pokoleń. W Kościele nikt nie jest

jedynie biernym odbiorcą formacji: wszyscy jesteśmy aktywnymi uczestnikami i mamy coś do ofiarowania innym. Pobożność ludowa jest również cennym skarbem Kościoła, który uczy cały pielgrzymujący Lud Boży.

145. Wśród praktyk formacyjnych, które mogą otrzymać nowy impuls dzięki synodalności, szczególną uwagę należy poświęcić katechezie. Powinna ona nie tylko wpisywać się w drogi wtajemniczenia chrześcijańskiego, ale stawać się coraz bardziej „wychodząca” i nastawiona na zewnątrz. Wspólnoty uczniów-misjonarzy będą potrafiły prowadzić ją w duchu miłosierdzia i zbliżać do doświadczeń każdego człowieka, docierając aż do peryferii egzystencjalnych, nie zapominając o odniesieniu do *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. W ten sposób katecheza może stać się „laboratorium dialogu” z mężczyznami i kobietami naszych czasów (por. Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium katechetyczne*, 54) i oświeślać ich poszukiwanie sensu życia. W wielu Kościołach katechiści stanowią kluczowy zasób dla towarzyszenia i formacji; w innych ich posługa powinna być bardziej doceniana i wspierana przez wspólnotę. Należy przy tym wyjść z logiki delegowania, która przeczy synodalności. Biorąc pod uwagę skalę zjawisk migracyjnych, ważne jest, aby katecheza sprzyjała wzajemnemu poznaniu między Kościołami krajów pochodzenia i krajów przyjmujących.

146. Oprócz środowisk i zasobów specyficznie duszpasterskich, wspólnota chrześcijańska jest obecna w licznych innych instytucjach edukacyjnych, takich jak szkoła, kształcenie zawodowe, uniwersytet, formacja do zaangażowania społecznego i politycznego, a także w świecie sportu, muzyki i sztuki. Pomimo różnorodności kontekstów kulturowych, które determinują bardzo odmienne praktyki i tradycje, instytucje edukacyjne o inspiracji katolickiej często mają kontakt z osobami, nie bywają w innych środowiskach kościelnych. Inspirowane praktykami synodalności, instytucje te mogą stać się laboratorium relacji opartych na przyjaźni i uczestnictwie, w kontekście, w którym świadectwo życia, kompetencje oraz organizacja edukacyjna mają w dużej mierze charakter świecki, z priorytetowym zaangażowaniem rodzin. W szczególności szkoły i uniwersytety inspirowane tradycją katolicką odgrywają kluczową rolę w dialogu między wiarą a kulturą oraz w moralnym wychowywaniu do wartości, oferując formację ukierunkowaną na Chrystusa, ikonę życia w pełni. Kiedy realizują tę misję, stają się zdolne promować alternatywę wobec modeli dominujących, często nacechowanych indywidualizmem i rywalizacją, pełniąc tym samym także rolę proroczą. W niektórych kontekstach są jedynym środowiskiem, w którym dzieci i młodzież mają kontakt z Kościołem. Gdy ich działalność opiera się na dialogu międzykulturowym i międzyreligijnym, ich działalność edukacyjna jest doceniana również przez osoby wywodzące się z innych tradycji religijnych jako forma promocji człowieka.

147. Wspólna formacja synodalna wszystkich ochrzczonych stanowi horyzont, w którym pojmuje się i praktykuje specyficzną formację konieczną dla poszczególnych posług i różnych form życia. Aby tak się stało, formacja ta musi być realizowana jako wymiana darów pomiędzy różnymi powołaniami (komunia), w perspektywie służby do wypełnienia (misja) oraz w stylu zaangażowania i wychowania do zróżnicowanej współodpowiedzialności (uczestnictwo). Ten postulat, który wyłonił się z mocą podczas procesu synodalnego, często wiąże się z koniecznością trudnej zmiany mentalności i z odnowionym podejściem do środowisk i procesów formacyjnych. Przede wszystkim jednak zakłada gotowość wewnętrzną do ubogacenia się przez spotkanie z braćmi i siostrami w wierze, co wymaga przezwyciężenia uprzedzeń i stronniczych poglądów. Ekumeniczny wymiar formacji nie może nie sprzyjać tej zmianie mentalności.

148. W trakcie procesu synodalnego szeroko wyrażano postulat, aby drogi rozeznania i formacji kandydatów do posługi święceń były kształtowane w duchu synodalności. Oznacza to, że powinny one przewidywać znaczący udział kobiet, włączenie w codzienne życie wspólnot oraz wychowanie do współpracy ze wszystkimi w Kościele i praktykowania rozeznania eklezjalnego. Taka formacja wymaga odważnego zaangażowania w przygotowanie odpowiednich formatorów. Zgromadzenie synodalne prosi o rewizję *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, która uwzględni wnioski wypracowane podczas Synodu, przekładając je na konkretne wskazania dotyczące formacji do synodalności. Ścieżki formacyjne powinny rozbudzać w kandydatach gorliwość do misji *ad gentes*. Nie mniej istotna jest formacja biskupów, aby mogli coraz lepiej wypełniać swoją misję łączenia

w jedno darów Ducha Świętego i sprawować powierzoną im władzę w stylu synodalnym. Synodalny styl formacji zakłada również obecność wymiaru ekumenicznego we wszystkich aspektach przygotowania do posługi święceń.

149. W formacji Ludu Bożego do synodalności konieczne jest uwzględnienie niektórych specyficznych obszarów, na które proces synodalny szczególnie zwrócił uwagę. Pierwszym z nich jest wpływ środowiska cyfrowego na procesy uczenia się, zdolność koncentracji, postrzeganie siebie i świata oraz budowanie relacji międzyludzkich. Kultura cyfrowa stanowi kluczowy wymiar świadectwa Kościoła we współczesnej kulturze, a jednocześnie staje się nowym polem misyjnym. Dlatego należy zadbać o to, aby chrześcijańskie przesłanie było obecne w przestrzeni cyfrowej w sposób wiarygodny i wolny od ideologicznych zniekształceń treści. Choć technologie cyfrowe mają ogromny potencjał do poprawy jakości życia, mogą również powodować szkody i rany, takie jak cyberprzemoc, dezinformacja, wykorzystywanie seksualne czy uzależnienia. Ważne jest, aby instytucje edukacyjne Kościoła pomagały dzieciom i dorosłym rozwijać umiejętności krytycznego myślenia, pozwalające na bezpieczne poruszanie się w sieci.

150. Innym niezwykle istotnym obszarem jest promocja w środowiskach kościelnych kultury ochrony (*safeguarding*), tak aby wspólnoty stawały się coraz bezpieczniejszymi miejscami dla osób małoletnich i bezbronnych. Podjęto już działania mające na celu wyposażenie struktur Kościoła w przepisy oraz procedury prawne, które umożliwiają zapobieganie nadużyciom i szybkie reagowanie na niewłaściwe zachowania. Należy kontynuować te wysiłki, oferując odpowiednią, specjalistyczną i ciągłą formację osobom pracującym z małoletnimi i słabszymi dorosłymi, aby działały kompetentnie i potrafiły rozpoznawać, często dyskretne, sygnały świadczące o dramatach, których doświadczają potrzebujący pomocy. Przyjmowanie i wspieranie ofiar nadużyć to delikatne, ale nieodzowne zadanie, wymagające głęboko ludzkiej postawy, i musi być podejmowane z pomocą osób wykwalifikowanych. Wszyscy musimy dać się poruszyć ich cierpieniem i praktykować taką bliskość, która poprzez konkretne wybory podnosi ich, pomaga im i przygotowuje inną przyszłość dla wszystkich. Procesy ochrony (*safeguarding*) muszą być stale monitorowane i ewaluowane. Ofiary i osoby ocalałe powinny być przyjmowane i wspierane z wielką wrażliwością.

151. Zagadnienia związane z nauką społeczną Kościoła, zaangażowaniem na rzecz pokoju i sprawiedliwości, troską o wspólny dom oraz dialogiem międzykulturowym i międzyreligijnym powinny być szerzej rozpowszechniane wśród Ludu Bożego. Dzięki temu działania uczniów-misjonarzy będą mogły skuteczniej wpływać na budowę bardziej sprawiedliwego i braterskiego świata. Zaangażowanie na rzecz ochrony życia i praw człowieka, sprawiedliwego porządku społecznego, godności pracy, sprawiedliwej i solidarnej gospodarki oraz ekologii integralnej stanowią część misji ewangelizacyjnej, którą Kościół jest wezwany żyć oraz urzeczywistniać w historii.

Zakończenie

Uczta dla wszystkich ludów

A kiedy zeszli na łód, ujrzeni rozłożone ognisko, a na nim ułożoną rybę oraz chleb. [...]

Rzekł do nich Jezus: „Chodźcie, posilcie się!”

Żaden z uczniów nie odważył się zadać Mu pytania: „Kto Ty jesteś?”, bo wiedzieli, że to jest Pan.

A Jezus przyszedł, wziął chleb i podał im – podobnie i rybę (J 21, 9. 12. 13).

152. Opis cudownego połowu ryb kończy się uczta. Zmartwychwstały poprosił uczniów, by usłuchali Jego słowa, zarzucili sieci i wyciągnęli je na brzeg; jednak to On sam przygotowuje stół i zaprasza do wspólnego posiłku. Są chleby i ryby dla wszystkich, jak wtedy, gdy rozmnożył je dla głodnego tłumu. Najważniejsze jednak jest zdumienie i zachwyt Jego obecnością – tak wyraźną i promienną, że nie wymaga pytań. Jedząc ze swoimi uczniami, po tym jak Go opuścili i zaparli się Go, Zmartwychwstały ponownie otwiera przestrzeń komunii i na zawsze odciska w sercach uczniów znamię miło-

sierdza, które otwiera na przyszłość. Z tego powodu świadkowie Paschy określają siebie w następujący sposób: „którzyśmy z Nim jedli i pili po Jego zmartwychwstaniu” (Dz 10, 41).

153. W posiłkach spożywanych przez Zmartwychwstałego z uczniami dopełnia się wizja uczy proroaka Izajasza, która inspirowała prace Zgromadzenia Synodalnego – obfity i wyborny stół przygotowany przez Pana na szczycie góry, symbol wspólnoty i jedności, przeznaczony dla wszystkich narodów (por. Iz 25, 6-8). Stół, który Pan przygotowuje swoim uczniom po wydarzeniach paschalnych, jest znakiem, że eschatologiczna uczta już się rozpoczęła. Choć w pełni objawi się dopiero w niebie, stół łaski i miłosierdzia jest już zastawiony dla wszystkich, a Kościół ma misję niesienia tego wspaniałego przesłania w zmieniającym się świecie. Karmiąc się w Eucharystii Ciałem i Krwią Pana, Kościół wie, że nie może zapomnieć o ubogich, ostatnich, wykluczonych, tych, którzy nie znają miłości i pozbawieni są nadziei, ani o tych, którzy nie wierzą w Boga czy nie utożsamiają się z żadną ustanowioną religią. Przynosi ich Panu w modlitwie, by następnie wychodzić im na spotkanie z kreatywnością i odwagą, którą wzbudza Duch Święty. W ten sposób synodalność Kościoła staje się prorocstwem społecznym, inspirując nowe drogi także w polityce i ekonomii, współpracując ze wszystkimi, którzy wierzą w braterstwo i pokój we wzajemnej wymianie darów ze światem.

154. Przeżywając proces synodalny, na nowo uświadomiliśmy sobie, że zbawienie, które przyjmujemy i głosimy, dokonuje się poprzez relacje. Przeżywamy je i świadczymy o nim razem. Historia jawi się nam jako tragicznie naznaczona przez wojny, rywalizację o władzę, niezliczone niesprawiedliwości i akty przemocy. Wiemy jednak, że Duch Święty zasiał w sercu każdego człowieka pragnienie autentycznych relacji i prawdziwych więzi. Już świat stworzony mówi o jedności i dzieleniu się, o różnorodności i przeplataniu różnych form życia. Wszystko pochodzi z harmonii i do niej zmierza, nawet gdy cierpi z powodu niszczącej rany zła. Ostatecznym znaczeniem synodalności jest świadectwo, jakie Kościół ma dawać o Bogu, Ojcu, Synu i Duchu Świętym, o harmonii miłości, która wypływa z wnętrza, aby dawać siebie światu. Idąc w stylu synodalnym, w splecionych ze sobą powołaniach, charyzmatkach i posługach, wychodząc na spotkanie wszystkim, by nieść radość Ewangelii, możemy doświadczać komunii, która zbawia – z Bogiem, z całą ludzkością oraz z całym stworzeniem. W ten sposób, dzięki dzieleniu się, już teraz zaczniemy kosztować uczy życia, którą Bóg ofiaruje wszystkim narodom.

155. Najświętszej Maryi Pannie, noszącej wspaniały tytuł *Hodegetria*, Tej, która wskazuje drogę i prowadzi, zawierzamy rezultaty tego Synodu. Niech Ona, Matka Kościoła, która w Wieczerniku pomogła rodzącej się wspólnocie otworzyć się na nowość Pięćdziesiątnicy, uczy nas, jak być Ludem uczniów-misjonarzy, idących razem – być Kościołem synodalnym.

Z Watykanu, 26 października 2024 roku

Franciszek

Aneks

Teksty Ojca Świętego zawarte w Aneksie odnoszą się do Drugiej Sesji XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (2–27 października 2024 r.).

Pierwsza Kongregacja Generalna – Przemówienie Ojca Świętego Franciszka

Aula Pawła VI, środa, 2 października 2024

Drodzy Bracia i Siostry!

Odkąd Kościół Boży został „zwołany na Synod”, w październiku 2021 roku, przebyliśmy razem część długiej drogi, do której Bóg Ojciec zawsze powoływał swój lud, posyłając go do wszystkich narodów, aby nieść radosną nowinę, że Jezus Chrystus jest naszym pokojem (Ef 2, 14) i umacniając go w jego misji Duchem Świętym.

To Zgromadzenie, prowadzone przez Ducha Świętego, który „nagina co jest harde, rozgrzewa serca twarde, prowadzi zabłąkane”, będzie musiało wnieść swój wkład, by urzeczywistnić synodalny Kościół misyjny, który potrafiłby wyjść z samego siebie i przebywać na peryferiach geograficznych i egzystencjalnych, troszcząc się o nawiązanie więzi ze wszystkimi w Chrystusie, naszym Bracie i Panu.

Jest pewien tekst autora duchowego z IV wieku [1], który mógłby podsumować to, co dzieje się, gdy Duch Święty działa począwszy od chrztu, który rodzi wszystkich w równej godności. Doświadczenia, które opisuje, pozwalają nam rozpoznać, co wydarzyło się w ciągu tych trzech lat, i co może się jeszcze wydarzyć.

Refleksja tego autora duchowego pomaga nam zrozumieć, że Duch Święty jest niezawodnym przewodnikiem, a naszym pierwszym zadaniem jest nauczenie się rozpoznawania Jego głosu, ponieważ przemawia On we wszystkich i we wszystkim, a ten proces synodalny sprawił, iż tego doświadczyliśmy.

Duch Święty towarzyszy nam zawsze. Jest pocieszeniem w smutku i płaczu, zwłaszcza wówczas, gdy – właśnie z powodu miłości, jaką żywimy dla ludzkości – w obliczu tego, co nie jest dobre, panujących niesprawiedliwości, uporczywego opierania się reagowaniu dobrem w obliczu zła, trudnościami w przebaczeniu, braku odwagi w dążeniu do pokoju, ogarnia nas przerażenie, wydaje się nam, że nic więcej nie można uczynić i poddajemy się rozpacz. Tak jak nadzieja jest najskromniejszą, ale najsilniejszą cnotą, tak rozpacz jest najgorszą, najsilniejszą.

Duch Święty ociera łzy i pociesza, ponieważ przekazuje Bożą nadzieję. Bóg nie ustaje, bo Jego miłość jest niestrudzona.

Duch Święty przenika tę część nas, która często przypomina salę sądową, gdzie stawiamy podsądnych na ławie oskarżonych i wydajemy osady, głównie potępienia. To właśnie ten autor w swojej homilii mówi nam, że Duch Święty rozpala ogień w tych, którzy Go przyjmują, „ogień tak wielkiej radości i miłości, że gdyby to było możliwe, przyjęliby do serca wszystkich, dobrych i złych, bez żadnego rozróżnienia”. Dzieje się tak dlatego, że Bóg przyjmuje każdego, nie zapominajmy: każdego, każdego, każdego i zawsze, i każdemu oferuje nowe możliwości życia, aż do ostatniej chwili. I właśnie dlatego musimy przebaczać każdemu i zawsze, wiedząc, że gotowość do przebaczenia rodzi się z doświadczenia, że nam przebaczone. Tylko jeden nie może przebaczyć: ten, któremu nie przebaczone.

Wczoraj, podczas czuwania pokutnego, mieliśmy takie doświadczenie. Prosiłiśmy o przebaczenie, uznaliśmy, że jesteśmy grzesznikami. Odłożyliśmy na bok pychę, oderwaliśmy się od zarozumiałości, że czujemy się lepsi od innych. Czy staliśmy się bardziej pokorni?

Pokora jest również darem Ducha Świętego: musimy Go o nią prosić. Pokora, jak mówi etymologia tego słowa [po łacinie], przywraca nas do ziemi, do *próchnicy* [łac. *humus*] i przypomina nam o pochodzeniu, gdzie bez tchnienia Stwórcy pozostalibyśmy błotem bez życia. Pokora pozwala nam patrzeć na świat, uznając, że nie jesteśmy lepsi od innych. Jak mówi św. Paweł: „Nie uważajcie sami siebie za mądrych” (Rz 12, 16). A nie można być pokornym bez miłości. Chrześcijanie powinni być jak te kobiety opisane przez Dantego Alighieri w jednym z sonetów, kobiety, które ogarnia smutek w sercu po stracie ojca swojej przyjaciółki, Beatrycze: „Wy co stąpacie, zwiesiwszy ramiona / I głowy, jak ten, co nim ból owłada” (*Życie nowe*, XXII, przekł. Edward Porębowicz, Warszawa 1960, s. 35). Jest to pokora solidarna i pełna współczucia tych, którzy czują się bratem i siostrą wszystkich, odczuwając ten sam ból i rozpoznając w ranach i cierpieniach każdego z nas rany i cierpienia naszego Pana.

Zachęcam was do medytacji na modlitwie nad tym pięknym tekstem duchowym i do uznania, że Kościół – *semper reformanda* – [pl. zawsze potrzebuje reformy] nie może kroczyć i odnawiać się bez Ducha Świętego i Jego niespodzianek; nie pozwalając się kształtować ręką Boga Stwórcy, Syna, Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego, jak uczy nas św. Ireneusz z Lyonu (*Przeciw herezjom*, IV, 20, 1).

Odkąd bowiem na początku Bóg uczynił z ziemi mężczyznę i niewiastę; odkąd Bóg powołał Abrahama, aby był błogosławieństwem dla wszystkich narodów ziemi i powołał Mojżesza, aby prowadził przez pustynię lud wyzwolony z niewoli; odkąd Dziewica Maryja przyjęła Słowo, które uczyniło Ją Matką Syna Bożego według ciała i Matką każdego ucznia i każdej uczennicy Jej Syna; odkąd

Pan Jezus, ukrzyżowany i zmartwychwstały zesłał Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy: od tego czasu jesteśmy w drodze, jako „ci, którzy dostąpili miłosierdzia”, ku pełnemu i ostatecznemu wypełnieniu miłości Ojca. I nie zapominajmy o tym słowie: jesteśmy *tymi, którzy dostąpili miłosierdzia*.

Znamy piękno i trud drogi. Idziemy nią razem jako lud, który także w obecnym czasie, jest znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego (LG 1). Idziemy nią razem „z”, i „dla” każdego mężczyzny i każdej kobiety dobrej woli, w których łaska działa w sposób niewidzialny (GS 22). Idziemy nią przekonani o relacyjnej istocie Kościoła, troszcząc się o to, aby relacje, które są nam dane i które są powierzone naszej odpowiedzialności i naszej kreatywności, były zawsze przejawem darmości miłosierdzia. Samozwańczy chrześcijanin, który nie wchodzi w darmość i w miłosierdzie Boga, jest po prostu ateistą przebranym za chrześcijanina. Boże miłosierdzie czyni nas wiarygodnymi i odpowiedzialnymi.

Siostry, bracia, idziemy tą drogą, wiedząc, że jesteśmy wezwani do odzwierciedlania światła naszego słońca, którym jest Chrystus, [do bycia] jak błądy księżyc, tymi którzy wiernie i z radością podejmują misję bycia dla świata sakramentem tego światła, które nie jaśnieje od nas samych.

XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, obecnie w swojej Drugiej Sesji, reprezentuje w oryginalny sposób to „podążanie razem” ludu Bożego.

Inspiracja, którą podjął Papież Paweł VI, ustanawiając Synod Biskupów w 1965 roku, okazała się bardzo owocna. W ciągu sześćdziesięciu lat, jakie upłynęły od tego czasu nauczyliśmy się dostrzegać w Synodzie Biskupów podmiot pluralistyczny i symfoniczny, zdolny do wspierania drogi i misji Kościoła katolickiego, skutecznie wspomagający Biskupa Rzymu w jego służbie na rzecz jedności wszystkich Kościołów i całego Kościoła.

Paweł VI był świadomy, że „Synod, ten, który podobnie jak wszystkie inne instytucje ludzkie, może z biegiem czasu przybierać coraz to doskonalszą formę” (*Apostolica sollicitudo*). Konstytucja apostolska *Episcopalis communio* zamierzała docenić doświadczenia różnych zgromadzeń synodalnych (zwyczajnych, nadzwyczajnych, specjalnych), wyraźnie ustanawiając zgromadzenie synodalne jako proces, a nie tylko wydarzenie.

Proces synodalny jest również procesem uczenia się, w trakcie którego Kościół uczy się lepiej poznawać siebie samego i określać formy działania duszpasterskiego najbardziej dostosowane do misji powierzonej mu przez Pana. Ten proces uczenia się obejmuje również formy sprawowania posługi pasterzy, zwłaszcza biskupów.

Kiedy postanowiłem zwołać jako pełnoprawnych członków tego XVI Zgromadzenia także znaczną liczbę osób świeckich i konsekrowanych (mężczyzn i kobiet), diakonów i prezbiterów, rozwijając to, co było już częściowo przewidziane dla poprzednich Zgromadzeń, uczyniłem to zgodnie z rozumieniem sprawowania posługi biskupiej wyrażonym przez Sobór Watykański II: biskup, zasada i widzialny fundament jedności Kościoła partykularnego, nie może przeżywać swojej posługi inaczej, jak tylko w Ludzie Bożym, z Ludem Bożym, poprzedzając, będąc pośród i podążając za powierzoną mu częścią Ludu Bożego. To inkluzywne rozumienie posługi biskupiej wymaga wyrażenia się i rozpoznawalności, unikając jednocześnie dwóch zagrożeń: pierwszym jest abstrakcyjność, która zapomina o owocnej konkretności miejsc i relacji oraz o wartości każdej osoby; drugim zagrożeniem jest zerwanie komunii poprzez przeciwstawienie hierarchii wiernym świeckim. Z pewnością nie chodzi o zastąpienie jednych drugimi, podekscytowanymi okrzykiem: teraz nasza kolej! Nie, to nie jest w porządku: „teraz nasza kolej, świeckich”, „teraz nasza kolej, księży”, nie, to nie jest w porządku.

Jesteśmy natomiast wezwani do wspólnego doskonalenia się w sztuce symfonicznej, w kompozycji, która jednoczy nas wszystkich w służbie Bożego miłosierdzia, zgodnie z różnymi posługami i charyzmatami, a zadaniem biskupa jest ich rozpoznawanie i promowanie.

Wspólne podążanie, nas wszystkich, wszystkich, wszystkich, jest procesem, w którym Kościół, posłuszny działaniu Ducha Świętego, wrażliwy na znaki czasu (GS 4), nieustannie się odnawia i doskonali swoją sakramentalność, aby być wiarygodnym świadkiem misji, do której jest powołany,

aby zgromadzić wszystkie narody ziemi w jeden lud, oczekiwany na końcu, kiedy sam Bóg pozwoli nam zasiąść do przygotowanej przez Niego uczty (por. Iz 25, 6-10).

Skład tego XVI zgromadzenia jest zatem czymś więcej niż faktem przypadkowym. Wyraża on sposób sprawowania posługi biskupiej, który jest zgodny z żywą Tradycją Kościołów i nauczaniem Soboru Watykańskiego II: biskup, podobnie jak każdy inny chrześcijanin, nigdy nie może myśleć o sobie „bez innych”. Tak jak nikt nie jest zbawiony w pojedynkę, tak głoszenie zbawienia potrzebuje wszystkich, i aby wszyscy zostali wysłuchani.

Obecność w Zgromadzeniu Synodu Biskupów członków, którzy nie są biskupami, nie umniejsza „episkopalnego” wymiaru Zgromadzenia. Mówię to ze względu na niektóre plotki, które docierały z jednej strony do drugiej. Tym bardziej nie ogranicza ani nie uchyla władzy właściwej poszczególnym biskupom i Kolegium Biskupów. Sygnalizuje raczej formę, jaką sprawowanie władzy biskupiej ma przyjąć w Kościele, świadomym tego, że jest konstytutywnie relacyjny, a zatem synodalny. Relacja z Chrystusem i między wszystkimi w Chrystusie – tymi, którzy tam są i tymi, którzy jeszcze tam nie są, ale są oczekiwani przez Ojca – urzeczywistnia istotę i kształtuje formę Kościoła w każdym czasie.

Należy określić, w odpowiednim czasie, różne formy „kolegialnego” i „synodalnego” sprawowania posługi biskupiej (w Kościołach partykularnych, w grupach Kościołów, w całym Kościele), zawsze z poszanowaniem depozytu wiary i żywej Tradycji, zawsze odpowiadając na to, czego Duch żąda od Kościołów w tym konkretnym czasie i w różnych kontekstach, w których one żyją. I nie zapominajmy, że Duch jest harmonią. Pomyślmy o poranku Pięćdziesiątnicy: panował wtedy straszny bałagan, ale On stworzył harmonię w tym bałaganie. Nie zapominajmy, że On jest harmonią: nie jest to harmonia wyrafinowana czy intelektualna; jest wszystkim, jest harmonią egzystencjalną.

To Duch Święty sprawia, że Kościół jest nieustannie wierny nakazowi Pana Jezusa Chrystusa i nieustannie słucha Jego słowa. Duch prowadzi uczniów do całej prawdy (J 16, 13). Prowadzi także nas, zgromadzonych w Duchu Świętym na tym Zgromadzeniu, abyśmy po trzech latach podróży, udzielili odpowiedzi na pytanie „jak być misyjnym Kościołem synodalnym”. Dodałbym „miłosiernym”.

Z sercem pełnym nadziei i wdzięczności, świadomy wymagającego zadania, które zostało wam powierzone (które zostało *nam* powierzone), życzę wszystkim, aby chętnie otworzyli się na działanie Ducha Świętego, naszego niezawodnego przewodnika, naszej pociechy. Dziękuję.

[1] Por. Makary z Aleksandrii *Hom.* 18, 7-11; PG 34, 639-642.

17. Kongregacja Generalna – Pozdrowienie końcowe

Aula Pawła VI, sobota, 26 października 2024

Drodzy Bracia i Siostry!

W *Dokumencie końcowym* zebraliśmy owoce lat, co najmniej trzech, w których słuchaliśmy Ludu Bożego, aby lepiej zrozumieć, jak być „Kościołem synodalnym” – jest to słuchanie Ducha Świętego – w tych czasach. Biblijne odniesienia, które otwierają każdy rozdział, kształtują przesłanie poprzez odniesienia do gestów i słów Zmartwychwstałego Pana, który wzywa nas, abyśmy byli świadkami Jego Ewangelii, najpierw życiem, a potem słowami.

Dokument, w którym wyraziliśmy nasz głos, jest potrójnym darem:

Po pierwsze dla mnie, Biskupa Rzymu. Zwołując Kościół Boży na Synod byłem świadomy, że potrzebuję was, biskupów i świadków drogi synodalnej. Dziękuję!

Również Biskup Rzymu, przypominam to sobie, często, i wam, musi ćwiczyć się w słuchaniu, a raczej chce ćwiczyć się w słuchaniu, aby móc odpowiedzieć na Słowo, które powtarza mu każdego dnia: „Utwierdzaj twoich braci i siostry... Paś owieczki Moje”.

Moim zadaniem, jak dobrze wiecie, jest ochrona i promowanie – jak uczy nas św. Bazyli – harmonii, którą Duch nadal rozprzestrzenia w Kościele Bożym, w relacjach między Kościołami, pomimo wszystkich zmagania, napięć i podziałów, które naznaczają jego drogę do pełnego objawienia się Królestwa Bożego, do którego wyobrażenia sobie, jako uczy przygotowanej przez Boga dla wszystkich narodów, zachęca nas wizja proroka Izajasza. Dla wszystkich, w nadziei, że nikogo nie zabraknie. Dla wszystkich, dla wszystkich, dla wszystkich! Niech nikt nie pozostanie na zewnątrz, dla wszystkich. Kluczowym słowem jest harmonia. To, czego dokonuje Duch, w chwili pierwszego mocnego objawienia, w poranek Pięćdziesiątnicy, to zharmonizowanie wszystkich tych różnic, wszystkich tych języków... Harmonia. To jest to, czego naucza Sobór Watykański II, gdy mówi, że Kościół jest „jak sakrament”: jest znakiem i narzędziem oczekiwania Boga, który już zastawił stół i czeka. Jego łaska, poprzez Jego Ducha, szepcze słowa miłości do serca każdego z nas. Jest nam dane wzmacniać głos tego szeptu, nie zagłuszając go; otwierać drzwi, nie wznosząc murów. Ileż zła czynią kobiety i mężczyźni w Kościele, wznosząc mury, ileż zła! Ci wszyscy, wszyscy, wszyscy! Nie możemy zachowywać się jak „rozdawnicy Łaski”, którzy przywłaszczają sobie skarb, wiążąc ręce miłosiernemu Bogu. Pamiętajcie, że rozpoczęliśmy to Zgromadzenie Synodalne prosząc o przebaczenie, doznając zawstydzenia, uznając, że wszyscy dostąpiliśmy miłosierdzia.

Jest taki wiersz Madeleine Delbr el, mistyczki z peryferii, która nawoływała: „przede wszystkim nie być skostniałym” – skostnienie jest grzechem, jest grzechem, który czasami przenika duchownych, konsekrowanych mężczyzn i kobiety. Przeczytam wam kilka wersetów Madeleine Delbr el, które są modlitwą. Mówi ona tak:

*Dlatego myślę, że być może masz już dość
tych ludzi, którzy zawsze mówią o służeniu Ci z mentalnością przywódcy,
o poznawaniu Cię w aurze profesorskiej,
o docieraniu do Ciebie według sportowych reguł,
o kochaniu Cię tak, jak kocha się w starym małżeństwie*

...

*Daj nam przeżywać nasze życie
nie jako partię szachów, w której wszystko jest obliczone, nie jako grę, w której wszystko jest
trudne,
nie jak twierdzenie, które łamie nam głowę,
ale jak niekończące się święto, gdzie spotkanie jest odnawiane, jak bal,
jak taniec,
w ramionach Twej łaski,
przy muzyce, która wypełnia wszechświat miłością.*

Te wersety mogą stać się tłem muzycznym, na którym przyjmujemy *Dokument Końcowy*. A teraz, w świetle tego, co wyłoniło się z drogi synodalnej, są i będą decyzje do podjęcia.

W tym czasie wojen, musimy być świadkami pokoju, także ucząc się nadawać prawdziwą formę „współbiedowaniu” różnic.

Dlatego nie zamierzam publikować „adhortacji apostołskiej”, wystarczy to, co zatwierdziliśmy. *Dokument* zawiera już bardzo konkretne wskazania, które mogą być przewodnikiem dla misji Kościołów na różnych kontynentach, w różnych kontekstach: dlatego udostępniam go wszystkim od razu, to też powiedziałem, że należy go opublikować. Chcę w ten sposób docenić wartość zakończonej drogi synodalnej, którą poprzez ten *Dokument* przekazuję świętemu wiernemu Ludowi Bożemu.

Odnosnie niektórych aspektów życia Kościoła, podkreślonych w *Dokumencie*, a także odnośnie tematów, powierzonych dziesięciu „Grupom Studyjnym”, które muszą pracować w wolności, aby przedstawić mi propozycje, potrzeba [jeszcze] czasu, aby można było dojrzeć do decyzji, które obejmą cały Kościół. Będę więc nadal słuchał biskupów i powierzonych im Kościołów.

Nie jest to klasyczny sposób odkładania decyzji w nieskończoność. Odpowiada to stylowi synodalnemu, w jakim należy sprawować posługę Piotrową: słuchać, zwoływać, rozeznawać, decydować i oceniać. Na tych etapach konieczne są przerwy, cisza, modlitwa. Jest to styl, którego uczymy się razem, stopniowo. Duch Święty wzywa nas i wspiera w tej nauce, którą musimy rozumieć jako proces nawrócenia.

Sekretariat Generalny Synodu i wszystkie Dykasterie Kurii pomogą mi w tym zadaniu.

Dokument jest darem dla całego wiernego Ludu Bożego, w różnorodności jego środków wyrazu. Jest rzeczą oczywistą, że nie wszyscy go przeczytają: to przede wszystkim wy, wraz z wieloma innymi, zadbacie o to, by to, co zawiera, było dostępne w Kościołach lokalnych. Tekst, bez świadectwa waszego doświadczenia, straciłby wiele ze swej wartości.

Drodzy bracia i siostry, to, czego doświadczyliśmy, jest darem, którego nie możemy zatrzymać dla siebie. Impuls płynący z tego doświadczenia, którego *Dokument* jest odzwierciedleniem, daje nam odwagę, by świadczyć, że można podążać razem w różnorodności, nie potępiając się nawzajem.

Pochodzimy ze wszystkich części świata, naznaczonych przemocą, ubóstwem, obojętnością. Razem, z nadzieją, która nie zawodzi, zjednoczeni w miłości Boga rozlanej w naszych sercach, możemy nie tylko marzyć o pokoju, ale zaangażować się ze wszystkich sił, aby, być może bez mówienia tyle o synodalności, pokój został osiągnięty poprzez procesy słuchania, dialogu i pojednania. Kościół synodalny dla misji, teraz, potrzebuje, aby dzieleniu się słowem towarzyszyły czyny. I to jest droga.

Wszystko to jest darem Ducha Świętego: *to On tworzy harmonię i On jest harmonią*. Św. Bazyli ma bardzo piękną teologię na ten temat; jeśli możecie, to przeczytajcie jego traktat o Duchu Świętym. On jest harmonią. Bracia i siostry, niech ta harmonia trwa także wtedy, gdy opuścimy tę salę, a Tchnienie Zmartwychwstałego niech pomaga nam dzielić się otrzymanymi darami.

I pamiętajcie – to znowu słowa Madeleine Delbrêl – że „są miejsca, gdzie tchnie Duch, ale jest Duch, który tchnie we wszystkich miejscach”.

Chciałbym podziękować wam wszystkim i podziękujemy sobie nawzajem. Dziękuję Kardynałowi Grechowi i Kardynałowi Hollerichowi za pracę, którą wykonali, dwóm Sekretarzom, Nathalie i San Martínowi – dobrze się spisaliście! Księdzu Batocchio i ojcu Coście, którzy tak bardzo nam pomogli! Pozdrawiam wszystkich, którzy pracowali za kulisami i bez których nie moglibyśmy tego wszystkiego zrealizować. Dziękuję bardzo! Niech Pan was błogosławi. Módlmy się za siebie nawzajem. Dziękuję!

Przyp. red. Oficjalne polskie tłumaczenie Dokumentu Końcowego Synodu zostało opublikowane 18 grudnia 2024 roku wraz z Notą towarzyszącą Ojca Świętego Franciszka oraz aneksem. Dokument dostępny jest na stronie internetowej www.synod.va. Link bezpośredni: https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2024-10-26_final-document/PL_Documento-finale_241217_092435.pdf (dostęp: 31.12.2024)

2. Dokumenty Nuncjatury Apostolskiej w Polsce

Przyjęcie rezygnacji abp. Andrzeja Dzięgi.

Bp Zbigniew Zieliński – administratorem archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej *sede vacante* (24.02.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 415/24

K O M U N I K A T

Ojciec Święty Franciszek:

Przyjął rezygnację arcybiskupa Andrzeja DZIĘGI z posługi arcybiskupa metropolity szczecińsko-kamieńskiego.

Mianował administratora apostołskiego archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej *sede vacante* w osobie biskupa koszalińsko-kołobrzесьkiego Zbigniewa ZIELIŃSKIEGO.

Warszawa, 24 lutego 2024 roku

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

Wyjaśnienie związane z rezygnacją arcybiskupa szczecińsko-kamieńskiego (26.02.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce

KOMUNIKAT

Odpowiadając na pojawiające się pytania, Nuncjatura Apostolska precyzuje, że decyzje związane z odejściem abp. Andrzeja Dzięgi z urzędu arcybiskupa metropolity szczecińsko-kamieńskiego zostały podjęte w następstwie dochodzenia prowadzonego z ramienia Stolicy Apostolskiej w sprawie zarządzania diecezją, a w szczególności zaniechań, o których mowa w dokumencie papieskim *Vos estis lux mundi*.

Warszawa, dnia 26.02.2024

Przyjęcie rezygnacji bp. Andrzeja Dziuby.

Bp Wojciech Osial – administratorem apostołskim diecezji łowickiej *sede vacante* (9.03.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce

N. 505/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek:

1. Przyjął rezygnację biskupa Andrzeja DZIUBY z posługi biskupa łowickiego.
2. Mianował administratora apostołskiego diecezji łowickiej *sede vacante* w osobie biskupa pomocniczego tejże diecezji Wojciecha Tomasza OSIALA.

Warszawa, 9 marca 2024 roku.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

Wyjaśnienie związane z rezygnacją biskupa łowickiego (9.03.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek przyjął dzisiaj rezygnację biskupa łowickiego Andrzeja Dziuby, którą tenże biskup złożył na prośbę Stolicy Apostolskiej.

Zostały bowiem stwierdzone trudności w zarządzaniu diecezją, a w szczególności zaniechania w prowadzeniu spraw o wykorzystanie seksualne popełnione przez niektórych duchownych wobec osób niepełnoletnich; co potwierdziło postępowanie przeprowadzone przez Stolicę Apostolską w oparciu o dokument papieski *Vos estis lux mundi*.

Warszawa, dnia 9.03.2024

Bp Artur Ważny – biskupem diecezji sosnowieckiej (23.04.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 655/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek mianował biskupem sosnowieckim dotychczasowego biskupa pomocniczego diecezji tarnowskiej Artura Ważnego.

Warszawa, 23 kwietnia 2024 roku.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

Bp Wojciech Tomasz Osial – biskupem diecezji łowickiej (12.09.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 1144/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek mianował biskupem łowickim dotychczasowego biskupa pomocniczego tejże diecezji Wojciecha Tomasza OSIALA.

Warszawa, 12 września 2024 roku.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

Bp Wiesław Śmigiel – arcybiskupem metropolitą szczecińsko-kamieńskim (13.09.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 1140/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek mianował arcybiskupem metropolitą szczecińsko-kamieńskim dotychczasowego biskupa toruńskiego Wiesława ŚMIGLA.

Warszawa, 13 września 2024 roku.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

O. Piotr Kleszcz OFMConv. i ks. Zbigniew Wołkowicz – biskupami pomocniczymi archidiecezji łódzkiej (25.09.2024)

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 1200/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek mianował dwóch biskupów pomocniczych dla archidiecezji łódzkiej:
1. o. Piotra Tomasza KLESZCZA OFMConv., dotychczasowego proboszcza parafii Matki Bożej Anielskiej w Łodzi i przydzielił mu stolicę tytularną Acque Albe di Bizacena;

2. ks. Zbigniewa Daniela WOŁKOWICZA, dotychczasowego moderatora roku propedeutycznego w Wyższym Seminarium Duchownym archidiecezji łódzkiej i przydzielił mu stolicę tytularną Vassinassa.

Warszawa, 25 września 2024 r.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

**Przyjęcie rezygnacji kard. Kazimierza Nycza.
Abp Adrian Józef Galbas SAC – arcybiskupem metropolitą warszawskim (4.11.2024)**

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 1300/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek:

1. Przyjął rezygnację kardynała Kazimierza NYCZA z posługi arcybiskupa metropolity warszawskiego.
2. Mianował arcybiskupem metropolitą warszawskim dotychczasowego metropolitę katowickiego Adriana Józefa GALBASA SAC.

Warszawa, 4 listopada 2024 roku.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

**Ks. Tomasz Zbigniew Sztajerwald – biskupem pomocniczym diecezji warszawsko-praskiej
(5.11.2024)**

Nuncjatura Apostolska w Polsce
N. 1326/24

KOMUNIKAT

Ojciec Święty Franciszek mianował ks. Tomasza Zbigniewa SZTAJERWALDA, dotychczasowego rektora Wyższego Seminarium Duchownego diecezji warszawsko-praskiej, biskupem pomocniczym tejże diecezji i przydzielił mu stolicę tytularną Cedia.

Warszawa, 5 listopada 2024 r.

+ *Antonio Guido Filipazzi*
Nuncjusz Apostolski

II. DOKUMENTY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

1. Uchwały definitywne Konferencji Episkopatu Polski

397. Zebranie Plenarne KEP (13-14.03.2024)

**Uchwała nr 1/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie Statutu
MIVA Polska**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 20 Statutu MIVA Polska, mając na względzie Uchwałę 1/2024 Zarządu MIVA Polska, z dnia 31 stycznia 2024 r., uchyla dotychczas obowiązujący Statut i zatwierdza na czas nieokreślony nowe brzmienie Statutu MIVA Polska. Tekst Statutu stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Statut MIVA Polska

Rozdział I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Art. 1

1. MIVA Polska, zwana dalej MIVA, erygowana przez Konferencję Episkopatu Polski na podstawie uchwały nr 18/370/2015 z dnia 7 października 2015 r., na podstawie kan. 312 i kan. 313 Kodeksu Prawa Kanonicznego (dalej KPK) jest organizacją kościelną w rozumieniu art. 34 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1966); osobowość cywilnoprawną nabyła na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 marca 2016 r. w sprawie nadania osobowości prawnej MIVA Polska (Dz. U. poz. 453), wydanego w trybie art. 10 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Siedzibą MIVA jest Warszawa.
3. Terenem działania jest terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2

1. MIVA posiada osobowość prawną i działa w oparciu o przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego, prawa obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz niniejszego statutu.

2. MIVA podlega Konferencji Episkopatu Polski, której corocznie składane jest, za pośrednictwem Przewodniczącego Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji, sprawozdanie z działalności MIVA, w tym sprawozdanie finansowe.

Rozdział II

CELE i FORMY REALIZACJI

Art. 3

MIVA realizuje następujące cele:

- 1) pomoc polskim misjonarzom Kościoła Katolickiego w zakupie i dostarczeniu środków transportu lądowego, wodnego i powietrznego jak również innych środków, potrzebnych do pracy misji katolickich;
- 2) koordynowanie działań w zakresie, o którym mowa w pkt 1, na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granicami;
- 3) animacja misyjna i tworzenie przyjaznego klimatu dla działalności misyjnej wśród społeczności kierowców na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, w tym promocja poszanowania zasad bezpieczeństwa i kultury w ruchu drogowym;
- 4) gromadzenie i upowszechnianie informacji o działalności misjonarzy, w szczególności związanej z wykorzystaniem środków transportu MIVA;
- 5) niesienie pomocy misjonarzom Kościoła Katolickiego w prowadzeniu działalności na rzecz rozwoju w miejscach ich posługiwania;
- 6) wspieranie działalności ewangelizacyjnej polskich misjonarzy, współpracowników i wolontariuszy misyjnych;
- 7) wspieranie działalności opiekuńczo-wychowawczej i edukacyjnej w krajach misyjnych;
- 8) pomoc w działalności charytatywnej polskich misjonarzy, w tym na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 9) działania na rzecz ochrony i promocji zdrowia, prowadzone przez polskich misjonarzy;
- 10) rozwój, promocja i organizacja wolontariatu misyjnego;
- 11) pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w krajach misyjnych „ad gentes”.

Art. 4

MIVA realizuje swoje cele poprzez:

- 1) świadczenie pomocy finansowej i organizacyjnej w zakupie środków transportu;
- 2) organizowanie kampanii na rzecz poszanowania zasad bezpieczeństwa i kultury w ruchu drogowym;
- 3) organizowanie spotkań i konferencji, mających na celu upowszechnienie informacji o działalności MIVA;
- 4) zbieranie środków finansowych i rzeczowych, przeznaczonych na realizację celów MIVA, w tym organizowanie parafialnych zbiórek na rzecz zakupu środków transportu;
- 5) współpracę z innymi osobami prawnymi i fizycznymi w kraju i zagranicą – zainteresowanymi realizacją celów MIVA.

Rozdział III

CZŁONKOWIE MIVA

Art. 5

1. Członkiem MIVA może być osoba pełnoletnia, które utożsamia się z celami MIVA oraz deklaruje i daje rękojmię czynnego uczestnictwa w realizacji tych celów, posiada rekomendacje przynajmniej jednego członka MIVA lub właściwej władzy kościelnej.
2. Członkostwa w MIVA nie może nabyć osoba, która publicznie odstąpiła od wiary katolickiej bądź zerwała wspólnotę kościelną, bądź podlega ekskomunice wymierzonej albo zadeklarowanej (kan. 316 § 1 KPK).
3. Członkostwo MIVA nabywa się przez przyjęcie kandydatury przez Zarząd zwykłą większością głosów w drodze uchwały.

Art. 6

1. Członkowie MIVA zobowiązani są:
 - 1) czynnie wspierać działalność MIVA;
 - 2) postępować zgodnie ze statutem i uchwałami MIVA;
 - 3) do dbania o autorytet MIVA i dawanie dobrego świadectwa.
2. Członkowie MIVA mają prawo:
 - 1) wnioskować w sprawach dotyczących celów MIVA;
 - 2) uczestniczyć we wspólnych spotkaniach wyjazdach, zjazdach, rekolekcjach;
 - 3) otrzymywać materiały informacyjne i promocyjne dotyczące działań MIVA.

Art. 7

Członkostwo ustaje na skutek:

- 1) złożenia Dyrektorowi deklaracji o wystąpieniu członka z MIVA;
- 2) podjęcia przez Zarząd uchwały o wykluczeniu członka z powodu rażącego naruszenia Statutu MIVA;
- 3) stwierdzenia przez właściwą władzę kościelną publicznego odstąpienia od wiary katolickiej bądź zerwania wspólnoty kościelnej, bądź podlegania ekskomunice wymierzonej albo zadeklarowanej (kan. 316 KPK).

Rozdział IV

WŁADZE MIVA

Art. 8

Organami MIVA są:

- 1) Dyrektor;
- 2) Zarząd;
- 3) Komisja Rewizyjna.

Art. 9

1. Bieżącą działalnością MIVA kieruje i reprezentuje ją na zewnątrz Dyrektor, z zastrzeżeniem art. 11 ust. 2 pkt 6 i art. 12 ust. 2-4, powoływany na 5-letnią kadencję przez Konferencję Episkopatu Polski na wniosek Przewodniczącego Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji.
2. Dyrektor może być w każdym czasie odwołany przez Konferencję Episkopatu Polski na wniosek Przewodniczącego Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji.
3. Funkcję Dyrektora można pełnić przez dwie kolejne kadencje. Konferencja Episkopatu Polski, na wniosek Przewodniczącego Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji, może przedłużyć ten okres o kolejną kadencję.

4. W przypadku zawierania umowy o pracę z Dyrektorem, MIVA reprezentuje Przewodniczący Komisji Rewizyjnej.
5. Dyrektor może zatrudniać pracowników.

Art. 10

1. Zarząd składa się z pięciu osób.
2. W skład Zarządu wchodzi z urzędu Dyrektor pełniący jednocześnie funkcję Przewodniczącego Zarządu oraz powoływani spośród członków MIVA, na wniosek Dyrektora, przez Przewodniczącego Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji: Zastępca Przewodniczącego Zarządu, Sekretarz oraz dwóch Członków Zarządu.
3. W przypadku konieczności uzupełnienia składu Zarządu, Przewodniczący Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji na wniosek Dyrektora powołuje inną osobę na okres do końca kadencji.
4. Kadencja Zarządu trwa 5 lat z możliwością przedłużenia na kolejną kadencję.
5. Dekret powołujący Zarząd jest niezwłocznie przekazywany do Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski.
6. Przewodniczący Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji na wniosek Dyrektora może w każdym czasie odwołać osoby wchodzące w skład Zarządu.

Art. 11

1. Zarząd zobowiązany jest i uprawniony do podejmowania wszystkich czynności i prowadzenia spraw MIVA, zgodnie ze Statutem.
2. Do Zarządu należy w szczególności:
 - 1) realizacja celów statutowych;
 - 2) opracowywanie regulaminu organizacyjnego MIVA;
 - 3) przygotowywanie projektu działalności i budżetu na rok następny;
 - 4) analiza wpływających do MIVA projektów i wniosków pod kątem ich zgodności z celami MIVA;
 - 5) składanie Konferencji Episkopatu Polski sprawozdań z działalności oraz sprawozdania finansowego za każdy rok;
 - 6) sprawowanie zarządu majątkiem MIVA, prowadzenie spraw majątkowych według zasad prawidłowej gospodarki i dla osiągnięcia celów MIVA;
 - 7) przygotowywanie projektów dotyczących przyznawania tytułów oraz innych wyróżnień, osobom lub instytucjom zasłużonym dla MIVA;
 - 8) podejmowanie uchwał w sprawie projektu zmian Statutu MIVA.

Art. 12

1. Zarząd podejmuje decyzje w głosowaniu – zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej 3 osób swego składu.
2. Oświadczenie woli w imieniu MIVA w zakresie zwykłego zarządu składa Dyrektor lub osoba przez niego upoważniona.
3. Do składania oświadczeń woli w imieniu MIVA, w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu, oraz w przypadku alienacji o wartości powyżej 50 000 euro, Dyrektor potrzebuje zgody drugiej osoby wchodzącej w skład Zarządu.
4. W przypadku alienacji o wartości powyżej 100 000 euro, ale poniżej najwyższej sumy określonej przez Konferencję Episkopatu Polski, potrzebna jest zgoda Konferencji Episkopatu Polski, a w sytuacjach niecierpiących zwłoki Prezydium Konferencji Episkopatu Polski. Alienacja o wartości powyżej najwyższej sumy określonej przez Konferencję Episkopatu Polski, oraz w przypadkach, o których mowa w kan. 1292 § 2 KPK, wymaga ponadto zgody Stolicy Apostolskiej.

Art. 13

Zarząd może ustanawiać pełnomocników w poszczególnych sprawach.

Art. 14

Organem nadzorczym MIVA jest Komisja Rewizyjna, w skład której wchodzi: Przewodniczący Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji – jako Przewodniczący Komisji Rewizyjnej oraz dwóch powoływanych przez niego członków.

Art. 15

Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą:

- 1) pozostawać w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia z członkami Zarządu;
- 2) być skazani prawomocnym wyrokiem za przestępstwa z winy umyślnej;
- 3) otrzymywać z tytułu członkostwa w Komisji Rewizyjnej zwrotu uzasadnionych kosztów lub wynagrodzenia w wysokości wyższej niż przewidziana w odrębnych przepisach, dotyczących wynagradzania osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

Art. 16

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należą:

- 1) kontrola działalności MIVA w zakresie realizacji jej celów;
- 2) kontrola działalności majątkowej i finansowej MIVA;
- 3) informowanie Zarządu o wynikach kontroli;
- 4) składanie sprawozdań i opinii Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 17

Komisja Rewizyjna, w celu wykonania swoich zadań kontrolnych, jest uprawniona do:

- 1) żądania od Zarządu przedstawienia wszelkich dokumentów dotyczących działalności MIVA;
- 2) żądania od członków Zarządu złożenia pisemnych lub ustnych wyjaśnień.

Rozdział V

MAJĄTEK I DOCHODY MIVA

Art. 18

MIVA ma prawo posiadania, nabywania i zbywania majątku ruchomego i nieruchomego, praw rzeczowych i otwierania kont bankowych.

Art. 19

Dochody MIVA pochodzą w szczególności z:

- 1) darowizn, spadków i zapisów;
- 2) publicznych zbiórek;
- 3) dotacji przekazywanych ze środków publicznych, na zasadach obowiązujących ogół podmiotów nienależących do sektora finansów publicznych;
- 4) odsetek bankowych;
- 5) dobrowolnych ofiar z okazji akcji Św. Krzysztofa;
- 6) dochodów z majątku nieruchomego i ruchomego;
- 7) prowadzenia działalności gospodarczej, z której dochód w całości będzie przeznaczony na działalność statutową.

Rozdział VI

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Art. 20

1. Zmiany w statucie mogą być wprowadzane przez Konferencję Episkopatu Polski z własnej inicjatywy lub na wniosek Zarządu.
2. Inicjatywy Zarządu dotyczące zmian w Statucie, przedstawia Konferencji Episkopatu Polski Przewodniczący Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji.

Art. 21

1. Przekształcenie lub likwidacja MIVA należy do Konferencji Episkopatu Polski.
2. Likwidatora wskazuje Konferencja Episkopatu Polski.
3. W przypadku likwidacji MIVA, o przeznaczeniu majątku decyduje Konferencja Episkopatu Polski.

Statut niniejszy został zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 1/397/2024 z dnia 13 marca 2024 r. na czas nieokreślony

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 2/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie Statutu Stowarzyszenia
Krajowego Zespołu Koordynatorów
Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. § 47 Statutu Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, uchyla dotychczas obowiązujący Statut i zatwierdza na okres 3 lat *ad experimentum* nowe brzmienie Statutu Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym. Tekst Statutu stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Statut Stowarzyszenia
Krajowego Zespołu Koordynatorów
Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym**

Rozdział I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

1. Stowarzyszenie Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, zwane dalej Stowarzyszeniem, erygowane przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy kan. 312 § 1 n. 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego, uchwałą nr 18/394/2023 z dnia 13 marca 2023 r., jest publicznym stowarzyszeniem wiernych (duchownych i świeckich) – w rozumieniu Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 298-320) i jest organizacją kościelną – w rozumieniu art. 34 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 poz. 1966).
2. Stowarzyszenie posiada osobowość cywilnoprawną jako organizacja kościelna w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Stowarzyszenie działa w oparciu o przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego (dalej: KPK), Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską oraz postanowienia niniejszego statutu.

§ 2

1. Stowarzyszenie działa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Siedzibą Stowarzyszenia jest miasto stołeczne Warszawa.

§ 3

1. Stowarzyszenie podlega kompetentnej władzy kościelnej, która troszczy się o to, by zachowywano w nim nienaruszoną wiarę i obyczaje oraz dyscyplinę kościelną, i która ma prawo i obowiązek wizytowania go zgodnie z przepisami prawa.
2. Opiekę nad Stowarzyszeniem w zakresie wyznaczonym przez prawo sprawuje Delegat mianowany przez Konferencję Episkopatu Polski, zwany dalej Delegatem KEP, na okres 5 lat, z możliwością pełnienia funkcji przez kolejne kadencje.

§ 4

Delegat KEP czuwa nad:

- 1) eklezjalnym charakterem Stowarzyszenia;
- 2) kontaktem Stowarzyszenia ze strukturami Kościoła Katolickiego w Polsce;
- 3) informowaniem środowisk kościelnych o celach i sposobach działania Stowarzyszenia.

Rozdział II

CEL I SPOSOBY DZIAŁANIA STOWARZYSZENIA

§ 5

Celem Stowarzyszenia jest służba Kościołowi poprzez wspieranie struktur lokalnych w:

- 1) ewangelizacji i formacji osób świeckich i duchownych;
- 2) formacji uczestników Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym;
- 3) propagowaniu „chrztu w Duchu Świętym”;
- 4) budowaniu jedności między „wspólnotami charyzmatycznymi”;
- 5) służbie ubogim.

§ 6

Stowarzyszenie realizuje swoje cele inicjując i organizując działania Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, m.in. poprzez:

- 1) organizowanie i prowadzenie rekolekcji, kursów, kongresów, konferencji, sympozjów, seminariów i spotkań formacyjnych dla osób świeckich i duchownych;
- 2) wspieranie merytoryczne oraz udział w spotkaniach, konferencjach, sympozjach, seminariach i rekolekcjach Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym oraz środowisk pokrewnych;
- 3) wspieranie lokalnych i ogólnopolskich inicjatyw zgodnych z celami Stowarzyszenia;
- 4) prowadzenie domów rekolekcyjnych;
- 5) zachęcanie do podejmowania „posługi charyzmatycznej” i udział w rozeznawaniu autentyczności darów, głównie epifanijnych;
- 6) upowszechnianie w duchu chrześcijańskim kultury, sztuki oraz tradycji narodowej;
- 7) organizowanie i wspieranie wolontariatu;
- 8) wspieranie inicjatyw lokalnych grup i dzieł Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym;
- 9) inicjowanie, koordynowanie kontaktów ekumenicznych grup Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym;
- 10) wspieranie liderów koordynacji diecezjalnych;
- 11) wspieranie działań o charakterze ewangelizacyjnym i misyjnym;
- 12) prowadzenie działalności wydawniczej i medialnej;
- 13) wspieranie Delegata KEP w realizowaniu zadań wyznaczonych mu przez Konferencję Episkopatu Polski, a także konsultowanie z Delegatem KEP planowanych przez siebie inicjatyw;
- 14) utrzymywanie kontaktów z pokrewnymi organizacjami w kraju i poza granicami kraju, szczególnie z Krajową Służbą Komunii oraz CHARIS International;
- 15) prowadzenie działalności gospodarczej poprzez powoływane przez siebie podmioty;
- 16) pozyskiwanie środków materialnych dla realizacji celów statutowych.

§ 7

Do realizacji szczegółowych zadań Stowarzyszenia, po uzyskaniu pisemnej zgody Konferencji Episkopatu Polski, Stowarzyszenie może powoływać odrębne podmioty i instytucje.

§ 8

Stowarzyszenie realizując swoje cele może być członkiem lub uczestniczyć w pracach krajowych i międzynarodowych organizacji o podobnym celu działania.

Rozdział III

CZŁONKOSTWO

§ 9

1. Członkami Stowarzyszenia są koordynatorzy Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym:
 - 1) prezbiter i osoba świecka, delegowani w formie pisemnej przez swojego biskupa diecezjalnego;
 - 2) prezbiter i osoba świecka, delegowani, w razie potrzeby, przez wyższego przełożonego zakonnego spośród wspólnot prowadzonych przez instytut zakonny lub stowarzyszenie życia apostołskiego.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1 nabywają prawa członka Stowarzyszenia po złożeniu do Biura Stowarzyszenia dokumentu potwierdzającego delegowanie.

§ 10

Członek Stowarzyszenia może należeć do innych stowarzyszeń i organizacji, których wartości i zasady nie sprzeciwiają się nauce Kościoła Katolickiego.

§ 11

Członkowie Stowarzyszenia mają obowiązek:

- 1) popierać i czynnie realizować cele Stowarzyszenia;
- 2) postępować zgodnie ze Statutem oraz uchwałami Stowarzyszenia;
- 3) w miarę możliwości wspierać materialnie działalność Stowarzyszenia.

§ 12

Członkom Stowarzyszenia przysługują następujące prawa:

- 1) wnioskowanie we wszystkich sprawach dotyczących realizacji celów Stowarzyszenia;
- 2) korzystanie z pomocy Stowarzyszenia;
- 3) uczestniczenie w inicjatywach Stowarzyszenia.

§ 13

Członkowie Stowarzyszenia:

- 1) posługują na rzecz jedności wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym i koordynacji ich działań;
- 2) organizują spotkania odpowiedzialnych wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym na poziomie lokalnym i ogólnopolskim;
- 3) wspierają formację odpowiedzialnych i członków wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym na swoim terenie;
- 4) podejmują mediacje w razie zaistnienia kwestii spornych pomiędzy osobami, grupami i dziełami związanymi z działalnością Stowarzyszenia oraz Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym;
- 5) utrzymują łączność z biskupem diecezjalnym i realizują jego zalecenia dotyczące form działania wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym;
- 6) współpracują z Radą Krajowego Zespołu Koordynatorów;
- 7) mają bierne i czynne prawo wyborcze w wyborach kandydatów na: Przewodniczącego Krajowego Zespołu Koordynatorów, zwanego dalej Przewodniczącym KZK, i Zastępcy Przewodniczącego Krajowego Zespołu Koordynatorów, zwanego dalej Zastępcą Przewodniczącego KZK, oraz w wyborach innych członków Rady Krajowego Zespołu Koordynatorów.

§ 14

Członkostwo ustaje:

- 1) na skutek odwołania przez biskupa diecezjalnego lub analogicznie przez wyższego przełożonego zakonnego, względnie upływu wyznaczonego terminu pełnienia funkcji koordynatora;
- 2) w sytuacji, o której mowa w kan. 316 KPK, po potwierdzeniu faktu przez Radę Krajowego Zespołu Koordynatorów.

§ 15

Rada Krajowego Zespołu Koordynatorów ma prawo wystąpić do biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego zakonnego o odwołanie koordynatora diecezjalnego lub zakonnego.

Rozdział IV

WŁADZE I STRUKTURA STOWARZYSZENIA

§ 16

Władzami Stowarzyszenia są:

- 1) Zebranie Ogólne wszystkich członków Stowarzyszenia, zwane dalej Zebraniem Ogólnym;
- 2) Rada Krajowego Zespołu Koordynatorów, zwana dalej Radą KZK.

§ 17

Uchwały Zebrania Ogólnego podejmowane są zwykłą większością głosów w głosowaniu przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania, jeżeli dalsze postanowienia Statutu nie stanowią inaczej.

§ 18

Zebranie Ogólne zwołuje Przewodniczący KZK z własnej inicjatywy co najmniej 1 raz na 12 miesięcy, lub na pisemny wniosek co najmniej 1/4 członków Stowarzyszenia. W razie zgłoszenia takiego wniosku Przewodniczący KZK jest obowiązany zwołać Zebranie Ogólne w ciągu miesiąca od daty zgłoszenia wniosku. Regulamin i porządek obrad jest uchwalany na początku posiedzenia Zebrania Ogólnego.

§ 19

W uzasadnionych sytuacjach za aprobatą Delegata KEP Zebranie Ogólne może się odbyć on-line.

§ 20

Głosowanie w sprawach personalnych (także on-line) powinno odbyć się z zastosowaniem tajności.

§ 21

Przewodniczący KZK pisemnie lub za pomocą poczty elektronicznej powiadamia wszystkich członków Stowarzyszenia o miejscu i terminie obrad Zebrania Ogólnego nie później niż 30 dni przed terminem rozpoczęcia obrad. W przypadku trybu określonego w § 19 obowiązuje termin 14 dni.

§ 22

1. Zebraniu Ogólnemu przewodniczy Przewodniczący KZK.
2. Zebranie Ogólne jest ważne przy obecności większości uprawnionych do głosowania członków (kan. 119 KPK); w wypadku braku quorum Delegat KEP może podjąć decyzję o ważności decyzji Zebrania Ogólnego w całości lub w określonym zakresie.
3. Uprawnionymi do głosowania są osoby wymienione w § 9 niniejszego Statutu.
4. Do udziału w Zebraniu Ogólnym mogą być zaproszone inne osoby z głosem doradczym.

§ 23

Do kompetencji Zebrania Ogólnego należy podejmowanie uchwał we wszystkich sprawach z zakresu celów i zadań Stowarzyszenia określonych w Statucie, nie należących do wyłącznych kompetencji Rady KZK określonych w Statucie. Są nimi w szczególności:

- 1) uchwalanie programów działania Stowarzyszenia;
- 2) przyjmowanie sprawozdań Rady KZK;
- 3) uchwalanie regulaminu obrad Zebrania Ogólnego;
- 4) wybór kandydatów na Przewodniczącego KZK i Zastępcy Przewodniczącego KZK, celem mianowania ich przez Konferencję Episkopatu Polski;
- 5) wybór Skarbnika, Sekretarza oraz pięciu pozostałych członków Rady KZK na 5-letnią kadencję, przy czym funkcje tych nie można pełnić dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje;
- 6) uchwalanie projektów statutu i jego zmian oraz przekazanie ich do Konferencji Episkopatu Polski, w celu wprowadzenia zmian;
- 7) rozpoznawanie odwołań od uchwał Rady KZK wniesionych przez członków Stowarzyszenia.

§ 24

1. Rada KZK jest organem wykonawczym Stowarzyszenia.
2. Rada KZK składa się z dziewięciu członków:
 - 1) mianowanych przez Konferencję Episkopatu Polski:
 - a) Przewodniczącego KZK,
 - b) Zastępcy Przewodniczącego KZK;

- 2) wybranych na zasadach określonych w kan. 119 KPK przez Zebranie Ogólne:
 - a) Skarbnika,
 - b) Sekretarza,
 - c) pięciu pozostałych członków.
3. Członka Rady KZK z ważnych powodów może odwołać Delegat KEP z własnej inicjatywy lub na wniosek Przewodniczącego KZK, z uwzględnieniem § 28 ust. 5.
4. Kadencja członków Rady KZK nie ustaje w wyniku zakończenia pełnienia funkcji koordynatora diecezjalnego.

§ 25

Do zadań Rady KZK należy:

- 1) rozeznawanie kierunków działań Stowarzyszenia;
- 2) inspirowanie lub inicjowanie działań będących propozycją dla grup Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym w Polsce;
- 3) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu;
- 4) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia;
- 5) przygotowywanie programu Zebrania Ogólnego.

§ 26

Rada KZK podejmuje uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 2/3 jej składu w głosowaniu jawnym, a w wypadku spraw personalnych w głosowaniu tajnym.

§ 27

1. Posiedzenie Rady KZK zwołuje Przewodniczący KZK z własnej inicjatywy lub na wniosek co najmniej trzech osób ze składu Rady KZK, zależnie od potrzeby.
2. W przypadku niemożności działania Przewodniczącego KZK, a sprawa jest pilna, posiedzenie Rady KZK zwołuje Zastępca Przewodniczącego KZK.

§ 28

1. Kandydatów na Przewodniczącego KZK i Zastępcę Przewodniczącego KZK wybiera Zebranie Ogólne spośród swoich członków. Wyboru kandydatów na Przewodniczącego KZK i Zastępcę Przewodniczącego KZK dokonuje się przez głosowanie tajne bezwzględną większością głosów członków Zebrania Ogólnego uprawnionych do głosowania, przy obecności przynajmniej połowy tychże członków.
2. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie otrzyma obowiązującej większości głosów, do drugiego głosowania przystępuje dwóch kandydatów o największej liczbie głosów. O wybraniu jednego z nich decyduje zwykła większość.
3. W przypadku, gdy jako kandydata na Przewodniczącego KZK wybrano duchownego, Zastępcą Przewodniczącego KZK musi być osoba świecka; natomiast, gdy jako kandydata na Przewodniczącego KZK wybrano osobę świecką, Zastępcą Przewodniczącego KZK musi być duchowny.
4. Kandydatów na Przewodniczącego KZK i na Zastępcę Przewodniczącego KZK, wybranych przez Zebranie Ogólne, po uzyskaniu zgody odpowiednich przełożonych: biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego zakonnego, Delegat KEP przedstawia Konferencji Episkopatu Polski, która mianuje ich na 5-letnią kadencję. Funkcji tych nie można pełnić dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje.
5. Przewodniczącego KZK lub Zastępcę Przewodniczącego KZK może odwołać Konferencja Episkopatu Polski przed upływem kadencji, zgodnie z kan. 318 § 2 KPK.
6. Rezygnacja Przewodniczącego KZK lub Zastępcy Przewodniczącego KZK przed upływem kadencji wymaga pisemnego oświadczenia zgłoszonego najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem najbliższego Zebrania Ogólnego i zamieszczenia w porządku obrad punktu dotyczącego wyboru nowego Przewodniczącego KZK lub Zastępcy Przewodniczącego KZK.

§ 29

Każdemu członkowi Zebrania Ogólnego uprawnionemu do głosowania przysługuje jeden głos.

§ 30

Do zadań Przewodniczącego KZK i Zastępcy Przewodniczącego KZK należy:

- 1) kierowanie pracami Rady KZK;
- 2) troska o rozwój wszystkich wspólnot i dzieł reprezentowanych w Stowarzyszeniu;
- 3) rozeznawanie kierunków zadań podejmowanych przez Stowarzyszenie.

§ 31

1. Jednostką organizacyjną Rady KZK i całego Stowarzyszenia jest Biuro Stowarzyszenia. Jego pracami kieruje Dyrektor, powoływany i odwoływany przez Przewodniczącego KZK, po uzyskaniu pisemnej akceptacji Delegata KEP.
2. Strukturę organizacyjną Biura i jego kompetencje określa Regulamin Biura uchwalony przez Radę KZK.

§ 32

1. Komisja Teologiczna zajmuje się badaniem zgodności treści materiałów formacyjnych z Magisterium Kościoła oraz z tradycją Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym.
2. Przewodniczącego i członków Komisji Teologicznej powołuje Rada KZK na 5-letnią kadencję, która może być ponawiana.
3. Ustalenia Komisji Teologicznej wymagają zasięgnięcia opinii Delegata KEP, o którym mowa w § 4.

Rozdział V

WSPÓŁPRACA STOWARZYSZENIA Z KOORDYNACJAMI DIECEZJALNYMI I INNYMI PODMIOTAMI

§ 33

Koordinacje diecezjalne

1. Koordinację diecezjalną Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym powołuje biskup diecezjalny.
2. Koordinacja diecezjalna kieruje się własnymi zasadami zgodnymi z przepisami prawa ustalonymi przez biskupa diecezjalnego. Wzór zasad proponowany jest przez Zebranie Ogólne.

§ 34

Powołanie koordynacji

1. Biskup diecezjalny sprawuje opiekę nad koordynacją diecezjalną, powołuje na 4-letnią kadencję koordynatora diecezjalnego duchownego oraz świeckiego, którzy reprezentują koordynację diecezjalną na zewnątrz. Przed nominacją duchownego należącego do instytutu zakonnego lub stowarzyszenia życia apostołskiego biskup diecezjalny musi uzyskać zgodę wyższego przełożonego zakonnego.
2. Wyższy przełożony zakonny może w razie szczególnej potrzeby powołać dwóch koordynatorów (duchownego i świeckiego) reprezentujących wspólnoty Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym w ośrodkach duszpasterskich prowadzonych przez instytut zakonny lub stowarzyszenie życia apostołskiego.
3. Koordynatorzy zwołują Zebranie Ogólne koordynacji diecezjalnej lub zakonnej, w skład którego wchodzi liderzy, opiekunowie duchowni wspólnot Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym na ich terenie oraz inne zaproszone osoby. Zebraniu przewodniczy jeden z koordynatorów w konsultacji z drugim.

§ 35

Funkcjonowanie koordynacji

Stowarzyszenie wspiera koordynacje diecezjalne i zakonne:

- 1) w prowadzeniu ich dzieł;
- 2) w wydawaniu pomocy formacyjnych;
- 3) w promocji dzieł podejmowanych lokalnie;
- 4) w rozpoznawaniu aktualnych kwestii teologicznych i programowych.

§ 36

1. Stowarzyszenie proponuje wzorce organizowania i funkcjonowania dla koordynacji diecezjalnych i zakonnych.
2. Pracami koordynacji diecezjalnej lub zakonnej kierują koordynatorzy – świecki i duchowny. Są oni głównymi odpowiedzialnymi Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym struktur diecezjalnych lub zakonnych.
3. Koordynację diecezjalną lub zakonną tworzy grupa reprezentantów wspólnot skupiona wokół koordynatorów, którzy są gwarantem łączności z biskupem diecezjalnym lub wyższym przełożonym zakonnym.
4. Zadaniem koordynatorów diecezjalnych i zakonnych jest kierowanie koordynacją diecezjalną lub zakonną, troska o rozwój wszystkich wspólnot zgodnie z ich charyzmatem, troska o rozoznawanie zadań podejmowanych przez koordynację.

§ 37

Rada KZK w przypadku, gdy koordynatorzy w jej opinii nie wypełniają swoich zadań, może zwrócić się do biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego zakonnego z prośbą o uzdrowienie sytuacji.

Rozdział VI

DOBRA DOCZESNE

§ 38

Środki na realizację celów Stowarzyszenia pochodzą w szczególności z:

- 1) ofiar pieniężnych;
- 2) zapisów, spadków, darowizn;
- 3) dochodów z majątku nieruchomego i ruchomego;
- 4) dochodów z działalności gospodarczej podmiotów powołanych przez Stowarzyszenie;
- 5) dotacji przekazywanych ze środków publicznych, na zasadach obowiązujących ogół podmiotów nienależących do sektora finansów publicznych;
- 6) składek członkowskich.

§ 39

1. Stowarzyszenie jest podmiotem zdolnym do nabywania, posiadania, zarządzania oraz alienowania dóbr doczesnych, zgodnie z przepisami KPK. Mienie Stowarzyszenia, jako publicznego stowarzyszenia wiernych, jest majątkiem kościelnym (kan. 1257 § 1 KPK).
2. Wszelkie działania w dziedzinie dóbr materialnych mają mieć na względzie cele Stowarzyszenia wyznaczone przez niniejszy Statut oraz przepisy państwowe.

§ 40

Stowarzyszenie może w sposób wolny zarządzać majątkiem posiadanym i nabywanym, aby realizować swe cele statutowe, z zachowaniem woli ofiarodawców, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i postanowieniami niniejszego Statutu oraz wytycznymi Zebrania Ogólnego.

§ 41

1. W sprawach finansowych i majątkowych, w tym w zakresie zawierania umów, do reprezentowania Stowarzyszenia uprawniony jest Przewodniczący KZK i Skarbnik łącznie albo Zastępca Przewodniczącego KZK i Skarbnik łącznie.
2. Do składania oświadczeń woli w sprawach majątkowych przekraczających 100 000 złotych wymagana jest uchwała Rady KZK.
3. Do składania oświadczeń woli w sprawach majątkowych przekraczających 200 000 złotych wymagana jest uchwała Zebrania Ogólnego.
4. W przypadku alienacji o wartości powyżej 100 000 euro, ale poniżej najwyższej sumy określonej przez Konferencję Episkopatu Polski, potrzebna jest zgoda Konferencji Episkopatu Polski, a w sytuacjach niecierpiących zwłoki Prezydium Konferencji Episkopatu Polski. Alienacja o wartości powyżej najwyższej sumy określonej przez Konferencję Episkopatu Polski, oraz w przypadkach, o których mowa w kan. 1292 § 2 KPK, wymaga ponadto zgody Stolicy Apostolskiej.

§ 42

1. Rada KZK składa sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia oraz sprawozdanie finansowe corocznie do 30 czerwca danego roku za rok poprzedni na Zebraniu Ogólnym.
2. Zgodnie z postanowieniami kan. 319 KPK Rada KZK raz w roku składa Konferencji Episkopatu Polski sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia oraz sprawozdanie finansowe.
3. Do Stowarzyszenia mają odpowiednie zastosowanie przepisy prawa kanonicznego o zarządzie dóbr materialnych.

§ 43

Do obowiązków Skarbnika Stowarzyszenia należy:

- 1) prowadzenie osobiście lub nadzór nad zleconym podmiotowi zewnętrznemu prowadzeniem dokumentacji księgowej;
- 2) czuwanie nad prawidłowością rozporządzeń majątkowych.

Rozdział VII

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

§ 44

1. Pierwszą Radą KZK jest aktualna na dzień powołania Stowarzyszenia „Rada Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym w Polsce”.
2. Kadencja pierwszej Rady KZK trwa nie dłużej niż 15 miesięcy od erygowania Stowarzyszenia, po tym czasie należy dokonać statutowych wyborów.
3. Świecki i duchowny koordynator diecezjalny pełniący funkcję w dniu wejścia w życie Statutu Stowarzyszenia stają się członkami Stowarzyszenia.

Rozdział VIII

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 45

Zmiany w Statucie mogą być dokonane przez Konferencję Episkopatu Polski:

- 1) z własnej inicjatywy;
- 2) na wniosek Zebrania Ogólnego, uchwalony większością 2/3 głosów przy obecności przynajmniej połowy członków i zaaprobowany przez Delegata KEP.

§ 46

1. Zgodnie z kan. 320 KPK Konferencja Episkopatu Polski z powodu poważnych przyczyn może znieść Stowarzyszenie w szczególności wówczas, gdy jego działalność jest niezgodna z doktryną lub dyscypliną kościelną, albo powoduje zgorzenie wiernych, jednakże dopiero po wysłuchaniu Przewodniczącego KZK i Zastępcy Przewodniczącego KZK, a także innych zainteresowanych osób. Z wnioskiem może wystąpić Delegat KEP.
2. Konferencja Episkopatu Polski może znieść Stowarzyszenie na wniosek Zebrania Ogólnego, uchwalony większością 2/3 głosów przy obecności przynajmniej połowy członków i zaaprobowany przez Delegata KEP.

§ 47

W razie zniesienia Stowarzyszenia, jego majątek przechodzi na cele wskazane przez Konferencję Episkopatu Polski.

Statut niniejszy został zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 2/397/2024 z dnia 13 marca 2024 r. na okres 3 lat ad experimentum

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 3/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie Zespołu ds. finansowania Kościoła
przy Kościelnej Komisji Konkordatowej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP wyraża pozytywną opinię odnośnie do utworzenia Zespołu ds. finansowania Kościoła przy Kościelnej Komisji Konkordatowej, proponując na członków następujących kandydatów:

- 1) przewodniczącego – abp. Wojciecha POLAKA, Metropolitę Gnieźnieńskiego, Prymasa Polski,
- 2) pozostałych członków:
 - abp. Józefa GÓRZYŃSKIEGO, Metropolitę Warmińskiego
 - abp. Józefa GUZDKA, Metropolitę Białostockiego
 - bp. Artura G. MIZIŃSKIEGO, Przewodniczącego Kościelnej Komisji Konkordatowej
 - bp. Zbigniewa ZIELIŃSKIEGO, Biskupa Koszalińsko-Kołobrzeskiego
 - s. dr Ewę KACZMAREK MChR
 - dr hab. Beatę KUCIĘ-GUŚCIORĘ, prof. KUL
 - ks. prof. dr. hab. Piotra STANISZA
 - ks. dr. hab. Dariusza WALENCIKA, prof. UO.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 4/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie Zespołu roboczego ds. kontaktów
z Rządem Rzeczypospolitej Polskiej
w sprawie lekcji religii w szkole

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP powołuje Zespół roboczy ds. kontaktów z Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie lekcji religii w szkole:

- 1) Przewodniczący: bp Wojciech T. OSIAL, Biskup Pomocniczy Diecezji Łowickiej, Przewodniczący Komisji KEP ds. Wychowania Katolickiego,
- 2) Członkowie:
 - bp Andrzej CZAJA, Biskup Opolski
 - bp Marek MENDYK, Biskup Legnicki
 - bp Damian MUSKUS, Biskup Pomocniczy Archidiecezji Krakowskiej
 - bp Arkadiusz TROCHANOWSKI, Biskup Olsztyńsko-Gdański Kościoła Greckokatolickiego
 - dr hab. Aneta RAYZACHER-MAJEWSKA
 - prof. dr hab. Anna ZELLMMA.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 5/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Członków
Komisji Charytatywnej KEP

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Wiesława Szlachetki, Przewodniczącego Komisji Charytatywnej Konferencji Episkopatu Polski zatwierdza bp. Tadeusza LITYŃSKIEGO, Biskupa Zielonogórsko-Gorzowskiego oraz bp. Zbigniewa ZIELIŃSKIEGO, Biskupa Koszalińsko-Kołobrzesckiego, na członków tej Komisji, w miejsce dotychczasowych członków: bp. Edwarda Dajczaka i bp. Edwarda Frankowskiego.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 6/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania członków Komisji Nadzorczej
Krajowego Biura Organizacyjnego Świątowych Dni Młodzieży

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 11 ust. 2 i 4 Statutu Krajowego Biura Organizacyjnego Świątowych Dni Młodzieży powołuje bp. Adama BABA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Lubelskiej oraz bp. Roberta CHRZĄSZCZA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Krakowskiej na członków Komisji Nadzorczej Krajowego Biura Organizacyjnego Świątowych Dni Młodzieży, w miejsce dotychczasowych członków: abp. Adama Szala i bp. Edwarda Dajczaka, którzy złożyli rezygnację.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 7/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie wyboru Członka Komisji Rewizyjnej
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie 46 Statutu KEP wybiera bp. Krzysztofa WĘTKOWSKIEGO, Biskupa Włocławskiego, na Członka Komisji Rewizyjnej Konferencji Episkopatu Polski, w miejsce abp. Andrzeja Dzięgi.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 8/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Członków Zespołu KEP
ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Francji

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Kontaktów z Konferencją Episkopatu Francji, zatwierdza bp. Janusza OSTROWSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Warmińskiej oraz bp. Piotra PRZYBORKA, Biskupa Pomocniczego Archidie-

cezji Gdańskiej, na członków tego Zespołu, w miejsce dotychczasowych członków: abp. Sławoja Leszka Głódzia i bp. Andrzeja F. Dziuby.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 9/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania Delegata KEP
ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje abp. Wojciecha POLAKA, Metropolitę Gnieźnieńskiego, Prymasa Polski, na Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 10/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania Delegata KEP
ds. Duszpasterstwa Krajowej Administracji Skarbowej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje bp. Wiesława LECHOWICZA, Biskupa Polowego Wojska Polskiego, na Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Krajowej Administracji Skarbowej, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 11/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania Delegata KEP
ds. Duszpasterstwa Osób Starszych

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, ustanawia nową funkcję Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Osób Starszych i do jej pełnienia powołuje bp. Wiesława SZLACHETKĘ, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Gdańskiej, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 12/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia nowego składu
Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie § 2-4 Regulaminu Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji, na wniosek bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji KEP ds. Misji, zatwierdza następujący skład tej Komisji:

1) członkowie:

- abp Adam SZAL, Metropolita Przemyski
- abp Tadeusz WOJDA SAC, Metropolita Gdański
- bp Andrzej JEŻ, Biskup Tarnowski
- bp Leszek LESZKIEWICZ, Biskup Pomocniczy Diecezji Tarnowskiej
- bp Andrzej KALETA, Biskup Pomocniczy Diecezji Kieleckiej
- bp Janusz OSTROWSKI, Biskup Pomocniczy Archidiecezji Warmińskiej
- bp Szymon STUŁKOWSKI, Biskup Płocki
- bp Józef SZAMOCKI, Biskup Pomocniczy Diecezji Toruńskiej,

2) konsultorzy:

- o. dr Kazimierz SZYMCZYCHA SVD – Sekretarz
- o. Andrzej DANILEWICZ SVD
- ks. dr hab. Franciszek JABŁOŃSKI, prezbiter Archidiecezji Gnieźnieńskiej
- s. Irena KARCZEWSKA FMM
- ks. mgr lic. Jerzy KRAŚNICKI, prezbiter Archidiecezji Białostockiej
- ks. dr Zbigniew SOBOLEWSKI, prezbiter Diecezji Siedleckiej
- s. Elżbieta SOŁTYSIK SSPC
- ks. dr hab. Tomasz SZYSZKA SVD, prof. UKSW
- Barbara USZKO-DUDZIŃSKA
- o. dr hab. Marcin WRZOS OMI

- ks. dr Maciej Będziński, prezbiter Diecezji Radomskiej, jako Krajowy Dyrektor Papieskich Dzieł Misyjnych, zgodnie z § 3 ust. 3 Regulaminu Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 13/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Członka
Zespołu przy Delegacie KEP
ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, zatwierdza ks. mgr. lic. Bogdana KOŁODZIEJA, na członka Zespołu przy Delegacie KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, w miejsce ks. Stanisława Wyleźka.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 14/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia członków i konsultorów
Komisji i Rady Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP:

- 1) na wniosek abp. Wacława Depo, Przewodniczącego Komisji Maryjnej KEP, zatwierdza o. dr. Ryszarda SZMYDKIEGO OMI oraz ks. dr. Kamila ZADROŻNEGO, prezbitera Archidiecezji Częstochowskiej, na konsultorów tej Komisji, w miejsce dotychczasowych konsultorów: ks. Zdzisława Jańca i ks. Marcina Chodorowskiego CRL,
- 2) na wniosek bp. Grzegorza Suchodolskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Duszpasterstwa Młodzieży, zatwierdza o. mgr. lic. Tomasza NOWAKA OP, ks. dr. Michała PABIAŃCZYKA, prezbitera Archidiecezji Częstochowskiej oraz Panią Aleksandrę SAMULĘ

na konsultorów tej Rady, w miejsce dotychczasowych konsultorów: ks. Marcina Barana, p. Martynty Gielety i o. Wiesława Surówki OP.
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 15/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania
Duszpasterzy Krajowych

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje:

1) ks. dr. hab. Włodzimierza GAŁĄZKĘ, prof. UKSW, prezbitera Diecezji Łomżyńskiej, na Duszpasterza Krajowego Niepełnosprawnych Sportowców, na pierwszą pięcioletnią kadencję;

2) o. dr. Nikodema KILNARA OSPPE, na Duszpasterza Krajowego Muzyków Kościelnych, na czwartą pięcioletnią kadencję;

3) ks. prof. dr. hab. Marka TATARA, prezbitera Diecezji Radomskiej, na Duszpasterza Krajowego Powołań, na trzecią pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 16/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie mianowania
Narodowego Dyrektora Duszpasterstwa Migrantów

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie n. 70 Instrukcji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych z dnia 3 maja 2004 r. *Erga migrantes caritas Christi*, na wniosek bp. Krzysztofa Zadarki, Przewodniczącego Rady KEP ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek, mianuje o. dr. Wiesława DAWIDOWSKIEGO OSA na funkcję Narodowego Dyrektora Duszpasterstwa Migrantów, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 17/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Asystenta Kościelnego
Federacji Caecilianum

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie § 4 ust. 1 Statutu Federacji Caecilianum, na wniosek Zarządu Głównego tej Federacji, zatwierdza ks. prof. dr hab. Andrzeja FILABERA, prezbitera Archidiecezji Warszawskiej, na Asystenta Kościelnego Federacji Caecilianum, na pierwszą pięcioletnią kadencję, odwołując z tej funkcji ks. prof. dr hab. Kazimierza Szymonika.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 18/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie potwierdzenia wyboru
Dyrektora Krajowego Unii Apostolskiej Kleru

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie n. 50 i 51 Statutów Unii Apostolskiej Kleru, potwierdza wybór ks. prof. dr hab. Zdzisława LECA, prezbitera Archidiecezji Wrocławskiej, na Dyrektora Krajowego Unii Apostolskiej Kleru, na trzecią trzyletnią kadencję. Wyboru dokonało Zgromadzenie Krajowe Diecezjalnych Dyrektorów Unii Apostolskiej Kleru na posiedzeniu w dniu 18 listopada 2023 r.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 19/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie mianowania Prezesa Zarządu Krajowego
Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 57 ust. 1 Statutu Akcji Katolickiej w Pol-

sce, mianuje Pana mgr. inż. Andrzeja KAMIŃSKIEGO, Prezesem Zarządu Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce, na pierwszą czteroletnią kadencję (2024-2028).

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 20/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania Asystenta Kościelnego
Ogólnopolskiej Sekcji Ginekologiczno-Położniczej
Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie § 4 Regulaminu Ogólnopolskiej Sekcji Ginekologiczno-Położniczej Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, na wniosek Zarządu Ogólnopolskiej Sekcji Ginekologiczno-Położniczej Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, poparty przez bp. Romualda Kamińskiego, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, powołuje ks. dr. hab. Piotra KIENIEWICZA MIC, na Asystenta Kościelnego Ogólnopolskiej Sekcji Ginekologiczno-Położniczej Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 21/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie nihil obstat Konferencji Episkopatu Polski
dla kandydata na Zastępcę Dyrektora Caritas Polska

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie § 9 pkt 5 Statutu Caritas Polska, udziela nihil obstat dla Pana Macieja KALICIŃSKIEGO, jako kandydata na Zastępcę Dyrektora Caritas Polska, wskazanego przez ks. dr. Marcina Iżyckiego, Dyrektora Caritas Polska, zgodnie z § 12 ust. 2 Statutu Caritas Polska.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 22/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 13 marca 2024 r.
w sprawie powołania członków
Rady Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie § 8 ust. 2-5 Statutu Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski powołuje na czteroletnią kadencję następujący skład Rady Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski:

- 1) Przewodniczący Rady Fundacji – abp Wojciech POLAK, Prymas Polski, jako Delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży,
- 2) Wiceprzewodniczący Rady Fundacji – bp Artur G. MIZIŃSKI, jako Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski,
- 3) pozostali członkowie Rady Fundacji:
 - mgr Marcin ERENC
 - ks. dr hab. Piotr MAJER, prof. UPJPII
 - s. Joanna MOŚ RSCJ
 - dr Małgorzata SKÓRZEWSKA-AMBERG
 - o. dr Adam ŻAK SJ.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 23/397/20234
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
Wskazań dla duszpasterstwa pielgrzymów

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP zatwierdza przygotowane przez Radę Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek *Wskazania dla duszpasterstwa pielgrzymów* na okres 3 lat *ad experimentum*. Tekst *Wskazań* stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Konferencja Episkopatu Polski

Wskazania dla Duszpasterstwa Pielgrzymów

- I. Wprowadzenie (1)
- II. Definicja pielgrzymki (2-3)
- III. Teologiczne podstawy duszpasterstwa pielgrzymów (4)
- IV. Cele i wartości pielgrzymowania (5-15)
- V. Nieprawidłowe sytuacje podczas pielgrzymek i duszpasterska reakcja (16-20)
- VI. Organizacja duszpasterstwa pielgrzymów w Kościele (21-28)
- VII. Miejsca i formy realizacji duszpasterstwa pielgrzymów (29-35)
 - Etapy (stacje) pielgrzymki (36)
 - Przygotowanie pielgrzymki (37)
 - Inauguracja drogi pielgrzymkowej (38)
 - Droga (39)
 - Nawiedzenie miejsca świętego (40)
 - Droga powrotna (41)
 - Duszpasterstwo po powrocie z pielgrzymki (42)
 - Piesze pielgrzymki (43)
 - Pielgrzymki do Ziemi Świętej (44)
 - Pielgrzymki Drogami Świętego Jakuba (45)
- VIII. Wybrane praktyczne reguły dla pielgrzymów i organizatorów (46-48)
 - Zasady dla pielgrzymów (46)
 - Podstawowe wyposażenie pielgrzyma (47)
 - Wytyczne dla organizatorów (48)
 - Podstawowe wyposażenie organizatora (49)
- Aneks
 - I. Syntetyczny schemat duszpasterstwa „osób w drodze” w odniesieniu do pielgrzymów
 - II. Tabela ilustrująca najważniejsze stacje (etapy) pielgrzymki i realizacji duszpasterstwa pielgrzymów
 - III. Teksty przydatne dla duszpasterstwa pielgrzymów
 - A. Dokumenty kościelne
 - B. Wybrana literatura
 - C. Przydatne linki internetowe

I. WPROWADZENIE

Pielgrzymowanie stanowi formę religijnej praktyki znanej niemal od zarania ludzkości. Jest ono spotykane w wielu religiach świata. Stary Testament zobowiązywał każdego Izraelitę do odbywania pielgrzymek. Podobny nakaz istnieje w niektórych religiach. Kościół katolicki nie nakazuje pielgrzymek, jednakże zachęca do ich odbywania, jako środka sprzyjającego umacnianiu wiary i rozwojowi pobożności¹.

Publikowane *Wskazania* są praktyczną aplikacją do sytuacji Kościoła w Polsce dokumentów wydanych przez Stolicę Apostolską dotyczących ogólnych zasad duszpasterstwa wśród pielgrzymów, zwłaszcza Papieskiej Rady ds. Migracji i Podróżnych *Pielgrzymka w Wielkim Jubile-*

¹ Por. Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, 17.12.2001, 281.

uszu Roku 2000², *Sanktuarium: pamięć, obecność i prorocтво Boga żywego*³, jak też Motu proprio Franciszka *Sanctuarium in Ecclesia*⁴. Mają one za zadanie pomóc wszystkim osobom i instytucjom zaangażowanym w posługę duszpasterską i apostołską wśród pielgrzymów. Adresowane są do duchowieństwa oraz do osób świeckich czynnie uczestniczących w pielgrzymowaniu. W szczególności są to biskupi, diecezjalni duszpasterze pielgrzymów, proboszczowie i ich współpracownicy, duszpasterze grup pielgrzymkowych, kustosze ośrodków pątnicznych, pracownicy biur pielgrzymkowych i biur organizujących pielgrzymki, działacze stowarzyszeń pielgrzymkowych i innych podobnych instytucji, duchowi opiekunowie, przewodnicy i piloci grup pielgrzymkowych, jak też wszyscy pielgrzymi. *Wskazania* kierowane są zasadniczo do grup zorganizowanych. Mogą jednak służyć pomocą także indywidualnym pielgrzymom. Będą one także wsparciem dla duszpasterzy turystów i osób organizujących turystyczny ruch⁵.

Ze względu na wieloaspektowość i bogactwo problematyki pielgrzymowania, niniejsze *Wskazania* ograniczają się do zaleceń dotyczących przygotowania pielgrzymki, opieki duszpasterskiej podczas jej trwania i sugestii odnośnie duszpasterstwa po pielgrzymce. Pomijają natomiast obszerniejsze omówienie duszpasterstwa w sanktuariach i ośrodkach pielgrzymkowych, podając jedynie najważniejsze uwagi⁶.

Wychodzą one od definicji pielgrzymowania i jego teologicznych źródeł, wskazują na cele i duchowe wartości pątnictwa, przedstawiają struktury organizacyjne duszpasterstwa pielgrzymów oraz istotne zadania duszpasterskie realizowane na kolejnych etapach pielgrzymki. W ostatniej części podają najważniejsze praktyczne uwagi dla duszpasterzy, organizatorów i samych pielgrzymów. *Wskazania* odnoszą także do innych dokumentów i tekstów mogących służyć pomocą w duszpasterstwie.

II. DEFINICJA PIELGRZYMKI

Pielgrzymka jest wyjściem z rodzinnej miejscowości i udaniem się w drogę ku miejscu uznanemu za święte, by tam bliżej spotkać się z Bogiem⁷. W wielu wypadkach pośrednikami tego spotkania są Matka Boża i Święci Pańscy czczeni w świętych miejscach. Jest ono zatem aktem religijnym. Pielgrzymowanie zawiera w sobie wiele znanych form pobożności praktykowanych w różnych miejscach i okolicznościach. Elementem wyróżniającym jest tu uprawianie aktów pobożności podczas drogi, w przestrzeni pomiędzy miejscem stałego zamieszkania a ośrodkiem pielgrzymkowym (sanktuarium) oraz w samym ośrodku pielgrzymkowym (poza miejscem stałego zamieszkania). Do duchowych aktów dołącza się ludzkie ciało – ruch w przestrzeni. Cieleśny wysiłek przyczynia się do przymnażania owoców duchowych aktów.

Pielgrzymkę należy odróżnić od turystyki i turystyki religijnej. Choć wymienione formy wędrówki noszą wiele wspólnych cech, to jednak różnią się zasadniczymi celami. W pielgrzymce jest to na pierwszym miejscu cel religijny, czyli praktykowanie aktów pobożności. W turystyce pierwszymi celami są rekreacja, poznanie świata i walorów kultury. Turystyka religijna łączy w sobie w różnej proporcji cele turystyczne i religijne. Jej uczestnicy obok poznawania kultury religijnej z różną intensywnością biorą udział w modlitwie i pobożnych praktykach. Powyższe rozróżnienie nie oznacza, że pielgrzymka nie zawiera w sobie walorów poznawczych i rekreacyjnych. Znajdują się one jednak na drugim planie. Ich realizacja ma wspomagać a nie utrudniać osiągnięcie religijnych celów.

² Watykan, 25.04.1998.

³ Watykan, 29.06.2001. Osobny, obszerny rozdział dotyczący sanktuariów i pielgrzymek zawiera cyt. *Dyrektorium o pobożności ludowej*.

⁴ Watykan, 11.02.2017.

⁵ Rada Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek wydała analogiczne *Wskazania dla duszpasterstw turystów*, zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski 13.06.2019.

⁶ Taką pragmatykę przyjęła nie istniejąca już Papieska Rada ds. Migracji i Podróżnych, wydając dwa osobne dokumenty. Pierwszy dotyczący pielgrzymowania w ogólności i opieki duszpasterskiej nad pielgrzymami: *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu Roku 2000*, 25.04.1998. Drugi dotyczący duszpasterstwa w sanktuariach: *Sanktuarium: pamięć, obecność i prorocтво Boga żywego*, 8.05.1999. Papież Franciszek wydał osobne Motu proprio *Sanctuarium in Ecclesia*, 11.02.2017.

⁷ Por. *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 2.

III. TEOLOGICZNE PODSTAWY DUSZPASTERSTWA PIELGRZYMÓW

Już Stary Testament ukazuje obrazy będące prawzorem dla pielgrzymowania: Abrama (Abrahama) jako wędrowca z ziemi rodzinnej do kraju wskazanego przez Boga⁸, Naród Wybrany wędrujący z niewoli egipskiej do Ziemi Obiecanej⁹. Mówią one o Bogu, który wzywa do wyruszenia w drogę ku wyznaczonemu przez Niego celowi. Z drugiej strony traktują o człowieku, który zawiera Bogu i podejmuje decyzję wyjścia, z nadzieją, że osiągnie cel wędrówki¹⁰.

Sam Jezus, posłuszny tradycji swego Narodu, pielgrzymował z Rodzicami do Jerozolimy¹¹. „*Jego misję publiczną wyznaczał rytm pielgrzymek do Jerozolimy*”¹². Podczas swojej ostatniej pielgrzymki na Święto Paschy spełnił On zbawczą ofiarę krzyża¹³ i dokonał „nowej Paschy” – przejścia przez mękę, śmierć do zmartwychwstania. Po spełnieniu dzieła odkupienia powrócił do „domu Ojca”, by przygotować wierzącym miejsce i poprzez pielgrzymkę życia doprowadzić ich do nieba – ostatecznego celu pielgrzymowania¹⁴. Jezus jest dla pielgrzymujących jeszcze na tej ziemi „*przewodnikiem zbawienia*”¹⁵.

Św. Paweł porównuje życie chrześcijanina do pielgrzymki z doczesności ku spotkaniu z Bogiem w wiecznej szczęśliwości i pełni życia. W wierzącym człowieku rodzi się pragnienie wyjścia z tej ziemi naprzeciw Pana. Apostoł pisze: „*Mamy jednak nadzieję... i chcielibyśmy raczej opuścić nasze ciało i stanąć w obliczu Pana*”¹⁶. Dalej wskazuje na tymczasowość ziemskiego życia: „*Trzeba więc, aby ci [...] którzy używają tego świata, tak jakby z niego nie korzystali. Przemija bowiem postać tego świata*”¹⁷. A św. Piotr zachęca: „*Proszę, abyście jak obcy i przybysze powstrzymywali się od cielesnych pożądań*”¹⁸.

Sobór Watykański II wskazuje Maryję, która osiągnęła cel ziemskiej pielgrzymki, a teraz patronuje Kościołowi, który jest wspólnotą pielgrzymów. A sam Kościół nazywa pielgrzymującym Ludem Bożym wędrującym do Bożego Królestwa¹⁹.

Sanktuarium – cel pielgrzymki – stanowi znak obecności Boga i nieba, które jest celem ostatecznym ziemskiej pielgrzymki człowieka. Tak wyrażał się już Stary Testament o Jerozolimie i Świątyni, które są symbolami dzisiejszych sanktuariów²⁰.

Chrześcijanin zatem jest człowiekiem drogi, bytuje „*in statu viae*”, jest wiecznym pielgrzymem zdążającym naprzeciw Pana. Nie przywiązuje się do rzeczy ziemskich, ale poszukuje najwyższej wartości, jaką jest przebywanie z Bogiem w Jego Królestwie. Zarazem ten „stan drogi” oznacza ciągły wysiłek nawracania się i zdążania do świętości²¹.

Pielgrzymowanie do jerozolimskiej świątyni było nakazane przez prawo Starego Testamentu²². Kościół nie przejął tego nakazu, jednakże zachęca wiernych do praktyki pielgrzymowania.

IV. CELE I WARTOŚCI PIELGRZYMOWANIA

Od początku chrześcijanie pragnęli nawiedzać miejsca związane z życiem Chrystusa i z innymi biblijnymi wydarzeniami, chcąc w ten sposób „dotknąć” ziemi, na której dokonywały się zbawcze

⁸ Por. Rdz 12, 1-2.

⁹ Por. Wj 3, 7-8.

¹⁰ Por. *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 5.

¹¹ Łk 2, 46-49; por. Łk 2, 22-39.

¹² *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 538.

¹³ Por. Mk 10, 33; Łk 18, 31.

¹⁴ Por. J 19, 17; J 14, 2-3. Por. *Pielgrzymka 2000*, n. 9-10

¹⁵ Hbr 2, 10.

¹⁶ 2 Kor 5, 4. 6-8.

¹⁷ 1 Kor 7, 31.

¹⁸ 1 P 2, 11.

¹⁹ Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 62 i 68; *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 945.

²⁰ Por. Syr 36, 12; Ps 15, 1.

²¹ *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 36 i 43.

²² Por. Pwt 16, 16-17.

wydarzenia²³. Tak zrodziła się najstarsza pątnicza forma – pielgrzymka do Ziemi Świętej. Z kolei rozwinęły się pielgrzymki do grobów męczenników a następnie wyznawców. Później takim celem były miejsca ich kultu i przechowywania relikwii. W ich osobach chrześcijanie widzieli najdoskonalniejszy wzór naśladowania Chrystusa oraz pośredników wstawiających się za wierzącymi do Boga. Najbliższą Chrystusowi osobą jest Jego Matka. Toteż takim celem stawały się też miejsca związane z życiem Maryi i rozwijającym się Jej kultem. Ośrodkiem pielgrzymowania został Rzym, miasto pobytu papieży. W ich osobach chrześcijanie chcieli spotkać widzialnych zastępców Chrystusa na ziemi, a w samym mieście pełnym chrześcijańskich pamiątek odkrywać korzenie swej religii. W historii pojawiły się pielgrzymki do miejsc pobytu pustelników. U nich szukano duchowej rady, a w odosobnieniu znajdowano stosowne warunki do modlitwy i przemyślenia ważnych, egzystencjalnych prawd. Samych pustelników uważano za „ascetycznych migrantów” oddalających się od świata, by znaleźć się bliżej Boga (*fuga saeculi*)²⁴. Popularnymi ośrodkami pielgrzymowania stawały się miejsca prawdziwych bądź domniemanych objawień Chrystusa, Matki Bożej, Aniołów bądź Świętych Pańskich. Inspirowały one i nadal inspirują wiarę, są centrami duchowego umocnienia i odnowy. Szczególnego waloru nabrały pielgrzymki do grobu św. Jakuba w Compostela, jednocząc i budując tożsamość Europy. Dziś obserwujemy ich dynamiczny rozwój. Na historycznych drogach kształtowały się cele pielgrzymowania nadal żywe w chrześcijaństwie.

Pielgrzymka jest także dziś:

- a. Uwielbieniem Boga, bezinteresownym oddaniem Mu czci.
- b. Dziękczynieniem. Pielgrzymi udają się do świętego miejsca z zamiarem podziękowania za wyjątkowe dary Boże i Jego opiekę.
- c. Aktem pokutnym. Pielgrzymi podejmują różnorakie formy pokuty i zadośćuczynienia za grzechy swoje oraz bliźnich. Są nimi m.in. Sakrament Pokuty, pokutne nabożeństwa, Droga Krzyżowa, a także sam trud wędrówki i niewygody z tym związane.
- d. Modlitwą prośby. Pielgrzymi zabierają w drogę swoje specjalne intencje oraz intencje powierzone im przez inne osoby, które nie mogły wyruszyć na pielgrzymkę.
- e. Aktem wotywnym, łączącym dziękczynienie z błaganie, zarazem oddaniem się Bogu i ofiarą Jemu składaną. Jest zawierzeniem Bogu z nadzieją wysłuchania intencji. Bywa też wypełnieniem ślubu lub znakiem potwierdzającym podjęcie jakiegoś zobowiązania. Zewnętrzny wyraz tego aktu stanowi składanie wotywnych darów, zgodnie z miejscowym zwyczajem, np. świec, obrazów, tablic i innych pamiątek pozostawianych w sanktuarium.
- f. Konstytutywnym elementem dla formowania się sanktuariów.

Celem, dla którego Kościół zachęca do pielgrzymowania, jest ewangelizacja. Pielgrzymka ma być doświadczeniem głębokiej i dojrzałej wiary dla uczestniczących w niej chrześcijan²⁵, przejawem stałej „ewangelizacji duszpasterskiej”.

Równocześnie pielgrzymka nosi w sobie rys ewangelizacji skierowanej „ku światu”. Stanowi bowiem świadectwo wiary i publiczne jej wyznanie wobec napotykanym w drodze osób²⁶. Wobec osób o słabej wierze a nawet niewierzących, okazjonalnie włączających się do pielgrzymkowych grup, jest to niepowtarzalna okazja ewangelizacyjna.

Pielgrzymkę nazywa się często „rekolekcjami w drodze” formującymi wiarę uczestników. Realizowane są one analogicznie do innych znanych w duszpasterstwie rekolekcji, jednakże odbywane są podczas pielgrzymkowej wędrówki.

²³ Por. Jan Paweł II, *List o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia*, 29.06.1999, 4.

²⁴ Św. Ambroży, *Wybór pism*, Warszawa 1971, s. 89-128.

²⁵ *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 2.

²⁶ Por. tamże, 34.

Pielgrzymka wyraża powszechność Kościoła i powinna budować jego jedność. Te prawdy ujawniają się zwłaszcza podczas gremialnych celebracji Eucharystii w sanktuariach, gromadzących pielgrzymów z różnych miejsc, kultur i języków²⁷.

Pielgrzymka stanowi szkołę wspólnoty i urzeczywistnia ją. Buduje wspólnotę wśród samych pielgrzymów i z napotkanymi w drodze ludźmi. Równocześnie jest wspólnotowym świętowaniem wiary.

Pielgrzymka uczy udzielania gościnności i korzystania z niej.

Pielgrzymka przyczynia się do dynamizacji apostołstwa. Niejednokrotnie osoby w niej uczestniczące umacniają swą świadomość odpowiedzialności za Kościół i podejmują w żywszy sposób apostołskie zaangażowanie w swoich lokalnych środowiskach.

Podczas wędrówki pielgrzymi poznają chrześcijańską kulturę, życie i zwyczaje innych ludzi. Stanowi to okazję do twórczej wymiany wartości pomiędzy różnymi kościelnymi i kulturowymi społecznościami.

Niekiedy pielgrzymki zawierają świeckie motywy, np. noszą rysy patriotyczne, jednoczą naród i budują jego tożsamość, umacniają w momentach historycznych prób. Religia bowiem nie jest aktem odseparowanym od codziennego życia, ale to życie inspiruje.

V. NIEPRAWIDŁOWE SYTUACJE PODCZAS PIELGRZYMEK I DUSZPASTERSKA REAKCJA

W trakcie pielgrzymek zdarzają się nieprawidłowe sytuacje, których należy unikać. W szczególności osłabiają one religijny charakter wydarzenia.

Podczas pielgrzymowania trzeba zadbać, by nad celami religijnymi nie przeważały motywy turystyczne i krajoznawcze. Nie znaczy to, że pielgrzymka eliminuje pragnienia poznawania świata i jego kultury, jak też chwile odpoczynku i rozrywki. Te drugorzędne przeżycia powinny ostatecznie sprzyjać realizacji religijnego programu.

W trakcie realizacji pielgrzymki należy unikać pośpiechu i przeładowanego programu, co nie sprzyja religijnemu skupieniu i asymilacji duchowych wartości. Pospieszny pielgrzym staje się osobą powierzchowną. Lepszym rozwiązaniem jest ograniczenie ilości nawiedzanych świętych miejsc na rzecz czasu poświęconego religijnym praktykom podczas przebywania w nich.

Niekiedy pielgrzymi w fałszywy sposób podchodzą do kultu świętych, prywatnych objawień, prawdziwych lub domniemych cudów, kultu obrazów i relikwii, które stanęły u korzeni powstania wielu pielgrzymkowych ośrodków. Zadaniem duszpasterskim jest odpowiednia, pogłębiona katecheza tłumacząca prawidłowe podejście do tych faktów i praktyk.

Zdarza się, że pielgrzymi naśladując negatywne wzory społecznych zachowań, szukając rozrywki i nadzwyczajnych przeżyć, stwarzają gorszące sytuacje. Przez odpowiednie towarzyszenie i wychowawcze wysiłki, duszpasterstwo powinno zapobiegać tego rodzaju sytuacjom.

Trzeba unikać sytuacji manipulowania pielgrzymką, która prowadzi do użycia jej jako narzędzia osiągnięcia *stricto* komercyjnych, osobistych, politycznych bądź ideologicznych celów²⁸.

VI. ORGANIZACJA DUSZPASTERSTWA PIELGRZYMÓW W KOŚCIELE

Duszpasterstwo pielgrzymów przynależy do wielokształtnego duszpasterstwa „osób w drodze” (turystów, pielgrzymów, migrantów, uchodźców, przymusowo przesiedlonych, zaproszonych robotników, studentów obcokrajowców, pracowników komunikacji morskiej i lotniczej, pracowników cyrków, Romów, nomadów, „dzieci ulicy” itp.). Mimo odmiennej charakterystyki wymienionych grup, można wśród nich znaleźć wiele wspólnych cech i problemów. Chodzi np. o przebywanie poza stałym miejscem pobytu, co może stanowić wyzwanie dla życia religijnego, zwłaszcza sakramentalnego, utrudnić stabilne i regularne korzystanie z duszpasterskiej opieki, jak też powodować rozmaite zagrożenia moralne.

²⁷ Tamże, 35; *Sanktuarium*, dok. cyt., 11.

²⁸ Por. *Oświadczenie Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek o narodowym pielgrzymowaniu*, 12.04.2018.

Na szczeblu Stolicy Apostolskiej kwestie związane z pielgrzymowaniem podlegają kompetencji Dykasterii ds. Ewangelizacji, która posiada odnośną sekcję²⁹.

W ramach Konferencji Episkopatu Polski funkcjonuje Rada ds. Duszpasterstwa Migracji Turystyki i Pielgrzymek. Na jej czele stoi Biskup Przewodniczący Przynależą do niej jako członkowie biskupi oraz jako konsultorzy kapłani, osoby konsekrowane i świeccy. Konferencja Episkopatu Polski posiada również osobną Komisję Maryjną, która skupia się na kwestiach duszpasterstwa w sanktuariach oraz Zespół ds. Sanktuariów.

Każda diecezja powinna posiadać diecezjalnego duszpasterza pielgrzymów, referenta bądź koordynatora ds. pielgrzymek. Idealnym rozwiązaniem jest tworzenie zespołu ds. duszpasterstwa pielgrzymów włączającym przedstawicieli różnych podmiotów zajmujących się organizacją pielgrzymek, także osób świeckich. Diecezje organizujące piesze pielgrzymki posiadają duszpasterzy względnie koordynatorów pieszych pielgrzymek.

Sanktuaria i inne ośrodki pielgrzymkowe posiadają swoich kustoszy względnie rektorów organizujących przyjęcie i duszpasterstwo pielgrzymów. Zwykle kustoszy powinien wspomagać odpowiedni zespół duszpasterzy i świeckich. Funkcjonowanie duszpasterstwa w sanktuariach określają statuty aprobowane przez kompetentną władzę kościelną³⁰. Wymienione placówki, jeśli działają niezależnie od miejscowych parafii, powinny współpracować z lokalnym proboszczem.

Organizację pielgrzymek i duszpasterstwo podczas ich trwania podejmują proboszczowie parafii bądź współpracujący z nimi inni duszpasterze, zwykle dla swoich parafian, ale także dla innych zaproszonych osób.

Organizacją pielgrzymek zajmują się także kościelne stowarzyszenia, biura pielgrzymkowe i turystyczne. Jeśli dana podróż ma być uznana za pielgrzymkę, zwyczajnym rozwiązaniem powinno być podjęcie duchowej opieki nad pielgrzymami przez kapłana. Natomiast pozostawienie materialnych kwestii w gestii odpowiednio przygotowanych świeckich osób. W przypadku braku stałego kapłana towarzyszącego pielgrzymom, grupy takie powinny posiadać przynajmniej akceptację biskupa miejsca, proboszcza bądź rektora kościoła, którzy zatroszczą się o zapewnienie form duchowej opieki nad pielgrzymami.

Struktury duszpasterskie „osób w drodze” wymienione w punktach 21-25 niniejszych *Wskazań* mają charakter pomocniczy w stosunku do duszpasterstwa pielgrzymów. Instytucje i inne gremia kościelne na różnych szczeblach nie stanowią „zarządu”, ale służą różnorodnym wsparciem pracującym „na pierwszej linii duszpasterstwa”: duszpasterzom pielgrzymów, kustoszom sanktuariów, parafiom, stowarzyszeniom, a także biurom turystycznym i pielgrzymkowym oraz innym instytucjom zajmującym się animowaniem pielgrzymowania. W szczególności przez:

- a. Pogłębianie teologii i znajomości znaczenia pielgrzymek dla religijnego życia, także przy pomocy nauk spoza teologii, np. socjologii, psychologii, geografii, statystyki.
- b. Inicjowanie duszpasterskich projektów.
- c. Kształtowanie współpracy wewnątrzkościelnej, jak też z instytucjami świeckimi.
- d. Wsparcie organizacyjne i koordynację inicjatyw.
- e. Przygotowanie pomocy duszpasterskich w postaci wydawnictw drukowanych, materiałów internetowych, multimedialnych itp.
- f. Konsultację w sprawach dotyczących zagadnień pielgrzymowania.
- g. Formację organizatorów pielgrzymek, turystyki religijnej i turystyki przez organizację dni skupienia, rekolekcji i szkoleń dotyczących walorów tychże form wędrowania, w szczegól-

²⁹ 17 sierpnia 2016 r. papież Franciszek dokumentem motu proprio *Humanam progressionem* powołał nowy organ Stolicy Apostolskiej Dykasterię ds. Integralnego Rozwoju Człowieka. Podejmuje ona m. in. dotychczasowe zadania Papieskiej Rady ds. Migracji i Podróżnych. Zadania tej dykasterii zostały również wyszczególnione w dokumencie papieża Franciszka realizującym reformę Kurii Rzymskiej *Costitutio Apostolica Praedicate Evangelium sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al Mondo*, Rzym, 19.03.2022, art. 163 – 174.

³⁰ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* kan. 1230-1234. Kompetencje i zadania Rektorów i Kapelanów określają osobne przepisy Kodeksu, por. kan. 556-572.

ności zagadnień teologicznych, etycznych, duszpasterskich, prawnych i organizacyjnych, jak też kwestii dotyczących sztuki kościelnej.

- h. Organizację kongresów, sympozjów, warsztatów dotyczących zagadnień pielgrzymowania.
- i. Ocenę duszpasterskich działań, w szczególności dbanie o religijny charakter pielgrzymek.
- j. Obserwację aktualnych form pielgrzymowania w kontekście innych migracyjnych ruchów.
- l. Poznawanie ustawodawstwa cywilnego dotyczącego zagadnień turystyki, w szczególności odnoszącego się do pielgrzymowania. Zgłaszanie odpowiednim instytucjom ustawodawczym postulatów dotyczących organizacji i realizacji pielgrzymek.
- ł. Konsultację swoich działań ze świeckimi instytucjami zajmującymi się zagadnieniami turystyki.

VII. MIEJSCA I FORMY REALIZACJI DUSZPASTERSTWA PIELGRZYMÓW

Duszpasterstwo pielgrzymów rozpoczyna się w miejscu ich zamieszkania, trwa podczas drogi ku świętemu miejscu i w drodze powrotnej. Kontynuowane jest po zakończeniu pielgrzymki.

Duszpasterstwo specjalne pielgrzymów zawiera formy stosowane w zwyczajnej posłudze Kościoła. Niemniej posiada swoje własne programy, zwyczaje i rytury ułatwiające osiągnięcie duchowych celów pielgrzymki.

Na drogę pielgrzymkową wyruszają rozmaite grupy pątnicze: parafialne, diecezjalne, rejonowe, stanowe (kobiety, mężczyźni, młodzież, dzieci, seniorzy), zawodowe, osób przynależnych do stowarzyszeń i ruchów kościelnych, niepełnosprawnych itp. Są też pielgrzymki indywidualne. Pielgrzymki przyjmują różne formy poruszania: pieszo, autokarem, samochodem osobowym, koleją, samolotem, statkiem, rowerem, motocyklem, konno itp. Trwają one w różnych okresach czasowych, od kilkugodzinnych aż po wielotygodniowe. Wymienione okoliczności składu osobowego, sposobów poruszania, czasu, wpływają na duszpasterskie programy i inicjatywy podejmowane podczas konkretnej pielgrzymki. Implikują też metody przekazu.

Miejsca pielgrzymkowe poświęcone są kultowi Chrystusa Pana, Maryi lub Świętych Pańskich. Cieszą się one wspomnieniem prawdziwych bądź domniemanych objawień i cudów, kultem obrazów i relikwii. Niektóre są specjalnie dedykowane wybranym wspólnotom osób, np. chorym, rodzinom, określonym grupom społecznym. Posiadają one swój „charyzmat”³¹ przejawiający się m.in. w propagowanym przesłaniu duchowym, specyficznych formach pobożności, dziełach miłosierdzia i apostołstwa. Wszystkie wymienione czynniki mają wpływ na charakter duchowego programu wyruszającej do danego miejsca pielgrzymki.

Wzorem dla metody stosowanej w duszpasterstwie pielgrzymów mogą być wydarzenia biblijne. Namiot spotkania rozkładany w prowizorycznych miejscach, podczas wędrówki narodu wybranego przez pustynię stał się prawdziwym ośrodkiem kultu³². Sam Chrystus nauczał wędrując przez miasta i wsie³³, głosił Ewangelię w przygodnych miejscach: na górze, nad jeziorem, z łodzi³⁴. Podczas drogi do Emaus rozmawiał z uczniami, wyjaśniając im Pisma, a u jej kresu dał się poznać jako ich Zmartwychwstały Mistrz³⁵. Diakon Filip przysiadł się do podróżującego na wozie dworzanina królowej Kandaki, objaśniając mu pisma proroka Izajasza, doprowadzając go do wiary i chrztu³⁶. Apostołowie i uczniowie Pańscy byli wędrownymi nauczycielami, ewangelizując narody na drogach świata. Wydarzenia te pokazują, że każde miejsce i okoliczność, także droga pielgrzymkowa mogą stać się dogodną i niepowtarzalną okazją do przekazu Ewangelii oraz prowadzenia człowieka drogą życia bliżej Boga. I tak autokar może stać się „ruchomą kaplicą”. Przydrożna kapliczka, krzyż na szczycie góry, z której rozpościera się piękny widok, dla strudzonych mogą stać się miejscem odpoczynku fizycznego, ale i duchowego. Otoczeniem sprzyjającym medytacji i modlitwie.

³¹ Por. *Sanktuarium*, dok. cyt., 10.

³² Wj 3, 7.

³³ Mt 9, 35.

³⁴ Np. Mt 5, 1-2; 13, 1-3; Mk 2, 13, 4, 1-2.

³⁵ Łk 24, 13-31.

³⁶ Dz 8, 27-38.

Pielgrzymowanie jest okazją do rozwinięcia wybranego, zgodnie z okolicznościami, rekolekcyjnego tematu (rekolekcje w drodze). Może on być dobrany odpowiednio do ogłoszonego przez Stolicę Apostolską tematu rocznych obchodów, przyjętego w Polsce rocznego hasła duszpasterskiego, obchodzonego w danym roku jubileuszu bądź innych stosownych okoliczności. Dostosowuje się go do potrzeb grupy, dla której zorganizowano pielgrzymkę, np. dzieci, młodzieży, kobiet, mężczyzn, seniorów, chorych, grup zawodowych, stowarzyszeń. Stanowi to dogodną okazję do poruszenia specyfiki powołania bądź zagadnień etycznych danej społecznej grupy. Temat rekolekcji w drodze jest realizowany w różnych momentach pielgrzymki, np. podczas mszalnych homilii, konferencji, codziennych rozważań, tematycznych nabożeństw.

Należy zadbać o to, by każdej grupie pielgrzymów przewodniczył kapłan lub diakon jako duchowy opiekun i pasterz. Jeśli nie jest to możliwe, mogą zastąpić go kleryk, siostra zakonna lub odpowiednio przygotowana świecka osoba³⁷. Niektóre sanktuaria posiadają stałych świeckich „przewodników pielgrzymek”, którzy organizują i prowadzą cykliczne pielgrzymki z okolic. W razie nieobecności własnego kapłana, należy zadbać, by przynajmniej w ośrodkach pielgrzymkowych do dyspozycji pątników był ksiądz spieszący z duszpasterską posługą słowa i sakramentów.

ETAPY (STACJE) PIELGRZYMKI

Pielgrzymka posiada swoje duszpasterskie etapy realizowane w drodze pomiędzy miejscem stałego zamieszkania jej uczestników i sanktuarium, do którego zmierzają pielgrzymi. Z historii znane są miejsca, w których podczas drogi zatrzymywali się pątnicy, by celebrować kolejne nabożeństwa. Zwano je niekiedy stacjami, np. stacje pielgrzymów w Ziemi Świętej, o których wspomina Egeria (IV w.), rzymskie kościoły stacyjne, kapliczki przy drodze pieszych pielgrzymek do sanktuariów. W nawiązaniu do tych tradycji, każda pielgrzymka powinna zawierać szczególne etapy, w których realizuje się pielgrzymkowe cele, a które można nazwać stacjami. Są nimi przynajmniej: przygotowanie pielgrzymki, wyjście, droga, nawiedzenie sanktuarium, powrót i popielgrzymkowe spotkania duszpasterskie³⁸. Według możliwości i lokalnych tradycji może ich być więcej.

Przygotowanie pielgrzymki

Zanim pątnicy wyruszą w drogę, pielgrzymka powinna być starannie przygotowana. Przygotowanie odbywa się w miejscu stałego zamieszkania pielgrzymów – w parafii, a w przypadku innych grup w dogodnym dla nich ośrodku. Bierze w nim udział duszpasterz prowadzący pielgrzymkę i świecki organizator. Jeśli pielgrzymkę organizuje biuro, w przygotowaniu uczestniczy przedstawiciel biura, pilot bądź przewodnik. Składa się na nie w pierwszym rzędzie formacja duchowa uczestników. Chodzi przede wszystkim o wprowadzenie w religijny charakter wydarzenia. Uczestnicy powinni podjąć zasadniczą decyzję, czy wybierają się w drogę z zamiarem uczestniczenia w religijnych aktach, czy też w wędrowkę o turystycznym charakterze. Pielgrzymka nie wyklucza celów rekreacyjnych i poznawczych. Trzeba jednak ustalić właściwą hierarchię zamierzeń.

Ważną zatem rzeczą jest rozpoznanie oczekiwań pielgrzymów, a w razie potrzeby ich oczyszczenie i hierarchizację, m.in. wyczulenie na te przeżycia, które ubogacą ich wiarę, na religijne symbole, z którymi się spotkają, na charyzmat sanktuarium, do którego zmierzają, uświadomienie, że podczas drogi będą wędrującymi świadkami Chrystusa. Wiąże się z tym ukształtowanie przewodniej, jak też szczegółowych intencji pielgrzymki. Tu także ma miejsce przygotowanie na spotkanie z bogactwem religijnej kultury i zapoznanie z materialnymi obiektami, które będą odwiedzać pielgrzymi.

Na etapie przygotowania następuje zawiązanie wspólnoty. Jest to ważne zwłaszcza w pielgrzymkach gromadzących osoby z różnych miejscowości, dotychczas nie znające się ze sobą. Pielgrzymi będą przebywać w grupie nieraz wiele dni. Owocne osiągnięcie religijnych celów będzie

³⁷ Por. *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 35.

³⁸ Tamże, 32.

zależać także od dobrej, braterskiej atmosfery w niej panującej. Pątnicy powinni mieć świadomość, że łączy ich przede wszystkim duchowa wspólnota pielgrzymującego Kościoła.

Na przygotowanie składa się Msza św. lub inne okolicznościowe nabożeństwo z odpowiednią do kontekstu homilią. Wielu pielgrzymów zamierza skorzystać w miejscu pielgrzymkowym z sakramentu pokuty. Trzeba rozważyć, czy ze względu na duży napływ pątników tamże będzie to możliwe. W każdym wypadku należy zachęcić uczestników pielgrzymki do skorzystania ze spowiedzi i dać ku temu okazję. Owocność pielgrzymowania zależy bowiem w dużym stopniu od stanu łaski i codziennego spotkania z Chrystusem Eucharystycznym.

Osiągnięcie duchowych celów ułatwia dobra organizacja podróży. Należy zatem odbyć spotkanie organizacyjne, podając wszystkie niezbędne informacje dotyczące drogi oraz rozdać uczestnikom niezbędne materiały pomocnicze, m. in. zaznajomić z programem, opisać wyposażenie na drogę, podkreślić kwestie związane z bezpieczeństwem i zdrowiem. Jeśli tak przewidziano, trzeba wyznaczyć zadania, które będą spełniali podczas drogi poszczególni pielgrzymi. W innych punktach niniejszych *Wskazań* podano szczegółowe praktyczne uwagi na ten temat. W trakcie spotkania można wykorzystać nagrania, filmy, przeżrocza bądź podobne media w celu zaznajomienia z miejscami, które będą odwiedzane podczas drogi, co ułatwi przyszłą ich percepcję. Cenne będzie świadectwo osób, które odbyły już podobną pielgrzymkę.

Inauguracja drogi pielgrzymkowej

W chwili wyruszenia pielgrzymki odbywa się okolicznościowe nabożeństwo. Pielgrzymi upraszają dary i opiekę Bożą na czas drogi. Żegnani są przez swoją lokalną wspólnotę i jej duszpasterzy, zabierając na pielgrzymkę intencje tych, którzy o to prosili. Otrzymują specjalne błogosławieństwo na drogę³⁹. Podczas niektórych pieszych pielgrzymek jest w zwyczaju, że pozostający w domu duszpasterze i mieszkańcy na pewnym odcinku towarzyszą pielgrzymom, odprowadzając ich do granic swej miejscowości.

Liturgiczne księgi podają propozycje formularzy mszalnych za pielgrzymów bądź innych nabożeństw stosowanych na tę okoliczność, jak też sugestie biblijnych czytań, modlitw, komentarzy i formuły błogosławieństwa pielgrzymów. Teksty należy dobrać odpowiednio do sytuacji grupy. Godna zalecenia jest homilia kapłana wyjaśniająca cele pielgrzymowania⁴⁰.

Droga

Duszpasterstwo pielgrzymów rozwija się podczas drogi ku głównemu celowi pielgrzymki. Przyjmuje ono formę „nowenny” przygotowującej do szczytowego przeżycia u celu. Każdorazowe spotkanie kościoła, kaplicy, przydrożnego krzyża bądź innej świętej budowli jest okazją do modlitwy religijnej medytacji i doświadczenia *sacrum*. Godną praktykę stanowi wybranie przewodniego tematu „rekolekcji w drodze”, który pomoże pielgrzymom w przemyśleniach dotyczących wiary i zainspiruje ich do „modlitwy stopami”.

Podczas pielgrzymki praktykowane są rozmaite formy modlitewne, połączone z chwilami religijnych rozważań i medytacji nad tajemnicami wiary oraz chrześcijańskiego życia. Jeśli w grupie jest obecny kapłan, codziennie celebrowana jest Msza św. W innym wypadku dobrze będzie tak zorganizować program, by pielgrzymi mogli wziąć udział w Eucharystii celebrowanej w nawiedzanych kościołach. Należy zachęcić pielgrzymów do codziennej Komunii Świętej. Istnieje bogactwo pobożnych praktyk i modlitw do wykorzystania podczas każdego dnia pielgrzymki: nabożeństwo

³⁹ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, dok. cyt., 287.

⁴⁰ Np. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 1994, zawierają *Obrzęd błogosławieństwa pielgrzymów* (t. I, s. 183-195), *Obrzęd błogosławieństwa przed rozpoczęciem podróży* (t. I, s. 196-204), *Obrzęd błogosławieństwa urzędów i przedmiotów przeznaczonych dla podróżujących* (t. I, s. 281-292), *Błogosławieństwa przedmiotów wyrażających pobożność ludu chrześcijańskiego* (t. II, cz. 4, s. 152-191). Analogiczne teksty można znaleźć w diecezjalnych Agendach liturgicznych.

Słowa Bożego, Różaniec, Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Koronki, Litanie itp. Cennym elementem „rekolekcji w drodze” są konferencje i pogadanki o tematyce religijnej. Mogą one podejmować także ważne, aktualne problemy społeczne i etyczne. Wygłaszają je kapłan bądź inne odpowiednio przygotowane osoby.

W trakcie drogi umacnia się wspólnota i weryfikują się chrześcijańskie postawy pielgrzymów a trudy drogi są okazją do pokuty i nawrócenia.

Godny polecenia jest zwyczaj kontaktów poprzez nowoczesne komunikatory (telefony, smsy, portale społecznościowe itp.) z osobami, które pozostały w domu i nie mogły wyruszyć na pielgrzymkę, zwłaszcza z seniorami i niepełnosprawnymi. W ten sposób mogą się one włączyć duchowo w pielgrzymowanie, zwłaszcza przekazywać swoje intencje.

Niektóre pielgrzymki wypracowały specyficzne rytę, które poprzez zewnętrzne gesty mają pogłębić duchowe przeżycia⁴¹. Należy jednak dbać, by nie przerodziły się one w magię i nie górowały nad życiem sakramentalnym oraz zdrową modlitewną pobożnością⁴².

Podczas wędrówki pielgrzymi odwiedzają miejsca związane z religijną i świecką kulturą. Mają okazję do obcowania z pięknem przyrody. Wszystkie te przeżycia służą wielostronnemu ubogaceniu pątników i powinny być wykorzystane jako okazja do umacniania religijności.

W trakcie drogi jest też czas na wspólny wypoczynek i rozrywkę, np. tzw. pogodne wieczory, ogniska, śpiew. Uczą one kultury zabawy i sprzyjają nawiązywaniu międzyludzkiej wspólnoty. Nie mogą one jednak zaburzyć religijnej atmosfery pielgrzymki.

Nawiedzenie miejsca świętego

Zwykle pielgrzymka posiada swoje najważniejsze, docelowe, święte miejsce. Jego nawiedzenie stanowi szczytowe przeżycie. Niemniej istnieją pielgrzymki nawiedzające wiele sakralnych miejsc, bez wskazania na pierwszoplanowe. W takim wypadku odwiedziny każdego z nich zawierają analogiczne elementy wskazane w niniejszym punkcie.

Specyficzne znaczenie w duszpasterstwie ma ostatni odcinek drogi zbliżający do sanktuarium. Podczas wielu pielgrzymek w tej fazie odbywa się nabożeństwo o pokutnym charakterze przypominające konieczność duchowego oczyszczenia przed spotkaniem ze Świętym. Ten sam charakter ma powitanie pielgrzymów przez kustosza u bram sanktuarium, połączone z obrzędem pokropienia święconą wodą. Wymownym momentem jest przekraczanie bram świętego miejsca symbolizujące przekroczenie granicy *profanum* i *sacrum*, wejście w przestrzeń szczególnej obecności Boga i działania Jego łaski⁴³.

Pobyt w świętym miejscu jest przede wszystkim okazją do skorzystania ze specyficznej łaski miejsca. Kościelne prawo nakazuje zapewnienie pielgrzymom obfitszych środków zbawienia „przez gorliwe głoszenie słowa Bożego, przez odpowiednie ożywienie życia liturgicznego, zwłaszcza przez sprawowanie Eucharystii i pokuty oraz przez kultywowanie zatwierdzonych form pobożności ludowej”⁴⁴. Odnośna władza kościelna udziela sanktuariom szczególnych przywilejów, np. odpustów bądź możliwości rozgrzeszania z grzechów zastrzeżonych⁴⁵.

⁴¹ Np. modlitwa przy „kaplicy granicznej” – pożegnanie swojego miejsca zamieszkania, powitanie sanktuarium u jego granic; obmycie w wodzie przypominające chrzest; „Przeprosna Górka”- nabożeństwo pojednania i pokuty; oznaczenie grup imionami Patronów, jako ideałów, z którymi identyfikują się pielgrzymi; droga na kolanach, padanie krzyżem jako gesty prostracji i pokuty; noszenie drzewa krzyża i cierniowych wieńców pomagające w łączeniu się z cierpieniem Chrystusa; dotykanie „świętych drzwi” bądź figur patronów wyobrażające bliski kontakt ze Świętym.

⁴² Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, dok. cyt., 65-66.

⁴³ Wymownym przykładem jest przekraczanie „drzwi świętych” w jubileuszowych latach w rzymskich bazylikach, ale też innych świątyniach obdarzonych tym przywilejem. Papież Franciszek w Jubileuszowym Roku Miłosierdzia zalecił tworzenie w sanktuariach „Bram Miłosierdzia”. Przypominały one zbliżenie do Miłosiernego Boga, konieczność głębokiego nawrócenia i pielęgnowania uczynków miłosierdzia. Por. Bulla ustanawiająca nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia *Misericordiae vultus*, 11.04.2015 r.

⁴⁴ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1234 § 1.

⁴⁵ Tamże, kan. 1233.

Pielgrzymi rozpoczynają pobyt w sanktuarium od modlitwy w jego centralnym miejscu przed Najświętszym Sakramentem, przy cudownym wizerunku, relikwiach świętego bądź podobnym. Według lokalnego zwyczaju składają wotywnie dary wyrażające ich modlitewne intencje.

Centralnym wydarzeniem nawiedzenia świętego miejsca powinna być uroczyste celebrowana Eucharystia. Jeśli jest to możliwe, gromadząca wszystkich, aktualnie obecnych na terenie sanktuarium pielgrzymów. Wyraża ona katolickość i jedność Kościoła. Powszechność uwidacznia się m.in. przez udział w asyście liturgicznej, podejmowanie czytań, modlitw i śpiewów przez przedstawicieli każdej z grup. W wypadku międzynarodowych zgromadzeń mogą to być też czynności wykonywane w różnych językach⁴⁶.

Pielgrzymi uczestniczą w nabożeństwach charakterystycznych dla danego ośrodka, korzystają z przypisanych dlań odpustów i innych przywilejów, w których wyraża się „charyzmat sanktuarium” i „łaska miejsca”⁴⁷. Należy zarezerwować dla nich wystarczający czas na indywidualną spowiedź, prywatną modlitwę i zapoznanie się ze wszystkimi artefaktami tam się znajdującymi. Niekiedy w sanktuariach udziela się zbiorowo sakramentu chorych. W zwyczaju jest poświęcenie religijnych pamiątek otrzymanych bądź zakupionych w ośrodku. Będą one w przyszłości służyć przypomnieniu duchowych przeżyć i rozwojowi form pobożności.

Zwykle pielgrzymkowe ośrodki są znakomitymi pomnikami chrześcijańskimi. Posiadają muzea sztuki kościelnej, wystawy i tym podobne ekspozycje. Ofiarują chrześcijańskie programy kulturalne (prelekcje, filmy, koncerty, oprowadzanie z przewodnikiem itp.). W programie pobytu należy uwzględnić czas na skorzystanie z tego rodzaju propozycji⁴⁸.

Zalecanym rozwiązaniem jest dłuższy pobyt w pielgrzymkowym ośrodku połączony z noclegiem. Daje to wystarczający, spokojny czas na skorzystanie ze wszystkich walorów miejsca.

Droga powrotna

W chwili opuszczania świętego miejsca miejscowy kustosz żegna pielgrzymów i udziela im błogosławieństwa na drogę. Powrót z pielgrzymki jest wypełniony analogicznymi treściami i wydarzeniami, jak to było podczas wędrówki ku miejscu świętemu. Kontynuowane są rekolekcje w drodze. Większy nacisk należy jednak położyć na utrwalania pozytywnych przeżyć i ukierunkowanie pielgrzymów ku codziennemu życiu. Między pielgrzymką a obowiązkami ziemskimi istnieje „ściśły i owocny związek”. Pielgrzymi, którzy na nowo przeżyli swą wiarę, mają jeszcze wyraźniej wprowadzać jej zasady w codzienne życie. Kościół jest ze swej natury misyjną wspólnotą. Stąd też i pielgrzymi, posłuszni słowom Pana, są zobowiązani „iść i nauczać” innych Ewangelii przez osobiste świadectwo⁴⁹.

Duszpasterstwo po powrocie z pielgrzymki

Po powrocie z pielgrzymki, w rodzinnej miejscowości, powinno odbyć się dziękczynne nabożeństwo oraz spotkanie popielgrzymkowe. Spotkanie stanowi okazję do dzielenia się radością z pielgrzymkowych przeżyć i wymiany pozytywnych doświadczeń. Otwiera się droga do przedłużenia wspólnotowych więzi zadziergniętych podczas wędrówki i wyruszenia razem w pielgrzymkę życia, w której chrześcijanie wzajemnie wspierają się. Cenną inicjatywą jest zaproszenie na to spotkanie osób spoza pielgrzymkowej grupy w celu wysłuchania świadectw i zachęty na przyszłość do podjęcia pielgrzymowania.

⁴⁶ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, dok. cyt., 268.

⁴⁷ Przykładowo nabożeństwami takimi są na Jasnej Górze jest Apel Jasnogórski, w Łagiewnikach Koronka do Miłosierdzia Bożego, w Kalwarii Zebrzydowskiej „Dróżki”, w Lourdes błogosławienie chorych w Fatimie, Lourdes i La Salette wieczorna procesja różańcowa ze świecami. Wymownymi nabożeństwami są plenerowa Droga Krzyżowa, odsłonięcie bądź zastąpienie cudownego obrazu, Akatyst ku czci Matki Bożej.

⁴⁸ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, dok. cyt., 276; *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 41.

⁴⁹ *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu*, dok. cyt., 21.

W wielu osobach pielgrzymka zaszczepia nowy zapal w wierze. Przez roztropne duszpasterskie inicjatywy nalezy ten zapal podtrzymac, zachecic do wlaczenia sie w stalą formacjé wybranej lokalnej grupy, podjecie zaangażowania w rodzinnej parafii bádż w różnorodnych apostolskich dziełach. Pielgrzymka zbliżyła pątników do Boga. Nalezy pielégnowac w pielgrzymach pragnienie stalego przebywania w bliskości z Nim.

Pieszé pielgrzymki

Specyficzná formá pątnictwa sá pieszé pielgrzymki. W wielu miejscach wytworzyła się tradycja takich pielgrzymek do sanktuariów posiadająca swe lokalne tradycje, utarte szlaki, jak też zespoły animujące. W pieszych pielgrzymkach mają zastosowanie wszystkie wymienione wcześniej zasady i wskazania.

Wskazane jest szczególne uwrażliwienie pielgrzymów na dawanie świadectwa wiary, poprzez słowa i całe zachowanie, wobec spotykanych podczas drogi osób, które witają pątników i goszczą ich w swoich domach. Nalezy też przygotować pątników na niedogodności, z którymi mogą się spotkać podczas pielgrzymiej drogi, by ofiarowali je Bogu, jako umartwienie należące do istoty pieszego pielgrzymowania. Wymienione zachowania stają się jednym ze sposobów ewangelizowania we współczesnym świecie.

Zalecane jest odpowiednie przygotowanie społeczności i osób, które będą gościły pielgrzymów podczas ich drogi. Chodzi tu nie tylko o kwestie organizacyjne (noclegi, wyżywienie itp.). Nalezy uczulić na wymianę duchowych dóbr, wzajemne świadectwo chrześcijańskie, jak też kształtowanie cnoty gościnności. Lokalne wspólnoty mogłyby przygotować nabożeństwa, zaprezentować bogactwo miejscowych zwyczajów religijnych i kulturalnych.

W tego rodzaju pielgrzymkach konieczne jest stosowanie się do obowiązujących w danym kraju przepisów prawa cywilnego, w szczególności dotyczących ruchu po publicznych drogach, uzgodnienie trasy przemarszu z odpowiednimi władzami publicznymi, dbanie o bezpieczeństwo uczestników. Niezbędny jest kontakt ze służbami porządkowymi (policja, straż miejska) i zdrowia.

Konieczne staje się nieustanne podnoszenie świadomości organizatorów pieszych pielgrzymek w wyżej wymienionych kwestiach, co nalezy realizowac m.in. w ramach stałych spotkań duszpasterzy diecezjalnych, na których powinni być obecni także kustosze sanktuariów i przedstawiciele publicznych władz.

Pielgrzymki do Ziemi Świętej

Pielgrzymki do Ziemi Świętej sá jednymi z najstarszych w historii Kościoła. Dały one wzór dla wielu późniejszych form pielgrzymowania, między innymi opisywanym wyżej stacjom pielgrzymki. Ziemia Święta jest nazywana *Piątą Ewangelią*. Pielgrzymi nie tylko mogą poznać miejsca związane z działalnością Jezusa Chrystusa, ale bliższe spotkanie z tymi miejscami, ich historią, pamiątkami, ludnością i przyrodą, pozwalają lepiej zrozumieć wiele tekstów z Pisma Świętego.

Prowadzenie pielgrzymek do Ziemi Świętej wymaga bardzo kompetentnego przygotowania ze strony duszpasterzy, przewodników i pilotów. Chodzi tu zwłaszcza o głęboką znajomość Pisma Świętego, historii starożytnej, czasów Chrystusa i pierwszych uczniów Pańskich. W duszpasterskim programie nalezy położyć nacisk na powrót do źródeł wiary i znajomości wydarzeń przedstawionych w Piśmie Świętym, a także na ich aktualizację w życiu chrześcijańskich pątników. Odpowiednie opowiadanie ze strony prowadzących wprowadzające do przeżycia bogactwa Ziemi Świętej sprawia, że Ziemia ta może stawać się w doświadczeniu pielgrzymów rzeczywiście *Piątą Ewangelią*, a pielgrzymowanie po biblijnych szlakach dogłębnym poznaniem i przeżyciem tego, co św. Jan Paweł II nazwał „geografią zbawienia”.

Pielgrzymki powinny być organizowane w ramach obowiązujących przepisów prawa polskiego i prawa obowiązującego w Izraelu, ze zwróceniem uwagi na potrzeby sióstr i braci chrześcijan w Ziemi Świętej.

Prowadzący pielgrzymki po terenach Palestyny muszą posiadać odpowiednie pozwolenie wystawiane przez władze Izraela, tzw. *Zieloną kartę*. Wydawane jest ono na podstawie rekomendacji ze strony Episkopatu Ziemi Świętej, który wcześniej wymaga potwierdzenia odpowiednich kompetencji przewodnika (duszpasterza) przez Konferencję Episkopatu Polski.

Pielgrzymki Drogami Świętego Jakuba

W ostatnich dekadach odradzają się zapoczątkowane w średniowieczu pielgrzymki *Drogami Św. Jakuba Większego* biegnącymi niemal przez całą Europę ku Santiago de Compostela w Hiszpanii, gdzie według tradycji znajduje się grób Apostoła. Szlaki te, zwane też z języka hiszpańskiego *Camino*, prowadzą także przez Polskę. Rysem charakterystycznym tych pielgrzymek jest wędrówka samotna, rzadziej parami bądź w niewielkich grupach, toteż organizacja duszpasterstwa wśród pielgrzymów jest w tym wypadku trudniejsza i wymaga osobnej uwagi. Tym bardziej, że zauważalny jest udział w tych peregrynacjach osób słabo wierzących, nawet niewierzących, także innych wyznań i religii, które jednak poszukują duchowych doznań. W pewnych wypadkach wędrówka ta zbliża się bardziej do turystyki religijnej bądź kulturowej zmierzającej do poznawania dziedzictwa religijnego i kulturalnego mijanych okolic. Z tych ostatnich względów duszpasterstwo powinno nabierać wyraźniejszych cech ewangelizacyjnych.

W wypadku grup *pielgrzymów jakubowych*, mają zastosowanie wymieniane wcześniej zasady. Natomiast w innych przypadkach pastoralna działalność Kościoła realizuje się bardziej przez formy duszpasterstwa indywidualnego. Chodzi tu najpierw o zidentyfikowanie we własnych parafiach (środowiskach) osób zamierzających udać się na *Camino* i odbywanie z nimi indywidualnych rozmów duszpasterskich w celu odpowiedniego przygotowania duchowego do drogi i błogosławieństwa. Dla takich samych rozmów, a w razie potrzeby do szafowania sakramentu pokuty, powinni być otwarci duszpasterze ośrodków znajdujących się na *Szlakach Jakubowych*, np. wtedy, gdy pielgrzymi poproszą o informację, pomoc bądź potwierdzenie swej obecności w nawiedzonym miejscu.

Wskazane jest, by kościoły na *Szlakach Św. Jakuba* były udostępnione dla pielgrzymów przez większą część dnia, przynajmniej przez otwarcie miejsca na modlitwę. W takich miejscach zaleca się pozostawienie materiałów pomocnych dla pielgrzymów, np. tekstów do rozważań i modlitw, literatury religijnej, Biblii, dewocjonałów, także pieczętki potwierdzającej nawiedzenie danego miejsca. W Polsce nie istnieją jak dotychczas specjalne schroniska dla pielgrzymów, tzw. alberga. Parafie mogłyby służyć pielgrzymom przynajmniej informacją i pomocą w znalezieniu noclegu⁵⁰.

Znaczną pomocą w duszpasterstwie mogą stanowić istniejące już w Polsce bractwa jakubowe bądź inne religijne stowarzyszenia⁵¹. W przyszłości mogłyby w miejscach noclegów pielgrzymów tworzyć zespoły organizujące wspólne rozmowy, modlitwy, kręgi biblijne i inne nabożeństwa, jak też obsługiwać miejsca noclegowe.

VIII. WYBRANE PRAKTYCZNE REGUŁY DLA PIELGRZYMÓW I ORGANIZATORÓW

Zasady dla pielgrzymów

- a. Pamiętaj, że pielgrzymka to przede wszystkim religijny akt.
- b. Na każdym miejscu nie zapomnij, że jesteś świadkiem Chrystusa przez swe zachowanie, słowa i strój.

⁵⁰ Pracownia Szlaku św. Jakuba przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu opracowała *Vademecum duszpasterskie na Rok Święty Compostelański 2021 „Camino de Santiago – droga wiary”*, red. ks. Ł. Skarżyński, ks. Piotr Roszak, Bernardinum, Pelplin 2020. Wskazania zawarte w *Vademecum* mogą być przydatne w rozwoju duszpasterstwa pielgrzymów jakubowych także przy innych okazjach.

⁵¹ Bractwa Jakubowe utworzyły w Polsce Parlament Jakubowy zajmujący się m. in. rozwojem Szlaków Jakubowych, ich konserwacją, współpracą środowisk organizujących jakubowe pielgrzymki, wypracowywaniem form pomocy pielgrzymom.

- c. Wchodząc do miejsca świętego, ubierz odpowiedni strój. Jest on wyrazem chrześcijańskiej kultury, uszanowania tegoż miejsca, a przede wszystkim szacunku do gromadzącej się tam wspólnoty wierzących i do samego Świętego Boga. W wielu ośrodkach służba porządkowa nie wpuści ubranych zbyt skąpo (np. odsłonięte ramiona, krótkie spodnie).
- d. W miejscach świętych zachowaj milczenie. Zaraz po wejściu uklęknij przed Najświętszym Sakramentem i poświęć chwilę czasu na modlitwę.
- e. Jest w zwyczaju składanie materialnych ofiar w miejscach pielgrzymkowych przeznaczonych na ich utrzymanie i charytatywne dzieła.
- f. Na wspólnych nabożeństwach i spotkaniach nie używaj wielkich transparentów bądź znaków mogących zasłonić widok innym. Transparenty, plakaty, emblematy używane przez pielgrzymów nie mogą zawierać treści o politycznym charakterze⁵². W niektórych krajach (np. Izrael, Palestyna, Grecja) jest to nie tylko zakazane, ale i karane.
- g. Kupując religijne pamiątki zwróć uwagę na ich estetyczny walor i zastanów się, czy ich treść odpowiada prawdom naszej wiary. Najlepiej kupować je w przykościelnych punktach sprzedaży, prowadzonych przez gospodarzy odwiedzanych miejsc. Nie kupuj ich u przypadkowych sprzedawców.
- h. Na pielgrzymkę otrzymujesz identyfikator ze znakiem pielgrzymki. Ułatwi on odnalezienie swej grupy. Noś go przypięty do ubrania, to pomoże także twemu przewodnikowi i innym pielgrzymom w zachowaniu łączności. Zapisz adresy miejsc noclegu i kontaktowe numery telefonów (do przewodnika, hotelu, biura pielgrzymkowego, bliskich itp.).
- i. W momencie opuszczania autokaru (grupy) zapamiętaj dokładnie umówione miejsce i czas spotkania. W obcym terenie najlepiej zapisać adres, zaznaczyć punkt na planie lub GPS-e.
- j. Bądź punktualny. Inni na ciebie czekają. Spóźnienie poważnie burzy porządek pielgrzymki.
- k. Strzeż pieniędzy i dokumentów. Większą sumę pieniędzy i paszport najlepiej zostawić u gospodarza miejsca noclegowego. Przy sobie noś tylko w miejscu dobrze ukrytym – nigdy w ręcznej torbie. To uchroni cię przed bardzo sprytnymi złodziejami. W dużych zgromadzeniach, także wewnątrz kościołów, działają kieszonkowcy i oszuści.
- l. Dyskretnie i z umiarem używaj aparatu fotograficznego bądź kamery, by nie rozpraszać innych pielgrzymów. Nie należy tego czynić w miejscach najświętszych i podczas liturgii. W wielu sanktuariach jest to wprost zabronione albo udziela się osobnego pozwolenia odpowiednio przygotowanym osobom.
- ł. Podczas zagranicznych pielgrzymek, wymiany walut dokonuj tylko w bankach lub oficjalnych kantorach. Sprawdź prawidłowość prowizji.
- m. W domu pozostaw program pielgrzymki, adresy i telefony kontaktowe (do organizatora, biura pielgrzymkowego, pilota/przewodnika, hoteli itp.).

Podstawowe wyposażenie pielgrzyma

- a. Modlitewnik i śpiewnik.
- b. Ubrania przydatne zarówno na gorące, jak i chłodniejsze dni, wygodne obuwie, ochrona na deszcz (składany parasol, cienka peleryna), nakrycie głowy, ciemne okulary i krem ochronny (silne słońce). Odpowiednie ubranie, zwłaszcza obuwie są ważne w pieszych pielgrzymkach. Sprawdź swoją kondycję i nie wybieraj się w drogę, gdy masz zdrowotne problemy. W razie potrzeby skonsultuj się ze swoim lekarzem.
- c. Osobiste lekarstwa regularnie stosowane.
- d. Przewodniki i mapy odwiedzanych okolic, aparat fotograficzny, notes i przybory do pisania, niewielki plecak lub torebka (najlepiej zapinana w pasie, torebka na ramieniu może być łatwym łupem dla złodziei) przydatne podczas krótkich wyjść.

⁵² Por. n. 20 niniejszych *Wskazań*.

- e. Dokumenty osobiste (paszport, dowód osobisty zależnie od kraju docelowego, karta indywidualnego ubezpieczenia, w krajach UE Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego).
- f. Konieczna suma pieniędzy (za granicą w walucie kraju odwiedzanego; dobrze mieć trochę drobnych pieniędzy, kartę płatniczą lub kredytową).
- g. Telefon komórkowy z wpisem ICE (telefon alarmowy do bliskich), miejscowych telefonów alarmowych, przewodnika grupy, biura organizującego pielgrzymkę i przynajmniej kilku osób z grupy pielgrzymkowej. Europejski, międzynarodowy numer alarmowy to 112.

Wytyczne dla organizatorów

- a. Przez organizatorów pielgrzymki należy tutaj rozumieć zarówno osoby duchowne, duszpasterzy, jak i świeckich, przewodników, pilotów oraz przedstawicieli biur pielgrzymkowych.
- b. Unikaj przeciążenia programu pielgrzymki, co wymaga zwiększenia jej tempa. Lepiej nawiedzić mniej miejsc, niż wiele w powierzchowny sposób. Z przeładowanego programu uczestnicy zapamiętają niewiele. Pielgrzymi potrzebują wystarczającego czasu na interioryzację przeżyć.
- c. Wykorzystaj indywidualne charyzmaty pielgrzymów. Przykładowo podczas dłuższej drogi mogą oni poprowadzić modlitwy, przeprowadzić prelekcję, uzupełnić wiadomości podane przez przewodnika, składać świadectwa.
- d. Wyznacz osoby pełniące posługi dla całej grupy (np. liturgiczne, porządkowe, gospodarcze, zabezpieczenie higieny i zdrowia). Osoby odpowiedzialne za przygotowanie liturgii ustalają liturgiczne funkcje, rozdają teksty do czytania, w miarę możliwości udają się wcześniej na miejsce liturgii, by przygotować obrzędy, potrzebne sprzęty itp. Długie oczekiwanie przy napiętym programie podróży jest niepotrzebną stratą czasu i deprymuje uczestników.
- e. W czasie długiej jazdy (marszu) program należy urozmaicać. Lepsze są krótkie modlitwy i rozważania, przeplatane jak największą ilością śpiewów, wykonywane przez różne osoby (dzielenie ról, uaktywnianie wszystkich). Zbyt długie i jednolite teksty szybko wywołują znużenie i pielgrzymi „wyłączają się” (np. odmawianie naraz całego Różańca, czytanie długiej lektury).
- f. Do wspólnych modlitw włączaj intencje uczestników grupy, np. w formie modlitwy wiernych lub dopowiedzeń.
- g. Zgłoś wcześniej pobyt grupy w recepcji nawiedzanego miejsca pielgrzymkowego i ustal program nawiedzenia. Uwzględnij w nim obowiązujące lokalne regulaminy, terminy i zwyczaje. W trakcie pobytu w sanktuarium stosuj się do zaleceń lokalnych służb porządkowych.
- h. Niektóre sanktuaria wymagają zaangażowania lokalnego przewodnika. Umów z nim szczegóły odwiedzin, a wszelkie konieczne komentarze dla swojej grupy podaj przed wejściem na teren świętego miejsca.
- i. Każde nawiedzenie miejsc świętych rozpocznij od wspólnej modlitwy, a w dalszej kolejności podejmij zwiedzanie zabytków chrześcijańskiej kultury.
- j. Pozostaw pielgrzymom czas na prywatną modlitwę, medytację i nawiedzenie interesujących ich miejsc.
- k. W wypadku zwiedzania sakralnych miejsc, celem poznania zabytków, w miarę możliwości omów odwiedzany ośrodek przed wejściem, a komentarze podczas zwiedzania ogranicz do niezbędnego minimum, by nie zakłócać religijnej atmosfery i ciszy. W miejscach najświętszych (prezbiterium, kaplica świętego obrazu itp.) zachowuje się całkowite milczenie.
- l. Kategoriecznie nie zwiedzaj sanktuariów i kościołów podczas trwania w nich nabożeństw.
- ł. Dyskretnie zwracaj pielgrzymom uwagę na godny strój podczas odwiedzin świętych miejsc, zwłaszcza w czasie sprawowania Eucharystii. Z właściwego stroju nie zwalnia uczestnictwo w Mszy św. w warunkach polowych. Przykładem powinni świecić sami duszpasterze i organizatorzy.
- m. Dbaj o higienę i porządek, np. przez regularne przerwy w podróży, czas na posiłki, i korzystanie z toalety, zostawienie ładu oraz czystości w miejscach odpoczynku i noclegów.

- n. Dbaj o bezpieczeństwo pielgrzymów, szczególnie nieletnich i wymagających opieki. Zwróć uwagę na przepisy obowiązujące w miejscach pobytu. Pielgrzymki poruszające się publicznymi drogami i środkami publicznej komunikacji powinny bezwzględnie zachowywać zasady ustalone przez aktualnie obowiązujące prawo (m. in. pielgrzymki piesze zgłaszają swoje przejście do odpowiednich służb drogowych oraz gmin, posiadają odpowiednio przeszkolony zespół posiadający odnośne uprawnienia).
- o. Ubezpiecz siebie i grupę zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- p. Stosuj się do obowiązujących zasad ochrony dzieci i młodzieży.
- r. Zachowuj przepisy RODO.
- s. Organizatorzy powinni na wszystkich etapach pielgrzymki mieć w pamięci ciążącą na nich odpowiedzialność prawną.

Podstawowe wyposażenie organizatora

- a. Poniższe punkty nie uwzględniają pełnego wyposażenia przewidzianego odnośnymi przepisami polskiego prawa o turystyce bądź przepisów obowiązujących w innych krajach. Organizator zabiera ze sobą te same sprzęty co każdy pielgrzym a ponadto:
- b. Listę uczestników pielgrzymki z adresami i telefonami komórkowymi.
- c. Znaki rozpoznawcze grupy: dla przewodnika i każdego pielgrzyma, np. chusta, flaga, mini banner, identyfikator (na odwrocie wpisane najważniejsze kontakty), które pozwolą odszukać się w tłumie.
- d. Nagłośnienie: mały przenośny głośnik lub bardziej praktyczny zestaw tour guide⁵³. Sprawdzić, czy wynajęty autokar (wagon kolejowy) ma sprawne nagłośnienie.
- e. W grupie jadącej z księdzem zestaw sprzętów liturgicznych do odprawiania Mszy św. polowej: alba, stuła, ornat, kielich, puszka, bielizna kielichowa, obrus, mszał i lekcjonarz, świece (z osłoną), wino mszalne, hostie i komunikanty, składany stolik.
- f. Książd legitymację kapłańską (celebret) wymaganą w wielu ośrodkach pielgrzymkowych.
- g. Filmy, nagrania muzyczne bądź podobne media oraz lekturę na czas drogi.
- h. Apteczkę wyposażoną zgodnie z przepisami, maseczkę do sztucznego oddychania, jeśli to możliwe – defibrylator AED. Trzeba pamiętać, że lekarstwa może aplikować tylko upoważniona prawnie osoba (lekarz, pielęgniarka, kwalifikowany ratownik). Inni mogą stosować tylko środki opatrunkowe. Należy dążyć, by w grupie był lekarz, pielęgniarka a przynajmniej osoba wyszkolona w zakresie elementarnych zasad ratownictwa medycznego.
- i. Dyplomy pamiątkowe dla pielgrzymów. W Ziemi Świętej, Rzymie, Santiago de Compostella i niektórych innych sanktuariach są specjalne świadectwa odwiedzin z błogosławieństwem Ojca Świętego bądź kustosa miejsca.
- j. W Ziemi Świętej i niektórych innych krajach konieczny jest stosowny certyfikat dla prowadzącego pielgrzymkę. Jego brak może spowodować sankcje ze strony miejscowych służb.
- k. W pielgrzymkach do Rzymu na spotkanie z Ojcem Świętym należy ubrać się odświętnie (strój dyplomatyczny – biało-czarny, mile widziane są stroje regionalne). Na audiencje nie wolno wносить przedmiotów ostrych, metalowych, dużych pakunków, butelek z napojami. Służba porządkowa zatrzyma je. W niektórych sanktuariach obowiązują podobne przepisy i w wejściu do nich istnieje taka sama kontrola. Dewocjonalia zabrane ze sobą na audiencję u Ojca Świętego są poświęcone przez Jego końcowe błogosławieństwo.

⁵³ Zestaw aparatury: nadajnik dla prowadzącego i odbiorniki ze słuchawkami dla uczestników, umożliwiający kontakt z grupą i oprowadzanie jej bez zakłócania ciszy miejsca.

Aneks

I. SYNTETYCZNY SCHEMAT DUSZPASTERSTWA „OSÓB W DRODZE” W ODNIESIENIU DO PIELGRZYMÓW

Instytucja		Wybrane zadania
STOLICA APOSTOLSKA	Dykasteria ds. Integralnego Rozwoju Człowieka Dykasteria ds. Ewangelizacji (zajmuje się kwestiami sanktuariów)	Konsultacja problemów związanych z osobami będącymi „w drodze”, koordynacja duszpasterstwa osób będących „w drodze” (turyści, pielgrzymi) w skali całego Kościoła przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich, kontakt z międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się osobami turystyką kongresy duszpasterstwa, zjazdy, organizacja szkoleń, studiów itp.
KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI	Rada KEP ds. Duszpasterstwa Migracji Turystyki i Pielgrzymek Przewodniczący Członkowie biskupi Konsultorzy duchowni i świeccy Komisja Maryjna (skupia się na duszpasterstwie w sanktuariach) Zespół ds. Sanktuariów	Konsultacja problemów związanych z osobami będącymi „w drodze”, ożywianie i koordynacja na terenie kraju duszpasterstwa piel- grzymów i turystów oraz instytucji sektora turystyki, koordynacja duszpasterstwa sanktuarijnego w łączności z kus- toszami/rektorami sanktuariów/miejsc świętych/pielgrzym- kowych przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich, kontakt z krajowymi organizacjami zajmującymi się turystyką, organizacja szkoleń, konferencji, studiów itp., organizacja pielgrzymek krajowych monitorowanie zjawisk związanych z pielgrzymowaniem i tu- rystyką
DIECEZJE	Wikariusze biskupi ds. Sanktuariów Diecezjalni duszpasterze (bądź koordynatorzy, refer- enci) pielgrzymek Diecezjalni koordynatorzy pieszych pielgrzymek	Ożywianie i koordynacja inicjatyw duszpasterstwa na terenie diecezji, przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich dla diecezji, kontakt i współpraca z sanktuariami na terenie diecezji, kontakt z lokalnymi organizacjami i instytucjami cywilnymi zajmującymi się turystyką, organizacja formacji, konferencji, szkoleń, zebrań dla osób organizujących pielgrzymki itp. Organizacja pielgrzymek diecezjalnych
SANKTUARIA OŚRODKI PIELGRZYMKOWE PARAFIE	Kustosze (rektorzy) sank- tuariów i miejsc pielgrzym- kowych Proboszczowie miejsco- wości pielgrzymkowych Proboszczowie i duszpas- terze parafialni	duszpasterstwo w sanktuariach i miejscach pielgrzymkowych organizacja pielgrzymek parafialnych
INNE	Stowarzyszenia i bractwa kościelne Biura pielgrzymkowe Biura turystyczne	Organizacja pielgrzymek, szkolenia dla organizatorów pielgrzymek, opieka nad szlakami pielgrzymkowymi i szlakami kultury religijnej

II. TABELA ILUSTRUJĄCA NAJWAŻNIEJSZE STACJE (ETAPY) PIELGRZYMKI I REALIZACJI DUSZPASTERSTWA PIELGRZYMÓW

stacja	Miejsce realizacji	Cel	Środki
1	Przygotowanie – w parafii /miejscu stałego pobytu	Zawiązanie wspólnoty, wdrożenie w religijny charakter (decyzja po co idę – akt religijny czy turystyka, hierarchizacja celów), co chcę osiągnąć (kształtowanie intencji, intencja przewodnia), nastawienie do przyjęcia przeżyć (jakie mam oczekiwania, oczyszczanie oczekiwań, uczulenie na symbole, na charyzmat sanktuarium, godne obejrzenia materialne obiekty). Organizacja (od dobrej organizacji zależy osiągnięcie duchowych celów)	Msza św. bądź nabożeństwo z okolicznościową homilią, modlitwa, katecheza; Sakrament Pokuty; Przeźrocza, film, opowiadanie; Omówienie spraw organizacyjnych, (program, wyposażenie, wymagania, kwestie zdrowotne, adresy itp.)
2	Rozpoczęcie pielgrzymki – przed wyjazdem / wyjściem	Inauguracja drogi pielgrzymkowej, upraszanie Bożych darów, prośba o opiekę w drodze, pożegnanie przez lokalną wspólnotę.	Msza św. lub nabożeństwo: dobrane czytania, komentarz, homilia, modlitwy, Błogosławieństwo pielgrzymów na drogę, Pożegnanie przy „kaplicy granicznej”
3	Droga Nawiedzenie miejsc świętych w drodze	„Rekolekcje w drodze” (wybrany temat przewodni), „modlitwa stopami”, pokuta, nawrócenie, spotkanie z sacrum, przygotowanie do szczytowego przeżycia u celu („nowenna”) Umacnianie wspólnoty drogi, weryfikacja chrześcijańskich postaw, Spotkanie z kulturą i przyrodą	Codzienna modlitwa, codzienna medytacja i Msza św. lub nabożeństwo (teksty dobrane do tematu przewodniego), Komunia św., Różaniec, Ryty pielgrzymkowe, np. obmycie w wodzie, nabożeństwo pojednania Oznaczenie grup imionami Patronów, wspólny odpoczynek (pogodne wieczory), zwiedzanie zabytków kultury i pomników przyrody
4	Nawiedzenie miejsca świętego docelowego Blisko celu	Oczyszczenie duchowe przed wejściem w obszar sacrum (nabożeństwo przeproszenia), zbliżenie do szczytu pielgrzymki, powitanie sanktuarium, wejście w obszar sanktuarium – przekroczenie granicy profanum i sacrum (Bramy sanktuarium)	Ujrzenie po raz pierwszy murów sanktuarium – zatrzymanie na modlitwę, Odtąd modlitwa intensywniejsza, Przejście bram sanktuarium, powitanie przez kustosa, symboliczne ryty (pokropienie wodą święconą, padanie na kolana, leżenie krzyżem, pokłon pielgrzymich znaków, dotknięcie „drzwi świętych”)
5	Nawiedzenie miejsca świętego (docelowego)	Szczyt pielgrzymki, szczyt „rekolekcji w drodze”, skorzystanie z łaski miejsca („charyzmatu sanktuarium” i przywilejów sanktuarium złożenie wotywnych darów, integracja różnych grup pielgrzymów (przeżycie jedności i powszechności Kościoła), poznanie walorów chrześcijańskiej kultury miejsca	Eucharystia (najlepiej z innymi grupami pielgrzymów), liturgia międzynarodowa (modlitwa, czytania, śpiew w różnych językach, stroje narodowe, ludowe), Nabożeństwa według lokalnego zwyczaju (np. procesja ze świecami, apel, Droga Krzyżowa, błogosławieństwo chorych), Sakrament Pokuty, Sakrament Chorych, skorzystanie z odpustów, czas na indywidualną modlitwę i nawiedzenie świętych miejsc, nabycie pamiątek i ich poświęcenie, program kulturalny sanktuarium (film, muzeum, wystawa, prelekcja, zabytki itp.),
6	Droga powrotna do miejsca zamieszkania	Podobnie jak w drodze ku sanktuarium docelowemu oraz utrwalanie przeżyć, nastawienie ku codziennemu życiu	Pożegnanie przez kustosa sanktuarium, błogosławieństwo na drogę, środki podobnie jak w drodze ku miejscu docelowemu
7	Po powrocie do miejsca zamieszkania / parafii	Dziękczynienie, przypomnienie i utrwalenie przeżyć, budzenie pragnienia powrotu na pielgrzymkę, budzenie pragnienia przebywania blisko Boga, utrwalenie wspólnoty pielgrzymkowej, wykorzystanie zapału pielgrzymów – zaangażowanie w stałą formację i apostołstwo	Msza św., nabożeństwo, modlitwa dziękczynna, spotkanie popielgrzymkowe, rozdanie pamiątek (np. dyplom pielgrzyma), Film, przeźrocza, zdjęcia z pielgrzymki, praca formacyjna w grupie pielgrzymkowej lub innej

III. TEKSTY PRZYDATNE DLA DUSZPASTERSTWA PIELGRZYMÓW

A. Dokumenty kościelne

- Franciszek, *Costituzione Apostolica Praedicate Evangelium sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al Mondo*, Rzym, 19.03.2022, art. 163 – 174.
- Franciszek, *Motu proprio Sanctuarium in Ecclesia*, 11.02.2017 r.
- Jan Paweł II, *List o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia*, 29 czerwca 1999 r.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, 17.12.2001 r. (Tekst polski Pallotinum – Poznań 2003).
- Papieska Rada ds. Migracji i Podróżnych, *Pielgrzymka w Wielkim Jubileuszu Roku 2000*, 25.04.1998 r.
- Papieska Rada ds. Migracji i Podróżnych, *Sanktuarium: pamięć, obecność i proroctwo Boga żywego*, 8.05.1999 r.
- Papieska Rada ds. Migracji i Podróżnych, *Wskazania dla duszpasterstwa turystycznego*, 29.06.2001 r.
- Rada Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek, *Wskazania dla duszpasterstwa turystów*, 13.06.2019 r.
- Teksty wymienionych wyżej dokumentów można znaleźć na stronie internetowej Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek w zakładkach Pielgrzymi oraz Turysty. Znajdują się tam także wypowiedzi papieża i Kościoła do pielgrzymów: <http://migracja.episkopat.pl/>
- Instrukcja Arcybiskupa Poznańskiego Stanisława Gądeckiego dla organizatorów pielgrzymek*, z dn. 20.03.2008 r., N 2548/2008 <http://www.archpoznan.pl/pdf/synod/t211.pdf>
- Duszpasterstwo pielgrzymów i turystów. Wybór wypowiedzi i dokumentów kościelnych*, opr. ks. M. Ostrowski, Wyd. Św. Stanisława, Kraków 2003.

B. Wybrana literatura

- Doburzyński D., *Znak drogi. Teologia pielgrzymowania z perspektywy Camino de Santiago*, Toruń 2021.
- Góra P., *Pastoralno-teologiczny status sanktuarium w przestrzeni życia religijnego diecezji*, Kraków 2023, <https://monografie.upjp2.edu.pl/catalog/book/57>
- Jackowski A., *Pielgrzymowanie*, Wyd. Dolnośląskie, Wrocław 1998.
- Miejsca święte Rzeczypospolitej*, pod. Red. A. Jackowskiego, Wyd. Znak, Kraków 1998.
- Narodowa Pielgrzymka Jubileuszu 2000 do Rzymu, Pomoce duszpasterskie*, opr. zbiorowe, Wyd. św. Stanisława, Kraków 2000.
- Narodowa Pielgrzymka Jubileuszu 2000 do Rzymu, Przewodnik pielgrzyma*, opr. zbiorowe, Wyd. św. Stanisława, Kraków 2000.
- Ostrowski M., *Jesteśmy pielgrzymami przed Tobą, Posługa duszpasterska wśród pielgrzymów*, Wyd. Naukowe PAT, Kraków 2005.
- „Pamiętka Pana” w Ziemi Świętej, wybór tekstów i opracowanie ks. J. Janicki, Poznań 1993 [nabożeństwa pielgrzymów w Ziemi Świętej].
- Pielgrzymi, drogi, miejsca święte. Duszpasterstwo w kontekście podróży, Pilgern, Wege, Heilige Orte. Seelsorge im Kontext von Menschen unterwegs*, red. M. Ostrowski, M. C. Hastetter, Wyd. Unum, Kraków – Trumau 2016.
- Pracownia Szlaku św. Jakuba przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, *Vademecum duszpasterskie na Rok Święty Compostelański 2021 „Camino de Santiago – droga wiary”*, red. ks. Ł. Skarżyński, ks. Piotr Roszak, Bernardinum, Pelplin 2020.
- Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej*, red. A. Tunia, Wyd. KUL, Lublin 2014.
- Rosenberger M., *Drogi, które poruszają. Mała teologia pielgrzymki*, Księgarnia św. Wojciecha, Katowice 2007.
- Szlaki pielgrzymkowe Europy. Leksykon*, red. A. Jackowski, I. Sołjan, Wyd. Znak, Kraków 2000.
- 10 przykazań dla przewodników po sakralnych obiektach* <http://www.duszpasterstwo-pielgrzym.krakow.pl/index.php?show=rady1>

C. Przydatne linki internetowe

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/s_index_tourism/rc_pc_migrants_sectiontourists_it.htm

<http://www.evangelizatio.va/content/pcpne/it.html>

Wskazania niniejsze zostały przygotowane przez Radę Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek, a następnie zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 23/397/2024 z dnia 14 marca 2024 r., na okres 3 lat ad experimentum.

Uchwała nr 24/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie przyjęcia Listu biskupów polskich do kapłanów
na Wielki Czwartek 2024 roku.
Beze Mnie nic nie możecie uczynić

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP przyjmuje List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2024 roku. *Beze Mnie nic nie możecie uczynić*. Tekst Listu stanowi załącznik do niniejszej uchwały*.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp. red. Tekst ww. listu znajduje się w dziale 3. Listy pasterskie Konferencji Episkopatu Polski, s. 276*

Uchwała nr 26/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie ustanowienia św. Jana Pawła II
Patronem Miasta i Gminy Białaczów

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP wyraża pozytywną opinię odnośnie do podjęcia działań mających na celu ustanowienie św. Jana Pawła II Patronem Miasta i Gminy Białaczów.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 27/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie ustanowienia św. Norberta z Xanten
Patronem Gminy Łąck

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP wyraża pozytywną opinię odnośnie do podjęcia działań mających na celu ustanowienie św. Norberta z Xanten Patronem Gminy Łąck.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 28/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie koronacji koronami papieskimi łaskami słynącej Piety –
figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej, Pani Wielgomłyńskiej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek abp. Wacława Depo, Metropolity Częstochowskiego, wyraża pozytywną opinię odnośnie do podjęcia działań zmierzających do aktu koronacji koronami papieskimi łaskami słynącej Piety – figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej, Pani Wielgomłyńskiej, czczonej w kościele parafialnym pw. św. Stanisława, Biskupa i Męczennika, w Wielgomłynach.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 29/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wspomnienia liturgicznego
 błogosławionej Rodziny Ulmów

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek abp. Adama Szala, Metropolity Przemyskiego, wyraża zgodę na podjęcie działań mających na celu ustanowie-

nie na dzień 7 lipca wspomnienia liturgicznego błogosławionych Józefa i Wiktorii Ulmów, małżonków, i ich siedmiorga dzieci, męczenników, w randze wspomnienia obowiązkowego w całej Polsce. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 30/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wspomnienia liturgicznego
św. Stanisława Papczyńskiego*

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek ks. Eugeniusza Zarzecznego MIC, Przełożonego Prowincji Polskiej Zgromadzenia Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia NMP, wyraża zgodę na podjęcie działań mających na celu ustanowienie wspomnienia liturgicznego św. Stanisława Papczyńskiego, prezbitera, w randze wspomnienia dowolnego w całej Polsce. W chwili obecnej wspomnienie to jest wpisane do kalendarza liturgicznego kilku diecezji jako wspomnienie dowolne, przypadające na dzień 18 maja.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp. red. Wspomnienie dowolne św. Stanisława Papczyńskiego, prezbitera zostało wpisane do kalendarza liturgicznego w Polsce na mocy dekretu Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 2.09.2024 roku – zob. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej, s. 39.*

Uchwała nr 31/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie opinii dotyczącej
rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP oraz przepisów wydanych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (*Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum*, n. 11a; Instrukcja o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych *Sanctorum Mater*, art. 41 § 1 i art. 42), wyraża pozy-

tywną opinię odnośnie do prośby wyrażonej przez abp. Marka Jędraszewskiego, Metropolite Krakowskiego, w sprawie rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego o. Józefa Andrasza SJ.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 32/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyrażenia poparcia dla nadania
św. Teresie Benedyckie od Krzyża (Edycie Stein)
tytułu Doktora Kościoła

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek o. Marco Chiesy, Postulatora Generalnego Zakonu Karmelitów Bosych, poparty przez abp. Marka Jędraszewskiego, Metropolite Krakowskiego, wyraża poparcie dla przyłączenia się do petycji do Ojca Świętego Franciszka w sprawie nadania św. Teresie Benedyckie od Krzyża (Edycie Stein) tytułu Doktora Kościoła.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 33/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyrażenia poparcia
dla nadania św. Janowi Henrykowi Newmanowi
tytułu Doktora Kościoła

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek kard. Vincenta Nicholasa, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Anglii i Walii, wyraża poparcie dla przyłączenia się do petycji do Ojca Świętego Franciszka w sprawie nadania św. Janowi Henrykowi Newmanowi tytułu Doktora Kościoła.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 34/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyrażenia poparcia
dla nadania św. Cezaremu z Arles tytułu Doktora Kościoła**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek abp. Érica de Moulins-Beauforta, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Francji, wyraża poparcie dla przyłączenia się do petycji do Ojca Świętego Franciszka w sprawie nadania św. Cezaremu z Arles tytułu Doktora Kościoła.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 36/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wspomnienia liturgicznego
bł. Jerzego Popiełuszki, prezbitera i męczennika**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek abp. Stanisława Gądeckiego, Metropolity Poznańskiego, wyraża zgodę na podjęcie działań mających na celu ustanowienie wspomnienia liturgicznego bł. Jerzego Popiełuszki, prezbitera i męczennika, w randze wspomnienia obowiązkowego w całej Polsce. W chwili obecnej wspomnienie to jest wpisane do kalendarza liturgicznego kilku diecezji jako wspomnienie dowolne, przypadające na dzień 19 października.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 37/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie nazwy i Regulaminu działania Komisji Mieszanej
Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek bp. Artura G. Mizińskiego, Przewodniczącego Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia

Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, aprobuje przyjęty przez Komisję znove-
lizowany Regulamin działania Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia
Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, ustalając jednocześnie jednolitą nazwę Ko-
misji. Tekst Regulaminu stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański

Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*

Sekretarz Generalny KEP

**Regulamin działania
Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni
Instytutów Życia Konsekrowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego**

Art. 1. CHARAKTER PRAWNY

1. Komisja Mieszana Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzy-
szeń Życia Apostolskiego, zwana dalej Komisją, działa zgodnie z przepisami Dekretów Soboru
Watykańskiego II: „Christus Dominus” n. 33-35, „Ad Gentes Divinitus” n. 33, „Perfectae cari-
tas” n. 23, jak też wskazaniem dokumentów posoborowych „Ecclesiae Sanctae” n. 43 i „Mutu-
ae relationes” n. 63.
2. Komisja jest organem „konsultacji, koordynacji, łączności, wymiany badań i rozpoznań” doty-
czących wzajemnych relacji życia zakonnego i posługi biskupów (zob. „Mutuae relationes” n.
63). Prawo ostatecznej decyzji, zgodnie z kompetencjami, należy zawsze do biskupów diece-
zjalnych i przełożonych wyższych.

Art. 2. CELE I ZADANIA KOMISJI

1. Analiza aktualnych problemów Kościoła w Polsce w kontekście relacji między diecezjami a in-
stytutami życia konsekrowanego i stowarzyszeniami życia apostolskiego oraz szukanie środ-
ków harmonijnej współpracy dla umocnienia komunii eklezjalnej.
2. Omawianie i opiniowanie wniosków przedłożonych Komisji przez biskupów diecezjalnych lub
przełożonych wyższych oraz analiza spraw prawno-administracyjnych dla usprawnienia współ-
pracy w Kościele.
3. Prowadzenie mediacji, na życzenie stron, dla rozwiązania problematycznych sytuacji w rela-
cjach biskupi diecezjalni – wyżsi przełożeni instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń
życia apostolskiego.

Art. 3. STRUKTURA KOMISJI

1. Członkami Komisji są:
 - 1) z urzędu:
 - a) Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski,
 - b) Przewodniczący Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce,
 - c) Przewodnicząca Konferencji Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych,
 - d) Przewodnicząca Konferencji Przełożonych Żeńskich Klasztorów Kontemplacyjnych,
 - e) Przewodnicząca (-y) Krajowej Konferencji Instytutów Świeckich;

- 2) z wyboru:
 - a) dwaj biskupi reprezentujący Konferencję Episkopatu Polski,
 - b) jeden przełożony wyższy reprezentujący Konferencję Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce,
 - c) jedna przełożona wyższa reprezentująca Konferencję Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych.
2. Kadencja członków Komisji, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2, trwa pięć lat. Funkcji członka Komisji nie można pełnić dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje.
3. Członkowie Komisji, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1, wchodzi do Komisji z urzędu, dlatego ich mandat wygasa wraz z ustaniem wskazanej funkcji.
4. Jeśli w trakcie trwania kadencji, członek Komisji, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2 lit. b) oraz lit. c), przestanie sprawować funkcję przełożonego wyższego, wówczas właściwa konferencja deleguje nowego członka, zgodnie z przepisami wewnętrznymi.
5. Komisja wybiera spośród siebie Przewodniczącego, którym jest biskup oraz na wniosek Przewodniczącego wybiera Zastępcę Przewodniczącego i Sekretarza. Sekretarzem – bez prawa głosu – może być wybrana również osoba spoza Komisji, na okres pięciu lat; funkcji tej nie można pełnić dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje.
6. Przewodniczący zwołuje i przewodniczy posiedzeniom Komisji.
7. Zadaniem Sekretarza jest sporządzanie protokołów posiedzeń, które po podpisaniu przez Przewodniczącego przekazuje się członkom Komisji.

Art. 4. POSIEDZENIA KOMISJI

1. Posiedzenia zwyczajne Komisji odbywają się przynajmniej raz w roku w miejscu wyznaczonym przez Przewodniczącego.
2. Termin kolejnego posiedzenia ustala Komisja na swoim spotkaniu. Program spotkania podaje członkom na piśmie Sekretarz na polecenie Przewodniczącego przynajmniej na 15 dni przed posiedzeniem.
3. W razie potrzeby zwoływane jest posiedzenie wspólne wraz z Komisją Konferencji Episkopatu Polski ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Konsekwowanego.
4. Posiedzenia nadzwyczajne odbywają się, gdy domaga się tego większość członków Komisji lub na życzenie jednej z konferencji.
5. W swoich pracach Komisja może być wspomagana przez ekspertów, których powołuje Przewodniczący po konsultacji z członkami Komisji.
6. Wnioski i propozycje podjęte przez Komisję są przekazywane do Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski.
7. Propozycje dokumentów przygotowanych przez Komisję, po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski, przesyłane są do aprobaty przez Konferencję Episkopatu Polski, a następnie zamieszczane w zakładce Akta KEP na oficjalnej stronie internetowej Konferencji Episkopatu Polski.
8. Sekretarz Komisji czuwa nad Archiwum Komisji. Dokumentacja prac Komisji jest przekazywana do Archiwum Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 5. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Niniejszy Regulamin działania Komisji zastępuje wszystkie dotychczasowe regulacje dotyczące działania Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.
2. Propozycje zmiany Regulaminu działania Komisji mogą wносить wszyscy jej członkowie.
3. Po uzyskaniu pozytywnej opinii przewodniczących czterech konferencji instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego oraz Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski, propozycje nowelizacji Regulaminu działania przesyłane są do aprobaty przez Konferencję Episkopatu Polski.

4. Regulamin działania Komisji wchodzi w życie 14 dni od opublikowania w zakładce Akta KEP na oficjalnej stronie internetowej Konferencji Episkopatu Polski, chyba że zostanie ustalona inna data lub inny sposób publikacji.

Niniejszy Regulamin działania został przyjęty przez Komisję Mieszana Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, a następnie zaaprobowany przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 37/397/2024 z dnia 14 marca 2024 r.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 38/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyboru Przewodniczącego
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 26 Statutu KEP, wybiera Arcybiskupa Tadeusza WOJDE, Metropolitę Gdańskiego, na Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 39/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyboru Zastępcy Przewodniczącego
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 26 Statutu KEP, wybiera Arcybiskupa Józefa KUPNEGO, Metropolitę Wrocławskiego, na Zastępcę Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 40/397/2023
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie wyboru Członków Rady Stałej
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 22 Statutu KEP, na Członków Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski, na pierwszą pięcioletnią kadencję, wybiera: abp. Adriana GALBASA, Metropolię Katowickiego oraz bp. Sławomira ODERA, Biskupa Gliwickiego, w miejsce abp. Andrzeja Dzięgi i abp. Tadeusza Wojdy, który jako Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski jest Członkiem Rady Stałej KEP z urzędu.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 41/397/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 14 marca 2024 r.
w sprawie członków Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 397. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie, w dniach 13-14 marca 2024 r., na podstawie art. 10 Statutu Konferencji Episkopatu Polski w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1966), ze względu na złożenie rezygnacji przez wszystkich dotychczasowych członków Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski, powołuje na pierwszą pięcioletnią kadencję:

- 1) Współprzewodniczący – abp Józef KUPNY, Zastępca Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski,
- 2) Członkowie:
 - bp Artur G. MIZIŃSKI, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski
 - abp Adrian GALBAS, Metropolita Katowicki
 - abp Wojciech POLAK, Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski
 - bp Piotr TURZYŃSKI, Biskup Pomocniczy Diecezji Radomskiej
 - bp Krzysztof WĘTKOWSKI, Biskup Włocławski.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

398. Zebranie Plenarne KEP (10-12.06.2024)

**Uchwała nr 1/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
dotycząca przyjęcia
Listu pasterskiego w sprawie ochrony życia**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP przyjmuje List pasterski w sprawie ochrony życia. Tekst Listu stanowi załącznik do niniejszej uchwały*.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp. red. Tekst ww. listu znajduje się w dziale 3. Listy pasterskie Konferencji Episkopatu Polski (s. 281).*

**Uchwała nr 2/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie wyboru
Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej
Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 46 Statutu KEP, wybiera Arcybiskupa Stanisława BUDZIKA, Metropolitę Lubelskiego, na Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Konferencji Episkopatu Polski, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 3/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie wyboru
Przewodniczącego Rady Ekonomicznej
Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 42 Statutu KEP, wybiera bp. Jana PIO-

TROWSKIEGO, Biskupa Kieleckiego, na Przewodniczącego Rady Ekonomicznej Konferencji Episkopatu Polski, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 4/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie reorganizacji związanej z zamknięciem prac
Rady Konferencji Episkopatu Polski
ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP, zamyka prace Rady KEP ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek, ustanawiając jednocześnie Radę KEP ds. Turystyki i Pielgrzymek oraz Radę KEP ds. Migrantów i Uchodźców.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 5/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie wyboru
Przewodniczących Rad Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 50 Statutu KEP oraz § 44 ust. 1 Regulaminu KEP wybiera:

- 1) bp. Piotra PRZYBORKA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Gdańskiej, na Przewodniczącego Rady KEP ds. Turystyki i Pielgrzymek, na pierwszą pięcioletnią kadencję;
- 2) bp. Krzysztofa ZADARKO, Biskupa Pomocniczego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, na Przewodniczącego Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 6/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania
Delegatów Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje:

- 1) bp. Krzysztofa ZADARKE, Biskupa Pomocniczego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej, na Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Imigracji, na trzecią pięcioletnią kadencję;
- 2) bp. Wiesława ŚMIGLA, Biskupa Toruńskiego, na Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Telewizji Trwam, na pierwszą pięcioletnią kadencję, w miejsce abp. Tadeusza Wojdy;
- 3) bp. Jacka GRZYBOWSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Diecezji Warszawsko-Praskiej, na Delegata Konferencji Episkopatu Polski na Międzynarodowe Kongresy Eucharystyczne, na pierwszą pięcioletnią kadencję, w miejsce bp. Andrzeja Franciszka Dziuby.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 7/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania członka
Rady Fundacji Maksymiliana Kolbe

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie § 9 ust. 1 Statutu Maximilian Kolbe Stiftung, powołuje bp. Macieja MAŁYGE, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej, na członka Rady Fundacji Maximilian Kolbe Stiftung.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 8/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania
Duszpasterzy Krajowych

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP powołuje:

- 1) ks. Artura ŚWIEŻEGO SDB, na Duszpasterza Krajowego Turystów, na drugą pięcioletnią kadencję;
- 2) ks. dr. Wojciecha LECHA, prezbitera Diecezji Tarnowskiej, na Duszpasterza Krajowego Sportowców, na pierwszą pięcioletnią kadencję, w miejsce ks. Edwarda Plenia SDB.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 9/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
Konsultora Rady KEP ds. Społecznych

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Mariana Florczyka, Przewodniczącego Rady KEP ds. Społecznych, zatwierdza p. Mariusza KSIAŻKA na Konsultora tej Rady.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 10/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie mianowania
władz Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów
Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie § 28 Statutu Stowarzyszenia Krajowego

Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, zgodnie z Uchwałą nr 1/2024 Zebrania Ogólnego wszystkich członków Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym z dnia 1 czerwca 2024 roku o wyborze władz Stowarzyszenia, mianuje na pięcioletnią kadencję:

- 1) Księdza Artura POTRAPELUKA, jako Przewodniczącego Krajowego Zespołu Koordynatorów,
- 2) Panią Dorotę DRAŹKIEWICZ, jako Zastępcę Przewodniczącego Krajowego Zespołu Koordynatorów.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 11/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania
rektora Ogólnopolskiego Seminarium
dla Starszych Kandydatów do Świeceń

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie n. 9 Statutu Ogólnopolskiego Seminarium dla Starszych Kandydatów do Świeceń, na wniosek kard. Grzegorza Rysia, Arcybiskupa Metropolity Łódzkiego, powołuje ks. prof. dr. hab. Sławomira SZCZYRBE, na rektora Ogólnopolskiego Seminarium dla Starszych Kandydatów do Świeceń, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 12/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Rektora
Polskiej Misji Katolickiej we Francji

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 32 Statutu KEP oraz § 81 ust. 4 Regulaminu KEP, w związku z pkt 26 *Wytycznych Konferencji Episkopatu Polski dotyczących duszpasterstwa emigracji polskiej*, na wniosek bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata KEP ds. Duszpasterstwa

Emigracji Polskiej, zatwierdza ks. Bogusława BRZYSIA jako kandydata na Rektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji, na czwartą kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 13/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Koordynatora
Duszpasterstwa Polskojęzycznego we Włoszech

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 32 Statutu KEP oraz § 81 ust. 4 Regulaminu KEP, w związku z pkt 26 *Wytycznych Konferencji Episkopatu Polski dotyczących duszpasterstwa emigracji polskiej*, na wniosek bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, zatwierdza ks. dr. Jana Antoniego GŁÓWCZYKA, jako kandydata na Koordynatora Duszpasterstwa Polskojęzycznego we Włoszech, na czwartą kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 14/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania
członków Zarządu Fundacji Opoka

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie § 12 ust. 1 i 2 oraz § 13 ust. 1 i 2 Statutu Fundacji Opoka, powołuje na pierwszą pięcioletnią kadencję następujących członków Zarządu Fundacji Opoka:

- 1) Prezesa Zarządu Fundacji Opoka: Księdza mgr. lic. Marka GANCARCZYKA;
- 2) pozostałych członków Zarządu Fundacji Opoka:
 - Pana mgr. Miłosza KLUBE
 - Pana dr. Marka SOBISZA.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 15/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie powołania
członków Rady Fundacji Opoka

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie § 12 ust. 1 i 2 oraz § 16 ust. 1 i 2 Statutu Fundacji Opoka, powołuje na pierwszą pięcioletnią kadencję następujących członków Rady Fundacji Opoka:

- 1) Przewodniczącego Rady Fundacji Opoka: Biskupa Artura G. MIZIŃSKIEGO;
- 2) pozostałych członków Rady Fundacji Opoka:
 - Arcybiskupa Wojciecha POLAKA
 - Biskupa Jana PIOTROWSKIEGO
 - Biskupa Piotra SAWCZUKA
 - Księdza dr. hab. Waldemara CISŁO, prof. UKSW
 - Pana Jacka CZECHA
 - Pana Pawła WOLIŃSKIEGO.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 16/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia wyboru
władz Stowarzyszenia
„Muzea i Skarbce Kościelne *Ars sacra*”

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 18 usta. 3 Statutu Stowarzyszenia „Muzea i Skarbce Kościelne *Ars sacra*”, zatwierdza wybór władz Stowarzyszenia, dokonany na mocy uchwały nr 1/2024 Walnego Zgromadzenia Stowarzyszenia „Muzea i Skarbce Kościelne *Ars sacra*” z dnia 14 maja 2024 r., na pięcioletnią kadencję:

- 1) Zarządu Stowarzyszenia w następującym składzie:
 - przewodniczący – ks. Andrzej RUSAK
 - zastępca – dr Piotr KOPSZAK
 - skarbnik – ks. Krystian FEDDEK
 - sekretarz – ks. dr Paweł BATORY
 - członkowie Zarządu: Bartosz PRZYBYŁA i ks. Jacek KURZYDŁO;

2) Komisji rewizyjnej w następującym składzie:

- przewodniczący – ks. dr Marek Wojnarowski
- sekretarz – ks. dr Piotr Pasek
- członek – o. dr Aleksander Jacyniak SJ.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 18/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych z działalności
Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski
oraz podmiotów podległych Konferencji Episkopatu Polski za 2023 rok

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9, w związku z art. 45 i 46 Statutu KEP oraz § 79 ust. 2 Regulaminu KEP, zatwierdza Sprawozdania finansowe z działalności gospodarczej i statutowej Sekretariatu KEP, podmiotów podległych KEP oraz tych, których KEP jest akcjonariuszem lub udziałowcem za 2023 rok, po ich uprzednim zatwierdzeniu przez Komisję Rewizyjną Konferencji Episkopatu Polski w dniu 10 czerwca 2024 r., na mocy uchwały nr 1/2024 i uchwały nr 2/2024.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 19/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania
z działalności i stanu finansów Caritas Polska za rok 2023

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie § 9 pkt 7 Statutu Caritas Polska przyjmuje roczne sprawozdanie z działalności i stanu finansów Caritas Polska za rok 2023.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 21/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie wyboru
Sekretarza Generalnego
Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 35 Statutu KEP oraz § 48 pkt 3 Regulaminu KEP, wybiera bp. Marka Grzegorza MARCZAKA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Łódzkiej, na Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, na pierwszą pięcioletnią kadencję. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 22/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
Zastępcy Sekretarza Generalnego
Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 35 Statutu KEP oraz § 48 pkt 3 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Marka Marcza, Sekretarza Generalnego KEP, zatwierdza ks. dr. Jarosława MRÓWCZYŃSKIEGO, prezbitera Archidiecezji Warszawskiej, na Zastępcę Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, do czasu zakończenia pełnienia funkcji przez Sekretarza Generalnego KEP.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 23/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 10 czerwca 2024 r.
w sprawie Dyrektora Administracyjnego
Domu Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP, w związku z zakończeniem w dniu 30 czerwca 2024 r. pełnienia funkcji Ekonomy KEP przez ks. prał. Janusza MAJDEŁ,

prezbitera Diecezji Tarnowskiej, postanawia o pozostawieniu go na stanowisku Dyrektora Administracyjnego Domu Konferencji Episkopatu Polski.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 24/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 12 czerwca 2024 r.
w sprawie ustanowienia zespołu roboczego
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP, ustanawia Zespół roboczy Konferencji Episkopatu Polski do opracowania programu nauczania lekcji religii w szkole. Zespołowi powierza się zadanie przygotowania ww. programu w terminie do dnia 31 maja 2025 r.

Jednocześnie na podstawie art. 50 Statutu KEP oraz § 44 ust. 1 Regulaminu KEP wybiera bp. Wojciecha OSIAŁA, jako Przewodniczącego tego Zespołu.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 25/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 12 czerwca 2024 r.
w sprawie ustanowienia zespołu roboczego
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP, ustanawia Zespół roboczy Konferencji Episkopatu Polski do opracowania programu katechumenatu parafialnego. Zespołowi powierza się zadanie przygotowania ww. programu w terminie do dnia 31 maja 2025 r.

Jednocześnie na podstawie art. 50 Statutu KEP oraz § 44 ust. 1 Regulaminu KEP wybiera bp. Artura WAŻNEGO, jako Przewodniczącego tego Zespołu.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 26/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 12 czerwca 2024 r.
dotycząca przyjęcia
listów pasterskich i apelu**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP przyjmuje:

- 1) List pasterski Konferencji Episkopatu Polski zapowiadający ogólnopolskie obchody XXIV Dnia Papieskiego *Jan Paweł II – Ewangelia starości i cierpienia*;
- 2) List pasterski Konferencji Episkopatu Polski *Ksiądz Jerzy Popiełuszko, Patron współczesnej wolności*;
- 3) List pasterski Konferencji Episkopatu Polski z okazji XIV Tygodnia Wychowania *Wychowujmy razem*;
- 4) Apel Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych na sierpień – miesiąc abstynencji 2024.

Teksty listów pasterskich i apelu stanowią załączniki do niniejszej uchwały*.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp. red. Teksty ww. listów znajdują się w dziale 3. Listy pasterskie Konferencji Episkopatu Polski (s. 287, 285, 283). Tekst Apelu został opublikowany w dziale 2.6. Dokumenty Komisji, Rad i Zespołów Konferencji Episkopatu Polski (s. 240).*

**Uchwała nr 27/398/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 12 czerwca 2024 r.
dotycząca Stanowiska w sprawie zmian
w organizacji lekcji religii w szkołach
podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 398. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie w dniach 10-12 czerwca 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, przyjmuje *Stanowisko w sprawie zmian w organizacji lekcji religii w szkołach podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej*. Tekst ww. stanowiska stanowi załącznik do niniejszej uchwały*.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp. red. Tekst Stanowiska został zamieszczony w dziale 2. Komunikaty, oświadczenia, apele i stanowiska Konferencji Episkopatu Polski, jej organów, gremiów statutowych i delegatów (s. 190).*

399. Zebranie Plenarne KEP (18-19.11.2024)

**Uchwała nr 1/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie odwołania
Dyrektora Caritas Polska**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie § 9 pkt 4 i § 11 ust. 2 Statutu Caritas Polska, odwołuje ks. dr. Marcina Iżyckiego z funkcji Dyrektora Caritas Polska.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 2/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie powołania
Dyrektora Caritas Polska**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie § 9 pkt 4 i § 11 ust. 1 i 3 Statutu Caritas Polska, powołuje ks. mgr. lic. Janusza MAJDE, prezbitera Diecezji Tarnowskiej, na Dyrektora Caritas Polska, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 3/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r. w sprawie wyboru
Ekonomo Konferencji Episkopatu Polski**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 44 Statutu KEP wybiera ks. dr. Marcina KOKOSZKĘ, prezbitera Diecezji Tarnowskiej, na Ekonomo Konferencji Episkopatu Polski, na

pierwszą pięcioletnią kadencję i powierza Mu obowiązki określone przepisami prawa, w szczególności w art. 45 Statutu KEP.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 4/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie powołania członka Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 10 Statutu Konferencji Episkopatu Polski w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1966), w związku ze złożeniem rezygnacji przez bp. Artura G. Mizińskiego, na członka Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski powołuje bp. Marka MARCZAKA, Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 5/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie wyboru członków
Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni
Instytutów Życia Konsekwentnego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 2 lit. a) oraz art. 3 ust. 2 Regulaminu działania Komisji Mieszanej Biskupi – Wyżsi Przełożeni Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, wybiera na członków tej Komisji, na pierwszą pięcioletnią kadencję:

- 1) bp. Piotra SAWCZUKA, Biskupa Drohiczyńskiego,
- 2) bp. Piotra KLESZCZA OFMConv, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Łódzkiej.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 6/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie wyboru Przewodniczących
Komisji, Podkomisji, Zespołu oraz Komitetu
Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie, w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 50 Statutu KEP oraz § 44 ust. 1 Regulaminu KEP, wybiera:

- 1) abp. Stanisława BUDZIKA, Metropolite Lubelskiego, na Przewodniczącego Komisji Nauki Wiary, na drugą pięcioletnią kadencję;
- 2) bp. Rudolfa PIERSKAŁĘ, Biskupa Pomocniczego Diecezji Opolskiej, na Przewodniczącego Podkomisji ds. Służby Liturgicznej, działającej w ramach Komisji KEP ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, na pierwszą pięcioletnią kadencję;
- 3) bp. Grzegorza SUCHODOLSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Diecezji Siedleckiej, na Przewodniczącego Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich, na pierwszą pięcioletnią kadencję, w miejsce abp. Adriana Galbasa;
- 4) abp. Wiesława ŚMIGLA, Metropolite Szczecińsko-Kamieńskiego, na Przewodniczącego Zespołu Programowego ds. Telewizyjnych Transmisji Mszy Św., na pierwszą pięcioletnią kadencję;
- 5) abp. Adriana GALBASA, Metropolite Warszawskiego – nominata, na Przewodniczącego Komitetu ds. Dialogu z Niewierzącymi, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 7/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie utworzenia nowej funkcji
i powołania Delegata KEP
ds. Inicjatywy Męski Różaniec

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 i 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, tworzy nową funkcję Delegata KEP ds. Inicjatywy Męski Różaniec i do jej pełnienia powołuje bp. Stanisława JAMROZKA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Przemyskiej, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 8/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie powołania
Delegata KEP ds. Odnowy w Duchu Świętym
oraz Delegata KEP ds. Stowarzyszenia Krajowego Zespołu
Koordinatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje bp. Piotra WAWRZYŃKA, Biskupa Pomocniczego Diecezji Legnickiej, na Delegata KEP ds. Ruchu Odnowy w Duchu Świętym, na pierwszą pięcioletnią kadencję; jednocześnie na podstawie § 3 ust. 2 Statutu Stowarzyszenia Krajowego Zespołu Koordynatorów Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym mianuje bp. Piotra WAWRZYŃKA Delegatem KEP ds. tego Stowarzyszenia, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 9/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 18 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Delegatów Konferencji Episkopatu Polski

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje:

- 1) bp. Stanisława SALATERSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Diecezji Tarnowskiej, na Delegata KEP ds. Arcybractwa Straży Honorowej Najświętszego Serca Pana Jezusa, na trzecią pięcioletnią kadencję;
- 2) bp. Macieja MAŁYGE, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej, na Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Akademickiego – w miejsce bp. Marka Marczaka, który złożył rezygnację w związku z pełnieniem funkcji Sekretarza Generalnego KEP, na pierwszą pięcioletnią kadencję;
- 3) bp. Janusza STEPNOWSKIEGO, Biskupa Diecezji Łomżyńskiej, na Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Prawników, na drugą pięcioletnią kadencję;
- 4) bp. Rudolfa PIERSKAŁĘ, Biskupa Pomocniczego Diecezji Opolskiej, na Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Służby Liturgicznej, na pierwszą pięcioletnią kadencję;
- 5) bp. Józefa SZAMOCKIEGO, Biskupa Pomocniczego Diecezji Toruńskiej, na Delegata KEP ds. Instytutów Świeckich, na piątą pięcioletnią kadencję;
- 6) bp. Piotra GREGERA, Biskupa Pomocniczego Diecezji Bielsko-Żywieckiej, na Delegata KEP ds. Muzyki Kościelnej, na drugą pięcioletnią kadencję;

- 7) bp. Romana MARCINKOWSKIEGO, Biskupa Pomocniczego Seniora Diecezji Płockiej, na Opiekuna Legionu Maryi w Polsce, na szóstą pięcioletnią kadencję.
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 10/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia składu
Komisji KEP ds. Instytutów Życia Konsekrowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Jacka Kicińskiego, Przewodniczącego Komisji KEP ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, zatwierdza następujący skład tej Komisji:

1) członkowie:

- bp Łukasz BUZUN OSPPE
- bp Romuald KAMIŃSKI
- bp Piotr KLESZCZ OFMConv
- bp Damian MUSKUS OFM
- bp Arkadiusz OKROJ
- bp Rudolf PIERSKAŁA
- bp Józef SZAMOCKI

2) konsultorzy:

- o. mgr lic. Kazimierz MALINOWSKI OFMConv – Sekretarz
- o. Robert WAWRZENIECKI OMI – Zastępca Sekretarza
- ks. dr hab. Bogdan GIEMZA SDS, prof. PWT
- s. dr Ewa KACZMAREK MChR
- o. prof. dr hab. Wiesław KIWIOR OCD
- br. Andrzej PALIWODA CFCI
- ks. prof. dr hab. Czesław PARZYSZEK SAC
- ks. mgr lic. Tomasz RUSIECKI
- ks. Dariusz WILK CSMA
- dr Joanna WÓJTOWICZ IS
- s. Teresa WRONA OCD.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 11/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia składu
Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Krzysztofa Zadarki, Przewodniczącego Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców, zatwierdza następujący skład tej Rady:

- 1) członkowie:
 - bp Damian BRYL
 - bp Szymon STUŁKOWSKI
- 2) konsultorzy:
 - ks. dr hab. Janusz BALICKI, prof. UKSW
 - dr Rafał CEKIERA
 - o. dr Wiesław DAWIDOWSKI OSA
 - ks. Leszek KRYŻA SChr
 - ks. Dariusz MICHALSKI SJ
 - ks. prof. dr hab. Maciej OSTROWSKI
 - Rafał ROGALA
 - dr Tomasz SIENIOW
 - dr Katarzyna STANKIEWICZ
 - dr hab. Monika TROJANOWSKA-STRZĘBOSZEWSKA, prof. UKSW
 - Magdalena WOLNIK-MIERZWA.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 12/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia składu
Rady KEP ds. Turystyki i Pielgrzymek

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Piotra Przyborka, Przewodniczącego Rady KEP ds. Turystyki i Pielgrzymek, zatwierdza następujący skład tej Rady:

- 1) członkowie:
 - bp Jacek KICIŃSKI CMF
 - bp Arkadiusz OKROJ
- 2) konsultorzy:
 - ks. Krzysztof BOCHNIAK
 - dr Dominik BOREK
 - ks. Marian JANUS

- ks. dr Adam JESZKA
- ks. dr Krzysztof NAPORA SCJ
- ks. prof. dr hab. Maciej OSTROWSKI
- ks. dr Łukasz SKARŻYŃSKI
- dr hab. Barbara STRZAŁKOWSKA, prof. UKSW.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 13/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
członka Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP na wniosek bp. Grzegorza Suchodolskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich, zatwierdza bp. Radosława ORCHOWICZA, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Gnieźnieńskiej, na nowego członka tej Rady, w miejsce bp. Szymona Stułkowskiego.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 14/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
członka i konsultorów
Komisji, Rad i Zespołów KEP

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP:

- 1) na wniosek bp. Grzegorza Suchodolskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Duszpasterstwa Młodzieży, zatwierdza bp. Macieja MAŁYGE, Biskupa Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej, na członka Rady, w miejsce bp. Marka Marczaka, oraz p. Kacpra KOWALCZYKA, na konsultora Rady, w miejsce p. Małgorzaty Łuczak;

- 2) na wniosek bp. Romualda Kamińskiego, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, zatwierdza ks. Karola JĘDRUSZCZAKA, prezbitera Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej, na nowego członka tego Zespołu, w miejsce ks. Łukasza Jończego;
 - 3) na wniosek bp. Wiesława Szlachetki, Przewodniczącego Komisji Charytatywnej, zatwierdza ks. mgr. lic. Janusza MAJDEĘ, Dyrektora Caritas Polska, na konsultora tej Komisji, w miejsce ks. dr. Marcina Iżyckiego;
 - 4) na wniosek abp. Wojciecha Polska, Przewodniczącego Komisji Duchowieństwa, zatwierdza ks. Grzegorza MĄDREGO, prezbitera Diecezji Warszawsko-Praskiej, na konsultora tej Komisji, w miejsce o. Krzysztofa Dudziaka OFMCap;
 - 5) na wniosek bp. Tadeusza Bronakowskiego, Przewodniczego Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych, zatwierdza ks. Grzegorza Stanisława KOTA, prezbitera Diecezji Rzeszowskiej, na konsultora tego Zespołu;
 - 6) na wniosek bp. Piotra Gregera, Przewodniczącego Komisji KEP ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, odwołuje ks. Jakuba Dębca z funkcji konsultora tej Komisji.
- Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 15/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia członków
Zespołu przy Delegacie KEP
ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, zatwierdza bp. Witolda MROZIEWICZA, Biskupa Pomocniczego Diecezji Brooklyn, Pana Andreasa HOLMA oraz Panią Alicję Katarzynę TAKÁCSNÉ KALIŃSKĄ, na członków Zespołu przy Delegacie KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 16/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie odwołania członków
Zespołu KEP ds. Weryfikacji Materii Eucharystii

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP oraz § 44 ust. 2 Regulaminu KEP, na wniosek bp. Piotra Gregera, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Weryfikacji Materii Eucharystii odwołuje członków tego Zespołu: ks. Jakuba Dębca, ks. Krzysztofa Koneckiego oraz ks. Bartłomieja Matczaka.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 17/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Duszpasterza Krajowego
Rycerzy Jana Pawła II

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje ks. mgr lic. Jarosława GLONKA, prezbitera Archidiecezji Krakowskiej, na Duszpasterza Krajowego Rycerzy Jana Pawła II, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 18/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania
Duszpasterza Krajowego Służby Liturgicznej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regu-

laminu KEP, powołuje ks. dr. Krzysztofa ORA, prezbitera Diecezji Świdnickiej, na Duszpasterza Krajowego Służby Liturgicznej, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 19/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Duszpasterza Krajowego
Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”
Federacja Skautingu Europejskiego

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie § 5 ust. 2 Statutu Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego, na wniosek Piotra Bogusza, Przewodniczącego Stowarzyszenia, zgodnie z uchwałą Zarządu podjętą w dniu 14 października 2024 r., zatwierdza ks. Mariusza Sobkowiaka, prezbitera Archidiecezji Wrocławskiej, na Duszpasterza Krajowego Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego na trzyletnią kadencję w latach 2024-2027.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 20/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Duszpasterza Krajowego
Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, na wniosek Stanisława Władysława Śliwy, Generała Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Zarządu, powołuje ks. dr. Edmunda SKALSKIĘGO, prezbitera Archidiecezji Gdańskiej, na Duszpasterza Krajowego Związku Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 21/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Kapelana
Polskiego Związku Łowieckiego

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP w związku z § 6 ust. 3 Statutu Polskiego Związku Łowieckiego, na wniosek Eugeniusza Grzeszczaka, Łowczego Krajowego Polskiego Związku Łowieckiego, powołuje ks. Sylwestra DZIEDZICA, prezbitera Diecezji Tarnowskiej, na Kapelana Polskiego Związku Łowieckiego, na drugą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 22/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Moderатора Krajowego
Stowarzyszenia Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, w związku z § 1 ust. 5 i 6 Statutu Stowarzyszenia Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, na wniosek Zarządu Stowarzyszenia z dnia 28 maja 2024 r., po uzyskaniu akceptacji ks. Pawła Holca, Wizytatora Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy św. Wincentego a Paulo, powołuje ks. Pawła SZYMAŃSKIEGO CM, na Moderatora Krajowego Stowarzyszenia Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 23/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia Moderатора Krajowego
Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruch Rodzin Nazaretańskich

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 9 ust. 1 i 2 Statutu Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruch Rodzin Nazaretańskich, na wniosek Zarządu Stowarzyszenia z dnia 28 maja 2024 r., po uzyskaniu akceptacji ks. Pawła Holca, Wizytatora Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy św. Wincentego a Paulo, powołuje ks. Pawła SZYMAŃSKIEGO CM, na Moderatora Krajowego Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruch Rodzin Nazaretańskich, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

skiego Ruch Rodzin Nazaretańskich, na wniosek Rady Moderatorów ww. Stowarzyszenia, zatwierdza na Moderатора Krajowego Stowarzyszenia Ogólnopolskiego Ruch Rodzin Nazaretańskich ks. Dariusza KOWALCZYKA, prezbitera Archidiecezji Warszawskiej, na trzecią pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 24/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania
Ogólnopolskiego Kierownika Duchowego
Legionu Maryi w Polsce**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 54 Statutu KEP oraz § 44 ust. 3 Regulaminu KEP, powołuje ks. Janusza WĘGRZECKIEGO, prezbitera Archidiecezji Warszawskiej, na Ogólnopolskiego Kierownika Duchowego Legionu Maryi w Polsce, na szóstą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 25/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania Kierownika Biura Delegata KEP
ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP powołuje ks. dr. Wojciecha RZESZOWSKIEGO, prezbitera Archidiecezji Gnieźnieńskiej, na Kierownika Biura Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży, na pierwszą pięcioletnią kadencję.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 26/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia członków
Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP, na wniosek bp. Rafała Markowskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej zatwierdza następujących członków tej Rady:

- 1) bp. Marka MARCZAKA, Sekretarza Generalnego KEP, w miejsce bp. Artura G. Mizińskiego, który złożył rezygnację w związku z zakończeniem pełnienia funkcji Sekretarza Generalnego KEP
- 2) ks. dr. Wojciecha RZESZOWSKIEGO, Kierownik Biura Delegata KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 27/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie odwołania konsultora
Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 49 i 51 Statutu KEP, na wniosek bp. Rafała Markowskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej odwołuje ks. Pawła Gronowskiego z funkcji konsultora tej Rady.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 28/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia
uchwały Rady Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”
powołującej Zarząd Fundacji

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 21 ust. 4 Statutu Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”, zatwierdza Uchwałę Nr 3/2024 Rady Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” z dnia 19 czerwca 2024 r. w sprawie powołania Zarządu Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” siódmej kadencji.

Zgodnie z Uchwałą Nr 3/2024 Rady Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” powołano Zarząd Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” siódmej kadencji, na lata 2024-2028 w następującym składzie:

- ks. mgr lic. Dariusz KOWALCZYK – przewodniczący
- ks. mgr lic. Paweł WALKIEWICZ – wiceprzewodniczący
- Marek ZDROJEWSKI – wiceprzewodniczący
- ks. dr Łukasz NYCZ – członek.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 29/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania członków Rady Fundacji
„Dzieło Nowego Tysiąclecia” dziewiątej kadencji (2024-2027)

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 16 Statutu Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”, powołuje Radę Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” dziewiątej kadencji (2024-2027) na okres trzech lat, w następującym składzie:

- abp Adrian GALBAS SAC
- abp Wojciech POLAK
- bp Marek MENDYK
- Piotr GAWEŁ
- dr Paulina GUZIK
- Paweł KACPRZYK
- Joanna KRUPSKA
- o. prof. dr hab. Jarosław KUPCZAK OP
- Jan RYCHLICKI
- prof. dr hab. Paweł SKIBIŃSKI

- ks. prof. dr hab. Jerzy SZYMIK
- ks. Dariusz WILK CSMA.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 30/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania członka
Zarządu Fundacji Opoka

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., w związku ze złożeniem rezygnacji przez Pana Marka SOBISZA z pełnienia funkcji członka Zarządu Fundacji Opoka, na podstawie § 13 ust. 4 Statutu Fundacji Opoka, powołuje na tę funkcję Pana Jakuba JAŁOWICZORA, na okres pozostający do końca pięcioletniej kadencji Zarządu, powołanego na mocy uchwały 14/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 31/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie powołania członka
Rady Fundacji Opoka

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., w związku ze złożeniem rezygnacji przez ks. Waldemara Cisko z pełnienia funkcji członka Rady Fundacji Opoka, na podstawie § 16 ust. 5 Statutu Fundacji Opoka, powołuje na tę funkcję Pana dr. Marka SOBISZA, na okres pozostający do końca pięcioletniej kadencji Rady, powołanej na mocy uchwały 15/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 32/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia na kandydata na Koordynatora
Duszpasterstwa Polskojęzycznego na Malcie

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 32 Statutu KEP oraz § 81 ust. 4 Regulaminu KEP, w związku z pkt 26 Wytycznych Konferencji Episkopatu Polski dotyczących duszpasterstwa emigracji polskiej, na wniosek bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, zatwierdza ks. dr. Adama NYKA SDB, jako kandydata na Koordynatora Duszpasterstwa Polskojęzycznego na Malcie, na pierwszą kadencję, w miejsce ks. Henryka Błaszczyka, który zakończył posługę.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Uchwała nr 33/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia członka
Zespołu roboczego do podjęcia rozmów z Państwową Komisją
do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko
wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, powołuje ks. dr. Wojciecha RZESZOWSKIEGO, prezbitera Archidiecezji Gnieźnieńskiej, na członka Zespołu roboczego do podjęcia rozmów z Państwową Komisją do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, pełniącego funkcję sekretarza tego Zespołu.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 34/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
dotycząca przyjęcia
Listu Pasterskiego
na Niedzielę Świętej Rodziny**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 9 Statutu KEP przyjmuje List Pasterski Konferencji Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny. *Rodzina miejscem uczenia się nadziei*. Tekst Listu stanowi załącznik do niniejszej uchwały*.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

* *Przyp red. Tekst ww. listu znajduje się w dziale 3. Listy pasterskie Konferencji Episkopatu Polski (s. 290).*

**Uchwała nr 35/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
dotycząca przedłużenia obowiązywania
*Deklaracji Konferencji Episkopatu Polski
i Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce
w sprawie współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski***

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, w związku z § 3 ust. 1 pkt 9 Statutu Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski, jako Fundator wyraża zgodę na przedłużenie obowiązywania *Deklaracji Konferencji Episkopatu Polski i Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce w sprawie współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski*. Treść *Deklaracji* stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

Załącznik do Uchwały nr 35/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.

**Deklaracja Konferencji Episkopatu Polski i Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów
Męskich w Polsce w sprawie współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji
Episkopatu Polski**

Uznając zasadność powołania Fundacji Świętego Józefa, Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce deklaruje gotowość współpracy w ramach *Fundacji* przez zakony męskie. W związku z tym Konferencja Episkopatu Polski i Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce wspólnie deklarują w tej sprawie wolę współdziałania, kierując się zasadami określonymi w niniejszej deklaracji.

Art. 1. Przełożeni instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, zrzeszeni w Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce postanawiają na okres 3 lat (2024-2026) przystąpić do współpracy w ramach Fundacji Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski (dalej: *Fundacja*), powołanej przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 9 października 2019 r., podczas 384. zebrania plenarnego KEP.

Art. 2. Współpraca w ramach *Fundacji* podjęta przez instytuty życia konsekrowanego, prowincje i inne kościelne osoby prawne (dalej: jurysdykcje zakonne), których przełożeni zrzeszeni są w KWPZM może być ponawiane w następnych okresach w wyniku głosowania na zebraniu plenarnym KWPZM, poprzedzonym oceną skuteczności działań *Fundacji*.

Art. 3. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich przyjmuje do wiadomości statut *Fundacji* zatwierdzony w dniu 18 listopada 2019 r. Wszystkie zmiany Statutu powinny być konsultowane z KWPZM przed ich zatwierdzeniem przez Konferencję Episkopatu Polski.

Art. 4. Jurysdykcje zakonne, których przełożeni zrzeszeni są w KWPZM przyjmują takie same zobowiązania i otrzymują takie same uprawnienia, jak diecezje wspierające *Fundację*. Każda jurysdykcja zakonna wyznaczy koordynatora ds. kontaktu z *Fundacją*.

Art. 5. Wysokość corocznych wpłat na rzecz *Fundacji* wnoszonych w imieniu prezbiterów zakonnych pracujących w Polsce będzie taka sama jak w przypadku prezbiterów diecezjalnych. Wpłaty przekazuje każda jurysdykcja zakonna bezpośrednio na konto *Fundacji* do końca roku kalendarzowego. Zmiana wysokości wpłat musi być zaaprobowana przez zebranie plenarne KWPZM.

Art. 6. Jurysdykcje zakonne nie są zobowiązane do przekazywania wpłat na rzecz *Fundacji* w imieniu braci oraz kleryków zakonnych.

Art. 7. Koszty funkcjonowania *Fundacji* nie przekroczą 15% rocznego budżetu *Fundacji*.

Art. 8. W związku z przystąpieniem KWPZM do współpracy w ramach *Fundacji* Strony uznają, iż jednym z członków Zarządu *Fundacji* powinna być osoba zaproponowana przez Zarząd (Konsultę) KWPZM, z zachowaniem stosownych przepisów Statutu *Fundacji*.

Art. 9. KEP i KWPZM rekomendują *Fundacji* współfinansowanie działalności Centrum Ochrony Dziecka przy *Akademii Ignatianum* w Krakowie.

Częstochowa, dnia 19 listopada 2024 r.

+ Tadeusz Wojda SAC
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

ks. Dariusz Wilk CSMA
Przewodniczący KWPZM

Uchwała nr 36/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie zatwierdzenia melodii prefacji
na Rok Jubileuszu Zwyczajnego 2025

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie n. 393 Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego zatwierdza melodie trzech prefacji formularzy mszalnych na Rok Jubileuszu Zwyczajnego 2025. Zatwierdzone melodie stanowią załącznik do niniejszej uchwały.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
 Arcybiskup Metropolita Gdański
 Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
 Sekretarz Generalny KEP

Melodie prefacji formularzy mszalnych na Rok Jubileuszu Zwyczajnego 2025

PREFACJA NA ROK ŚWIĘTY

A – Chrystus, jedyna nadzieja

K. Pan z wami. W. I z duchem two- im.

K. W górę serca. W. Wzno-simy je do Pana.

K. Dzięki składajmy Panu Bogu naszemu.

W. Godne to i sprawiedliwe.

Zaprawdę, godne to i sprawiedliwe, słuszne i zbawienne,

abyśmy zawsze i wszędzie Tobie składali dziękczynienie,

Panie, Ojczye świę- ty, wszechmogący, wieczny Boże.

W tym czasie łaski gromadzisz w jedną rodzinę swoje dzieci,

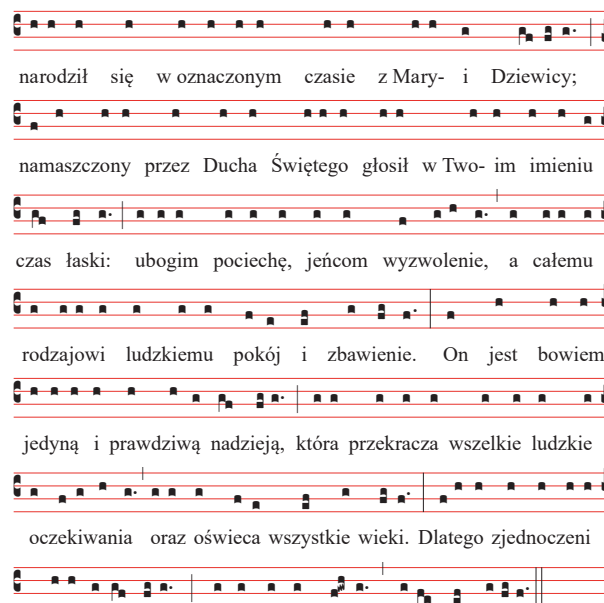
aby oświecone Słowem życia, z radością sprawowały misterium
śmierci i zmartwychwstania Twojego Syna. On, który jest
od zawsze przyzywanym i oczekiwanym zbawieniem, pociąga
wszystkich do swojego ołtarza, leczy rany ciała i duszy oraz
daje radość uciśnionym. Dzięki tym znakom Twojej dobroci,
z żywą wiarą rodzimy się na nowo do pewniejszej nadziei i
i z czynną miłością ofiarujemy siebie braciom, oczekując
na powtórne przyjście Zbawiciela. Przez Niego z Aniołami i wszyst-
kimi Świętymi głosimy Twoją chwałę, razem z nimi wołając:
Święty, Święty, Święty...

PREFACJA NA ROK ŚWIĘTY

B – Chrystus, prawdziwą nadzieją

K. Pan z wami. **W.** I z duchem two- im.
K. W górę serca. **W.** Wznosimy je do Pana.
K. Dzięki składajmy Panu Bogu naszemu.
W. Godne to i sprawiedliwe.
Zaprawdę, godne to i sprawiedliwe, słuszne i zbawienne,
abyśmy zawsze i wszędzie Tobie składali dziękczynienie,
Panie, Ojczy święty, wszechmogący, wieczny Boże, przez naszego
Pana Jezusa Chrystusa. Twój Syn, zrodzony przed wiekami

narodził się w oznaczonym czasie z Mary- i Dziewicy;
 namaszczony przez Ducha Świętego głosił w Two- im imieniu
 czas łaski: ubogim pociechę, jeńcom wyzwolenie, a całemu
 rodzajowi ludzkiemu pokój i zbawienie. On jest bowiem
 jedyną i prawdziwą nadzieją, która przekracza wszelkie ludzkie
 oczekiwania oraz oświeca wszystkie wieki. Dlatego zjednoczeni
 z chórami Aniołów, wysławiamy Ciebie, z radością wołając:
 Święty, Święty, Święty...

PREFACJA NA ROK ŚWIĘTY

C – Chrystus, Bóg i człowiek, Zbawiciel wszystkich

K. Pan z wami. **W.** I z duchem two- im.
K. W górę serca. **W.** Wznosimy je do Pana.
K. Dzięki składajmy Panu Bogu naszemu.
W. Godne to i sprawiedliwe.
 Zaprawdę, godne to i sprawiedliwe, słuszne i zbawienne,
 abyśmy zawsze i wszędzie Tobie składali dziękczynienie,
 Panie, Ojcze święty, wszechmogący, wieczny Boże, przez naszego
 Pana Jezusa Chrystusa. W Nim bowiem spełniają się Twoje

odwieczne obietnice, ciemności ustępują światłu, świat się
odnawia, a każdy człowiek staje się nowym stworzeniem.
Ofiarując się raz jeden na krzyżu, zapragnął zgromadzić
w jedno rozproszone dzieci; Pierworodny spośród braci,
pociągnął wszystkich do siebie, gdy został wywyższony nad ziemię,
otwierając nam nadzieję radości wieczystej. Dlatego z Aniołami
i wszystkimi Świętymi wysławiamy Ciebie, z radością wołając:
Święty, Święty, Święty...

Uchwała nr 37/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie przeniesienia celebracji
uroczystości NMP Królowej Polski w 2026 r.

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, zgodnie z nr 23 a-b „Instrukcji Kongregacji ds. Kultu Bożego o rewizji kalendarzy partykularnych oraz własnych formularzy oficjów i mszy” z 1970 r., przyjmuje propozycję, aby skierować do Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów prośbę o zgodę na przeniesienie w roku 2026 celebracji uroczystości Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski na sobotę 2 maja, bowiem w dniu 3 maja przypada V Niedziela Wielkanocna. Jednocześnie prośba dotyczy możliwości sprawowania w dniu 3 maja jednej mszy świętej z użyciem tekstów na uroczystość Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 38/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie opinii dotyczącej
rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP oraz przepisów wydanych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (*Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum*, n. 11a; Instrukcja o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych *Sanctorum Mater*, art. 41 § 1 i art. 42), wyraża pozytywną opinię odnośnie do prośby wyrażonej przez bp. Ryszarda Kasynę, Biskupa Pelplińskiego, w sprawie rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego s. Marii Adelgund (Kunigundy) Tumińskiej OSF ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Pokuty i Miłości Chrześcijańskiej.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 39/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie nadania tytułu Bazyliki Mniejszej**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP, wyraża *nihil obstat* w sprawie wniesienia do Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów prośby o nadanie kościołowi Wniebowzięcia NMP parafii pw. św. Floriana w Uniejowie tytułu Bazyliki Mniejszej.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 40/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie ustalenia daty obchodów oraz hasła
XXV Dnia Papieskiego w 2025 roku**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 396. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie, w dniach 20-21 listopada 2023 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP ustala, że XXV Dzień Papieski obchodzony będzie w niedzielę – 12 października 2025 r. Towarzyszyć mu będzie hasło: „Św. Jan Paweł II Prorok nadziei”.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

**Uchwała nr 41/399/2024
Konferencji Episkopatu Polski
z dnia 19 listopada 2024 r.
w sprawie opinii dotyczącej
rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego**

Konferencja Episkopatu Polski podczas 399. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Częstochowie w dniach 18-19 listopada 2024 r., na podstawie art. 19 Statutu KEP oraz przepisów wydanych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (*Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum*, n. 11a; Instrukcja o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych *Sanctorum Mater*, art. 41 § 1 i art. 42), wyraża pozytywną opinię odnośnie do prośby wyrażonej przez abp. Stanisława Gądeckiego, Metropolity Poznańskiego, w sprawie rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego ks. Kazimierza Rolewskiego.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ *Marek Marczak*
Sekretarz Generalny KEP

2. Komunikaty, oświadczenia, apele i stanowiska Konferencji Episkopatu Polski, jej organów, gremiów statutowych i delegatów

Stanowisko w sprawie zmian w organizacji lekcji religii w szkołach podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (12.06.2024)

Nauczanie religii w polskiej szkole stanowi wielkie dobro dla dzisiejszego młodego człowieka, które wymaga wspólnej troski ze strony rodziny, Kościoła i państwa. Lekcja religii w szkołach publicznych ma miejsce w 23 krajach Europy i jej obecność jest traktowana jako standard systemów edukacyjnych. W Polsce lekcja religii, wyrzucona przez władze komunistyczne po II wojnie światowej, powróciła do szkół publicznych w 1990 roku, kiedy rozpoczęły się procesy demokratyzacji życia w naszej Ojczyźnie.

Wyrażamy sprzeciw wobec ostatnich decyzji Ministerstwa Edukacji Narodowej odnoszących się do organizacji lekcji religii w szkole. Apelujemy o uwzględnienie woli rodziców, którzy w zdecydowanej większości posyłają swoje dzieci i młodzież na lekcje religii. W skali całego naszego kraju jest to prawie osiemdziesiąt procent rodziców. Oni mają prawo do lekcji religii na terenie szkoły publicznej, gdyż wynika to z podstawowych praw i wolności człowieka, zagwarantowanych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konkordacie między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską.

Przypominamy, że wszelkie zmiany odnośnie do organizacji lekcji religii w szkole publicznej winny dokonywać się zawsze zgodnie z obowiązującym prawem i w porozumieniu z Kościołami oraz związkami wyznaniowymi. W rozmowach podejmowanych z Ministerstwem Edukacji Narodowej konieczne jest wypracowanie wspólnego porozumienia wymaganego przez prawo. Porozumienie zakłada zawsze zgodę na wspólnie wypracowane stanowisko.

Zachęcamy wszystkich wiernych, aby podejmować działania ukazujące wartość lekcji religii w szkole. Szczególnie prosimy katolickich rodziców, aby odważnie zabierali głos w tej sprawie. Apelujemy także do mediów katolickich, ruchów i wspólnot religijnych, aby podejmowali podobne działania.

Należy zauważyć, że nauczanie religii katolickiej i innych wyznań wspiera wychowawczą rolę szkoły. Nauczanie religii w szkole stanowi integralną część wychowania człowieka w jego sferze intelektualnej, moralnej i duchowej. Treści przekazywane na lekcji religii uczą budowania relacji osobowych, wrażliwości serca, postawy braterstwa, wzajemnego szacunku i dialogu z przedstawicielami różnych nacji, religii i światopoglądów, kształtują postawy oparte na sprawiedliwości i solidarności społecznej, wskazują na wielką godność każdego człowieka, konieczność niesienia pomocy potrzebującym i dbanie o dobro wspólne. Wychowują do troski o stworzony świat i jego piękno. Lekcja religii wspiera rodzinę i szkołę w różnych kryzysach psychicznych doświadczanych przez uczniów, jest dla nich pomocą w przeciwdziałaniu przemocy, agresji i profilaktyce uzależnień.

Lekcja religii ma też bardzo ważne znaczenie kulturowe. Przekaz wiedzy na temat chrześcijaństwa jest konieczny do rozumienia europejskiej i polskiej kultury a także kultury wielu krajów na wszystkich kontynentach. Świadectwo ponad 1050-letniej tradycji chrześcijaństwa w Polsce pokazuje, jak wiara kształtowała nasze dzieje i pozwalała narodowi przetrwać najtragiczniejsze wydarzenia historii. Trzeba mówić o zbudowanych na wierze wielkich dziełach naszych rodaków, wieszczów i bohaterów, uczonych i świętych, ludzi nauki, kultury i sztuki.

Dziękujemy wszystkim nauczycielom religii za ich ofiarną i pełną poświęcenia pracę w szkole. Drodzy nauczyciele religii, chcemy Wam powiedzieć, że jesteśmy z Wami! Podzielamy Wasze troski i obawy. Nie zapominamy o Was w rozmowach z władzami państwowymi. Dziękujemy wszystkim osobom zaangażowanym w dzieło lekcji religii w szkole. Dziękujemy władzom oświatowym i dyrekcjom szkół, duszpasterzom, rodzicom i wszystkim, którzy podejmują odpowiedzialnie trud wychowania młodego pokolenia.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 12 czerwca 2024 roku

** Przep. red. Stanowisko zostało przyjęte Uchwałą nr 27/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotyczącą Stanowiska w sprawie zmian w organizacji lekcji religii w szkołach podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (zob. s. 165).*

Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski wobec planowanego przedmiotu Edukacja Zdrowotna (22.11.2024)

Dziś, gdy przez Polskę przetacza się burzliwa dyskusja o tym, czego młodzi Polacy mają uczyć się w szkole, odwołujemy się do dokumentu, który jest nadrzędny wobec innych przepisów obowiązujących w naszym kraju. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej mówi:

„Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem” (art. 48 i 53).

W tym kontekście przygotowywany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, jako obowiązkowy, przedmiot Edukacja Zdrowotna jest sprzeczny z Ustawą Zasadniczą. Pomimo niektórych słusznych tematów, jak choćby potencjalne zagrożenia w Internecie czy udostępnianie wizerunku dzieci, to jednak nie można zaakceptować deprawujących zapisów dotyczących edukacji seksualnej. Wychowanie seksualne zgodnie z Konstytucją pozostaje w kompetencjach rodziców, a nie państwa.

Konsultowane rozporządzenie MEN, szczególnie dotyczące kształtu edukacji seksualnej w szkole, narusza obowiązujące w Polsce prawo, godzi w prawa rodziców do decydowania o ich dzieciach oraz zagraża prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży.

Myśląc o dobru dzieci, prawach rodziców i polskim społeczeństwem, nalegamy, by zmiany wprowadzane były w duchu dialogu, wzajemnego szacunku i z poszanowaniem prawa.

Dziękujemy rodzicom, babciom, dziadkom, duszpasterzom, nauczycielom, katechetom, opiekunom i organizacjom społecznym, które angażują się we właściwy rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży.

Jasna Góra, 22 listopada 2024 r.

2.1. KOMUNIKATY Z ZEBRAŃ PLENARNYCH KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Komunikat z 397. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (14.03.2024)

W dniach 13 i 14 marca 2024 roku odbyło się w Warszawie, pod przewodnictwem abp. Stanisława Gądeckiego, przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, 397. Zebranie Plenarne KEP.

1. Głównym punktem Zebrania była Eucharystia sprawowana w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie-Wilanowie w 11. rocznicę wyboru na Stolicę Piotrową Papieża Franciszka. Mszy Świętej przewodniczył kard. Kazimierz Nycz, metropolita warszawski. Uczestniczył w niej również abp Antonio Guido Filipazzi, Nuncjusz Apostolski w Polsce. Biskupi przesłali Ojcu Świętemu okolicznościowe życzenia, w których przekazali wyrazy duchowej łączności i synowskiego oddania.

2. Zebranie Plenarne dokonało wyboru, na pięcioletnią kadencję, nowego Przewodniczącego KEP, którym został abp Tadeusz Wojda, metropolita gdański. Wybrano również Zastępcę Przewodniczącego KEP, którym został abp Józef Kupny, metropolita wrocławski. Wraz z Sekretarzem Generalnym KEP stanowią oni Prezydium KEP. Przewodniczący zwołuje i prowadzi obrady Zebrania Plenarnego, Rady Biskupów Diecezjalnych i Rady Stałej KEP. Reprezentuje także polski Episkopat m.in. w kontaktach ze Stolicą Apostolską i instytucjami państwowymi. Biskupi proszą wszystkich

wiernych Kościoła w Polsce o modlitewne wsparcie nowych władz Konferencji Episkopatu Polski, by powierzona im misja przyniosła jak najlepsze owoce. Dziękują również ustępującemu Przewodniczącemu abp. Stanisławowi Gądeckiemu oraz jego zastępcy abp. Markowi Jędraszewskiemu, za 10-letnią służbę w KEP.

3. Wobec głosów w debacie publicznej, które relatywizują wartość życia ludzkiego i uderzają w rodzinę, biskupi przypominają, że prawo do życia od poczęcia do naturalnej śmierci jest podstawowym prawem człowieka. Jednocześnie podkreślają, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, a także rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo są otoczone szczególną troską Kościoła oraz znajdują się pod opieką Rzeczypospolitej Polskiej, co jest zapisane w art. 18 Konstytucji. Biskupi wzywają wiernych oraz wszystkich ludzi dobrej woli, aby odważnie wspierali małżeństwa i rodziny, które budują swoje życie na miłości, wierze w Boga i odpowiedzialności.

4. Biskupi wyrażają zaniepokojenie informacjami płynącymi ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczących zmian w organizacji lekcji religii w szkole. Ufają jednak, że wszystkie te sprawy staną się tematami merytorycznego dialogu między rządem RP i Kościołem w duchu zaufania i troski, także o Kościoły mniejszościowe. W tym celu został powołany Zespół roboczy do spraw kontaktów z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Biskupi podkreślają znaczenie wychowawcze, kulturowe i społeczne lekcji religii. Wskazują, że przekazywane treści religijne wchodzą w twórczy dialog z wiedzą poznawaną w czasie innych szkolnych zajęć. Zauważają również, że na lekcjach religii dokonuje się wychowanie do podstawowych wartości, na których powinno być budowane życie każdego człowieka i społeczeństwa. Biskupi, doceniając pracę nauczycieli religii, podzielają ich niepokoje związane z zapowiedzią redukcji tygodniowego wymiaru zajęć. Stoją też po stronie rodziców i samych uczniów, którzy pragną, aby nauczanie lekcji religii odbywało się w szkole.

5. W lutym br. weszła w życie tzw. Ustawa Kamilka wprowadzająca we wszystkich instytucjach i środowiskach społecznych standardy ochrony małoletnich. Zgodnie z tą ustawą i uwzględniając nowe wskazania dotyczące wytycznych przygotowanych przez Papieską Komisję ds. Ochrony Małoletnich, biskupi zostali poinformowani o działaniach związanych z przygotowaniem standardów ochrony małoletnich w Kościele. Stanowią one zbiór podstawowych zasad, które bezpieczeństwo dzieci stawiają w centrum wszelkich podejmowanych działań. W ten sposób, Kościół zgodnie ze swoją naturą, pragnie kształtować środowisko bezpieczne i wolne od wszelkich form przemocy. Od pewnego czasu, pod kierunkiem Centrum Ochrony Dziecka, pracuje około 70 osób przygotowujących szczegółowe wskazania dotyczące prewencji w różnych obszarach duszpasterskiej działalności Kościoła. Są planowane odpowiednie szkolenia dla duszpasterstwa parafialnego i dla wszystkich placówek prowadzonych przez diecezje i zakony.

6. Biskupi wyrażają wdzięczność polskim rolnikom za ich ciężką pracę. Nie pozostają obojętni na dramaty rolników, którzy często stoją na granicy bankructwa i utraty dorobku własnej pracy. Rozumieją, że ich protesty dotyczą nie tylko walki o byt rolników i ich rodzin, ale także o dobro naszej Ojczyzny. Jednocześnie biskupi apelują, by przyjęte rozwiązania aktualnych konfliktów nie dzieliły narodów. Modlitwą otaczają wszystkich rolników i tych, którzy uczciwie chcą szukać rozwiązań trudnych problemów dotykających polską wieś.

7. W związku z zapowiedziami strony rządowej dotyczącymi zmian w Funduszu Kościelnym, biskupi wybrali kandydatów do zespołu, który zajmie się tą kwestią. Kandydatury zostaną przekazane Nuncjuszowi Apostolskiemu w Polsce, który w imieniu Stolicy Apostolskiej będzie mógł powołać ww. zespół, mający działać przy Kościelnej Komisji Konkordatowej. Zadaniem Zespołu będzie prowadzenie rozmów z odpowiednim zespołem rządowym, w celu wypracowania, w oparciu o artykuły 22 i 27 Konkordatu, wymaganych umów i uzgodnień.

8. Biskupi zachęcają wszystkich wiernych do włączenia się w ogłoszoną przez Przewodniczącego KEP abpa Stanisława Gądeckiego Nowennę „Akcja 21:20” w intencji Ojczyzny, zgody narodowej i poszanowania życia ludzkiego. Nowenna, która odbędzie się w dniach od 16 do 24 marca, zanoszona za wstawiennictwem polskich męczenników: św. Andrzeja Boboli i bł. Jerzego Popiełuszki, poprzedza Dzień Świętości Życia.

Biskupi modlą się o pokój w Ukrainie, Ziemi Świętej i innych miejscach w świecie. Polecają też Bogu wszystkie ważne sprawy Kościoła i Ojczyzny oraz udzielają pasterskiego błogosławieństwa.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 397. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski.

Warszawa, 14 marca 2024 roku

Komunikat z 398. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (12.06.2024)

W dniach od 10 do 12 czerwca 2024 roku odbyło się w Warszawie, pod przewodnictwem abp. Tadeusza Wojdy SAC, przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, 398. Zebranie Plenarne KEP.

1. Głównym tematem obrad były wyzwania związane z katechezą w parafiach i lekcjami religii w szkołach. W odniesieniu do pierwszej kwestii, biskupi podkreślili konieczność odnowy katechezy w jej wymiarze katechumenalnym. Katechumenat jest wzorem katechezy Kościoła i wezwaniem do głoszenia kerygmatu, pogłębiania wyznawanej wiary oraz doświadczenia wspólnoty Kościoła. Konieczna jest formacja katechumenalna przed przystąpieniem do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej, bierzmowania czy sakramentu małżeństwa, a także w czasie, gdy rodzice przygotowują się do chrztu ich dzieci. Potrzebna jest także permanentna katecheza dorosłych. Oznacza to, że istnieje również konieczność stosownej formacji katechistów i animatorów. Apel o pogłębienie katechezy parafialnej nie oznacza rezygnacji z lekcji religii w szkole. Są to dwie rzeczywistości wzajemnie się uzupełniające. Ze względu na dynamiczne zmiany społeczne, lekcje religii w szkołach powinny zyskać mocniejszy wymiar kulturowy, wychowawczy, społeczny i historyczny. Biskupi uważają za niesprawiedliwe i krzywdzące obecne działania podejmowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wprowadzające zmiany w organizacji lekcji religii w szkole i przypominają, że wszelkie zmiany w tym zakresie powinny się dokonywać na drodze dialogu, w porozumieniu z Kościołami i związkami wyznaniowymi. Dziękują nauczycielom religii za ich trudną i odpowiedzialną pracę dydaktyczną i wychowawczą, dzielą się ich niepokojami związanymi z zapowiadaniem przez Ministerstwo zmianami niezgodnymi ze standardami europejskimi. Biskupi podzielają stanowcze głosy rodziców, którzy mają prawo do wychowania własnych dzieci w szkole publicznej zgodnie z ich przekonaniami, także religijnymi.

2. W związku z narastającą w przestrzeni publicznej i w działaniach rządu presją dotyczącą zmiany prawnej ochrony życia ludzkiego w kierunku legalizacji zabijania dzieci w łonie matek, biskupi przypominają jednoznaczne i niezmiennie stanowisko Kościoła w tej kwestii. Zgoda lub nawet przyzwolenie na jakąkolwiek formę świadomego unicestwienia ludzkiego życia, w tym życia dziecka jeszcze nienarodzonego, nie jest do pogodzenia z prawem naturalnym i wiarą katolicką. Biskupi zwracają uwagę także i na to, że przykazanie „Nie zabijaj” jest podstawową zasadą ludzką, którą powinien się kierować każdy człowiek prawego sumienia. Z całą mocą apelują zatem do sumień nie tylko osób wierzących, ale wszystkich ludzi dobrej woli, o stanowcze sprzeciwienie się próbom legalizacji aborcji i zdecydowane działania promujące ochronę życia. Życie ludzkie jest wartością nadrzędną. Nikt zatem, w imię osobistej wolności, nie ma prawa do decydowania o życiu drugiego człowieka. Nie wolno też zmuszać lekarzy, personelu medycznego i farmaceutów do angażowania się w procedurę zabijania dzieci w okresie prenatalnym, czy też osób w podeszłym wieku i chorych, naruszając w ten sposób ich prawo do zachowania klauzuli sumienia. Biskupi wyrażają wielki szacunek i uznanie dla matek i ojców, którzy z miłością służą życiu i chronią swoje dzieci nawet w najtrudniejszych sytuacjach. Świadczą one o tym, że radość, piękno i wielkość miłości macierzyńskiej i ojcowskiej wyrażają się w nieprzemijającej trosce o dobro dzieci niezależnie od okoliczności. Kościół podejmuje wszelką możliwą pomoc i wsparcie oraz realizuje konkretne działania, by wszystkie dzieci chronić przed jakimikolwiek przejawami przemocy.

3. Podejmując dyskusję nad kwestią rodziny, biskupi zwrócili uwagę na to, jak istotne jest rozbudowane i pogłębione przygotowanie młodych do sakramentu małżeństwa. Podjęte zostaną działania nad opracowaniem programu formacji katechumenatu, w którym będzie dokonywało się zarówno rozeznanie i przygotowanie do sakramentu małżeństwa, jak również towarzyszenie małżeństwom w pierwszych latach ich wspólnego życia. W tym kontekście trwająca w diecezjach w Polsce peregrynacja relikwii bł. Rodziny Józefa i Wiktorii Ulmów wraz z ich siedmiorgiem dzieci jest wyjątkową okazją do wspólnej modlitwy w intencji rodzin i tych, którzy przygotowują się do zawarcia małżeństwa.

4. Delegat KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży abp Wojciech Polak poinformował, że na ukończeniu są już prace przygotowujące do powołania komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego w Kościele w Polsce. Ostateczne i wiążące decyzje zostaną podjęte podczas jesiennych zebrań plenarnych, zarówno Konferencji Episkopatu Polski, jak i konferencji wyższych przełożonych zakonów męskich i żeńskich, które również uczestniczą w tych pracach. Powołanie i działanie komisji będzie wyrażać solidarną postawę wszystkich przełożonych kościelnych, podejmujących wspólnie działania służące ochronie małoletnich i pomocy osobom zranionym, wsłuchując się także w głos samych skrzywdzonych.

Biskupi wyrażają wdzięczność wszystkim osobom zaangażowanym w opracowanie i szkolenia przygotowujące do wdrażania standardów ochrony małoletnich w Kościele. Wprowadzając te standardy, do których obliguje tzw. ustawa Kamilka, Kościół włącza się w działania społeczne służące tworzeniu środowisk bezpiecznych i wolnych od wszelkich form przemocy.

5. W czasie zebrania biskupi pielgrzymowali do Sanktuarium Diecezjalnego Błogosławionego Księdza Jerzego Popiełuszki na warszawskim Żoliborzu, gdzie sprawowali Eucharystię. W tym roku przypada 40. rocznica męczeńskiej śmierci kapelana „Solidarności”. Oddając wstawiennictwu bł. ks. Popiełuszki trudne sprawy Polski i Polaków, biskupi modlili się przy jego grobie o pokój na świecie, zgodę narodową i poszanowanie życia ludzkiego.

6. Zebranie Plenarne dokonało wyboru – na pięcioletnią kadencję – sekretarza generalnego KEP, którym został bp Marek Marczak, biskup pomocniczy archidiecezji łódzkiej. Zastąpił on na tym stanowisku bp. Artura G. Mizińskiego, które sprawował przez 10 lat. Wraz z przewodniczącym KEP i jego zastępcą stanowią oni Prezydium KEP. Do głównych zadań sekretarza generalnego należy kierowanie Sekretariatem KEP, który jest organem wspierającym Konferencję Episkopatu Polski i jej przewodniczącego w wykonywaniu zadań statutowych. Na wniosek nowego sekretarza generalnego, biskupi zaaprobowali również nominację zastępcy sekretarza generalnego KEP, którym po raz kolejny został ks. prałat Jarosław Mrówczyński.

Polecając Bogu wszystkie ważne sprawy Kościoła i naszej Ojczyzny, biskupi udzielają Rodakom w kraju i za granicą pasterskiego błogosławieństwa.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 12 czerwca 2024 roku

Komunikat z 399. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski (19.11.2024)

W dniach 18 i 19 listopada 2024 roku, pod przewodnictwem abp. Tadeusza Wojdy SAC, odbyło się na Jasnej Górze 399. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski.

1. Jednym z głównych tematów spotkania był zakończony w październiku Synod biskupów o synodalności. Uczestniczący w nim biskupi podkreślili wartość metody pracy synodalnej. Wskazywali na etapy i warunki jej realizacji na wszystkich poziomach Kościoła: od Konferencji Episkopatu, przez diecezje, po parafie i wspólnoty. Synodalność rozpoczyna się od procesu wspólnotowego rozeznania w Duchu Świętym i otwarcia się na Jego działanie. W tym kontekście Synod podkreślił obo-

wiązkowy charakter rad diecezjalnych i parafialnych, które mogą pomóc w realizacji zadań duszpasterskich i rozwijaniu obecnych już w Kościele posług lektora, akolity i katechisty w odniesieniu do osób świeckich. Synod wskazuje na konieczność transparentności, odpowiedzialności i ewaluacji we wszystkich wspólnotach i grupach kościelnych. Chociaż proces synodalny jest czasochłonny, wymaga nawrócenia i kultury dialogu. Dla życia Kościoła jest konstytutywny i niezbędny, a dla świata rozdarte go wojnami, konfliktami i podziałami, synodalność Kościoła pozostaje znakiem profetycznym.

2. Przekazane przez Ojca Świętego Franciszka w Konstytucji Apostolskiej o Kurii Rzymskiej i jej służbie Kościołowi w świecie *Praedicate Evangelium* zalecenia stały się inspiracją dla polskich biskupów do podjęcia dyskusji nad nową formą posługi Kurii Rzymskiej oraz metod pracy organów Konferencji Episkopatu Polski: Zebrania Plenarnego, Rady Stałej czy Prezydium KEP. Pracując w małych grupach, omawiano różne sposoby modyfikacji funkcjonowania tych gremiów. Celem możliwych zmian jest pogłębienie stylu synodalnego pracy organów KEP, który domaga się wzajemnego dialogu, wsłuchiwanie się i wspólnego rozeznawania decyzji. Chodzi także o doskonalenie relacji między Episkopatem Polski a urzędami Stolicy Apostolskiej w realizacji dzieła ewangelizacji.

3. Biskupi zapoznali się z działaniami podjętymi przez Caritas Polska w ramach akcji pomocy ofiarom tegorocznej powodzi w Polsce. Caritas uruchomiła wszystkie niezbędne procedury już w pierwszym dniu kryzysu. Przy wsparciu Konferencji Episkopatu Polski zorganizowano zakrojoną na szeroką skalę zbiórkę funduszy na pomoc powodzianom. Łącznie wpływy do Caritas Polska na ten cel to rekordowa kwota ponad 71 mln złotych. Zebrane fundusze pozwoliły na natychmiastowe przekazanie powodzianom żywności, wody pitnej, odzieży i środków czystości. Najbardziej poszkodowani otrzymali także doraźne wsparcie finansowe. Biskupi wyrażają ogromną wdzięczność wszystkim ludziom dobrej woli, wielu wolontariuszom oraz Caritas Polska, Caritas diecezjalnym za wszelkie podjęte działania i solidarną pomoc dla poszkodowanych wskutek tego kataklizmu. Pomoc ta będzie trwała nadal, tak długo jak będzie to potrzebne.

4. Biskupi wysłuchali sprawozdania z prac nad przygotowaniem zasad niezależnej kościelnej komisji ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystania seksualnego w Kościele w Polsce. Przygotowany projekt dokumentu opisujący cele i zadania komisji, jej uprawnienia, sposób powołania oraz zakres działania, jest aktualnie konsultowany z Radą Prawną Konferencji Episkopatu Polski. Biskupi mają nadzieję, że praca badawcza komisji, jej wyniki i rekomendacje przysłużą się dobru osób skrzywdzonych oraz rozwojowi budowanego przez Kościół w Polsce od przeszło 10 lat systemu reagowania, pomocy oraz prewencji.

5. Trwają rozmowy pomiędzy stroną rządową a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie organizacji lekcji religii w szkole. Ufamy, że zakończą się zagwarantowanym prawnie porozumieniem. Jednocześnie biskupi wyrażają głęboki niepokój wobec planowanego wprowadzenia zamiast nieobowiązkowego przedmiotu Wychowanie do życia w rodzinie obowiązkowego przedmiotu Edukacja zdrowotna, którego niektóre treści stoją w sprzeczności z godnością osobową dziecka. Konsultowane obecnie rozporządzenie MEN dotyczące kształtu edukacji seksualnej w szkole narusza obowiązujące w Polsce prawo, godzi w prawa rodziców do decydowania o ich dzieciach oraz zagraża prawidłowemu rozwojowi dziecka i jego dobru. Integralna edukacja seksualna musi zawierać trzy ważne dla rodziców i dzieci warunki: proroźdinnność, akceptacja własnej płci i dobrowolność udziału w zajęciach. Warunki te spełnia dotychczas realizowany w szkole przedmiot Wychowanie do życia w rodzinie.

6. W pierwszą niedzielę Adwentu Kościół w Polsce rozpoczyna realizację nowego programu duszpasterskiego „Pielgrzymi nadziei”. Nawiązuje on do zbliżającego się Jubileuszu Roku 2025 i stanowi odpowiedź na zaproszenie Papieża Franciszka skierowane do wszystkich wyznawców Chrystusa, by otwarli się na „nadzieję, która zawieść nie może” (por. Rz 5,5). Doświadczenie spotkania z żyjącym Jezusem, który jest „naszą nadzieją” (1 Tm 1,1), m.in. przez jubileuszowe pielgrzymowanie, pojednanie z Bogiem, pokutę oraz zyskiwanie odpustów ma obudzić w każdym wiernym moc nadziei, ducha otwartości, przebaczenia, służby i braterstwa. Tegoroczny Adwent będziemy przeżywać ze świadomością, że Pan „do końca nas umiłował” (J 13, 1), o czym przypomniał nam Papież Franciszek w Encyklice *Dilxit nos*.

Modląc się w tysięcznym dniu wojny w Ukrainie przed obliczem Matki Bożej Częstochowskiej, biskupi za Jej wstawiennictwem proszą o sprawiedliwy pokój w tym kraju i ustanie wojen na całym świecie. Polecając Bogu także wszystkie sprawy Kościoła i Ojczyzny, udzielają Rodakom w kraju i za granicą pasterskiego błogosławieństwa.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 399. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski.

Jasna Góra, 19 listopada 2024 roku

2.2. DOKUMENTY RADY STAŁEJ KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Komunikat Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski po spotkaniu na Jasnej Górze (2.05.2024)

W dniu 2 maja 2024 r., w wigilię uroczystości Matki Bożej Królowej Polski, pod przewodnictwem abp. Tadeusza Wojdy, zebrała się na Jasnej Górze Rada Stała Konferencji Episkopatu Polski. Spotkanie było poświęcone bieżącym problemom Kościoła w Polsce.

1. Jednym z tematów obrad były zagadnienia związane z zasadami prowadzenia lekcji religii w szkołach publicznych. Biskupi wyrazili zaniepokojenie wprowadzanymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmianami w ich organizacji. Apelują, by wszelkich zmian w tym zakresie dokonywać na drodze dialogu, w porozumieniu z wszystkimi Kościołami i związkami wyznaniowymi, i zgodnie z obowiązującym prawem. Ufają, że rozmowy przedstawicieli Kościołów z Ministerstwem Edukacji Narodowej przyniosą dobre rozwiązania.

2. Rada Stała oceniła aktualny stan przygotowań do wdrożenia standardów ochrony małoletnich przed przemocą we wszystkich placówkach i działaniach prowadzonych przez Kościół, w których przebywają dzieci i młodzież. Do stosowania standardów ochrony w swoich placówkach, w tym także w parafiach, Kościół przygotowywał się od ponad 10 lat kształcąc potrzebną do tego kadre. Wymagania związane z tzw. „ustawą Kamilka” wpisują się w obowiązujące w Kościele standardy i w zaktualizowanej wersji są już praktycznie gotowe. Wkrótce rozpoczną się szkolenia dla osób odpowiedzialnych za te kwestie w prowadzonych przez Kościół dziełach takich jak żłobki, przedszkola, miejsca, które służą osobom z niepełnosprawnościami, bursy, internaty, domy rekolekcyjne, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapeutyczne, ośrodki wsparcia dziennego, duszpasterstwa parafialne i pozaparafialne oraz placówki lecznicze. W szkołach katolickich przygotowanie do wprowadzenia standardów ochrony rozpoczęło się już 2 lata temu.

3. W związku z narastającą w przestrzeni publicznej i działaniach rządu presją dotyczącą zmiany prawnej ochrony życia ludzkiego w kierunku legalizacji zabijania dzieci w łonie matek, biskupi przypominają jednoznaczne i niezmiennie stanowisko Kościoła w tej kwestii. Będzie ono przedstawione w odrębnym komunikacie odczytanym we wszystkich kościołach 12 maja.

4. Z wielkim niepokojem biskupi obserwują eskalujące działania wojenne za naszą wschodnią granicą, a także w Ziemi Świętej i innych częściach świata. Rada Stała apeluje o wytrwałą modlitwę o pokój i dalszą pomoc dla ofiar działań zbrojnych, zwłaszcza w Ukrainie, przez wsparcie kościelnych organizacji pomocowych.

Przez wstawiennictwo Matki Bożej Królowej Polski, biskupi proszą Boga o pokój, pojednanie i zgodę narodową w naszej Ojczyźnie. U Jasnogórskiej Pani modlą się o dar wiary i nadziei dla wszystkich Rodaków w kraju i za granicą udzielając im pasterskiego błogosławieństwa.

Rada Stała Konferencji Episkopatu Polski

Jasna Góra, 2 maja 2024 roku

Stanowisko Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski w sprawie prawnej ochrony ludzkiego życia (2.05.2024)

Deklaracja *Dignitas infinita* o godności człowieka to dokument Dykasterii Nauki Wiary zaprobowany przez Ojca Świętego Franciszka, poruszający kluczowe zagadnienia ludzkiego życia. W związku z narastającą w przestrzeni publicznej i działaniach rządu presją dotyczącą zmiany prawnej ochrony życia ludzkiego w kierunku legalizacji zabijania dzieci w łonie matek, pragniemy przypomnieć jednoznaczne i niezmiennie stanowisko Kościoła w tej kwestii.

„Kościół nie przestaje przypominać, że «godność każdej istoty ludzkiej ma charakter istotowy i obowiązuje od chwili poczęcia do naturalnej śmierci. Uznanie tej godności jest niezbywalnym warunkiem wstępnym ochrony egzystencji osobistej i społecznej, a także niezbędnym warunkiem tego, by braterstwo i przyjaźń społeczna mogły się urzeczywistniać między wszystkimi narodami na ziemi». Opierając się na tej nienaruszalnej wartości ludzkiego życia, magisterium Kościoła zawsze wypowiadało się przeciwko aborcji. Św. Jan Paweł II pisze o tym: «Wśród wszystkich przestępstw przeciw życiu, jakie człowiek może popełnić, przerwanie ciąży ma cechy, które czynią z niego występki szczególnie poważny i godny potępienia. [...] Dzisiaj jednak świadomość jego zła zaciera się stopniowo w sumieniach wielu ludzi. Akceptacja przerywania ciąży przez mentalność, obyczaj i nawet przez prawo jest wymownym znakiem niezwykle groźnego kryzysu zmysłu moralnego, który stopniowo traci zdolność rozróżnienia między dobrem i złem, nawet wówczas, gdy chodzi o podstawowe prawo do życia. Wobec tak groźnej sytuacji szczególnie potrzebna jest dziś odwaga, która pozwala spojrzeć prawdzie w oczy i *nazywać rzeczy po imieniu*, nie ulegając wygodnym kompromisom czy też pokusie oszukiwania siebie. [...]

Właśnie w przypadku przerywania ciąży można się dziś często spotkać z dwuznacznymi określeniami, jak na przykład ‘zabieg’, które zmierzają do ukrycia jego prawdziwej natury i złagodzenia jego ciężaru w świadomości opinii publicznej. Być może, samo to zjawisko *językowe jest już objawem niepokoju nurtującego sumienia. Jednak żadne słowo nie jest w stanie zmienić rzeczywistości: przerwanie ciąży jest – niezależnie od tego, w jaki sposób zostaje dokonane – świadomym i bezpośrednim zabójstwem istoty ludzkiej w początkowym stadium jej życia, obejmującym okres między poczęciem a narodzeniem*». Nienarodzone dzieci są zatem «najbardziej bezbronni i niewinni ze wszystkich, a dzisiaj odziera się je z ludzkiej godności, aby robić z nimi to, co się chce, pozbawiając je życia i ustanawiając prawa, by nikt nie mógł temu przeszkodzić». Należy zatem stwierdzić z całą mocą i jasnością, nawet w naszych czasach, że «obrona rodzącego się życia jest ściśle związana z obroną jakiegokolwiek prawa człowieka»” (Deklaracja *Dignitas infinita*, 47).

W kontekście troski o życie i rozwój dzieci, Rada Stała KEP zachęca wszystkich wiernych do włączenia się w inicjatywę Ojca Świętego Franciszka, który ustanowił pierwsze Światowe Dni Dzieci. Będą one obchodzone 25 i 26 maja 2024 roku. W naszych modlitwach pamiętajmy także o tych dzieciach, którym nigdy nie było dane ujrzeć blasku słońca.

Podpisali: Członkowie Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski

Jasna Góra, 2 maja 2024

2.3. DOKUMENTY RADY BISKUPÓW DIECEZJALNYCH KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Słowo Konferencji Episkopatu Polski z okazji rozpoczęcia nowego roku szkolnego 2024/2025 (27.08.2024)

Rozpoczyna się nowy rok szkolny. Oddajemy ten czas nauki i wychowania w opiekę Pana Boga. Niech Chrystus, Nauczyciel nauczycieli, obdarza wszystkich potrzebnymi łaskami.

W sposób szczególny zwracamy się do Was, Czcigodni Rodzice, prosząc abyście podejmowali troskę o wychowanie w wierze Waszych dzieci. Dziękujemy Wam za posyłanie ich na lekcje religii. To jest realizacja Waszego zobowiązania wyrażonego podczas zawierania sakramentu mał-

żeństwa i potwierdzonego przy chrzcie Waszych dzieci. Dzięki nauce religii Wasze dzieci mają możliwość poznawania wiedzy o Bogu i kształtowania postaw z niej wypływających. Lekcja religii ma też wielkie znaczenie wychowawcze. Pomaga formować sumienia, charaktery i postawy młodych ludzi. Kształtuje postawy społeczne, uczy miłości bliźniego, wrażliwości, otwartości, empatii i współpracy. Lekcja religii to także cenna pomoc dla zrozumienia własnej kultury i historii.

Was, Drodzy Uczniowie, zachęcamy do udziału w zajęciach lekcji religii w szkole. Skorzystajcie z tej szansy głębszego poznania Boga. Jeśli trzeba, podejmijcie wysiłek, aby pokonać pojawiające się trudności. Wybierając zajęcia z religii dajecie piękne świadectwo własnej wiary.

Wyrażamy wielką wdzięczność wszystkim osobom zaangażowanym w dzieło lekcji religii w szkole. Dziękujemy dyrekcjom i organom prowadzącym szkoły za troskę, aby nauczanie religii odbywało się w odpowiednich warunkach. Dziękujemy Wam, Drodzy Katecheci, którzy ucząc o Bogu i wychowując w duchu chrześcijańskich wartości codziennie towarzyszyście dzieciom i młodzieży w wędrówce przez życie. Dziękujemy Wam, Nauczyciele i Wychowawcy za Waszą ciężką pracę. Dziękujemy za nieustanną gotowość podejmowania posługi nauczania i wychowywania.

Jednocześnie chcemy potwierdzić, że nie zgadzamy się z decyzjami Ministerstwa Edukacji Narodowej odnośnie organizacji lekcji religii w szkole. Wyłączenie oceny z lekcji religii ze średniej ocen i łączenie klas uważamy za krzywdzące i niesprawiedliwe. Podobnie odczytujemy zapowiedzi redukcji godzin i umieszczanie zajęć lekcji religii na pierwszej i ostatniej godzinie. Przypominamy, że zmiany w rozporządzeniu o organizacji lekcji religii z 1992 roku powinny być zawsze podejmowane w porozumieniu z Kościołami i związkami wyznaniowymi. Powinny dokonywać się na drodze dialogu i zgodnie z obowiązującym prawem. Wyrażamy nieustanną gotowość do takiego dialogu.

Na nadchodzący rok 2025 otrzymujemy dar Świętego Roku Jubileuszowego ogłoszonego przez papieża Franciszka. Otwierajmy się na Boga, abyśmy w myśl przesłania Roku Świętego stawali się Pielgrzymami nadziei w dziele wychowania w wierze.

Na nowy rok szkolny życzymy wszystkim Bożego błogosławieństwa

Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi obecni na Sesji Rady Biskupów Diecezjalnych

Jasna Góra, 27 sierpnia 2024 r.

„Słowo” przeznaczone do odczytania w niedzielę, 1 września 2024 r.

2.4. DOKUMENTY PREZYDIUM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski wobec zmian wprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w organizacji lekcji religii w szkołach publicznych (23.12.2024)

W ostatnich miesiącach jesteśmy świadkami zakrojonego na szeroką skalę procesu zmian wprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w organizacji lekcji religii w szkołach publicznych. Z tak dużymi zmianami mamy do czynienia po raz pierwszy od 1989 roku. Zarówno te, które zostały przyjęte od września 2024 roku, jak i zapowiadane na wrzesień 2025 roku, nie tylko w sposób jednoznaczny stoją w sprzeczności z przepisami wyższego rzędu, ale przede wszystkim są krzywdzące i dyskryminujące dla wielu uczniów i nauczycieli religii. Zmiany te godzą również w prawa rodziców i opiekunów do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, co gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 53).

W opinii znacznej części rodziców i nauczycieli religii, co zostało wyrażone m.in. przez różne formy protestów i petycji ze strony środowisk wychowawczych, wprowadzone od września 2024 roku rozporządzeniem Ministra Edukacji zmiany dotyczące niewliczania oceny z lekcji religii do średniej ocen oraz łączenia klas dzieci i młodzieży w różnym wieku edukacyjnym w większe grupy, i to wyłącznie na zajęciach z religii, są szkodliwe z punktu widzenia wychowawczego. Uczniowie powinni bowiem mieć zapewniony dostęp do programu nauczania opartego na treściach adekwatnych do po-

ziomu ich rozwoju oraz zdolności percepcyjnych i poznawczych w danym wieku. Ponadto zmiany te pozbawiają uczniów motywacji do uczestnictwa i angażowania się w lekcje religii. Trzeba w tym miejscu także podkreślić, że wspomniane zmiany zostały wprowadzone w życie bez wymaganego przez Ustawę o systemie oświaty „porozumienia z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych” (art. 12 ust. 2), co potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 listopada 2024 roku.

Podobnie ma się rzecz z dalszymi zapowiadanyymi przez MEN zmianami. Dotyczą one redukcji wymiaru nauczania religii do jednej godziny tygodniowo oraz nakazu organizowania lekcji religii przed lub po zajęciach szkolnych. Są one dyskryminujące, gdyż będą w sposób znaczący ograniczać prawo do dostępu do lekcji religii dla uczniów, których rodzice, lub oni sami, będą sobie tego życzyć. Nie uwzględniono również wprowadzenia okresów ochronnych dla nauczycieli religii. Wprowadzenie w życie tych rozwiązań również będzie bezprawne, gdyż nie osiągnięto w tym temacie wymaganego porozumienia ze stroną kościelną. Wprowadzane zmiany mogą w konsekwencji prowadzić do całkowitego wyeliminowania nauczania religii w polskich szkołach publicznych.

Podejmowane przez stronę kościelną rozmowy z Rządem RP nie doprowadziły do porozumienia. Kompromisowa propozycja strony kościelnej, polegająca na wprowadzeniu zasady obligatoryjności nauczania religii lub etyki ze względu na potrzebę aksjologicznej formacji uczniów, została przez stronę rządową odrzucona. Podobnie jeśli chodzi o rozłożenie na kilka lat stopniowej redukcji wymiaru nauczania religii w szkołach średnich, przy poszanowaniu praw pracowniczych nauczycieli religii. Wobec takich działań MEN i braku woli porozumienia w sprawie kluczowej dla edukacji i wychowania polskich dzieci i młodzieży do wartości, wyrażamy stanowczy sprzeciw.

Przypominamy, że nauczanie religii w szkole uznawane jest za standard w zdecydowanej większości państw europejskich, jest także jednym z symboli przemian wolnościowych w Polsce po 1989 roku. Dlatego też Kościół będzie podejmował dalsze stosowne kroki prawne mające na celu powstrzymanie wprowadzanych zmian.

Zachęcamy i prosimy rodziców oraz organizacje społeczne o zaangażowanie się w obronę uniwersalnych wartości i praw osób wierzących, które powinny być respektowane zawsze, niezależnie od politycznego kontekstu. Rodzicom, wychowawcom, nauczycielom religii, katechetom oraz wszystkim zatroskanym o pełny i harmonijny rozwój dzieci i młodzieży, udzielamy pasterskiego błogosławieństwa.

Komunikat do odczytania w ramach ogłoszeń parafialnych w Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki, 1 stycznia 2025 roku.

2.5. DOKUMENTY PRZEWODNICZĄCEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Oświadczenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w kwestii aborcji (26.01.2024)

W związku z coraz częściej obecnymi w przestrzeni publicznej opiniami o rzekomej konieczności rozszerzenia dostępu do aborcji, chciałem przypomnieć stanowisko Kościoła katolickiego w kwestii prawa do życia. Jest to nauczanie, które odwołuje się do prawa naturalnego, a więc obowiązującego w sumieniu każdego człowieka. Dowodem jest choćby tekst przysięgi Hipokratesa, gdzie czytamy: „Nigdy nikomu, także na żądanie, nie dam zabójczego środka ani też nawet nie udzielę w tym względzie rady; podobnie nie dam żadnej kobiecie środka poronnego”. W przypadku katolika prawo do życia potwierdzone jest dodatkowo autorytetem Kościoła. Św. Jan Paweł II poświęcił temu zagadnieniu encyklikę *Evangelium vitae*, której fragmenty chciałbym teraz przypomnieć.

Różnica między demokracją a tyranią

„[We] współczesnej kulturze demokratycznej szeroko rozpowszechnił się pogląd, wedle którego porządek prawny społeczeństwa powinien ograniczać się do utrwalania i przyswajania sobie przekonania większości i w konsekwencji winien być zbudowany wyłącznie na tym, co większość obywateli stosuje i uznaje za moralne” (69). „Można się spotkać z poglądem, że relatywizm ten jest warunkiem demokracji, jako że tylko on miałby gwarantować tolerancję, wzajemny szacunek między ludźmi i uznanie decyzji większości, podczas gdy normy moralne uważane za obiektywne i wiążące prowadziłyby rzekomo do autorytaryzmu i nietolerancji. Ale właśnie problematyka szacunku dla życia pozwala dostrzec, jakie dwuznaczności i sprzeczności (...) kryją się za tym poglądem.

To prawda, że historia zna przypadki zbrodni dokonywanych w imię «prawdy». Ale do czynów równie zbrodniczych i do radykalnego pogwałcenia wolności dochodziło też i nadal dochodzi pod wpływem «relatywizmu etycznego». Gdy większość parlamentarna lub społeczna uchwała, że zabicie jeszcze nie narodzonego życia ludzkiego jest prawnie dopuszczalne, choćby nawet pod pewnymi warunkami, to czyż nie podejmuje tym samym decyzji «tyrańskiej» wobec najsłabszej i najbardziej bezbronnej ludzkiej istoty? Sumienie powszechne słusznie wzdryga się w obliczu zbrodni przeciw ludzkości, które stały się tak smutnym doświadczeniem naszego stulecia. Czyż te zbrodnie przestałyby być zbrodniami, gdyby nie popełnili ich pozbawieni skrupułów dyktatorzy, ale gdyby nadała im prawomocność zgoda większości?” (70).

Moralny charakter demokracji

„W rzeczywistości demokracji nie można przeceniać, czyniąc z niej namiastkę moralności lub «cudowny środek» na niemoralność. Jest ona zasadniczo «porządkiem» i jako taka środkiem do celu, a nie celem. Charakter «moralny» demokracji nie ujawnia się samoczynnie, ale zależy od jej zgodności z prawem moralnym, któremu musi być podporządkowana podobnie jak każda inna działalność ludzka (...). Wartość demokracji rodzi się albo zanika wraz z wartościami, które ona wyraża i popiera (...). Gdyby na skutek tragicznego zagłuszenia sumienia zbiorowego sceptycyzm podał w wątpliwość nawet fundamentalne zasady prawa moralnego, zachwiałyby to samymi podstawami ładu demokratycznego, tak że stałby się on jedynie mechanizmem empirycznej regulacji różnych i przeciwstawnych dążeń. (...) W takiej sytuacji demokracja łatwo staje się pustym słowem” (70).

Prawo cywilne a prawo moralne

„Nie ulega wątpliwości, że *zadanie prawa cywilnego* jest inne niż prawa moralnego, a zakres jego oddziaływania węższy. (...) Właśnie dlatego prawo cywilne musi zapewnić wszystkim członkom społeczeństwa poszanowanie pewnych podstawowych praw, które należą do natury osoby i które musi uznać i chronić każde prawo stanowione. Wśród nich pierwszym i podstawowym jest nienaruszalne prawo do życia każdej niewinnej ludzkiej istoty. Chociaż władza państwowa może niekiedy powstrzymać się od zakazania czegoś, co – gdyby zostało zabronione – spowodowałoby jeszcze poważniejsze szkody, nigdy jednak nie może uznać, że jest prawem jednostek – nawet jeśli stanowiłyby one większość społeczeństwa – znieważanie innych osób przez łamanie ich tak podstawowego prawa, jakim jest prawo do życia. Prawna tolerancja przerywania ciąży lub eutanazji nie może więc w żadnym przypadku powoływać się na szacunek dla sumienia innych właśnie dlatego, że społeczeństwo ma prawo i obowiązek bronić się przed nadużyciami dokonywanymi w imię sumienia i pod pretekstem wolności” (71).

Prawo jako narzędzie przemocy

„W ciągłości z całą Tradycją Kościoła pozostaje także nauczanie o koniecznej *zgodności prawa cywilnego z prawem moralnym* (...). Takie też jest jednoznaczne nauczanie św. Tomasza z Akwinu, który pisze między innymi: «Prawo ludzkie jest prawem w takiej mierze, w jakiej jest zgodne z prawym rozumem, a tym samym wypływa z prawa wiecznego. Kiedy natomiast jakieś prawo jest sprzeczne z rozumem, nazywane jest prawem niegodziwym; w takim przypadku jednak przestaje być prawem i staje się raczej aktem przemocy»” (72).

„[U]stawy, które dopuszczają bezpośrednie zabójstwo niewinnych istot ludzkich, poprzez przerywanie ciąży i eutanazję, pozostają w całkowitej i nieusuwalnej sprzeczności z nienaruszalnym prawem do życia, właściwym wszystkim ludziom, i tym samym zaprzeczają równości wszystkich wobec prawa. (...) Prawa, które dopuszczają oraz ułatwiają przerywanie ciąży i eutanazję, są zatem radykalnie sprzeczne nie tylko z dobrem jednostki, ale także z dobrem wspólnym i dlatego są całkowicie pozbawione rzeczywistej mocy prawnej. Nieuznanie prawa do życia, właśnie dlatego, że prowadzi do zabójstwa osoby, której społeczeństwo ma służyć, gdyż to stanowi rację jego istnienia, przeciwstawia się zdecydowanie i nieodwracalnie możliwości realizacji dobra wspólnego. Wynika stąd, że gdy prawo cywilne dopuszcza przerywanie ciąży i eutanazję, już przez ten sam fakt przestaje być prawdziwym prawem, moralnie obowiązującym” (72).

„Otóż to właśnie ma dziś miejsce także na scenie polityki i państwa: pierwotne i niezbywalne prawo do życia staje się przedmiotem dyskusji lub zostaje wręcz zanegowane na mocy głosowania parlamentu lub z woli części społeczeństwa, choćby nawet liczebnie przeważającej. Jest to zgubny rezultat nieograniczonego panowania relatywizmu: «prawo» przestaje być prawem, ponieważ nie jest już oparte na mocnym fundamencie nienaruszalnej godności osoby, ale zostaje podporządkowane woli silniejszego. W ten sposób demokracja, sprzeniewierzając się własnym zasadom, przeradza się w istocie w system totalitarny. Państwo nie jest już «wspólnym domem», gdzie wszyscy mogą żyć zgodnie z podstawowymi zasadami równości, ale przekształca się w państwo tyrańskie, uzurpujące sobie prawo do dysponowania życiem słabszych i bezbronnych, dzieci jeszcze nie narodzonych, w imię pożytku społecznego, który w rzeczywistości oznacza jedynie interes jakiejś grupy” (20).

Powinność przeciwstawienia się niegodziwym prawom

„Przerywanie ciąży i eutanazja są zatem zbrodniami, których żadna ludzka ustawa nie może uznać za dopuszczalne. Ustawy, które to czynią, nie tylko nie są w żaden sposób wiążące dla sumienia, ale stawiają wręcz człowieka wobec *poważnej i konkretnej powinności przeciwstawienia się im poprzez sprzeciw sumienia*. (...) Już w Starym Testamencie znajdujemy wymowny przykład oporu wobec niesprawiedliwego rozporządzenia władz – i to właśnie takiego, które było wymierzone przeciw życiu. Żydowskie położne sprzeciwiły się faraonowi, który nakazał zabijać wszystkie nowo narodzone dzieci płci męskiej: «nie wykonały rozkazu króla egipskiego, pozostawiając przy życiu [nowo narodzonych] chłopców» (Wj 1,17). Trzeba jednak zwrócić uwagę na głęboki motyw takiej postawy: «położne bały się Boga». Właśnie z posłuszeństwa Bogu (...) człowiek czerpie moc i odwagę, aby przeciwstawiać się niesprawiedliwym ludzkim prawom. Jest to moc i odwaga tego, kto gotów jest nawet iść do więzienia lub zginąć od miecza, gdyż jest przekonany, że «tu się okazuje wytrwałość i wiara świętych» (Ap 13,10)” (73).

Zakaz głosowania przeciwko prawu do życia

„Tak więc w przypadku prawa wewnętrznie niesprawiedliwego, jakim jest prawo dopuszczające przerywanie ciąży i eutanazję, nie wolno się nigdy do niego stosować «ani uczestniczyć w kształtowaniu opinii publicznej przychylniej takiemu prawu, ani też okazywać mu poparcia w głosowaniu»” (73). „Wprowadzenie niesprawiedliwych ustaw prawnych stawia często ludzi moralnie prawych

przed trudnymi problemami sumienia dotyczącymi kwestii współpracy, a wynikającymi z obowiązku obrony własnego prawa do odmowy uczestnictwa w działaniach moralnie złych. Decyzje, które trzeba wówczas podjąć, są nieraz bolesne i mogą wymagać rezygnacji z osiągniętej pozycji zawodowej albo wyrzeczenia się słusznych oczekiwań związanych z przyszłą karierą” (74).

Budowa państwa o ludzkim obliczu

„Sprawa życia oraz jego obrony i promocji nie jest wyłączną prerogatywą chrześcijan. Choć czerpie swe niezwykle światło i moc z wiary, należy do każdego ludzkiego sumienia, które dąży do prawdy i któremu nie są obojętne losy ludzkości. Życie ma w sobie niewątpliwie coś świętego i religijnego, ale ten jego aspekt nie dotyczy tylko wierzących: chodzi bowiem o wartość, którą każda ludzka istota może pojąć także w świetle rozumu i dlatego bez wątpienia odnosi się ona do wszystkich. (...) Kiedy Kościół stwierdza, że bezwarunkowe poszanowanie prawa do życia każdej niewinnej osoby – od poczęcia do naturalnej śmierci – jest jednym z filarów każdego cywilizowanego społeczeństwa, «pragnie po prostu *przyczyniać się do budowy państwa o ludzkim obliczu*. Państwa, które uznaje za swą podstawową powinność obronę fundamentalnych praw człowieka, zwłaszcza człowieka słabszego». (...). Nie może bowiem istnieć *prawdziwa demokracja*, jeżeli nie uznaje się godności każdego człowieka i nie szanuje jego praw. Nie może istnieć *prawdziwy pokój*, jeśli się *nie bierze w obronę i nie popiera życia* (...)” (101).

Przytoczone fragmenty encykliki św. Jana Pawła II pokazują, że nauczanie Magisterium Kościoła jest jednoznaczne: każdy człowiek prawego sumienia – także nie należący do Kościoła katolickiego – stoi wobec moralnego obowiązku uszanowania ludzkiego życia od poczęcia, aż do naturalnej śmierci.

Niejednokrotnie w życiu publicznym daje się słyszeć fałszywą tezę: „większość ma zawsze rację”. W demokracji – niewątpliwie – większość podejmuje decyzje. Nie oznacza to jednak, że racja jest po stronie większości, a jedynie, że mniejszość nie potrafiła znaleźć wystarczająco przekonujących argumentów, aby stać się większością. O racji nie decyduje liczba zwolenników danego poglądu. Racja – przede wszystkim racja etyczna – często jest po stronie mniejszości. Niekiedy zaś – o czym przypomina postać Sokratesa – po stronie pojedynczego człowieka o dobrze uformowanym sumieniu.

W duchu odpowiedzialności za Kościół w Polsce i za dobro naszej wspólnej Ojczyzny, wzywam wszystkich ludzi dobrej woli, by jednoznacznie opowiedzieli się za życiem. Szczególny apel kieruję do członków obu izb parlamentu i prezydenta Rzeczypospolitej, by dali świadectwo prawdziwej troski o życie bezbronne, bo nienarodzone.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Rzym, dnia 26 stycznia 2024 roku

Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski o solidarność z ofiarami wojny na Ukrainie po dwóch latach od inwazji rosyjskiej (8.02.2024)

Wkrótce minie kolejna rocznica pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę. Według danych Organizacji Narodów Zjednoczonych z września 2023, od początku wojny zostało poszkodowanych ponad 27 tys. osób cywilnych, z czego 14 tys. odniosło rany, 7 tys. poniosło śmierć, w tym ok. 500 dzieci. Zginęło ok. 70 tys. żołnierzy ukraińskich, a 120 tys. odniosło rany. Na całym świecie zarejestrowano prawie 6,5 mln uchodźców wojennych z Ukrainy, w tym prawie 1 mln w Polsce.

Od samego początku wojny Kościół w Polsce – za pośrednictwem Caritas Polska, Caritas Diecezjalnych, Biura Pomocy Kościołowi na Wschodzie, męskich i żeńskich zgromadzeń zakonnych,

parafii, instytucji i firm oraz osób prywatnych – świadczy pomoc potrzebującym Ukraińcom zarówno w Polsce, jak i na Ukrainie.

Liczba osób która uzyskała pomoc rzeczową w Ukrainie w 2023 wyniosła 570 tys. Tylko w ramach programu Rodzina Rodzinie otoczono bezpośrednią opieką 1800 najbiedniejszych rodzin. Wysłano ponad 90 tys. paczek z żywnością i środkami higienicznymi. Caritas pomaga rodzinom z dziećmi, angażując się w organizację kolonii letnich i obozów, wsparcia psychospołecznego w świetlicach oraz centrach dziennej pomocy osobom z niepełnosprawnościami.

W naszym kraju Caritas prowadzi ponadto 28 Centrów Pomocy Migrantom i Uchodźcom, które wspomagają ponad 92 tys. uchodźców, wśród nich ponad 30% to dzieci. Ponad 70 tys. osób dorosłych i dzieci skorzystało ze wsparcia psychologicznego oraz różnego typu działań integracyjnych pozwalających na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie. W kursach języka polskiego wzięło udział ponad 10 tys. osób, a 14 tys. osób otrzymało pomoc w znalezieniu zatrudnienia. W 2023 roku ponad 23 tys. osób korzystało ze schronienia w ośrodkach Caritas oraz innych placówkach kościelnych.

To tylko niektóre z licznych działań, podejmowanych przez Kościół w Polsce, na rzecz ofiar wojny. Wszystkie one są niczym innym, jak Ewangelią w praktyce, w myśl słów: „cokolwiek uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25,40).

Wojna trwa nadal, dlatego – mimo pewnego zmęczenia tym tematem – solidarność z mieszkańcami Ukrainy jest tym bardziej potrzebna. Jako Kościół w Polsce pragniemy kontynuować to wielkie dzieło pomocy, dlatego zwracam się z gorącym apelem o nieprzerwaną solidarność z potrzebującymi Ukraińcami. Proszę o zorganizowanie ogólnopolskiej zbiórki pieniężnej we wszystkich parafiach w Polsce, po każdej Mszy Świętej w Środę Popielcową 14 lutego br.

Zebrane środki zostaną przekazane, za pośrednictwem Caritas Polska, na wsparcie osób najbardziej potrzebujących – seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz rodzin, które straciły swój dom.

Wszystkich ofiarodawców zapewniam o mojej serdecznej pamięci i modlitwie.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 8 lutego 2024 roku

Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski o modlitwę i post w intencji Ojczyzny (19.02.2024)

Patrząc na życie społeczne w naszym kraju, trudno nie ulec wrażeniu, że jesteśmy widzami albo też uczestnikami walki jak gdyby „dwóch plemion”. Nie jest jasne, jak do tego doszło. Nie chodzi jednak o dwie różne grupy etniczne, ani nawet o podział postkomunistyczny. Można by odnieść wrażenie, że istotą sporu są przede wszystkim partyjne interesy głównych partii politycznych, które budują emocje społeczne prowadzące do rozbicia poczucia wspólnoty narodowej. Ów spór toczy się – niestety – na pograniczu szacunku dla Konstytucji Rzeczypospolitej. W tej sytuacji, pragnę gorąco zachęcić wszystkich do modlitwy i postu w intencji naszej Ojczyzny.

Nie chcę jednak zabierać głosu w toczącym się sporze politycznym. Chciałbym jedynie zwrócić uwagę na zewnętrzne jego uwarunkowania, które sprawiają, że sprawę przyszłości Ojczyzny wszyscy musimy potraktować dziś niezwykle poważnie. Wyzwania, jakie przychodzą zarówno ze Wschodu, gdzie toczy się wojna, jak i z Zachodu, gdzie obserwujemy poważne zmiany kulturowe oraz dążenie do przekształcenia Unii Europejskiej w jedno państwo, stawiają dziś pytanie o niepodległość Polski. Nie możemy stać się pokoleniem, które przejdzie do historii jako to, które – podobnie jak nasi ojcowie w XVIII w. – doprowadziło do upadku polskiej państwowości. Aby uniknąć

tego ryzyka nie możemy na naszych rodaków patrzeć jak na wrogów; nie możemy dopuścić do zwycięstwa ducha podejrzliwości i rozbicia narodowej wspólnoty.

Konstytucja RP z 1997 r. w swojej preambule przypomina nam o obowiązku troski o byt i przyszłość Ojczyzny. Przypomina także, że „my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i niepodzielający tej wiary, a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł, równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego – Polski”, stanowimy wspólnotę. Wspólnota, tak jak jest zakreślona w Konstytucji, jest wspólnotą historii, kultury, a nade wszystko wspólnotą wartości.

Gdy w 1997 r. zawieraliśmy jako społeczeństwo konstytucyjny kompromis aksjologiczny wiele osób w Kościele katolickim w Polsce nie było z niego zadowolonych, gdyż – jak się wydawało – zawierał on zbyt wiele elementów aksjologii starego, komunistycznego systemu. Mam świadomość, że dzisiaj niektórzy Polacy nie są z niego zadowoleni, gdyż uznają, że zawiera zbyt wiele elementów nawiązujących do chrześcijańskiego dziedzictwa narodu. Jeśli chcemy przetrwać jako wspólnota, nie możemy w tym trudnym momencie otwierać zasadniczych sporów odnośnie do wartości konstytucyjnych. Nie jest to zatem czas na ideologiczną walkę. Nie jest to czas na populistyczne działania w rodzaju referendum w sprawie aborcji. Nie jest to czas na podważanie konstytucyjnej wartości małżeństwa jako związku jednej kobiety i jednego mężczyzny. Nie jest to również czas na wprowadzanie do systemu prawnego pojęcia tzw. mowy nienawiści, wykluczającego z debaty publicznej temat wyjątkowości instytucji małżeństwa, prawo dzieci do życia czy zgody na okaleczanie nastolatków.

Nie oznacza to, że o wartościach w ogóle nie powinno się rozmawiać. Bez rozmowy nie sposób ich wszak przekazać następnemu pokoleniu. Nie można jednak o nich dyskutować w duchu tzw. „kultury unieważnienia”, ponieważ jest to rozmowa o fundamencie, na którym wznosi się nasze państwo. Nie należy także – z uwagi na tzw. wydolność sfery publicznej – toczyć wszystkich ważnych sporów równocześnie.

Być może w tym momencie, aby obniżyć temperaturę konfliktu politycznego, konieczne będzie pewne uszczegółowienie niektórych przepisów Konstytucji w zakresie podziału władz i kompetencji poszczególnych organów. Pozwolę sobie jedynie przypomnieć słowa św. Jana Pawła II na temat poszanowania praworządności: „Rządy, które przestrzegają zasad praworządności akceptują w istocie ograniczenie swej władzy i strefy wpływów” (08.10.1988). Ponieważ ludzie mają skłonność do nadużywania władzy, w demokratycznym państwie prawnym konieczny jest podział władz i ich równoważenie się. Chodzi o to, aby jedna partia czy koalicja polityczna nie sprawowała pełni władzy w państwie – jak dzieje się w ustroju totalitarnym – lecz, aby niektóre instytucje władzy znajdowały się w pieczy sił opozycyjnych lub były w ogóle niezależne od jakichkolwiek partii politycznych. Temu celowi służy także konstytucyjnie zróżnicowany okres trwania kadencji poszczególnych organów państwa. Od strony formalnej oznacza to, że rządzący nie stoją ponad prawem, ale podlegają prawu. „Na tym właśnie polega zasada państwa praworządnego, w którym najwyższą władzę ma prawo, a nie samowola ludzi” (CA 44). „Istoty rządu – mówił premier Wincenty Witos, którego jubileusz obchodzimy w tym roku – nie stanowi komenda ani mocne gesty, dowodem siły nie jest gwałt i nadużycie, lecz autorytet oparty na prawie i woli narodu. Oklaski gapiów i zachwyty pochlebców mogą być komuś przyjemne, ale stanowią zarazem groźne ostrzeżenie”.

Nie jest moim zadaniem proponowanie konkretnych działań czy reform politycznych. Nie namawiam także do „okrągłego stołu”, ponieważ nie wszystkim w Polsce dobrze się on kojarzy. Namawiam jednak wszystkich polskich polityków do opamiętania, do spojrzenia na sprawy Ojczyzny z większą powagą, do zapomnienia o własnych pożytkach, aby móc uczciwie służyć naszym braciom i Ojczyźnie. Gra nie toczy się o to, która strona sporu ma rację, ale o bezpieczeństwo państwa.

Apeluję, aby wszyscy, którym drogie są losy Rzeczypospolitej, otworzyli serca i umysły na pojednanie; aby szukali możliwości rozwiązania konfliktów targających życiem politycznym poprzez negocjacje, bez odwoływania się do rozwiązań siłowych; aby przywrócono prawdziwy szacunek dla Konstytucji i opartych na niej przepisów prawa.

Jako naród mamy piękną, ponad tysiącletnią historię, której ważną kartą jest dziedzictwo Solidarności. „Solidarność – to znaczy: jeden i drugi (...). A więc nigdy: jeden przeciw drugiemu. (...)

Nie może być walka silniejsza od solidarności” – mówił w Gdańsku św. Jan Paweł II (12.06.1987). Dzięki tak rozumianej solidarności potrafilśmy zmienić bieg historii Europy. Ale w naszych dziejach mamy także bolesną kartę utraty niepodległości. Tego błędu nie wolno nam powtórzyć. Bądźmy tym razem mądrzy przed szkodą.

Zachęcam wszystkich Polaków do żarliwej modlitwy w intencji naszej Ojczyzny. Szczera modlitwa łączy ludzi, a nie dzieli. Pomaga uwolnić się od egoizmu. Pozwala uspokoić emocje. Uodparnia przed manią wyższości. Mamy piękną tradycję modlitwy za Ojczyznę. Począwszy od kazań ks. Piotra Skargi, po Msze św. w intencji Ojczyzny sprawowane przez bł. ks. Jerzego Popiełuszkę. Mamy piękną tradycję odmawiania różańca w intencji naszej ziemskiej Matki, Ojczyzny. Proszę o dołączenie do każdej osobistej modlitwy intencji o pojednanie między Polakami i pomyślność naszej wspólnej Ojczyzny.

Modlitwa za Ojczyznę przez przyczynę św. Andrzeja Boboli

Boże, któryś zapomnianą do niedawna Polskę wskrzesił cudem wszechmocy Twojej, racz za przyczyną sługi Twojego św. Andrzeja Boboli dopełnić miłosierdzia nad naszą Ojczyzną i odwrócić grożące jej niebezpieczeństwa. Niech za łaską Twoją stanie się narzędziem Twojej czci i chwały. Natchnij mądrością jej rządców i przedstawicieli, karnością i męstwem jej obrońców, zgodą i sumiennością w wypełnianiu obowiązków jej obywateli. Daj jej kapłanów pełnych ducha Bożego i żarliwych o dusz zbawienie. Wzmocnij w niej ducha wiary i czystości obyczajów. Wytęp wszelką stanową zazdrość i zawiść, wszelką osobistą czy zbiorową pychę, samolubstwo i chciwość tuczącą się kosztem dobra publicznego. Niech rodzice i nauczyciele w bojaźni Bożej wychowują młodzież, zaprawiając ją do posłuszeństwa i pracy, a chroniąc od zepsucia. Niech ogarnia wszystkich duch poświęcenia się i ofiarności względem Kościoła i Ojczyzny, duch wzajemnej życzliwości i przebaczenia. Jak jeden Bóg, tak jedna wiara, nadzieja i miłość niech krzepi nasze serca! Amen.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 19 lutego 2024 roku

Oświadczenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w związku z protestami rolników (23.02.2024)

Wielu z nas doświadcza dzisiaj poczucia bliskości z polskimi rolnikami. Jedni, dlatego, że jako członkowie ich rodzin przeżywają te same, co oni emocje, w tym niepokój o przyszłość zawodową i los własnego gospodarstwa. Inni, bo zdają sobie sprawę z wagi rolnictwa w systemie żywienia ludności. Jeszcze inni, gdyż nie mogą w tych dniach przejechać sprawnie przez miasto, czy też między miastami autostradą.

Warto jednak zastanowić się nad przyczynami protestu rolników, które mają miejsce w wielu krajach Unii Europejskiej. Generalnie mówi się o niekontrolowanym napływie żywności z zagranicy, z którą polscy rolnicy nie są w stanie konkurować cenowo. Z drugiej zaś, wskazuje się na unijną politykę tzw. zielonego ładu, która w odczuciu rolników stawia sobie za cel ograniczenie produkcji rolnej w Unii, lub niemal całkowitą jej likwidację. Rolnicy w związku z tym czują się zagrożeni – także z uwagi na zaciągnięte kredyty – perspektywą bankructwa i utraty swoich gospodarstw, które są dorobkiem pracy całych pokoleń. Ich dramatyczne położenie zasługuje na naszą uwagę i solidarność.

Rolnicy jednak nie są po prostu jedną z grup zawodowych, a produkcja żywności jest czym innym niż produkcja np. samochodów. „Praca tych, którzy uprawiają ziemię, poświęcając temu szczerze czas i siły, stanowi prawdziwe powołanie. Zasługuje na to, by być uznana i odpowiednio dowartościowana, również w konkretnych decyzjach politycznych i gospodarczych” – powiedział Ojciec Święty Franciszek. Chleb uczestniczy poniekąd w sakralności ludzkiego życia, a zatem nie można go traktować tylko jak towar. Potrzebny jest dostęp do zdrowej żywności, produkowanej w odpowiednich warunkach,

a jednocześnie dostęp zapewniony w sposób stabilny, także w okresie międzynarodowych kryzysów. Tymczasem, chociaż zboże przychodzi z Ukrainy, to w znacznym stopniu nie jest ono zbożem wyprodukowanym przez ukraińskich rolników indywidualnych, ale własnością zachodnich konsorcjów, które w przemysłowej produkcji stosują środki chemiczne niedopuszczalne w Unii Europejskiej.

Podstawą rolnictwa jest własność ziemi, polskiej ziemi. Ziemi, której nie da się przenieść w inne miejsce, niczym oszczędności, które można przetransferować do innego banku, choćby za granicą. W tym sensie przez wieki wieś kojarzyła się także z obroną polskości. Od czasów kosynierów mówiliśmy, iż rolnicy: „Żywią i bronią”. Mam świadomość, że wraz z rozwojem technologii zmienia się sposób produkcji żywności i zmienia się sposób funkcjonowania rolnictwa. Nie zmienia się jednak fakt, że każdego dnia potrzebujemy pokarmu. Nie zmienia się również fakt, że nie wolno nam przechodzić obojętnie obok dramatu rolników, którym tak wiele zawdzięczamy.

Proszę wszystkich o modlitwę w intencji rolników i ich rodzin oraz w intencji naszej Ojczyzny.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 23 lutego 2024 roku

Apel abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski ws. ochrony życia dzieci nienarodzonych i wspierania ich rodziców (2.03.2024)

Nawiązując do projektów prawnych, dotyczących zmiany warunków ochrony życia dzieci nienarodzonych oraz zdrowia ich matek, złożonych przez różne środowiska polityczne w Sejmie RP, zwracam się z apelem do wszystkich ludzi dobrej woli – tak wierzących, jak i niewierzących – o głęboką refleksję i ochronę wartości jaką jest życie człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci.

Z niepokojem dostrzegam, że niektóre środowiska – postulując tzw. prawa kobiet do swobody przeprowadzania aborcji – nie uwzględniają prawa do życia człowieka w jego pierwszej, prenatalnej fazie życia.

Niepodważalnym faktem jest, że życie człowieka zaczyna się od jego poczęcia, czyli połączenia się komórek rodzicielskich. W chwili poczęcia powstaje nowa, unikalna osoba, która rozwija się dynamicznie, korzystając ze schronienia w łonie matki. Nie jest to kwestia przekonań religijnych, ale niepodważalny fakt, potwierdzany przez aktualny stan nauk biologicznych. Życie człowieka od poczęcia zawsze powinno być szanowane i chronione.

Po upadku systemu komunistycznego podjęto szereg zmian prawnych w kierunku zwiększenia ochrony prawa do życia dzieci nienarodzonych. Kierunkiem ewentualnych zmian, powinna być bez wątpienia jeszcze większa jego ochrona. Należy równocześnie pamiętać o zwiększaniu pomocy kobietom brzemiennym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Takie postępowanie będzie zgodne z wartościami ogólnoludzkimi i chrześcijańskimi, które leżą u fundamentów naszego ustroju. Znajdują się także w naszej Konstytucji, która „zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia” (art. 38 Konstytucji RP). Potwierdził to dobitnie Trybunał Konstytucyjny w swoim orzeczeniu z dnia 28 maja 1997 roku.

Apeluję więc o budowanie społeczeństwa solidarnego, które nie wyklucza z naszej społeczności najmłodszych, niewinnych dzieci, żyjących pod sercem matki. Apeluję o uszanowanie ich podstawowego prawa do życia oraz o profesjonalne i kompleksowe wspierania ich rodziców.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 2 marca 2024 roku

Zaproszenie abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do modlitwy nowennej w intencji Ojczyzny (4.03.2024)

W związku z rodzącą wiele pytań i niepokojów sytuacją społeczną w naszej Ojczyźnie, proszę wszystkich o wspólną modlitwę w ważnych dla naszego kraju intencjach.

Zapraszam do włączenia się w modlitwę nowenną „Akcja 21:20” w intencji Ojczyzny, zgody narodowej i poszanowania życia ludzkiego. Nowenna będzie mieć miejsce w dniach od 16 do 24 marca 2024 roku, czyli przed Dniem Świętości Życia, przypadającym dnia 25 marca.

W łączności z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze wznosimy nasze modlitwy do Boga, odmawiając Apel Jasnogórski, a po nim, o godz. 21:20 modlitwy nowenne, także po każdej Mszy św. Jeśli nie będzie to możliwe, nowennę można odmówić indywidualnie w dowolnym momencie dnia.

Układ Nowenny jest bardzo prosty. Wystarczy odczytać intencję na dany dzień i odmówić „Ojczy nasz”, „Zdrowaś Maryjo” oraz modlitwę w intencji Ojczyzny, np. autorstwa ks. Piotra Skargi. Zachęcam gorąco, aby odmawiać modlitwę w kościołach, kaplicach, parafiach i wspólnotach duszpasterskich.

Każdego dnia polecajmy Panu Bogu szczegółowe intencje:

Dzień pierwszy (16 marca) – O odnowienie wiary każdego z nas, aby prowadziła ona do umocnienia ducha nas i naszych rodaków;

Dzień drugi (17 marca) – O pojednanie narodowe, mądrość dla rządzących i solidarność społeczną;

Dzień trzeci (18 marca) – O zachowanie pokoju i bezpieczną przyszłość dla Polski;

Dzień czwarty (19 marca) – O odczytanie prawdziwej roli mężczyzny i kobiety w małżeństwie oraz o trwałość rodzin;

Dzień piąty (20 marca) – O siłę i odwagę dla młodych w odkrywaniu wiary i życiowego powołania;

Dzień szósty (21 marca) – O światło Ducha Świętego dla Polaków, byśmy kierowali się zawsze dobrem Ojczyzny;

Dzień siódmy (22 marca) – O prawdę i odpowiedzialność za słowo w przestrzeni medialnej, także w mediach społecznościowych;

Dzień ósmy (23 marca) – O szacunek i język dialogu w przestrzeni publicznej;

Dzień dziewiąty (24 marca) – O pełną ochronę prawną życia dzieci nienarodzonych.

W tych wszystkich intencjach pragniemy modlić się za wstawiennictwem św. Andrzeja Boboli i bł. ks. Jerzego Popiełuszki – wielkich orędowników Polski.

Szczegółowe informacje o nowennie będą dostępne w komunikatach prasowych.

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 4 marca 2024 roku

Komunikat abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Wielkiej Nowenny przed dwutysiącleciem Dzieła Odkupienia (21.03.2024)

W roku 2033 będziemy obchodzić rocznicę dwutysiąclecia Odkupienia, jakiego dokonał nasz Pan Jezus Chrystus przez swoją mękę, śmierć, zmartwychwstanie, wniebowstąpienie i zesłanie Ducha Świętego. Dziewięć lat, które poprzedzają ten wielki Jubileusz, jest dla Kościoła w Polsce wspaniałą okazją do ożywienia wiary, a nade wszystko do dziękczynienia za „wielkie rzeczy, jakie uczynił Wszechmocny” (Łk 1, 49).

Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce podczas 397. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, które odbyło się w Warszawie w dniach 13-14 marca br., podjęli decyzję, że tegorocznym obchodem bliskich już Świąt Wielkanocnych rozpoczynamy dziewięcioletnią Wielką Nowenną.

nę, której celem jest odrodzenie duchowo-moralne i przygotowanie całego Kościoła w Polsce do tego wielkiego Jubileuszu.

Najważniejszymi momentami tej nowenny w latach 2024-2033 będą corocznie obchodzone uroczystości Triduum Paschalnego, Wniebowstąpienia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego oraz – kończąca rok liturgiczny – uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata. Obchodząc co roku te najważniejsze momenty liturgiczne, będziemy w sposób szczególny dziękować i uwielbiać Boską Trójcę za dzieło Odkupienia, które ogarnia cały świat.

Zachęcam duszpasterzy, aby – czy to w ramach liturgii wymienionych uroczystości czy poza nią – podkreślali doniosłość dzieła Odkupienia oraz zachęcali Lud Boży do wdzięczności za nie. Wiernych zaś, zwłaszcza skupionych we wspólnotach religijnych i ruchach, proszę o wielkoduszne włączanie się we wszelkie inicjatywy z tym związane.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Gdańsk, 21 marca 2024 roku

Stanowisko abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej (11.04.2024)

Magisterium Kościoła od zawsze chroni ludzkie życie od poczęcia. Deklaracja o nieskończonej ludzkiej godności, opublikowana w Watykanie 8 kwietnia br., przypomina, że godność każdej istoty ludzkiej ma charakter przyrodzony i przysługuje jej od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci (*Dignitas infinita* 47).

Sw. Jan Paweł II pisał: *Wśród wszystkich przestępstw przeciw życiu, jakie człowiek może popełnić, przerwanie ciąży ma cechy, które czynią z niego występki szczególnie poważny i godny potępienia (...). Dzisiaj jednak świadomość jego zła zaciera się stopniowo w sumieniach wielu ludzi. (...) Wobec tak groźnej sytuacji szczególnie potrzebna jest dziś odwaga, która pozwala spojrzeć prawdzie w oczy i nazywać rzeczy po imieniu, nie ulegając wygodnym kompromisom czy też pokusie oszukiwania siebie (Evangelium vitae 58).*

Polska Konstytucja zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia (art. 38), a także chroni macierzyństwo, rodzicielstwo i rodzinę (art. 18). To prawo podstawowe, którego nikt nie powinien naruszać.

Nienarodzone dzieci są najbardziej bezbronni i niewinni ze wszystkich ludzi. Aborcja niesie zagrożenie również dla kobiet i ich najbliższych, a także dla całego społeczeństwa. Powoduje poważne zagrożenia zdrowia kobiet, co prowadzi do wielkiego, długotrwałego cierpienia matek zarówno w aspekcie fizycznym, psychicznym, jak i duchowym. Proaborcyjna propaganda fałszywie głosi, że jest to ich wolny wybór i prawo. *Jednak żadne słowo nie jest w stanie zmienić rzeczywistości: przerwanie ciąży jest – niezależnie od tego, w jaki sposób zostaje dokonane – świadomym i bezpośrednim zabójstwem istoty ludzkiej w początkowym stadium jej życia, obejmującym okres między poczęciem a narodzeniem (Evangelium vitae 58).*

Jest niezwykle ważne, aby kobieta w trudnej sytuacji życiowej zawsze mogła liczyć na wszechstronną pomoc, co od lat czyni zarówno Kościół, jak i organizacje pozarządowe oraz instytucje państwowe.

Papież Franciszek podczas audiencji generalnej 20 marca 2024 roku zwrócił się do Polaków: *Myśląc o waszej ojczyźnie, chciałbym odnieść do niej moje marzenie, jakie kilka lat temu wyraziłem pisząc o Europie. Niech Polska będzie ziemią, która chroni życie w każdym jego momencie, od chwili, gdy pojawia się w łonie matki, aż do jego naturalnego kresu. Nie zapominajcie, że nikt nie jest panem życia czy to swojego, czy też innych.*

Usilnie proszę wszystkich ludzi dobrej woli o otoczenie troskliwą opieką życia nienarodzonych dzieci oraz ich matek, o sprzeciw wobec kultury wykluczenia, która odbiera najbardziej bezbronny i słabym osobom podstawowe prawo – prawo do życia.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Gdańsk, 11 kwietnia 2024 roku

**Apel abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
o modlitwę w intencji ochrony życia osób nienarodzonych (12.04.2024)**

Życie jest darem Bożym i jako takie jest niezbywalnym prawem każdego człowieka, dlatego trzeba je chronić i wspierać na każdym etapie jego rozwoju. Szacunek wobec życia, które należy do najważniejszych wartości, jest jedną z podstawowych powinności każdego człowieka.

Miliony osób na całym świecie podejmują nieustannie starania, aby chronić ludzkie życie, zwłaszcza to najbardziej bezbronne, poczęte i jeszcze nienarodzone oraz ukazywać wszystkim jego piękno i wartość. Również w naszej ojczyźnie podejmowane są liczne inicjatywy w jego obronie, jak choćby zaplanowany na najbliższą niedzielę Narodowy Marsz Życia. Będzie on manifestacją szacunku wobec życia poczętego, przyjęcia tego życia w miłości oraz wyrazem uznania wobec trudu rodzicielstwa, zapewniającego dzieciom możliwość wzrostu i rozwoju.

W nawiązaniu do opublikowanego wczoraj Stanowiska ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej i w związku z toczącą się debatą nad polskim ustawodawstwem, ograniczającym prawo do życia dzieciom nienarodzonym, zachęcam gorąco, aby najbliższą niedzielę uczynić dniem szczególnej modlitwy w obronie życia poczętego. Proszę, aby we wszystkich kościołach w Polsce, na każdej Mszy Świętej, modlić się w tej intencji.

Ufam, że starania milionów ludzi dobrej woli zaowocują jeszcze większą ochroną życia osób nienarodzonych.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Gdańsk, 12 kwietnia 2024 roku

**Komunikat abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
dotyczący wdrażania standardów ochrony małoletnich w Kościele w Polsce (9.08.2024)**

W lipcu 2023 roku została przyjęta nowelizacja kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz innych ustaw dotyczących ochrony dzieci, czyli tzw. „Ustawa Kamilka”. Rezultatem tej ustawy jest m.in. Krajowy Plan Przeciwdziałania Przystępstwu Przeciwno Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich oraz wynikające z niego różnorodne działania, które w sposób usystematyzowany i wielowymiarowy mają dbać o dobro oraz bezpieczeństwo dzieci. Jednym z nich jest obowiązek wprowadzania standardów ochrony dla wszystkich placówek, gdzie przebywają lub mogą przebywać dzieci. Dotyczy to podmiotów prowadzących działalność oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, religijną, artystyczną, medyczną, sportową, turystyczną, itp. Standardy to zbiór zasad, które stawiają ochronę dziecka w centrum działań i wartości każdej instytucji, a tym samym pomagają tworzyć bezpieczne, wolne od przemocy i przyjazne dzieciom środowisko.

Kościół przyjął tę ustawę z dużą otwartością. Podejmuje ona bowiem temat ochrony dzieci w sposób szeroki i całościowy, jako program ogólnospołeczny, który dotyczy wszystkich przestrze-

ni przebywania dzieci oraz osób, które z nimi pracują. Wspomniana troska jest zgodna z duchem Ewangelii, w której Jezus wielokrotnie mówił, że dobro tych najmniejszych i bezbronnych musi być uznane za pierwsze.

Jako wspólnota Kościoła, w którym gromadzą się dzieci, pragniemy podjąć to wyzwanie i wdrożyć w naszych parafiach, prowadzonych dziełach oraz instytucjach kościelnych obowiązujące prawem normy. Standardy ochrony są więc już przyjęte i stopniowo wdrażane. Regulacje te określają sposób rozumienia i planowania pracy duszpasterskiej, dobór i szkolenie pracowników, a także jasno określają kodeks właściwych zachowań, procedury podejmowania interwencji, wybór osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie standardów, w duchu troski o osoby skrzywdzone oraz wszystkie inne wymagane procedury.

Podjęliśmy też serię szkoleń, w których uczestniczyły zarówno osoby duchowne jak i świeckie posługujące w parafiach oraz odpowiedzialne za różne jednostki kościelne. Planowane są też działania edukacyjne i prewencyjne, w celu rozpowszechnienia wiedzy dotyczącej ochrony dzieci i jej właściwego zastosowania.

W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować wszystkim osobom zaangażowanym zarówno w przygotowanie samych standardów, jak i przeprowadzenie niezbędnych szkoleń.

Wspomniane standardy, zgodnie z wymaganiami ustawy, będą podane do publicznej wiadomości w każdej jednostce kościelnej. Zachęcamy wszystkich do zapoznania się z nimi, aby w ten sposób pogłębiać naszą wspólnotową świadomość na temat ochrony małoletnich, co będzie pomocne w budowaniu świata bezpiecznego dla dzieci.

Wprowadzanie standardów ochrony małoletnich w naszych parafiach i instytucjach oraz dziełach prowadzonych przez Kościół stanowi nie tylko realizację obowiązku prawnego, ale jest również pozytywnym i jasnym komunikatem, że w codziennej posłudze duszpasterskiej Kościoła realizowane są ewangeliczne wartości. W praktyce oznaczają one pełną wrażliwość służbę i troskę o dobro każdego człowieka, a zwłaszcza dzieci i osób bezbronnych. Wprowadzając te standardy, Kościół włącza się w działania społeczne służące tworzeniu środowisk bezpiecznych i wolnych od wszelkich form przemocy.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 9 sierpnia 2024 r.

Przesłanie abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski na Jasnogórską Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów i ich duszpasterzy (18.10.2024)

Emigracja jako powołanie

„Nasze pielgrzymowanie tułacze ma sens i wartość, bo idziemy przez kraje z posłannictwem sprawiedliwości i wiarą niezłomną” – słowa Czcigodnego Sługi Bożego kard. Augusta Hlonda dziś brzmią bardzo aktualnie. Migracja ma wiele swoich przyczyn i wiele swoich skutków, wpływają one również na wiarę wielu osób. Nie tylko tych, które w pierwszej osobie stają się emigrantami, ale także tych, które z emigrantami się spotykają.

Dziś, Wy, którzy nazywacie się Emigrantami, spotykacie się w bardzo szczególnym miejscu. Duchowa Stolica Polski, a więc Jasna Góra, jest miejscem do którego, można powiedzieć bez dużej przesady, wszyscy Polacy przynajmniej raz w życiu przybywają. Wiele osób ciągle tu powraca, szukając pogłębienia swojej wiary, a w ostateczności szukając prawdziwego spotkania z Bogiem, do którego prowadzi Najświętsza Maryja Panna. „Pociecha Migrantów” to tytuł, który Ojciec Święty Franciszek dodał do Litani Loretańskiej również po to, by przypomnieć, że Maryja z Józefem i swym nowonarodzonym Synem stali się emigrantami w Egipcie. Bóg stał się tak bliski człowieko-

wi, że zasmakował bycia emigrantem. Dziś, wpatrując się w wizerunek Czarnej Madonny, możecie w Jej oczach wyczytać zrozumienie i bliskość dla tego wszystkiego, czego i Wy doświadczacie w swoim życiu. Od Niej możecie się uczyć, jak odkrywać wiarę i ją przekazywać, będąc w świecie poza swoją Ojczyzną, będąc emigrantem. Wpatrując się w oczy Czarnej Madonny, módlcie się za tych, którzy gubią się na emigracji, doświadczają kryzysu swojej tożsamości i kryzysu wiary.

Gromadząc się na czuwaniu na Jasnej Górze spotykacie się w miejscu, które jest znakiem rozpoznawczym emigrantów z Polski. Od najdawniejszych czasów Polacy, którzy opuszczali Polskę, zabierali ze sobą znak rozpoznawczy. Tym znakiem rozpoznawczym był wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej. To dzięki emigrantom wizerunek ten stał się znany na całym świecie. Matka Boża zawdzięcza Wam, Emigrantom, swoją rozpoznawalność w Jasnogórskim wizerunku. Należy zapytać o to, jak wiele zawdzięczają emigranci Matce Bożej, którą zaprosili do swojej podróży życiowej. Często była to podróż w nieznaną i to Maryja dodawała emigrującym Polakom nadziei i otuchy, by ze łzą w oku zaśpiewać „jest zakątek na tej ziemi, gdzie powracać każdy chce”. Dziś powracacie do tego zakątka, by pogłębić swoją wiarę. Również po to, by dzielić się swoją wiarą z innymi.

Wielokrotnie słuchałem świadectw biskupów z całego świata opowiadających o tym, jak obecność emigrantów z Polski wpłynęła na Kościół, do którego przybyli. Często, to dzięki waszej wierze, lokalne Kościoły przeżywają swoją wiosnę. To dzięki waszemu praktykowaniu wiary, uczestnictwu w niedzielnej Eucharystii oraz nabożeństwach, takich jak różaniec, roraty, droga krzyżowa, wierni z krajów, w których żyjecie, odkryli duchowe skarby Kościoła. Jestem Wam ogromnie wdzięczny za to świadectwo wiary i za to ewangelizowanie miejsc, do których emigrujecie. Papież Franciszek w dokumencie programowym swojego pontyfikatu, adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* przypomina, że „w każdym wypadku wszyscy jesteśmy wezwani do ofiarowania innym wyraźnego świadectwa o zbawczej miłości Pana, który niezależnie od naszych niedoskonałości ofiaruje nam swoją bliskość, swoje Słowo, swoją moc, i nadaje sens naszemu życiu” (121).

Jak dziś będąc emigrantem dawać wyraźne świadectwo? Nie jest to łatwe i nie jest to oczywiste. Jednak migranci są znakiem Dobrej Nowiny w świecie i świadectwem dla świata. Opuszczając swój dom ojczysty, podążając za obietnicą lepszego i innego życia, by wypełniać określone zadania w świecie. Pamiętając o swoich korzeniach, tradycji, zwyczajach ojczystych, języku i wierze.

Drodzy Bracia i drogie Siostry, na koniec tego przesłania na Jasnogórską Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów i ich duszpasterzy, pozwolę sobie na osobiste świadectwo. Przez bardzo wiele lat sam żyłem poza Polską, studiując, a później pracując w Kurii Rzymskiej, w Kongregacji Ewangelizacji Narodów. Znam więc życie z daleka od Ojczyzny, wiem co znaczy przeżywanie Świąt Bożego Narodzenia lub Wielkanocy z daleka od rodziny i ojczystych zwyczajów. Dlatego jesteście mi bardzo bliscy i chciałbym Was wszystkich bardzo serdecznie pozdrowić. Proszę Was o modlitwę za mnie. Dziś, pełniąc posługę Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, proszę, by wszyscy zebrani na Jasnej Górze modlili się o jedność w naszej Ojczyźnie, by na świecie zapanował pokój oraz by Jezus Chrystus Najwyższy Kapłan powoływał do kapłaństwa i życia zakonnego młodych ludzi w naszej Ojczyźnie oraz tych, którzy są na emigracji.

Z serca błogosławię,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 18 października 2024 r.

2.6. DOKUMENTY KOMISJI, RAD I ZESPOŁÓW KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Stanowisko Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych odnośnie do stosowania tzw. antykoncepcji doraźnej (31.01.2024)

Streszczenie

1. Obok środków *stricte* antykoncepcyjnych, uniemożliwiających poczęcie, coraz częściej stosuje się preparaty hormonalne uniemożliwiające również zagnieżdżenie embrionu w błonie śluzowej macicy i jego obumarcie. Dotyczy to również substancji stosowanych w antykoncepcji doraźnej. Wśród mechanizmów działania tabletki „po” zawierającej levonorgestrel (dostępne w Polsce preparaty: „Escapelle”, „Livopill”) wymienia się hamowanie lub opóźnienie owulacji (głównie gdy zostanie podana do 3 dni przed owulacją), a także wpływ na rozwój i funkcjonowanie endometrium skutkujące zaburzeniem lub zahamowaniem procesu implantacji. Prowadzone badania wskazują również na zmiany w funkcjonowaniu ciała żółtego, zmiany w strukturze śluzu szyjkowego oraz wpływ na perystaltykę jajowodów. Natomiast tabletki „po” zawierająca uliprystal (dostępny w Polsce preparat: „ellaOne”) hamuje lub opóźnia owulację wtedy, gdy zostanie przyjęta 1-2 dni przed owulacją. Jeśli zostanie podana później blokuje działanie progesteronu, który odgrywa kluczową rolę w procesie przygotowania endometrium do implantacji, w samym procesie implantacji embrionu oraz w utrzymaniu prawidłowego przebiegu ciąży. Oba preparaty mają działanie wczesnoaborcyjne.

2. Przyjmowanie tabletek „po” nie jest obojętne dla organizmu kobiety: zaburza prawidłowe czynności organizmu, jest przyczyną licznych nieprawidłowości w funkcjonowaniu układu rozrodczego i gruczołów sutkowych, układu nerwowego, żołądka i jelit, może powodować zaburzenia nastroju; preparaty te wchodzi w interakcje z innymi lekami. Szczególnie stosowanie tabletek „po” przez nieletnie dziewczęta jest bardzo niebezpieczne dla ich zdrowia, zaburzając rozwój biologiczny i psychiczny, a także może wpływać na ich płodność w przyszłości. Stosowanie tabletek „po” przyczynia się do traktowania ciąży jako problemu, z którym trzeba walczyć wszelkimi środkami, włącznie z aborcją. W konsekwencji zmniejsza się szacunek dla życia człowieka i zwiększa się akceptowalność procedur medycznych związanych z jego niszczeniem. Z punktu widzenia etycznego stosowanie takich środków jest niemoralne, gdyż zawiera w sobie akceptację zniszczenia życia konkretnej osoby.

Tekst dokumentu

3. Antykoncepcja doraźna [1] definiowana jest jako środki i metody stosowane w celu zapobieżenia zajścia w ciążę po odbytych stosunku, ale jeszcze przed zagnieżdżeniem embrionu w macicy [2]. Stosowane są w niej dwa podstawowe preparaty: levonogestrel (syntetyczny odpowiednik progesteronu – dostępny w Polsce preparat „Escapelle” lub „Livopill”) lub uliprystal (substancja hamująca działanie progesteronu – dostępny w Polsce preparat: „ellaOne”).

4. Tak sformułowana definicja związana jest ściśle ze zmianami w znaczeniu pojęć o pozornie oczywistym znaczeniu: początek życia ludzkiego, ciąża, aborcja. Już od lat ‘70 XX wieku niektórzy autorzy, a za nimi różne organizacje o zasięgu lokalnym i międzynarodowym, zaczęły przyjmować zredefiniowane pojęcia: chociaż zapłodnieniem nadal określano początek życia konkretnego człowieka, jednak poczęciem lub początkiem ciąży zaczęto uznawać zakończenie procesu implantacji zarodka w macicy [3], co ma miejsce najczęściej około 12-14 dnia po zapłodnieniu. Zatem wszelkie działania, które mogłyby zniszczyć zygotę, blastocystę bądź embrion ludzki przed implantacją w myśl tak przyjętej definicji, nie byłyby kwalifikowane jako aborcyjne. Ta zmiana definicji początku ciąży umożliwia twierdzenie, że takie produkty jak pigułka „po”, czy wkładka domaciczna nie działają poronnie, chociaż w istocie prowadzą do uśmiercenia nowopoczętego dziecka w pierwszych dniach jego życia. Jednocześnie te „nowe definicje” początku życia człowieka i ciąży nie tylko ułatwiają społeczną akceptację stosowania metod „antykoncepcyjnych” działających po zapłodnieniu (a faktycznie wykazujących działanie wczesnoaborcyjne), ale również przeprowadzanie eksperymentów na

embrionach skutkujące ich zniszczeniem. Niezależnie od przyjętej przez różne środowiska definicji ciąży, w niniejszym dokumencie kierujemy się medialnie powszechnym jej rozumieniem, przynajmniej w środowisku osób (w tym ginekologów) szanujących życie dziecka poczętego.

5. Nauki biologiczne, a zwłaszcza genetyka i embriologia, jednoznacznie potwierdzają, że początek życia nowej istoty ludzkiej ma miejsce w procesie zapłodnienia (termin ten jest w istocie tożsamy z określeniem: „poczęcie”, szeroko stosowanym w nauce katolickiej). Podkreślić należy, że powstaje wtedy genetycznie odrębna, niepowtarzalna, dynamicznie rozwijająca się istota ludzka, nazywana na tym etapie rozwoju zarodkiem lub embrionem [4]. Konsekwentnie aborcją jest jakiegokolwiek działanie skierowane przeciw istocie ludzkiej, które powoduje jej śmierć w okresie pomiędzy zapłodnieniem (tzn. poczęciem) i narodzeniem [5].

6. Oznacza to, że postępowaniem aborcyjnym określa się nie tylko terminację ciąży po implantacji embrionu, ale także użycie leków lub środków, które uniemożliwiają zagnieżdżenie embrionu w błonie śluzowej macicy i w efekcie prowadzą do jego zniszczenia (obumarcia). Jakkolwiek z medycznego punktu widzenia odróżnia się techniki powodujące śmierć embrionu, o którym się wie, że już istnieje, od technik, które mają na celu jego zniszczenie, gdyby doszło do jego zaistnienia (np. tabletka „po” czy wkładka domaciczna), to jednak z perspektywy etycznej obydwa działania są bardzo podobne i w jednakowej mierze niemoralne. W obydwu przypadkach dąży się świadomie do zniszczenia embrionu, albo przynajmniej dopuszcza się osiągnięcie takiego skutku.

7. Wiele publikacji naukowych wskazuje, że środki stosowane w antykoncepcji doraźnej oddziałują na organizm kobiety nie tylko powstrzymując owulację, ale także po niej, szczególnie jeśli będą podane do 3–5 dni po stosunku płciowym, który mógł być płodny. Ryzyko wystąpienia działania przeciwwznieźdzeniowego w przypadku stosowania antykoncepcji doraźnej po odbytym stosunku płciowym zależy w dużym stopniu od fazy cyklu miesięcznego kobiety [6].

8. Wśród mechanizmów działania tabletki zawierającej levonorgestrel (stosowanej do 3 dni po stosunku płciowym, który mógł być płodny), wymienia się hamowanie lub opóźnienie owulacji, a także wpływ na rozwój i funkcjonowanie endometrium. Wskazuje się również na zmiany w funkcjonowaniu ciała żółtego, zmiany w strukturze śluzu szyjkowego oraz wpływ na perystaltykę jajowodów [7].

9. Najczęściej podaje się, że głównym mechanizmem działania tych preparatów jest opóźnienie bądź zahamowanie owulacji, a wpływ na proces implantacji miałby być znikomy. Jednakże przeprowadzone badania poddają w wątpliwość to stwierdzenie. Jedno z badań prowadzi do wniosku, że podanie tabletki „po” kobietom, które współżyły w dniach płodnych, nie hamuje owulacji ani jej nie opóźnia. U większości badanych kobiet (86%) owulacja wystąpiła, aczkolwiek u żadnej z nich nie odnotowano ciąży [8]. Można więc przypuszczać, że tabletka „po” miała skutek wczesnoaborcyjny, czyli spowodowała zniszczenie powstałego embrionu, uniemożliwiając skuteczną implantację. Wskazuje się na następujące mechanizmy działania tabletki „po”: spowolnienie transportu embrionu w jajowodach, zaburzenie fazy lutealnej (wpływ na poziom LH i stężenie progesteronu) skutkujące niedostatecznym dla prawidłowego przebiegu procesu implantacji rozwojem błony śluzowej macicy oraz skróceniem fazy lutealnej [9]. Dodatkowym argumentem potwierdzającym tezę o zaburzeniu procesu implantacji przy zastosowaniu levonorgestrelu jest wzrost odsetka ciąż pozamacicznych do 4,1% (w stosunku do 1-2% w grupie kontrolnej) w sytuacji, gdy zawiedzie zastosowany środek antykoncepcji doraźnej [10]. Zahamowanie lub opóźnienie owulacji odniesie skutek jedynie wtedy, gdy tabletka będzie przyjęta co najmniej 3 dni przed owulacją [11]. Przytacza się również badania mające dowodzić, że przyjęcie tej tabletki w dniu owulacji lub później nie utrudnia implantacji embrionu w macicy. Przeprowadzone analizy wskazują jednak na stosunkowo niewielką skuteczność działania przeciwoowulacyjnego; wnioski o rzekomym niewystępowaniu wpływu na endometrium wynikają z wadliwej metodologii przytaczanych badań [12]. Istnieją również doniesienia, że choć levonorgestrel przyjęty w dużej pojedynczej dawce nie działa bezpośrednio na endometrium macicy, może mieć decydujący wpływ na ciało żółte [13], co może prowadzić do niewydolności lutealnej (za mało progesteronu) i w efekcie do poronienia.

10. Odnosząc się do drugiego stosowanego w antykoncepcji doraźnej preparatu warto zwrócić uwagę, że w dokumentacji, dostępnej na stronie Europejskiej Agencji Leków (*European Medicines Agency*, EMA), dla tabletek „po” zawierających uliprystal (stosowanych do 5 dni po stosunku, który mógł być płodny) podaje się następujące mechanizmy działania: hamowanie lub opóźnienie owulacji, blokowanie receptorów progesteronowych oraz wynikające stąd zmiany w endometrium mogące wpływać na upośledzenie procesu implantacji embrionu [14]. W ulotce dołączonej do tego preparatu informuje się kobiety jedynie o tym, że działa on „poprzez opóźnienie owulacji”. Nie wspomina się nic na temat sposobu działania tego produktu w przypadku przyjęcia go po owulacji i ewentualnym poczęciu dziecka (w okresie pomiędzy zapłodnieniem a rozpoczęciem procesu implantacji). Natomiast w Stanach Zjednoczonych w ulotce identycznego produktu (ella®) kobiety znajdują informacje o jego możliwym wpływie na implantację embrionu w macicy [15].

11. Według badań owulacja po podaniu uliprystalu często nie zostaje zahamowana, ale opóźniona jest tylko w 58,8% cykli. Pozostaje zatem 41,2% cykli, w których owulacja nie została opóźniona [16]. Dokładniejsze wyniki wskazują, że podanie uliprystalu kilka dni przed owulacją (przed wzrostem LH) opóźnia ją o około 5 dni w 100% przypadków, natomiast podanie tabletki już 1-2 dni przed owulacją (pik LH) i w dniu owulacji na ogół jej nie opóźnia, gdyż została ona opóźniona jedynie w 8% przypadków [17]. Wysoka skuteczność tego preparatu (98%) wskazuje na to, że działa on także po zapłodnieniu w sytuacji, gdy zostanie podany tuż przed owulacją, w dniu owulacji lub po owulacji (nawet 5 dni po możliwym poczęciu dziecka).

12. Uliprystal hamuje działanie progesteronu, który odgrywa kluczową rolę w procesie przygotowania endometrium do implantacji, w samym procesie implantacji embrionu oraz w zapewnieniu prawidłowego przebiegu ciąży. Hamuje również ekspresję genów ważnych dla prawidłowego funkcjonowania błony śluzowej macicy i warunkujących jej podatność na implantację [18]. Poczęte dziecko nie jest częścią ciała kobiety, ale jest antygenowo różne. Po to, aby organizm kobiety go „nie odrzucił”, produkowane są na powierzchni błony śluzowej macicy specjalne białka immunosupresyjne. Dzięki tym białkom, gdy po około 5 dniach od zapłodnienia dotrze ono do macicy, nie zostaje zidentyfikowane jako obce „ciało” i może się zagnieździć, co pozwala mu dalej się rozwijać. Do aktywacji genów odpowiedzialnych za produkcję tych białek niezbędny jest progesteron. Jeśli zostaje zablokowane jego działanie przez podanie uliprystalu, proces zagnieźdzenia poczętego dziecka zostanie utrudniony, a nawet zahamowany, tym bardziej, że uliprystal pozostaje długo w organizmie kobiety (około 64 godzin). Dlatego wysoka skuteczność pigułki „po” zawierającej uliprystal związana jest także z działaniem wczesnoaborcyjnym, zwłaszcza, gdy zostanie przyjęta do dwóch dni przed owulacją lub później.

13. Istnieje pewne podobieństwo między opartą na uliprystalu antykoncepcją doraźną a ściśle abortywnym mifepristonem (RU-486), zalegalizowanym w niektórych krajach europejskich preparatem umożliwiającym aborcję do 63 dnia ciąży, ponieważ oba preparaty zaburzają działanie progesteronu w organizmie kobiety. Z drugiej strony, niekiedy celowo się je sobie przeciwstawia, twierdząc iż jedynie RU-486 ma działanie aborcyjne, zaś środki zawierające uliprystal są preparatami wyłącznie antykoncepcyjnymi. Trzeba powiedzieć wyraźnie, że taka teza jest manipulacją opartą na uznaniu implantacji za początek życia ludzkiego. Jeśli – idąc za powszechnie dostępną wiedzą naukową, uzna się zapłodnienie za początek ludzkiego życia, środki prowadzące do jego zniszczenia trzeba konsekwentnie uznać za aborcyjne. Zarówno uliprystal jak i mifepriston niszczą istotę ludzką w pierwszym etapie jej rozwoju embrionalnego.

14. Pigułka „po” jest dopuszczona do obrotu jako lek, co sugeruje, że służy leczeniu lub zapobieganiu chorobom występującym u ludzi. Ciąża (a także płodność) jest naturalnym stanem organizmu kobiety i w żadnym wypadku nie może być uznana za chorobę. Stąd mając na uwadze fakt, że pigułka „po” może utrudnić lub zahamować implantację embrionu w macicy, jej działanie w okresie od zapłodnienia do urodzenia dziecka nie może być uznane za prowadzące do uzyskania jakiegokolwiek efektu terapeutycznego, lecz jedynie za działanie powodujące zniszczenie i śmierć

istoty ludzkiej. Stoi więc ono w sprzeczności z prawdziwymi celami medycyny, jakimi są ochrona życia i zdrowia człowieka.

15. Bardzo często podkreśla się, że pigułki „po” nie zagrażają zdrowiu kobiet. Tymczasem hormony (i ich syntetyczne odpowiedniki) zalicza się do grupy najsilniej działających substancji. Nawet jednokrotne przyjęcie dużej ilości środków hormonalnych (lub ich inhibitorów) nie jest obojętne dla organizmu kobiety. Zaburzając prawidłowe czynności organizmu, powodują one liczne nieprawidłowości w działaniu układu rozrodczego i gruczołów sutkowych, układu nerwowego, żołądka i jelit, zaburzenia nastroju oraz objawy ogólne. Do najczęściej zgłaszanych reakcji niepożądanych po zastosowaniu uliprystalu należą bóle głowy, mdłości, bóle brzucha i bolesne miesiączkowanie. Przyjęcie tabletki „po” z uliprystalem może spowodować interakcje z przyjmowanymi lekami, wpływając niekorzystnie na ich działanie (m.in. lekami przeciwpadaczkowymi, psychotropowymi, antybiotykami) [19]. Pojawiły się istotne doniesienia, iż wielokrotne samodzielne przyjmowanie preparatu zawierającego uliprystal może być związane z uszkodzeniem wątroby [20]. Nie bez znaczenia jest fakt, że uliprystal został ograniczony w leczeniu mięśniaków macicy, właśnie ze względu na działanie hepatotoksyczne [21]. W przypadku chorób wątroby oraz ciężkiej astmy oskrzelowej producent w ogóle nie zaleca stosowania preparatu zawierającego uliprystal.

16. Brak jest danych dotyczących długoterminowego wpływu stosowania pigułek „po” na płodność kobiet. Łatwy dostęp i sugerowanie kobietom (w tym zwłaszcza nastolatkom), że tabletki te są bezpieczne dla zdrowia, prowadzi do coraz częstszego ich przyjmowania, niekiedy wielokrotnego w ramach tego samego cyklu. Wynikiem tego jest możliwy wzrost bardzo poważnych następstw zdrowotnych, nigdzie dotąd niezbadanych w całej pełni nawet przez producenta. Nie ma też wystarczających badań dotyczących skutków stosowania tych produktów u młodych dziewcząt, a dotychczasowe obserwacje były przeprowadzone na nielicznej grupie kobiet w wieku 16-18 lat.

17. Przyjmowanie tabletek „po” przez młode dziewczęta, których cykl miesięczkowy nie jest jeszcze w pełni wykształcony, może spowodować poważne skutki. Dojrzewanie układu neurohormonalnego jest procesem długotrwałym. U większości dziewcząt trwa ono 3-5 lat po pierwszej miesiączce. Narząd rodny nastolatki w okresie dojrzwania płciowego nie jest gotowy do podjęcia współżycia z powodu niewystarczającego przygotowania anatomicznego, mikrobiologicznego i immunologicznego. Stąd stosowanie tabletek „po” przez nieletnie dziewczęta jest bardzo niebezpieczne dla ich zdrowia. Możliwość ich niekontrolowanego stosowania zachęca do podejmowania przypadkowych kontaktów seksualnych, wzrostu liczby partnerów, a w konsekwencji wzrostu prawdopodobieństwa zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową. Wczesna inicjacja seksualna sprzyja też zapaleniom i zakażeniom dróg rodnych [22], co może skutkować zwiększonym ryzykiem wystąpienia ciąży pozamacicznej, poronieniami nawykowymi i zaburzeniami płodności w przyszłości. Szczególnie niebezpieczne jest zakażenie wirusem HIV i wirusem brodawczaka ludzkiego HPV zwiększającego ryzyko rozwoju raka szyjki macicy. Co więcej, przyzwolenie na stosowanie tych tabletek przez ludzi młodych w okresie wzrastania nie sprzyja ich przygotowaniu do kierowania swoją seksualnością w sposób dojrzały i bezpieczny, ale raczej uczy rezygnacji z panowania nad sobą, nad własnym ciałem i popędem seksualnym, co w dalszej perspektywie utrudnia przygotowanie do odpowiedzialnego przeżywania małżeństwa i może przyczynić się do jego rozpadu.

18. Powszechnie uważa się, że nieograniczony dostęp do pigułki „po” zmniejsza liczbę „niechcianych ciąż”, zwłaszcza wśród nastolatek, oraz liczbę wykonywanych aborcji. Tymczasem większość badań wskazuje, że zwiększony dostęp do tych produktów co prawda zwiększa ich użycie, ale nie zmniejsza liczby wykonywanych aborcji [23]. Stosowanie pigułek „po” przyczynia się do traktowania ciąży jako problemu, z którym trzeba walczyć wszelkimi środkami, włącznie z aborcją. W konsekwencji zmniejsza się szacunek dla życia człowieka i zwiększa się akceptowalność procedur medycznych związanych z jego niszczeniem.

19. Należy dalej podkreślić, że łatwy dostęp do antykoncepcji doraźnej może wpływać na zwiększenie liczby aktów przemocy wobec kobiet. Nie sprzyja budowaniu głębokiej więzi pomiędzy kobietą i mężczyzną polegającej na wzajemnym zaufaniu, szacunku oraz podejmowaniu od-

powiedzialnych zachowań, także w dziedzinie związanej z seksualnością. Raczej zwiększa nieodpowiedzialne zachowania mężczyzn obarczających kobietę winą (odpowiedzialnością) za poczęcie dziecka. Natomiast kobietom pigułka „po” daje złudne poczucie wolności oraz niesie ryzyko utraty zdrowia fizycznego i wystąpienia zaburzeń psychicznych.

20. Stosowanie pigułek „po” argumentuje się też nierzadko koniecznością zapobiegania skutkom gwałtu. Nie ulega wątpliwości, że kobieta zgwałcona wymaga szczególnej pomocy medycznej i psychologicznej, i o tę pomoc zabiegają osoby zatroskane o dobrostan kobiet, ofiar przemocy. Takich skutków nie zapewniają jednak pigułki „po”. Wywołanie wczesnej aborcji, albo świadomość, że ją się wywołało, staje się źródłem nowej przemocy wobec kobiety, pogłębiając przeżywany przez nią dramat. Nie ma też wątpliwości co do tego, że kobieta ma prawo bronić się przed niesprawiedliwym agresorem. Niemniej, dziecko poczęte w wyniku gwałtu nie tylko nie jest agresorem, ale samo jest poniekąd ofiarą przemocy. Pozostając niewinną istotą ludzką, ma prawo do ochrony swojego życia i godności, na ile to jest możliwe.

Warszawa, 31 stycznia 2024 roku

W imieniu Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych
Bp Józef Wróbel SCJ

-
- [1] Antykoncepcja doraźna (*Emergency contraception*) zwana jest również antykoncepcją postkoitalną, w razie zagrożenia, ratunkową, „w nagłej potrzebie”, antykoncepcją „po”, „następnego dnia” czy też awaryjną.
- [2] Producenci preparatów stosowanych w antykoncepcji doraźnej zalecają ich stosowanie w następujących sytuacjach: po niezabezpieczonym stosunku seksualnym, w przypadku „awarii” metod barierowych, w przypadku pominięcia jednej lub więcej zwykłych tabletek antykoncepcyjnych.
- [3] Por. Kodeks Przepisów Federalnych USA (CFR) stwierdza, że „ciąża obejmuje okres od implantacji do porodu” (U.S. Food and Drug Administration. Pobrane z: <https://www.fda.gov/drugs/postmarket-drug-safety-information-patients-and-providers/plan-b-one-step-15-mg-levonorgestrel-information> (10.08.2023).
- [4] Moore K.L., Persaud M.G., *The Developing Human: Clinically Oriented Embryology*, wyd. 8, Philadelphia 2008, s. 1-7.
- [5] EV 58.
- [6] Działanie to może zależeć też od innych czynników, np. od składu pigułki „po”, większe będzie w przypadku zastosowania ulipristalu niż levonorgestrelu.
- [7] Prusak M., *Antykoncepcja postkoitalna*, w: D.Ł. Jarczewska (red.), *Szkodliwość doustnej antykoncepcji hormonalnej*, Kraków 2015, s. 45-58.
- [8] Noé G, Croxatto H.B., Salvatierra A.M., Rayes V., Villarroel C., Munoz C., Morales G., Retamaes A., *Contraceptive efficacy of emergency contraception with levonorgestrel given before or after ovulation*, „Contraception” 84 (2011), s. 436-492.
- [9] Peck R., Vélez J.R., *The Postovulatory Mechanism of Action of Plan B. A Review of the Scientific Literature*, „The National Catholic Bioethics Quarterly” 13 (2013), s. 677-716.
- [10] Kozinszky Z., Bakkem R.T., Lieng M., *Case report Ectopic pregnancy after levonorgestrel emergency contraception*, „Contraception” 83 (2011), s. 281-283.
- [11] Kitani, Y., Ishiguro, T., Kobayashi, A., Tamura, R., Ueda, H., Adachi, S., Nishikawa, N., Sekine, M., Enomoto, T., *Ectopic pregnancy following oral levonorgestrel emergency contraception use*. *J Obstet Gynaecol Res.*, 2019 45(2), 473-476.)
- [12] Peck R., Vélez J.R., *The Postovulatory Mechanism of Action of Plan B. A Review of the Scientific Literature*, „The National Catholic Bioethics Quarterly” 13 (2013), s. 677-716.
- [13] Mozzanega, B., Nardelli, G.B. *UPA and LNG in emergency contraception: the information by EMA and the scientific evidences indicate a prevalent anti-implantation effect*, „Eur J Contracept Reprod Health Care” 2019 24(1), s. 4-10.
- [14] CHMP Assessment Report for Ellaone: https://www.ema.europa.eu/en/documents/assessment-report/ellaone-epar-public-assessment-report_en.pdf [dostęp: 25.01.2024].
- [15] US Food and Drug (FDA) ella labeling information: https://www.accessdata.fda.gov/drugsatfda_docs/label/2010/022474s000lbl.pdf [dostęp: 25.01.2024].
- [16] Brache V., Cochon L., Deniaud M., Croxatto H.B., *Ulipristal acetate prevents ovulation more effectively than levonorgestrel: analysis of pooled data from three randomized trials of emergency contraception regimens*, „Contraception” 88 (2013), s. 611-618.
- [17] Brache V., Cochon L., Deniaud M., Croxatto H.B., *Ulipristal acetate prevents ovulation more effectively than levonorgestrel: analysis of pooled data from three randomized trials of emergency contraception regimens*, „Contraception” 88 (2013), s. 611-618.
- [18] Lira-Albarrán S. i in., *Ulipristal acetate administration at mid-cycle changes gene expression profiling of endometrial biopsies taken during the receptive period of the human menstrual cycle*, „Molecular and Cellular Endocrinology” 2017, 447, s. 1-11, <https://doi.org/10.1016/j.mce.2017.02.024>.
- [19] Ulotka dołączona do opakowania ellaOne; Ulotka dołączona do opakowania Escapelle.
- [20] Mozzanega, B. *Ulipristal acetate and liver-injuries: while Esmya is revoked, EllaOne is allowed in repeated self-administrations possibly exceeding UPA toxic-dosing with Esmya*, „Journal of Hepatology” 2021 74(3), s.750-751.

- [21] European Medicines Agency. Pobrane z: https://www.ema.europa.eu/en/documents/referral/ulipristal-acetate-5mg-medical-products-article-31-referral-ulipristal-acetate-uterine-fibroids_pl.pdf.
- [22] Ludwikowska K. et al., *Choroby przenoszone drogą płciową u nastolatków*, Forum Położnictwa i Ginekologii 2018, nr 33.
- [23] Polis C., Grimes D., Schaffer K., Blanchard K., Glasier A., Harper C., *Advance provision of emergency contraception for pregnancy prevention*, „The Cochrane Library” 3 (2010), s. 1-11; Glasier A., Fairhurst K., Wyke S., Ziebland S., Seaman P., Walker J., Lakha F., *Advanced provision of emergency contraception does not reduce abortion rate*, „Contraception” 69 (2004), s. 361-366.

**List bp. Jacka Kicińskiego CMF,
Przewodniczącego Komisji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego na Dzień Życia Konsekrowanego (2.02.2024)**

Obecni w Kościele – konsekrowani są pośród nas

W Święto Ofiarowania Pańskiego jesteście zaproszeni przez Świętą Rodzinę, by wejść do wnętrza Świątyni i ponownie zawierzyć swoje życie Panu Bogu. Józef i Maryja przychodzą do Świątyni, by wypełnić Prawo Starego Testamentu. Wszystko, co czynią, jest nie tylko wypełnieniem obowiązku, ale i wyrazem głębokiego zaufania wobec Boga. Dzięki Ich wierności to, co stare jest zapowiedzią NOWEGO i staje się darem dla Kościoła. Oto według prorocstwa Symeona, TEN, którego przyniesiono do Świątyni jest *ŚWIATŁEM na oświecenie dla pogan i chwałą Ludu Bożego* (por. Łk 2,32).

Jezus, Słowo Wcielone, Światłość Świata *przyszedł do swoich, lecz swoi Go nie przyjęli. Tym jednak, którzy Go przyjęli dał moc, aby się stali dziećmi Bożymi, tym, którzy wierzą w imię Jego – którzy ani z krwi, ani z żądzy ciała, ani z woli męża, ale z Boga się narodzili* (por. J 1,9-12). Te słowa w naturalny sposób kierują naszą uwagę ku sakramentowi chrztu świętego, podczas którego staliśmy się dziećmi Boga i zostaliśmy włączeni we wspólnotę Ludu Bożego. I tu rodzi się pytanie: czy zdajemy sobie sprawę z tego, jak wielkim darem jest ten sakrament? *Chrzest – to Bóg, który do nas przychodzi, oczyszcza, leczy nasze serca, czyni nas swoimi dziećmi na zawsze, swoim ludem, swoją rodziną, dziedzicami raju* (Franciszek, *Anioł Pański*, 7.01.2024). Dzisiejsza uroczystość zaprasza nas byśmy z nową gorliwością odkryli znaczenie przyrzeczeń chrzcielnych i wiernie je wypełniali w naszej codzienności.

Święto Ofiarowania Pańskiego, to dzień, w którym *razem dziękujemy Bogu za instytuty zakonne, kontemplacyjne, prowadzące dzieła apostolskie, oraz za stowarzyszenia życia apostolskiego, za instytuty świeckie i za indywidualne formy życia konsekrowanego (Vita Consecrata 2)*. Ich członkowie składają Bogu swoje życie w ofierze, aby oddać się Jemu *niepodzielnym sercem*, dzięki czemu stają się całkowitym darem dla każdego człowieka, dla Kościoła i dla świata. Osoby konsekrowane, naśladując Jezusa czystego, ubogiego i posłusznego, są świadkami Jego obecności pośród nas. Realizując wiernie swoje powołanie, czynią wszystko, by Bóg był bardziej znany i kochany – uczestniczą w ten sposób w powszechnej misji Kościoła.

Święty Jan Paweł II przypomina nam, że *w ukazywaniu świętości Kościoła obiektywne pierwszeństwo należy przyznać życiu konsekrowanemu, jako że odzwierciedla ono sposób życia samego Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego. Życie konsekrowane zapowiada i w pewien sposób uprzedza nadejście przyszłej epoki, kiedy to nastąpi pełnia Królestwa niebieskiego, które już teraz jest obecne w załączku i w tajemnicy, i kiedy po zmartwychwstaniu ludzie nie będą się już żenić ani wychodzić za mąż, lecz będą niczym aniołowie Boży* (por. VC 32).

Kościół naszym domem

W akcie ofiarowania Jezusa w Świątyni Maryja z Józefem wypełniają to, co zostało zawarte w Starym Przymierzu. To Przymierze nie jest jednak dla nich tylko martwą literą. Oni patrzą głębiej i dalej. W każdym przepisie Prawa odkrywają sens Bożej miłości do człowieka. I choć może nie od razu rozumieją – to zachowują i rozważają w sercu, ufając, że Bóg wyjaśni wszystko w swoim czasie.

Osoby Konsekrowane – siostry, bracia i ojcowie wskazują na pierwszeństwo Boga w życiu doczesnym. Wypełniając swoje zobowiązania płynące z pójścia za Chrystusem, prowadzą nas do Świątyni na spotkanie z Jezusem Eucharystycznym – przypominając w ten sposób, że tylko ON nadaje prawdziwy sens naszemu życiu.

Dzisiejszy świat biegnie tak szybko, że brakuje nam coraz częściej czasu dla siebie nawzajem. Konsekrowani uczą nas, jak ważne jest to, by zatrzymać się przy Bogu i drugim człowieku. Gdy wciąż się biegnie, trudno dostrzec szczegóły. Gdy się zatrzymujemy i poświęcamy swój czas innym, wówczas rozumiemy coraz bardziej ich życie i zaczynamy dostrzegać prawdziwe oblicze konkretnego człowieka. Papież Franciszek nazywa taką postawę *duszpasterstwem obecności* i przypomina, że jest ono podstawowym lekarstwem na chorobę aktywizmu dzisiejszego świata.

Obecność to cecha charakterystyczna osób konsekrowanych. Oni są obecni, obecni przy tych, dla których my nie potrafimy, a może niekiedy nie chcemy znaleźć czasu. Są przy chorych, odrzuconych, samotnych, cierpiących, umierających zarówno duchowo, jak i fizycznie. Ich siłą jest miłość Chrystusa. Jego oblicze rozpoznają w obliczu każdego człowieka, któremu oddają swój czas. W ten sposób przypominają nam, że wszyscy jesteśmy dziećmi jednego Boga, że Kościół jest naszym Domem i w nim jest prawdziwe Źródło Życia. W tym Domu każdy ma swoje miejsce, każdy jest potrzebny, jest kimś jedynym i niepowtarzalnym.

W czasach współczesnych coraz więcej osób świeckich współdziała z konsekrowanymi misję głoszenia Dobrej Nowiny. Są zaproszeni do uczestnictwa w różnego rodzaju świeckich stowarzyszeniach poszczególnych rodzin zakonnych. Dzięki temu możemy korzystać z bogactwa charyzmatów, jakimi Duch Święty obdarza Kościół. Jako wspólnota wiary jesteśmy związani z konsekrowanymi w wielu przestrzeniach życia religijnego i społecznego nie tylko przez modlitwę, ale także poprzez czynne zaangażowanie. Oczekiwanie – czynnym zaangażowaniem

Gdy Święta Rodzina przybyła do Świątyni, by ofiarować Jezusa, była tam już prorokini Anna i starzec Symeon. Ich obecność nie była przypadkowa. Oni wiernie przez wiele lat oczekiwali wypełnienia się Bożej obietnicy. Z pewnością doświadczali w tym czasie pokusy zniechęcenia i zastanawiali się, czy to, jak żyją ma sens. Na pierwszy plan wysuwa się jednak ich WIERNOŚĆ, nagrodzona spełnieniem obietnicy. Na zewnątrz mogłoby się wydawać, że nic wielkiego nie czynili. Potrzeba było jednak Ich wiernego trwania przy Bogu w szarej codzienności życia, byśmy i my mogli stać się uczestnikami Bożych obietnic.

Także i osoby konsekrowane uczą nas czynnego oczekiwania na powtórne przyjście Chrystusa. Z jednej strony trwają na modlitwie w zaciśniętym sercu, a z drugiej angażują się w różny sposób, by przygotować dla Pana drogi ludzkich serc. Modlitwa i czynna służba osób konsekrowanych pokazują nam, że jest ktoś, kto się za nas i z nami modli, kto poświęca swoje życie, byśmy nie doświadczali głodu samotności.

Wszystkie posługi, które osoby konsekrowane podejmują w Kościele i w świecie nie zawsze są widoczne i eksponowane. Pośród konsekrowanych są ci, którzy oddają się całkowicie sprawom Pana w zakonach kontemplacyjnych; inni znowu podejmują dzieła misyjne; jest wiele osób zaangażowanych w edukację; nie brak siostr, braci i ojców zaangażowanych w posługę ubogim i potrzebującym tak na duszy, jak i na ciele. Wiele osób zakonnych możemy spotkać w domach opieki, przedszkolach, domach dziecka czy szpitalach. Osoby konsekrowane towarzyszą nam na co dzień także poprzez zaangażowanie w różne grupy formacyjne czy duszpasterstwa. Bogactwo różnorodności ich charyzmatów jest wielkim darem nie tylko dla wspólnoty Kościoła, ale dla całego świata. Wiele z nich podejmuje trudne zadanie obecności pośród tych, którzy doświadczają głodu, wojny i innych dramatycznych wydarzeń. Ich obecność stanowi niekiedy jedyne światło nadziei tam, gdzie po ludzku już jej nie ma. W świecie, tak bardzo podzielonym i naznaczonym cierpieniem, w świecie skłóconym, w którym brat nienawidzi brata, osoby konsekrowane stają się zwiastunami pokoju, przypominając, że prawdziwe pojednanie rodzi się w sercu, a przebaczenie jest wyrazem Bożego miłosierdzia. Jak wielu z nich stało się męczennikami, oddając swe życie w obronie tych, którym służyli.

Wdzięczność

Obchodząc dziś kolejny Świątowy Dzień Życia Konsekwowanego dziękujemy wraz z całym Kościołem za osoby, które ślubując rady ewangeliczne: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, przypominają nam, że **BÓG JEST MIŁOŚCIĄ**. Święty Jan Apostoł w jednym ze swoich listów woła: *Umiłowani, miłujmy się wzajemnie, ponieważ miłość jest z Boga, a każdy, kto miłuje, narodził się z Boga i zna Boga (...). W tym objawiła się miłość Boga ku nam, że zesłał Syna swego Jednorodzonego na świat abyśmy życie mieli dzięki Niemu (...). Umiłowani, jeśli Bóg tak nas umiłował, to i my winniśmy się wzajemnie miłować. Kto trwa w miłości trwa w Bogu a Bóg trwa w nim (1 J 4,7-16).*

Jeśli pozwolimy, by Duch Święty nas prowadził, to możemy Jego mocą dokonywać pięknych dzieł Bożej miłości. Niech dobry Bóg błogosławi wszystkim konsekrowanym. Niech nigdy nie zabraknie braci i siostr – pełnych entuzjazmu i pasji, którzy całym swoim życiem będą głosić światu Dobrą Nowinę.

+ *Jacek Kiciński CMF*

Przewodniczący Komisji KEP ds. Instytutów Życia Konsekwowanego
i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego

Słowo bp. Tadeusza Bronakowskiego, Przewodniczącego Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych na niedzielę rozpoczynającą 57. Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu (11.02.2024)

„Chcę, bądź oczyszczony!” – te słowa Jezusa usłyszał trędowaty, o którym mówi dzisiejsza Ewangelia. Są one wyrazem wielkiej miłości, czułości Zbawiciela, jaką ma dla chorych, cierpiących ludzi, a zarazem świadectwem Jego wszechmocy. Oto gdy Jezus wyciągnął rękę, dotknął trędowatego i wypowiedział te słowa, natychmiast trąd go opuścił i został oczyszczony. Dokonał się wielki cud, który przywrócił mu zdrowie, który wyzwolił go z nieuleczalnej wówczas choroby. Przywrócił mu też miejsce w społeczeństwie, z którego trąd go wykluczył.

Musimy pamiętać, że „największym darem miłosierdzia jest prowadzić ludzi do Chrystusa, pozwolić im poznać i zakosztować Jego miłości”. Tę prawdę przed laty przypomniał nam św. Jan Paweł II, podczas uroczystości beatyfikacji Jana Beyzyma, jezuitę. Ten wielki misjonarz „na dalekim Madagaskarze z miłości do Chrystusa poświęcił swoje życie trędowatym. Służył dniem i nocą tym, którzy byli niejako wyrzuceni poza nawias życia społecznego. Przez swoje czyny miłosierdzia wobec ludzi opuszczonych i wzgardzonych dawał niezwykle świadectwo Ewangelii”. Bł. ojciec Jan troszcząc się o zdrowie fizyczne chorych na trąd, kładł wielki nacisk na ich zdrowie duchowe. Jego biografowie piszą, że za dusze był on gotów zapłacić każdą cenę ofiary. Gotów był cierpieć chorobę trądu dla ich ocalenia.

Dzisiaj, w tę ostatnią niedzielę karnawału, tradycyjnie rozpoczynamy Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu. Zdajemy sobie sprawę, że nietrzeźwość to jeden z największych problemów w naszej Ojczyźnie. Nałogi to swoisty trąd, który niszczy zdrowie fizyczne i duchowe Polaków. Powodują one ogromne cierpienia zarówno tych, którzy są nimi dotknięci, jak również ich bliskich. To niekończące się pasmo udręek, obejmujących wszystkie wymiary życia człowieka. Uzależnienie jednej osoby sprawia, że choruje cała rodzina. To wielki dramat zwłaszcza dla dzieci. Ich trudne doświadczenia z dzieciństwa mają wpływ nieraz na całe ich dorosłe życie. Są źródłem wielu problemów psychicznych i duchowych.

Jako chrześcijanie jesteśmy wezwani do walki o wolność wewnętrzną, wolność własną i bliźnich. Orężem w tej walce jest gorliwa modlitwa, a także świadectwo życia bez nałogów. Skutecznym środkiem jest też dobrowolna abstynencja od alkoholu. Właśnie Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu jest dobrym czasem, aby podjąć taką decyzję z miłości do Boga i bliźnich. W każdej polskiej parafii jest Księga Trzeźwości, do której wierni mogą wpisać postanowienie abstynencji na

wybrany okres lub na całe życie. Jest to naprawdę piękny i jakże potrzebny czyn miłosierdzia. Jest to odważne świadectwo, że zależy nam na silnej, zdrowej fizycznie i moralnie Ojczyźnie.

Bł. kard. Stefan Wyszyński często podkreślał, że wolność osobista i narodowa Polaków związana jest z zachowaniem cnoty trzeźwości. Mówił, że „trzeźwość jest polską racją stanu”. Oznacza to, że od zachowania tej ważnej cnoty moralnej uzależniona jest pomyślność całego narodu, jego wolność wewnętrzna, a także niepodległość. Nie ma wolności bez trzeźwości. Polskość powinna kojarzyć się zawsze z trzeźwością i abstynencją. Tak wielkie spożycie alkoholu, jakie jest obecnie w Polsce, zagraża bytowi biologicznemu narodu. Proalkoholowa mentalność, do której nie chcemy, a może wstydzimy się przyznać, niszczy osoby, rodziny, naród.

„Trzeźwość jest polską racją stanu”. W nauczaniu bł. Prymasa ten problem zajmuje wiele miejsca. W „chorobie nietrzeźwości” widział on źródło takich problemów, jak „nieuczciwość w pracy, brak rzetelności zobowiązań, nieposzanowanie mienia publicznego, okradanie narodu, wyzysk ludzi pracujących, urządzanie się kosztem państwa, przerażającą niewrażliwość na niedolę ludzi i wiele jeszcze innych przejawów codziennego życia”. Ten wielki patriota i wielki apostoł trzeźwości nauczał, że odnowy narodu nie da się przeprowadzić „bez odnowy sumień i poczucia odpowiedzialności moralnej”.

W świetle tego przesłania dobrze przeżyjmy rozpoczynający się Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu. Pogłębiajmy nasze rozumienie cnoty trzeźwości i jej roli w naszym życiu osobistym, rodzinnym, wspólnotowym i całego naszego narodu. Módlmy się, aby Polska była trzeźwa i wolna, wierna Chrystusowi i Kościołowi. Dajmy dobre świadectwo wolności wewnętrznej, podejmując decyzję o dobrowolnej abstynencji od alkoholu.

Jako wspólnota ludzi odpowiedzialnych za obecny kształt naszej Ojczyzny i za jej przyszłość wołajmy do Zbawiciela: Jeśli chcesz, możesz nas oczyścić z trądu różnych nałogów! Wierzmy, że nasz Pan chce to uczynić. Wierzmy, że On ma moc oczyścić nasz naród z grzechów, odnowić moralnie, dać nam prawdziwą wolność. Musimy jednak pamiętać, że przyjęcie daru Chrystusowej wolności zawsze wiąże się z odpowiedzialnością za pełnienie Jego świętej woli w codziennym życiu.

Bp Tadeusz Bronakowski

Przewodniczący Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych

Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski wobec zapowiedzi Ministerstwa Edukacji Narodowej o planowanych zmianach w organizacji lekcji religii w szkołach (13.02.2024)

Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski podczas swojego posiedzenia w dniu 13 lutego 2024 roku wyraziła głębokie zaniepokojenie i sprzeciw wobec informacji płynących ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej zapowiadających zmianę w organizacji lekcji religii. Obawy są poparte głosem Rady Szkół Katolickich przy Konferencji Episkopatu Polski i dyrektorów wydziałów katechetycznych w diecezjach. W związku z powyższym Komisja Wychowania Katolickiego oświadcza, co następuje:

1. Organizowanie w szkołach publicznych nauczania religii wynika z przestrzegania praw człowieka i podmiotowego traktowania rodziny. Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce z 20 VI 2001 r. stwierdza, że szkoła publiczna służy rodzinie i społeczeństwu, wypełniając zadania wynikające z zasady pomocniczości. Nauczanie religii na terenie szkoły publicznej wynika z podstawowych praw człowieka, zwłaszcza z prawa do wolności religijnej, z prawa do wykształcenia (obejmującego nauczanie i wychowanie) oraz z prawa rodziców do nauczania i wychowania zgodnie z ich przekonaniami religijnymi (n. 83).

2. Wszelkie zmiany odnośnie do organizacji lekcji religii w szkole publicznej winny dokonywać się zgodnie z obowiązującym prawem i w porozumieniu z Kościołami i związkami wyznaniowymi, których nauczanie religii odbywa się w szkole. Rozporządzenie Ministra Edukacji

Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach mówi, że do redukcji wymiaru godzin może dojść jedynie za zgodą biskupa diecezjalnego Kościoła Katolickiego albo władz zwierzchnich pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych (§8). Przy jakiegokolwiek zmianie tego Rozporządzenia trzeba pamiętać, że zostało ono wydane na podstawie delegacji ustawowej z art. 12 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Tam zaś postanowiono, że rozporządzenie określające warunki i sposób organizowania nauki religii ma być wydane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych. Obowiązuje też zasada dwustronnej regulacji stosunków między państwem a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, która wynika z art. 25 ust. 4-5 Konstytucji RP. Komisja Wychowania Katolickiego wyraża nadzieję, że wszelkie zmiany w organizacji lekcji religii odbędą się w porozumieniu pomiędzy stroną rządową a Kościołami i związkami wyznaniowymi. Jakiegokolwiek zmiany wymagają dialogu, szerokich konsultacji i czasu.

3. Wobec ostatniego projektu Rozporządzenia zmieniającego Rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i znajdującego się w nim zapisu o wyłączeniu oceny z religii/etyki ze średniej ocen oświadcza się, że jest to działanie niesprawiedliwe. Uczeń powinien być wynagrodzony za swoją pracę, a tą nagrodą i docenieniem wysiłku ucznia jest właśnie ocena, która spełnia także funkcję motywacyjną.

4. Wobec zapowiedzi redukcji tygodniowego wymiaru godzin mocno podkreślamy, że wraz z wartością religijną nauczanie religii w szkole ma ogromne znaczenie wychowawcze i mocno wspiera wychowawczą rolę szkoły. Dzięki obecności lekcji religii w szkole może być realizowane integralne wychowanie człowieka włączające jego także ważną sferę duchową. Podczas zajęć lekcji religii uczeń otrzymuje cenne wsparcie dla swoich różnorodnych problemów. Jest to szczególnie ważne w obliczu sygnalizowanych dzisiaj licznych kryzysów psychiczno-duchowych uczniów. Dokonuje się też kształtowanie sumień, charakterów i postaw społecznych młodych ludzi. Szkolna lekcja religii wychowuje do takich wartości jak miłość bliźniego, międzyludzka solidarność i potrzeba sprawiedliwości, otwartość na drugiego człowieka i tolerancja, empatia, współpraca i zgoda. Wszystkie te wartości zapisane są w dokumentach programowych dotyczących lekcji religii.

5. Lekcja religii w szkole posiada również wielką wartość kulturową. Pomaga zrozumieć naszą kulturę, która ma korzenie chrześcijańskie. Daje narzędzia poznawcze dla zrozumienia literatury i sztuki. Podstawa programowa i programy nakazują konieczność korelacji lekcji religii z innymi przedmiotami szkolnymi, z językiem polskim, historią, filozofią, etyką, muzyką, plastyką, wiedzą o kulturze, wychowaniem do życia w rodzinie, geografiją, biologiją w zakresie edukacji zdrowotnej i ekologicznej.

6. Nauczanie religii w szkołach publicznych ma miejsce w 23 krajach Europy i jego obecność jest traktowana jako standard systemów edukacyjnych. W naszym kraju nauczanie religii katolickiej i innych wyznań w momencie wyboru przez ucznia staje się przedmiotem obowiązkowym. Podlega ono nie tylko wszystkim wymaganiom ze strony szkoły, ale przysługują mu również wszystkie prawa tak jak innym przedmiotom. Posiada dobrze przygotowaną podstawę programową, programy, podręczniki i pomoce dydaktyczne. Dlatego krzywdzący i dyskryminujący jest zamiar umieszczenia zajęć lekcji religii na pierwszej i ostatniej godzinie, wyłączenia oceny z religii ze średniej ocen i nieumieszczenia rocznej oceny z religii/etyki na świadectwie szkolnym.

7. Komisja Wychowania Katolickiego wyraża głęboką obawę o tysiące nauczycieli religii, którzy przy redukcji tygodniowego wymiaru zajęć o połowę mogą stracić pracę i utrzymanie. To wpłynie bardzo negatywnie na ich osobiste życie i losy ich rodzin. Są oni dobrze przygotowani do swojej pracy, posiadają odpowiednie wykształcenie zgodne ze standardami wyznaczonymi przez ministerstwo, a także doskonałą swoje kompetencje na drodze permanentnej formacji. Ich wiedza i doświadczenie są wielokrotnie weryfikowane chociażby podczas procedury awansu zawodowego. Koniecznie trzeba zauważyć wszystkie ich lęki i obawy.

8. Komisja Wychowania Katolickiego wspiera rodziców, którzy pragną, aby ich dzieci mogły mieć nauczanie lekcji religii w szkole, do której uczęszczają. Zarówno rodzice jak i uczniowie widzą dużą wartość formacyjną tych zajęć i organizacyjnie jest dla nich łatwiej, aby te zajęcia odbywały się w szkole.

9. Wyrażamy wielką wdzięczność wszystkim osobom zaangażowanym w dzieło lekcji religii w szkole. Dziękujemy władzom oświatowym i dyrekcjom szkoły za troskę, aby nauczanie religii odbywało się w szkole. Dziękujemy nauczycielom religii, którzy ucząc o Bogu, kształtują ważne i potrzebne postawy moralne. Dziękujemy rodzicom, którzy kierując się wiarą oraz posłuszni swemu sumieniu, posyłają własne dzieci na lekcje religii w szkole.

W imieniu Komisji Wychowania Katolickiego KEP

+ *Wojciech Osial*
Przewodniczący

Warszawa, dnia 13 lutego 2024 r.

**Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski
ds. Misji, na II Niedzielę Wielkiego Postu „Ad Gentes” – Dzień Modlitwy,
Postu i Solidarności z Misjonarzami (25.02.2024)**

Siostry i bracia, misjonarki i misjonarze oraz przyjaciele misji!

I. Od kilku lat, w II niedzielę Wielkiego Postu Kościoł w Polsce wraz z Dziełem Pomocy Misjom „Ad Gentes” zaprasza nas do modlitwy i materialnego wsparcia polskich misjonek i misjonarzy. Tegoroczny Dzień Modlitwy, Postu i Solidarności z misjonarzami przeżywamy pod hasłem: „W Kościele jesteśmy wspólnotą misyjną”. Raz jeszcze przywołujemy prawdę, bliską sercu Ojca Świętego Benedykta XVI, że kto wierzy nigdy nie jest sam. Zawsze wierzymy we wspólnocie Kościoła. Jako wspólnota uczniów Jezusa żyje on mandatem misyjnym – nakazem Chrystusa: „Idźcie i głoscie”. Jego zadaniem jest dzielenie się Ewangelią z ludźmi na całym świecie.

W tym roku dziękujemy Bogu za misjonarki i misjonarzy pochodzących z Polski, którzy mimo wielu trudnych wyzwań ofiarnie posługują w 99 krajach misyjnych dając świadectwo wierności Chrystusowi i Jego Kościołowi. Prośmy, nie tylko dzisiaj, aby w Kościele rodziły się oddane Bogu powołania misyjne. Niech nasze rodziny i parafie pomagają powołanym w odczytaniu ich misji i jej wypełnieniu. Ta modlitwa powinna być coraz gorętsza, zważywszy ogrom potrzeb misyjnych. Obecnie ok. 1 700 misjonek i misjonarzy z Polski pracuje w świecie, a potrzeby młodych Kościołów misyjnych są znacznie większe.

II. W Kościele jesteśmy misjonarzami nie w pojedynkę, ale jako wspólnota, a to oznacza, że spoczywa na nas wszystkich odpowiedzialność za dzieło misyjne. I chociaż nie wszyscy mamy możliwość wyjazdu na placówki misyjne w Afryce, Ameryce Łacińskiej, Azji i Oceanii, wszyscy możemy służyć misjom poprzez modlitwę, ofiarowanie cierpień i niedostatków życiowych w intencji misji, a także żywe zaangażowanie w zdobywanie środków finansowych i materialnych na misję. Korzystając z okazji pragnę serdecznie podziękować wszystkim duchownym i wiernym świeckim Kościoła w Polsce – naszej wspólnoty misyjnej – za życzliwe i stałe zatroskanie o misję i pomoc. Bez niego misjonarze nie byłoby w stanie wypełniać swych zadań i służyć ubogim.

Dziękuję wszystkim: duszpasterzom oraz ich współpracownikom, którzy angażują się w pomoc misjom i w innych rozpalają zapał misyjny. Zachęcam Was do ożywienia zainteresowania misjami. Dziękuję katechetom, dzieciom i młodzieży, zwłaszcza aktywnie działającym w grupach misyjnych. Jestem wdzięczny dorosłym, chorym, seniorom, niepełnosprawnym i wszystkim, którzy stają u boku misjonek i misjonarzy z różnorodnymi darami, nie tylko dzisiaj, ale ciągu całego roku.

Niech czas Wielkiego Postu skłoni nas do hojnej jałmużny na rzecz misji. Zachęcam, by środowiska misyjne w Polsce podejmowały w tym czasie łaski nowe i pozytywne inicjatywy duszpasterskie.

III. W tym roku pragnę zwrócić uwagę na jeszcze jedną, bardzo ważną prawdę, że misje nas ubogacają duchowo i są źródłem Bożego błogosławieństwa dla nas. Nie tylko rodzą w nas radość z tego, że jesteśmy użyteczni i możemy pomagać innym; że współpracując z misjonarzami uczestniczymy w dziele zbawienia świata. Ci, którym pomagamy na misjach odwdzięczają się modlitwą i wypraszają nam potrzebne łaski. Modlą się również za zmarłych darczyńców misji, błagając Pana Boga o ich wieczne zbawienie.

Przed nami – jako wspólnotą misyjną – ogromne pole możliwości działania. Obyśmy tylko pragnęli być przydatni, a znajdziemy swe miejsce w misyjnym dziele Kościoła i we wspólnocie, która ze swej natury jest misyjna.

Niech Chrystus, posłany przez Ojca z Dobrą Nowiną, wszystkim zaangażowanym w dzieło misyjne błogosławi i utwierdza w dobrych uczynkach.

Bp Jan Piotrowski

Przewodniczący Komisji Episkopatu Polski ds. Misji

Warszawa 25 II 2024 r.

Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych przed wyborami samorządowymi w Polsce (22.03.2024)

Rada ds. Społecznych Konferencji Episkopatu Polski podczas marcowego posiedzenia podjęła problemy, które z całą ostrością ujawniły się po ostatnich wyborach parlamentarnych w Polsce.

W tym kontekście, w trudnym momencie dziejowym i w czasie trwającej „Nowenny w intencji Ojczyzny, zgody narodowej i poszanowania życia ludzkiego”, Rada zaapelowała o dalsze modlitwy w intencji Ojczyzny oraz o odpowiedzialne podejście do wyborów samorządowych.

Rada ds. Społecznych przypomina zasady, którymi powinien kierować się człowiek wierzący i odsyła do treści „Vademecum wyborczego katolika”, które mogą być pomocne przy podejmowaniu decyzji wyborczych. Są bowiem takie zasady, które stanowią fundament godziwego życia społecznego.

VADEMECUM WYBORCZE KATOLIKA

1. Uczestnictwo w wyborach

Zaangażowanie i udział w wyborach stanowią dostępny dla każdego obywatela sposób realizacji „prawa i obowiązku” uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym. Udział w wyborach jest obowiązkiem sumienia katolika. Jest to bowiem dowód podstawowego zaangażowania się „na rzecz dobra wspólnego, czyli dobra wszystkich i każdego” [1].

2. Znaczenie dobra wspólnego

Dobro wspólne stanowi sumę wartości, dzięki którym człowiek, rodzina i społeczność mogą pełniej i łatwiej osiągnąć własną doskonałość [2]. Realizacja tak rozumianego dobra wspólnego może być zapewniona jedynie wtedy, gdy polityka oparta jest o „poprawną koncepcję osoby ludzkiej” [3]. Obowiązek wyborczy wymaga zatem odpowiedzialnych decyzji w oparciu o zasady ładu moralnego.

3. Wartości nienegocjowalne

W tych sprawach, które dotyczą istoty porządku moralnego, prawy rozum nie pozwala na kompromisy [4]. W konsekwencji katolicy:

a) opowiadają się bezwarunkowo po stronie prawa do życia od poczęcia do naturalnego kresu, które to prawo „stanowi fundament współżycia między ludźmi oraz istnienia wspólnoty politycznej” [5];

b) z równą determinacją zabiegają o ochronę praw rodziny, opartej na monogamicznym małżeństwie osób przeciwnej płci. Uważają zatem za niedopuszczalne zrównanie z rodziną innych form współżycia [6];

c) stoją na straży zagwarantowania prymatu rodziców w wychowaniu swoich dzieci [7];

d) bronią wolności sumienia i wolności religijnej, stanowiącej „serce praw człowieka” [8];

e) sprzeciwiają się budowaniu świata „tak, jakby Boga nie było” [9];

f) są zaangażowani na rzecz wewnętrznego i zewnętrznego pokoju, będącego podstawowym warunkiem realizacji dobra wspólnego;

g) troszczą się o etyczny kształt procesów gospodarczych, sprzeciwiając się „ekonomii, która zabija” [10].

Kwestie te stanowią zbiór zasad, które powinny być uwzględnione podczas podejmowania decyzji wyborczych. „Właściwie ukształtowane sumienie chrześcijańskie nie pozwala nikomu przyczynić się przez oddanie głosu do realizacji programu politycznego lub konkretnej ustawy, które podważają podstawowe zasady wiary i moralności” [11].

4. Uznanie demokratycznych wyborów

O ile obowiązkiem katolika jest udział w głosowaniu i oddanie głosu zgodnie z własnym sumieniem, o tyle w sytuacji, gdy społeczeństwo już dokonało demokratycznego wyboru – nawet jeśli jest on sprzeczny z preferencjami głosującego – należy uszanować jego wynik. W sytuacji, gdyby „sprawujący władzę ustanawiali niesprawiedliwe prawa lub podejmowali działania sprzeczne z porządkiem moralnym, to rozporządzenia te nie obowiązują w sumieniu” [12]. Sprzeciw katolika względem tak stanowionego prawa wynika jedynie z posłuszeństwa Bogu, a nie z racji politycznych.

5. Modlitwa za Ojczyznę

Mając na uwadze rangę demokratycznych wyborów w budowaniu dobra wspólnego w oparciu o przypominane zasady, prosimy wszystkich o podjęcie modlitwy w intencjach naszej Ojczyzny.

bp Marian Florczyk

Przewodniczący Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych

Warszawa, dnia 22 marca 2024 r.

[1] Jan Paweł II, Adhortacja *Christifideles laici*, nr 42; Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, nr 38.

[2] Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes*, nr 75.

[3] Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, nr 46.

[4] Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*, nr 4.

[5] Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, nn. 2, 28.

[6] Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*, nr 4.

[7] Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*, nr 4.

[8] Jan Paweł II, *Orędzie na XXXII Światowy Dzień Pokoju*, 1999, nr 5.

[9] Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, nr 9.

[10] Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, nr 58.

[11] Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*, nr 4.

[12] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1903.

**Słowo bp. Wiesława Szlachetki, Przewodniczącego
Komisji Charytatywnej Konferencji Episkopatu Polski
na Niedzielę Miłosierdzia (7.04.2024)**

„...każdy miłujący Tego, który dał życie, miłuje również tego, kto życie od Niego otrzymał” (1 J 5, 1)

Siostry i Bracia w Chrystusie!

Dzisiaj, w Niedzielę Miłosierdzia Bożego, Caritas będąca duszpasterską instytucją charytatywną Kościoła katolickiego obchodzi swoje patronalne święto. W to dzisiejsze święto rozpoczynamy też kolejny Tydzień Miłosierdzia. Najważniejszym celem każdego takiego tygodnia jest szeroko pojęta promocja i kształtowanie wyobraźni miłosierdzia. W tym roku będzie przyświecać nam hasło: „...każdy miłujący Tego, który dał życie, miłuje również tego, kto życie od Niego otrzymał” (1 J 5, 1). To hasło stanowią słowa św. Jana Apostoła z dzisiejszej drugiej lekcji. W tych słowach nietrudno rozpoznać przykazanie miłości Boga i bliźniego, ze szczególnym uwzględnieniem daru życia. Bóg przedstawiony jest tu jako źródło i dawca życia, zaś człowiek jako ten, który to życie od Niego otrzymał. Hasło tegorocznego Tygodnia Miłosierdzia łączy się też z przypadającą w tym czasie Uroczystością Zwiastowania Pańskiego, która obchodzona jest jako Dzień Świętości Życia.

Życie każdego człowieka jest darem Bożej miłości. O ten dar Bóg w szczególny sposób zatroszczył się, gdy „Syna swego dał, aby każdy kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16). Dar życia wiecznego, będący owocem zbawczego dzieła wykonanego dla nas, ukazuje Jezus po swoim zmartwychwstaniu, gdy przychodzi do Wieczernika mimo drzwi zamkniętych, przynosząc radość i pokój. W tym wydarzeniu, o którym opowiada dzisiejsza Ewangelia, w jakiejś mierze odsłania się nasza chwalebna przyszłość, którą jest życie wieczne, życie w obfitości. Za tym właśnie życiem, które przynosi zmartwychwstały Pan, tęskni serce każdego człowieka, bo każde serce pragnie być szczęśliwe. Zmartwychwstanie Chrystusa potwierdza obietnicę naszego przyszłego zmartwychwstania, które wypełni też najgłębsze pragnienie naszego serca.

Bóg, będąc dawcą życia doczesnego i wiecznego, zasługuje na naszą miłość. Ale jednocześnie zaznacza, że pragnie takiej miłości, która wyraża się przez miłość bliźniego: „...każdy miłujący Tego, który dał życie, miłuje również tego, kto życie od Niego otrzymał” (1 J 5, 1). Innymi słowy, nie można miłować Boga, nie miłując swego bliźniego. A miłujemy Boga i bliźniego wtedy, gdy zachowujemy Boże przykazania, jak zaznacza w swoim liście św. Jan Apostoł (1 J 5, 2n). A gdy nasz bliźni potrzebuje pomocy i my tę pomoc mu okazujemy, to wtedy miłość staje się miłosierdziem.

W służbie miłosierdzia właśnie podejmowane są wszystkie dzieła Caritas, której celem jest niesienie pomocy tym, którzy jej potrzebują. Ta pomoc organizowana w sposób charyzmatyczny i systemowy obejmuje najważniejsze życiowe potrzeby, zarówno w zakresie materialnym jak i duchowym. Caritas to ogromna instytucja charytatywna Kościoła katolickiego. W wymiarze naszego kraju w jej skład wchodzi: Caritas Polska, diecezjalne Caritas, parafialne zespoły Caritas oraz szkolne i akademickie koła Caritas.

Wyzwania, jakie stoją obecnie przed Caritas, to rosnące potrzeby pomocowe w kraju i kryzysy humanitarno-rozwojowe na świecie. Jednym z ważniejszych tu obszarów jest pomoc Ukrainie, która prowadzona jest nie tylko na miejscu, gdzie zniszczenia wojenne odzierają ludzi z dostępu do podstawowych dóbr materialnych, ale też w Polsce, gdzie nadal udzielana jest pomoc uchodźcom i migrantom w 28 centrach przy Caritas diecezjalnych.

Ponadto Caritas Polska prowadzi systematyczną, i to w znaczącym zakresie, pomoc medyczną dla mieszkańców Jemenu, gdzie od dziesięciu lat trwa wojna domowa. Pomoc humanitarna i rozwojowa prowadzona jest także na Bliskim Wschodzie, szczególnie w Ziemi Świętej, w Syrii, Libanie czy Strefie Gazy. Tam, wiodący i flagowy dla Caritas program „Rodzina Rodzinie” pozwala nieść wsparcie finansowe rodzinom wielodzietnym, ubogim, bezpośrednio narażonym na skutki wojny, ale także pomaga wspierać rozwój mikroprzedsiębiorstw, które pozwalają na samodzielne utrzymanie się rodzin. Caritas pomaga też w Ameryce Łacińskiej, w tym szczególnie w Wenezueli

i Kolumbii, w kilku krajach Afryki Subsaharyjskiej, Nepalu czy Afganistanie. Łącznie na całym świecie Caritas Polska prowadzi działania pomocowe w ponad 35 krajach.

Podobnych wyzwań nie brakuje również w Polsce. Potrzebujących pomocy jest wielu. Wśród nich są seniorzy, którzy dzięki Caritas i współdziałających z nią różnych instytucji, otrzymują wsparcie m.in. w postaci kart „Na codzienne zakupy”. Towarzyszą im też wolontariusze w codziennych trudnościach i różnego rodzaju niedomaganiach związanych z wiekiem. Równie ważną grupą społeczną są dzieci i młodzież. Od lat Caritas organizuje dla nich wakacyjne wyjazdy, a w ramach programu „Tornister Pełen Uśmiechu” otrzymują wyprawki szkolne. Szczególną rolę spełnia tutaj też „Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom”, koordynowane przez parafialne zespoły Caritas. Caritas zajmuje się też wsparciem osób w kryzysie bezdomności, dla których prowadzone są w całej Polsce schroniska, noclegownie, łaźnie czy jadłodajnie. Natomiast w ramach programu „Uratuj Cię” – Caritas organizuje pomoc dla osób wymagających pilnego leczenia. Trzeba tu jeszcze wspomnieć prowadzone przez Caritas Domy Pomocy Społecznej, hospicja stacjonarne i domowe, Domy Samotnej Matki, świetlice socjoterapeutyczne, różnego rodzaju specjalistyczne poradnie, punkty wydawania żywności i wiele innych dzieł, które służą życiu.

Wszystkie dzieła miłosierdzia prowadzone przez Caritas są możliwe dzięki ogromnej życzliwości i ofiarności ludzi wierzących, których ożywia „jeden duch i jedno serce” (Dz 4, 32). Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje niemal stutysięczna społeczność wolontariuszy, którzy całym sercem, z ogromnym zaangażowaniem oddani są niesieniu pomocy potrzebującym. Bogu niech będą dzięki za wszystkich, którzy na co dzień praktykują miłość bliźniego i nie lękają się czynić miłosierdzia, nawet wtedy, gdy łączy się to z wielką ofiarą.

Dzisiaj, w patronalne święto Caritas, tradycyjnie prowadzona jest w całej Polsce zbiórka na cele charytatywne. W imieniu obdarowanych dziękuję za ogromną życzliwość, za każdy gest miłosierdzia, który – zgodnie z obietnicą naszego Pana – jest skarbem gromadzonym w niebie (zob. Łk 12, 33). Ostatni dzień Tygodnia Miłosierdzia (tj. sobota 13 kwietnia) tradycyjnie nazywany jest „Dniem Dobra”, aby w ten sposób bardziej dostrzec, że dobro jest w nas, że dobra jest więcej, że każdy dzień roku zasługuje na to, aby dzielić się dobrem z naszymi bliźnimi. Jakże ważne są tu słowa papieża Franciszka: „Umacniajmy to, co jest dobre i oddawajmy się służbie dobru” (*Fratelli tutti*, nr 77).

Niech perspektywa życia wiecznego, którą otworzył dla nas zmartwychwstały Pan, inspiruje nas do miłości bliźniego, a także do czynów miłosierdzia, bo ubogich zawsze mamy u siebie (J 12, 8)!

bp Wiesław Szlachetka

Przewodniczący Komisji Charytatywnej Konferencji Episkopatu Polski

Komunikat po obradach Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski (10.04.2024)

9 kwietnia 2024 roku odbyło się posiedzenie Komisji Wychowania Katolickiego KEP. Głównym motywem spotkania było wyrażenie opinii oraz wypracowanie stanowiska wobec spraw bieżących związanych z nauczaniem religii oraz troską o wychowanie dzieci i młodzieży.

Komisja pragnie przypomnieć, że lekcja religii obecna od ponad 30 lat w przestrzeni szkolnej daje wiele dobra. Wychowuje w wierze i wprowadza w świat wartości takich jak dobro, prawda, piękno. Uczy poczucia sprawiedliwości i wrażliwości na potrzeby człowieka. Pomaga także młodym ludziom odkryć i zrozumieć sens własnego życia wobec różnorodnych wyzwań cywilizacyjnych i kulturowych. Bazując zatem na zasadzie komplementarnego i integralnego wychowania człowieka należy dołożyć wszelkich starań, aby programując proces edukacyjny nie zabrakło przestrzeni do wychowania religijnego i etycznego.

Stosownie do apelu Konferencji Episkopatu Polski z ostatniego posiedzenia w Warszawie w marcu br. Komisja ufa, że wszystkie sprawy dotyczące planowanych zmian w zakresie lekcji religii będą tematami merytorycznego dialogu między Rządem RP i Kościołem w duchu zaufania i troski.

Członkowie i konsultorzy Komisji wyrażają jednak sprzeciw wobec rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, likwidującego wliczanie do średniej ocen noty z religii/etyki. Uważają decyzję Ministerstwa za krzywdzącą uczniów uczęszczających na religię. Przypominają, że w trakcie konsultacji były wysyłane liczne petycje z całej Polski, niektóre zawierające kilkanaście tysięcy podpisów. Głos wielu tysięcy nauczycieli, wychowawców i rodziców nie został uwzględniony.

Komisja wyraża także sprzeciw wobec zapowiadanych działań legislacyjnych Ministra Edukacji odnośnie do zmiany rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

Komisja z nadzieją postrzega starania powstałego Stowarzyszenia Katechetów Świeckich. Jednocześnie wyraża chęć dalszej współpracy i dialogu celem wypracowania Statutu Stowarzyszenia pozwalającego na unormowanie Stowarzyszenia na płaszczyźnie prawa kościelnego.

Komisja apeluje do rodziców, wychowawców, nauczycieli oraz duchownych o wzajemne zrozumienie i odpowiedzialną troskę o religijne wychowanie dzieci i młodzieży. Komisja zapewnia, że stoi po stronie nauczycieli religii martwiących się o własną pracę oraz po stronie rodziców i samych uczniów, którzy pragną, aby nauczanie lekcji religii odbywało się w szkole.

Warszawa, 10 kwietnia 2024

ks. Tomasz Kopiczko

Sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Komunikat Zespołu roboczego Konferencji Episkopatu Polski ds. kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii po spotkaniu z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej (15.05.2024)

W dniu 15 maja 2024 roku Zespół roboczy Konferencji Episkopatu Polski ds. kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii spotkał się z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej. W spotkaniu, w którym wzięli także udział eksperci, stronie państwowej przewodniczyła Katarzyna Lubnauer, sekretarz stanu w MEN, stronie kościelnej bp Wojciech Osiał, przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP. Strona kościelna przedstawiła wątpliwości odnoszące się do projektu zmian w Rozporządzeniu o nauczaniu religii, zwłaszcza możliwości łączenia oddziałów przedszkolnych lub klas przy maksymalnej dużej liczbie uczniów 30 lub 25, a także przyjęcia zasady łączenia klas w ramach etapów edukacyjnych, programowo różnych, niekoniecznie sąsiadujących (np. klasa IV i VIII szkoły podstawowej). Zwrócono uwagę, że takie rozwiązania utrudnią realizację prawa do dostępu do lekcji religii dla uczniów, których rodzice (lub oni sami) tego sobie życzą. Strona kościelna wysunęła postulat zmniejszenia liczby uczniów w klasach łączonych oraz łączenia klas równoległych. Wskazano, że w uzasadnieniu zmian nie został wzięty pod uwagę dotkliwy społecznie skutek w postaci zwolnień z pracy wielu nauczycieli religii. Zwrócono uwagę, że w mechanizmie łączenia klas, podobnie jak w przekształcaniu wychowania do życia w rodzinie w edukację zdrowotną nie może zabraknąć głosu rodziców, na których przede wszystkim spoczywa odpowiedzialność za wychowanie ich dzieci.

Strona kościelna zaapelowała o przestrzeganie właściwego trybu procedowania zmian w Rozporządzeniu, który domaga się porozumienia strony państwowej z władzami Kościoła i związków wyznaniowych, co wynika z ustawy o systemie oświaty, ale także z zapisów Konstytucji oraz Konkordatu. Strona kościelna postulowała o zasięgnięcie zdania innych Kościołów i związków wyznaniowych, oraz wydłużenie czasu na przygotowanie uzgodnionych zmian, które – aby nie spowodowały chaosu – winny wejść w życie najwcześniej od 1 września 2025 roku.

ks. Tomasz Kopiczko

Sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego KEP

**Komunikat z posiedzenia Komisji Wychowania Katolickiego
Konferencji Episkopatu Polski (17.05.2024)**

Dnia 17 maja 2024 roku odbyło się spotkanie Członków i Konsultorów Komisji Wychowania Katolickiego KEP. Pod przewodnictwem księdza biskupa Wojciecha Osiala zostały podjęte bieżące kwestie związane z wprowadzanymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmianami w organizacji lekcji religii. Komisja Wychowania Katolickiego wciąż przypomina, że wszelkie zmiany winny dokonywać się zawsze zgodnie z obowiązującym prawem, na drodze wzajemnego dialogu i w porozumieniu z wszystkimi Kościołami i związkami wyznaniowymi.

Komisja Wychowania Katolickiego odniosła się do podjętych rozmów Zespołu roboczego ds. kontaktów z Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie lekcji religii w szkole z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej. Wyraża mocny sprzeciw wobec proponowanych przez MEN rozwiązań polegających na łączeniu uczniów pomiędzy różnymi klasami w grupy do 25 osób (klasy 1-3) i 30 osób (klasy 4-8). Oświadczono, że jest to wbrew wszelkim zasadom pedagogicznym, psychologicznym i dydaktycznym. Takie zmiany pozbawiają także możliwości prowadzenia zajęć na wymaganym poziomie jakości kształcenia. Pośpieszne wprowadzanie zmian od najbliższego roku szkolnego stanowi również zagrożenie dla nauczycieli religii, pozostających w niepewności co do wymiaru ich zatrudnienia.

Członkowie i Konsultorzy Komisji podkreślili, że dla zachowania właściwego porządku prawnego w procedowaniu tychże zmian, potrzebne jest wypracowanie porozumienia strony rządowej z władzami Kościoła i związków wyznaniowych. Wynika to z zapisów w Ustawie o systemie oświaty, Konstytucji oraz Konkordatu. Komisja Wychowania Katolickiego wyraża przekonanie, że jedynie na drodze dialogu i współpracy można właściwie troszczyć się i rozwijać młodych pokoleń Polek i Polaków.

Komisja Wychowania Katolickiego apeluje do wszystkich wierzących, aby podejmować działania ukazujące wartość lekcji religii w szkole i niesprawiedliwe jej traktowanie. Szczególnie prosi katolickich rodziców, aby zabierali głos w tej sprawie. Konstytucja RP (art. 48) gwarantuje rodzicom prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Komisja apeluje też do mediów katolickich, ruchów i wspólnot religijnych, aby podejmowali podobne działania. Powinna połączyć nas wspólna troska o wychowanie religijne, moralne i społeczne dzieci oraz młodzieży.

ks. Tomasz Kopiczko

Sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego KEP

17 maja 2024 r.

Wroga separacja szkodzi dobru człowieka**Stanowisko Rady KEP ds. Społecznych wobec relacji Kościół – Państwo (21.05.2024)**

Kościół i Państwo to społeczności potrzebne do pełnego rozwoju każdego człowieka. Zadaniem Państwa jest tworzenie odpowiednich warunków doczesnego bytowania osoby ludzkiej. Z kolei zadaniem Kościoła jest troska o wymiar duchowy, a przede wszystkim o zbawienie człowieka. Kościół i Państwo zatem, niezależne i autonomiczne – każde w swojej dziedzinie, są zobowiązane do współpracy dla dobra wspólnego – stwierdzili członkowie Rady Episkopatu Polski ds. Społecznych podczas posiedzenia, które odbyło się 21 maja br. w Warszawie i któremu przewodniczył ks. biskup Marian Florczyk.

Podczas spotkania pracowano nad dokumentem pt. „Katechizm społeczny” podejmującym zagadnienie współpracy Kościoła i Państwa. W kontekście ostatnich wydarzeń, stwierdzono, że w obecnej rzeczywistości polityczno-społecznej zamiast separacji skoordynowanej, typowej dla państwa świeckiego, promowany jest wzorzec separacji wrogiej, właściwej dla ideologii laicyzmu. Zdaniem ks. biskupa Mariana Florczyka, przewodniczącego Rady ds. Społecznych oraz członków tego gremium,

separacja skoordynowana to wzajemna autonomiczna współpraca Kościoła i Państwa, zapewniająca realizację dobra wspólnego opartego o transcendentną godność człowieka i naturalne prawo moralne. W tym modelu Państwo jest bezstronne wyznaniowo a w konsekwencji otwarte na współpracę z Kościołami i wspólnotami religijnymi. Separacja wroga, polega na usuwaniu i ostatecznym zwalczaniu symboli religijnych i przejawów kultu religijnego, eliminowaniu społecznej roli Kościoła oraz wszelkich przejawów prywatnego i publicznego życia religijnego. Tak definiowana logika laicyzmu nie przestrzega obiektywnych ograniczeń polityki, uzurpując sobie prawo do rozstrzygnięcia o dobru i złu oraz o prawach człowieka, w tym prawu do życia i wolności religijnej.

Członkowie Rady poinformowali, że będą kontynuowali prace nad dokumentem stanowiącym „Katechizm społeczny”, definiujący i omawiający współpracę Kościoła i Państwa.

Bp Marian Florczyk

Przewodniczący Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych
oraz członkowie Rady

**Dokument Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski:
„O właściwym rozumieniu chrześcijańskiej religijności” (1.06.2024)**

WPROWADZENIE

„Człowiek ze swej natury i powołania jest istotą religijną” (KKK 44). Stworzony jako zdolny do przyjęcia Boga (*capax Dei*), wezwany jest tym samym przez zamysł swojego Stwórcy, „aby Go szukał, a dzięki temu znalazł życie i szczęście” (KKK 30). Zdolność do przyjęcia i poszukiwania Boga – właściwa człowiekowi jako rozumnemu i wolnemu stworzeniu – wyrażała się w dziejach ludzkości w rozmaity sposób (por. KKK 28). Religijność rozumiana jako wyraz właściwego naturze ludzkiej poszukiwania Boga jest więc darem Stwórcy i jako taka jest dobra.

Poszukiwanie Boga, realizujące się w różnorodnych wierzeniach i aktach religijnych, zostało jednak na skutek grzechu pierworodnego naznaczone licznymi błędami. Przyrodzony rozum nakazuje, aby człowiek oddawał cześć Bogu, nie określa jednak dokładnie, jakie czynności najlepiej służą temu celowi. Zdarzało się więc niejednokrotnie, że człowiek – pozbawiony pouczenia przez prawo Boże albo ludzkie [1] – źle realizował pragnienie poszukiwania Boga i oddawania Mu czci.

Wypaczenia i błędne sposoby realizacji religijności nie występowały jedynie w kulturach pogańskich. Pokusa uczynienia złotego cielca, któremu można będzie oddawać cześć wedle ludzkiego pomysłu i na ludzki sposób, nie ominęła również narodu wybranego (por. Wj 32). Skoncentrowanie się jedynie na ofiarach świątynnych, przy jednoczesnym zaniedbywaniu pokuty i dzieł miłosierdzia, piętnowane było zarówno przez proroków (por. Oz 6,6), jak i samego Chrystusa (por. Mt 9,13). Choć kult ofiarniczy nakazany został w Prawie Mojżeszowym, to jednak koncentracja wyłącznie na tym aspekcie religijności – przy jednoczesnym zaniedbywaniu innych jej wymiarów – była wypaczeniem sposobu, w jaki Jedyny Bóg chciał być czczony.

Wypaczenia religijności nie omijały także samych chrześcijan. Obecne przez wieki w różnych formach i powodowane przez różne czynniki, są one dostrzegane także dzisiaj, również w Kościele w Polsce, i stanowią poważne wyzwanie dla religii chrześcijańskiej. Z tego powodu chcemy przypomnieć w niniejszym dokumencie fundamentalne zasady prawdziwej religijności chrześcijańskiej oraz wskazać na niebezpieczeństwo jej wypaczenia właściwe współczesnym czasom. Dokument ten ma być pomocą, zwłaszcza dla duszpasterzy oraz świeckich liderów wspólnot katolickich, w rozeznawaniu kierunku, w którym podążają prowadzone przez nich grupy wiernych. Ma również pomóc w praktykowaniu właściwych form religijności chrześcijańskiej oraz w wyraźnym odróżnianiu ich od tendencji niezgodnych z chrześcijańską tradycją wiary i praktyką modlitewną.

1. PRAWDZIWA RELIGIJNOŚĆ

W pierwszej części dokumentu zostaną przedstawione istota i wynikająca z niej praktyka chrześcijańskiej cnoty religijności. W sposób szczególny zamierzamy wskazać na nadprzyrodzone źródło religijności, na jej powiązanie z teologalnymi cnotami wiary, nadziei i miłości. Wreszcie chcemy zwrócić uwagę na znaczenie aktów zewnętrznych, przez które cnota religijności wyraża się i kształtuje. Tak pojęta pierwsza część dokumentu ma być podstawą dla części drugiej, przedstawiającej wypaczenia, którym chrześcijańska religijność może ulegać.

1.1. ŁASKA ŹRÓDŁEM RELIGIJNOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Religia chrześcijańska nie jest efektem ludzkich wysiłków poszukiwania Boga, lecz stanowi wyraz Bożej inicjatywy poszukiwania człowieka zagubionego przez grzech. Dlatego też zasadniczym źródłem religii chrześcijańskiej nie jest ludzka natura, choć otwarta na Boga, ale „miłość Boża rozlana (...) w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany” (Rz 5,5) i w którym „możemy wołać Abba, Ojczy!” (Rz 8,15).

Dlatego właśnie to „teologalne cnoty wiary nadziei i miłości kształtują i ożywiają cnoty moralne. Tak więc miłość skłania nas do sprawiedliwego oddawania Bogu tego, do czego jesteśmy zobowiązani jako stworzenia. *Cnota religijności* uzdalnia nas do takiej postawy” (KKK 2095). Choć odpowiada ona w życiu chrześcijan otwartości na Stwórcę wpisanej przez Niego w naturę ludzką i wyrażającej się w aktach religijności naturalnej, to jednak swoje zasadnicze źródło ma ona nie w tejże otwartości i naturalnej religijności, ale we wlanym przez Boga cnotach wiary, nadziei i – nade wszystko – nadprzyrodzonej miłości *caritas*.

Podstawowymi aktami religijności rozumianej jako moralna i nadprzyrodzona cnota chrześcijańska są wewnętrzne akty wiary, nadziei i miłości [2]. Z nich to dopiero wypływać mogą pozostałe akty religijności, realizujące się zarówno w wymiarze zewnętrznym, jak i wewnętrznym, takie jak: adoracja (por. KKK 2096-2097), modlitwa (por. KKK 2098), ofiara (por. KKK 2099-2100), przyrzeczenia i śluby (por. KKK 2101-2103), społeczne formy wypełniania obowiązku religijnego (por. KKK 2104-2105). Religijność jako moralna cnota chrześcijańska wspierana jest również specjalnym darem Ducha Świętego, którym jest dar bojaźni Bożej [3]. Zewnętrzne akty religijności realizowane w oderwaniu od jej wewnętrznych zasad, którymi są dary łaski, zasługują na surowe napomnienie ze strony Chrystusa:

„Obłudnicy, dobrze powiedział o was prorok Izajasz: «Ten lud czi Mnie wargami, lecz sercem swym daleko jest ode Mnie. Ale czi Mnie na próżno, ucząc zasad podanych przez ludzi»” (Mt 15,7-9).

1.2. RELIGIJNOŚĆ I WIARA

Chrześcijańska cnota religijności zakorzeniona w teologalnej cnotcie wiary musi się cechować w swoich aktach uznaniem zasady porządku, czyli hierarchii prawd wiary [4]. Fakt, że wszystkie prawdy wiary są ze sobą powiązane i wzajemnie się do siebie odnoszą (*nexus mysteriorum*), związany jest bowiem nierozzerwalnie z tym, iż niektóre spośród tych prawd mają znaczenie bardziej podstawowe. W chrześcijańskiej praktyce religijnej powyższa zasada musi się wyrażać we właściwym rozłożeniu akcentów przy podejmowaniu aktów religijnych.

Na przykład prawda o Bogu Stworzycielu czy Bożej Opatrzności, prowadzącej świat do wyznaczonego mu przez Stwórcę celu, nie może być w chrześcijańskiej praktyce religijnej podporządkowana prawdzie o realnym oddziaływaniu czystych duchów – aniołów czy demonów – na człowieka i całe stworzenie. Druga z tych prawd jest bowiem podporządkowana pierwszej i jedynie jako taka może być – bez wypaczenia czy błędu – wyznawana i celebrowana w aktach religijnych [5]. Jeśli zaś staje się ona prawdą dominującą, łatwo może doprowadzić do religijności zabobonnej. W religijności prawdziwie chrześcijańskiej zawsze powinna być dostrzegana dominanta dwóch

najbardziej podstawowych prawd chrześcijańskiej wiary: tajemnicy Trójjedynego Boga (por. KKK 234) oraz tajemnicy Wcielenia Syna Bożego i tajemnicy Jego zbawczego dzieła (por. KKK 158).

1.3. RELIGIJNOŚĆ I NADZIEJA

Religijność budowana na nadprzyrodzonej cnocie nadziei chroni zarówno przed rozpaczą, jak i zuchwałą ufnością. Rozpacz polega na braku ufności w Boże miłosierdzie (por. KKK 2091), zuchwała ufność zaś objawia się w przecenianiu własnych możliwości i liczeniu na otrzymanie Bożego przebaczenia bez podejmowania wysiłku nawrócenia (por. KKK 2092).

Chrześcijańska cnota religijności, zakorzeniona w teologalnej cnocie nadziei, powinna objawiać się wewnętrznymi i zewnętrznymi aktami, oddającymi sprawiedliwość zarówno temu, co doczesne, jak i temu, co wieczne. Dla chrześcijanina bowiem ani zbytnia koncentracja na tym, co terazniejsze i doczesne, ani porzucenie zdrowej troski o doczesność w imię wieczności nie mogą być wyrazami cnoty religijności. Cnota ta bowiem pozwala oddać sprawiedliwość doczesności w perspektywie tego, co wieczne. Rodzi więc akty religijności, które – wykonywane w doczesności i za pomocą doczesnych środków – wyraźnie podporządkowane są temu, co wieczne [6].

1.4. RELIGIJNOŚĆ I MIŁOŚĆ (CARITAS)

Chrześcijańska cnota religijności, która wypływa z teologalnej cnoty miłości nadprzyrodzonej (*caritas*), nie może ograniczać się wyłącznie do aktów kultu, lecz musi być oddawaniem Bogu czci również poprzez czynne miłosierdzie i pomoc okazywaną potrzebującym [7]. W aktach miłosierdzia wobec potrzebujących wyraża się bowiem również sprawiedliwość wobec Boga będąca podstawą chrześcijańskiej cnoty religijności: „Wówczas zapytają sprawiedliwi: «Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym i nakarmiliśmy Ciebie? Albo spragnionym i daliśmy Ci pić? Kiedy widzieliśmy Cię przybyszem i przyjęliśmy Ciebie, lub nagim i przyodzialiśmy Cię? Kiedy widzieliśmy Cię chorym lub w więzieniu i przyszliśmy do Ciebie?». A Król im odpowie: «Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili»” (Mt 25,37-40).

1.5. ZNACZENIE ZEWNĘTRZNYCH AKTÓW RELIGIJNOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Choć cnota religijności chrześcijańskiej ma swoje źródło w łasce Bożej, a jej podstawowe akty mają charakter wewnętrzny, to jednak wyraża się ona i kształtuje poprzez akty zewnętrzne. Akty te odgrywają w chrześcijańskiej cnocie religijności istotną rolę i nie powinny być pomijane ani lekceważone.

Po pierwsze, akty zewnętrzne są wyrazem, a tym samym oznaką prawdziwej i żywej religijności. Tak jak „wiara, która działa poprzez miłość” (Ga 5,6), „jeśli nie byłaby połączona z uczynkami, martwa jest sama w sobie” (Jk 2,17), tak też moralna cnota chrześcijańskiej religijności wyraża się i daje świadectwo swojej żywotności poprzez zewnętrzne akty kultu i miłosierdzia.

Po drugie, akty zewnętrzne wskazują, że chcemy służyć Bogu całym sobą: tym, co wewnętrzne (aktami rozumu i woli), i tym, co cielesne; chcemy ofiarować Bogu to wszystko, co znajduje się wokół nas [8].

Po trzecie, „za pomocą tego rodzaju aktów cielesnych samych siebie i innych pobudzamy do aktów umysłowych zwróconych do Boga” [9].

Po czwarte, zewnętrzne akty cnoty religijności, będące odpowiedzią na darmowe dary łaski nadprzyrodzonej, mają wymiar zasługujący.

Po piąte, w sprawowaniu sakramentów zewnętrzne akty cnoty religijności mają szczególny charakter. Dzięki bowiem sprawowaniu sakramentów udzielana jest łaska [10].

Słowem, zewnętrzne akty chrześcijańskiej cnoty religijności, które są jej wyrazem i skutkiem, jednocześnie wzmacniają ją i utwierdzają. A zatem to, co zewnętrzne, będąc odpowiedzią na to, co wewnętrzne, rozwija i kształtuje życie duchowe chrześcijanina. Dlatego właśnie moralna cno-

ta chrześcijańskiej religijności ze swej natury domaga się wyrazu w aktach zewnętrznych oraz wzmacniania i kształtowania poprzez takie właśnie działania.

2. BŁĘDNE ROZUMIENIE CHRZEŚCIJAŃSKIEJ RELIGIJNOŚCI

Przedstawione powyżej istota i wynikająca z niej praktyka chrześcijańskiej cnoty religijności ulec mogą – i niekiedy ulegają – pokusie wypaczenia w dwóch przeciwstawnych, choć równie niebezpiecznych kierunkach. Pierwszym z nich jest zsekularyzowanie chrześcijaństwa (zeświecczenie), drugim zaś – wypaczenie gorliwości. W obu przypadkach mamy do czynienia z pewnego rodzaju wybiórczością, polegającą na przedkładaniu własnych intuicji religijnych nad religijność wypływającą z integralnie pojętej wiary opartej na Objawieniu.

2.1. CHRZEŚCIJAŃSTWO ZSEKULARYZOWANE

Istotnym zagrożeniem dla cnoty chrześcijańskiej religijności, obecnym zwłaszcza we współczesnych czasach, jest pokusa jej sekularyzacji. Należy przez to rozumieć tendencję do rozdzielenia, a niekiedy wręcz przeciwstawiania wiary i religii chrześcijańskiej. Choć tendencja ta doszła do głosu szczególnie wyraźnie w połowie

XX wieku poza Kościołem katolickim, to jednak szybko stała się pokusą również dla katolików i trwa aż po dziś dzień. Sekularyzacja miała zarówno oczyścić chrześcijaństwo z wszelkich błędów typowych dla religijności naturalnej, takich jak chociażby idolatria czy zabobonność, jak i dostosować chrześcijańskie orędzie do współczesnego świata, który wydawał się środowiskiem coraz bardziej obcym klasycznym formom religijności, takim jak na przykład publiczny kult. Ściśle religijny wymiar chrześcijaństwa bywał postrzegany jako zagrożenie dla wiary, zarówno w jej wyjątkowości, jak i w sile oddziaływania. Religijność sytuowano po stronie natury, wiarę zaś po stronie łaski. A skoro przeciwstawiano łaskę naturze, wyciągnięto wniosek, że religijność przeciwstawia się wierze chrześcijańskiej i ją niszczy.

Postawa tego typu objawiała się następującymi tendencjami:

- przeciwstawianiem publicznego kultu pobożności indywidualnej;
- przeciwstawianiem osobistego rozeznawania w sumieniu prawu moralnemu lub doktrynie moralnej Kościoła, co skutkowało propagowaniem indywidualistycznej koncepcji sumienia;
- pomniejszaniem roli Tradycji i Urzędu Nauczycielskiego Kościoła na rzecz indywidualnej i osobistej interpretacji Pisma Świętego;
- eksponowaniem roli indywidualnego i wewnętrznego doświadczenia wiary kosztem wspólnotowej czy też eklesjalnej celebracji misterium chrześcijańskich w kulcie publicznym, czyli liturgii;
- lekceważeniem, a niekiedy wręcz odrzucaniem zasadności aktów i form religijnych w sferze społecznej i publicznej;
- negowaniem rozróżnienia pomiędzy kapłaństwem służebnym (czy też urzędowym) a kapłaństwem wspólnym i – co za tym idzie – zacieraniem różnic pomiędzy stanem duchownym a świeckim w Kościele;
- odrzucaniem rozumienia Eucharystii jako ofiary składanej Bogu przez kapłana działającego sakramentalnie *in persona Christi* w imieniu Ludu Bożego;
- pomniejszaniem wartości życia konsekrowanego, zwłaszcza w wymiarze kontemplacyjnym;
- burzeniem równowagi pomiędzy głoszonym słowem a celebrowanym sakramentem, co prowadziło niekiedy do pomniejszania roli sakramentów.

Warto jednak zwrócić uwagę, że w obecnym czasie chrześcijaństwo zsekularyzowane występuje również pod inną postacią, jako tendencja do spłaszczenia wiary, koncentrowania się przede wszystkim na tym, co horyzontalne, kosztem tego, co wertykalne [11]. W tym przypadku istotą nie jest dążenie do osiągnięcia – na drodze sakramentalnej i duchowej – jedności z Bogiem i świętości, ale czynna miłość bliźniego, działalność charytatywna itp. Ten rodzaj zsekularyzowanego chrześcijaństwa deprecjonuje rolę sakramentów, liturgii, modlitwy osobistej, a podkreśla konieczność

służby pewnym ogólnoludzkim, „humanistycznym” wartościom. W tym sensie rdzeniem zsekularyzowanego chrześcijaństwa byłaby tendencja do redukcji przesłania Chrystusa do tego, co ma znaczenie i jest ważne przede wszystkim w doczesności. W tej formie sekularyzmu Chrystus jawi się głównie jako nauczyciel ogólnoludzkich wartości, humanista, pouczający, jak budować świat prawdziwie ludzki. Takie zaś elementy misji Zbawiciela, jak: odkupienie, ustanowienie sakramentów, ustanowienie Kościoła zostają zepchnięte na dalszy plan lub zupełnie pominięte [12].

Efektami tendencji sekularystycznych, które pojawiły się najpierw w Kościołach i wspólnotach protestanckich, później zaś w Kościele katolickim, są wyraźna indywidualizacja czy wręcz prywatyzacja wiary chrześcijańskiej [13] oraz zgoda na wyprowadzenie chrześcijańskich form, symboli i zachowań z przestrzeni publicznej. Nawet jeśli chrześcijaństwu zostaje umożliwiony powrót do tej przestrzeni, to dokonuje się on raczej w zsekularyzowanej formie. Cena tego powrotu jest wysoka: jest nią daleko idąca reinterpretacja lub odrzucenie języka i pojęć właściwych wierze katolickiej. Chrześcijaństwo zsekularyzowane nie dochowuje wierności swojemu Boskiemu źródłu, staje się wyrazem dominujących opinii i postaw społecznych.

Należy zdecydowanie podkreślić, że tendencje sekularystyczne pozostają w istotnej sprzeczności z chrześcijaństwem jako religią objawioną przez Boga i wyrażającą się poprzez akty moralnej cnoty religijności wyrastającej nie z naturalnego odruchu człowieka, lecz z łaski Bożej, czyli teologicznych cnót wiary, nadziei i miłości [14]. Takie elementy chrześcijaństwa, jak: publiczne formy kultu, instytucja kapłaństwa, wymiar ofiarniczy Eucharystii czy zewnętrzne i obiektywne formy instytucjonalne są integralnymi elementami wiary, z której wypływają, którą wyrażają i której służą. Jeśli chrześcijaństwo jako religia objawiona ma zachować tożsamość, to elementy te nie mogą zostać ani usunięte, ani poddane sekularyzacji.

Nie mniej konsekwentnie należy wystrzegać się sprowadzania Kościoła katolickiego do roli jednej z wielu organizacji służących polepszaniu warunków życia ludzkiego. Choć Kościół przez wieki przyczyniał się (i przyczynia) do promocji świata prawdziwie ludzkiego, to jednak zasadniczym celem jego istnienia jest prowadzenie ludzi do zbawienia wiecznego przez sprawowanie sakramentów, głoszenie Ewangelii, wzywanie do nawrócenia i życia w łasce uświęcającej.

2.2. WYPACZONA GORLIWOŚĆ

O ile sekularyzm stanowi zanegowanie religijnego wymiaru chrześcijaństwa, o tyle wypaczona gorliwość odwołuje się do tego, co prawdziwie religijne. To, co prawdziwie religijne, zostaje tu jednak zdeformowane przez nadanie głównego znaczenia czemuś, co z natury ma charakter podporządkowany.

Wypaczenie zdrowej gorliwości religijnej bywa również związane z tendencją do odrzucania roli rozumu w akcie wiary, niezdrową ciekawością, koncentracją na tym, co niezwykle i rzadkie, oraz postrzeganiem wiary jako sfery nie tyle przewyższającej rozum, ile zupełnie irracjonalnej.

2.2.1. RELIGIJNOŚĆ ZABOBONNA

Zabobonem można nazwać wynaturzony przerost religijności (por. KKK 2110). Jest on „wypaczeniem postawy religijnej oraz praktyk, jakie ona nakłada. Może on także dotyczyć kultu, który oddajemy prawdziwemu Bogu, na przykład, gdy przypisuje się jakieś magiczne znaczenie pewnym praktykom, nawet uprawnionym lub koniecznym. Popaść w zabobon – oznacza wiązać skuteczność modlitw lub znaków sakramentalnych jedynie z ich wymiarem materialnym, z pominięciem dyspozycji wewnętrznych, jakich one wymagają” (KKK 2111).

Chrześcijanin ulega pokusie zabobonu, gdy upatruje źródła skuteczności modlitwy nie w dobroci i mocy Bożej oraz łasce uświęcającej, ale w jakiejś określonej formie albo liczbie praktyk modlitewnych. Pokusę tę da się niekiedy zauważyć również w lekceważeniu modlitwy liturgicznej jako modlitwy Ludu Bożego, a podkreślaniu znaczenia indywidualnych form modlitwy. Tymczasem wyrazami zdrowej religijności są zawsze ścisła i organiczna łączność pomiędzy modlitwą

indywidualną i liturgiczną oraz kształtowanie modlitwy osobistej w odniesieniu do wspólnotowej modlitwy Ludu Bożego i w łączności z nią. Należy pamiętać, że uczestnictwo w liturgii Kościoła czy publicznych i wspólnotowych aktach paraliturgicznych jest skutecznym oraz owocnym narzędziem przyjmowania łaski Bożej jedynie wówczas, gdy odpowiada mu właściwe usposobienie wewnętrzne, którego wyrazem jest stan łaski uświęcającej, a nie określone doświadczenia emocjonalne czy stany świadomości.

2.2.2. WYPACZONE ODNIESIENIE DO ŚWIĘTYCH

Rozumienie tajemnicy świętych obcowania winno koncentrować się na skuteczności łaski Bożej, która działa w ludziach niezależnie od uwarunkowań charakterologicznych, psychologicznych, środowiskowych czy historycznych. Właściwe rozumienie tajemnicy obcowania świętych może jednak ulec wypaczeniu poprzez zbyt skupienie na osobie świętego jako nie tyle wyprasającego łaski, których źródłem jest Bóg, ile wyjątkowo skutecznego i hojnego sprawcy tych łask.

Chrześcijański kult świętych może się wówczas niebezpiecznie zbliżyć do nastawienia właściwego raczej dla politeizmu mającego na celu zaskarwienie sobie życzliwości i pomocy takiego czy innego patrona za pomocą zewnętrznych praktyk modlitewnych. Wypaczeniu ulega wówczas również kult relikwii świętych, które zaczynają być traktowane jako swego rodzaju talizmany czy magiczne przedmioty same z siebie zapewniające zdrowie czy pomyślność w sprawach doczesnych [15]. Nabożeństwo do aniołów czy świętych musi zachowywać w sobie jednoznaczne ukierunkowanie na Boga jako jedyne sprawcę łask; na Chrystusa jako jedyne Pośrednika pomiędzy Bogiem a ludźmi; i na Ducha Świętego, który wlewa łaskę w ludzkie serca [16].

2.2.3. NIEZDROWA FASCYNACJA ŚWIATEM ZŁYCH DUCHÓW

Można dostrzec dużą koncentrację niektórych chrześcijan na świecie złych duchów oraz nadmierne zainteresowanie sposobami ich możliwego wpływu na resztę stworzenia. Przywiązywanie zbyt wielkiej wagi do działań złego ducha, niezdrowa fascynacja egzorcyzmami czy upatrywanie głównej bądź jedynej drogi wyjścia z doświadczanego lub czynionego zła w tak zwanej modlitwie o uwolnienie – przy jednoczesnym zaniedbywaniu regularnych praktyk sakramentalnych, ascetycznych i modlitewnych – są przykładami wypaczenia religijności chrześcijańskiej [17]. Choć bowiem jako chrześcijanie wierzymy i wyznajemy, że istnieje zło osobowe, które podejmuje działania na szkodę Bożego stworzenia, to jednocześnie wyraźnie podkreślamy, że moc i skuteczność tych działań są radykalnie nieproporcjonalne w stosunku do mocy Opatrzności i zbawczej łaski Boga [18].

Jeśli to szatan, a nie Bóg jedyny, Stwórca i Pan wszystkich bytów widzialnych i niewidzialnych, staje się dla wierzącego człowieka głównym przedmiotem zainteresowania czy wręcz fascynacji, jeśli to jego działaniom realnym bądź potencjalnym poświęca on więcej uwagi i czasu niż zbawczym działaniom Boga, to można zasadnie domniemywać, że religijność tego człowieka uległa wypaczeniu.

2.2.4. POKUSA MANICHEJSKA

Znakiem wypaczenia religijności może być przekonanie o tym, że stworzony świat jest zły ze swej natury, oraz o fatalistycznym oddziaływaniu dziedzictwa grzechu pierworodnego. W obu tych przypadkach, choć nie deklaratywnie, to jednak realnie, człowiek zastępuje wiarę w dobroć Boga Stwórcy, wszechmoc Bożą i zbawczą skuteczność dzieła Jezusa Chrystusa przekonaniem o dominacji zła w stworzeniu. Dostrzeganie powagi zła, właściwe dla religijności chrześcijańskiej, nie powinno i nie może przekształcać się w nadawanie mu większej wagi niż zbawczemu, skutecznemu działaniu Boga.

2.2.5. KATASTROFIZM

Choć całe stworzenie doświadcza skutków odwrócenia się od Boga części istot duchowych, a także skutków grzechu pierworodnego, to jednak stworzenie jako pochodzące od dobrego i wszechmocnego Stwórcy jest dobre. Katastroficzne wizje, w których świat stworzony postrzega się jako królestwo szatana podlegające stałej degradacji i zmierzające tym samym do nieuchronnego zniszczenia, są wypaczeniem prawdy religii chrześcijańskiej o powtórny przyjsciu Pana na końcu czasów. On przyjdzie nie tylko jako sprawiedliwy Sędzia, lecz także jako Stwórca, który poprzez swoje zbawcze działanie w historii odnowił całe stworzenie [19].

Grzech pierworodny, choć pozostawił rany w naturze ludzkiej dostrzegane nawet i po chrzcie świętym, to jednak dzięki zbawczej misji Syna Bożego został zgładzony i nie powinien być postrzegany na wzór fatum deterministycznego w swojej naturze, nieuchronnie prowadzącego człowieka ku złu i potępieniu. Również grzechy uczynkowe poszczególnych ludzi, których skutki mogą być odczuwane przez ich potomków, nie stanowią czynnika determinującego i wpływającego negatywnie na duchowy los kolejnych pokoleń [20].

2.2.6. ZBYT DUŻA KONCENTRACJA NA OBJAWIENIACH PRYWATNYCH

Inną formą wypaczenia gorliwości jest przesadna koncentracja na tak zwanych objawieniach prywatnych [21]. Objawienia prywatne, nawet jeśli zostały uznane przez Kościół i pozostają w zgodzie z jedynym Objawieniem Bożym, które ostatecznie dopełniło się w Jezusie Chrystusie, nie powinny w życiu religijnym chrześcijanina zastępować zgłębiania jedynego Bożego Objawienia poprzez lekturę Pisma Świętego i świadectw Tradycji Kościoła. Objawienia prywatne mogą bowiem przynieść pożytek wierzącym jedynie wówczas, gdy kierują ich uwagę ku jednemu Objawieniu zakończonemu ostatecznie w Chrystusie. Należy przypomnieć, że objawienia prywatne „nie należą (...) do depozytu wiary. Ich rolą nie jest «ulepszanie» czy «uzupełnianie» ostatecznego Objawienia Chrystusa, lecz pomoc w pełniejszym przeżywaniu go w jakiejś epoce historycznej. (...) Wiara chrześcijańska nie może przyjąć «objawień» zmierzających do przekroczenia czy poprawienia Objawienia, którego Chrystus jest wypełnieniem” (KKK 67).

2.2.7. NADMIERNE SKUPIENIE UWAGI NA CUDACH

Niebezpieczeństwem w życiu religijnym chrześcijan jest również zbyt duże skupienie uwagi na wydarzeniach cudownych lub opieranie aktu wiary głównie (bądź nawet jedynie) na nich. Choć wiara w możliwość nadzwyczajnej interwencji Boga Stwórcy w porządek stworzenia stanowi ważny i niezbywalny element chrześcijaństwa, to jednak nie może zastępować wiary w zwyczajne działanie Boga w świecie natury, a w wymiarze nadprzyrodzonym – poprzez łaskę. Cuda mogą stanowić argument na rzecz wiary (por. KKK 156), bądź też być skutkami działania łaski wiary, nie powinny jednak stać się głównym przedmiotem pragnienia czy zainteresowania człowieka wierzącego.

Tak bowiem jak wierzący odnosi korzyść z objawień prywatnych jedynie wówczas, gdy kierują one jego uwagę ku ostatecznemu Objawieniu Chrystusa, tak też korzyść z cudów może on odnieść jedynie wówczas, gdy prowadzą go one do wiary w największe cuda chrześcijaństwa, jakimi są wcielenie Słowa i zmartwychwstanie Chrystusa. „Cuda umacniają więc wiarę w Tego, który pełni dzieła swego Ojca; świadczą one, że Jezus jest Synem Bożym. (...) Nie mają zaspokajać ciekawości i magicznych pragnień” (KKK 548).

2.2.8. GNOSTYCYZM I PELAGIANIZM

Wypaczeniami religijności są gnostycyzm i pelagianizm – błędy, z którymi walczył Kościół pierwszych wieków. Papież Franciszek dostrzega je także dzisiaj i nazywa dwoma zafałszowaniami świętości [22].

Wspólnymi ich cechami są subiektywizm i pycha.

W pierwszym przypadku chodzi o błędne przeświadczenie, że chrześcijańską doskonałość osiąga się przez samą znajomość Ewangelii i prawd wiary, nierzadko według własnego sposobu jej rozumienia, który bywa absolutyzowany i narzucany innym. Jest to dążenie do oswojenia tajemnicy Boga i Jego łaski [23] oraz znalezienia wyczerpującej odpowiedzi na wszystkie pytania. Ta intelektualizacja niewiele ma wspólnego z pokornym poszukiwaniem zrozumienia wiary (*fides quaerens intellectum*), jest kierowaniem się bardziej własnym przekonaniem aniżeli natchnieniami Ducha Świętego i nauczaniem Kościoła.

Postawa pelagiańska natomiast przejawia się dzisiaj w przesadnym zaufaniu w siłę własnej woli w dążeniu do doskonałości. Chrześcijanin, który ulega temu błędowi, bardziej polega na sobie i spełnianych przez siebie aktach religijnych aniżeli na łasce Bożej i współpracy z nią. Taka postawa zaprzecza wyznawanej przez Kościół prawdzie wiary, że „usprawiedliwienie pochodzi od Boga” (Rz 10,3) i jest osiągnięte przez wiarę w Jezusa Chrystusa (por. Rz 3,28; 5,1; 10,6; Ga 2,16; Ef 2,8). Aby osiągnąć chrześcijańską doskonałość, nie wystarczy dobrze czynić, potrzebne są wiara, nadzieja i miłość, będące łaskami przerastającymi „możliwość rozumu i siły woli ludzkiej oraz każdego stworzenia” (KKK 1998). [24]

PODSUMOWANIE

Religijność chrześcijańska nie jest prostym przedłużeniem religijności naturalnej. Wypływa bowiem z nadprzyrodzonych cnót wiary, nadziei i miłości oraz opiera się na nich. Kształtowana jest i rozwijana przez łaskę Bożą oraz ludzkie działania zgodne z Bożym Objawieniem przekazywanym w Piśmie Świętym i Tradycji Kościoła.

Ukształtowana w ten sposób religijność charakteryzuje się różnorodnością i bogactwem form. Aby mogła ona pełnić właściwe sobie zadanie i by nie ulegała wypaczeniom, należy stale nad nią czuwać i się o nią troszczyć.

Dokument zatwierdzony na posiedzeniu Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski 1 czerwca 2024 r.

Abp Stanisław Budzik, prof. KUL
Metropolita Lubelski
Przewodniczący Komisji Nauki Wiary KEP

Ks. dr hab. Antoni Nadbrzeźny
Sekretarz Komisji Nauki Wiary KEP

[1] Por. Tomasz z Akwinu, *ST*, II-II, q. 81, a. 2, ad 3.

[2] Por. Tomasz z Akwinu, *ST*, II-II, q. 81, a. 5, ad 1.

[3] Por. Tomasz z Akwinu, *ST*, II-II, q. 81, a. 2, ad 1.

[4] Por. Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, 11.

[5] Por. Międzynarodowe Stowarzyszenie Egzorcystów, *Wskazania dla posługi egzorcyzmu w świetle aktualnego rytuału*, red. M. Rosik, Wydawnictwo PWT, Wrocław 2023, s. 27-36.

[6] Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 54-55.

[7] Por. Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*, 95-108.

[8] Por. Tomasz z Akwinu, *Super Boetium de Trinitate*, q. 3, a. 2, corp.

[9] Tamże.

[10] Por. Franciszek, Encyklika *Lumen fidei*, 40-45.

[11] Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Ecclesia in Europa*, 7-9, 34.

[12] Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, 11, 17.

[13] Por. Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, 13-15.

[14] Por. Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 56; Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, 5.

[15] Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, rozdz. VI, 236-237.

[16] Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, rozdz. VI, 208-247.

[17] Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania dla kapłanów pełniących posługę egzorcysty*, 4.

- [18] Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Wiara chrześcijańska i demonologia*, tłum. M. Stebart COr, Kraków 2011, s. 19-22.
 [19] Por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 9-10.
 [20] Por. Komisja Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski, *Grzech pokoleniowy i uzdrowienie pokoleniowe. Problemy teologiczne i pastoralne* (2015) oraz Komisja Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski, *Opinia o niektórych społecznych skutkach grzechu* (2020).
 [21] Por. Dykasteria Nauki Wiary, *Normy postępowania w rozważaniu domniemych zjawisk nadprzyrodzonych* (2024).
 [22] Por. Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*, 35.
 [23] Por. Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*, 40.
 [24] Por. Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*, 49.

**Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych w 14. rocznicę beatyfikacji ks. Jerzego Popiełuszki i w roku obchodów 40. rocznicy jego męczeńskiej śmierci:
 „Zło dobrem zwyciężaj” (3.06.2024)**

Błogosławiony ksiądz Jerzy Popiełuszko może być dobrym patronem dla współczesnego człowieka, a zwłaszcza dla ludzi młodych, narażonych na zgubne oddziaływanie ideologii promujących źle rozumianą wolność i proponujących życie bez wartości, religii, krzyży w miejscach pracy, bez Boga. On nazywał te zagrożenia po imieniu. Obecnie, w 14. rocznicę beatyfikacji ks. Jerzego oraz w roku obchodów 40. rocznicy jego męczeńskiej śmierci, możemy z tego czerpać.

Zasady, jakie głosił ks. Popiełuszko i jakimi się kierował jako duszpasterz pielęgniarek i lekarzy, hutników i robotników oraz studentów, są wciąż aktualne. Walczył o duszę szczególnie ludzi młodych, był ich przyjacielem, uczył o pięknie wiary i chrześcijańskiej tradycji, odwagi, bezkompromisowości, wierności sobie oraz ideałom.

Jako duszpasterz pielęgniarek i lekarzy wykazywał szczerą troskę o matki spodziewające się dziecka i o życie od chwili poczęcia. Usilnie upominał się o pełną ochronę prawną życia dzieci nienarodzonych. W jednym z kazań mówił: „Życie dziecka zaczyna się pod sercem matki. Zadaniem Kościoła jest nie tylko teoretyczne głoszenie świętości życia, prawa do życia nienarodzonych, lecz także praktyczna obrona tego prawa” [1]. W tych sprawach był jednoznaczny. Nie uznawał kompromisu.

Głośno upominał się o uczciwość i prawdę w życiu społecznym i publicznym. Najgłośniejsze w swych słynnych kazaniach podczas Mszy za Ojczyznę, jakie sprawował w Warszawie w ostatnie niedziele miesiąca, od lutego 1982 roku do września 1984 roku. Sam też był świadkiem dobra i prawdy w trudnych warunkach społecznych i politycznych. Mówił: „Chrześcijaninowi nie może wystarczyć jedynie potępienie zła, kłamstwa, nikczemności, przemocy, nienawiści, zniewolenia; on sam musi być autentycznym świadkiem, rzecznikiem i obrońcą sprawiedliwości, dobra, prawdy, wolności i miłości” [2]. Podpowiadał, jak oddać ze swego serca nienawiść – także wobec przeciwników politycznych, jak zło dobrem zwyciężać.

Dla niego miłość do Ojczyzny była naturalną konsekwencją wiary. W kazaniach powtarzał za Janem Pawłem II, że „Ojczyzna jest matką i miłość do niej wypływa z czwartego przykazania Dekalogu” [3]. Warto o tym pamiętać, gdy dziś dochodzi do prób eliminowania z życia publicznego idei umiłowania Ojczyzny, patriotyzmu, wartości narodowych.

Jak testament brzmią ostatnie jego publicznie wypowiedziane słowa: „Módlmy się, abyśmy byli wolni od lęku, zastraszenia, ale przede wszystkim od rządu odwetu i przemocy” (Bydgoszcz, 19 października 1984) [4]. Uczył wewnętrznej wolności, jaką można osiągnąć w najtrudniejszych warunkach życia. Uczył chrześcijańskiej postawy w walce z wszelkimi patologiami. Uczył – jeszcze raz powtórzmy – by „zło dobrem zwyciężać” [5]. Sam realizował zasadę, którą wyrażał następująco: „Walczę z przejawami zła, a nie z człowiekiem czyniącym zło”.

Jako kapłan dbał także o to, jak sam stwierdził tuż po przyjęciu święceń, „żeby się nie skleszyć, czyli nie stać się księdzem zamkniętym na plebanii i będącym z daleka od ludzi” [6]. Był oddanym kapłanem, kochającym ludzi. Potrafił być księdzem dla wszystkich, także dla pogubionych, wątpliwych, dalekich od wiary. Podtrzymywał ich na duchu, pomagał materialnie (zwłaszcza w stanie wojennym), wskazywał nadzieję.

To prawda, że śmierć ks. Popiełuszki 19 października 1984 roku „stanowi klasyczny przypadek męczeństwa wypracowanego w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, poniesionego za wiarę, w obliczu nienawiści do wiary”, ale należy także pamiętać, że „męczeństwo oznacza poniesienie śmierci zadanej nie tylko z powodu samej wiary w Chrystusa, ale także z powodu wszelkich wartości, jakie są z wiarą związane i z niej wypływają, takich jak miłość, prawda, wolność, obrona uciśnionych itd.” [7]. Tym wartościom ks. Popiełuszko był wierny podczas dwunastu lat swej pracy kapłańskiej i za te wartości oddał życie. Przypominał o tym podczas beatyfikacji abp Angelo Amato, który swą homilię podsumował słowami: „Takie jest przesłanie, które nasz błogosławiony męczennik przekazuje nam właśnie dzisiaj: chrześcijanin jest świadkiem dobra i prawdy” [8]. I w tym można go dziś naśladować.

Błogosławiony Jerzy, męczenniku, módl się za nami.

Bp Marian Florczyk
Przewodniczący Rady ds. Społecznych
oraz członkowie Rady

[1] J. Popiełuszko, *Kazania 1982-1984*, Warszawa 1998.

[2] Tamże.

[3] Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przelomie tysiącleci*, Kraków 2005.

[4] Jerzy Popiełuszko, *Rozważania różańcowe 19.10.1984*, w: *Zapiski, listy i wywiady ks. Jerzego Popiełuszki 1967-1984*, oprac. o. G. Bartoszewski, Warszawa 2009.

[5] 1 Kor 6, 20.

[6] Milena Kindziuk, *Popiełuszko. Biografia*, Kraków 2018.

[7] Ks. Józef Naumowicz, *Ks. Jerzy Popiełuszko – klasyczny męczennik*, w: *Śmierć bł. ks. Jerzego Popiełuszki z perspektywy 30 lat*, Warszawa 2016.

[8] *Homilia prefekta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, abp Angelo Amato, podczas beatyfikacji ks. Jerzego Popiełuszki 6.06.2010*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/amato_beatyfikacja-06062010

Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Misji z okazji XXV Ogólnopolskiego Tygodnia św. Krzysztofa (7.06.2024)

„Razem niesiemy Chrystusa na krańce świata”

Siostry i bracia w Chrystusie! Czcigodni księża! Wielebne osoby życia konsekrowanego! Szanowni kierownicy i wszyscy użytkownicy dróg!

W dniach 21 – 28 lipca br. obchodzimy w Kościele w Polsce XXV Ogólnopolski Tydzień św. Krzysztofa. Odbywa się on co roku z okazji liturgicznego wspomnienia Świętego, patronującego kierowcom oraz podróżnym i wszystkim zmotoryzowanym. Tę inicjatywę rozpoczęła i wiernie od 2000 roku organizuje i ogłasza MIVA Polska – misyjne stowarzyszenie działające w strukturach Komisji Episkopatu Polski ds. Misji, które troszczy się o wyposażenie misjonarzy w konieczne w ich misyjnej posłudze środki transportu. Tak więc również i w tym roku MIVA Polska zaprasza do udziału w misyjnej *Akcji św. Krzysztof – grosz za kilometr szczęśliwie przejechany* na misyjne pojazdy.

Lipcowym obchodom Tygodnia św. Krzysztofa towarzyszy hasło: *Razem niesiemy Chrystusa na krańce świata*. Nawiązuje ono do hasła roku duszpasterskiego: *Uczestniczę we wspólnocie Kościoła*. To uczestnictwo zawiera w sobie perspektywę misyjną. Na mocy chrztu św. jesteśmy bowiem odpowiedzialni za głoszenie Ewangelii wszystkim narodom świata. Ojciec Święty Franciszek uczy nas, że każdy ochrzczony jest *ucznem-misjonarzem*, powołanym, by nieść Ewangelię światu (por. *Evangelii gaudium*, 120). Bowiem wspólne zaangażowanie, płynące z wiary w Jezusa Chrystusa, może przynosić coraz większe owoce. W Uroczystość Zesłania Ducha Świętego papież Franciszek przypomniał wierzącym, że *tak jak Apostołowie jesteśmy posłani, zwłaszcza dzisiaj, aby głosić Ewangelię wszystkim, wychodząc coraz dalej, nie tylko w sensie geograficznym, ale przekraczając bariery etniczne, religijne, z misją prawdziwie powszechną* (Rzym, 19.06.2024).

Dziękujemy Panu Bogu za 1690 polskich misjonarzy i misjonarki obecnych w 99 krajach świata. Towarzyszymy im naszym wielorakim wsparciem w duchu odpowiedzialności za sprawę misji. Potrzebna jest dziś gorliwa modlitwa o nowe powołania w Kościele, a szczególnie powołania misyjne (por. Łk 10, 2). Ciągłe bowiem potrzebni są nowi misjonarze i misjonarki, by pójść na pierwszą linię misyjnych wyzwań, bardzo często do miejsc, gdzie trwa ciągle jeszcze pierwsza ewangelizacja.

Obszarem, którym zajmuje się misyjne stowarzyszenie MIVA Polska są środki transportu dla misjonarzy. Bez trudu zauważamy, że są to konieczne narzędzia w prowadzeniu działalności misyjnej. Misyjne Kościoły lokalne, położone w tak wielu obszarach ubóstwa nie są w stanie same im ich zapewnić. Brak własnych środków transportu oznaczałby brak możliwości dotarcia do ludzi, żyjących na peryferiach, z dala od ośrodków miejskich i głównych centrów misyjnych. Tym samym wielu nie miałoby dostępu do poznania Chrystusa i Jego Ewangelii, posilania się Chlebem Eucharystycznym oraz innych Sakramentów. Wszystkie dzieła prowadzone przez misjonarzy, zarówno duszpasterskie jak i charytatywne, edukacyjne czy w ochronie zdrowia, nie mogą dziś się obejść bez odpowiednich pojazdów. Także rodzimi katechiści, pełniący ważną rolę w życiu i funkcjonowaniu wspólnot kościelnych potrzebują wsparcia na chociażby najprostsze środki transportu, jakimi są rowery czy motorowery.

W tym miejscu pragnę wyrazić moją szczerą i głęboką wdzięczność za wszelkie ofiary i wsparcie przekazane w ubiegłym roku 2023 na pojazdy misyjne. Dzięki tym ofiarom zostało zakupionych 935 różnych środków transportu w ramach 115 projektów misyjnych w 36 krajach świata skierowanych przez polskich misjonarzy i misjonarki do MIVA Polska. Na długiej liście zakupionych w ubiegłym roku pojazdów znalazły się m.in. 52 samochody osobowe i terenowe, 4 ciężarówki, 2 busy, 37 motocykli – zarówno dla misjonarzy jak i katechistów, 2 łodzie motorowe, 334 rowerów – dla katechistów i uczniów w Afryce oraz 499 wózków inwalidzkich tzw. „promieni miłosierdzia”, a także ambulans do szpitala misyjnego, 1 traktor oraz 1 mini-kombajn zbożowy do gospodarstwa przy misji. Całkowita pomoc przekazana na te pojazdy wyniosła 5 mln 114 tys. 776 zł. Jest to bezcenny wkład Kościoła w Polsce w realizację dzieła misyjnego Kościoła i wyraz wielkiego zaangażowania i wrażliwości tak wielu ludzi na potrzeby misyjne.

Jako Przewodniczący Komisji Episkopatu ds. Misji zwracam się także i w tym roku z moim gorącym apelem o udział w misyjnej *Akcji św. Krzysztof*. Prosząc o błogosławieństwo swoich pojazdów, bądźmy wdzięczni Panu Bogu za ich dobrodziejstwo i za szczęśliwie przejechane kilometry, a w duchu tej wdzięczności oraz solidarności z polskimi misjonarzami i misjonarkami, wesprzyjmy na miarę naszych możliwości ich potrzeby w zakresie środków transportu. Niech każda parafia postara się o zorganizowanie tej misyjnej akcji z błogosławieństwem kierowców i pojazdów wraz ze zbórką ofiar na ten ważny cel.

Moi drodzy! Obchody Tygodnia św. Krzysztofa przypadają zawsze w czasie wzmożonego ruchu drogowego związanego z czasem wakacji i urlopów. Obowiązkiem każdego uczestnika ruchu drogowego, jest troska o bezpieczeństwo i kulturę drogową. Przypominanie o tym w Kościele wynika z przykazania miłości Boga i bliźniego, gdyż chodzi o dobro i życie drugiego człowieka, który jest umiłowanym dzieckiem Bożym. Naszą modlitwą o błogosławieństwo i opiekę w podróżach starajmy się zawsze łączyć z dobrym świadectwem naszej wiary, gdy korzystamy z naszych pojazdów. Dbajmy o odpowiedzialne i roztropne poruszanie się po drogach. Unikajmy wszelkiego rodzaju lekkomyślności i brawury, aby nie narażać siebie i innych na niebezpieczeństwo.

Niech zarówno w podróżach, jak i w życiu, towarzyszy wszystkim matczyzna opieka Maryi, Matki Bożego Syna oraz wstawiennictwo i pomoc św. Krzysztofa.

Z pasterskim błogosławieństwem

+ Jan Piotrowski

Biskup Kielecki

Przewodniczący Komisji Episkopatu Polski ds. Misji

Kielce, 7 czerwca 2024 r.

Apel Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych na sierpień – miesiąc abstynencji (12.06.2024)

Jezus, głosząc Dobrą Nowinę o zbawieniu, litował się nad cierpiącymi ludźmi, zarządzał ich potrzebom fizycznym i duchowym. Jednak świadkowie cudownych wydarzeń nie zawsze potrafili właściwie odczytać Jego misję. Dostrzegamy to w Ewangelii o cudownym rozmnożeniu chleba (J 6,1-15). Ona uczy nas, że chociaż pokarm jest ważny dla ciała, to jednak nie on decyduje o szczęściu człowieka. Tylko w Jezusie Chrystusie, Chlebie Żywym, możemy znaleźć spełnienie swoich potrzeb i pragnień. Tylko On jest źródłem prawdziwej wolności, która pozwala pięknie żyć dla Boga, dla siebie i bliźnich. Naśladując Chrystusa, który jest tak bardzo wrażliwy na ludzką niedolę, otwartym sercem przyjmijmy zaproszenie do przeżycia sierpnia jako miesiąca dobrowolnej abstynencji od alkoholu. Niech będzie to świadectwem naszej wewnętrznej wolności, jak również wyrazem troski o dobro wspólne.

„Trzeźwość polską racją stanu”

W tym roku sierpniowej inicjatywie przyświecają słowa bł. kard. Stefana Wyszyńskiego, że „trzeźwość jest polską racją stanu”. Ten wielki apostoł trzeźwości z mocą podkreślał, że społeczna klęska nietrzeźwości powoduje rozkład moralny narodu, a to uderza „w naszą wierność Bogu, Chrystusowi, Ewangelii i Kościołowi”. Nauczanie bł. Prymasa Tysiąclecia na temat konieczności troski o trzeźwość narodu, a także przykład jego abstynenckiego życia, to dla nas współczesnych Polaków wielkie wyzwanie. Pragniemy podążać jego śladami, a także śladami innych wielkich mężów stanu, patriotów, którzy usilnie dążyli do tego, aby naród był wewnętrznie wolny i niepodległy.

Uzależnienia problemem polskiego społeczeństwa

Nasze społeczeństwo zmagają się z poważnymi problemami, których źródłem są uzależnienia. Alkoholizm, nikotynizm, narkomania, hazard, pornografia, uzależnienie od Internetu – to niektóre z długiej listy zniewoleń, jakich doświadczają Polacy, w tym wielu ludzi młodych. Nadal jednak największym, najgroźniejszym problemem jest nadużywanie alkoholu. Z bólem stwierdzamy, że jego spożycie stale rośnie. Badania od lat pokazują, że szkodliwe używanie alkoholu dotyczy prawie 20 proc. Polaków. Ta ogromna liczba nietrzeźwych rodaków niszczy swoje zdrowie fizyczne, psychiczne i duchowe. Powoduje wiele tragedii przede wszystkim w życiu rodzin. Skutkiem są rozbite małżeństwa, niewyobrażalne cierpienia bliskich, zwłaszcza dzieci, poważne choroby, groźne przestępstwa. Konsekwencją nadużywania alkoholu są także straty ekonomiczne i społeczne, jakie wszyscy ponosimy.

Wciąż trudnym do rozwiązania problemem jest destrukcyjna świadomość społeczna odnośnie alkoholu. Wielu Polaków twierdzi, że powinien on być tani, łatwo dostępny i reklamowany. Wielu nie wyobraża sobie życia bez alkoholu. Z badania rynku wynika, że w ubiegłym roku największy udział w wydatkach spożywczych Polaków miał alkohol. To wielki narodowy dramat, bo przecież jest on niebezpiecznym środkiem psychoaktywnym, który łatwo uzależnia i prowadzi do innych zniewoleń.

Rodzina i Kościół na straży trzeźwości narodu

Bycie trzeźwym to nie tylko obowiązek każdego człowieka, ale także wielka wartość, o którą nieustannie musimy się troszczyć. Zdajemy sobie sprawę, że tylko rodziny silne wiarą, miłością i trzeźwością mogą dać odpór pładze uzależnień, które potęgują się we współczesnym świecie. Praktykowanie dobrowolnej abstynencji już w okresie narzeczeństwa to wspaniałe przygotowanie do odpowiedzialnego pełnienia roli małżonków i rodziców. Trzeźwi ojcowie, trzeźwe matki i inni dorośli członkowie rodziny są niezastąpionym przykładem wolności wewnętrznej dla dzieci. Oni uczą je, że fundamentem budowy wspólnego, szczęśliwego życia jest prawdziwa miłość, odpowiedzialność i trzeźwość.

Kościół od wieków wspiera trzeźwość Polaków prowadząc ich do Chrystusa, Nauczyciela i Dawcy prawdziwej wolności. Niezwykle cenny jest przykład abstynenckiego życia tak wielu osób duchownych i wiernych świeckich. Tworzą oni tak potrzebną kulturę trzeźwości. Z wdzięcznością

wspominamy osobę sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego i 45. rocznicę proklamowania Krucejaty Wyzwolenia Człowieka. Ten abstynencki ruch odgrywa ważną rolę w dziele troski o trzeźwość narodu. Na szczególne podkreślenie zasługują także działania związane z propagowaniem i realizacją Narodowego Programu Trzeźwości, powstałego w 2018 roku z inicjatywy Zespołu Konferencji Episkopatu Polski do spraw Apostolstwa Trzeźwości.

Odpowiedzialność państwa i samorządu za trzeźwość narodu

Obowiązek tworzenia środowiska sprzyjającego trzeźwości spoczywa także na instytucjach państwowych i samorządowych. Warunkiem spełnienia tego obowiązku jest dobre prawo i konsekwentne egzekwowanie jego zapisów. Władze państwowe i samorządowe muszą wspierać te działania społeczne, które propagują postawy abstynenckie i trzeźwościowe. Muszą bezwzględnie chronić dzieci i młodzież przed rozpiciem, przed demoralizacją, a osoby walczące o odzyskanie trzeźwości wspierać w koniecznej abstynencji.

Prosimy władze o podjęcie działań zmniejszających dostępność fizyczną i ekonomiczną alkoholu, a także o doprowadzenie do zakazu jego reklamy, według zaleceń współczesnej nauki. Ważnym krokiem w tym procesie byłby zakaz sprzedaży nocnej alkoholu oraz całkowity zakaz jego sprzedaży na stacjach paliw.

Apelujemy o wzmożenie działań ponad podziałami politycznymi na rzecz promocji trzeźwego stylu życia. Wszyscy Polacy powinni pamiętać, że „Trzeźwość jest polską racją stanu”.

Dar sierpniowej abstynencji

W duchu odpowiedzialności za swoje życie, za szczęście bliskich i pomyślność naszej Ojczyzny podejmijmy decyzję o sierpniowej abstynencji. Niech ten czas będzie sprawdzianem naszej wolności wewnętrznej i okazją do przywrócenia właściwej hierarchii wartości. Jeśli alkohol jest dla nas czymś ważnym, bez czego nie wyobrażamy sobie życia, musimy to zmienić. Właśnie sierpień – miesiąc abstynencji jest dobrą okazją, aby postawić na trzeźwe życie. Pamiętajmy, że dobrowolny post od alkoholu jest również szczególnym wsparciem dla osób, które walczą o swoją trzeźwość. Naszą modlitwą otoczmy osoby zniewolone nałogami i ich cierpiących bliskich.

Zachęcając wszystkich ludzi dobrej woli do bycia ambasadorami trzeźwości w swoim środowisku, dziękuję szczególnie tym, którzy na co dzień ofiarnie angażują się w to błogosławione dla Ojczyzny i Kościoła dzieło. Wszystkim z serca błogosławię!

Bp Tadeusz Bronakowski

Przewodniczący Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych

Materiał do wykorzystania duszpasterskiego w XVII Niedzielę Zwykłą, 28 lipca 2024 r.

** Przyp. red. Apel przyjęty Uchwałą nr 26/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotyczącą przyjęcia listów pasterskich i apelu (zob. s. 165).*

Stanowisko Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski w sprawie planowanych zmian ustawy o handlu w niedzielę (12.06.2024)

W kontekście planowanych zmian ustawodawczych dotyczących handlu w niedzielę i święta, jako Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, ufając, że wspólnie ze wspólnotą wierzących obywateli naszego kraju, opowiadamy się za zachowaniem aktualnej ustawy o handlu w niedzielę z 2018 r. Podkreślamy, że nie oznacza ona całkowitego zakazu handlu w te dni i nie powoduje braku dostępu do produktów pierwszej potrzeby.

Wyrażamy przekonanie, że pozostawienie aktualnych regulacji leży w interesie wszystkich obywateli i znajduje uzasadnienie na poziomie prawnym, ekonomicznym, społeczno-kulturowym, religijnym, rodzinnym i obywatelskim.

1. Utrzymanie aktualnego porządku prawnego dotyczącego handlu w niedzielę będzie w naszym przekonaniu wyrazem szacunku Rządzących dla praw człowieka, w tym prawa każdego obywatela do odpoczynku i organizowania go wedle własnych potrzeb, indywidualnie czy w gronie rodziny i przyjaciół. Za takim rozwiązaniem przemawia zarazem powinność troski o duchowe dobro człowieka, o jego prawo do realizacji potrzeb religijnych i duchowych, w wolności i odpowiednim do tego czasie. Nie można podporządkować wymienionych praw i dóbr interesom rynku i wielkich korporacji, rozpatrywać zagadnienia wyłącznie w kategoriach ekonomicznych (200% wynagrodzenia za pracę w dzień wolny), dodatkowo w sytuacji, gdy praca w niedziele i święta, dla wielu osób będzie mieć charakter konieczny.

2. Nasz zdecydowany postulat pozostawienia obecnych regulacji prawnych odwołuje się do uznania wartości pracy każdego człowieka. Wartość ta implikuje zarówno prawo do odpoczynku, jak i realnej możliwości korzystania z jej owoców w czasie wolnym, jakim są weekendy i święta.

3. Utrzymanie obowiązującego ustawodawstwa będzie w naszym przekonaniu ważnym sygnałem i wyrazem szacunku Rządzących dla woli obywateli RP, wyrażonej w niedawno przeprowadzonych sondażach. Z danych empirycznych wynika, że blisko dwie trzecie spośród nas sprzeciwia się rozwiązaniom proponowanym przez Trzecią Drogę. Podkreślmy zarazem, że jedną ze sztandarowych idei obecnej Władzy jest jej demokratyczny i obywatelski charakter, czyli gotowość uwzględniania woli Polaków.

4. Stanowisko powyższe jest ugruntowane w zasadzie sprawiedliwości społecznej, zgodnie z którą, wszyscy obywatele mają prawo do dni wolnych od pracy w weekendy i zagospodarowania ich według własnych preferencji. Decyzja o niedzielach handlowych oznaczałaby obciążenie przymusem niekoniecznej pracy w niedziele i święta znaczącej grupy Polaków.

5. Zmiany dotychczasowego stanu prawnego dotkną przede wszystkim rodziny, a w szczególności kobiety i dzieci, których rodzice będą musieli w niedzielę pracować. Jesteśmy przekonani, że nie należy i nie warto rezygnować z dorobku ostatnich lat, które znacząco zmieniły sposób spędzania weekendów, dzięki możliwości wyjazdów, od tych lokalnych po dalsze, co też sprzyjało rozwojowi turystyki. Centra, skwery, parki większych i mniejszych miejscowości oraz okoliczna przyroda, stały się widocznymi miejscami spotkań rodzinnych i towarzyskich, rekreacji, chętnie uczęszczanych eventów dla dorosłych i dzieci, o charakterze kulturalnym, sportowym, profilaktycznym, czy zdrowotnym. Podkreślmy, że ma to istotne znaczenie dla budowania i podtrzymywania więzi społecznych, umacniania integracji społecznej i międzypokoleniowej w naszym społeczeństwie. Postulujemy promocję niedziel i weekendów jako znakomitej okazji do rozwoju kultury czasu wolnego i świętowania, do obcowania z kulturą i naturą.

6. Zapowiadany kierunek zmian jest niespójny z rządowymi zapowiedziami ograniczenia czasu pracy, realizacji praw kobiet, ograniczenia konsumpcjonizmu, w ramach polityki proekologicznej, odwoływania się do standardów obowiązujących w wielu krajach UE, traktowanych jako wzorcowe.

7. Dopuszczenie handlu w niedzielę pozostaje w sprzeczności z dorobkiem kultury europejskiej i kultury chrześcijańskiej, stanem prawnym i praktyką różnych krajów UE. W wielu z nich, w różnym kształcie i zakresie, lub na różnych szczeblach władzy, broni się praw obywateli do dnia wolnego, wyciszenia i odpoczynku, nawet przez całkowity zakaz handlu w niedzielę i święta.

8. Dla katolików niedziela ma charakter religijny i duchowy. Jest czasem przeznaczonym dla Boga i najbliższych, w rodzinach – czasem, który dorośli przeznaczają dla swoich dzieci, osób starszych, potrzebujących wsparcia i obecności, wreszcie okazją do świętowania różnych okoliczności, dzielenia się doświadczeniem wiary, do odpoczynku, regeneracji sił. W tym kontekście przywołujemy prawa katolików do nieskrępowanego praktykowania wiary.

Z tej perspektywy, sformułowane postulaty kierujemy między innymi do Państwa Parlamentarzystów, którzy deklarują wiarę katolicką, licząc na ich sprecyzowane stanowisko i odpowiadające mu działania prawne.

Bp Andrzej Czaja
Przewodniczący Komisji Duszpasterstwa KEP

Warszawa, dn. 12 czerwca 2024 r.

Oświadczenie bp. Wojciecha Osiala, Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP, w związku z informacjami Minister Edukacji Barbary Nowackiej przekazanymi 17 czerwca 2024 roku w stacji TVN 24, zapowiadającymi zmiany w Rozporządzeniu o organizacji lekcji religii (18.06.2024)

Komisja Wychowania Katolickiego KEP odnosząc się do informacji przekazanych przez Panią Minister Edukacji Barbarę Nowacką wyraża stanowczy sprzeciw wobec planowanych działań, które mają na celu redukcję nauczania lekcji religii do jednej godziny tygodniowo oraz łączenie klas na lekcjach religii. Nawiązując do stanowiska Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 należy podkreślić, że zapowiadane zmiany są krzywdzące lub wręcz dyskryminujące. Ograniczają one prawa rodziców do wychowania własnych dzieci w wyznawanej wierze.

Komisja Wychowania Katolickiego pragnie przypomnieć, że zgodnie z obowiązującym prawem wszelkie zmiany legislacyjne odnoszące się do nauczania lekcji w szkole powinny zostać dokonane na drodze porozumienia z Kościołami oraz związkami wyznaniowymi.

Stosownie do głosu biskupów, „zachęcamy wszystkich wiernych, aby podejmować działania ukazujące wartość lekcji religii w szkole. Szczególnie prosimy katolickich rodziców, aby odważnie zabierali głos w tej sprawie. Apelujemy także do mediów katolickich, ruchów i wspólnot religijnych, aby podejmowali podobne działania”.

Bp Wojciech Osial
Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Komunikat bp. Wojciecha Osiala, Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP ws. inicjatywy „TAK dla religii w szkole” (1.08.2024)

Z inicjatywy czterech tygodników katolickich: Niedzieli, Gościa Niedzielnego, Idziemy i Przewodnika Katolickiego, ruszyła wspólna akcja „TAK dla religii w szkole”. Inicjatywa ta wpisuje się w szereg akcji podejmowanych przez Kościół, katechetów oraz rodziców, mających na celu wyrażenie stanowczego sprzeciwu wobec krzywdzących i niesprawiedliwych działań Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczących szkolnych lekcji religii. Zachęcam Rodziców i wszystkie osoby, którym leży na sercu wychowanie dzieci i młodzieży w duchu wartości chrześcijańskich, o przyłączenie się do akcji i podpisanie protestu skierowanego do Minister Edukacji.

Bp Wojciech Osial
Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP

**Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski
w związku z publikacją Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r.
zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii
w publicznych przedszkolach i szkołach (5.08.2024)**

Warszawa 5.08.2024

Komisja Wychowania Katolickiego KEP wyraża sprzeciw wobec ogłoszenia Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii. Proponowane zmiany dotyczące łączenia klas są krzywdzące czy wręcz dyskryminujące. Naruszają one prawo oświatowe i zasady pedagogiczne. Wprowadzają poważne problemy w zakresie realizacji programu lekcji religii. Bardzo smuci fakt, że zmiany zostały wprowadzone bez wymaganego przez prawo porozumienia ze stroną kościelną. Ministerstwo Edukacji Narodowej nie uwzględniło opinii i postulatów przedstawianych w spotkaniach przez Kościoły i związki wyznaniowe.

Komisja Wychowania Katolickiego wciąż przypomina, że nauczanie religii katolickiej i innych wyznań wspiera wychowawczą rolę szkoły. Stanowi integralną część wychowania człowieka, służy jego rozwojowi moralnemu i społecznemu, ma duże znaczenie dla poznawania własnej historii i kultury. Zachęcamy wszystkich wiernych, aby na różne sposoby podejmować działania ukazujące tę wielką wartość lekcji religii w szkole. Szczególnie prosimy katolickich rodziców, aby odważnie zabierali głos w tej sprawie. Dziękujemy mediom katolickim, ruchom i wspólnotom religijnym za podejmowanie działań w obronie lekcji religii. Prosimy wszystkich o włączenie się w akcję na rzecz obrony lekcji religii w szkole „TAK dla religii w szkole” podjętą przez cztery tygodniki katolickie: *Niedzielę, Gościa Niedzielnego, Idziemy i Przewodnik Katolicki*.

bp Wojciech Osiał
Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego
Konferencji Episkopatu Polski

**Komunikat bp. Tadeusza Lityńskiego, Przewodniczącego Zespołu *Laudato Si*
przy Radzie Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych
z okazji Światowego Dnia Modlitw o Ochronę Stworzenia (22.08.2024)**

W dniu 1 września we wspólnocie Kościoła na całym świecie rozpoczynamy Światowy Dzień Modlitw o Ochronę Stworzenia, który został ustanowiony przez Papieża Franciszka w roku 2015. Ten dzień jest jednocześnie początkiem okresu określanego jako „Czas dla stworzenia”, który zakończymy 4 października w dniu wspomnienia św. Franciszka z Asyżu. Z tej okazji Ojciec Święty wydał orędzie zatytułowane: „Miej nadzieję i działaj ze stworzeniem”. Papież zachęca w nim do trwania w nadziei. Nadzieja chrześcijańska wzmacnia nas w przezwyciężaniu tego, co obecnie jest niewłaściwe, prowadząc nas do jak najpełniejszego zjednoczenia się z Bogiem Stworzycielem, a więc do ewangelicznej doskonałości. Ważne jest, abyśmy dążąc do bliskości z Bogiem nie zapominali o swojej odpowiedzialności za powierzony nam przez Stwórcę świat. Nasza wiara powinna być w tym dziele inspiracją i źródłem motywacji. Piękno stworzonego świata jest przestrzenią realizacji misji człowieka, bowiem tak, jak my, tak i ten świat pochodzi od Boga Stworzyciela. Właściwe rozumienie powierzonego nam przez Boga panowania nad światem powinno wynikać z naszej troski i służby na rzecz wszelkiego stworzenia.

Niech ten najbliższy czas będzie okazją do głębokiej modlitwy i zadumy w nas samych i w naszych wspólnotach, abyśmy świadomie doświadczyli bliskości kochającego Stwórcy.

Zapraszam wszystkich do głębokiej modlitwy w duchu wdzięczności Bogu za dar życia. Może warto także w tym czasie, w rachunku sumienia zapytać siebie: w jaki sposób wypełniamy naszą

misję troski o powierzony nam świat, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym? Jaki świat przekażemy przyszłym pokoleniom? Zachęcam wszystkich do różnych form aktywności, które wyrażą naszą troskę o Wspólny Dom, który powierzył nam Stworzyciel. Zachętę kieruję szczególnie do ludzi młodych, aby rozwijali wrażliwość serca i widzieli, że w tej przestrzeni budują swoją przyszłość.

Dbajmy odpowiedzialnie o całe dzieło stworzenia, jak niewątpliwie chce tego Bóg, bowiem do takiej misji nas zaprosił.

+ *Tadeusz Lityński*

Przewodniczący Zespołu *Laudato Si*

przy Radzie Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych

Zielona Góra 22.08.2024 r.

Aborcja poza etyką i prawem?

Stanowisko Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych (3.09.2024)

1. Członkowie Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych z uwagą śledzą działania podejmowane przez członków rządu RP mające na celu liberalizację praktyki zabijania nienarodzonych dzieci [1]. Treść wytycznych, jak i sposób ich publikowania budzą najwyższy niepokój. Można mieć wrażenie, że wprost zmierza się do praktykowania aborcji poza refleksją etyczną i wbrew ochronie prawnej gwarantowanej przez Konstytucję.

2. Zespół Ekspertów przypomina fundamentalną prawdę z zakresu genetyki, że życie każdego człowieka zaczyna się w chwili poczęcia. Od tego momentu rozwija się ono nieprzerwanie w oparciu o wewnętrzne zasady zapisane w jego genomie. Jego życie nie jest mniej ważne od życia każdego innego człowieka. Jak bardzo fundamentalna jest to prawda dla życia społecznego świadczy jej zapisanie w Konstytucji Rzeczypospolitej. Tę prawdę potwierdza też serce człowieka w postaci nakazu sumienia, aby czynił dobro i unikał zła. Od tego nakazu nie jest on w stanie się uwolnić, gdyż dotyczy on fundamentu ludzkiej moralności. Pogarda dla tego nakazu jest bardzo niebezpieczna dla relacji społecznych, gdyż podważa zasadność innych praw chroniących wartości ludzkie w życiu społecznym.

3. Należy przypomnieć wyrażony już w dniu 4 września 2023 r. sprzeciw wobec stworzenia nowej wykładni istniejącego prawa, zmierzającej do poszerzenia kryteriów, dopuszczających legalne pozbawienie życia nienarodzonego dziecka w oparciu o przesłankę zdrowia psychicznego. Aborcja nie należy do metod terapeutycznych stosowanych w leczeniu. Uśmiercenie dziecka nie może być uważane za środek do przywrócenia zdrowia kobiety. [2] Zdziwienie członków Zespołu budzi też faktyczny zakaz przeprowadzania konsultacji i organizowania konsylium w celu przeanalizowania przesłanek do dokonania aborcji. Wytyczne te naruszają ustawowe uprawnienie lekarza do zasięgnięcia z własnej inicjatywy opinii właściwego lekarza specjalisty lub zorganizowania konsylium lekarskiego wynikające z art. 37 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry. Biorąc pod uwagę dobro pacjentów, którymi są matka i dziecko nienarodzone, odwołanie się do opinii doświadczonych lekarzy pozwala poszukiwać rozwiązania najbardziej optymalnego.

4. Szczególne zaniepokojenie budzą próby pozaustawowego ograniczenia konstytucjonalnego prawa do wolności sumienia wyrażającego się w możliwości odmówienia podjęcia działań medycznych pozostających w sprzeczności z systemem wartości lekarza, a tym bardziej z systemem wartości uniwersalnych. „Nie do przyjęcia jest tworzenie kultury wykonywania zawodu medycznego, w której [...] jednostka traci swoją podmiotowość, zostaje zmuszona zaprzeczyć swojej tożsamości i brać udział w postępowaniu, które w osądzie jej sumienia jest złem moralnym” [3]. Nie do zaakceptowania jest wymuszanie dokonywania przerywania ciąży pod groźbą sankcji finansowych, w tym utraty kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Zauważyć należy, że sumienie lekarzy może być łamane

w takiej sytuacji przez osoby zarządzające podmiotami leczniczymi, które będą się obawiać ograniczenia lub utraty finansowania działalności leczniczej ze środków publicznych. Takie rozwiązanie nie liczy się też z fundamentalnym prawem obywateli do świadczeń zdrowotnych, które zostaną ograniczone przez pozbawienie szpitali należnych im funduszy. Nie jest to więc kara wymierzona w dyrekcje szpitali, ale pracowników szpitala, którzy mają prawo do godziwego wynagrodzenia, a nade wszystko w pacjentów, którzy mają prawo do korzystania z dostępnych terapii.

5. Wytyczne Prokuratora Generalnego stawiają pod znakiem zapytania jego niezależność, która winna zapewnić każdemu obywatelowi gwarancje, że jego sprawa zostanie rozpoznana w sposób obiektywny i rzetelny, bez ingerencji ze strony pozamedycznej. Poważne zaniepokojenie budzą naciski Prokuratora Generalnego, aby postępowania w sprawie pomocnictwa w przeprowadzeniu aborcji umarzać lub kierować wnioski do sądu o warunkowe umorzenie sprawy ze względu na znikomą szkodliwość społeczną. W świetle dotychczasowych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (z dnia 28 maja 1997 r. sygn. akt K. 26/96 oraz z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20) nie ma argumentów za zmianą interpretacji momentu rozpoczęcia prawnej ochrony życia. Powinna się ona rozpoczynać od momentu poczęcia i obejmować cały okres ciąży. Z uwagi na fundamentalny charakter prawa do życia nie można uznać działań w nie wymierzonych za cechujące się niewielką szkodliwością.

6. Zespół Ekspertów przypomina niezmiennie nauczanie Kościoła, że „bezpośrednie przerwanie ciąży, to znaczy zamierzone jako cel czy jako środek, jest zawsze poważnym nieładem moralnym, gdyż jest dobrowolnym zabójstwem niewinnej istoty ludzkiej” (Jan Paweł II, encyklika *Evangelium vitae* nr 62). Według prawa kościelnego dokonanie zabójstwa nienarodzonego dziecka oraz współnictwo w tym procederze taktowane jest jako jedno z najcięższych przestępstw i karane jest karą ekskomuniki, która wyklucza z udziału w dobrach duchowych powierzonych Kościołowi przez Chrystusa.

W imieniu Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych

Bp Józef Wróbel SCJ

Warszawa, 3 września 2024 r.

[1] Minister Zdrowia, Wytyczne w sprawie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących dostępu do procedury przerwania ciąży, opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia w dniu 30 sierpnia 2024 r.; Prokurator Generalny, Wytyczne Nr 924 w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie prowadzenia spraw dotyczących odmowy dokonania przerwania ciąży oraz tzw. aborcji farmakologicznej, opublikowane na stronie internetowej Prokuratury Krajowej w dniu 9 sierpnia 2024 r.

[2] Por. Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych, Stanowisko w sprawie dopuszczalności aborcji w oparciu o przesłankę zdrowia psychicznego (4.09.2023), AKEP nr 1(35)/2023, s. 287, nr 4.

[3] Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych, Stanowisko w sprawie klauzuli sumienia (14.02.2014), AKEP nr 1(25)/2014, s.82, nr 16.

W trosce o Dom Ojczysty

Stanowisko Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Społecznych (4.09.2024)

Podobnie jak w całym świecie, także i w Polsce, mamy do czynienia z różnymi negatywnymi zjawiskami. Niepokój budzą tendencje do ateizacji życia publicznego oraz eliminacji etyki ze sfery politycznej. Przykładem jest łamanie prawa przez organy państwa, w tym niewłaściwe traktowanie aresztowanych, wprowadzanie „prawa” do zabijania człowieka przez poszerzenie możliwości przeprowadzenia aborcji aż do 9. miesiąca życia dziecka, odchodzenie od wartości moralnych w wielu dziedzinach życia społecznego, szerzenie nienawiści, promowanie antagonizmów, zarządzanie konfliktami w przestrzeni społecznej, marginalizowanie znaczenia religii, odbieranie prawa do wyznawania wiary oraz eliminowanie symboli religijnych ze sfery publicznej.

Powyższe negatywne tendencje występujące w życiu publicznym przekładają się na indywidualne, rodzinne oraz społeczne i narodowe postawy, prowadzą do głębokich podziałów i braku wza-

jemnego szacunku, konfliktów, alienacji społecznej oraz ignorowania prawa. W wielu przypadkach przyczyniają się do utraty nadziei, sensu życia, poczucia tożsamości, jak również rozbicia rodziny, samotności i promowania negatywnych wzorców w procesie formowania młodego pokolenia. Konsekwencją wymienionych zjawisk i postaw jest niszczenie naszych fundamentów – chrześcijańskiej tradycji i dziedzictwa narodowego.

Apelujemy zatem do organów państwa o zaniechanie wszelkich działań powodujących degradację życia społecznego. Wszystkich wierzących prosimy o aktywną, opartą o zasady Ewangelii, obecność w życiu społecznym, a ludzi dobrej woli o zachowanie wierności sumieniu w duchu solidarności i odpowiedzialności za dobro wspólne. Pamiętajmy, że Polska to nasz wspólny dom, a dziedzictwo chrześcijańskie jest od wieków jego fundamentem.

Bp Marian Florczyk
Przewodniczący Rady KEP ds. Społecznych
wraz z członkami Rady

Warszawa, 4 września 2024 r.

Komunikat bp. Jana Piotrowskiego, Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Misji na Dzień Modlitwy i Pomocy Misjom przypadający 6 stycznia 2025 r. (7.09.2024)

Chrystus nadzieją dla świata

Umiłowani w Chrystusie Panu, Bracia i Siostry

1. Uroczystość Objawienia Pańskiego ukazuje Trzech Mędrców, pielgrzymów nadziei, podążających drogą w celu odszukania Mesjasza. Podjęli ją z pragnieniem poznania Tego, który był dla świata nową nadzieją. Mędrcy ze Wschodu wyruszyli na poszukiwanie Mesjasza kierowani wewnętrznym pragnieniem dobra, prawdy i piękna. Było ono tak wielkie, że odważyli się wyruszyć w nieznaną, prowadzeni blaskiem tajemniczej Gwiazdy. Droga, którą przebyli ze Wschodu do Betlejem, stała się dla nich drogą wyzwolenia – wyjściem z rzeczywistości, która obfitowała w ciemność; była naznaczona niesprawiedliwością, nędzą i paraliżującą beznadzieją. Gdy ujrzeli Dzieciątka, upadli przed Nim na twarz i oddali Mu pokłon (por. Mt 2, 11). Uznali w Nim tego, który stał się nową nadzieją ludzkości. W ubogim Królu żydowskim dostrzegli znak łaskawości i miłosierdzia Boga – światło, które rozbliżyło, aby oświecić ich umysły i serca.

Hasło tegorocznego Dnia Modlitwy i Pomocy Misjom „Chrystus nadzieją dla świata” współbrzmi z pragnieniem Trzech Mędrców oraz z naszymi nadziejami. Żyjąc w świecie nękanym przez niepewność jutra, zranionym nienawiścią, wojnami, niesprawiedliwością i mrokiem grzechu, my również – jak Mędrcy, owi pielgrzymi nadziei – szukamy Kogoś, kto doda odwagi w walce ze złem i naszymi ludzkimi słabościami, umocni darem męstwa w pokonywaniu życiowych przeszkód i ukaże perspektywę lepszej przyszłości. My także jak oni uznajemy w Chrystusie jedyne Zbawcę, będącego nadzieją dla nas i naszego świata; Zbawcę będącego również ratunkiem, ocaleniem i obrońcą przez złem.

2. Dzisiejsza uroczystość przypomina o naszym obowiązku misyjnym. Mędrcy symbolizują liczne ludy i narody, które ciągle szukają Boga. Wciąż reprezentują miliardy ludzi, którzy jeszcze nie poznali Chrystusa, Jego Ewangelii i żyją w tęsknocie za poznaniem prawdziwego Boga. Do nich posyła nas Chrystus z Dobrą Nowiną i im mamy nieść nadzieję lepszego świata.

Chrystus, którego poznaliśmy dzięki łasce wiary i za którym poszliśmy od dnia chrztu świętego, zobowiązuje do tego, abyśmy nie zatrzymywali światła Bożego i skarbu wiary wyłącznie dla siebie (por. *Novo millennio ineunte*, 40). Nie przeżywali egoistycznie swej przynależności do Niego i do Kościoła, ale wielkodusznie zatroszczyli się, by inni Go poznali i pokochali; doświadczyli Jego miłości i osiągnęli zbawienie.

Działalność misyjna, z woli Chrystusa, należy do istoty Kościoła, który tworzymy. W nim wszyscy jesteśmy uczniami-misjonarzami. Dzisiaj dziękujemy Bogu za łaskę i powołanie misyjne. Za to, że możemy ukazywać innym ludziom Chrystusa i budzić w nich nadzieję lepszego życia – życia wiecznego. Wierzymy, że Chrystus jest nadzieją dla świata. W Nim ludzkość, udrczona wojnami, ubóstwem, licznymi podziałami, może odnaleźć nadzieję na przebaczenie i pojednanie, solidarność i braterską miłość. Misjonarze są świadkami tej nadziei wśród tych, którzy borykają się z niedostatkiem i cierpieniem. Są budowniczymi pokoju i jedności.

3. Jesteśmy wdzięczni Bogu, który jest miłością (por. 1 J 4, 16) za posługę 1662 misjonek i misjonarzy z Polski, głoszących Ewangelię w 99 krajach świata. Dzisiaj wspieramy modlitwą i ofiarą tych, którzy w młodych Kościołach misyjnych słowem i czynem dzielą się swą wiarą. Misjonek i misjonarze nie tylko mówią o nadziei, ale ją uobecniają wśród ubogich i potrzebujących wsparcia. Dzieła charytatywne, edukacyjne, medyczne, jakie ofiarnie prowadzą, przywracają nadzieję chorym, starcom, niepełnosprawnym, bezdomnym i wykluczonym społecznie z powodu pochodzenia i nędzy. Nie byłyby to możliwe, gdyby nie hojność serca wielu darczyńców z Polski. Dzisiaj, zgodnie z zaleceniem Konferencji Episkopatu Polski, ofiary zebrane we wszystkich parafiach w Polsce są przeznaczone na Krajowy Fundusz Misyjny, któremu patronuje Komisja Episkopatu Polski ds. Misji. Ten fundusz służy materialnemu wsparciu polskich misjonarzy oraz utrzymuje Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie, gdzie obecnie 7 osób przygotowuje się do posługi misyjnej, a są wśród nich 2 kapłani diecezjalni, 2 kapłani zakonni, 2 siostry zakonne i 1 osoba świecka.

Objawienie Pańskie jest też patronalnym świętem Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci. Na całym świecie tego dnia dzieci należące do tego Dzieła łączą się w modlitwie i stają się kolędnikami misyjnymi. Ofiary zebrane w czasie misyjnego kolędowania, w tym roku zostaną przekazane dzieciom z Demokratycznej Republiki Konga.

W imieniu wszystkich polskich misjonek i misjonarzy oraz tych, którzy przygotowują się do posłania misyjnego, składam serdeczne Bóg zapłać za modlitwę i ofiarność, za troskę o misję. Życzę Wam, byście wzrastając w wierze doświadczyli obecności tej nadziei, którą jest Chrystus dla świata.

Z serca wszystkim błogosławię w Imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen.

Bp Jan Piotrowski

Przewodniczący Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Misji

Warszawa, 7 września 2024 r.

Wskazania przed 110. Światowym Dniem Migranta i Uchodźcy w Kościele (12.09.2024)

Ogłoszone orędzie papieża Franciszka na 110. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy („Bóg idzie ze swoim ludem”) zwraca naszą uwagę na wspólnotowy wymiar losu milionów migrantów i uchodźców we współczesnym świecie. Osoby te nie mogą pozostać osamotnione w przeżywaniu swoich dramatycznych decyzji o emigracji lub przymusowej ucieczce. Czy jednak spotkają życzliwych ludzi, którzy pomogą im znaleźć nową ojczyznę lub szczęśliwie wrócić do swoich domów? Przykład wyjścia Izraelitów z niewoli egipskiej poucza nas, że Bóg nie opuszcza takich ludzi, ale im towarzyszy, prowadzi w drodze do pewnego schronienia i przyszłego życia. Również Święta Rodzina doświadczyła losu migrantów. Święty Józef, Oblubieniec Maryi i Opiekun Jezusa, zmuszony był podjąć dramatyczną decyzję o ucieczce do Egiptu, by ratować Dziecię Jezus przed mieczem Heroda.

W naszej polskiej rzeczywistości zwraca uwagę gwałtownie rosnąca liczba obcokrajowców w ostatnich latach, ich różnorodność etniczna, język, różnice kulturowe i religijne. Niezwykłym wyzwaniem dla ludzi przybywających, jak i naszych społeczności przyjmujących, jest dążenie do wspólnych celów, budowania relacji opartych na miłości bliźniego, poszanowania dla naszej tradycji, polskiej kultury, prawa i zasad bezpieczeństwa. To proces obustronny. Orędzie papieskie kreśli przed nami taką perspektywę. Rada KEP ds. Migrantów i Uchodźców proponuje następujące wskazania, które są do wykorzystania duszpasterskiego w parafiach.

1. Dzień Migranta i Uchodźcy w parafiach w pierwszym rzędzie powinien być dniem modlitwy. Za pozwoleniem biskupa diecezjalnego można jedną z Mszy Świętych niedzielnych odprawić za migrantów i uchodźców według formularza mszalnego nr 40 (Mszał Rzymski, Msze i modlitwy w różnych potrzebach, Różne okoliczności życia publicznego: Za migrantów i wygnańców), z odpowiednio przygotowaną modlitwą powszechną. Papież Franciszek prosił Episkopat Polski podczas spotkania na Wawelu (27 lipca 2016 r.) o tę modlitwę („raz w tygodniu jedną godzinę adoracji Najświętszego Sakramentu”).

2. Od kilku lat inicjatorem modlitw za migrantów i uchodźców, którzy zginęli w drodze do Europy, jest Wspólnota Sant’Egidio. Modlitwy te są objęte patronatem Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców. Szczegóły podane są na stronie i Facebooku Sant’Egidio (santegidio.pl; <https://www.facebook.com/santegidio.warszawa>).

3. W podejmowaniu tematu warto wykorzystać myśli zawarte w tegorocznym Orędziu papieża Franciszka na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy: <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2024-06/oredzie-papieza-franciszka-na-110-swiatowy-dzien-migranta-i-uch.html>.

4. Uwadze wszystkich duszpasterzy obcokrajowców w Polsce polecamy 2. Pielgrzymkę Obcokrajowców na Jasną Górę, organizowaną przez Radę KEP ds. Migrantów i Uchodźców oraz Caritas Polska 28 września br. Konieczny jest kontakt i wstępne zgłoszenie do Caritas Polska (przez Caritas diecezjalne) lub przez Narodowego Dyrektora Duszpasterstwa Migrantów (email: w.dawidowski@gmail.com). W ramach tej Pielgrzymki planowane są m.in. dwie Msze Święte w Kaplicy Cudownego Obrazu: o godz. 12.30 w języku polskim dla migrantów z Ukrainy oraz o godz. 14.30 dla Obcokrajowców i Migrantów posługujących się językiem angielskim.

5. W parafiach, gdzie zamieszkują obcokrajowcy, zaleca się zorganizowanie dla nich spotkania z parafianami. Niestety, obcokrajowcy często żyją w naszych społecznościach w anonimowy sposób, chociaż są rozpoznawalni. Jedną z najważniejszych potrzeb w procesie ich integracji jest znajomość języka. Prosimy Księży duszpasterzy i animatorów życia duszpasterskiego (ruchy, stowarzyszenia, grupy duszpasterskie) o organizowanie parafialnych kursów języka polskiego dla obcokrajowców. W początkowej fazie najlepiej, żeby miały one format wolontariacki, z zaangażowaniem nauczycieli (np. emerytów) i chętnych, mających pragnienie budowania relacji. Nikt w naszych wspólnotach nie może czuć się obco, jeśli tylko zapragnie znaleźć tu swoją godną przyszłość. Przypominają się słowa Jezusa Chrystusa: „Byłem obcy (gr. ksenos) a przyjęliście Mnie” (Mt 25,32). To bardzo konkretna postać naszych wartości chrześcijańskich, gdzie na pierwszym miejscu praktykowane jest wzajemne poznanie, wyjście z klimatu obcości, pomoc w rozwoju osobistym i odnalezienie swojego godnego miejsca w nowej sytuacji życiowej.

6. Zachęcamy duszpasterzy, aby wyjść do obcokrajowców i zadbać o spotkania, a dla katolików o Msze Święte i inne sakramenty celebrowane w językach obcych. To nasza powinność duszpasterska. Pomocą w organizacji misji obcojęzycznej służy Narodowy Dyrektor Duszpasterstwa Migrantów.

7. Apelujemy do wiernych, którzy z niezwykłym przejęciem reagują na wydarzenia na granicy polsko-białoruskiej, aby skomplikowany los migrantów, oszukanych przez sąsiednie kraje i handlarzy ludźmi, nie rozgrywać według fałszywej alternatywy: „albo obrona granic albo humanitarna wrażliwość”. Żołnierze i funkcjonariusze Straży Granicznej mają prawo oczekiwać poparcia społecznego i dowartościowania ich służby. Również zaangażowanie wielu ludzi, nie tylko zorganizowanych w grupach humanitarnych, ale także spieszących z pomocą znajdującym się na granicy migrantom, powinno spotkać się z szacunkiem, uznaniem i wsparciem. To nie jest działalność przestępcza ani tym bardziej rodzaj zdrady narodowej. W wielu przypadkach wrażliwość wolontariuszy pomagających w ratowaniu życia jest godna uznania i wsparcia.

Warszawa, 12 września 2024 r.

bp Krzysztof Zadarko

Przewodniczący Rady KEP ds. Migrantów i Uchodźców
Delegat KEP ds. Imigracji

Słowo bp. Rafała Markowskiego, Przewodniczącego Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej na Dzień Środków Społecznego Przekazu (13.09.2024)

Styczniowe Orędzie na 58. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu papież Franciszek poświęcił sztucznej inteligencji. Może to dziwić, że Franciszek podjął akurat ten temat, z pozoru daleki od misji ewangelizacyjnej Kościoła, a przecież także orędzie na Światowy Dzień Pokoju było skoncentrowane wokół sztucznej inteligencji, co więcej, w czerwcu bieżącego roku papież wystąpił z referatem temu poświęconym na szczycie G7 wobec szefów największych państw świata. Mało kto z nas ma świadomość, że gdy po raz pierwszy zetknęliśmy się z chatem GPT i z zadziwieniem poznawaliśmy możliwości, jakie stwarza sztuczna inteligencja, Stolica Apostolska była już od lat zaangażowana w tworzenie protokołu mającego na celu budowę „etycznych podstaw AI”.

Wobec narzędzi sztucznej inteligencji papież odrzuca zarówno postawy alarmistycznego ostrzeżenia, widzącego w nowej technologii wyłącznie zagrożenie, jak i naiwnego optymizmu, przyjmującego bezrefleksyjnie nowe możliwości. Podejście realistyczne, charakterystyczne dla jego refleksji, docenia z jednej strony fakt, że w wielu wymiarach sztuczna inteligencja może wspomóc człowieka w jego pracach i zadaniach, a w wielu nawet go zastąpić z lepszym rezultatem, z drugiej – zauważa, że w związku z przeróżnymi konsekwencjami i zagrożeniami nowa technologia potrzebuje nowych wskazań na polu etycznym. Sztuczna inteligencja wspomaga już wiele form ludzkiej działalności, od komunikacji po edukację, medycynę, znajduje zastosowanie w przemyśle, a nawet w dziedzinie zbrojeń. Jeśli chodzi o ten ostatni obszar, w Światowym Orędziu na Dzień Pokoju papież przestrzega, że „autonomiczne systemy uzbrojenia nigdy nie mogą być podmiotami odpowiedzialnymi moralnie: unikalna ludzka zdolność do moralnej oceny i etycznego podejmowania decyzji jest czymś więcej niż złożonym zestawem algorytmów, a zdolności tej nie można sprowadzać do programowania maszyny, która, choć «inteligentna», nadal jest maszyną. Z tego powodu konieczne jest zapewnienie odpowiedniego, znaczącego i spójnego ludzkiego nadzoru nad systemami uzbrojenia”. Wniosek wysunięty przez Ojca Świętego staje się symptomatyczny i dotyczy każdego z zastosowań AI: gdy człowiek w sposób niekontrolowany będzie korzystał ze „sztucznej inteligencji”, nie tylko jego inteligencja, „ale samo serce człowieka będzie narażone na ryzyko, że stanie się coraz bardziej «sztuczne»”.

Narzędzia sztucznej inteligencji natychmiast zostały wdrożone w przeróżne obszary działalności dziennikarskiej i redakcyjnej. Jako aplikacje ułatwiające codzienną pracę, skracające czas, rzeczywiście bywają przydatne. Z drugiej strony, znamy już ryzyko bezkrytycznego korzystania z AI: jeszcze łatwiejsze niż dotąd jest tworzenie i rozpowszechnianie artykułów dezinformujących, jeszcze bardziej niż dotąd społeczeństwa polaryzują się, a duża jego część bezrefleksyjnie karmi się fałszywymi narracjami. Szybkie, nieprzemyślane opinie przodują przed opisem zdarzeń, krzykliwe alarmistyczne tytuły podgrzewają nasze emocje, tak często nie prowadząc do poznania prawdy o wydarzeniach. Środowisko dziennikarzy szybko rozpoznało dobre strony, ale i słabości narzędzi sztucznej inteligencji, taki jak: liczne błędy w przypadku tłumaczeń tekstów z obcych języków czy nieprawdziwy dobór faktów, a co za tym idzie, powielanie dezinformujących tekstów.

Nie sprawdza się, póki, co scenariusz zakładający, że wśród zawodów, którym grozi ryzyko zaniknięcia za sprawą zastąpienia ich przez AI, będzie też profesja dziennikarza. Co więcej, myślę, że prawdziwe dziennikarstwo, wymagające rzetelności, wiarygodności i odpowiedzialności za pisane i rozpowszechniane słowo dla budowania dobra wspólnego, jest nie do zastąpienia. W centrum rzetelnego dziennikarstwa pozostanie człowiek: reporter – świadek wydarzeń rzetelnie przedstawiający fakty, dziennikarz – wydobywający na światło dzienne ważne społeczne tematy, redaktor – dbający o dobór informacji. W zadaniu dążenia do prawdy o faktach i publikowania wiarygodnych informacji nie zastąpią dziennikarzy narzędzia nowej, cyfrowej rewolucji. Co więcej, przed ludźmi mediów i dziennikarzami krystalizują się nowe zadania w epoce cyfrowych mediów i sztucznej inteligencji. Przede wszystkim rzetelne, wysokojakościowe dziennikarstwo, które mierzy się z falą informacji „śmieciowych” zalewających Internet. Tu potrzebne jest wsparcie instytucjonalne na poziomie

państwowym i odpowiednich algorytmów po stronie big techów – tak aby ziarna łatwiej oddzielić od plew. Równie pilną sprawą jest rzetelna edukacja medialna, mająca na celu formację odbiorców każdego pokolenia: jak „czytać” media, jak szukać prawdziwej informacji, jak odrzucać informacje niesprawdzone i nieprawdziwe, w jaki sposób chronić się przed coraz częstszymi oszustwami internetowymi. Tak samo istotnym zadaniem jest stworzenie etycznych podstaw, które nakierują narzędzia rewolucji cyfrowej w stronę słusznego zastosowania dla dobra człowieka, a nie tylko zysku.

Zdolność do odczytywania i interpretowania nowości naszych czasów Franciszek określa „mądrością serca”. Tę mądrość posiada człowiek, „nie możemy takiej mądrości oczekiwać od maszyn” – zaznacza papież. Mądry nadzór nad budową i zastosowaniem narzędzi sztucznej inteligencji, również w dziedzinie komunikacji, staje się ważnym zadaniem dla osób pracujących w mediach.

Bp Rafał Markowski

Przewodniczący Rady KEP ds. Mediów i Komunikacji Społecznej

13 września 2024 r.

Komunikat Zespołu roboczego KEP ds. kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii w szkole po spotkaniu z przedstawicielami MEN (9.10.2024)

W dniu 9 października 2024 roku delegaci Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski oraz Zespołu roboczego KEP do spraw kontaktów z Rządem RP w sprawie lekcji religii w szkole spotkali się z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej. W spotkaniu, w którym wzięli także udział eksperci, stronie państwowej przewodniczyła Katarzyna Lubnauer, sekretarz stanu w MEN, stronie kościelnej bp Wojciech Osiał, przewodniczący Komisji Wychowania KEP oraz bp Arkadiusz Trochanowski, reprezentujący Kościół greckokatolicki. Strona państwowa zaprezentowała projekt kolejnej nowelizacji Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. Strona kościelna przedstawiła swój sprzeciw i wątpliwości odnoszące się do projektu zmian w tym Rozporządzeniu, zwłaszcza zmniejszenia liczby godzin religii na wszystkich poziomach nauczania szkolnego o połowę, a także rezygnacji z obecnego w Rozporządzeniu zapisu konkordatowego, stanowiącego, że lekcje religii odbywają się „w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych” (art. 12 ust. 1), przez zastąpienie go sztywną zasadą, że lekcje te będą się odbywać przed lub po obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Podniesiono także wcześniejsze wątpliwości odnoszące się do tworzenia grup z uczniów na różnych poziomach edukacyjnych. Zwrócono uwagę, że takie rozwiązania zostały podjęte niezgodnie z Ustawą o systemie oświaty oraz podkreślono, że będą utrudniać realizację prawa do dostępu do lekcji religii dla uczniów, których rodzice (lub oni sami) tego sobie życzą. Strona kościelna ponownie zaapelowała o przestrzeganie właściwego trybu procedowania zmian w Rozporządzeniu, który domaga się porozumienia strony państwowej z władzami Kościoła i związków wyznaniowych, a nie tylko konsultacji.

ks. Tomasz Kopiczko

Sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Słowo Komisji Wychowania Katolickiego KEP do katechetów i nauczycieli z okazji Dnia Edukacji Narodowej (14.10.2024)

Drodzy Katecheci i Nauczyciele!

Świętując Dzień Edukacji Narodowej z całego serca pragniemy wyrazić wdzięczność wszystkim nauczycielom religii. Misja Wasza jest wyjątkowa i zasługuje na to, aby doceniać ją każdego

dnia. Wielokrotnie Wasze zaangażowanie wymaga ciężkiej pracy i poświęcenia. Za to wszystko dzisiaj Wam dziękujemy.

Jako Komisja Wychowania Katolickiego KEP pragniemy wyrazić nasze uznanie i docenić Waszą ofiarną posługę na rzecz wychowania dzieci i młodzieży. To właśnie Wy, Drodzy Katecheci, każdego dnia stajecie twarzą w twarz z różnymi wyzwaniami. Jesteśmy świadomi, że to dzięki Waszej posłudze kształtują się umysły i serca młodych ludzi. Dziękujemy Wam, że wprowadzacie ich w świat wartości, związanych z kulturą, historią, wiarą i miłością. Jesteśmy świadomi, że zwłaszcza we współczesnym kontekście Wasza misja jest wyjątkowa. Nie tylko przekazuje ona wiedzę, ale pomaga budować tożsamość i dojrzałą osobowość opartą na prawdzie, dobru, pięknie i bezinteresowności.

Tego dnia, kiedy dziękujemy Wam za Waszą posługę, pragniemy zapewnić o naszej solidarności z Wami, zwłaszcza w momentach trudnych. Chcemy Wam powiedzieć, że w tych chwilach szczególnie o Was pamiętamy i czynimy wszystko, abyście mogli wypełniać posługę katechetyczną. Życzymy Wam, abyście odczuwali wdzięczność ze strony uczniów i rodziców oraz całej społeczności, w której podejmujecie Waszą pracę. Tego dnia powierzamy Panu Bogu na modlitwie Was, kochani Katecheci, oraz wszystkich, którzy są odpowiedzialni za dzieło edukacji oraz wychowanie w szkole. Prosimy również o siłę, cierpliwość i radość w tej pięknej i zarazem wymagającej drodze.

Z wyrazami szacunku i pasterskim błogosławieństwem

+ *Wojciech Osiał*

Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Stanowisko Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych dotyczące tranzycji płci (13.11.2024)

Streszczenie

Temat tranzycji płci jest niezwykle aktualny. Toczy się na jego temat dyskusja w wielu środowiskach i coraz więcej osób identyfikuje siebie jako osoby transpłciowe czy – szerzej – poszukuje swojej tożsamości płciowej. Żywo zainteresowani tą problematyką są także członkowie ich rodzin. Wiele pytań na ten temat stawiają także specjaliści świadczący pomoc osobom transpłciowym; dotyczy to m.in. nauczycieli, pedagogów, psychologów, lekarzy różnych specjalności, seksuologów, psychoterapeutów, a także sędziów rozpatrujących sprawy o ustalenie płci. Stąd lista osób, które są żywo zainteresowane tym zagadnieniem, jest długa.

Płciowość człowieka jest rzeczywistością wieloaspektową. Po części jest uwarunkowana biologicznie, w niektórych wymiarach psychospołecznie, przy czym pierwsza grupa czynników ma znaczenie podstawowe. W prezentowanym stanowisku Zespół wykorzystuje do opisu rzeczywistości płci zarówno literaturę medyczną, filozoficzną, jak i nauczanie papieża Franciszka odnośnie do ideologii *gender*. Pokrótkie opisano te ujęcia, które jako kryterium prawdziwości przyjmują racje obiektywne, jak i te, które promują subiektywizm. Wskazano także różne rozstrzygnięcia na gruncie antropologii filozoficznej czynione w zależności od tego, czy natura człowieka jest postrzegana jako zmienna czy też niezmienna. W dokumencie podkreślono, że wiele środowisk promuje tranzycję prowadzącą do nieodwracalnej utraty zdolności prokreacyjnych. Kościół postrzega takie działania jako powodujące ciężki uszczerbek na zdrowiu, a przez to niegodziwe. Zwrócono też uwagę na liczne niespójności w budowaniu argumentacji za tranzycją.

Dokument kończy się przywołaniem nauczania Kościoła odnośnie do ludzkiej płciowości, wyszczególniając niektóre etycznie błędne praktyki oraz wskazując pewne pozytywne propozycje na przyszłość. Dotyczy to między innymi zrozumienia sytuacji osób mających problemy z odczytaniem swojej identyfikacji płciowej lub określających się jako transpłciowe.

Do dokumentu została dołączona bibliografia. Zawarto w niej opracowania prezentujące różne stanowiska dotyczące seksualności i tranzycji płci – także te, które nie nawiązują do chrześcijańskiego światopoglądu. W opinii Zespołu ułatwi to dialog i umożliwi pogłębione zrozumienie tej złożonej problematyki.

1. Wstęp

Problematyka zawarta w tym stanowisku była już częściowo poruszana w dokumentach zarówno Kościoła powszechnego (Katechizm Kościoła Katolickiego, nn. 2357-2359¹, Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę*²), jak i Kościoła w Polsce (*Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+*³). Najnowszym tekstem kościelnym podejmującym tę ważną problematykę jest Deklaracja Dykasterii Nauki Wiary *Dignitas infinita* z 2 kwietnia 2024 roku (szczególnie pkt. 55-60)⁴.

Ze względu na współczesne wyzwania dotyczące znaczenia, roli i identyfikacji płci, Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych chce w sposób pogłębiony odnieść się do tych zagadnień, ponieważ wszyscy dostrzegamy, że w ostatnich latach rośnie w społeczeństwach odsetek osób, które postrzegają siebie jako transpłciowe⁵. Jednocześnie jesteśmy świadkami zarówno upowszechniania się tendencji rozpoczynania w coraz młodszym wieku działań zmierzających do korekty płci (często bez wiedzy i zgody rodziców), jak i upraszczania procedur kwalifikacji do tych działań przez specjalistów z różnych dziedzin. Tego rodzaju praktyki rodzą liczne i zasadne pytania ze strony wielu osób. Istnieje zatem potrzeba głębokiej refleksji na ten temat. Jednocześnie Zespół pragnie zaznaczyć, że ważne jest nie tylko to, co Kościół może dać osobom transseksualnym, ale i to, co Kościół odkrywa, wsłuchując się w ich głos⁶. W centrum zainteresowania Kościoła jest bowiem osoba w całej jej złożoności, a duchowni i świeccy powinni towarzyszyć wszystkim cierpiącym i potrzebującym w ich wysiłkach budowania własnej tożsamości oraz nieść ulgę w doświadczanych trudach i pomoc w chwilach samotności. W niezbędnych przypadkach ludzie Kościoła powinni też kompetentnie wskazać osobom przeżywającym tożsamościowe dylematy potrzebę wielospecjalistycznego wsparcia.

2. Adresaci dokumentu

Dokument niniejszy skierowany jest przede wszystkim do osób, które doświadczają trudności związanych z niezgodnością płci metrykalnej z ich osobistą identyfikacją płciową. Adresatami są nie tylko osoby wierzące, ale wszyscy zainteresowani tym, jak Kościół pragnie przyjmować i wspierać te osoby na ich drogach wiary. Wyrażamy nadzieję, że opracowanie to będzie przydatne także dla członków rodzin tych osób, ich przyjaciół i osób bliskich. Wiele pytań na ten temat sta-

¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.

² *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę. Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019 (<https://www.ekai.pl/dokumenty/stworzil-ich-jako-mezczyzne-i-kobietę-z-mysla-o-drodze-dialogu-na-temat-kwestii-gender-w-edukacji/>). Zob. także: Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Kraków 2020; B. Mierzwinski, *Mężczyzna i kobieta w ujęciu katechez środowych Jana Pawła II*, Kraków 2020, s. 229-257.

³ *Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+*: <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2020/08/Stanowisko-Konferencji-Episkopatu-Polski-w-kwestii-LGBT.pdf>

⁴ Dykasteria Nauki i Wiary, *Deklaracja Dignitas infinita o godności człowieka*, Poznań 2024.

⁵ „W klinice GIDS w Londynie liczba konsultacji wzrosła z 678 w latach 2014/2015 do 2590 w latach 2018/2019”. Zob. szerzej: A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021, s. 93-142 (cytat ze strony 111).

⁶ Ważną rolę w rozumieniu tej problematyki może odegrać lektura reportażu i opisów przypadków osób transpłciowych i ich bliskich. Zob. *Badanie stanu psychicznego. Rozpoznanie według ICD-11*, red. P. Gałęcki, Wrocław 2022, s. 243-248; P. Jacoń, *My, trans*, Warszawa 2021; M. Nelson, *Argonauci*, tłum. K. Guccio, Wołowiec 2020; K. Skrzydłowska-Kalukin, J. Sokolińska, *Mów do mnie ono. Dlaczego współczesne dzieci szukają swojej płci*, Warszawa 2022; P. Szewczyk, *Ciała obce. Opowieści o transpłciowości*, Warszawa 2023.

wiają także specjaliści świadczący pomoc osobom transpłciowym. Dotyczy to m.in. nauczycieli, pedagogów, psychologów, lekarzy różnych specjalności, seksuologów, psychoterapeutów, a także sędziów rozpatrujących sprawy związane z tzw. zmianą płci (według nomenklatury prawniczej – sprawa o ustalenie płci). Ważną rolę w rozmowie na temat tranzycji odgrywają także ludzie mediów, osoby zajmujące się szeroko rozumianą edukacją zdrowotną oraz profilaktyką. Również dla środowisk sportowych są to ważne zagadnienia, wiele bowiem emocji i pytań rodzi to zjawisko w kontekście udziału osób transpłciowych w zawodach sportowych. Grupą docelową dokumentu są również osoby duchowne oraz świeccy animatorzy wspólnot religijnych, którzy spotykają się ze zjawiskiem tranzycji w swoich parafiach i wspólnotach.

3. Definicje

Zgodnie z obowiązującą w Polsce klasyfikacją medyczną ICD-10 (*International Classification of Diseases*) transseksualizm przejawia się pragnieniem życia i akceptacji w roli osoby o płci przeciwnej. Zwykle wiąże się to z żądaniem wprowadzenia zmian anagraficznych, prowadzenia leczenia hormonalnego lub chirurgicznego. Aby postawić taką diagnozę należy wykluczyć obecność innych zaburzeń, zarówno psychicznych (np. schizofrenii), jak i somatycznych (np. nieprawidłowości chromosomowych, mutacji genowych i regulacji epigenetycznych funkcji genów związanych z fenotypem behawioralnym osoby określonej płci)⁷. Istnieje także kryterium czasowe – trwałość tożsamość transseksualna powinna być obecna przez co najmniej dwa lata⁸.

Klasyfikacja ICD-10 wyróżnia również zaburzenia identyfikacji płciowej w dzieciństwie. Wśród kryteriów diagnostycznych wymienia się trwałe niezadowolenie z bycia osobą danej płci oraz niechęć do ubioru i do budowy anatomicznej. Zaburzenia w tym przypadku występują przed okresem pokwitania, a czas ich trwania powinien być dłuższy niż 6 miesięcy⁹. Od powyższych zaburzeń należy odróżnić zaburzenia rozwoju płci¹⁰ (poprzednio stosowane nazwy: hermafrodytyzm, obojnactwo¹¹), które rozpoznaje się, gdy u jednego człowieka współistnieją cechy obu płci (np. w aspekcie chromosomalnym, gonadalnym, zaburzeń regulacji epigenetycznych). Istnieją także inne systemy klasyfikacyjne, np. DSM-5-TR i ICD-11, które w odmienny sposób ujmują problem transseksualizmu. W tej pierwszej klasyfikacji istnieje termin „dysforii płciowej” (*gender dysphoria*)¹², a w drugiej: „niezgodności płciowej” (*gender incongruence*)¹³.

4. Wieloaspektowość płciowości człowieka i genetyczne aspekty kształtowania się dymorfizmu płci

Powszechnie uznane kryterium płciowości wyznacza kombinacja chromosomów płciowych (chromosomy płciowe kobiety: XX i mężczyzny: XY). Jednocześnie płeć człowieka może być

⁷ Kod diagnozy: F64.0. Dane bibliograficzne: 1) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, wyd. 2. uzupełn., red. S. Pużyński, J. Wciórka. Kraków 2000, s. 180. 2) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, Kraków-Warszawa 1998, s. 123.

⁸ Ibidem.

⁹ Kod diagnozy F64.2. Dane bibliograficzne: 1) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, Kraków 2000, s. 181-182. 2) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, Kraków-Warszawa 1998, s. 123-124.

¹⁰ Wg ICD-11 kod diagnozy LD2A: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób. Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022, s. 1584.

¹¹ Kod Q56: *Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Rewizja dziesiąta*, tom 1, wydanie 2008, s. 542.

¹² *American Psychiatric Association, Diagnostic And Statistical Manual of Mental Disorders, Text Revision (DSM-5-TR)*, s. 511-520.

¹³ Wg ICD-11 kod diagnoz HA60 i HA61: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022, s. 1357. To przedwstępne polskie tłumaczenie zawarte jest na stronie internetowej Rejestru Systemu Kodowania: <https://rsk3.ezdrowie.gov.pl/resource/structure/icd11/99ICD1/2023-01/mms/details> (pliki PDF i EXCEL, dostęp: listopad 2024). Zaznaczmy, że zawarto tu adnotację, iż jest to wersja „prelease”, która może ulec zmianom i odsyła do angielskiego źródła jako jedynej oficjalnej i miarodajnej wykładni.

rozpatrywana w kontekście także innych kryteriów: genowego (np. aktywność genu *SRY* i innych), chromatynowego (np. ciało Barra u kobiet), gonadalnego (obecność jąder albo jajników), hormonalnego (odmienny poziom męskich i żeńskich hormonów), genitalnego (budowa zewnętrznych narządów płciowych), metabolicznego (rodzaj aparatu enzymatycznego niektórych systemów metabolicznych), mózgowego (budowa i funkcjonowanie mózgowia), psychicznego (poczucie przynależności do danej płci), społecznego (pełnienie ról społecznych związanych z płcią)¹⁴. W optymalnych warunkach wszystkie wymienione wyżej kryteria są ze sobą zgodne.

Determinacja płci człowieka dokonuje się na początku rozwoju zarodka na etapie zygoty. Z biologicznego punktu widzenia jednym z celów organizmów takich jak ludzkie jest umożliwienie przetrwania własnemu gatunkowi dzięki posiadaniu potomstwa. Ludzka płciowość jest unikalna. W celu osiągnięcia tej możliwości fizjologicznie wytwarzane są dwa harmonijne układy rozrodcze umożliwiające zapłodnienie i zrodzenie dzieci. Należą do nich także dwa rodzaje gamet (plemniki i oocyty), które dopełniają się pod każdym względem między innymi receptorowo, morfologicznie, mitochondrialnie, genetycznie i epigenetycznie. Płeć w ujęciu biologicznym związana jest zatem z płodnością, co nie oznacza, że osoby bezpłodne nie mają płci, ani że zadania obdarzonego rozumnością i wolnością człowieka, można sprowadzić tylko do aktywności seksualnej i posiadania potomstwa.

Genetyczna determinacja płci człowieka ma charakter nieodwracalny i dokonuje się na najwcześniejszym etapie rozwoju człowieka wraz z zapłodnieniem komórki jajowej (chromosom X) przez plemnik (chromosom X lub chromosom Y). Wtedy to zostaje, w sposób jednoznaczny i nieodwracalny, określony prawidłowy kariotyp męski (46, XY) i prawidłowy kariotyp żeński (46, XX). Od tego momentu rozpoczyna się kaskada przemian biochemicznych prowadzących do powstania jądra (gen *SRY* zlokalizowany na chromosomie Y) lub jajnika (brak genu *SRY* lub zaburzenia jego ekspresji). Oprócz genu *SRY* w proces determinacji płci człowieka zaangażowany jest szereg innych genów zlokalizowanych zarówno na chromosomach płci (X i Y) jak i chromosomach autosomalnych.

Lista genów biorących udział w determinacji płci człowieka nie jest wciąż zamknięta. W genetycznej determinacji płci człowieka bierze udział zatem szereg precyzyjnie zsynchronizowanych genów.

*/Bardzo rzadko dochodzi do zaburzeń strukturalnych i funkcjonalnych (ekspresja genów) w obrębie chromosomów X i Y oraz genów determinujących płęć (*SRY* i inne geny) prowadzących do zaburzeń determinacji płci (obojnactwo, zespół Turnera, zespół Klinefeltera, zespół feminizujących jąder, etc.).

W ostatnich latach pojawiają się doniesienia sugerujące udział procesów epigenetycznych w kształtowaniu się płci człowieka.

W odróżnieniu od dobrze udokumentowanych zjawisk związanych z genetyczną determinacją płci, procesy epigenetyczne są wciąż badane i weryfikacja ich prawdziwego znaczenia w determinacji płci człowieka jest obecnie niemożliwa.

5. Psychospołeczne aspekty kształtowania się dymorfizmu płci

Seksualność rozwija się w ciągu całego życia człowieka. Wpływają na to różne czynniki – biologiczne, psychologiczne i społeczne. Zgodnie z ujęciem psychodynamicznym we wczesnym dzieciństwie kształtują się podstawy tożsamości płciowej, rodzajowej i seksualnej. Należy zaznaczyć, że najważniejszą osobą na tym etapie rozwoju człowieka jest matka, a wpływ innych osób, instytucji i grup jest mniej intensywny. W okresie średniego dzieciństwa dziecko rozwija się głównie pod wpływem systemu rodzinnego, najważniejszymi osobami są w tym czasie rodzice, wpływ rówieśników jest mniejszy. W okresie dorastania kształtuje się tożsamość człowieka w różnych aspektach, m.in. dotyczących przyjmowanych zasad etycznych, obyczajów, wyboru drogi zawodowej, a także tożsamości seksualnej. Dlatego istotę tego okresu życia można opisać słowami „inicjatywa, ekspresja, konflikt”. W tym czasie następują w człowieku silne zmiany biologiczne, ma miejsce rozwój drugo- i trzeciorzędowych cech płciowych. Najważniejszym procesem, który się wówczas

¹⁴ Por. A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowania, profilaktyka*, w: *Między chromosomem a paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021, s. 93-142; M. Zazula, *Transseksualizm i geny*, tamże, s. 37-60.

dokonuje, jest integracja seksualności młodego człowieka w taki sposób, by tworzyła spójną całość. Wtedy właśnie powinno nastąpić rozwiązanie konfliktu rodzice – dzieci, ustalenie pozycji w grupie i wykształcenie dorosłej – genitalnej – ekspresji seksualnej. Właśnie w fazie dorastania wyraźnie zaznaczają się różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w rozwoju psychoseksualnym. Pod koniec tej fazy człowiek jest gotowy do nawiązania stałej relacji w aspekcie seksualnym, ma stabilną tożsamość płciową i rodzajową. Osoba dojrzałe ukształtowana psychofizycznie jest gotowa do podjęcia prokreacji i wynikających z niej obowiązków¹⁵.

Nie możemy jednak nie zauważyć, że bardzo istotną rolę w dorastaniu i dojrzewaniu człowieka odgrywają obecne we współczesnej kulturze silne wzorce osobowe i tożsamościowe. Z realizowanym w środowisku rodziców, krewnych, przyjaciół, rówieśników i nauczycieli procesem budowania osobowościowego modelu tożsamościowego, w tym przede wszystkim płci psychospołecznej, konkuruje dziś wiele czynników zewnętrznych. Szczególną rolę w odkrywaniu i wybieraniu różnorodnych postaw oraz tożsamości płciowych i seksualnych odgrywa technologia cyfrowa i elektroniczne media społecznościowe. W tym okresie rozwoju tożsamość ludzi młodych (w tym – seksualna) formuje się i nie jest jeszcze skryształizowana¹⁶. Podejmowanie zatem w tej fazie życia człowieka jakichkolwiek działań terapeutycznych oraz pedagogicznych bez udziału rodziców jest niedopuszczalne – godzi w naturalne prawa i obowiązki rodziców, niszczy relacje rodzinne¹⁷. Za niedopuszczalne od strony etycznej uznajemy zatem stosowanie blokerów dojrzewania u nastolatków.

6. Transseksualizm a kultura

Przypomniany powyżej proces psychicznego i seksualnego dojrzewania osoby ludzkiej sprawia, że w większości znanych nam kultur uznaje się i sankcjonuje binarny podział płci i ich komplementarność. Na przestrzeni tysiącleci ludzkiej historii cywilizacje i kultury ukazały w obyczajach, literaturze i sztuce zarówno piękno jak i odmienność ekspresji męskości i kobiecości. Sprzeciw budzi współczesne traktowanie płci jako rodzaju przemocy natury wobec człowieka, presji, z której należy się wyzwać. W literaturze tendencje te są przedstawiane jako *gender studies*. Analizując jednak genezę i rozwój tego światopoglądowego trendu, należy wyraźnie powiedzieć, że idea rozróżniania *gender* – *sex* ma charakter raczej ideologiczny niż akademicki, tworzy i używa nieostrych pojęć, preferując wyraźną niechęć do biologicznie zdefiniowanych płci¹⁸. Przypomnijmy, że termin „gender” został wprowadzony do szerokiego publicznego dyskursu przez amerykańską myślicielkę Judith Butler. W swojej książce *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (New York 1990)¹⁹ przekonuje ona, że płeć nie jest pierwotnym faktem natury, który należy przyjąć i wypełnić sensem, ale rolą społeczną, o której można decydować autonomicznie, uwalniając się od kulturowych kodów i determinacji. Butler w krytyce naturalnego biegunowego porządku

¹⁵ M. Beisert, *Rozwój psychoseksualny człowieka. Kryteria dojrzałości psychoseksualnej*, w: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, *Seksuologia*, Warszawa 2018, s. 131-146.

¹⁶ Szczegółową analizę tej problematyki zawiera między innymi opracowanie M. Grossman, *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist's Guide Out of the Madness*, New York 2023, a także wydane w języku polskim pozycje: R.T. Anderson, *Kiedy Harry stał się Sally. Przemyślenia w czasach transpłciowości*, tłum. J. Kotraba, Warszawa 2021.; A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmieciak, Warszawa 2021, s. 93-142.

¹⁷ Szczegółowy opis błędnych praktyk jednej z organizacji – World Professional Association for Transgender Health – propagującej takie działania zawiera raport: M. Hughes, *The WPATH Files*: <https://static1.squarespace.com/static/56a45d683b0be33df885def6/t/6602fa875978a01601858171/1711471262073/WPATH+Report+and+Files111.pdf> (pdf, dostęp listopad 2024).

¹⁸ W. Sinkiewicz, *Gender – zarys genezy i rozwoju*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014, s. 18. Termin *gender* pojawił się w 1955 roku u amerykańskiego seksuologa Johna Moneya. On jako pierwszy użył sformułowania *gender role*, *gender coding* i *gender identity*. Zob. J. Money, *Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: psychologic findings*, „Bulletin of the Johns Hopkins Hospital”, nr 96 (1955) 6, s. 253-264. Jednak już w XIX wieku w pracach Magnusa Hirschfelda (1868-1935) pojawiły się pierwsze próby tworzenia teorii metatropizmu, wedle której płeć jest czymś chwiejnym i podlegającym zmianie. Współczesny przegląd różnorodnych „rodzajów płci” i ich definicji podaje A. Zwoliński, *LGBT. Nie lepsi, nie gorsi*, Kraków 2020, s. 28-33.

¹⁹ Wydanie polskie: J. Butler, *Uwikłani w płeć*, Warszawa 2008.

płci (mężczyzna – kobieta) stworzyła skomplikowaną, przekazaną zawiłym językiem teorię negacji biologicznej tożsamości płciowej (*sex*) na rzecz uznania płci kulturowej (*gender*). O ile zatem w klasycznym biologicznym i antropologicznym ujęciu istoty człowieka jego sposób bytowania jest zakorzeniony w ontycznej konstrukcji i nią zdeterminowany, o tyle teoria *gender* bardzo mocno kwestionuje ten paradygmat. *Gender* oznacza społeczną i kulturową wolność konstruowania tożsamości płciowej, zachowań, ról oraz atrybutów kobiecości i męskości. Czymś naturalnym ma być zmiana, zamiana i wybór aktywności płciowej, tak by identyfikacja płciowa nie była przedmiotem społecznej determinacji. W zaproponowanym przez Butler dyskursie ciało jawi się jako rodzaj pustego i czystego naczynia gotowego, by przyjąć każdą wybraną koncepcję tożsamości, płciowości i seksualności – wielokrotnie i wciąż na nowo. Nie powinno zatem dziwić, że tak instrumentalne, oderwane od realnych racji i argumentów, potraktowanie osoby ludzkiej rodzi sprzeciw zarówno środowisk lekarskich jak i pedagogicznych²⁰.

Niebezpieczeństwa związane z redefiniowaniem płciowości wielokrotnie nazywał papież Franciszek: „Przeżywamy wydarzenie unicestwienia człowieka jako obrazu Boga. W Europie, Ameryce, Ameryce Łacińskiej, Afryce, niektórych krajach azjatyckich istnieje prawdziwa kolonizacja ideologiczna. Jedną z nich – mówię to jasno z «imienia i nazwiska» – jest gender! Dzisiaj dzieci w szkole – właśnie dzieci! – naucza się w szkole: że każdy może wybrać sobie płć. A dlaczego tego uczą? Ponieważ podręczniki narzucają te osoby i instytucje, które dają pieniądze. Jest to kolonizacja ideologiczna, popierana również przez bardzo wpływowe kraje. I to jest straszne”²¹. W przemówieniu do dyplomatów wskazywał: „Niestety, podejmowane w minionych dekadach próby wprowadzenia nowych praw, które nie w pełni są spójne z tymi pierwotnie zdefiniowanymi i nie zawsze są akceptowalne, dały początek ideologicznej kolonizacji, wśród których główną rolę odgrywa teoria *gender*, będąca niezwykle groźną, ponieważ usuwa różnice, pod pretekstem, że wszyscy są równi”²². Teoria *gender* stara się zatem zaprzeczyć największej możliwej różnicy istniejącej pomiędzy żywymi istotami: różnicy płciowej, która jest przecież nie tylko podstawowa, ale także najpiękniejsza i najpotężniejsza, ponieważ w parze mężczyzna – kobieta osiąga wzajemność najbardziej godną podziwu jest bowiem źródłem cudu, który nigdy nie przestaje zadziwiać – jest nim pojawienie się na świecie nowych istot ludzkich.

Niestety pod wpływem *gender studies* kwestia płci została oderwana od rzeczywistości ciała oraz płci i przeniesiona na poziom języka. Nie przez przypadek zatem w teoriach genderowych i transpłciowych tak ważną rolę odgrywają kwestie językowe: żądanie używania odpowiednich zaimków osobowych czy domaganie się stosowania imion innych niż metrykalne. Sam dobór słów ukazuje wybór określonej wizji antropologicznej: „płć przypisana przy urodzeniu” vs. „płć rozpoznana przy urodzeniu”. Należy jednak podkreślić, że sama zmiana języka nie zmienia realnej sytuacji człowieka. W dialogu z osobami transpłciowymi należy precyzyjnie wyjaśniać i tłumaczyć ich rzeczywistą sytuację życiową, ukazując bytowe i biologiczne podstawy egzystencji człowieka²³. Dlatego w rozmowach na temat tranzycji płci pojawia się nie tylko aspekt medyczny, ale także filozoficzny.

²⁰ Zob. *Gender Ideology and Pastoral Practice*, red. T. Farnan, S. Selner-Wright, R.L. Fastiggi, Saint Louis 2024; G. Kuby, *Globalna rewolucja seksualna. Likwidacja wolności w imię wolności*, tłum. D. Jankowska, J. Serafin, Kraków 2013, s. 69-78; Ch. Flavigny, *Kłótnia o gender*, tłum. K. Kubaszczyk, Poznań 2015; M. Rosiak, *Gender Trouble Judith Butler w świetle logiki i metodologii – analiza głównych założeń i ich konsekwencji z dodaniem uwag o źródłach doktryny gender*, w: *Gender – spojrzenie krytyczne*, red. J. Jagiełło, D. Oko, Kielce 2016, s. 125-155.

²¹ Papież Franciszek, *Ewangelia bliskości. Rozmowa z polskimi biskupami w katedrze na Wawelu (27 lipca 2016)*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 7-8 (2016) 384, s. 11.

²² Papież Franciszek, *Przemówienie do członków Korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej z okazji składania życzeń noworocznych*, „L'Osservatore Romano”, 8 stycznia 2024, s. 3 (<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2024/january/documents/20240108-corpo-diplomatico.html>). Zob. także: papież Franciszek, Adhortacja apostolska *Amoris laetitia*, nr 56.

²³ Por. M. Grossman, *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist's Guide Out of the Madness*, New York 2023, s. 16.

7. Aspekty filozoficzne

Płciowość człowieka, jako jeden z najważniejszych czynników tożsamości osobowej i samoświadomości, musi być także rozpatrywana na płaszczyźnie filozoficznej, dotyczy bowiem kluczowych treści egzystencjalnych obecnych w życiu każdego człowieka. Sięgając po rozważania największych i najpoważniejszych filozofów odnajdujemy w epistemologii tradycję poznawczą, w której bytowanie ma pierwszeństwo przed poznaniem. Wiele wieków temu tezę tę trafnie sformułowali zarówno żydowscy jak i arabscy myśliciele średniowieczni – prawdę rozpoznajemy poprzez uzgodnienie naszego intelektualnego poznania z obiektywną racją rzeczy.

W tej perspektywie teoriopoznawczej prawda istnieje w świecie niezależnie od naszych umysłów, jest po prostu treścią bytowania świata, a umysł pokornie, a jednocześnie nie bez trudu i czasu, poszukuje jej, rozpoznaje ją i uczy się jej. Nasze pojęcia o świecie są zatem prawdziwe o tyle, o ile zgadzają się ze stanem rzeczywistości, bo to rzecz konstytuuje nasze poznanie, nie odwrotnie²⁴. W tym klasycznym paradygmacie, przyjętym także przez nauki empiryczne, istnieje obiektywna prawda na temat płciowości człowieka, którą można rozpoznać i ocenić intelektem według intersubiektywnych (dostępnych każdemu poznającemu) zasad: tożsamości, niesprzeczności, przyczynowości, celowości czy substancjalności²⁵.

Jednakże od kilkudziesięciu lat jesteśmy w filozofii, kulturze i polityce świadkami odejścia od tego klasycznego modelu rozpoznawania i opisywania rzeczywistości. Ponowoczesne nurty filozofii i kultury przekonują, że prawda nie oznacza obiektywnych racji świata, ale jest wynikiem subiektywnych aktów poznania i woli. Człowiek sam dla siebie i sam sobie wyznacza prawdy i przekonania, którymi pragnie żyć. Ten rodzaj subiektywizmu poznawczego dotyczy także trudnego tematu płciowości i seksualności człowieka, bo pozwala na negację płci „rozpoznanej i przypisanej osobie przy urodzeniu” i uznanie (w zasadzie w każdej chwili życia), że owo pierwotne rozpoznanie było błędne.

W tym postmodernistycznym, nacechowanym subiektywizmem ujęciu, płci jest więcej niż dwie (męska i kobieca), jest ich kilkanaście, a w egzystencji ludzkiej mogą one stanowić płynne kontinuum (teoria *queer*). Dlatego w ciągu swojego życia człowiek może odkrywać, przypisywać sobie, korygować i zmieniać przypisaną mu płć wiele razy w zależności od swego subiektywnego samopoczucia bądź pod wpływem czynników kulturowych (proces ten promuje wspomniana teoria *gender studies*).

Klasyczna antropologia filozoficzna sprzeciwia się takiemu ujęciu, bazuje bowiem na sformułowanym wyżej paradygmacie prawdy, która jest obiektywną racją bytu, niezależną od czynników kulturowych, politycznych czy światopoglądowych. Istnieją zatem dwie płcie ludzkie – męska i kobieca – którymi każdy człowiek zostaje obdarowany przez naturę w akcie poczęcia. Życiowym zadaniem człowieka jest odkrycie, uznanie i osiągnięcie płciowej harmonii we wszystkich egzystencjalnych wymiarach – biologicznym, psychologicznym i społecznym. Dlatego zbyt łatwa, niemająca oparcia w obiektywnych racjach medycznych i klinicznych decyzja o zmianie płci, bądź wyborze płci innej niż męska lub kobieca, skutkuje bardzo często pogorszeniem biologicznego, psychologicznego i społecznego stanu człowieka. Pierwszeństwo bytowania przed poznaniem realizuje się także w przypadku ludzkiej płciowości: ciało mężczyzny czy kobiety, także po wszystkich chirurgicznych interwencjach i hormonalnych modyfikacjach, będzie w dalszym ciągu ciałem mężczyzny lub kobiety (chromosomy XY u mężczyzny, a XX u kobiety, występują przecież we wszystkich komórkach danego organizmu). Ewentualne usunięcie gonad czy terapia hormonalna nie mają wpływu na chromosomy i ich nie zmieniają.

²⁴ Zob. św. Tomasz z Akwinu, *Kwestie dyskutowane o prawdzie*, tom 1, q. 1, art. 1-2, Kęty 1998, s. 13-23; T. Kraj, *Katolik wobec pluralizmu etycznego na przykładzie bioetyki*, Kraków 2023, s. 121, 123, 134.

²⁵ Zob. A. Maryniarczyk, *Zasady pierwsze*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, tom 9, red. A. Maryniarczyk, Lublin 202, s. 902-907; S. Judycki, *Epistemologia*, tom 1, Poznań-Warszawa, 2020, s. 567-613.

8. Wybrane aporie związane z tranzycją płci

W środowiskach społecznych, politycznych i medycznych toczy się poważna debata wokół definiowania pojęć związanych z płciowością, tożsamością seksualną, transseksualizmem i tranzycją płci. Ponowoczesne odejście od paradygmatu realizmu poznawczego sprawiło jednak, że zagadnienie dotyczące transseksualizmu rozgrywa się dziś nie tylko na poziomie filozofii, kultury i języka, ale wkracza również w bardzo konkretne zabiegi medyczne i farmaceutyczne. Podejmowanie takich działań prowadzi jednakże do wielu aporii na poziomie logicznym i medycznym. I tak: według podstawowych ustaleń medycznych utrata zdolności przekazywania życia jest uważana za ciężki uszczerbek na zdrowiu, a jego sprawca podlega odpowiedzialności karnej (art. 156 Kodeksu Karnego), jednak w przypadku tranzycji płci, jeśli tylko pacjent wyrazi wolę zmiany płci, działania prowadzące do utraty zdolności biologiczno-fizjologicznych stanowią normę, chociaż pacjent może stracić w sposób trwały zdolności rozrodcze²⁶.

Dyskusję na tak poważne tematy utrudnia jednakże fakt, że stosowane w dyskursie i literaturze definicje zdrowia psychicznego i seksualnego są wzajemnie niespójne. Rodzi to poważne problemy zarówno w praktyce klinicznej jak i debacie społecznej. Z jednej bowiem strony zdrowie psychiczne jest definiowane zgodnie z filozofią złotego środka jako stan równowagi i harmonii wewnętrznej człowieka²⁷, z drugiej zdrowie seksualne jest opisywane z perspektywy subiektywnego dobrostanu własnej seksualności, ze szczególnym wskazaniem na przeżycia przyjemnościowe, których integralnym elementem ma być zapewnienie jurydycznej afirmacji tzw. praw seksualnych²⁸. Co więcej, w niektórych standardach postępowania dotyczących osób transpłciowych proponuje się metody spoza paradygmatu EBM (*evidence based medicine* – medycyna oparta na dowodach). Choć więc w medycynie standardem są holistyczne metody pomocy, to w przypadku tranzycji płci znane są przypadki przepisywania preparatów leczniczych i stosowania metod, których skuteczność i bezpieczeństwo nie zostały potwierdzone badaniami klinicznymi. Prowadzi to do sytuacji, w których w terapii osób transpłciowych pomijane bywają ich różnorakie problemy zdrowotne. Środowiska promujące łatwą i szybką tranzycję płci roztaczają iluzję, że sam proces tranzycji doprowadzi pacjenta do stanu pełnego i trwałego zdrowia, co, jak pokazano wyżej, nie jest możliwe ze względu na przypisany każdej osobie ludzkiej unikalny genotyp²⁹.

9. Nauka Kościoła odnośnie do płciowości człowieka w kontekście tranzycji płci

Jak zaznaczyliśmy we wstępie, problem dysforii płciowej nie jest zagadnieniem jedynie ostatnich lat czy dziesięcioleci. Poprzednia praktyka medyczna brała jednak pod uwagę, iż zmiana płci poprzez dostosowanie parametrów biologicznych do psychicznych i duchowych jest o wiele trud-

²⁶ Znajduje to odzwierciedlenie w opracowaniu przygotowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich: *Postępowania w sprawach o ustalenie płci*, w: *Przewodnik dla sędziów i pełnomocników*, Warszawa 2020.

²⁷ W tej perspektywie zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem „wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne; zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych; elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych; a także harmonijny związek między ciałem i umysłem (...) przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej”. S. Galderisi, A. Heinz, M. Kastrop i wsp., *Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego*, „Psychiatria Polska”, nr 51 (2017), s. 407-411.

²⁸ Wedle definicji WHO zdrowie seksualne „jest dobrostanem fizycznym, emocjonalnym i społecznym w odniesieniu do seksualności; nie jest jedynie brakiem choroby, zaburzeń funkcji bądź ułomności. Zdrowie seksualne wymaga pozytywnego i pełnego szacunku podejścia do seksualności oraz związków seksualnych, jak również do możliwości posiadania dających przyjemność i bezpiecznych doświadczeń seksualnych, powinno być wolne od przymusu, dyskryminacji i przemocy. Aby osiągnąć i utrzymać zdrowie seksualne, prawa seksualne powinny być respektowane, chronione i spełniane”. World Health Organization, *Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28–31 January 2002*, Geneva 2002, s. 37.

²⁹ Trudności te występują np. w standardach Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, zob. B. Grabski, D. Rachoń, W. Czernikiewicz i wsp., *Zalecenia Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego dotyczące opieki nad zdrowiem dorosłych osób transpłciowych – stanowisko panelu ekspertów*, „Psychiatria Polska”, nr 187 (2020), s. 1-8.

niejsza niż działanie odwrotne, praktykowane wcześniej³⁰. Dlatego antropologia chrześcijańska, odwołująca się do wielowiekowych doświadczeń niezliczonych milionów ludzi dotyczących sensu ludzkiej płciowości i zadań, jakie osoba ludzka ma do spełnienia, udowadnia, że małżeństwo, założenie rodziny, życie seksualne, prokreacja, wydanie na świat potomstwa i jego wychowanie należą do najważniejszych zadań człowieka. Płciowość jest darem, a wybory, w których odgrywa ona kluczową rolę (realizacja życia seksualnego, ojcostwo, macierzyństwo), są ściśle związane z bytowością i tożsamością ludzkiej natury. Stąd trudności w sferze płciowej i seksualnej bardzo często wiążą się z frustracją i poważanymi kryzysami życiowymi. Jeśli zatem spojrzymy na omawiane zagadnienia z perspektywy płciowości (życia seksualnego, rodziny oraz zrodzenia i wychowania człowieka) to dysforia płciowa staje się poważnym problemem w ich realizacji i przeżywaniu. Trwała dysharmonia, spowodowana przez nieudaną próbę interwencji chirurgicznej oraz hormonalnej, może doprowadzić do trwałego naruszenia zdolności wymaganych w relacjach osobowych, seksualnych i rodzinnych. Uświadomiona perspektywa relacji intymnych i rodzinnych powinna zatem skłaniać do powściągliwości w stosowaniu radykalnych rozwiązań, które, jak uczy praktyka, nie tylko nie przynoszą spodziewanych rezultatów, lecz mogą trwale zdeintegrować oraz okaleczyć człowieka – ostatecznie pacjent nie będzie mógł podjąć życia seksualnego i posiadać potomstwa.

Nie można zatem przemilczać udokumentowanych już przypadków klinicznych pokazujących, że zmiana płci nie poprawiła stanu zdrowia i samopoczucia pacjenta, przyniosła wręcz rozczarowanie, a próby pełnego powrotu do płci pierwotnej okazały się już niemożliwe. Stosowanie bezrefleksyjnych i zbyt pośpiesznych metod leczenia hormonalnego i chirurgicznych operacji zmiany płci skutkuje bowiem bardzo poważnymi i często już nieodwracalnymi konsekwencjami (naruszenie integralności fizycznej człowieka poprzez usunięcie zdrowych narządów, zaburzenie gospodarki hormonalnej, zaburzenie fenotypu behawioralnego)³¹. Wszystkie te działania realizowane bez odpowiednich, rzetelnych i opartych o obiektywne kryteria medyczne i psychologiczne badań, naruszają zasadę proporcjonalności i doprowadzają wiele, szczególnie młodych osób, do jeszcze większego cierpienia psychicznego (niezgoda na „nową tożsamość płciową”) i fizycznego (nieodwracalne zmiany w organizmie). Ukazane wyżej źródła filozoficznego i etycznego subiektywizmu są w konsekwencji obarczone wielkim ryzykiem okaleczenia i skrzywdzenia konkretnych osób.

10. Wybrane błędne praktyki z punktu widzenia etyki

Biorąc pod uwagę powyższe analizy Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych uważa za błędne:

1) Penalizację tzw. mowy nienawiści rozumianej jako każda próba dyskusji na temat konsekwencji, sensowności i skuteczności, jakie wywołują zabiegi tranzycji płci. Tak formułowane zasady uniemożliwiają rzeczową debatę, wykluczają merytoryczne pytania stawiane wobec tego zagadnienia i odsuwają poszukiwanie alternatywnych działań w procesie diagnostyki różnicowej i kompleksowej terapii w nieokreślonej przyszłość.

2) Upraszczenie (w niektórych proponowanych standardach) procedur diagnostycznych pomocy dla osób transpłciowych. Skutkuje ono tym, że do rozpoczęcia tranzycji (leczenia hormonalnego, względnie chirurgicznego i zmian metrykalnych) wystarczy autoidentyfikacja, a pomijane są medyczne przeciwwskazania do tego rodzajów terapii.

3) Pomijanie w rozpoznaniu tranzycji metod psychospołecznych i preferowanie wyłącznie farmakoterapii oraz metod chirurgicznych. Zaniedbuje się przy tym także diagnostykę schorzeń współistniejących (zwłaszcza zaburzeń psychicznych).

³⁰ Zobacz integralne ujęcie bioetyki personalistycznej w opracowaniu: E. Sgreccia, *Personalist Bioethics. Foundations and Applications*, National Catholic Bioethics Center, 2012.

³¹ Zob. U. Drozdowska, A. Wnukiewicz-Kozłowska, *Zmiana płci*, w: *System prawa medycznego*, tom 2: *Szczególne świadczenia zdrowotne*, red. L. Bosek, A. Wnukiewicz-Kozłowska, Warszawa 2018, s. 665-734; M. Filar, *Prawne i społeczne aspekty transseksualizmu*, w: *Prawo i medycyna u progu XXI w.*, red. M. Filar, Toruń 1987, s. 83-102.

Szczególna ostrożność zalecana jest w stosunku do dzieci i młodzieży, zwłaszcza z uwagi na fakt, że często zgłaszane w młodym wieku dysforie płciowe ustępują samoistnie w okresie dojrzewania. Gwałtowny wzrost poczucia niezgodności płci u młodzieży (zwłaszcza u dziewcząt) jest bardzo często prowokowany i wzmacniany przez media społecznościowe i grupy rówieśnicze. Należy zwrócić uwagę na schorzenia współistniejące występujące w tej grupie wiekowej. Bardzo ważna jest czujność i rozważa rodziców (a także innych osób biorących udział w procesie wychowania) w reagowaniu na wyrażenie przez dziecko złego samopoczucia w odniesieniu do własnej płci. Obecnie w wielu krajach w odniesieniu do dzieci i młodzieży proponuje się kompleksową psychoterapię, ograniczając lub odraczając do wieku dorosłego wszelkie interwencje hormonalne i chirurgiczne.

11. Propozycje na przyszłość

Środowiska medyczne w konkretnych krajach zachodnich wycofują się z tranzycji w odniesieniu do dzieci, ale warto zauważyć, że rzadko towarzyszy temu głębsza refleksja nad wypracowaniem standardów diagnostycznych i terapeutycznych, kompleksowo ujmujących zjawisko transpłciowości. W przypadku pacjentów w tej grupie wiekowej – po początkowym entuzjazmie dotyczącym podejmowania afirmatywnych metod w młodym wieku, obecnie odchodzi się od tego modelu³².

³² Por. International Rejection of Medicalization of Minors:

England: <https://cass.independent-review.uk/nice-evidence-reviews/>

Finland: https://segm.org/sites/default/files/Finnish_Guidelines_2020_Minors_Unofficial%20Translation.pdf

Sweden: <https://www.sbu.se/342>

Norway: <https://tidsskriftet.no/en/2019/04/debatt/gender-variance-medical-treatment-and-our-responsibility>

Warto zwrócić również uwagę na literaturę wskazującą na przeszacowaniu korzyści z przeprowadzonej tranzycji oraz podkreślającą brak przejrzystości w określaniu ryzyka działań pro-afirmacyjnych:

1. Clayton, A. "Gender-Affirming Treatment of Gender Dysphoria in Youth: A Perfect Storm Environment for the Placebo Effect—The Implications for Research and Clinical Practice." *Archive of Sexual Behavior* 52, 483494 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02472-8>.
2. Biggs, M. (2022). "The Dutch protocol for Juvenile transsexuals: Origins and evidence." *Journal of Sex & Marital Therapy*. Advance online publication. doi:10.1080/0092623X.2022.212123.
3. Biggs, M. (2020). "Gender dysphoria and psychological functioning in adolescents treated with GnRHa: Comparing Dutch and English prospective studies." *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2231–2236. doi:10.1007/s10508-020-01764-1.
4. Biggs, M. (2021). "Revisiting the effect of GnRH analogue treatment on bone mineral density in young adolescents with gender dysphoria." *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, 34(7), 937–939. doi:10.1515/jpem-2021-0180.
5. Biggs, M. (2023). "The Dutch Protocol for Juvenile Transsexuals: Origins and Evidence." *Journal of Sex and Marital Therapy*, 49:4, 348368, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2121238. International standard of care for gender dysphoric youth is based on untrue assumptions (reversibility), little to no evidence of benefits, lack of long-term follow-up studies, and poorly reported to omitted permanent, negative outcomes.
6. J. Cohn (2022) "Some Limitations of 'Challenges in the Care of Transgender and Gender-Diverse Youth: An Endocrinologist's View.'" *Journal of Sex & Marital Therapy*, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2160396.
7. E. Abbruzzese, Stephen B. Levine, & Julia W. Mason (2023) "The Myth of "Reliable Research" in Pediatric Gender Medicine: A critical evaluation of the Dutch Studies—and research that has followed." *Journal of Sex & Marital Therapy*, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2150346.
8. Levine, S.B. "Reflections on the Clinician's Role with Individuals Who Self-identify as Transgender." *Archive of Sexual Behavior* 50, 3527–3536 (2021). <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02142-1>.
9. Zucker, K. J. (2019). "Adolescents with gender dysphoria: Reflections on some contemporary clinical and research issues." *Archives of Sexual Behavior*, 48, 1983-1992. Addresses suicidality discourse among providers treating gender distress, the recent increase in referrals to gender clinics and inversion of ratio of male: female referrals over last several years, ROGD diagnosis and treatment.
10. Block J. (2023). "Gender dysphoria in young people is rising—and so is professional disagreement." *BMJ*; 380: p382 doi:10.1136/bmj.p382. Discussion of lack of evidence in support of affirming treatments, social, medical and rush to affirm without psychological support.
11. Littman, L. (2021). "Individuals treated for gender dysphoria with medical and/or surgical transition who subsequently detransitioned: A survey of 100 detransitioners." *Archives of Sexual Behavior*, 50(8), 3353–3369. doi:10.1007/s10508-021-02163-w. Research regarding ROGD and intervening too early with affirming care; risk of "iatrogenically derailing the development of youth who would otherwise grow up to be LGB nontransgender adults."
12. James M. Cantor (2020). "Transgender and Gender Diverse Children and Adolescents: Fact-Checking of AAP Policy." *Journal of Sex & Marital Therapy*, 46:4, 307-313, DOI: 10.1080/0092623X.2019.1698481.

Warto też zwrócić uwagę na wypracowany w środowisku anglosaskim standard: *Comprehensive Guide to Exploratory Care* Ayad S., D'Angelo R., Kenny D., Levine S., Marchiano L., & O'Malley S. (2022). "A Clinical Guide for Therapists Working with Gen-

Podjęte analizy pokazują, jak ważne jest przede wszystkim zrozumienie sytuacji osób określających się jako transpłciowe. Wiele z nich czuje się „uwięzionych w nie swoim ciele” co sprawia, że szukają zrozumienia, empatii i akceptacji. Pragną znaleźć grupę wsparcia, poszukują swojej tożsamości i chcą się w pełni realizować jako osoby. Należy dostrzec ich cierpienia i problemy w szerokim – biologicznym, psychologicznym i społecznym – kontekście. Nie można zgodzić się na agresywną i uwłaczającą godności ludzkiej stygmatyzację osób transpłciowych. Dlatego Kościół pragnie przede wszystkim potwierdzić, że każda osoba, niezależnie od swojej skłonności seksualnej i identyfikacji płciowej, musi być szanowana w swej godności i otoczona troską tak, aby uniknąć „jakichkolwiek oznak niesłusznej dyskryminacji”, a zwłaszcza wszelkich form agresji i przemocy³³.

Biorąc to pod uwagę, Zespół uważa, że wskazane jest rozwijanie sieci profesjonalnego poradnictwa psychologicznego i psychiatrycznego, dzięki któremu możliwy byłby kontakt z psychologami, psychoterapeutami i lekarzami różnych specjalności, którzy pragną pomóc w zdiagnozowaniu tożsamościowych problemów szczególnie ludzi młodych. Ważne jest także organizowanie poważnych i szczerych debat oraz konferencji, które z jednej strony pokazywałyby złożoność zagadnienia tranżycji płci, z drugiej poszukiwały godziwych metod pomocy, zgodnych z klasyczną antropologią i na miarę godności osoby ludzkiej. Działania te powinny być skierowane zarówno do osób, które identyfikują się jako transpłciowe lub mają problemy z odczytaniem swojej identyfikacji płciowej, jak i do członków ich rodzin.

W szeroko rozumianej edukacji (szkolnej i społecznej) konieczne jest podkreślanie zarówno różnic jak i naturalnej komplementarności mężczyzny i kobiety tak, by wychowywać młodych do miłości rozumianej jako „pozytywny i mądry dar z samego siebie”. Ważnym elementem tego procesu jest, odpowiednie do wieku i poddane kontroli rodziców, wychowanie seksualne dzieci i młodzieży uwzględniające tradycje religijne i kulturowe oraz ukazujące integralną – biologiczną, psychologiczną, społeczną i duchową – wizję osoby ludzkiej.

W imieniu Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych

bp Józef Wróbel SCJ

Warszawa, 13 listopada 2024 r.

Literatura

W niniejszym zbiorze literatury zawarto opracowania, które prezentują także odmienne od katolickiego stanowiska dotyczące seksualności i tranżycji płci. Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych chce w ten sposób zaznaczyć, że zna poglądy wynikające z innych wizji antropologicznych i odmiennych od chrześcijańskiego światopoglądów. Ufamy, że umożliwi to dialog i lepsze społeczne zrozumienie tej złożonej problematyki.

derQuestioning Youth.” https://www.genderexploratory.com/wp-content/uploads/2022/12/GETA_ClinicalGuide_2022.pdf. Sponsored by Gender Exploratory Therapy Association (GETA) and Society for Evidence-Based Gender Medicine (SEGM).

Nie do pominięcia są, opublikowane w 2023 r. przez Stowarzyszenie Psychologów Chrześcijańskich, standardy i wytyczne Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich dotyczące diagnozy oraz terapii dzieci i młodzieży z problemami identyfikacji płciowej. Wersja on-line: https://www.spch.pl/wp-content/uploads/2023/11/2023_11_30-Korekta-STANDARDY_SPCH_GRAF_FINAL.pdf (pdf, dostęp październik 2024). Zob. także: Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, „Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę”. *Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019, nr 1-4. Wiele praktycznych wskazówek zawiera też opracowanie: M. Ryś, *Wpływ gender na psychikę i wychowanie młodego pokolenia*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014, s. 125-170.

³³ Papież Franciszek, *Amoris laetitia*, nr 250. Cytat wewnętrzny: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 2358.

Nauczanie Kościoła katolickiego

1. Dykasteria Nauki i Wiary, *Deklaracja Dignitas infinita o godności człowieka*, Poznań 2024.
2. Franciszek papież, *Ewangelia bliskości. Rozmowa z polskimi biskupami w katedrze na Wawelu (27 lipca 2016)*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 7-8 (2016) 384.
3. Franciszek papież, *Posynodalna adhortacja apostołska Amoris laetitia o miłości w rodzinie*, Wrocław 2016.
4. Franciszek papież, *Przemówienie do członków Korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej z okazji składnia życzeń noworocznych*, „L'Osservatore Romano”, 8 stycznia 2024; (<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2024/january/documents/20240108-corpo-diplomatico.html>)
5. Jan Paweł II papież, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Kraków 2020.
6. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
7. Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę. Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019. (<https://www.ekai.pl/dokumenty/stworzyl-ich-jako-mezczyzne-i-kobiete-z-mysla-o-drodze-dialogu-na-temat-kwestii-gender-w-edukacji/>).
8. *Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+*: <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2020/08/Stanowisko-Konferencji-Episkopatu-Polski-w-kwestii-LGBT.pdf>

Opracowania

1. Abbruzzese, E., Levine, S. B., Mason J. W. (2023), *The Myth of “Reliable Research” in Pediatric Gender Medicine: A critical evaluation of the Dutch Studies—and research that has followed*, *Journal of Sex & Marital Therapy*, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2150346.
2. American Psychiatric Association, *Diagnostic And Statistical Manual of Mental Disorders. Text Revision (DSM-5-TR)*, Washington 2022.
3. Anderson R.T., *Kiedy Harry stał się Sally. Przemyślenia w czasach transpłciowości*, tłum. J. Kotraba, Warszawa 2021.
4. *Badanie stanu psychicznego. Rozpoznania według ICD-11*, red. P. Gałęcki, Wrocław 2022.
5. Beisert M., *Rozwój psychoseksualny człowieka. Kryteria dojrzałości psychoseksualnej*, w: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, *Seksuologia*, Warszawa 2018.
6. Biggs, M. (2020), *Gender dysphoria and psychological functioning in adolescents treated with GnRH: Comparing Dutch and English prospective studies*. *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2231–2236. doi:10.1007/s10508-020-01764-1.
7. Biggs, M. (2021), *Revisiting the effect of GnRH analogue treatment on bone mineral density in young adolescents with gender dysphoria*. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, 34(7), 937–939. doi:10.1515/jpem-2021-0180.
8. Biggs, M. (2022), *The Dutch protocol for Juvenile transsexuals: Origins and evidence*. *Journal of Sex & Marital Therapy*. Advance online publication. doi:10.1080/0092623X.2022.212123.
9. Biggs, M. (2023), *The Dutch Protocol for Juvenile Transsexuals: Origins and Evidence*. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 49:4, 348368, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2121238.
10. Block J. (2023), *Gender dysphoria in young people is rising—and so is professional disagreement*. *BMJ*; 380: p382 doi:10.1136/bmj.p382.
11. Butler J., *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*, New York 1990.
12. Butler J., *Uwikłani w płęć*, tłum. K. Krasuska, Warszawa 2008.
13. Cantor, J. M. (2020), *Transgender and Gender Diverse Children and Adolescents: Fact-Checking of AAP Policy*. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 46:4, 307-313, DOI: 10.1080/0092623X.2019.1698481.

14. Centers for Disease Control and Prevention, *Down syndrome*, „Retrieved”, November 22 (2023): <https://www.cdc.gov/ncbddd/birthdefects/downsyndrome.html>.
15. Clayton, A., *Gender-Affirming Treatment of Gender Dysphoria in Youth: A Perfect Storm Environment for the Placebo Effect—The Implications for Research and Clinical Practice*. *Archive of Sexual Behavior* 52, 483494 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02472-8>.
16. Cohn, J. (2022), *Some Limitations of ‘Challenges in the Care of Transgender and Gender-Diverse Youth: An Endocrinologist’s View.’* *Journal of Sex & Marital Therapy*, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2160396.
17. Davidson M.A., *Primary care for children and adolescents with Down syndrome*, „*Pediatric Clinics of North America*”, 5 (2008) 55, s. 1099-1111.
18. Drozdowska U., Wnukiewicz-Kozłowska A., *Zmiana płci*, w: *System prawa medycznego, tom 2: Szczególne świadczenia zdrowotne*, red. L. Bosek, A. Wnukiewicz-Kozłowska, Warszawa 2018.
19. Egan J.F., Smith K., Timms D., Bolnick J.M., Campbell W.A., Benn P.A., *Demographic differences in Down syndrome livebirths in the U.S. from 1989 to 2006*, „*Prenatal Diagnosis*”, 4 (2011) 31, s. 389-394.
20. Feinberg J.I., Schrott R., Ladd-Acosta Ch., Newschaffer C.J., Hertz-Picciotto I., Croen L.A., Daniele Fallin M., Feinberg A.P., Volk H.E., *Epigenetic changes in sperm are associated with paternal and child quantitative autistic traits in an autism-enriched cohort*, „*Molecular Psychiatry*”, nr 29 (2024) (<https://www.nature.com/articles/s41380-023-02046-7>).
21. Filar M., *Prawne i społeczne aspekty transseksualizmu*, w: *Prawo i medycyna u progu XXI w.*, red. M. Filar, Toruń 1987.
22. Flavigny Ch., *Kłótnia o gender*, tłum. K. Kubaszczyk, Poznań 2015.
23. Galderisi S., Heinz A., Kastrup M. i wsp., *Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego*, „*Psychiatria Polska*”, nr 51 (2017).
24. *Gender – spojrzenie krytyczne*, red. J. Jagiełło, D. Oko, Kielce 2016.
25. *Gender Ideology and Pastoral Practice*, red. T. Farnan, S. Selner-Wright, R.L. Fastiggi, Saint Louis 2024.
26. Grabski B., Rachoń D., Czernikiewicz W. i wsp., *Zalecenia Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego dotyczące opieki nad zdrowiem dorosłych osób transpłciowych – stanowisko panelu ekspertów*, „*Psychiatria Polska*”, nr 187 (2020).
27. Grossman M. *Zagubieni w krainie trans. Psychiatria dzieci i młodzieży wskazuje, jak wyjść z tego szaleństwa*. Tłum. M. Reda, J. Łuczak. Kraków: Wydawnictwo AA s.c. 2024.
28. Grossman M., *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist’s Guide Out of the Madness*, New York 2023.
29. Hughes M., *The WPATH Files*: <https://static1.squarespace.com/static/56a45d683b0be33df885def6/t/6602fa875978a01601858171/1711471262073/WPATH+Report+and+Files111.pdf>.
30. Hultman S. Sandin C.M., Levine S.Z., Lichtenstein P., Reichenberg A., *Advancing paternal age and risk of autism: new evidence from a population-based study and a meta-analysis of epidemiological studies*, „*Molecular Psychiatry*”, nr 12 (2011) 16. (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21116277/>).
31. Jacoń P., *My, trans*, Warszawa 2021.
32. Janecka M., Mill J., Basson M.A., Goriely A., Spiers H., Reichenberg A., Schalkwyk L., Fernandes C., *Advanced paternal age effects in neurodevelopmental disorders – review of potential underlying mechanisms*, „*Translational Psychiatry*”, nr 7 (2017) 1 (<https://www.nature.com/articles/tp2016294.pdf>).
33. Judycki S., *Epistemologia*, tom. 1, Poznań-Warszawa, 2020.
34. *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskaźniki diagnostyczne*, wyd. 2. uzup., red. S. Pużyński, J. Wciórka. Kraków 2000.

35. *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, red. S. Pużyński, J. Wciórka, Kraków-Warszawa 1998.
36. Kraj T., *Katolik wobec pluralizmu etycznego na przykładzie bioetyki*, Kraków 2023.
37. Kuby G., *Globalna rewolucja seksualna. Likwidacja wolności w imię wolności*, tłum. D. Janowska, J. Serafin, Kraków 2013.
38. Levine, S.B. *Reflections on the Clinician's Role with Individuals Who Self-identify as Transgender*. *Archive of Sexual Behavior* 50, 3527–3536 (2021). <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02142-1>.
39. Littman, L. (2021), *Individuals treated for gender dysphoria with medical and/or surgical transition who subsequently detransitioned: A survey of 100 detransitioners*. *Archives of Sexual Behavior*, 50(8), 3353–3369. doi:10.1007/s10508-021-02163-w.
40. Marianowicz-Szczygieł A., *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021.
41. Maryniarczyk A., *Zasady pierwsze*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, tom 9, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2020.
42. *Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Rewizja dziesiąta*, tom 1, Kraków 2013.
43. Mierzwiński B., *Mężczyzna i kobieta w ujęciu katechez środowych Jana Pawła II*, Kraków 2020.
44. Money J., *Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: psychologic findings*, „*Bulletin of the Johns Hopkins Hospital*”, nr 96 (1955) 6.
45. Nelson M., *Argonauci*, tłum. K. Gucio, Wołowiec 2020.
46. Ryś M., *Wpływ gender na psychikę i wychowanie młodego pokolenia*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014.
47. Rzecznik Praw Obywatelskich, *Postępowania w sprawach o ustalenie płci*, w: *Przewodnik dla sędziów i pełnomocników*, Warszawa 2020.
48. Sgreccia E., *Personalist Bioethics. Foundations and Applications*, National Catholic Bioethics Center, 2012.
49. Sinkiewicz W., *Gender – zarys genezy i rozwoju*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014
50. Skrzydłowska-Kalukin K., Sokolińska J., *Mów do mnie ono. Dlaczego współczesne dzieci szukają swojej płci*, Warszawa 2022.
51. Stowarzyszenie Psychologów Chrześcijańskich, *Standardy i wytyczne Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich dotyczące diagnozy oraz terapii dzieci i młodzieży z problemami identyfikacji płciowej* (wersja on-line: https://www.spch.pl/wp-content/uploads/2023/11/2023_11_30-Korekta-STANDARDY_SPCH_GRAF_FINAL.pdf).
52. Szewczyk P., *Ciała obce. Opowieści o transpłciowości*, Warszawa 2023.
53. Tomasz z Akwinu, *Kwestie dyskutowane o prawdzie*, tom 1, Kęty 1998.
54. Warrier V., Greenberg D.M., Weir E., Buckingham C., Smith P., Meng-Chuan Lai, Allison C., Baron-Cohen S., *Elevated rates of autism, other neurodevelopmental and psychiatric diagnoses, and autistic traits in transgender and gender-diverse individuals*, “*Nature Communications*”, nr 11 (2020) 1 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32770077/>).
55. World Health Organization, *Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28–31 January 2002*, Geneva 2002 (wydanie polskie: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób. Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022: <https://rsk3.ezdrowie.gov.pl/resource/structure/icd11/99ICD1/2023-01/mms/details>).
56. Zucker, K. J. (2019), *Adolescents with gender dysphoria: Reflections on some contemporary clinical and research issues*. *Archives of Sexual Behavior*, 48, 1983-1992.
57. Zwoliński A., *LGBT. Nie lepsi, nie gorsi*, Kraków 2020.

List Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie na XXV Dzień modlitwy i pomocy materialnej Kościołowi na Wschodzie (27.11.2024)

Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Czas Adwentu to czas wyjątkowy, najpierw z racji na szczególne treści religijne i bogactwo tradycji z tym okresem związanych, ale także dlatego że wprowadza nas bezpośrednio w Tajemnicę Wcielenia – Słowo stanie się Ciałem i zamieszka między nami!

W II Niedzielę Adwentu, zgodnie z uchwałą Konferencji Episkopatu Polski, obchodzony jest już po raz dwudziesty piąty „Dzień modlitwy i pomocy materialnej Kościołowi na Wschodzie”. Celem tego dnia jest duchowe i materialne wsparcie Kościoła katolickiego w krajach Europy Wschodniej i Azji Środkowej, czyli na Białorusi, Litwie, Łotwie i Estonii, na Ukrainie w Mołdawii, Rosji, Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Kazachstanie oraz w Tadżykistanie, Kirgizji i Uzbekistanie. Podczas zbiórki organizowanej w parafiach w Polsce i wśród Polonii, szczególnie w Anglii i Niemczech w II Niedzielę Adwentu 10 grudnia 2023 roku zebrano 2 mln 604 tys. złotych. Dzięki tym funduszom udało się zrealizować 186 projektów i próśb nadesłanych z różnych krajów na Wschodzie. Mijający rok życia tamtejszego Kościoła, jest naznaczony ciągle trwającą wojną na Ukrainie, zbierającą tragiczne żniwo, niepokojącymi wieściami o aresztowanych kapłanach na Białorusi i trudnymi konsekwencjami realnej wojny, dotykającymi również inne kraje.

W fali pomocy jaka ciągle płynie z Polski na Ukrainę, od samego początku wojny uczestniczy też Zespół Pomocy Kościołowi na Wschodzie przy Konferencji Episkopatu Polski. Nasze wsparcie, kierowane jest poprzez parafie, zgromadzenia zakonne czy instytucje takie jak *Caritas Spes Ukraina*. W roku 2024, na pomoc Ukrainie z funduszy Zespołu wydaliśmy 1 mln 204 tys. złotych. Środki te przeznaczone zostały na pomoc w funkcjonowaniu domów seniora, domów dziecka i wielu wspólnot parafialnych, które przyjęły uchodźców wewnętrznych.

Pomogliśmy też w organizacji letniego wypoczynku dla dzieci – które dzięki temu mogły, choć na chwilę oderwać się od wojennej rzeczywistości. Wspieramy też finansowo programy służące aktywizacji i pomocy duchowej i psychologicznej ludzi dotkniętych traumą wojny a szczególnie dzieci. Godną zauważenia jest cykliczna akcja „Anioły radości” – specjalny program dedykowany dzieciom doświadczonym przez wojnę, funkcjonujące świetlice w przyfrontowych miastach, gdzie dzieci mogą spotkać się z rówieśnikami i doświadczyć odrobiny normalności. Trzeba też wspomnieć o wspieranych finansowo przez Zespół inicjatywach dedykowanych dorosłym jak ośrodek rehabilitacji fizycznej i duchowej w Chmielnickim, szwalnia funkcjonująca na wiosce pod Iziumem i wiele innych.

We współpracy z różnymi instytucjami, wspólnotami i dzięki ofiarodawcom indywidualnym z Polski i z zagranicy, szczególnie z Włoch i Anglii, udało się, i nadal udaje, zorganizować wiele transportów z pomocą humanitarną. Przekazujemy między innymi żywność, artykuły medyczne, środki czystości a także generatory prądotwórcze i proste piecyki do ogrzewania – takich transportów, większych lub mniejszych, zorganizowaliśmy w tym roku 26!

Działalność Zespołu to oczywiście nie tylko Ukraina, choć w obecnej sytuacji, tamtejszy Kościół, który na różne sposoby stara się pomagać ludziom, szczególnie potrzebuje naszego wsparcia. W wielu krajach na Wschodzie wspieramy prowadzone przez Kościół świetlice, przedszkola, domy dziecka, domy seniora i samotnej matki, przytuliska dla bezdomnych oraz stołówki i kuchnie, służące dożywianiu dzieci, starszych i najbardziej potrzebujących. Pomogliśmy w organizacji letniego wypoczynku połączonego z formacją dla dzieci i młodzieży. Tą pomocą objęliśmy 33 grupy z Białorusi, Gruzji, Ukrainy, Uzbekistanu, Kazachstanu i Syberii, jak wspominają organizujące ten wypoczynek Siostry czy Kapłani – dla wielu uczestników jest to wyjątkowy czas nie tylko zabawy, spotkań, modlitwy, ale też spokoju i regularnego jedzenia! Na ten cel wydaliśmy 534 tys. złotych. Przy współpracy z Górnośląskim Oddziałem „Wspólnota Polska” przekazaliśmy paczki żywnościowe naszym najstarszym rodakom na Ziemi Lwowskiej i zaopatrujemy w niezbędne artykuły Stacje Po-

mocy Charytatywnej „Dobre Serce”. Uczestniczymy też w akcji „Podaruj znicz na Kresy”. Pamiętamy też o tych, którzy ze Wschodu do Polski przyjechali, w tym również o studentach z Białorusi, Ukrainy i Armenii, poprzez wypłacanie stypendiów. Na stypendia wydaliśmy 106 tys. złotych.

Zespół świadczy też nieustannie pomoc liturgiczną dla Kościoła katolickiego na Wschodzie poprzez zakup dla konkretnych parafii paramentów liturgicznych, nagłośnień do kaplic i świątyń, ksiąg liturgicznych, a także modlitewników i śpiewników oraz wszelkiego rodzaju pomocy katechetycznych. W tym roku zakupiliśmy paramenty liturgiczne i wyposażenie na sumę 425 tys. złotych.

Ciągle jeszcze ważną część naszych wydatków stanowią dotacje na odbudowę oraz renowację kościołów, kaplic świetlic i sal katechetycznych, na ten cel wydaliśmy 612 tys. złotych.

Ponadto, Zespół finansuje wysyłkę prasy katolickiej, w tym wiadomości KAI, oraz wspiera wydawnictwa i media działające w ramach Kościoła na Wschodzie. Z inicjatywy Zespołu powstał też Wolontariat, skupiający osoby świeckie, które w czasie swojego urlopu czy wakacji pomagają duszpasterzom i siostram zakonnym na Wschodzie. W 2024 roku na posługę wolontaryjną na Ukrainę, do Kazachstanu, i Uzbekistanu, wyjechało 16 osób, w tym dwie na wolontariat roczny.

Udało się już ukończyć i wydać pierwsze tomy leksykonu wraz ze wspomnieniami na temat udziału polskich duchownych w odradzaniu się Kościoła Katolickiego na Wschodzie. Jest to bardzo ważne dzieło, które pozwoli ocalić od zapomnienia to co zrobili kapłani i siostry zakonne z Polski dla Kościoła za wschodnią granicą, szczególnie po tzw. „pierestrojce”.

Członkowie Zespołu wyjeżdżają też na Wschód, aby na miejscu poznać potrzeby i sprawdzić realizację projektów. W mijającym roku odwiedzili 9 razy Ukrainę włącznie z dotarciem do Charkowa, Zaporozża czy Odessy oraz Kazachstan, Litwę, Mołdawię i Naddniestrze.

Zachęcamy do wsparcia duchowego i materialnego dzieł duszpasterskich, ewangelizacyjnych i charytatywnych Kościoła katolickiego na Wschodzie. W tym dniu z Kościołem w Polsce i poza jej granicami łączą się wierni z wielu parafii za wschodnią granicą, dziękując Bogu za modlitwę i składane ofiary. „Dzień modlitwy i pomocy materialnej Kościołowi na Wschodzie” tam za wschodnią granicą jest dniem wdzięczności za tych, którzy pomagają duchowo i materialnie.

W imieniu kapłanów, sióstr i braci zakonnych oraz wolontariuszy świeckich, posługujących aktualnie na Wschodzie, a także wiernych, składamy serdeczne podziękowanie za wszelką pomoc i modlitwę.

W imieniu całego Zespołu Pomocy Kościołowi na Wschodzie

Ks. Leszek Kryża TChr

Zespół Pomocy Kościołowi na Wschodzie
przy Konferencji Episkopatu Polski

27 listopada 2024 r.

Nota Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do „Nowego Przekładu Dynamicznego” Pisma Świętego (17.12.2024)

Dokonywanie nowych przekładów Pisma Świętego, które biorą pod uwagę aktualne osiągnięcia biblistyki i posługują się językiem współczesnym, dobrze rozumianym przez czytelników, jest bez wątpienia potrzebne, a nawet konieczne. Wpisuje się to w postulat Soboru Watykańskiego II, który zachęcał, aby przez częstą lekturę ksiąg natchnionych „rozbudzać serdeczne i żywe umiłowanie Pisma Świętego” (Konstytucja o liturgii 24).

Od czasu pierwszego wydania Biblii Tysiąclecia w 1965 roku do dnia dzisiejszego ukazało się już kilkanaście nowych przekładów Pisma Świętego na język polski. Są wśród nich tłumaczenia dokonane przez konkretne ośrodki naukowe, a także przekłady wyznaniowe oraz przekład ekumeniczny.

Inaczej jednak trzeba zakwalifikować opublikowany w 2021 r. tzw. Nowy Przekład Dynamiczny (pełny tytuł brzmi: Dobra Wiadomość o ratunku w Chrystusie. Nowy Przekład Dynamiczny

opatrzone przypisami i odnośnikami referencyjnymi do osobistego studiowania, a także komentarzami filologicznymi, historycznymi i teologicznymi, Warszawa 2021).

Anonimowi tłumacze postanowili – jak czytamy – zwrócić się do grupy „zwykłych Polaków, którzy wskutek różnych okoliczności nie są aktualnie otoczeni opieką jakiegokolwiek kościoła [ortografia oryginalna] czy wspólnoty wiary” (Nowy Przekład Dynamiczny 17).

Publikacja ta nie spełnia naukowych norm przekładu dynamicznego, zawiera bowiem bardzo dużo błędów merytorycznych, w tym historycznych i lingwistycznych, a nawet ortograficznych. Przekład ksiąg biblijnych nie jest wierny nawet założeniom metodologicznym przyjętym przez autorów. Tłumaczenie stanowi często dowolną parafrazę daleko odbiegającą od tekstu oryginalnego. Co więcej, przekład ten wyraźnie nacechowany jest niechęcią do wszelkich Kościołów instytucjonalnych, a zwłaszcza do Kościoła katolickiego.

Dobitnym przykładem są słowa o ustanowieniu Eucharystii, które istotnie zniekształcają przekaz biblijny: „Potem wziął chleb i po dziękczynnej modlitwie porozrywał go na kawałki i rozdzielając między uczniów, powiedział: – Oto moje ciało [tak zostanie rozdarte i] za was wydane. Wy zaś wydajcie owoc trwania we mnie! Później – już po wieczerzy – wznosząc toast, powiedział: Wznoszę ten toast za Nowe Przymierze” (Łk 22,19-21; por. Mt 26,27-28; 1 Kor 11,23-24).

Przykłady podobnych wypaczeń tekstu są w omawianym tłumaczeniu bardzo liczne. Również w przypisach i w słowniku zamieszczonym na końcu publikacji anonimowi tłumacze ignorują bądź wręcz atakują nauczanie Kościoła rzymskokatolickiego odnośnie do sakramentów, dogmatów wiary, kultu świętych, mariologii, czyśćca i innych zagadnień, które przez wieki przekazywane były przez żywą, wypływającą z Objawienia Tradycję Kościoła.

Chociaż należy docenić trud podjęcia inicjatywy nowego przekładu Pisma Świętego, to jednak ocena tego tłumaczenia jest jednoznaczna: nie spełnia ono wymogów naukowych stawianych współczesnym tłumaczeniom biblijnym oraz często wprowadza czytelników w błąd, podając fałszywe informacje i interpretacje.

Komisja Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski odradza wiernym korzystania z Nowego Przekładu Dynamicznego w indywidualnej i wspólnotowej lekturze. Jednocześnie pragnie zachęcić do czytania Pisma Świętego w licznych przekładach dostępnych w Polsce, które szanują natchniony charakter ksiąg biblijnych oraz intencje ich ludzkich autorów.

Abp Stanisław Budzik
Metropolita Lubelski
Przewodniczący Komisji Nauki Wiary
Konferencji Episkopatu Polski

17 grudnia 2024 r.

2.7. DOKUMENTY DELEGATÓW KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Komunikat abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży na Dzień modlitwy i solidarności z Osobami Skrzywdzonymi wykorzystaniem seksualnym (1.02.2024)

Kościół w Polsce przeżywa pierwszy piątek Wielkiego Postu jako wyraz duchowej bliskości z osobami, które doświadczyły przemocy seksualnej. Poprzez indywidualną i wspólnotową modlitwę, udział w drodze krzyżowej i uczestnictwo we Mszy św., łączymy się duchowo z osobami zranionymi wykorzystaniem seksualnym.

Bliskość i solidarność ze Skrzywdzonymi Kościół stara się budować poprzez codzienną pracę delegatów i delegatek ds. ochrony dzieci i młodzieży, duszpasterzy oraz siostr towarzyszących osobom skrzywdzonym, osób świeckich pracujących w punktach konsultacyjnych czy zaangażowanych w diecezjach i zakonach w prewencję oraz kuratorów. Oni wszyscy – wspierani przez

Centrum Ochrony Dziecka, Fundację Świętego Józefa oraz Biuro Delegata przy Konferencji Episkopatu Polski – działają razem, by pomagać.

Z doświadczenia tej pracy, a także wielu spotkań z osobami, które doświadczyły krzywdy, biskupi polscy podjęli na ostatnim zebraniu plenarnym decyzję o zmianie nazwy tej inicjatywy – od tego roku będzie ona obchodzona jako *Dzień modlitwy i solidarności z Osobami Skrzywdzonymi wykorzystaniem seksualnym*. Chcemy poprzez tę nazwę ukazać, że osoby zranione są w centrum naszej modlitwy i naszych działań. Mamy nadzieję, że duch modlitwy i solidarności Kościoła ze Zranionymi wzbudzi również w sprawcach pragnienie zadośćuczynienia i pokuty.

Zachęcam i zapraszam wszystkich do włączenia się w przeżycie tego dnia, a także tworzenia wspólnoty ze Zranionymi i budowania kultury służącej ochronie najsłabszych i bezbronnych w naszych wspólnotach i w całym społeczeństwie.

+ *Wojciech Polak*

Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski
Delegat KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży

Słowo bp. Piotra Turzyńskiego
Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej
skierowane do Polonii i Polaków za granicą
z okazji Świąt Wielkanocnych A.D. 2024 (5.03.2024)

Chrystus jest Mocą i Mądrością Bożą! (1 Kor 1, 24)

Kochani Rodacy!

Celebrujemy Święta Wielkanocne, które stanowią istotną treść naszej wiary. Syn Boży bierze na siebie nasze grzechy i składa w ofierze siebie samego na przebłaganie za nieprawości świata. To są święta wielkiej miłości i wielkiej nadziei.

Miłość i odpowiedzialność

W Wielkim Poście, rozważając mękę naszego Pana Jezusa Chrystus na Drodze Krzyżowej i na Gorzkich Żalach, stawialiśmy pytanie, dlaczego w Bogu jest takie poświęcenie i taka determinacja. Odpowiedzią jest miłość. Można tu zacytować fragment wiersza św. Jana Pawła II: „miłość mi wszystko wyjaśniła”. Wierzymy w Boga, który nie jest obojętny, słyszy nasze jęki, widzi nasz ból i nasze tęsknoty. O takim Bogu mówi Biblia i takiego Boga pokazuje Jezus Chrystus w swoich słowach i czynach.

W świecie, w którym odmienia się przez różne przypadki słowo „miłość”, krzyż Chrystusa i Jego męka pokazują nam prawdziwy i niekwestionowany wymiar miłości. Ukrzyżowany Chrystus jest, jak napisze św. Paweł, „Mądrością Bożą”. W Nim słowo „kochać” znaczy wziąć odpowiedzialność za tego, kogo się kocha. Chrystus, według zapowiedzi Izajasza, „obarczył się naszym cierpieniem, dźwigał nasze boleści” (Iz 53, 4) i w ten sposób „w Jego ranach jest nasze zdrowie” (Iz 53, 5). Wydaje się, że dzisiejszy świat cierpi na ucieczkę od odpowiedzialności, bo łatwiejsza jest obojętność i zamknięty w sobie indywidualizm.

Dzisiaj miłość małżeńska i rodzicielska, macierzyńska i ojcowska, miłość do Polski oraz miłość do całego pięknego dziedzictwa chrześcijaństwa, do Kościoła wymagają wzięcia odpowiedzialności, odwagi oraz zaangażowania.

Drodzy Rodacy, niech Wam nie będzie obojętne wychowanie i los następnego pokolenia, niech Wam nie będzie obojętna polska tożsamość i niech Wam nie będą obojętne chrześcijańskie wartości w życiu społecznym i w naszej cywilizacji. Trzeba stanąć w obronie życia nienarodzonych, w obronie świętości małżeństwa i w obronie Ewangelii.

Ofiara

W Święta Paschalne uświadamiamy sobie, że zbawienie świata dokonuje się drogą Krzyża. Chrystus uczy nas, że to co wielkie, i miłość sama, wymagają zaparcia się siebie samego, cierpienia i ofiary. To jest mądrość, od której świat chciałby odejść. Rozumiemy wszyscy, że nie chodzi tu o cierpiętnictwo, ale o realizm życia. Po prostu rzeczy cenne muszą kosztować. Jeśli człowiek się tego nie nauczy, nie zgodzi się na trud budowania małżeństwa i rodziny, nie zgodzi się na własną wielkość. Ojcowie Pustyni z IV wieku mówili: „jeśli człowiek chce być niewolnikiem, łańcuch się zawsze znajdzie”. Żeby nie być niewolnikiem własnych pragnień, namiętności i własnego „ja”, trzeba zgodzić się na walkę, na trud i cierpienie. Ofiara Chrystusa na krzyżu, którą celebруем w każdej Mszy Świętej, uczy nas pięknej sztuki bycia człowiekiem. Ta ofiara Chrystusa daje nam moc do zwyciężania tego, co zniewala.

Nadzieja

Kiedy nasz Zbawiciel umierał na Krzyżu, wydawało się, że cały świat się zawalił i pogrążył w ciemności, ale po trzech dniach doświadczyliśmy wielkiej światłości i radości ze zwycięstwa dobra i miłości. Zmartwychwstanie Chrystusa niesie nadzieję. W naszym życiu i w historii świata może się wydawać czasem, że siły zła przeważają, jednak Ewangelia każe nam „mieć nadzieję nawet wbrew nadziei” (Por. Rz 4, 18). Zwycięstwo należy ostatecznie do Boga, który jest wszechmocny, nieobojętny na los ludzi i miłosierny. Ta nadzieja w Chrystusie stanowi wielkość chrześcijaństwa. Takiej nadziei nie może dać nikt i nic na świecie.

W naszych parafiach polskich i polonijnych przeżywamy peregrynację relikwii bł. Rodziny Ulmów. W momencie śmierci wydawało się, że są przegrani, że pójdą w zapomnienie historii, a tymczasem oni są zwycięzcami. Ci Samarytanie z Markowej cieszą się niebem, dają nam przykład życia Ewangelią w ciemności świata i orędują za nami.

Życzę Wam, żebyście pomimo najtrudniejszych nawet chwil mieli zawsze nadzieję w Chrystusie, byście doświadczyli Jego mocy i pośród świata chlubili się Jego mądrością.

Z pasterskim błogosławieństwem

Bp Piotr Turzyński

Delegat KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

Warszawa, 5 marca 2024 r.

Informacja abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży ws. pochówku abp. Mariana Gołębiewskiego (14.03.2024)

Decyzja o miejscu liturgii pogrzebowej i pochówku arcybiskupa Mariana Gołębiewskiego, metropolity seniora archidiecezji wrocławskiej, należy do aktualnego metropolity wrocławskiego po uzgodnieniu z najbliższymi zmarłego. Nie była dyskutowana ani nie została podjęta przez Konferencję Episkopatu Polski.

Przyjmuję z pokorą i szacunkiem słowa osób skrzywdzonych wykorzystaniem seksualnym. Rozumiem, że mają prawo do wyrażania swego bólu i gniewu.

Chcę przypomnieć jednak, że katedra jest tradycyjnym miejscem liturgii pogrzebowej, a krypta katedry – zwyczajowym miejscem pochówku dla biskupów, którzy w niej posługiwali. Jest miejscem modlitwy za zmarłych pasterzy, której potrzebują jak wszyscy grzesznicy. Ponadto każda liturgia pogrzebowa ma również charakter pokutny. Wspólnota Kościoła jest świadoma, że „wskutek

ludzkiej skłonności do złego wszyscy popełniamy grzechy” i że „przed Najświętszym Bogiem nikt nie jest bez winy”, dlatego w Mszy pogrzebowej powierza zmarłą osobę sprawiedliwemu i miłosiernemu Bogu. W tym samym duchu i z tym samym przekonaniem zostanie odprawiona Msza za zmarłego arcybiskupa Gołębiewskiego.

Forma pochówku nie narusza decyzji Stolicy Apostolskiej, które zostały określone i upublicznione w komunikacji Nuncjatury Apostolskiej w Polsce z sierpnia 2021 roku. Mogę potwierdzić, że nakazana wpłata na konto Fundacji Świętego Józefa KEP została dokonana przez abp Mariana Gołębiewskiego w przeciągu jednego miesiąca od ogłoszenia komunikatu Nuncjatury. Wypełnił tym samym zobowiązanie, do którego zobligowała go decyzja Stolicy Apostolskiej. Nie jestem upoważniony do podawania wysokości tej kwoty, bo to są dane, które mógł upublicznić jedynie sam abp Gołębiewski. Natomiast mogę zapewnić, że wpłata w całości została przeznaczona na statutową działalność Fundacji, którą jest pomoc osobom skrzywdzonym wykorzystaniem seksualnym.

+ *Wojciech Polak*

Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski
Delegat KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży

14 marca 2024 r.

**Słowo bp. Andrzeja Przybylskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Powołań
na 61. Światowy Dzień Modlitw o Powołania (21.04.2024)**

Niedziela Dobrego Pasterza – 21 kwietnia 2024 roku

„Życie dać, aby je znów odzyskać” J 10,18

Pustoszące seminaria duchowne i nowicjaty zakonne stawiają przed całym Kościołem wiele pytań dotyczących powołań. Z pewnością nie możemy tej sytuacji nie widzieć, przejść obok niej obojętnie i udawać, że sam Pan Bóg znajdzie na to jakieś rozwiązanie. Jezus Chrystus, Dobry Pasterz, mobilizuje nas do działania, do tego, aby „prosić Pana żniwa” o nowych robotników i zapewnia nas, że jeśli będziemy prosić, to „pośle” ich na nasze współczesne pola ewangelizacji i uświęcania ludzi.

Troska o powołania nie wynika jednak tylko z kryzysu i z konieczności działania na rzecz zapewnienia pustoszejących miejsc formacji i zapewnienia pełnej posługi duszpasterskiej i duchowej w Kościele. Troska o powołania to stała i organiczna powinność całej wspólnoty Kościoła, wszystkich ludzi wierzących. A co jeszcze ważniejsze, wynika ona nie tylko z troski o funkcjonowanie Kościoła, ale z troski o szczęśliwe życie człowieka. W orędziu na tegoroczny dzień modlitw o powołania papież Franciszek przypomina, że „Boże powołanie nie jest zewnątrz narzuconym obowiązkiem, np. w imię religijnego ideału, jest natomiast najpewniejszym sposobem, w jaki możemy umacniać pragnienie szczęścia, które w sobie nosimy”. Każdy człowiek, w tym szczególnie ludzie młodzi, zadają sobie pytania kim są, jaką drogę mają wybrać, jak mogą najlepiej wykorzystać swoje talenty i predyspozycje. Bez właściwych odpowiedzi na te pytania można w życiu zgubić cel i robić coś, co nie daje szczęścia, akceptacji siebie, pokoju, miłości i pewności, że idzie się bezpieczną drogą zaplanowaną dla nas przez Dobrego Boga. Modlitwa o powołania i duszpasterstwo powołań nie są więc formą rekrutacji kandydatów do kapłaństwa i życia konsekrowanego, ale niesieniem pomocy i towarzyszeniem w procesie odkrywania i podjęcia decyzji o pójściu za jego głosem. Jest to więc posługa wobec każdego człowieka, bo każdy człowiek jest do czegoś powołany. Nie ma ludzi nie powołanych, każdy z nas ma jakieś powołanie, mimo, że są one bardzo indywidualne i wielorakie.

Tajemnica powołania dotyczy więc samego sedna życia, a nie tylko jakiegoś zajęcia, zawodu czy zainteresowania. Ludzie powołani to ci, którzy dają całych siebie, a nie tylko część swojego

życia. Potrzebujemy w tym pomocy innych, bo żeby pójść za powołaniem, to jak mówi dziś do nas Dobry Pasterz, „życie trzeba dać, żeby je znów odzyskać”. Właśnie w tym jest pewnie cała trudność rozeznania i decyzji w zakresie powołań. Trzeba zgodzić się najpierw dać swoje życie, żeby dopiero potem odzyskać je w jeszcze większej obfitości i spełnieniu.

Duszpasterska i duchowa troska o powołania skupia się więc najpierw na modlitwie o powołania w ogóle, a dopiero potem, o takie czy inne drogi powołania. Papież Franciszek we wspomnianym orędziu, dzieli się z nami ciekawą kolejnością myślenia o powołaniach. Dziękując Bogu za tych, którzy wiernie i poprzez codzienną pracę przyjmują powołanie angażujące całe ich życie, Ojciec Święty wymienia najpierw matki i ojców, następnie tych, którzy poprzez swoją pracę i oddanie siebie dla dobra wspólnego budują sprawiedliwy i pełen pokoju świat, a dopiero później wskazuje na powołania do życia konsekrowanego i kapłańskiego. Te ostatnie potrzebują bowiem do swojego wzrostu dobrych rodzin i właściwego środowiska. To Bóg powołuje, ale każde powołanie jest jak ziarno, które do swojego wzrostu potrzebuje dobrej ziemi. Nie od nas zależą powołania, ale od nas zależy, jakie środowisko dla wzrostu tych powołań stworzymy w naszych rodzinach, we wspólnotach kościelnych, w naszej Ojczyźnie, w życiu społecznym, w tym szczególnie w środowisku medialnym.

W Kościele w Polsce Niedziela Dobrego Pasterza to początek całego tygodnia wielkiej modlitwy w intencji powołań kapłańskich i do życia konsekrowanego. Chciałbym najpierw bardzo podziękować wielkiej liczbie ludzi i całym wspólnotom, które systematycznie, często codziennie, proszą Pana żniwa o nowych kapłanów, ojców i braci zakonnych, siostry zakonne, misjonarzy i osoby żyjące konsekracją w świecie, a także wspierają swoją modlitwą już powołanych. Rodziców osób powołanych i wszystkich wspierających powołania serdecznie zapraszam na pielgrzymkę na Jasną Górę, w dniu 11 maja 2024 roku.

Dziękuję wszystkim duszpasterzom powołań, referentom i referentkom powołaniowym ze zgromadzeń zakonnych i diecezji. Cieszę się, że w wielu polskich diecezjach powstają ośrodki zajmujące się powołaniami, gdzie kapłani, osoby konsekrowane i świeccy razem budują środowisko modlitwy i wsparcia dla rozeznających powołanie.

W imieniu wszystkich już realizujących powołania kapłańskie i zakonne, chcę też przeprosić, za to, że niekiedy nasze świadectwo życia oddanego Panu Bogu nie było dość przekonujące, a czasem było nawet gorszące, co z pewnością nie dało wielu młodym i ich rodzicom poczucia bezpieczeństwa i zapewnienia o autentycznym szczęściu, jakie można przeżyć oddając życie Bogu i ludziom w kapłaństwie i życiu konsekrowanym. Tym bardziej dziękuję za piękne, często ciche, ale radosne świadectwo wielu sióstr zakonnych, braci zakonnych i kapłanów. Pośród hałasu, jaki czasem wydają chore drzewa, rośnie cicho w Kościele zdrowy las kapłanów i osób konsekrowanych, wiernie i z miłością realizujących swoje powołania.

Zapraszam wszystkich do wielkiej modlitwy o powołania, w tym szczególnie o powołania kapłańskie, do życia konsekrowanego i misyjnego. Niech ten tydzień modlitw, który rozpoczynamy w Niedzielę Dobrego Pasterza, będzie jedynie zaproszeniem do takiej modlitwy przez cały rok, zwłaszcza ten, który jest czasem modlitwy przed Jubileuszem Roku Świętego.

Z wdzięcznością i modlitwą

+ *Andrzej Przybylski*
Delegat KEP ds. Powołań

Słowo bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej z okazji Dnia Polonii i Polaków za granicą (2.05.2024)

Drodzy Rodacy żyjący poza granicami Ojczyzny!

W dniu 2 maja przypada Dzień Polonii i Polaków za Granicą. W tym dniu szczególnie pamiętamy o Was i chcemy Wam powiedzieć, że jesteście częścią integralną naszej wspaniałej Ojczyzny danej nam przez Bożą Opatrzność i budowanej przez wieki wysiłkiem wielu wspaniałych i szlachetnych ludzi.

Dziękujemy za Wasze wierne trwanie w pielęgnowaniu kultury polskiej i za przekazywanie jej młodemu pokoleniu. Z wdzięcznością myślę o polonijnych wspólnotach parafialnych, o szkołach polonijnych i wszelkich instytucjach i środowiskach, gdzie pielęgnowany jest polski duch. Bez wątplenia trud kapłanów, sióstr zakonnych i wielu ludzi świeckich sprawia, że polonijne parafie są żywymi ośrodkami wiary i patriotyzmu. Dziękuję za to.

Życzę Wam żebyście nigdy nie stracili przekonania, że polskość jest wielkim darem Bożym, dzięki któremu zajaśniały w świecie dwa słowa solidarność i miłosierdzie. Dziękuję, że pośród świata jesteście świadkami wiary, czego mogłem wiele razy doświadczyć i że bronicie niezwykłego dziedzictwa św. Jana Pawła Wielkiego oraz promujecie polską kulturę.

W tym roku czeka nas kolejny Kongres Rodzin Polonijnych, który odbędzie się w dniach od 23 – 25 sierpnia w Brukseli, na który Was serdecznie zapraszam.

Niech święci Patronowie Polski wstawiają się za Wami.

I niech ma Was ma w swojej opiece Królowa Polski.

Modłę się za Polonię i Polaków za granicą w czasie Mszy Św. w dniu 2 maja o godzinie 13.30 przed tronem Królowej Polski na Jasnej Górze (Transmisja w Telewizji Trwam).

Z błogosławieństwem

Bp Piotr Turzyński

Delegat KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

**Przesłanie bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski
ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej na czuwanie modlitewne w intencji
Polonii i Polaków za granicą (2.10.2024)**

Kochani Rodacy!

Kochani uczestnicy modlitewnego czuwania!

Pozdrawiam serdecznie tych, którzy zgromadzili się na Jasnej Górze przed Obliczem Królowej Polski na dorocznym czuwaniu w intencji Polonii i Polaków żyjących poza granicami Ojczyzny oraz wszystkich, którzy łączą się we wspólnocie modlitewnej drogą mediów.

Świadomi tego, że dobro nie jest tylko naszym dziełem, ale ma zawsze swoje źródło w Bogu, przychodzimy, aby wypraszać orędownictwo Maryi u Chrystusa naszego Pana, Jedyne Zbawiciela człowieka, dla wszystkich wspólnot naszych rodaków żyjących poza granicami i dla wszystkich dzieł.

Stając wobec Boga z Maryją, Pokorną Służebnicą Pańską z Nazaretu, chcemy uświadomić sobie, że ludzkie życie ma sens i sensowne są drogi Bożego powołania nawet, gdy my nie potrafimy od razu tego odkryć. Boże plany przekraczają naszą ludzką logikę i myślenie. Zawsze są pełne miłości i wyprzedzają łaską.

W tym roku myślimy o powołaniu emigranta. Choć los czasami może być niełatwy, to jednak jesteśmy powołani, aby jako chrześcijanie dawać świadectwo wierze ojców w świecie wielokulturowości. Wiele razy doświadczyłem osobiście, że katolicy w innych krajach są nam wdzięczni za odwagę wyznawania wiary i piękne świadectwo. Jesteśmy powołani do tego, aby mówić o Chrystusie, o opiece Maryi, o pięknie rodzinnego życia, o Kościele i o miłosierdziu o którym przesłanie rozeszło się po świecie właśnie z polskiej ziemi. Nieście ze sobą Chrystusa i miłość do Jego Matki.

Niech to czuwanie na Jasnej Górze da nam odwagę świadczenia o Bogu i Jego miłości i da poczucie odpowiedzialności za ludzi pośród których żyjemy oraz zrozumienie głębszego sensu emigranckiego losu.

Z serca Wam błogosławię

Bp Piotr Turzyński

Delegat KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

Warszawa, 2 października 2024 r.

Komunikat bp. Stanisława Jamrozka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ruchów Intronizacyjnych przed uroczystością Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata (13.11.2024)

Już wkrótce obchodzić będziemy 8. rocznicę proklamacji Jubileuszowego Aktu Przyjęcia Jezusa Chrystusa za Króla i Pana. To wielkie wydarzenie, które miało miejsce w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie 19 listopada 2016 roku, wpisało się bardzo mocno w historię polskiego Kościoła.

Zbliżająca się Uroczystość Chrystusa Króla jest zaproszeniem do odnowienia Jubileuszowego Aktu w naszych świątyniach. Niech będzie poprzedzone Nowenną do Chrystusa Króla, rozpoczynającą się 15 listopada. Teksty nowenny znajdują się w modlitewniku „Króluj nam Chryste”, który otrzymały wszystkie polskie parafie. Jezusowi Chrystusowi, naszemu Panu i Królowi, polecajmy w modlitwie naszą Ojczyznę, nasze rodziny i nas samych.

Bp Stanisław Jamrozek
Delegat KEP ds. Ruchów Intronizacyjnych

Słowo bp. Piotra Gregera, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Muzyki Kościelnej do muzyków kościelnych z okazji wspomnienia św. Cecylii (22.11.2024)

Wielowiekowa tradycja muzyczna Kościoła stanowi niezwykle skarbiec wartości. Fundamentem nie jest obecność muzyki w obszarze szeroko rozumianej sztuki sakralnej, ale fakt, że śpiew kościelny – związany także z tekstem, często biblijnym – jest nieodzowną, integralną częścią sprawowanej liturgii.

Na temat muzyki kościelnej nie szczędzi pochwał Pismo Święte, Ojcowie Kościoła, a także papieże, począwszy od świętego Piusa X, którzy w nauczaniu bardzo jasno określili służebną rolę muzyki w liturgii. Jest ona bowiem ściśle związana ze sprawowaniem świętych czynności, wyraża ducha modlitwy, stanowi ważny czynnik jednoczący uczestników zgromadzenia liturgicznego, nadaje także celebracji bardziej doniosły charakter.

Przed ludźmi odpowiedzialnymi za warstwę muzyczną liturgii stoi zadanie permanentnej troski o teoretyczne i praktyczne kształcenie na różnych poziomach nauczania (seminaria duchowne, nowicjaty i domy zakonne, instytucje i ośrodki katolickie, szkoły muzyczne, studium organistowskie...). Wykształcenie ludzi odpowiedzialnych za muzykę kościelną wymaga wprawdzie starannego przygotowania i formacji nauczycieli muzyki. Nie bez powodu, Sobór Watykański II orzeka o konieczności zakładania wyższych instytutów muzyki kościelnej (zob. KL 112-115).

Wspomnienie świętej Cecylii jest wprawdzie okazją do podziękowania wszystkim, którym sprawa śpiewu i muzyki kościelnej jest bliska sercu. Dziękuję konsultorom Podkomisji ds. Muzyki Kościelnej Konferencji Episkopatu Polski, całemu środowisku Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych, Federacji Caecilianum, Polskiej Federacji Pueri Cantores, nauczycielom oraz słuchaczom uczelni, uczniom szkół i ognisk muzycznych, a także ich duszpasterzom, organistom, członkom scholi muzycznych i chórów kościelnych, zespołom śpiewaczym, orkiestrom i solistom będącym wykonawcami podczas koncertów i konkursów muzyki kościelnej. Wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczyniają się do uwielbienia Boga poprzez śpiew kościelny – serdecznie dziękuję.

Tegoroczne życzenia, dla osób stanowiących środowisko muzyki kościelnej, niech wyrażą słowa kolekty liturgicznego wspomnienia Patronki śpiewu kościelnego: Wszechmogący Boże, przyjmij łaskawie nasze błagania i dzięki wstawiennictwu świętej Cecylii spełnij nasze prośby.

Z zapewnieniem o pamięci w modlitwie i pasterskim błogosławieństwem: † w Imię Ojca, † i Syna † i Ducha Świętego.

+ *Piotr Greger*
Delegat Konferencji Episkopatu Polski
ds. Muzyki Kościelnej

Słowo bp. Piotra Turzyńskiego, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej do Polonii z okazji Świąt Bożego Narodzenia (23.12.2024)

Chrystus jest naszą nadzieją

Kochani Rodacy!

Znowu z miłością zaglądamy do Betlejem i kłaniamy się Chrystusowi, Synowi Bożemu, który stał się jednym z nas i który według słów św. Pawła jest naszą nadzieją (1 Tym 1, 1). Przyszły Rok będzie z woli ojca świętego Franciszka rokiem Jubileuszowym i będziemy go odchodzić właśnie pod znakiem nadziei, tak byśmy uwierzyli, że niezależnie od okoliczności życia i świata jesteśmy mimo wszystko „Pielgrzymami nadziei”. Czas Adwentu, który nas przygotowywał do wielkiego święta Bożego Narodzenia uczył nas oczekiwania, cierpliwości i właśnie nadziei.

Nadzieje Izraela

Po kolejnych zdradach ludzi i zerwanych kolejnych przymierzach zawartych z Bogiem, prorocy zapowiadali przyjście Mesjasza, który zbawi, ocali lud od zła i beznadziei, wyrwie z niewoli. Izrael oczekiwał Zbawiciela, zwłaszcza ci członkowie narodu wybranego, którzy zaufali Bożym obietnicom. Bóg w historii zbawienia objawia się jako wierny Ojciec, nie podlega żadnym przymusom i jest wolny w wyborze właściwego czasu swojej łaski. Nadzieja Starego Testamentu pozwala Izraelowi wierzyć, że Bóg nie zapomniał, nie odsunął się od ludzi i świata, nie zniechęcił się wobec słabości narodu wybranego i ciągle kocha oraz ma wielkie plany dotyczące wieczności. Izrael ma nadzieję na szczęście przy Bogu. Wiele razy w dziejach naród wybrany doświadczał trudnych sytuacji takich jak na przykład niewola i cierpiał z powodu oddalenia od Boga. Prorocy przypominali wtedy o miłości i wierności Boga oraz zapowiadali przyjście Mesjasza – Zbawiciela. Nadzieja pozwalała Izraelowi wierzyć i ufać, że Bóg Przymierza nie pozwoli im zginać.

Nadzieje Maryi

Gdy nadeszła pełnia czasu Bóg wybrał Maryję, pokorną niewiastę z Nazaretu, aby stała się Matką Zbawiciela. Maryja była córką Izraela. Oczekiwała Zbawiciela. A kiedy w scenie Zwiastowania dowiedziała się, że to Ona ma być Matką Zbawiciela, „który będzie wielki i będzie nazwany Synem Najwyższego, a Pan da Mu tron Jego ojca Dawida”, odpowiedziała pomimo pytań, pełna ufności: „Oto Ja Służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa twego”. Maryja jest niewiastą nadziei. W bulli na Rok Jubileuszowy Papież Franciszek pisze: „Nadzieja znajduje swoje najwznioślejsze świadectwo w Matce Bożej. W Niej widzimy, że nadzieja nie jest łatwowiernym optymizmem, lecz darem łaski w realizmie życia. Jak każda mama, za każdym razem, gdy patrzyła na swego Syna, myślała o Jego przyszłości i z pewnością w Jej sercu pozostały wyryte te słowa, które Symeon skierował do Niej w świątyni: «Oto Ten przeznaczony jest na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwić się będą. A Twoją duszę miecz przeniknie» (Łk 2, 34-35). A u stóp krzyża, gdy widziała, jak niewinny Jezus cierpi i umiera, chociaż odczuwała potworny ból, powtórzyła swoje «tak», nie tracąc nadziei i ufności w Panu”. Patrząc na Maryję uczmy się od Niej silnej nadziei, która jest oparta na wierności i miłości Boga.

Nasze nadzieje

Wydaje się, że człowiek współczesny i my wszyscy jesteśmy czasem sparaliżowani lękiem przed przyszłością. Bardziej boimy się przyszłości niż jej pragniemy, stając się niewolnikami tej chwili, którą teraz przeżywamy. Bolesnym znakiem tej sytuacji jest wewnętrzna pustka dręcząca wielu ludzi, nuda istnienia, a nawet utrata sensu życia. Jutro dla wielu jawi się jako niepewne i bez-

barwne. Świadczy o tym choćby dramatyczny spadek liczby urodzeń, trudności w podejmowaniu trwałych wyborów życiowych, samotność, wielka liczba zapadających na depresję. Wygląda jakby ludzie stracili horyzont, cel i sens własnego istnienia, a ostatecznie nadzieję. Ojciec Święty zachęca nas w tym roku: „musimy podtrzymywać płomień nadziei”. W chaosie dzisiejszych czasów, pośród burz, które targają całymi społeczeństwami, ale także i naszymi rodzinami, bardzo ważne, aby kotwica nadziei trzymała się czegoś niezmiennego, mocnego, stabilnego. Tą skałą, niezmienną miłością, wszechmocą, której nie zwycięży żadne zło jest Bóg. Ten Bóg objawił się Betlejem jako drobne, kruche Boże Dziecię. On jest naszą nadzieją, nadzieją świata. Świętujmy pełni ufności Jego Narodzenie i po raz kolejny powiedzmy Mu, że ufamy, że budujemy na Nim, bo „do kogoś pójdziemy”. Nikt nie ma takiej nadziei jak my chrześcijanie. Tą nadzieją jest Osoba Syna Bożego, który stał się do nas podobny we wszystkim oprócz grzechu, zna ludzką biedę. Tą nadzieją jest Syn Boży, który na krzyżu dał życie za nas, „umiłował nas do końca”.

Ojciec Święty Jan Paweł II w jednym z kazań mówił: „Co przyniosą nam nadchodzące lata? Jaka będzie przyszłość człowieka na ziemi? Nie jest nam dane to wiedzieć. Jest jednak pewne, że obok kolejnych sukcesów nie zabraknie niestety także doświadczeń bolesnych. Ale światło Bożego Miłosierdzia, które Bóg zechciał niejako powierzyć światu na nowo poprzez charyzmat Siostry Faustyny, będzie rozjaśniało ludzkie drogi w trzecim tysiącleciu”. Naszą nadzieją jest także niewyczerpane żadnym złem Miłosierdzie Boga. Wpatrując się w stajenkę Betlejemską, gdzie objawiła się miłość Boga, ożywny w sobie nadzieje, bądźmy ludźmi nadziei i nieśmy ją naszym siostram i braciom.

Na piękne świętowanie obecności Boga pośród nas z serca Wam błogosławię

Bp Piotr Turzyński

Delegat KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

3. Listy Pasterskie Konferencji Episkopatu Polski

Beze Mnie nic nie możecie uczynić

List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2024 roku

Drodzy Bracia w kapłaństwie Jezusa Chrystusa!

Po raz kolejny mamy możliwość spojrzenia na siebie w perspektywie wielkich wydarzeń paschalnych. Kierując do was pasterskie i braterskie słowo, wyrażamy wdzięczność Bogu za nasze kapłaństwo. Dziękujemy za waszą postawę świadków i nauczycieli jedynej Prawdy, którą jest Chrystus Najwyższy Kapłan, a także gorliwą apostolską pracę w Kościele i dla Kościoła oraz w przemienianiu świata w Królestwo Boże.

Sięgając do całej historii zbawienia, a szczególnie patrząc na drogę Jezusa Chrystusa z Nazaretu do Jerozolimy zauważamy, że zostaliśmy zaproszeni, by uczestniczyć w Bożym dziele Odkupienia. Ta tajemnica wybrania i powołania wyraża się w słowach Chrystusa: „Idźcie i wy do mojej winnicy, a co będzie słuszne, dam wam” (Mt 20,4).

Wkraczamy w Wielki Tydzień wydarzeń zbawczych, który nadaje najgłębszy sens Kościołowi i odsłania charakter naszego powołania. Ponadczasowość słów Jezusa Chrystusa pozwala nam identyfikować się z robotnikami w winnicy, którzy pozostają w całkowitej zależności od jej Właściciela i Pana. Sugestywny obraz winnej latorośli wskazuje na prawdę o nierozzerwalności więzi z winnym krzewem (por. J 15,4). Jezus Chrystus wyraża w nim prawdę o naturze Kościoła, do którego zostaliśmy wszczepieni przez chrzest i tworzymy Mistyczne Ciało wraz z Chrystusem.

Jesteśmy w centrum konfrontacji świata i Kościoła, która dokonuje się od początku oraz trwa nieustannie i została zapowiedziana przez Chrystusa: „Gdybyście byli ze świata, świat by was kochał jako swoją własność. Ale ponieważ nie jesteście ze świata, bo Ja was wybrałem sobie ze

świata, dlatego was świat nienawidzi” (por. J 15,18–19). W świetle tej wypowiedzi kluczowym wyzwaniem pozostaje mój osobisty obraz Kościoła. Rozumienie go jako socjologicznej wspólnoty lub fundamentalistycznej instytucji opartej na prawie pozbawionym miłosiernej miłości, czyni go odchrystusowanym projektem ludzkiej wyobraźni. Szczególnie dla nas kapłanów, którzy zostaliśmy nazwani „przyjaciółmi” (J 15,14), niezwykle ważne i fundamentalne pozostają pytania: Czyj jest Kościół? Na czyj „obraz i podobieństwo” ma być kształtowany? Czego Chrystus oczekuje od swojego Kościoła i jego kapłanów, poddając ich nieustannemu oczyszczeniu? Bez wątplenia obecne zderzenie *sacrum* i *profanum* należy widzieć w świetle ewangelicznych zapowiedzi: „Wtedy wydadzą was na udrękę i będą was zabijać, i będziecie w nienawiści u wszystkich narodów, z powodu mego imienia. Wówczas wielu zachwieje się w wierze; będą się wzajemnie wydawać i jedni drugich nienawidzić. Powstanie wielu fałszywych proroków i wielu w błąd wprowadzą; a ponieważ wzmoże się nieprawość, oziębnie miłość wielu” (Mt 24,10–12). Uświadomiamy sobie, że bez Chrystusa „nic nie możemy uczynić” (J 15,5). Dlatego każde nasze doświadczenie, zwłaszcza trudne, chcemy przeżywać złączeni z Chrystusem w Jego Kościele.

Od triumfalizmu do uświęcającej świadomości

Wszyscy ewangeliści odnotowali uroczysty wjazd Jezusa Chrystusa do Jerozolimy. Wydarzenie to ma swój wydzźwięk, ale należy je postrzegać w kontekście obecności Chrystusa w świątyni, namaszczenia w Betanii, a także przygotowania Paschy. Medytacja poszczególnych wydarzeń pozwala zauważyć, że pośród otaczających Go osób dokonuje się wyraźna polaryzacja. Dostrzegamy niezwykle entuzjasm tłumu, który przybył na święto i wrogo nastawionych faryzeuszów. Bez wątplenia całe wydarzenie wywarło wrażenie na Dwunastu, którzy przeszli z Chrystusem drogę od Galilei do Jerozolimy. Tłum, o którym wspominają św. Mateusz i św. Marek, potwierdzał słuszność drogi, którą wybrali, pewnie nie mając świadomości, że stanowią początek Kościoła, który w przyszłości będzie obecny na wszystkich kontynentach świata. W tym momencie ich Mistrz, syn Dawida, tryumfuje, wypełniając starotestamentalne proroctwa (por. Rdz 49,10n), zwłaszcza słowa z Księgi Zachariasza (9,9). Wybranych Dwunastu, którzy stanowią zaczątek Kościoła, uczestniczy w profetycznym misterium Jego Głowy. Trzyletni czas formacji u boku Mistrza pozwala im przyjąć nowy obraz Mesjasza – Jezus Chrystus to Król: cichych, prostych, ubogich, czystego serca, cierpiących prześladowanie, dążących do pokoju, łamiących łuki wojenne. Jego królestwo należy do tych, którzy „słuchają słowa Bożego i wypełniają je” (Łk 11,28).

Triumfalny wjazd zapowiadany przez Chrystusa jest swoistym przewrotem myślenia o Mesjaszu i rozumienia Jego słów. Gesty, które towarzyszą temu wydarzeniu, czyli rozkładanie płaszczy (por. 2 Krl 9,13), a także uroczysta aklamacja: „Hosanna! Błogosławiony Ten, który przychodzi w imię Pańskie” (Ps 118), są dowodem radości. Entuzjasm witających udziela się i nam, kiedy sprawujemy liturgię Niedzieli Męki Pańskiej. Wraz z Kościołem obecnym w świecie identyfikujemy się z tymi wydarzeniami. Nasza „przewaga” nad Dwunastoma polega na tym, że znamy z Objawienia dalszy przebieg wydarzeń. Zdajemy sobie sprawę, że są również ludzie rozczarowani tym, że inni poszli za Chrystusem. Jesteśmy także świadomi, że Kościół, do którego przynależymy dzisiaj, obok radości, niesie także doświadczenie odrzucenia, pogardy i niezrozumienia. Niestety, dzieje się tak również z powodu nas samych. Przyzwyczailiśmy się do Kościoła triumfującego, odnoszącego spektakularne sukcesy, bardziej nastawionego na *actio* z pewnym zapomnieniem o *contemplatio*. Ten brak „tłumu” wokół nas odbieramy jako porażkę, brak owoców, nieskuteczność działań. Kardynał J. Ratzinger podpowiada, że to marketingowe rozumienie Kościoła, który bada zapotrzebowanie rynku, a potem je zaspokaja, nie jest właściwym obrazem Kościoła. Autentyczny obraz i kształt Kościoła oparty jest na wcielonej Prawdzie. W tym kontekście radość kapłana o tyle jest właściwa i pełna, o ile opiera się na wyznaniu św. Jana, aby „On wzrastał a ja się umniejszałem” (J 3,30).

Z Chrystusem w sercu Kościoła

Medytacja nad słowem Bożym odsłania przed nami perspektywę powołania, które wpisane jest w życie każdego z nas. Jego dynamika posiada następujący porządek: „na początku” znajduje się miłująca wola Boga, która została skierowana ku naszym rodzicom – „Niech się stanie”; następnie otrzymaliśmy zaproszenie do wejścia w świat nadprzyrodzony – „Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”; powoli dojrzewaliśmy do momentu usłyszenia słów „Pójdź za Mną” (Łk 9,59), by odkryć powołującą łaskę, która zawiera ideę „Ktokolwiek przykłada rękę do pługa, a wstecz się ogląda, nie nadaje się do królestwa Bożego” (Łk 9,61). Jeszcze wówczas nie do końca rozumieliśmy, co znaczą słowa, które usłyszał św. Piotr: „Zaprawdę, zaprawdę, powiadam ci: Gdy byłeś młodszy, opasywałeś się sam i chodziłeś, gdzie chciałeś. Ale gdy się zestarzejesz, wyciągniesz ręce swoje, a inny cię opasze i poprowadzi, dokąd nie chcesz” (J 21,1). Można powiedzieć, że to droga dojrzewania do bycia w Kościele. Przełomowym wydarzeniem było zaproszenie do Wieczernika w Wielki Czwartek, w którym „wszystko się zaczęło”. Od chwili naszych święceń, kiedy usłyszeliśmy słowa: „Weźmij dary ludu świętego, które masz ofiarować Bogu. Rozważaj, co będziesz czynił, naśladuj to, czego będziesz dokonywał i prowadź życie zgodne z tajemnicą krzyża”, staliśmy się własnością Chrystusa, a tym samym Jego Kościoła. Ten personalno-sakramentalny związek sprawia, że nic nie jest prywatne w naszym życiu: ani sprawowanie sakramentów, ani modlitwa, ani posługa.

Sakramentalna konsekracja kapłańska sprawia, że będąc *in persona Christi*, bierzemy do rąk Jego samego, który jest Głową Kościoła. W dłoniach trzymamy Chrystusa, jego cierpienie, ofiarowanie, prześladowanie, odrzucenie, ale przede wszystkim misję. Kontemplacja tego momentu pozwala nam uświadomić sobie, że Chrystus, podobnie jak Kościół, nie należy do nas. Wszystko to, kim jesteśmy, nasz charyzmat, życie duchowe, apostołstwo, a przede wszystkim nasza tożsamość, znajdują swoje umiejscowienie w wielkoczwartkowym Wieczerniku. W tym kontekście warto podkreślić niezwykle stwierdzenie Chrystusa, które stało się dla kard. J. Ratzingera przedmiotem medytacji nad kapłaństwem: „beze Mnie nic nie możecie uczynić”. To wskazanie na rzeczywiste *communio*, które w sposób najpełniejszy opisuje naturę Kościoła i drogę powołania kapłańskiego do świętości, oznacza przede wszystkim „jedność” z Mistrzem oraz z tymi, którzy za Nim idą. W tym słowie mieści się trudna jedność kapłańska i jedność ze swoim biskupem, która dzisiaj poddawana jest nadzwyczajnej próbie. Owocem jedności jest autentyczna wspólnota z innymi zbudowana na komunii z Chrystusem. W Wieczerniku każdej diecezji, każdej parafii i wspólnoty życia konsekrowanego spełniają się słowa Modlitwy Arcykapłańskiej: „Nie tylko za nimi proszę, ale i za tymi, którzy dzięki ich słowu będą wierzyć we Mnie; aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojcze, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno, aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał” (J 17,20–21).

Wielkoczwartkowy Wieczernik po raz kolejny odsłania prawdę o naszym powołaniu, tożsamości, posłannictwie, by przede wszystkim głosić nieskażone słowo Boże i sprawować sakramenty. Te najgłębsze racje, które stanowią regułę naszego życia, jednocześnie muszą stawać się podstawą każdorazowego rachunku sumienia. Nosimy w sobie święte zobowiązanie odpowiedzialności za Kościół i za tych, których Bóg do niego przyprowadza. Jesteśmy zatem w samym sercu Kościoła, by dawać innym to, co do nas nie należy. Warto zatem wracać do samej istoty, którą nakreślił św. Jan Paweł II w słowach: „To właśnie w tajemnicy Kościoła, będącej tajemnicą komunii trynitarniej nacechowanej przez wymiar misyjny, ujawnia się tożsamość chrześcijańska, a więc i również specyficzna tożsamość kapłana i jego posługi. Prezbiter bowiem, na mocy konsekracji otrzymanej w sakramencie święceń, zostaje posłany przez Ojca za pośrednictwem Jezusa Chrystusa, Głowy i Pasterza Ludu Bożego, do którego upodabnia się w sposób szczególny, aby żyć i działać w mocy Ducha Świętego w służbie Kościoła i zbawienia świata” (PDV 12). Ponieważ kapłaństwo jest w Kościele, ale także dla Kościoła warto sięgnąć do motywów naszego powołania, dorastania w „szkole Chrystusa”, przyjęcia święceń i ofiarniczego pełnienia posługi. Niezwykle ważna jest nasza autentyczność wobec Jedyne Kapłana, biskupów, przełożonych, współbraci, wiernych, a także tych, którzy wprost przeciwstawiają się, próbując żyć tak, „jakby Boga nie było”. Te relacje skłaniają

do stwierdzenia, że nie wolno nam klerykalizować innych stanów życia. Czymś dramatycznym jest także laicyzowanie duchownych, a następnie ich sekularyzowanie. W tym świetle warto także spojrzeć na to, co określamy mianem „kryzysu powołań”, który w jakimś stopniu wynika z „kryzysu powołanych” oraz braku czytelnego świadectwa radykalizmu życia. Świadomi jesteśmy, że: „Przechowujemy zaś ten skarb w naczyniach glinianych, aby z Boga była owa przeogromna moc, a nie z nas” (2 Kor 4,7). Wiemy dobrze, że „jeżeli Bóg z nami, któż przeciwko nam?” (Rz 8,31). Jednak ciągle musimy pogłębiać więź z Mistrzem, zadając sobie pytanie: „Któż może nas odłączyć od miłości Chrystusowej?” (Rz 8,35).

Godzina próby – dar oczyszczenia

Doświadczenia Wieczernika, w którym rodzi się Kościół, a w nim nasze kapłaństwo, skoncentrowane na rzeczywistej obecności Chrystusa w Eucharystii, nieustannie poddawane jest doświadczeniu, które w duchowości chrześcijańskiej określamy mianem „oczyszczenia”. Nie pozostajemy w nim osamotnieni. Patrząc na Chrystusa modlącego się w Getsemani rozumiemy, że obecnie też realizuje się ta godzina. Świadomi ludzkiej słabości, która odsłoniła się w beztróscie zasypiających uczniów i zaparciu się Piotra, wsłuchujemy się w nieustanne wzywanie Mistrza, abyśmy czuwali. Oznacza ono bycie gotowym zarówno wewnątrz, jak również zewnątrz na „godzinę próby”. Medytując modlitwę Chrystusa w Getsemani odkrywamy to, co w nas jest Boże, ale i to, co jeszcze w nas zbyt ludzkie, światowe i związane z lękiem przed przyszłością.

Ta próba ufności i przynależności do Chrystusa nabiera szczególnej wymowy, kiedy stajemy pod Krzyżem z umiłowanym uczniem towarzyszącym Maryi (por. J 19,25–27). Dla św. Jana Pawła II scena Testamentu z Krzyża stała się motywem wzięcia do siebie Maryi stającej się Matką Kościoła oraz zawierzenia (por. *Redemptoris Mater* 45). Logicznym staje się pytanie o obecność pod Krzyżem pozostałych wybranych do Kolegium i innych uczniów. W scenie tej realizują się słowa z Księgi Zachariasza, na które powołuje się Chrystus, mówiąc: „Uderzę pasterza a rozproszą się owce stada” (Za 13,7; Mt 26,31). Mamy wrażenie, że godzina próby, której doświadczamy jako uczniowie Chrystusa i kapłani Jego Kościoła, niejako sięga zenitu. Jesteśmy świadkami profanacji Chrystusa, Jego Krzyża, Słowa, sakramentów. Niestety, w ten proces, poprzez niektórych naszych braci w kapłaństwie, wpisuje się także „niejako profanacja” sakramentu święceń, który przyjęliśmy. Czy tak liczne odejścia, częstokroć gorszące, nie są ucieczką spod Krzyża, rezygnacją z konieczności poświęcenia, Judaszowym rozczarowaniem Mistrzem, zawiedzeniem się Jego Kościołem? Podstawową przyczyną tych bolesnych dramatów kapłańskich jest przede wszystkim osłabienie i utrata wiary.

Bez wątplenia doświadczenia opuszczenia, osamotnienia, niezrozumienia, jak również braku jedności, ciasny partykularyzm, celebryctwo obecne w naszych wspólnotach kapłańskich są trudną próbą. Papież Franciszek bardzo często w swoich wypowiedziach podkreśla, że jest to duchowość światowa. Nie można inaczej na nią popatrzeć, jak tylko w perspektywie dynamiki wiary, miłości oczyszczanej z egoizmu i ufności zakorzenionej w nadziei. Chrystus i Jego Kościół, który jest nierozzerwalnie związany z Krzyżem, nie może stawać się środkiem do osiągnięcia naszych małych, osobistych celów. Medytując misterium Pasji rozumiemy, że wyraża ona cierpienie Boga z powodu odrzuconej miłości, a jednocześnie jest to ofiara Odkupienia, zadośćuczynienia i pojednania. Chrystus Najwyższy Kapłan, oznajmia nam to słowami: „właśnie dlatego przyszedłem na tę godzinę” (J 12,27). Jeśli chcemy naśladować Chrystusa, nie może się to dokonać bez wzięcia Krzyża, co oznacza zgodę na ogołocenie. Jest ono wpisane w naturę kapłaństwa skupiającego rzeczywistość określaną jako *sacerdos et hostia* i realizuje się także ze względu na Kościół, w którym uczestniczymy. Dzieła, które podejmujemy w naszym kapłańskim i apostołskim życiu posiadają swoją wagę i znaczenie. Jednakże nie możemy zapominać, że prawdziwe *actio* musi wyrastać z głębokiego *contemplatio*. Decydując się na bycie świadkiem Kościoła, musimy zgodzić się na oczyszczenie z tego, co od Boga nie pochodzi i do Niego nie prowadzi. Należy zatem spojrzeć na obecną sytuację właśnie z perspektywy Krzyża cierpiącego Chrystusa.

Chrystus żyje – kapłańska radość i radość Kościoła

Wydarzenia paschalne, szczególnie doświadczenie Krzyża, śmierć Chrystusa, a następnie złożenie do grobu wprowadzają uczniów w stan pewnego zawieszenia. Patrząc na sposób ludzki, można powiedzieć, że skończył się bardzo ważny etap w ich życiu. Spełnienie ostatniej posługi przez Józefa z Arymatei, Marię Magdalenę i Marię, matkę Józefa oraz Nikodema, o którym wspomina św. Jan (por. J 19,39), zdaje się być ostatnim aktem uśmiercającym nadzieję, jaką pokładano w Mistrzu i Mesjaszu. Chrystus został pochowany zgodnie z tradycją żydowską, z najwyższą czcią i szacunkiem: przygotowanie grobu, namaszczenie, owinięcie w płótna. Święty Łukasz uzupełnia to jeszcze informacją o zachowaniu szabatu przez kobiety i przyjściu po jego upłynięciu, by dopełnić namaszczenia (por. Łk 23,55–24,1). Była to ostatnia posługa, która jednak nie przywróciła życia. Ludzki zawód w sposób niezwykle pełny odzwierciedlają słowa uczniów idących do Emaus: „A myśmy się spodziewali, że On właśnie miał wyzwolić Izraela” (J 24,21).

Możemy śmiało postawić pytanie o obietnice, które słyszeliśmy, będąc w „szkole Chrystusa”. Nad tym wszystkim panuje wielkosobotnia cisza. Kościół przyjmuje postawę oczekiwania. Tym bardziej całe nasze uczestnictwo w drodze z Chrystusem od Nazaretu przez Getsemani aż do Jerozolimy, gdzie dokonuje się główne oczyszczenie motywacji ludzkich, musi być cierpliwym towarzyszeniem Chrystusowi. Mamy mieć w naszej kapłańskiej pamięci słowa, które On oznajmia powstającemu Kościołowi: „Syn Człowieczy (...) będzie zabity, a trzeciego dnia zmartwychwstanie” (Łk 9,22). W milczeniu Wielkiej Soboty w naszych kapłańskich umysłach i sercach kształtowanych przez dom, rodzinę, seminarium duchowne, czas życia i pracy w Kościele ujawnia się nadprzyrodzona wiara. Bóg w swoim Synu, Najwyższym Kapłanie, odzyskuje świat dla siebie. W tym dniu poprzez doświadczenie i intuicję wiary życie Kościoła przenika cisza oczekiwania.

Doświadczenie Kościoła i kapłaństwa Wielkiego Czwartku, sens cierpienia i ofiarowania Wielkiego Piątku oraz oczekiwanie na spełnienie się obietnic Wielkiej Soboty znajduje swój punkt kulminacyjny w ponadczasowej liturgii Wigilii Paschalnej. Przechodząc etapy historii zbawienia, docieramy do fundamentalnych racji Kościoła i naszego kapłaństwa, ponieważ „jeśli Chrystus nie zmartwychwstał, daremne jest nasze nauczanie, próżna jest także wasza wiara” (1 Kor 15,14) i natychmiast uzyskujemy odpowiedź: „Tymczasem jednak Chrystus zmartwychwstał jako pierwszy spośród tych, co pomarli. Ponieważ bowiem przez człowieka [przyszła] śmierć, przez człowieka też [dokona się] zmartwychwstanie” (1 Kor 15, 20-21).

Prawda o pustym grobie, którą przynoszą kobiety, jest istotnym faktem. Czy jednak wystarczający jest widok samego pustego grobu i rozumienie tego wydarzenia w perspektywie zapowiedzi? Rodząca się w nas pokusa racjonalizmu często posuwa do swoistej pychy wiedzy, która, jak zauważa św. Jan od Krzyża, może być niepokonywalną przeszkodą w rozwoju duchowym. Prawda o Zmartwychwstaniu znajduje swoje wyjaśnienie w chrystofaniach w Galilei (por. Mt 28,16; J 21,1–13), w drodze do Emaus (por. Łk 24,13–33), w Wieczerniku (por. J 20,19–29). Wyjątkowego dla nas znaczenia nabiera relacja św. Łukasza odsłaniająca nieustanną potrzebę „serc skorych do uwierzenia”. Medytując zaś fragment Ewangelii św. Jana dotyczący połowu ryb, przeżywamy jakby powrót do źródła, ale w zupełnie inny sposób niż to było na początku. Zarówno Piotr, świadomy swoich słabości, jak również pozostali uczniowie stają się ludźmi „przemienionymi”. W taki sposób Chrystus przemienia słabość człowieka w żywe świadectwo. Tu znajdujemy odpowiedź na to, kim mamy być dla Chrystusa w Jego Kościele.

Nie możemy zamknąć naszego „kapłańskiego charyzmatu”, być *in persona Christi*, jedynie dla przekazu określonej wiedzy, wyuczenia postaw, sprawnego administrowania powierzonym nam dobrem Kościoła. Nie zostaliśmy powołani, aby być pracownikami socjalnymi, liderami czy rozwijającymi coaching. By rzeczywiście być świadkiem, konieczne jest spotkanie Chrystusa Zmartwychwstałego. To osobowe i osobiste doświadczenie rodziło i rodzi męczeński heroizm kapłanów,

braci i sióstr zakonnych, a także laikatu, jak mogliśmy się przekonać, wpatrując się w postawę choćby bł. ks. Jerzego Popiełuszki, bł. o. Zbigniewa Strzałkowskiego i o. Michała Tomaszka, bł. rodziny Ulmów. Na szczególne podkreślenie zasługuje postawa św. bpa Józefa Pelczara, jego świadectwo życia, a także nauczanie o kapłaństwie.

Właściwie to, co mamy do przekazania, jest własnością Zmartwychwstałego, a zatem znów bez Niego „nic” nie możemy uczynić. Paradoksalnie jest to fundament kapłańskiej radości wynikającej z powołania i bycia człowiekiem Kościoła. Radość ta ma swoje podłoże w pewności wiary, niezłomnej nadziei oraz fundamentalnej miłości, z której wynika duch ofiary i poświęcenia. Bez wątpienia dojrzała duchowość kapłańska rozróżnia zadowolenie, które może mieć charakter bardzo ludzki i przemijający, oraz radość wynikającą z pogody ducha i poczucia własnej tożsamości. Dzisiaj ta radość wynikająca z prawdy zawartej w stwierdzeniu: Alleluja! Chrystus Zmartwychwstał, jest światłem wobec prób i doświadczeń codziennego życia, rozwoju i posługiwania. Ona zwycięża: lęk, niepewność, rozczarowania, odrzucenie, niezrozumienie. Świadomość tego, iż jesteśmy z Chrystusem w Kościele i dla Kościoła, jest odpowiedzią na dość często pojawiające się wątpliwości i pytania dotyczące jego przyszłości, hierarchiczności, owocności i miejsca we współczesnej cywilizacji. Nie mamy podstaw, aby wątpić w słowa Chrystusa: „Niech się nie trwoży serce wasze. Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie” (J 14,1). W jedności z Mistrzem i Najwyższym Kapłanem, a także świadomi tożsamości naszego powołania możemy powiedzieć za św. Piotrem: „Bo my nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli” (Dz 4,20).

Realizm słów Chrystusa wpisuje się w przeżywany obecnie w Kościele synod o synodalności pod hasłem *Communio, participatio, missio*. Proces synodalny, zakorzeniony w Tradycji apostołskiej, jest narzędziem wprowadzania w życie nauki o Kościele jako ludzie Bożym zawartej w *Lumen gentium*. Wszyscy uczymy się trudnej sztuki słuchania Ducha Świętego i siebie nawzajem, szanując różnorodność powołań osób duchownych oraz świeckich i wykorzystując dane nam charyzmaty. Mając świadomość, że szczególną rolę w rozeznawaniu synodalnym mają do odegrania słowa i doświadczenia wyświęconych szafarzy-kapłanów, których posługa sakramentalna jest niezbędna dla życia Ciała-Kościoła (por. List XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów do ludu Bożego), prosimy was, abyście mądrze i roztropnie realizowali wraz z wiernymi świeckimi ducha synodalnego, wsłuchując się w to, co mówi Duch do Kościoła (por. Ap 2,7). Pamiętając, że dany nam dar kapłaństwa sakramentalnego ma być zawsze służebny wobec kapłaństwa powszechnego wszystkich wiernych razem, adekwatnie do swojego miejsca w Kościele, podejmujemy z osobami świeckimi odpowiedzialność za urzeczywistnianie Jego istoty i misji ewangelizacyjnej, stając się uczniami-misjonarzami (por. *Evangelii gaudium* 33, 120).

Na przeżywanie z żywą wiarą, mocną nadzieją i prawdziwą miłością czasu Triduum Paschalnego i życząc doświadczenia spotkania ze zmartwychwstałym Chrystusem oraz radości z powołania, by być Jego świadkami w Kościele, z całego serca Wam błogosławimy.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 397. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski.*

Warszawa, 14 marca 2024 roku

** Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 24/397/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia Listu biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2024 roku. Beze Mnie nic nie możecie uczynić (zob. s. 146).*

List Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony życia

Umiłowani Siostry i Bracia!

Fragment Ewangelii św. Marka na dzisiejszą jedenastą niedzielę zwykłą, pozostawia nam przesłanie o królestwie Bożym, które Bóg „wsiewa” w ziemię ludzkiego serca. Teksty liturgiczne wyja-

śniają, że jest to „królestwo prawdy i życia, królestwo świętości i łaski, królestwo sprawiedliwości, miłości i pokoju”. W przypowieści o ziarnku gorzycy dostrzegamy troskę Boga o życie ludzkie, o godne i właściwe warunki jego rozwoju i wzrostu, a wreszcie, o jego zbawienie. Bóg Wszechmogący jest Dawcą Życia, przez co jest obecny w poczęciu i życiu każdego człowieka. Życie nowej, unikalnej osoby ludzkiej, rozpoczyna się od poczęcia, czyli połączenia komórek matki i ojca. Od tego momentu każdy człowiek powinien mieć zapewnione pełne prawo do ochrony życia.

„Nie może istnieć *prawdziwa demokracja*, jeżeli nie uznaje się godności każdego człowieka i nie szanuje jego praw” – przypominał św. Jan Paweł II w encyklice *Evangelium vitae* (nr 101). Prawa każdego człowieka do życia chroni Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Karta Praw Podstawowych UE oraz Konstytucja RP i zapisy ustawowe. Jest to elementarna zasada wpisana w naturę człowieka, której nie wolno naruszać. „Należy zatem stwierdzić z całą mocą i jasnością, nawet w naszych czasach, że obrona rodzącego się życia jest ściśle związana z obroną jakiegokolwiek prawa człowieka. Zakłada ona przekonanie, że każda ludzka istota jest zawsze święta i nienaruszalna w jakiegokolwiek sytuacji i w każdej fazie swego rozwoju” (Deklaracja Dykasterii Nauki Wiary *Dignitas infinita*, 91).

Obecnie jesteśmy świadkami narastającej presji zmiany prawnej ochrony ludzkiego życia w kierunku legalizacji zabijania dziecka w łonie matki. Jest to bardzo niepokojące i niezwykle groźne, dla bezpieczeństwa publicznego. Każdy człowiek dobrej woli powinien się temu sprzeciwić. Życie bowiem, jako wartość naczelną każdego człowieka i fundamentalny element dobra wspólnego, jest dobrem podstawowym, górującym nad indywidualną wolnością innych. Nikt więc, w imię osobistej wolności, nie ma prawa decydować o życiu drugiego człowieka.

„Kościół nie przestaje przypominać, że godność każdej istoty ludzkiej ma charakter istotowy i obowiązuje od poczęcia do naturalnej śmierci” (*Dignitas infinita*, 47). „Nie zabijaj” i „chron ludzkie życie” – to podstawowe zasady, którymi powinien się kierować każdy człowiek prawego sumienia. Wbrew dość powszechnej narracji, nie są one wyrazem przekonań wynikających tylko z wiary chrześcijańskiej, ale płyną ze zrozumienia samej ludzkiej natury.

Wartym podkreślenia jest, jak wielkie znaczenie dla ochrony poczynającego się życia ma kochająca się rodzina, zbudowana na trwałym małżeństwie rodziców, stanowiąca „sanktuarium życia” oraz podstawową komórkę społeczną. „Tak więc mężczyzna i kobieta zjednoczeni w małżeństwie zostają włączeni w Boże dzieło: poprzez akt zrodzenia – dar Boży zostaje przyjęty i nowe życie otwiera się na przyszłość” (*Evangelium vitae*, 43). Tymczasem zabójstwo dziecka poczętego powoduje poważne cierpienie psychofizyczne i duchowe, prowadząc często do rozbicia rodziny.

Wyrażamy wielki szacunek i uznanie dla matek, które z miłością służą życiu i chronią swoje dzieci nawet w najtrudniejszych sytuacjach. Świadczą one o tym, że radość, piękno i wielkość miłości macierzyńskiej wyrażają się w nieprzemijającej trosce o dobro dzieci niezależnie od okoliczności.

Zwracamy się także do ojców, których rolą jest ochrona rodziny, a zwłaszcza kobiet w stanie błogosławnym oraz ich dzieci. Wasze pełne miłości zaangażowanie na rzecz obrony najbardziej bezbronnych, potrzebujących szczególnego wsparcia, jest niezastąpione. Tym bardziej więc dzisiaj nie wolno wam dystansować się od zaangażowania w prawną ochronę ludzkiego życia.

Zdarza się jednak, że brzemienna matka znajduje się w bardzo trudnej sytuacji i potrzebuje specjalistycznej pomocy. Kościół, organizacje pozarządowe i lokalne instytucje niosą ją, prowadząc m.in. Domy Samotnej Matki czy Okna Życia, zapewniając wsparcie materialne, prawne i psychologiczne. Tej pomocy nie może nigdy zabraknąć również ze strony państwa. Wszyscy jesteśmy do niej zobowiązani.

Troska o życie wyraża się także przez to, że nie wolno zmuszać lekarzy, personelu medycznego i farmaceutów do angażowania się w proceder zabijania dzieci w okresie prenatalnym czy też osób starych i chorych. Takie działania łamią podstawowe prawo do zachowania klauzuli sumienia.

Jako pasterze Kościoła katolickiego w Polsce, a jednocześnie obywatele naszego kraju, mamy prawo i obowiązek przypomnieć – zarówno wiernym Kościoła katolickiego, jak i wszystkim ludziom dobrej woli – że jesteśmy zobowiązani do szacunku wobec człowieka, zwłaszcza wobec

najslabszych i bezbronnych. Szczególna odpowiedzialność za ich życie spoczywa na tych, którym na mocy mandatu społecznego została powierzona troska o dobro wspólne.

Papież Franciszek zwrócił się ostatnio do nas Polaków: „Niech Polska będzie ziemią, która chroni życie w każdym jego momencie, od chwili, gdy pojawia się w łonie matki, aż do jego naturalnego kresu. Nie zapominajcie, że nikt nie jest panem życia, czy to swojego, czy też innych. Z serca wam błogosławię!” (Franciszek, *Słowa do Polaków w czasie audiencji ogólnej, 20 marca 2024 r.*).

Dziękując każdemu, kto w różnych wymiarach życia osobistego i publicznego służy życiu i prawdzie, w Imię Chrystusa prosimy Was o wytrwałą i ofiarną obronę Ewangelii życia. Włączmy się wszyscy do wielkiej modlitwy w tej intencji, dziś zanoszonej za wstawiennictwem Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, słowami św. Jana Pawła II (*Evangelium vitae*, 105)

O Maryjo, jutrzeńko nowego świata, Matko żyjących, Tobie zawieramy sprawę życia: spójrz, o Matko, na niezliczone rzesze dzieci, którym nie pozwala się przyjść na świat, ubogich, którzy zmagają się z trudnościami życia, mężczyzn i kobiet – ofiary niehumanitarnej przemocy, starców i chorych zabitych przez obojętność albo fałszywą litość. Spraw, aby wszyscy wierzący w Twojego Syna potrafili otworzyć i z miłością głosić ludziom naszej epoki Ewangelię życia. Wyjednaj im łaskę przyjęcia jej jako zawsze nowego daru, radość wysławiania jej z wdzięcznością w całym życiu oraz odwagę czynnego i wytrwałego świadectwa o niej, aby mogli budować, wraz z wszystkimi ludźmi dobrej woli, cywilizację prawdy i miłości na cześć i chwałę Boga Stwórcy, który miłuje życie.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, w Warszawie, w dniu 10 czerwca 2024 r.*

List należy odczytać w niedzielę, 16 czerwca 2024 r.

* Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 1/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 10 czerwca 2024 r. dotyczącą przyjęcia Listu pasterskiego w sprawie ochrony życia (zob. s. 155)

Wychowujmy razem

List Pasterski Konferencji Episkopatu Polski na XIV Tydzień Wychowania

Drodzy Bracia i Siostry,

w dzisiejszym pierwszym czytaniu Bóg wzywa ustami Mojżesza naród izraelski do przestrzegania praw: „strzeżcie ich i wypełniajcie je, bo one są waszą mądrością i umiejętnością w oczach narodów...” (Pwt 4, 6). Bóg jako Dobry Pedagog wychowuje swój lud prowadząc go ku coraz większej doskonałości. Jezus w Ewangelii naucza, że samo przestrzeganie prawa nie jest istotą religii. Najważniejsza jest w niej żywa relacja z Bogiem. Jezus mówi: „słusznie prorok Izajasz powiedział o was, obłudnikach, jak jest napisane: Ten lud czci Mnie wargami, lecz sercem swym daleko jest ode Mnie” (Mk 7, 6).

Wierność zasadom bez głębokiej wewnętrznej inspiracji jest krótkotrwała. Nie wytrzyma próby. W sytuacji pokusy czy w obliczu lęku człowiek porzuci narzucone z zewnątrz reguły, zwłaszcza wtedy, gdy będzie szansa, że nie dosięgnie go ludzka sprawiedliwość. Sytuacja ta ma jeszcze jeden negatywny wymiar. Żądanie, aby człowiek przestrzegał zewnętrznych norm bez wewnętrznej przemiany, będzie prowadzić do frustracji i do odrzucenia nawet najsluszniejszych zasad, które uzna on jako bezsensowne. Dotyczy to zwłaszcza ludzi młodych. Stąd jednym z najważniejszych celów wychowania jest towarzyszenie wychowankom w kształtowaniu sfery wewnętrznych przekonań i motywacji, z których będą wynikać ich późniejsze wybory życiowe. W przyszłą niedzielę, 8 września br. rozpocznie się XIV Tydzień Wychowania, który będzie przebiegał pod hasłem „Wychowujmy razem”. Jego celem jest wsparcie Kościoła, rodziny i szkoły we wspólnych wysiłkach wokół wychowania dzieci i młodzieży.

1. Prawo rodziców chrześcijańskich do wychowania dzieci w oparciu o wartości ewangeliczne

Rodzice mają prawo do wychowania religijnego i moralnego swych dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. Zapewnia im to Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Kościół natomiast na Soborze Watykańskim II przypomniał, że z perspektywy wiary troska rodziców o zapewnienie warunków, aby wychowanie religijne dziecka było harmonijnie skoordynowane z wychowaniem ogólnym, jest nie tylko prawem, ale i zadaniem rodziców. Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim stwierdza: „Rodzicom natomiast Kościół przypomina ważny obowiązek dokładania wszelkich starań, a nawet domagania się (...) aby wykształcenie świeckie zharmonizowane było z formacją chrześcijańską. Dlatego Kościół pochwała władze i państwa, które uwzględniając pluralizm współczesnego społeczeństwa i szanując należną wolność wspierają rodziny, aby wychowanie dzieci we wszystkich szkołach mogło odbywać się w zgodzie z moralnymi i religijnymi zasadami rodziców” (Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim, n. 7).

Na szczęście przeszły już do historii te czasy, w których prawa rodzicom były zabierane i państwo próbowało przez szkołę narzucać polskim rodzinom obcy pogląd na świat, zmierzając do wychowania „nowego człowieka”. Wymownym znakiem definitywnego ich końca był powrót lekcji religii do polskich szkół i przedszkoli w dniu 1 września 1990 roku po 29 latach ich nieobecności. Fakt ten wywołał szczególną radość w sercu św. Jana Pawła II, który w tamtych czasach stwierdził: „Dzięki przemianom, jakie dokonują się ostatnio w naszej Ojczyźnie, katecheza wróciła do sal szkolnych i znalazła swoje miejsce i odbicie w systemie wychowawczym. Osobiście bardzo z tego się cieszę. Równocześnie jednak pragnę tu powtórzyć (...): jest wam to dane i równocześnie zadane” (Jan Paweł II, Włocławek, 6 czerwca 1991 r.).

2. Potrzeby religijne wśród podstawowych potrzeb człowieka

Towarzysząc wychowankom, a także formując samego siebie, trzeba uwzględnić wszystkie sfery wychowawcze. Pominięcie jakiegokolwiek z nich prowadzi do zaburzenia harmonijnego rozwoju człowieka. Należy pamiętać, że oprócz sfery psychicznej, intelektualnej i fizycznej proces wychowania powinien objąć także sferę duchową. Potrzeba relacji z Bogiem należy przecież do naturalnych potrzeb człowieka. Pięknie tę prawdę wyraził św. Augustyn w Wyznaniach: „Stworzyłeś nas bowiem jako skierowanych ku Tobie. I niespokojne jest serce nasze, dopóki w Tobie nie spocznie” (Wyznania I, 1).

Obecnie zwraca się uwagę na niepokojący wzrost depresji i zaburzeń lękowych u nastolatków. W takich sytuacjach konieczna jest oczywiście zawsze kompetentna pomoc psychologiczna i psychiatryczna. Nie można jednak zapominać, że ważnym czynnikiem sprzyjającym zdrowiu psychicznemu jest dojrzałe przeżywanie religijności. Wielu z Was, Drodzy Bracia i Siostry, wie z własnego doświadczenia, jakim oparciem w życiu jest wiara i zaufanie Bożej Opatrzności. Warto też sięgnąć w przeszłość i odnieść się do życia naszych przodków. Pokolenia, które były przed nami, przeżywały czas zaborów, wojen, klęsk żywiołowych. Wielu naszych przodków musiało odnajdywać motywy nadziei po stracie swych bliskich i nawet niejedną raz na nowo odzyskiwać dobytek utracony z powodu zawieruch dziejowych. Oparciem dla nich była wtedy wiara w Boga i ufność w Bożą obecność nadającą sens życiu.

3. Konieczność współpracy w procesie wychowania

Współpraca w procesie wychowania jest wielkim dobrem, którego wartość widać w kontekście dzisiejszych trudnych wyzwań wychowawczych. Wspólne realizowanie procesu wychowania wymaga uznania prawa do różnorodności i prawa do zachowania tożsamości, zgodnie z własnymi przekonaniami i wyznaniem religijnym. Potrzebny jest respekt, szacunek dla tych wartości, w których rodzice chcą wychowywać swe dzieci. Nie można tego w żaden sposób zniszczyć. Rodzice chrześcijańscy mają prawo do wychowywania dzieci zgodnie z wyznawaną przez siebie wiarą.

Drodzy Rodzice, zadbajcie o to, aby Wasze dzieci uczestniczyły w szkolnych lekcjach religii. W dniu chrztu świętego podjęliście decyzję, aby weszły one na drogę wiary. To wtedy kapłan przypomniał Wam, że prosząc dla Waszego dziecka o chrzest, „przyjmujecie na siebie obowiązek wychowania go w wierze...”. I zapytał: „Czy jesteście świadomi tego obowiązku?”. Odpowiedzieliście wtedy: „Tak, jesteśmy świadomi”. Być może część z Was ma poczucie, że nie do końca wypełnia swoje obowiązki związane z chrześcijańskim wychowaniem dzieci. Szkolne lekcje reli-

gii, choć nigdy nie zastąpią roli, jaką Wy macie do odegrania w życiu dziecka, są jednak dla Was wielkim wsparciem i ułatwieniem w wychowaniu do wiary. Katecheta – ksiądz, siostra zakonna czy osoba świecka – zasieje w sercu Waszego dziecka ziarno, które być może nie od razu wyda plon. Może się zdarzyć, że dojrzały już człowiek, po różnych doświadczeniach życiowych przypomni sobie słowa usłyszane na lekcjach religii w szkole i powie: „Mam jeszcze szansę”. Tak jak w przypowieści o synu marnotrawnym, nawet jeśli zdarzy się komuś pobłądzić, będzie miał gdzie wrócić. Poza tym lekcje religii są naturalnym elementem edukacji w naszej kulturze i cywilizacji, której fundament stanowi chrześcijaństwo.

Katastrofalną z punktu widzenia skuteczności wychowania byłaby sprzeczność pomiędzy wartościami przekazywanymi przez szkołę a tymi, jakie przekazują rodzice. A tak by się stało, gdyby dziecko wychowywane w rodzinie chrześcijańskiej, było w środowisku szkolnym przekonywane do czegoś zupełnie przeciwnego wierze w Boga – bo w szkole byłby realizowany program wychowawczy oparty na wartościach sprzeciwiających się przesłaniu Ewangelii. Rodzice, z których podatków też utrzymywana jest szkoła, mają prawo domagać się, aby szkoła poprzez obecne w niej lekcje religii wychowywała dziecko w harmonii z systemem wartości, przekazywanym w rodzinie i Kościele.

Zapraszamy wszystkich Rodziców, Nauczycieli i Wychowawców, Katechetów i Duszpasterzy do współpracy w wychowaniu dzieci i młodzieży. Mamy nadzieję, że Tydzień Wychowania przeżywany w tym roku pod hasłem „Wychowujemy razem” będzie stanowił inspirację do połączenia wysiłków w tym dziele.

Dziękując Rodzicom, Wychowawcom i Nauczycielom za ich trud i poświęcenie wszystkim z serca błogosławimy.

Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 10 czerwca 2024 r.*

List przeznaczony do wykorzystania duszpasterskiego w niedzielę, 1 września 2024 r.

* *Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 26/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotyczącą przyjęcia listów pasterskich i apelu (zob. s. 165)*

Ksiądz Jerzy Popiełuszko, Patron Współczesnej Wolności

List pasterski Episkopatu Polski w 40. rocznicę męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki

40 lat temu, w październiku 1984 roku, ksiądz Jerzy Popiełuszko został zamordowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa PRL. Kapłan, który stał się symbolem troski o losy ojczyzny w 2010 roku, został ogłoszony błogosławionym. Przez jego życie realizował się Boży plan zbawienia. W jego słowach i decyzjach można więc szukać świętości, która przekracza swoją epokę. Czy księdza Jerzego można nadal naśladować? Czy jego epoka bardzo różni się od naszej?

W stronę kapłaństwa

Ksiądz Popiełuszko pochodził z podlaskiej wsi Okopy. Głęboka wiara rodziców i trudy codziennego życia ukształtowały siłę jego charakteru. W domu uczył się odróżniać dobro od zła, prawdę od kłamstwa, uczył się szanować ludzi. Matka rozpoczynała codzienną modlitwę. Przyszły kapłan zainspirował się osobą Ojca Maksymiliana Kolbego, więc po maturze, w 1965 roku, zgłosił się do warszawskiego seminarium duchownego.

W opinii seminaryjnych kolegów Popiełuszko nie wyróżniał się ani nadzwyczajną modlitwą, ani studiami. Wielką próbą stała się dwuletnia przymusowa służba w kleryckiej jednostce wojskowej. W całym społeczeństwie w zamian za wyrzeczenie się wartości kuszone awansami lub oferowano

święty spokój. Kto nie uznawał socjalistycznego porządku, musiał liczyć się z prześladowaniem. Kleryków poddawano indoktrynacji, zabraniano praktyk religijnych. Popiełuszko nie rozumiał być może, jak wielkim siłom zła stawia opór. Codziennie, wytrwale modlił się na głos, odmówił porzucenia medalika i różańca. W jednym z listów pisał, że mógłby uniknąć prześladowań w zamian za ustępstwa, ale chciał żyć głębiej. Był więc upokarzany i poddawany brutalnej presji. Zachował jednak wewnętrzną wolność, a nawet pociągał wielu kolegów. Całe jego późniejsze, kapłańskie życie stało się polem dramatycznej walki o podstawowe wartości w życiu człowieka i społeczeństwa.

Kapelan hutników

Święcenia kapłańskie przyjął z rąk kardynała Stefana Wyszyńskiego w maju 1972 roku. Przez pierwsze lata wypełniał zwyczajną posługę wikariusza w kilku parafiach. Mówił kazania, spowiadał, chrzczył, zajmował się duszpasterstwem pielęgniarek i studentów medycyny. W 1980 roku został rezydentem parafii Świętego Stanisława Kostki w Warszawie. W sierpniu tego roku całą Polskę załała fala solidarnościowych strajków. Kapłan, wówczas 33-letni, został poproszony przez robotników z Huty Warszawa o odprawienie dla nich polowej Mszy Świętej. Pisał później: „Spowiadałem ludzi, którzy zmęczeni do granic wytrzymałości klęczeli na bruku. I tam chyba ci ludzie zrozumieli, że są silni, są mocni właśnie w jedności z Bogiem, z Kościołem”. Komunizm odebrał im prawo własności, narzucał nową wizję historii i ateistyczny system wartości. Człowiek potrzebuje jednak czegoś więcej niż święty spokój. Szuka prawdy, własnej tożsamości, wolności. Potrzebuje wiedzieć, kim jest i skąd się wziął, potrzebuje wiary i miłości. Po odprawieniu tej Mszy Świętej ksiądz szeroko otworzył dla hutników drzwi swojego domu. Stworzone przez niego duszpasterstwo ludzi pracy rozwijało się z miesiąca na miesiąc.

Głos wolności

13 grudnia 1981 roku rząd PRL wprowadził stan wojenny. Wielu przyjaciół księdza Popiełuszki aresztowano i poddano represjom. „Byłem z nimi w czasie triumfu, pozostałem z nimi i w grudniową, czarną noc” – powiedział kapłan. Jako jeden z pierwszych zorganizował w Warszawie punkt wymiany informacji o internowanych, chodził na rozprawy sądowe hutników, jego mieszkanie zamieniło się w skład pomocy charytatywnej, a drzwi zawsze były otwarte dla potrzebujących. Od lutego 1982 roku rozpoczął odprawianie comiesięcznych Mszy w intencji Ojczyzny. Był bardzo blisko ludzi, niosąc ich ciężary i dramaty. Jego skromne do tej pory kazania stały się niezwykle przenikliwe i nabrały wielkiej mocy. Przypominał, że wszelkie kryzysy biorą się z braku prawdy, a żeby żyć w prawdzie trzeba pokonywać lęk. Przypominał prawdziwą historię Polski, stawał w obronie pokrzywdzonych. Na Żoliborz przybywały dziesiątki tysięcy wiernych z całej Polski, notowano wiele nawróceń i chrztów osób dorosłych. Uczestnicy Mszy za Ojczyznę wracali do domów wolni od lęku i nienawiści, z poczuciem godności i nadziei.

Tam, gdzie docierał jego głos, tam system komunistyczny, rządzący strachem i manipulacją, tracił wpływy. Komuniści uruchomili więc machinę prześladowania. Zaczęto go szpiegować, w mieszkaniu założono podsłuch, podsyłano agentów udających przyjaciół. Do domu wrzucono ładunek wybuchowy, grożono mu śmiercią, uszkodzono samochód. Podrzucano mu nielegalne materiały, aresztowano, zniesławiano w mediach. Mimo udręczenia kapłan nie dawał się zastraszyć, co więcej – zyskał rangę moralnego autorytetu i symbolu wolności w Polsce i poza jej granicami. Komuniści postanowili go zabić. Kapelan hutników wielokrotnie mówił bliskim, że spodziewa się zamachu na swoje życie. Mówił też, że jest gotowy na wszystko i że naśladowcy Chrystusa powinni być zdolni do oddania życia za prawdę.

Misja po śmierci

19 października 1984 roku ksiądz Jerzy Popiełuszko podczas spotkania Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Bydgoszczy powiedział: „Módlmy się, abyśmy byli wolni od lęku, zastraszenia, ale przede wszystkim od żądy odwetu i przemocy”. Były to jego ostatnie publiczne słowa, swoisty testament, w którym modlił się o wolność i przebaczał winowajcom. W drodze powrotnej do domu został porwany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i bestialsko skatowany. Ciało wrzucono do Wisły. Pożegnanie księdza Jerzego Popiełuszki, które odbyło się przy warszawskim kościele Świętego Stanisława Kostki, było najliczniejszą ceremonią pogrzebową w historii Polski. Od 600 tysięcy do miliona uczestników manifestowało pokój i przebaczenie, co wstrząsnęło po raz kolejny komunistycznym systemem, który przygotował się tego dnia do brutalnej walki z tłumem.

Podczas procesu beatyfikacyjnego pytano świadków o to, czy ksiądz Popiełuszko miał jakieś nadzwyczajne duchowe moce czy charyzmaty. Wszyscy odpowiedzieli przecząco. Był zwyczajnym człowiekiem, takim jak my wszyscy. Jego droga, modlitwa, wybór prawdy, przebaczenie dostępne są dla każdego z nas. To droga do przemiany samego siebie i świata, droga do królestwa Boga. Wiele osób pisze dziś o wewnętrznej przemianie, o łaskach doznanych za wstawiennictwem błogosławionego. Ludzie dziękują za uwolnienie z depresji, nałogów, za zażegnanie sporów w rodzinie, za uzdrowienia. Ksiądz Jerzy z pasją nadal pomaga ludziom, podobnie jak za życia. Jego misja uwalniania ludzkich serc do życia w prawdzie i wolności intensywnie się rozwija. Przy grobie modliło się do tej pory blisko 23 miliony osób. Jego relikwie czczone są w 1800 miejscach na sześciu kontynentach. Skromna postać kapłana przekroczyła granice geograficzne, kulturowe i pokoleniowe. Stał się patronem Solidarności, patronem prześladowanych chrześcijan, społeczeństw zmagających się z totalitaryzmem, konsumpcjonizmem i chaosem wartości. Jest przede wszystkim patronem ludzi, którzy chcą przeżyć wartościowe życie. Jest patronem ludzi młodych, jako przewodnik w skomplikowanym świecie półprawd, konfliktów, lęku i nienawiści.

W świecie księdza Jerzego Popiełuszki rozgrywał się spór o wartości. Komunizm fałszował historię, posługiwał się kłamstwem, przemocą, odbierał ludziom wolność. Spór o wartości wciąż trwa. Wolność bez Boga i bez prawdy staje się dziś pociągającą dla niektórych karykaturą wolności. Manipulacje wprowadzają chaos, podziały, nienawiść. Wciąż trzeba pokonywać lęk. W roku 40. rocznicy męczeństwa błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki prosimy Boga o dar prawdy i wolności w sercach, w Ojczyźnie i na świecie. Prosimy również o kanonizację błogosławionego, skromnego kapłana z Podlasia, aby jego świadectwo dotarło do całego świata.

Podpisali: Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, w Warszawie, w dniu 10 czerwca 2024 r.*

List należy odczytać w niedzielę, 29 września 2024 r.

* *Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 26/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotyczącą przyjęcia listów pasterskich i apelu (zob. s. 165)*

Jan Paweł II – Ewangelia starości i cierpienia

List pasterski Konferencji Episkopatu Polski zapowiadający obchody XXIV Dnia Papieskiego

Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Cierpienie dotyka każdego człowieka. W jego obliczu pojawiają się pytania: Dlaczego mnie to spotkało? Dlaczego cierpię? A także pokrewne – skąd w świecie zło? Pytania te człowiek zadaje najpierw sobie, później innym ludziom, a ostatecznie Bogu, jako Stwórcy świata i człowieka. On zaś słucha, a nawet oczekuje tych pytań i odpowiada na nie już na kartach Starego Testamentu, jak choćby poprzez historię Hioba i Tobiasza. Odpowiedź na pytanie o źródło, a przede wszystkim o sens cierpienia przynosi dopiero Jezus Chrystus. Przez swoją mękę i śmierć nie tylko zgładził

grzech i otworzył ludziom drogę do nieba, ale przede wszystkim, jak zaznacza autor Listu do Hebrajczyków, ukazał swoim życiem, że cierpienie może stać się drogą do świętości dla człowieka.

Drogę tę przeszedł św. Jan Paweł II. Ból i cierpienie stanowiły szczególny rys życia i posługi Karola Wojtyły. Strata matki w wieku 9 lat, niedługo później brata i ojca w czasie okupacji. A także wypadek, kiedy potrafiła go niemiecka ciężarówka, śmierć przyjaciół w czasie wojny, czy prześladowania i szykany ze strony komunistów. Szczególnie tragicznym i bolesnym dla Jana Pawła II stało się doświadczenie zamachu na jego życie 13 maja 1981 roku. Od tego momentu rzymską Poliklinikę Gemelli, w której w czasie swego pontyfikatu przebywał dziewięć razy, sam nazywał „trzecim Watykanem”. Publiczne przeżywanie choroby, a także starości, stały się jednym z najbardziej zapamiętanych symboli pontyfikatu Papieża Polaka. Spotkania św. Jana Pawła II z chorymi i cierpiącymi odbywały się w czasie każdej podróży apostolskiej, stanowiąc ważną część papieskiej posługi.

Przeżywając, w łączności z papieżem Franciszkiem, XXIV Dzień Papieski, pod hasłem Jan Paweł II. Ewangelia starości i cierpienia, chcemy wrócić do orędzia, które św. Jan Paweł II pozostawił, szczególnie w liście do chorych *Salvifici doloris* oraz w Liście do osób w podeszłym wieku.

I. Oblicza ludzkiego cierpienia

Cierpienie zawsze jest rzeczywistością o tysiącu twarzy – mówił św. Jan Paweł II do chorych w Lourdes 15 sierpnia 1983 roku – jest ono niepowtarzalne, w tym sensie, że każda osoba na to samo cierpienie reaguje w całkiem odmienny sposób. Jest to tajemnica nieprzewidzianej wrażliwości każdego człowieka. Cierpienie ma szersze znaczenie niż ból, choroba czy kalectwo. Obok cierpienia fizycznego, istnieje cierpienie psychiczne odczuwane w sferze emocjonalnej – jak choćby samotność, brak akceptacji, lęk, depresja, doświadczenie hejtu oraz cierpienie duchowe – wyrzuty sumienia, brak poczucia sensu życia – określane niekiedy mianem bólu moralnego lub bólu istnienia. Cierpienie dotyka indywidualnych osób, ale także grup społecznych czy narodów w wypadkach klęsk naturalnych, epidemii, katastrof i kataklizmów, a w końcu wojny, czego jesteśmy świadkami w Ukrainie, Palestynie, czy innych zakątkach świata.

Cierpienie człowieka jest bardziej podstawowe od bólu i choroby, które są obecne także w świecie zwierząt. Tylko człowiek cierpiąc wie, że cierpi i pyta „dlaczego” – i w sposób już całkowicie i specyficznie ludzki cierpi, jeśli nie znajduje odpowiedzi na to pytanie (SD, 9). Poszukiwanie sensu cierpienia ujawnia zatem prawdę o tym, że człowiek jest osobą.

II. Nadać cierpieniu sens

Cierpienie jest tajemnicą, której człowiek nie jest do końca przeniknąć swym rozumem (por. SD, 11). Często służy nawróceniu, czyli odbudowaniu dobra w człowieku (por. SD, 12). Pozwala przemyśleć i właściwie ustawić hierarchię wartości, staje się kluczem do otwierania serca na Boże miłosierdzie, jak było to w przypadku św. Franciszka czy św. Ignacego Loyoli. Dla człowieka wierzącego cierpienie, doświadczenie zła, a równocześnie milczenia i jakby nieobecności Boga, stanowi czas próby i oczyszczenia, które można nazwać ciemną nocą wiary. Jednocześnie staje się przestrzenią wypracowania cnoty wytrwałości i nadziei.

Cierpieniu, choć samo w sobie jest złem i Bóg nie pragnie go dla człowieka, można nadać sens. Mówił o tym św. Jan Paweł II w cytowanym przemówieniu do chorych w Lourdes: chciałbym pozostawić w waszej pamięci i waszych sercach trzy światła, które wydają mi się cenne. Najpierw: jakiegokolwiek jest wasze cierpienie (...) ważne jest, abyście je sobie jasno bez pomniejszania go ani wyolbrzymiania, uświadomili (...). Następnie jest rzeczą konieczną, by postępować na drodze akceptacji (...) dlatego, że wiara zapewnia nas, iż Pan może i pragnie wyprowadzić dobro ze zła. (...) I wreszcie najpiękniejszy gest, który możecie uczynić: ofiara. Prawdę tę w pełni objawił Jezus Chrystus, który przybliżył się do świata ludzkiego cierpienia przez to, że sam to cierpienie wzięł na

siebie (SD, 16). Przeżywał je świadomie oraz akceptował w duchu całkowitego ofiarowania siebie Ojcu za zbawienie ludzi.

W Krzyżu Chrystusa nie tylko odkupienie dokonało się przez cierpienie, ale samo cierpienie ludzkie zostało też odkupione (SD, 19). Człowiek, przeżywając swoje cierpienie w jedności z krzyżem Chrystusa, uczestniczy w misji Jezusa, zgodnie ze słowami św. Pawła: Teraz raduję się w cierpieniach za was i ze swej strony w moim ciele dopełniam braki udreń Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół (Kol 1,24). Droga do odkrycia tego wymiaru cierpienia i zaakceptowania w życiu jest nieraz bardzo długa. Prowadzi czasem poprzez wewnętrzne załamania, a nawet bunty i wyrzuty czynione Bogu. Jednocześnie taka postawa wobec cierpienia może zaowocować nie tylko osobistym nawróceniem, lecz także pogłębieniem relacji z Jezusem. Czas choroby i cierpienia może stać się okresem, w którym wiara będzie niezwykle intensywnie przeżywana, a zbawienie, pochodzące od Chrystusa – bardzo świadomie przyjmowane. Człowiek, odkrywający cierpienie jako powołanie, czuje się potrzebny, zachowuje pragnienie życia, w jego zaś wnętrzu rodzi się pokój, a nawet radość, przez co jego postawa staje się lekcją człowieczeństwa i chrześcijaństwa dla ludzi z otoczenia. Tym samym w obliczu cierpienia winniśmy koncentrować się na pytaniu nie o to – dlaczego cierpię, ale jakie dobro mogę uczynić moim cierpieniem drugiemu człowiekowi?

III. Miłość rodzi się w odpowiedzi na cierpienie

Jak zauważył św. Jan Paweł II: Chrystus nauczył człowieka równocześnie świadczyć dobro cierpieniem – oraz świadczyć dobro cierpiącemu. W tym podwójnym aspekcie odsłonił sens cierpienia do samego końca (SD, 30). Wszystko zaczyna się od wrażliwości serca. Z niej rodzą się konkretne postawy i gesty wobec ludzi starszych i cierpiących, które zamykają się w trojakiej powinności: akceptować ich obecność, pomagać im i doceniać ich zalety. Szacunek i miłość wobec ludzi w podeszłym wieku jest jedną z najważniejszych cech prawdziwie ludzkiej i dojrzałej cywilizacji (por. List do ludzi w podeszłym wieku, 11 i 12). Dlatego dziękujemy rodzinom, które opiekują się ludźmi w podeszłym wieku, chorymi i cierpiącymi. Wyrażamy wdzięczność wobec rodziców poświęcających swoje życie zawodowe i osobiste, aby opiekować się niepełnosprawnymi dziećmi. Z szacunkiem przyjmujemy postawę dzieci, które towarzyszą swoim rodzicom w podeszłym wieku, troszcząc się nie tylko o ich potrzeby fizyczne i przynosząc ulgę w cierpieniu, ale nade wszystko poświęcając im czas. Wspomnijmy dziś z wdzięcznością lekarzy, pielęgniarki, pracowników służby zdrowia, a także kapelanów i wolontariuszy posługujących w szpitalach, hospicjach, domach opieki, towarzyszących oraz służących chorym i cierpiącym w najtrudniejszych momentach życia. W końcu dziękujemy wszystkim ludziom dobrej woli, którzy angażując się w różnorakie akcje, wspólnotowo lub indywidualnie, często anonimowo, wspierają ludzi potrzebujących.

Apelujemy do rządzących, organizacji społecznych i wszystkich ludzi, wierzących i niewierzących, o ochronę i szacunek dla każdego życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Stajemy się głosem tych, którzy w swoim cierpieniu nie mogą nawet wołać o pomoc. Przypominamy o niezbywalnej godności każdego człowieka i jego prawie do życia.

IV. „Żywy pomnik” św. Jana Pawła II

Wrażliwość na cierpienie i gotowość niesienia pomocy to postawa wielu stypendystów Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”. Jedną z nich jest Magdalena: Studiuję neurobiopsychologię na Uniwersytecie Gdańskim, jest to jedna z moich pasji. Swoją wiedzę wykorzystuję w pracy z dziećmi i młodzieżą w spektrum autyzmu oraz na różnym poziomie sprawności intelektualnej. Ta praca daje mi energię do działania i motywuje do uczenia się nowych rzeczy, żeby w przyszłości móc jeszcze skuteczniej pomagać moim podopiecznym. Fundacja co roku swoją opieką obejmuje blisko dwa tysiące zdolnych uczniów i studentów z niezamożnych rodzin, z małych miejscowości w całej Polsce.

W przyszłą niedzielę, podczas kwesty przy kościołach i w miejscach publicznych, będziemy mogli wesprzeć materialnie ten wyjątkowy, konsekwentnie budowany od 24 lat przez nas wszystkich „żywy pomnik” wdzięczności św. Janowi Pawłowi II. Niech udzielone w ten sposób wsparcie, nawet w obliczu osobistych trudności i niedostatków, będzie wyrazem naszej budowy „cywilizacji miłości”.

Na czas owocnego przeżywania XXIV Dnia Papieskiego udzielamy wszystkim pasterskiego błogosławieństwa.

Podpisali: Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 398. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, w Warszawie, w dniu 10 czerwca 2024 r.*

List należy odczytać w niedzielę, 6 października 2024 r.

* *Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 26/398/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 12 czerwca 2024 r. dotyczącą przyjęcia listów pasterskich i apelu (zob. s. 165)*

Rodzina miejscem uczenia się nadziei

List pasterski Konferencji Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny

Drodzy Bracia i Siostry,

Zanim na całym świecie rozpocznie się wielkie odliczanie w sylwestrową noc, a zegary, wybijając północ, obwieszczają początek roku 2025, już dziś – decyzją papieża Franciszka – we wszystkich katedrach i konkatedrach na świecie – otwieramy Rok Święty. Papież pragnie, aby był to dla całego Kościoła czas intensywnego doświadczenia łaski, nadziei i przebaczenia. Dlaczego właśnie to za nimi mamy podążać w tym szczególnym czasie? Przebaczenie – jak pisze papież Franciszek – „nie zmienia przeszłości, nie może zmienić tego, co już się wydarzyło; a mimo to przebaczenie może umożliwić przemianę przyszłości i życie w odmienny sposób, bez urazy, rozgoryczenia i zemsty. Przyszłość oświecona przebaczeniem pozwala na odczytanie przeszłości innymi, bardziej pogodnymi oczami, choć wciąż wyzłobionymi łzami” (Bulla *Spe non confundit*, 23). Chcemy dziś całemu Kościołowi i światu przypomnieć, że „nadzieja zawieść nie może” (Rz 5, 5).

Wszyscy potrzebujemy małych i większych nadziei, które dzień po dniu podtrzymują nas w drodze. Jednak bez wielkiej nadziei, która musi przewyższać pozostałe, są one niewystarczające. Tą wielką nadzieją może być jedynie Bóg, który ogarnia wszechświat, i który może nam zaproponować i dać to, czego sami nie możemy osiągnąć (Benedykt XVI, *Spe salvi*, 31). Dlatego raz jeszcze chcemy Was, Bracia i Siostry, dziś – w święto Świętej Rodziny – zachęcić do nieco innego spojrzenia na źłódek, do zatrzymania się nad codziennością Jezusa, Maryi i Józefa. Do odkrycia, że w Betlejem rodzi się prawdziwy Dawca nadziei.

Kochani młodzi. Nie chcemy traktować Waszych problemów jako błahe. Pragniemy dołożyć wszelkich starań, aby usłyszeć Wasze tęsknoty, pragnienia, dylematy i lęki. Przecież to na Was i na Waszym entuzjazmie opiera się przyszłość, to Wy jesteście teraźniejszością Kościoła. Wspaniale jest widzieć, jak wyzwalacie z siebie energię, na przykład gdy zakasujecie rękawy, angażując się w sytuacjach dramatycznych i trudnościach społecznych. Nie dajcie sobie odebrać nadziei, dotyczącej tego co tu i teraz oraz jutra. Uwierzcie, że nadzieja nie jest matką tchórzliwych, ale źródłem prawdziwej odwagi życia, podejmowania wyzwań, które pozwalają wyjść z poczucia bezradności i zupełnej klęski, która rodzi depresję (Jan Andrzej Kłoczowski OP, *Odwaga dobrego życia*).

Drodzy rodzice, nieraz niewyspani przez nocne pobudki najmłodszych, może załamani kłótniami z własnymi dziećmi albo odmawiający kolejny różaniec, prosząc o nawrócenie swoich pociech. Niejednokrotnie potrzebujecie usłyszeć i oprzeć Waszą wiarę na fundamencie słowa: „Nadzieja zawieść nie może, ponieważ miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany” (Rz 5, 1-2.5). Wszyscy potrzebujemy na nowo odkryć, że nadzieja rodzi się w istocie z miłości i opiera się na miłości, która wypływa z Serca Jezusa przebitego na krzyżu:

„Jeżeli bowiem, będąc nieprzyjaciółmi, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, to tym bardziej, będąc już pojednani, dostąpimy zbawienia przez Jego życie” (Rz 5, 10).

W sytuacjach przepracowania, lęków, doświadczenia własnej kruchości, problemów ze zdrowiem, troski o przyszłość, z wiarą i odwagą przypominamy, że przez ciemność przebija się światło: odkrywamy, jak ewangelizacja podtrzymywana jest przez moc płynącą z krzyża i zmartwychwstania Chrystusa (Bulla *Spes non confundit*, 4). Drodzy małżonkowie, czyż znakiem wielkiej nadziei dla świata nie będzie dziś moment odnawiania przez Was przyrzeczeń małżeńskich, gdy przypomnicie światu, że miłość jest większa niż śmierć?! Świat potrzebuje Waszego świadectwa miłości i nadziei, Waszej lekcji mocy sakramentu małżeństwa. W tym, czego doświadczacie, niech umocnieniem będą słowa św. Jana Pawła II: „Niech nasza nadzieja będzie większa od wszystkiego, co się nadziei może sprzeciwić”. W dzisiejszym drugim czytaniu św. Jan wydaje okrzyk zachwytu nad wielkością miłości, którą obdarzył nas Bóg (por. 1 J 3, 1-2). W Jezusie staliśmy się wszyscy synami i córkami Boga. Może za rzadko i zbyt słabo uświadamiamy sobie naszą godność bycia dziećmi Boga.

Drodzy seniorzy, mający poczucie, że Wasza wiedza i doświadczenie mogłyby uratować najbliższych od popełnienia niejednego błędu. Chcemy w tym Roku Świętym przypomnieć, że jesteście skarbem Kościoła i świata. W sposób szczególny chcemy się zwrócić do dziadków i babć, którzy przekazujecie wiarę i mądrość życiową młodszemu pokoleniu. Życzymy, abyście wsparci wdzięcznością dzieci oraz miłością wnuków, które znajdują w Was zakorzenienie, zrozumienie i otuchę, mogli oglądać piękne owoce swojego życia (Bulla *Spes non confundit*, 14).

Chcemy dziś razem z Wami, drodzy Bracia i Siostry, zawalczyć o teraźniejszość. Jeśli przeszłość jest historią, a przyszłość tajemnicą, to teraźniejszość jest darem. Jezus przychodzi więc do naszej teraźniejszości, do naszego dzisiaj, do tego świata, do naszych problemów i dylematów. Ale nie zapominamy, że On jest też Panem przyszłości. Dlatego lęk o to, co przed nami, chcemy zastąpić nadzieją i zaufaniem. Często brakuje nam takiej odwagi i nadziei. Jedną z konsekwencji tego jest dziś utrata pragnienia przekazywania życia, co ma wiele przyczyn: niepewność jutra, brak gwarancji zatrudnienia i odpowiedniej ochrony socjalnej oraz modele społeczne, w których program dyktuje pogoń za zyskiem, a nie pielęgnowanie relacji, które są fundamentem ludzkiego szczęścia. Misja dzielenia się życiem potrzebuje wsparcia od nas wszystkich, ponieważ pragnienie młodych ludzi rodzenia nowych synów i córek, jako owoc płodności ich małżeńskiej miłości, daje przyszłość każdemu społeczeństwu i jest kwestią nadziei: zależy od nadziei i rodzi nadzieję (Bulla *Spes non confundit*, 9).

Konieczne jest zatem zwrócenie uwagi na wiele dobra obecnego w świecie, aby nie ulec pokusie przekonania o byciu pokonanym przez zło i przemoc. Prawdziwą szkołą nadziei jest modlitwa (Benedykt XVI, *Spe salvi*, 32). Ona poszerza nasze serca, przestrzega przed koncentrowaniem na sobie samym, gdyż jest procesem oczyszczenia wewnętrznego, który czyni nas otwartymi na Boga, a przez to otwartymi na ludzi. W takim duchu zachęcamy do regularnej praktyki modlitwy osobistej, małżeńskiej i rodzinnej. W życiu duchowym także potrzeba konkretnych decyzji. Podejmijmy to wyzwanie; niech to będzie codzienna modlitwa w ciszy przez kilka czy kilkanaście minut. Niech rodzice zadbają o to, by codziennie uklęknąć ze swoimi dziećmi, pozwalając im modlić się własnymi słowami. Niech modlitwa od dziś stanie się pobożnym i godnym pochwały zwyczajem, z którego nie będziemy rezygnować.

Niech ten Rok Jubileuszowy będzie czasem wybaczenia sobie i innym, ale też proszenia o wybaczenie. Często najbardziej bezwzględni w ocenie jesteśmy wobec siebie i najbliższych. Niech Rok Święty przynagli nas do odkrycia Miłosierdzia Bożego, które nie ma granic. Boga, który nieustrudzony czeka na każdego. Zachęcając do otwarcia się na nieskończone miłosierdzie, przypominamy, że odpust jubileuszowy jest przeznaczony w szczególny sposób dla tych, którzy odeszli przed nami, aby mogli otrzymać pełnię miłosierdzia (Bulla *Spes non confundit*, 22).

Dzisiaj, w święto Świętej Rodziny, jeszcze mocniej chcemy przypomnieć, że jako Kościół tworzymy wspólnotę, w której nikt nie jest sam. U progu nowego roku kalendarzowego, chcemy Wam, Bracia i Siostry, życzyć zaufania i nadziei, jakie miała Święta Rodzina. Idąc za słowami psalmu: „Powierz Panu swoją drogę i zaufaj Mu: On sam będzie działał” (Ps 37, 5), warto zwrócić uwagę,

że zarówno Maryja jak i św. Józef, wyjścia z trudnych sytuacji nie szukali na własną rękę. Zaufać Bogu, oznacza także zrobić Mu miejsce, by mógł działać.

Podsumowując mijający czas, bądźmy dla siebie wyrozumiali i doceniajmy dobro, które było naszym udziałem. Witając rok 2025, pamiętajmy, że liczba ta jest odliczana od narodzin Jezusa Chrystusa, Pana ludzkich dziejów i historii świata. Dlatego nie lęk, ale zaufanie i nadzieja niech towarzyszą nam każdego dnia! Dobrej zabawy dla świętujących sylwestra, spokojnej nocy dla witających go w ciszy. Wielkich owoców Roku Jubileuszowego: łaski, nadziei, przebaczenia, a nade wszystko miłości.

Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce obecni na 399. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski na Jasnej Górze, 19 listopada 2024 roku*

List należy odczytać w niedzielę, 29 grudnia 2024 r.

* *Przyp. red. List przyjęty Uchwałą nr 34/399/2024 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 listopada 2024 r. dotyczącą przyjęcia Listu Pasterskiego na Niedzielę Świętej Rodziny (zob. s. 182)*

4. Korespondencja Konferencji Episkopatu Polski (Wybór)

Kondolencje abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci bp. Ryszarda Karpińskiego, biskupa pomocniczego archidiecezji lubelskiej (13.01.2024)

Ekscelencjo, Najdostojniejszy Księżę Arcybiskupie Metropolito,

w imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę przekazać wyrazy współczucia wszystkim, których zasmuciło odejście śp. biskupa Ryszarda Karpińskiego, zwłaszcza rodzinie, bliskim oraz umiłowanym wiernym Archidiecezji Lubelskiej. Pragnę zapewnić o modlitwie w intencji Zmarłego oraz o mojej duchowej bliskości z wszystkimi uczestnikami uroczystości pogrzebowych.

Żegnamy dzisiaj pasterza wybitnego, człowieka nieprzeciętnego intelektu i głębokiej mądrości – kapłana, doktora nauk teologicznych, wykładowcę, absolwenta Papieskiego Instytutu Biblijnego oraz Papieskiego Uniwersytetu Świętego Tomasza z Akwinu w Rzymie, byłego pracownika Papieskiej Komisji ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, współpracownika polskiej sekcji Radia Watykańskiego oraz redakcji „L'Osservatore Romano”, prefekta Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie i sekretarza Instytutu Kultury Religijnej przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, wykładowcę Pisma Świętego, wreszcie biskupa pomocniczego Archidiecezji Lubelskiej w latach 1985-2011.

Dziękuję Bogu za jego wieloletnie zaangażowanie w prace naszej Konferencji Episkopatu, jako przewodniczącego Komisji ds. Duszpasterstwa Turystycznego, Zespołu ds. Pomocy Katolikom na Wschodzie i Komisji ds. Polonii i Polaków za Granicą, delegata KEP w Międzynarodowej Komisji Katolickiej ds. Migracji w Genewie, delegata ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, wielokrotnego delegata na Międzynarodowe Kongresy Eucharystyczne, ponadto członka IX Komisji „Misji i Emigracji” II Polskiego Synodu Plenarnego oraz konsultora Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migracji i Podróżujących.

Kiedy stajemy w obliczu tajemnicy śmierci, szukamy umocnienia w słowach naszego Pana Jezusa Chrystusa, który pokonał śmierć i dał nam obietnicę życia wiecznego: „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew, ma życie wieczne, a Ja go wskrzeszę w dniu ostatecznym” (J 6,54).

Odpoczywaj w pokoju!

+ *Stanisław Gądecki*

Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Ksiądz Arcybiskup Stanisław Budzik
Metropolita Lubelski

**List abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
do Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika (17.01.2024)**

Szanowni Panowie,
otrzymałem dzisiaj od żon Panów list z prośbą o mediację u Ministra Sprawiedliwości, dotyczącą uwolnienia Panów Ministrów.

W związku z tym zwracam się z prośbą o zaprzestanie protestu głodowego, który po tylu dniach, od momentu jego rozpoczęcia, zagraża nie tylko zdrowiu, ale także i życiu Panów.

W pełni rozumiem przyczyny podjęcia tak dramatycznej formy protestu. Protest głodowy jest formą wyrażenia sprzeciwu wobec działań władzy, odbieranych przez Panów jako radykalnie niesprawiedliwych, oraz jako potencjalnie skuteczny środek służący zwróceniu uwagi ludzi kierujących się w życiu sumieniem.

Niemniej, aby móc upominać się o sprawiedliwość trzeba żyć. Z tego też powodu proszę Panów Ministrów o zmianę formy protestu.

Jednocześnie, jeśli zostanie to przez Panów zaakceptowane, zobowiązuję się do podjęcia w Panów sprawie interwencji humanitarnej u Ministra Sprawiedliwości, Pana Adama Bodnara.

Życie każdego z Panów ma wartość dla naszej wspólnej Ojczyzny i może przyczynić się do tego, by czynić ją bardziej sprawiedliwą.

Z wyrazami szacunku i pasterskim błogosławieństwem,

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Szanowny Pan Minister Mariusz KAMIŃSKI

Szanowny Pan Minister Maciej WĄSIK

**Podziękowania dla abp. Stanisława Gądeckiego
za przewodniczenie Konferencji Episkopatu Polski w latach 2014-2024 (14.03.2024)**

Warszawa, dnia 14 marca 2024 r.

Najczcigodniejszy Księżu Arcybiskupie,

kierowani głębokim szacunkiem i poczuciem wielkiej wdzięczności pragniemy złożyć Waszej Ekscelencji wyrazy szczerych podziękowań za dziesięcioletni okres posługi dla Kościoła w funkcji Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski.

Z uznaniem podkreślamy że jest Ksiądz Arcybiskup dla nas wszystkich niekwestionowanym autorytetem. Jako wybitny biblista, posiadający dogłębną znajomość Pisma Świętego, w świecie pełnym wyzwań, wynikających z deprecjonowania wartości chrześcijańskich, inspiruje nas swoją niezłomną postawą, mądrością i godnością, widocznymi w działaniach podejmowanych w trosce o dobro Kościoła.

Pełniąc równoległe funkcje przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski oraz wiceprzewodniczącego Rady Konferencji Episkopatów Europy, obejmował Ksiądz Arcybiskup swoją troską Kościół, zarówno w wymiarze partykularnym, jak i powszechnym. Lata przewodniczenia wypełnione były modlitwą, głęboką refleksją i konsekwentnym działaniem. Było ono pełne wielkiego zaangażowania w duchowy rozwój wiernych, powierzonych przez Boga trosce Pasterzy Kościoła. Ksiądz Arcybiskup wspierał i umacniał Biskupów, będąc przewodnikiem na drodze naśladowania Chrystusa i służbie ludziom w duchu *Opere et veritate*.

Pragniemy także podziękować za wkład w umacnianie jedności Kościoła w Polsce i na świecie. W pierwszej kolejności za godziny spędzone na modlitwie w tej intencji. Owocowały one słowami i czynami podejmowanymi z troską o to, aby głos Kościoła był zawsze głosem prawdy Ewangelii, nadziei Zbawienia i miłosierdzia płynącego z przebitego boku Chrystusa. Dzięki wizji i determinacji Waszej Ekszelencji, Kościół, który jest w Polsce, prowadzony był przez trudne doświadczenia – jakich nam nigdy nie brakuje – z niezachwianą pewnością wiary swojego Pasterza.

Dziękujemy za umiejętność budowania mostów między różnorodnymi wspólnotami i za nieustające przypomnianie o konieczności dialogu i otwartości, opartych na prawdzie i wzajemnym szacunku. Praca włożona w to dzieło, pełna poświęcenia i oddania, przynosi obfite owoce w życiu duchowym wielu osób.

Pragniemy życzyć Księdzu Arcybiskupowi Bożego błogosławieństwa na dalszej drodze pasterskiej posługi. Moc Ducha Świętego niech wspomaga w działaniach służących pomnażaniu dobra.

Trwając w braterskiej jedności w Chrystusie Panu

Abp Marek Jędraszewski
Metropolita Krakowski
Zastępca Przewodniczącego KEP

Bp Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP

Jego Ekszelencja
Ksiądz Arcybiskup Stanisław Gądecki
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski
Metropolita Poznański

**Podziękowania dla abp. Marka Jędraszewskiego
za pełnienie funkcji Zastępcy Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
w latach 2014-2024 (14.03.2024)**

Warszawa, dnia 14 marca 2024 r.

Najczcigodniejszy Księżu Arcybiskupie,

w związku z zakończeniem pełnienia funkcji Zastępcy Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski pragniemy wyrazić naszą głęboką wdzięczność. Obejmujemy nią wszystkie działania podejmowane przez Księdza Arcybiskupa w celu wspierania Przewodniczącego KEP w realizacji powierzonych zadań.

Z wielkim uznaniem kierujemy słowa podziękowań za dyspozycyjność i gotowości do współpracy. Prezydium KEP zawsze mogło liczyć – co mocno podkreślamy – na wsparcie Księdza Arcybiskupa w postaci cennego, zrównoważonego doradztwa.

Obecność i aktywność Księdza Arcybiskupa w licznych gremiach Konferencji Episkopatu Polski, takich jak: Rada Stała, Rada Naukowa, Komisja Wychowania Katolickiego czy Sekcja Nauk Filozoficznych Komisji Nauki Wiary, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP i KEP, czy Rada Programowa KAI i Rada Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”, ma wielkie znaczenie dla owocności ich prac.

Nakreślając powyższy zarys aktywności, pragniemy jeszcze w sposób szczególny podziękować Waszej Ekszelencji za rzadko wymieniane i doceniane walory osobowości. Dziękujemy za takt i kulturę osobistą. Niezależnie od okoliczności, nawet trudnych i kontrowersyjnych, postawa Księdza Arcybiskupa jest zawsze pełna godności i uprzejmości.

Wdzięczni za wielki wkład w życie Kościoła, który jest w Polsce, życzymy, aby Boże błogosławieństwo nieustannie towarzyszyło Księdzu Arcybiskupowi w dalszej pasterskiej posłudze.

Trwając w braterskiej jedności w Chrystusie Panu

Abp Stanisław Gądecki
Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

Bp Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP

Jego Ekszelencja

Ksiądz Arcybiskup Marek Jędraszewski

Zastępca Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski

Metropolita Krakowski

Kondolencje abp. Stanisława Gądeckiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci o. Zbigniewa Marka SJ (23.04.2024)

Czcigodny Ojciec Prowincjale,

z wielkim smutkiem przyjąłem wiadomość o chorobie i śmierci o. prof. Zbigniewa Marka – jezuity, pedagoga, wieloletniego wykładowcy Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę przekazać wyrazy współczucia wszystkim, których zasmuciło jego odejście, jak również zapewnić o mojej modlitwie w intencji zmarłego.

Dobremu Bogu dziękuję za pracowite i pełne poświęcenia życie Ojca Profesora, a w sposób szczególny za jego zaangażowanie w ramach naszej Konferencji Episkopatu, jako konsultora Komisji Wychowania Katolickiego KEP, członka Zespołu ds. nowych programów katechetycznych oraz rzeczoznawcy do spraw oceny programów nauczania religii i podręczników katechetycznych Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.

W obliczu śmierci szukamy słów pocieszenia w Tym, który śmierć pokonał, będąc Życiem samym, jak czytamy w Ewangelia wg św. Jana: «Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem. Kto we Mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie. Każdy, kto żyje i wierzy we Mnie, nie umrze na wieki» J 11,25-26.

Niech odpoczywa w pokoju!

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Czcigodny Ojciec Jarosław Paszyński SJ

Prowincjał Prowincji Południowej Towarzystwa Jezusowego

List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z gratulacjami dla bp. Artura Ważnego mianowanego biskupem sosnowieckim (23.04.2024)

Ekszelencjo, Najdostojniejszy Księżu Biskupie,

z wielką radością przyjąłem dzisiejszą informację Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, iż Ojciec Święty Franciszek mianował Ekszelencję Biskupem Diecezji Sosnowieckiej.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę przekazać serdeczne gratulacje oraz zapewnienia o modlitwie w intencji Księdza Biskupa, kapłanów, osób życia konsekrowanego oraz wszystkich wiernych świeckich Diecezji Sosnowieckiej.

W posynodalnej adhortacji apostolskiej *Pastores gregis* – o biskupie słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata – czytamy: „Biskup jest posłany w imię Chrystusa jako pasterz mający troszczyć się o powierzoną mu część Ludu Bożego. Za pośrednictwem Ewangelii i Eucharystii powinien sprzyjać on jej wzrostowi jako rzeczywistości komunii w Duchu Świętym”.

Życzę Księdzu Biskupowi coraz głębszego doświadczania „bycia posłanym” czyli podjęcia misji samego Jezusa Chrystusa, który w pasterskim posługiwaniu objawia miłość Boga do człowieka. Życzę, aby codzienna bliskość Ewangelii i Eucharystii prowadziły do uświęcenia Księdza Biskupa oraz powierzonego jego pasterskiej pieczy Ludu Bożego Diecezji Sosnowieckiej.

Życzę wreszcie przemożnej opieki świętych patronów naszej Ojczyzny oraz Pani Jasnogórskiej – Królowej Polski.

Z wyrazami szacunku przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Ksiądz Biskup Artur Ważny
Biskup Sosnowiecki Nominat

**Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
po śmierci śp. bp. Janusza Zimniaka, biskupa pomocniczego seniora
diecezji bielsko-żywieckiej (27.05.2024)**

Warszawa, dnia 27 maja 2024 roku

Ekscelencjo, Najdostojniejszy Księżu Biskupie,

z wielkim smutkiem przyjąłem informację o śmierci śp. księdza biskupa Janusza Zimniaka – biskupa pomocniczego diecezji bielsko-żywieckiej w latach 1992-2010.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę przekazać kondolencje wszystkim, których zasmuciło jego odejście, zwłaszcza rodzinie i krewnym oraz wiernym diecezji bielsko-żywieckiej, a także wiernym archidiecezji katowickiej, w której śp. zmarły biskup Janusz posługiwał jako biskup pomocniczy w latach 1980-1992.

Dziękuję Bogu za jego ofiarną posługę jako kapłana, duszpasterza, doktora teologii pastoralnej, wykładowcy katechetyki, pedagogiki i psychologii rozwojowej w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie oraz na kursie katechetycznym w Katowicach, a także wicerektora Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w latach 1979-1980 oraz biskupa pomocniczego archidiecezji katowickiej oraz biskupa pomocniczego diecezji bielsko-żywieckiej.

W sposób szczególny dziękuję Bogu za pracę śp. Janusza Zimniaka na rzecz Konferencji Episkopatu Polski jako delegata ds. duszpasterstwa młodzieży uzależnionej, wiceprzewodniczącego Komisji Katechetycznej oraz członka Komisji ds. Apostolstwa Świeckich i Komisji ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego.

W swoich modlitwach zawierzam zmarłego Miłosiernemu Bogu, prosząc dla niego o życie wieczne.

Niech odpoczywa w pokoju!

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Ksiądz Biskup Roman Pindel
Biskup Diecezji Bielsko-Żywieckiej

**Podziękowania dla bp. Artura G. Mizińskiego
za pełnienie funkcji Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski
w latach 2014-2024 (14.06.2024)**

Warszawa, dnia 14 czerwca 2024 r.

Ekscelencjo,
Czcigodny Księżę Biskupie,

W związku z zakończeniem pełnienia funkcji Sekretarza Generalnego KEP, w imieniu Konferencji Episkopatu Polski wyrażamy Księdzu Biskupowi serdeczne podziękowanie za zaangażowanie oraz oddaną pracę na tym stanowisku, a także w związanych z nim gremiach.

Z wyrazami wdzięczności i zapewnieniem o modlitewnej pamięci

Abp Tadeusz Wojda SAC
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Bp Marek Marczak
Sekretarz Generalny
Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Biskup Artur G. Miziński
Biskup Pomocniczy Archidiecezji Lubelskiej

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla bp. Artura Ważnego z okazji ingresu do katedry sosnowieckiej
(22.06.2024)**

Warszawa, dnia 22 czerwca 2024 roku

Ekscelencjo Czcigodny Biskupie Arturze,

w dniu, gdy w Katedrze Sosnowieckiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny celebruje Ksiądz Biskup uroczysty Ingres, pragnę wyrazić moje najserdeczniejsze życzenia. Posługa Biskupa jest posługą bliskości, której uczy nas nieustannie Pan nasz Jezus Chrystus. *Przyjdźcie do mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a ja was pokrzepię* (Mt 11, 28). Biskup staje się tym, który uobecnia Chrystusa w Kościele. Posługa bliskości ma wiele swoich wymiarów, przypomina nam o tym Ojciec Święty Franciszek, gdy pokazuje pasterza idącego czasem na przedzie owczarni, by wskazać bezpieczną drogę, czasem potrzeba, by pasterz szedł pośród swej owczarni, by ją wspomagać, nie można jednak zapominać, że są momenty, gdy pasterz musi umiejscowić się na końcu swojej owczarni, by wierni, którzy odstają lub rezygnują ze wspólnej drogi, poczuli bliskość pasterza. Jest to piękny obraz, który musi stać się żywy we wspólnocie Kościoła.

Jeden z przepięknych fresków w katedrze sosnowieckiej zawiera napis, że świątynia ta ma być przybytkiem wiary w sprawiedliwość Bożą. Zadaniem Twoim, Księżę Biskupie Arturze, jest, by wierni powierzeni Twojej opiece na nowo uwierzyli, że Bóg sprawiedliwie wszystkich obdarza swoimi darami. I nikt w Kościele tej sprawiedliwości nie będzie pozbawiony.

Dostojny Księżę Biskupie Arturze, z woli Ojca Świętego Franciszka otrzymałeś zadanie stanięcia na czele owczarni Kościoła Sosnowieckiego. Prowadź ją z odwagą i ojcowskim sercem, pamiętając, że gdy do załęczonych uczniów przychodzi Jezus to pierwsze słowa, które wypowiada brzmią „Nie lękajcie się”. Doskonale wiemy, że trzeba się czasem przestraszyć odpowiedzialności, ciężaru, a nawet i goryczy posługi biskupa tak, by wypełniać ją z pokorą, oddaniem i wiernością.

Ufam, że Maryja, Pani Jasnogórska, do której tronu wielokrotnie pieszo Ksiądz Biskup pielgrzymował, wyjedna Waszej Ekscelencji potrzebne łaski do prowadzenia Chrystusowego Kościoła w Die-

cezji Sosnowieckiej. Niech święci patronowie diecezji św. Albert Chmielowski i św. Rafał Kalinowski wstawiają się za Księdzem Biskupem i całym ludem Diecezji Sosnowieckiej. Z serca błogosławię.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Biskup Artur Ważny
Biskup Sosnowiecki

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla bp. Krzysztofa Nykiela z okazji przyjęcia święceń biskupich (22.06.2024)**

Warszawa, dnia 22 czerwca 2024 roku

Ekszelencjo, Najdostojniejszy Księżu Biskupie Krzysztofie,

w przededniu rozpoczynającego się Roku Jubileuszowego Penitencjaria Apostolska przeżywa szczególny dzień radości i wspólnego świętowania. Do tego świętowania dołącza się cały Kościół w Polsce a w imieniu wszystkich biskupów z naszego kraju pragnę wyrazić moje najszczerze gratulacje i życzenia. W dniu święceń biskupich Regensa Penitencjarii Apostolskiej pragnę życzyć by posługa Księdza Biskupa w najstarszym trybunale Stolicy Apostolskiej była ciągłą służbą Chrystusowi.

Niech bliskość Dobrego Pasterza, który w Jezusie Chrystusie staje pośrodku powierzonej sobie owczarni, pomaga w nieustannym czuwaniu i w trwaniu w bliskości z powierzonym sobie Kościołem. W przypadku Regensa Penitencjarii Apostolskiej tym powierzonym Kościołem jest cały Lud Boży. Posługiwanie u boku Ojca Świętego i Penitencjarza Większego niech będzie dla Księdza Biskupa ciągłą inspiracją do budowania jedności Kościoła.

Posługa z ojcowskim sercem w Penitencjarii Apostolskiej niech daje Księdzu Biskupowi wiele radości i satysfakcji, by stać się szafarzem Bożego Miłosierdzia. Święcenia biskupie niech umacniają Księdza Biskupa do pełnienia tego, do czego powołuje Księdza Biskupa Kościół i Ojciec Święty. Z serca błogosławię i dziękuję za postawę Księdza Biskupa

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Biskup Krzysztof Nykiel
Biskup tytularny Velia
Regens Penitencjarii Apostolskiej

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla abp. Krzysztofa Nykiela z okazji mianowania go
Nuncjuszem Apostolskim w Angoli i wyniesienia do godności arcybiskupa (1.07.2024)**

Ekszelencjo, Najdostojniejszy Księżu Arcybiskupie Nominacie,

Z radością przyjąłem informację Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej, w której poinformowano, iż Ojciec Święty Franciszek mianował Czcigodnego Księdza Nuncjuszem Apostolskim w Angoli, wynosząc jednocześnie do godności Arcybiskupa ze stolicą tytularną Vannida.

Jako przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski pragnę złożyć najserdeczniejsze gratulacje i życzenia. Służba Kościołowi powszechnemu, będąc reprezentantem Stolicy Apostolskiej i Ojca

Świętego, to zaszczytna i odpowiedzialna funkcja, którą przyjdzie Księdzu Arcybiskupowi pełnić w Angoli. Doświadczenie, które Ksiądz Arcybiskup zdobył w Rwandzie, Białorusi, Kolumbii, Filipinach, Słowenii oraz Zjednoczonych Emiratach Arabskich, będzie z całą pewnością owocowało w rosnącym Kościele Angoli.

Życie i posługę Waszej Ekscelencji powierzam Bogu, za wstawiennictwem Jasnogórskiej Królowej Polski. Na wykonywanie zadań zleconych przez Ducha Świętego z serca błogosławię, przesyłając braterskie pozdrowienia w Chrystusie,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Arcybiskup Nominat
Nuncjusz Apostolski w Angoli
Kryspin Dubiel
Arcybiskup tytularny Vannida

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla abp. Kryspina Dubiela z okazji przyjęcia sakry biskupiej (24.08.2024)**

Warszawa, dnia 24 sierpnia 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżu Arcybiskupie Nuncjuszu,

w imieniu Konferencji Episkopatu Polski chciałbym złożyć Ekscelencji najserdeczniejsze życzenia z okazji przyjęcia sakry biskupiej. Zapewniam o modlitwie wiernych i pasterzy Kościoła w całej Polsce.

Dzisiejsza, uroczyście sprawowana Msza święta, podczas której Ksiądz Arcybiskup przyjął święcenia biskupie, jest okazją do uświadomienia sobie prawdy o uniwersalności i jedności Kościoła Powszechnego. Podstawowym powołaniem i zadaniem duchownych w Kościele jest pójście na krańce świata, by głosić Ewangelię. Doświadcza tego Ksiądz Arcybiskup w sposób szczególny od czasu wstąpienia do służby dyplomatycznej Stolicy Świętej. Spełniał Ksiądz Arcybiskup zadania wyznaczone przez Ojca Świętego w Rwandzie, Białorusi, Kolumbii, Filipinach, Polsce, Słowenii i w Emiratach Arabskich. Dziś Ojciec Święty posyła Ekscelencję do Angoli, by tam być przedstawicielem Stolicy Świętej, a przede wszystkim, by świadczyć o Chrystusie. Jest to posłanie do kraju, który był pierwszym katolickim królestwem w regionie subsaharyjskim.

Ekscelencjo, Czcigodny Księżu Arcybiskupie, zapewniając o modlitwie Kościoła w Polsce wiem, że będzie ona potrzebna, by sprostać wyzwaniom, które dziś stają przed reprezentantem Papieża. Proszę pamiętać, że Kościół w Polsce zawsze wspiera swoich synów, którzy całkowicie poświęcili się służbie Kościołowi. Na takie duchowe wsparcie może Ksiądz Arcybiskup zawsze liczyć.

Życie i posługę Księdza Arcybiskupa polecam Najświętszej Pani z Muxima, patronce Kościoła w Angoli, oraz świętemu św. Kryspinowi, życząc ich mocnego wsparcia w realizacji misji dyplomatycznej.

Przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja
Ksiądz Arcybiskup Kryspin Witold Dubiel
Biskup tytularny Vannida
Nuncjusz Apostolski w Angoli

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla bp. Wojciecha Osiala z okazji nominacji na biskupa łowickiego
(12.09.2024)**

Warszawa, dnia 12 września 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżę Biskupie Wojciechu,

z wielką radością przyjąłem informację Stolicy Apostolskiej o tym, że Ojciec Święty Franciszek mianował Ekscelencję Biskupem Łowickim. Od 9 marca 2024 r. kieruje Ksiądz Biskup dostojnym Kościołem Łowickim jako administrator apostolski. Dziś Ojciec Święty zdecydował, że zostanie Ksiądz Biskup następcą na tej stolicy biskupiej.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski chciałbym złożyć Ekscelencji najserdeczniejsze życzenia z okazji nominacji na biskupią stolicę w Łowiczu. Zapewniam o modlitwie wiernych i pasterzy Kościoła w całej Polsce.

Proszę Dobrego Boga o dary potrzebne w wypełnianiu powierzonej misji. Niech Maryja – Matka Pięknego Miłości – uczy pełnego oddania Kościołowi, który nasz Pan powierzył pasterskiej trosce Księdza Biskupa. Święta Wiktoria i bł. Honorat Koźmiński niech wypraszają nowemu Pasterzowi i całemu Kościołowi Łowickiemu obfitych darów Bożych.

Łączę wyrazy szacunku i braterskich pozdrowień w Chrystusie

+ *Tadeusz Wojda SAC*

Arcybiskup Metropolita Gdański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja

Ksiądz Biskup Wojciech Tomasz Osial

Biskup Łowicki Nominat

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla abp. Wiesława Śmigła z okazji nominacji
na arcybiskupa metropolitę szczecińsko-kamieńskiego (13.09.2024)**

Warszawa, dnia 13 września 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżę Arcybiskupie Wiesławie,

z radością przyjąłem komunikat Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej informujący, że Ojciec Święty Franciszek mianował Ekscelencję Arcybiskupem Metropolita Szczecińsko-Kamieńskim. Od 24 lutego 2024 r. Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska oczekiwała i gorąco modliła się o nowego Pasterza. Dziś Ojciec Święty zdecydował, że po 8 latach opuści Ksiądz Arcybiskup Kościół Toruński i zostanie Metropolita Szczecińsko-Kamieńskim. Jakże aktualne staje się zawołanie przyjęte przez Waszą Ekscelencję w dniu święceń biskupich *Omnibus omnia factus* (stawszy się wszystkim dla wszystkich), które dziś słyszymy w Liturgii Słowa.

W imieniu Biskupów Konferencji Episkopatu Polski składam serdeczne gratulacje i zapewniam o wsparciu modlitewnym zarówno wszystkich biskupów, kapłanów, jak i wiernych w naszej Ojczyźnie, życząc siedmiorakich darów Ducha Świętego w wypełnianiu obowiązków. Niech Maryja

Matka Kościoła i św. Otton z Bambergu wypraszają nowemu Metropolicie i całemu Kościołowi Szczecińsko-Kamieńskiemu Boże błogosławieństwo.

Księżę Arcybiskupie Wiesławie proszę przyjąć wyrazy szacunku i braterskich pozdrowień w Chrystusie.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Ksiądz Arcybiskup Wiesław Śmigiel
Arcybiskup nominat Szczecińsko-Kamieński

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla biskupa nominata Piotra Tomasza Kleszcza OFMConv. (25.09.2024)**

Warszawa, dnia 25 września 2024 roku

Wielebny Ojciec Piotrze,
z wielką radością przyjąłem dzisiejszy komunikat Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej, w którym dowiadujemy się, że Ojciec Święty Franciszek mianował Ojca Biskupem pomocniczym Archidiecezji Łódzkiej, przydzielając stolicę tytularną Acque Albe di Bizacena.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski przekazuję szczerze gratulacje oraz pragnę powitać w szacownym gronie Konferencji Episkopatu Polski przedstawiciela życia konsekrowanego.

W adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* papież Franciszek przypomina, że „powinnością biskupa jest sprzyjanie dynamicznej, otwartej i misyjnej komunii, jego obowiązkiem jest pomoc w osiągnięciu dojrzałości wiernych poprzez różne formy uczestnictwa w życiu Kościoła zaproponowane w Kodeksie Prawa Kanonicznego”.

Życzę Ojcu, by najbliższe dni i tygodnie były czasem owocnego przygotowania się do przyjęcia święceń biskupich. Niech św. Franciszek wspomaga swoim wstawiennictwem i będzie inspiracją do apostolskiego działania.

Z wyrazami szacunku przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Czcigodny Ojciec
Piotr Tomasz Kleszcz OFMConv.
Biskup pomocniczy archidiecezji łódzkiej
Biskup tytularny Acque Albe di Bizacena

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla biskupa nominata Zbigniewa Daniela Wołkowicza (25.09.2024)**

Warszawa, dnia 25 września 2024 roku

Czcigodny Księżę Zbigniewie,
z wielką radością przyjąłem dzisiejszą informację Nuncjatury Apostolskiej w Polsce, iż Ojciec Święty Franciszek mianował Księdza Biskupem pomocniczym Archidiecezji Łódzkiej, przydzielając jednocześnie stolicę tytularną Vassinassa.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę przekazać serdeczne gratulacje oraz powitać w szeregach Konferencji Episkopatu Polski, którą będzie Ksiądz niebawem tworzył.

W posynodalnej adhortacji apostołskiej *Pastores gregis* – o biskupie słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata – czytamy: „Biskup jest posłany w imię Chrystusa jako pasterz mający troszczyć się o powierzona mu część Ludu Bożego. Za pośrednictwem Ewangelii i Eucharystii powinien sprzyjać on jej wzrostowi jako rzeczywistości komunii w Duchu Świętym”.

Życzę Księdzu błogosławionego czasu przygotowania się do święceń biskupich oraz doświadczenia bliskości Jezusa Chrystusa, który jest wzorem dla każdego pasterza.

Życzę wreszcie przemożnej opieki świętych patronów św. Faustyny i św. Stanisława Kostki.

Z wyrazami szacunku przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*

Arcybiskup Metropolita Gdański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Ksiądz Biskup Nominat

Zbigniew Daniel Wołkowicz

Biskup pomocniczy archidiecezji łódzkiej

Biskup tytularny Vassinassa

Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski po śmierci abp. Edwarda Ozorowskiego (12.10.2024)

Warszawa, dnia 12 października 2024 roku

„*Naucz nas liczyć dni nasze, byśmy zdobyli mądrość serca*”
(*Psalm 90,12*)

Ekscelencjo,

Dostojny Księżę Arcybiskupie Józefie,

ze smutkiem przyjąłem wiadomość o śmierci J.E. ks. abp. Edwarda Ozorowskiego, emerytowanego Metropolity Białostockiego, który przewodził Archidiecezji Białostockiej przez 12 lat. Na ręce Waszej Ekscelencji pragnę złożyć kondolencje wszystkim bliskim Zmarłego, rodzinie, krewnym, przyjaciołom, bliskim współpracownikom, kapłanom, osobom życia konsekrowanego i wszystkim diecezjanom Archidiecezji Białostockiej.

Zmarły Ksiądz Arcybiskup Edward Ozorowski jako wybitny teolog pośród wielu tematów i kwestii w swoich rozważaniach i rozprawach naukowych podejmował także zagadnienia eschatologiczne. W jednym z artykułów poświęconych Apokalipsie pisał: „W chrześcijańskim średniowieczu pełne tęsknoty *Marana tha* zamieniono na przejmujący trwogą *Dies irae*. Operacja ta jednak nie była wypadnięciem za burtę eschatycznej nadziei. Radosne bowiem «Przyjdź Panie Jezu!» nie wyklucza lęku przed «Dniem gniewu». Także przekładanie słów na obrazy i dźwięki, jak to na przykład czynili Michał Anioł, Hans Memling, Wolfgang Amadeusz Mozart, nie niszczy szaty symbolu. Słowo oczywiście w tym przypadku jest bardziej sprawne niż barwa i dźwięk, nie musi wszakże ich lekceważyć, przeciwnie, może w nich znaleźć dla siebie sojusznika. Każdy, kto czyta święte księgi, ma do czynienia z Mądrością Bożą obecną w tajemnicy (*en mysterio*), «którą Bóg przeznaczył przed wiekami dla chwały naszej» (1 Kor 2,7) – mądrość objawioną i zakrytą zarazem”.

Dziś już dostrzegł i ujrzał twarzą w twarz prawdziwe oblicze Boga, którego jako teolog, kapłan, biskup próbował poznać i innym o Nim opowiadać. Z ufnością powierzamy śp. ks. abp. Edwarda Miłosiernemu Bogu, który – jak ufamy – przyjmie go do swojej chwały.

Z całą pewnością jego ogromną teologiczną i duszpasterską zasługą było wprowadzanie uchwał Soboru Watykańskiego II w Polsce. Przez kilka lat współkierował komisją Konferencji Episkopatu

Polski ds. wprowadzania reform Soboru Watykańskiego II. Bardzo mądre, roztropne i umiejące czytać znaki czasu wprowadzanie reformy soborowej w naszej Ojczyźnie przyczyniły się do rozwoju i rozkwitu wiary w czasach pontyfikatu św. Jana Pawła II.

Jest jeszcze wiele innych zasług, o których należałoby powiedzieć. Ufamy jednak, że Miłosierny Jezus wszystkie jego zasługi wynagrodzi, a wszystkie jego słabości i niedoskonałości, wynikające z ludzkiej ułomności, odpuści w swoim nieskończonym Miłosierdziu.

Niech Maryja, Matka Miłosierdzia, św. Siostra Faustyna i bł. Michał Sopoćko wypraszają zmarłemu Arcybiskupowi Edwardowi dar życia wiecznego. Rodzinie, przyjaciołom, współpracownikom i wszystkim poruszonym Jego śmiercią niech wypraszają pokój serca.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Ksiądz Arcybiskup Józef Guzdek
Arcybiskup Metropolita Białostocki

Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla abp. Wiesława Śmigła w dniu ingresu do archikatedry szczecińskiej (26.10.2024)

Warszawa, dnia 26 października 2024 roku

Ekszelencjo,
Najdostojniejszy Księżu Arcybiskupie Wiesławie,
ingres długo oczekiwanego Metropolity Szczecińsko-Kamieńskiego to powód do wielkiej radości dla Kościoła lokalnego, jak również dla Kościoła w całej naszej Ojczyźnie. Kodeks Prawa Kanonicznego przypomina, że Metropolita nosi Paliusz otrzymany od Ojca Świętego, będący znakiem szczególnej łączności z Kościołem Rzymskim.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę raz jeszcze złożyć serdeczne gratulacje i życzenia. Niech ten wyjątkowy dzień w życiu Księdza Arcybiskupa i całej wspólnoty Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej stanie się okazją do gorliwego podążania za Najwyższym Pasterzem Jezusem Chrystusem. Wyrazem tego podążania i szukania woli Bożej niech będzie gorliwa jedność z Ojcem Świętym, wiedząc, że w Kościele wszystko dokonuje się cum Petro et sub Petro.

Niech Maryja, Matka Kościoła i nasza najlepsza Matka, oraz św. Otton z Bambergu wypraszają Waszej Ekszelencji potrzebne łaski.

Z wyrazami wdzięczności i jedności w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Ksiądz Arcybiskup Wiesław Śmigiel
Metropolita Szczecińsko-Kamieński

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla abp. Adriana Józefa Galbasa SAC po nominacji
na metropolitę warszawskiego (4.11.2024)**

Warszawa, dnia 4 listopada 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżę Arcybiskupie Adrianie,

z wielką radością przyjąłem komunikat Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej, informujący, że Ojciec Święty Franciszek mianował Księdza Arcybiskupa nowym Metropolitą Warszawskim.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę pogratulować i złożyć jak najserdeczniejsze życzenia z tej okazji.

Archidiecezja Warszawska nie jest Księdzu Arcybiskupowi obca z racji na odbyte studia seminaryjne w pobliskim Ołtarzewie, ale także liczne posługi podejmowane na jej terenie jako formator, ceniony rekolekjonista, spowiednik, kierownik duchowny. Wraca zatem Ekscelencja z nowym zadaniem, by Stołeczną Archidiecezję prowadzić jako Pasterz. Zadanie to jest z pewnością wymagające, ale też nie zabraknie pomocy Bożej, jak również orędownictwa wyjątkowych świętych. Niech bł. Stefan kard. Wyszyński wyprasza, Waszej Ekscelencji, odwagę i determinację do nieustępliwego głoszenia prawdy Ewangelii. Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko, którego 40. rocznicę męczeńskiej śmierci w tych dniach obchodziliśmy, wyprasza łaskę zwyciężania zła dobrem.

Ekscelencjo, jest jednak jeszcze jeden święty, na wstawiennictwo którego możesz szczególnie liczyć – to św. Wincenty Pallotti, który przedstawiając powołanie świeckich do Apostolstwa zapisuje: „Istnieje w Kościele różnorodność posługiwania, ale jedność posłannictwa. Apostołem i ich następcom powierzył Chrystus urząd nauczania, uświęcania i rządzenia w Jego imieniu i Jego mocą. Jednak i ludzie świeccy, stawszy się uczestnikami funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa, mają swój udział w posłannictwie całego Ludu Bożego w Kościele i w świecie”.

Wiem, że posługiwanie Księdza Arcybiskupa może stać się „budzeniem olbrzyma”, jakim są świeccy w Kościele.

Pax Christi, tym pallotyńskim zawołaniem, które widnieje w Twoim herbie, życzę Waszej Ekscelencji, by Pokój Chrystusowy sit semper nobiscum.

Z wyrazami szacunku przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*

Arcybiskup Metropolita Gdański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekscelencja

Ksiądz Arcybiskup Adrian Józef Galbas SAC

Metropolita Warszawski Nominat

**List abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
z gratulacjami dla biskupa nominata Tomasza Zbigniewa Sztajerwalda (5.11.2024)**

Warszawa, dnia 5 listopada 2024 roku

Czcigodny Księżę Biskupie Tomasz,

z radością przyjąłem komunikat Nuncjatury Apostolskiej w Polsce informujący, że Ojciec Święty Franciszek mianował Księdza biskupem pomocniczym warszawsko-praskim, przydzielając jednocześnie stolicę tytularną Cedic.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę pogratulować i złożyć serdeczne życzenia z tej okazji, jak również powitać Księdza w zacnym gronie Konferencji Episkopatu Polski, do którego od niedalekiej przyszłości będzie Ksiądz Biskup należał.

Zadaniem biskupa pomocniczego jest wspierać biskupa diecezjalnego, jak również przez swój przykład świętości życia wspomagać wiernych jak prawdziwy Pasterz. W niedawno ogłoszonej encyklice *Delixit nos*. Papież Franciszek przypomina, że naszym wspólnym zadaniem jest: „Mówić o Chrystusie, świadectwem lub słowem, w taki sposób, aby inni nie musieli podejmować wielkiego wysiłku, aby Go pokochać, to największe pragnienie misjonarza dusz”. Niech te słowa będą inspiracją do biskupiego posługiwania.

Z wyrazami szacunku przesyłam braterskie pozdrowienia w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Ksiądz Biskup Tomasz Zbigniew Sztajerwald
Biskup Pomocniczy Warszawsko-Praski Nominat

**Kondolencje abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
po śmierci ks. prał. Lecha Lachowicza (9.11.2024)**

Warszawa, dnia 9 listopada 2024 roku

Ekszelencjo,
Dostojny Księżę Arcybiskupie Józefie,
ze smutkiem i wielkim bólem przyjąłem wiadomość o tragicznej śmierci ks. prałata Lecha Lachowicza, proboszcza parafii św. Brata Alberta w Szczytnie. Na ręce Księdza Arcybiskupa pragnę złożyć kondolencje wszystkim bliskim zmarłego ks. prałata Lecha – rodzinie, krewnym, przyjaciołom oraz parafianom parafii, w której ks. Lachowicz posługiwał.

Brutalne pobicie, które w konsekwencji doprowadziło do śmierci, wymaga jednoznacznego potępienia i ukarania sprawcy. Nie ma miejsca w cywilizowanym i chrześcijańskim społeczeństwie na akty przemocy i brutalności. Tragiczna śmierć ks. prałata Lecha Lachowicza jest wołaniem również o przebaczenie i miłosierdzie. Śmierć ta z ludzkiego oglądu jest pozbawiona sensu i tylko Boże Miłosierdzie oraz prawda o tym, że Bóg stał się człowiekiem i umarł za nas, może tej śmierci nadać sens. Bóg Miłosierny jest bowiem Tym, który pragnie, abyśmy zło dobrem zwyciężali.

Ufam, że Miłosierny Jezus wynagrodzi wszystkie zasługi śp. ks. prałata Lecha Lachowicza, a wszystkie grzechy i słabości, które popełnił z ludzkiej ułomności, odpuści w swoim nieskończonym Miłosierdziu.

Niech Maryja Matka Miłosierdzia i św. Brat Albert wypraszają dar życia wiecznego ks. prałatowi Lechowi Lachowiczowi, a rodzinie, przyjaciołom i parafianom oraz wszystkim poruszonym jego tragiczną śmiercią wypraszają pokój serca.

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja
Ksiądz Arcybiskup Józef Górczyński
Arcybiskup Metropolita Warmiński

Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla biskupa łowickiego Wojciecha Tomasza Osiala w dniu ingresu do katedry łowickiej (16.11.2024)

Warszawa, dnia 16 listopada 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżu Biskupie Wojciechu,

Diecezja Łowicka oczekiwała na ingres swojego biskupa już od kilku miesięcy. Jest to szczególny dzień radości dla Kościoła lokalnego, jak również dla Kościoła w całej Polsce. Obejmujesz, Księżu Biskupie Wojciechu, katedrę jako trzeci biskup łowicki.

Katedra łowicka jest prastarym miejscem obecności polskich biskupów i Kościoła w życiu społecznym i religijnym w naszej Ojczyźnie. Dzieje naszego kraju to historia wierności Chrystusowi i Jego Kościołowi. W tę historię Ksiądz Biskup dziś wkracza, by głosić Ewangelię w jej nowości i aktualności.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę raz jeszcze złożyć serdeczne gratulacje i życzenia. Życzę Księdzu Biskupowi odwagi do głoszenia Prawdy Ewangelii, do naśladowania Jezusa Dobrego Pasterza, który gotowy jest oddać życie za swoje owce. Niech św. Wiktoria, patronka diecezji łowickiej, wspiera Waszą Ekszelencję w stawianiu się Ojcem dla wszystkich, którzy są powierzeni duszpasterskiej trosce Księdza Biskupa, a bł. Honorat Koźmiński wskazuje, jak w dzisiejszych czasach być twórczym ewangelizatorem i przewodnikiem dla wiernych poszukujących Boga.

Z wyrazami wdzięczności i jedności w Chrystusie Panu, przesyłam braterskie pozdrowienia

+ *Tadeusz Wojda SAC*

Arcybiskup Metropolita Gdański

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Jego Ekszelencja

Ksiądz Biskup Wojciech Tomasz Osiał

Biskup Łowicki

Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski dla biskupa pomocniczego diecezji warszawsko-praskiej Tomasza Zbigniewa Sztajjerwalda z okazji święceń biskupich (7.12.2024)

Warszawa, dnia 7 grudnia 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżu Biskupie Tomaszu,

przyjęcie święceń biskupich to niezwykle dzień radości dla Diecezji Warszawsko-Praskiej, jak również dla całego Kościoła w Polsce. W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę raz jeszcze złożyć serdeczne gratulacje i życzenia. Niech ten wyjątkowy dzień w życiu Księdza Biskupa stanie się okazją do pójścia za Chrystusem bardziej z bliska, jak wyraża to Sobór Watykański II. Papież Franciszek przypomniał o tym w Encyklice *Dilexit nos*, mówiąc, że Bóg „jest blisko nas i swą bliskość daje nam odczuć nawet w najdrobniejszych sprawach”.

Czcigodny Księżu Biskupie Tomaszu, doświadczaj w swojej biskupiej posłudze tej bliskości Boga i przez swoją biskupią posługę pozwalaj, by inni również Bożej bliskości doświadczali.

Z wielką radością witam Księdza Biskupa w gronie Konferencji Episkopatu Polski. Jestem przekonany, że Wasza Ekszelencja stanie się jej ważnym członkiem, ubogacając ją swoim doświadczeniem zdobytym jako mądry formator kapłanów.

Niech św. Michał i św. Florian, patronowie katedry, w której przyjął Ksiądz Biskup święcenia, wypraszają obfite błogosławieństwo i łaski potrzebne, by iść za Chrystusem, który wybrał nas.

Z wyrazami wdzięczności i jedności w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*

Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Ksiądz Biskup

Tomasz Zbigniew Sztajerwald

Biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej

Biskup tytularny Cedio

**Życzenia abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski
dla nowego metropolity warszawskiego abp. Adriana Galbasa SAC
w dniu ingresu do archikatedry warszawskiej (14.12.2024)**

Warszawa, dnia 14 grudnia 2024 roku

Ekscelencjo,

Najdostojniejszy Księżę Arcybiskupie Adrianie,

przeżywamy Adwent, czas liturgicznego oczekiwania na przyjście Pana, i już za 10 dni będziemy śpiewać dziękczynny hymn uwielbienia Boga, który stał się człowiekiem. Dziś jednak Stołeczna Archidiecezja kończy czas innego oczekiwania. Ostatnie miesiące były bowiem oczekiwaniem na nowego Pasterza. Dziś pragniemy Bogu wyrazić dziękczynienie, że to Ciebie wybrał Ojciec Święty Franciszek, byś przewodził Kościołowi w Warszawie.

Księżę Arcybiskupie, wiesz doskonale, jak być przewodnikiem Kościoła pielgrzymującego, bo przez wiele lat prowadziłeś, Ekscelencjo, pielgrzymkę do Częstochowy, wyruszającą z pobliskiego kościoła akademickiego św. Anny. Trasa tej warszawskiej pielgrzymki, którą znasz doskonale, jest inspiracją do prowadzenia Kościoła Warszawskiego, bo rozpoczyna się w kościele św. Anny, gdzie studenci znajdują drogę do Boga. Następnie pielgrzymka idzie, by zatrzymać się i zawierzyć wszystko Opatrzności Bożej w wilanowskiej świątyni, zatrzymuje się w Lewiczynie, by zawierzyć się Pocieszycielce strapionych i Pani ziemi grójeckiej. Pielgrzymka, której przewodziłeś, celebrowała Msze św. w Nowym Mieście nad Pilicą, by zaczerpnąć inspiracji od bł. Honorata, idzie przez Poświętne, by w sanktuarium św. Rodziny wyprasać rodzinom tak potrzebne dziś łaski, a w sanktuarium w Paradyżu kontemplować Chrystusa cierniem ukoronowanego.

Od 314 lat, co roku warszawscy pątnicy docierają do tronu Matki Bożej w Częstochowie. Przez kilkanaście lat docierali pod Twoim przewodnictwem, Księżę Arcybiskupie Adrianie. Dziś staje przed Tobą nowe zadanie, bo za kilka dni Kościół na całym świecie rozpocznie Rok Jubileuszowy i staniami się Pielgrzymami Nadziei. Księżę Arcybiskupie Adrianie, bądź nadal przewodnikiem Kościoła pielgrzymującego, wiesz doskonale, że podczas pielgrzymki czasami są chwile słoneczne a czasami pada deszcz, ale jako pielgrzym nigdy nie ustawaj. W czasie pielgrzymki nie zawsze można głosić, bo czasem przychodzi zmęczenie a innym razem coś zagłusza słowa przewodnika, ale jako przewodnik Kościoła Warszawskiego głoś zawsze prawdę Chrystusa. W czasie pielgrzymki po całym dniu rozbija się namiot, by o poranku znów go złożyć i iść dalej, bądź przewodnikiem Kościoła, który zawsze pamięta, że nie ma na ziemi stałego mieszkania. Osobiście doświadczyłeś tego w ostatnich latach: zostawiając swój pielgrzymi dom pallotyński, poszedłeś do Ełku, następnie do Katowic, a dziś rozbijasz namiot w stolicy. A wszystko to dla zbawienia dusz, dla zniszczenia grzechu, dla większej chwały Bożej. Ekscelencjo, bądź pielgrzymem nadziei, tak jak to opisał

w Bulli *Spes non confundit* Papież Franciszek: „To nie przypadek, że pielgrzymowanie wyraża fundamentalny element każdego wydarzenia jubileuszowego. Wyruszenie w drogę jest typowe dla tych, którzy poszukują sensu życia. Pieszne pielgrzymowanie bardzo sprzyja odkrywaniu na nowo wartości milczenia, wysiłku i tego, co istotne”.

Niech Kościół Warszawski, któremu od dziś przewodzisz, stanie się ludem pielgrzymującym zmierzającym do Pana. Niech wychodzi do tych, którzy już sami do Kościoła nie przyjdą. Niech Kościół, na czele którego staniesz, doświadcza Bożego prowadzenia przez Twoją posługę.

W imieniu Konferencji Episkopatu Polski pragnę złożyć Księdzu Arcybiskupowi raz jeszcze najserdeczniejsze życzenia z okazji ingresu do warszawskiej archikatedry św. Jana. Dzisiejsza uroczystość jest ważna nie tylko dla Waszej Eksceleencji, wiernych i duchowieństwa metropolii, ale dla całego Kościoła w Polsce, którego tak cenną i ważną częścią jest stołeczna Archidiecezja. Obejmuje Ksiądz Arcybiskup katedrę, na której zasiadali wielcy biskupi warszawscy, wystarczy wspomnieć kard. Hlonda i bł. kard. Wyszyńskiego. Niech wstawiennictwo Prymasa Tysiąclecia umacnia Cię do wiernego podążania za Dobrym Pasterzem. A wstawiennictwo św. Wincentego Pallottiego wyprasza łaskę twórczego apostołstwa wśród mieszkańców Warszawy.

Z wyrazami wdzięczności i jedności w Chrystusie Panu,

+ *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Ksiądz Arcybiskup
Adrian Józef Galbas SAC
Metropolita Warszawski

III. INNE DOKUMENTY

Komunikat z plenarnego posiedzenia Zespołu Bilateralnego Katolicko-Pravosławnego (4.03.2024)

Dnia 4 marca 2024 r., w siedzibie Pravosławnej Diecezji Lubelsko-Chełmskiej w Lublinie, odbyło się kolejne plenarne posiedzenie Zespołu Bilateralnego Katolicko-Pravosławnego.

Obradom przewodniczyli współprzewodniczący Zespołu: Ks. Arcybiskup Abel i Ks. Biskup Adam Bab.

Podczas spotkania omówiono bieżące sprawy związane z tematyką ekumeniczną oraz dialogiem rzymskokatolicko-pravosławnym. Zwrócono uwagę na potrzebę większej wrażliwości ekumenicznej, szczególnie w kwestiach kanoniczności Kościoła pravosławnego w Ukrainie.

Członkowie Zespołu wyrazili zaniepokojenie zapowiadany zmianami legislacyjnymi w kwestii ochrony życia ludzkiego oraz ograniczenia nauczania religii w szkołach. Uzasadniony niepokój budzą również działania prowadzące do uprawomocnienia zachowań mających zgubny wpływ na moralność i obyczajowość społeczeństwa, a zwłaszcza młodego pokolenia.

Kolejne spotkanie zaplanowano na jesień 2024 r.

Lublin, 4 marca 2024 r.

Oświadczenie biskupów COMECE obradujących na zebraniu plenarnym w Łomży (19.04.2024)

Kontynuujemy wspólne budowanie Europy

My, biskupi delegowani przez Konferencje Episkopatów Unii Europejskiej (UE), zgromadzeni na wiosennym Zebraniu Plenarnym COMECE 2024 w Łomży (Polska), świętując 20. rocznicę historycznego rozszerzenia UE, przyjęliśmy następującą Deklarację:

Kościół katolicki ściśle towarzyszył procesowi integracji europejskiej od jego początków, uważając go za proces zjednoczenia narodów i państw Europy we wspólnotę, która ma zapewnić pokój, wolność, demokrację, praworządność, poszanowanie praw człowieka i dobrobyt. Proces ten, odważnie przeprowadzony przez ojców założycieli Unii Europejskiej po straszliwych wojnach na naszym kontynencie, opierał się również na wartościach chrześcijańskich, takich jak uznanie godności osoby ludzkiej, pomocniczość, solidarność i dążenie do wspólnego dobra. 1 maja 2004 r. Unia Europejska została rozszerzona o dziesięć nowych państw członkowskich i był to znaczący krok w realizacji wizji zjednoczonej Europy, która może „oddychać dwoma płucami”, jak wyraził się św. papież Jan Paweł II, łącząc Europę Wschodnią i Zachodnią we wspólnotę narodów, różnych, ale połączonych wspólną historią i przeznaczeniem. Był to kamień milowy w procesie europeizacji UE, przybliżający ją do tego, czym ma być, i mocne świadectwo dla naszych czasów, jak braterska współpraca, w dążeniu do pokoju i zakorzeniona we wspólnych wartościach, może przewyciężyć konflikty i podziały.

Większa, ale i bardziej zróżnicowana Unia przyniosła jednak także nowe wyzwania. Pomimo solidnej integracji politycznej i gospodarczej państw członkowskich UE, wątpliwe jest, w jakim stopniu w społeczeństwach europejskich miał miejsce prawdziwy dialog między różnymi rzeczywistościami narodowymi, kulturami, doświadczeniami historycznymi i tożsamościami. Dopóki prawdziwy europejski duch, w tym poczucie przynależności do tej samej wspólnoty i współodpowiedzialności, nie zostanie w pełni rozwinięty, zaufanie wewnątrz Unii Europejskiej może zostać osłabione, a tworzenie jedności może zostać podważone przez próby przedkładania partykularnych interesów i wąskich wizji ponad dobro wspólne.

Po kryzysach ostatnich kilku lat, które doprowadziły do pewnego „zmęczenia rozszerzeniem”, wojna Rosji przeciwko Ukrainie i wydarzenia geopolityczne w krajach sąsiadujących z UE dały nowy impuls do przyszłych przystąpień do Unii, zwłaszcza w odniesieniu do krajów bałkańskich i Europy

Wschodniej. Oprócz tego, że jest to geopolityczna konieczność dla stabilności naszego kontynentu, postrzegamy perspektywę przyszłego członkostwa w UE jako silne przesłanie nadziei dla obywateli krajów kandydujących i odpowiedź na ich pragnienie życia w pokoju i sprawiedliwości. Nie możemy zapominać, że kraje te często musiały znosić trudności i wyrzeczenia na swojej drodze.

Członkostwo w UE jest jednak procesem dwukierunkowym. Kraje aspirujące do przyszłego członkostwa w UE muszą kontynuować niezbędne reformy strukturalne w kluczowych obszarach, w szczególności w zakresie praworządności, wzmocnienia instytucji demokratycznych, podstawowych praw, w tym wolności religijnej i wolności mediów, a także walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Jednocześnie skoncentrowany na obywatelach, wiarygodny i sprawiedliwy proces rozszerzenia UE powinien zachęcać i odpowiednio reagować na te wysiłki reform, unikając podwójnych standardów w traktowaniu krajów kandydujących.

Wiarygodność procesu rozszerzenia UE oznacza również podjęcie przez Unię konkretnych kroków w celu przygotowania się na przyjęcie nowych członków. Przyszłe rozszerzenie UE jest okazją do zaktualizowania idei zjednoczonej Europy, zakorzenionej w praktycznej solidarności, oraz do ponownego odkrycia z twórczą wiernością tych wielkich ideałów, które zainspirowały jej powstanie. Rozszerzona Unia będzie również musiała przemyśleć swoje ustalenia dotyczące zarządzania, aby umożliwić swoim członkom i instytucjom działanie w sposób terminowy i skuteczny. Ponadto wszelkie dostosowania ram budżetowych, polityk lub obszarów współpracy powinny uwzględniać ich wpływ na ludzi, w szczególności na najsłabszych członków społeczeństw w obecnych i przyszłych państwach członkowskich.

W nadziei, że proces integracji europejskiej będzie postępował, odczuwamy również potrzebę wezwania do głębszej refleksji nad naszą podstawą wspólnych wartości i szczególnymi więzami, które łączą nas jako rodzinę europejską. Jak powiedział papież Franciszek podczas zebrania COMECE w marcu 2023 r., „Europa ma przyszłość, jeśli jest prawdziwie zjednoczona”, pielęgnując jedność w różnorodności. Zasady pomocniczości, szacunku dla różnych tradycji i kultur, które razem tworzą Europę, oraz podążania ścieżką praktycznej solidarności, a nie narzucania ideologii, mają fundamentalne znaczenie. Jako Kościół katolicki jesteśmy gotowi wnieść swój wkład w te wysiłki.

Ponieważ historia procesu integracji europejskiej w dużej mierze nie została jeszcze napisana, w szczególny sposób powierzamy przyszłość naszego umiłowanego kontynentu naszemu Panu Jezusowi Chrystusowi, Księżu Pokoju, za wstawiennictwem Maryi, Matki Kościoła, oraz świętych patronów Europy: św. Benedykta, św. Cyryla i Metodego, św. Brygidy, św. Katarzyny Sieneńskiej i św. Teresy Benedykty od Krzyża.

Zatwierdzone przez zebranie plenarne COMECE w Łomży (Polska) w dniu 19 kwietnia 2024 r.

Oświadczenie Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych: „Stanowczy sprzeciw wobec działań MEN” (23.05.2024)

Dyrektorzy Wydziałów Katechetycznych diecezji w Polsce obecni na konferencji pod kierownictwem Księdza Biskupa Wojciecha Osiala, Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP, wyrażają stanowczy sprzeciw wobec działań Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczących szkolnych lekcji religii. Działania te układają się w pakiet zmian, które są jawną dyskryminacją dzieci i młodzieży uczestniczących w szkolnych lekcjach religii, ich rodziców oraz nauczycieli religii.

Dyrektorzy podkreślają, że wszelkie zmiany winny dokonywać się zawsze zgodnie z obowiązującym prawem, na drodze wzajemnego dialogu i w porozumieniu z wszystkimi Kościołami i związkami wyznaniowymi. Konieczne jest zawsze wypracowanie porozumienia strony rządowej z władzami Kościoła i związków wyznaniowych. Wynika to z zapisów w Ustawie o systemie oświaty, Konstytucji RP oraz Konkordatu. Jedynie na drodze dialogu i współpracy można właściwie troszczyć się o rozwój młodych pokoleń Polek i Polaków.

1. Formą nierówności i niesprawiedliwego traktowania uczniów i nauczycieli religii jest wprowadzana przez Ministerstwo możliwość zwiększania grup poprzez łączenie uczniów z różnych klas i poziomów edukacyjnych: do 25 osób w klasach I-III i do 30 osób w klasach IV-VIII szkół podstawowych oraz w szkołach ponadpodstawowych. Nauczanie religii w grupach większych niż w przypadku innych lekcji ma charakter dyskryminacji i nie jest podyktowane dobrem ucznia. Ministerstwo planuje łączenie klas w grupy także bez uwzględniania wieku dzieci. Sytuacja, w której uczniowie z klas IV szkoły podstawowej znajdują się na jednej lekcji z uczniami klas VIII jest sprzeczna z wszelkimi zasadami psychologicznymi, pedagogicznymi i dydaktycznymi. Narusza to prawa ucznia, godność dziecka oraz krzywdzi je w procesie edukacji.

2. Ministerstwo, pomimo licznych głosów sprzeciwu, bez żadnego porozumienia z Kościołem, podjęło decyzję, że ocena z religii od 1 września 2024 r. nie będzie wliczana do średniej ocen. W sposób rażący godzi to w podstawowe zasady dydaktyczne. Dziecko nie jest w stanie zrozumieć, dlaczego jego wysiłek na lekcjach religii nie jest doceniony w ten sam sposób, jak w przypadku innych przedmiotów.

3. Zapowiadane przez Ministerstwo umieszczanie lekcji religii jedynie na początku i na końcu zajęć jest formą dyskryminacji, segregacji i nietolerancji wobec osób wierzących. Jest to krzywdzące wobec uczniów i ich rodziców. Godzi również w podstawowe prawa nauczycieli religii, określone m.in. w Karcie Nauczyciela.

4. Dyrektorzy wyrażają sprzeciw wobec planów zmniejszenia liczby lekcji religii do jednej tygodniowo.

Nauczyciele religii aktywnie uczestniczą w realizacji szkolnych programów profilaktyczno-wychowawczych na wszystkich płaszczyznach w społeczności szkolnej. Uczą miłości bliźniego, wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka, dialogu, tolerancji, szacunku, kształtują postawy społeczne. Kształtują postawy proekologiczne, społeczne, dotyczące zdrowia fizycznego i psychicznego. Troska nauczycieli religii o rozwój emocjonalny, społeczny i duchowy przekłada się na kondycję psychofizyczną uczniów.

Organizacja lekcji religii w przestrzeni szkolnej jest wypełnieniem konstytucyjnego prawa rodziców do wychowania i nauczania religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem (art. 53, ust. 3 Konstytucji). Jest też dla rodziców ułatwieniem, gdyż często zapracowani, z wielką trudnością doprowadziliby dzieci na zajęcia przy parafii.

Wprowadzanie zmian w organizacji lekcji religii w szkole odbywa się do tej pory bez wymaganego przez prawo porozumienia Ministerstwa ze stroną kościelną. Państwo demokratyczne powinno respektować prawa wszystkich obywateli – zarówno wierzących, jak i niewierzących.

Osoby odpowiedzialne za katechizację i szkolne nauczanie religii w Polsce proszą Rodziców i wszystkich ludzi dobrej woli o aktywne włączenie się w obronę obecności lekcji religii w polskiej szkole. Wysyłamy do Ministerstwa nasz sprzeciw w tej sprawie na adres: kancelaria@men.gov.pl.

Dyrektorzy Wydziałów Katechetycznych

Stegna, 23 maja 2024 r.

**Sprawozdanie
z działalności Kościelnego Inspektora Ochrony Danych
za okres od 7 czerwca 2023 r. do 10 czerwca 2024 r. (10.06.2024)**

Zgodnie z art. 39 Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydanym przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu Konferencji Episkopatu Polski, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r. (dalej: Dekret) przedkładam Konferencji Episkopatu Polski (dalej: KEP) sprawozdanie roczne z działalności Ko-

ścielnego Inspektora Ochrony Danych (dalej: KIOD) oraz przekazuję je do publikacji w „Aktach Konferencji Episkopatu Polski”.

Jest to szóste sprawozdanie KIOD, a drugie w drugiej kadencji.

Sprawozdanie składa się z trzech części, którymi są: 1) uwagi wstępne, 2) przedstawienie realizacji przez KIOD zadań, o których stanowi się w art. 37 Dekretu oraz 3) podsumowanie.

1. Uwagi wstępne

KIOD jako niezależny organ monitorujący i zapewniający przestrzeganie przepisów kościelnych o ochronie danych osobowych w ramach działania Kościoła (art. 35 ust. 2 Dekretu) jest w rozumieniu art. 91 ust. 2 RODO organem nadzorczym dla Kościoła katolickiego. Kościół katolicki stosuje własne, endogeniczne przepisy regulujące ochronę danych osobowych, które są w pełni zgodne ze standardami prawa powszechnie obowiązującego.

2. Realizacja zadań Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

Zgodnie z systematyką z art. 37 Dekretu realizacja zadań KIOD w okresie sprawozdawczym przedstawia się następująco:

1) monitorowanie i zapewnianie przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych w ramach i zgodnie z działaniem Kościoła katolickiego i jego struktur

W ramach tego obszaru działalności KIOD przeprowadził osiem postępowań wyjaśniających dotyczących przetwarzania danych osobowych, o których to sprawach powziął informację ze środków społecznego przekazu lub od osób trzecich.

W roku sprawozdawczym wpłynęło do KIOD dziesięć zawiadomień dokonanych przez administratora o naruszeniu ochrony danych osobowych.

W ramach przedmiotowego obszaru kompetencji KIOD przeprowadził w jedenastu podmiotach kościelnych (diecezjach) kontrole dokumentacji ochrony danych dotyczące ochrony danych osobowych osób, które kontaktują się z diecezjami w celu uzyskania pomocy, informacji lub w innych celach w związku z czynami *contra sextum cum minore*. KIOD przeprowadził zgodnie z planem kontroli dwie kontrole w parafiach i jedną kontrolę *ad hoc* w parafii w związku ze zgłoszeniem nieprawidłowości. KIOD przeprowadził także jedną kontrolę w zgromadzeniu zakonnym.

2) upowszechnianie wiedzy o ochronie danych osobowych w Kościele

Dnia 25 października 2023 r. na Jasnej Górze w Częstochowie w ramach spotkania wyższych przełożonych zakonnych KIOD wygłosił referat pt.: *Aktualna problematyka w zakresie ochrony danych osobowych w Instytutach Zakonnych ze szczególnym uwzględnieniem przechowywania oraz udostępniania zbiorów archiwalnych. Prowadzenie archiwum, archiwum tajne, poufność danych*.

KIOD wraz z Instytutem Ochrony Danych Osobowych w Kościele Katolickim Bona Fama dnia 11 grudnia 2023 r. przeprowadził szkolenie dla podmiotów kościelnych z ochrony danych osobowych pod tytułem: *Ochrona danych osobowych: podstawy i aktualne problemy*.

Dnia 19 lutego 2024 r. KIOD przeprowadził w Dębicy szkolenie dla sióstr przełożonych domów zakonnych ze Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej.

KIOD wraz z Konferencją Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych w Polsce we współpracy z Instytutem Ochrony Danych Osobowych w Kościele Katolickim Bona Fama zorganizował serię spotkań szkoleniowych (20.04.2024–1.06.2024). Celem wykładów i warsztatów było teoretyczne i praktyczne wprowadzenie osób wyznaczonych do pełnienia zadań IOD w podmiotach kościelnych, które to podmioty zobowiązane są do stosowania prawa kanonicznego, w tym i zakonnego oraz stosują w swojej działalności (np. w ramach realizacji charyzmatu zakonnego) także prawo świeckie, czyli przykładowo: domy pomocy społecznej, placówki wychowawcze i oświatowe, zakłady opiekuńczo-lecznicze. W ramach szkolenia odbyły się także warsztaty, których celem było przekazanie umiejętności w zakresie tworzenia dokumentacji związanej

z ochroną danych oraz indywidualne konsultacje, które będą umożliwiać weryfikację poprawności jej utworzenia. Dodać należy, że prelegentami byli uznani i cenieni w środowisku praktycy związani z ochroną danych, w tym pracownicy Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

W okresie sprawozdawczym KIOD zorganizował w dniach 16–18 maja 2024 r. w Centrum Formacyjno-Szkoleniowym Księżówka w Zakopanem szkolenie dla inspektorów ochrony danych podmiotów kościelnych pt. *Ochrona danych osobowych i inne sprawy*.

Dnia 24 maja 2024 r. w ramach spotkania ekonomów diecezjalnych i zakonnych z całej Polski w Księżówce w Zakopanem, KIOD wygłosił prelekcję na temat ochrony danych osobowych przetwarzanych cyfrowo, pt.: *Niebezpieczeństwa przetwarzania danych w systemach informatycznych*.

KIOD poprzez liczne konsultacje stanowił źródło materiałów koniecznych w pracy badawczej i naukowej jednakowo dla studentów, doktorantów oraz dla naukowców zajmujących się ochroną danych osobowych.

W okresie sprawozdania KIOD publikował w periodykach duszpasterskich artykuły popularno-naukowe dotyczące ochrony danych w parafiach i innych podmiotach kościelnych.

3) doradzanie administratorom danych i podmiotom przetwarzającym dane w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych

W ramach doradzania administratorom danych i podmiotom przetwarzającym dane w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych KIOD wydał sześćdziesiąt trzy indywidualne interpretacje.

4) udzielanie osobie, której dane dotyczą, informacji dotyczących uprawnień jej przysługujących w związku z przetwarzaniem danych osobowych

Realizacja zadania udzielania informacji dotyczących uprawnień przysługujących osobom w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych odbywała się za pomocą korespondencji listownej, elektronicznej oraz przez kontakt telefoniczny. Liczby udzielonych wyjaśnień nie ewidencjonowano.

5) rozpatrywanie skarg dotyczących przestrzegania przepisów ustanowionych w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych

W okresie objętym sprawozdaniem KIOD przyjął do rozpoznania czternaście skarg od osób, których dane dotyczą, na niezgodne z prawem przetwarzanie danych przez administratorów. Rozpoznano wszystkie skargi. W jedenastu przypadkach stwierdzono, że przetwarzanie odbywało się niezgodnie z prawem. W pozostałych przypadkach nie stwierdzono naruszenia przepisów dotyczących ochrony danych osobowych. W trzech przypadkach KIOD zawiadomił ordynariusza miejsca o zasadności nałożenia sankcji kanonicznej w związku z przetwarzaniem danych niezgodnie z prawem kanonicznym.

6) podejmowanie decyzji dotyczących dopuszczalności przekazywania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli istnieją uzasadnione wątpliwości odnośnie do ochrony tych danych

KIOD w okresie objętym sprawozdaniem nie podejmował decyzji dotyczących dopuszczalności przekazywania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

7) współpraca z krajowym organem nadzorczym, w tym dzielenie się informacjami oraz świadczenie wzajemnej pomocy w celu zapewnienia przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych

KIOD kontynuował współpracę z państwowym organem nadzorczym w obszarze upowszechniania wiedzy o ochronie danych oraz o obowiązkach podmiotów kościelnych w tym zakresie. Przejawem tej współpracy był udział pracowników tego urzędu w szkoleniu dla nowych IOD zakonnych, o którym była mowa w punkcie dotyczącym upowszechniania wiedzy przez KIOD.

8) monitorowanie zmian w działalności Kościoła mających wpływ na ochronę danych osobowych, w szczególności stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych

KIOD wydał Okólnik z dnia 20 grudnia 2023 r. dotyczący przetwarzania danych osobowych w systemach informatycznych.

Dnia 24 maja 2024 r. KIOD spotkał się z dostawcami narzędzi informatycznych dla podmiotów kościelnych w celu omówienia kluczowych problemów związanych z bezpieczeństwem danych.

9) przedkładanie Konferencji Episkopatu Polski propozycji regulacji prawnych bądź zmian regulacji dotyczących ochrony danych osobowych

KIOD w okresie objętym sprawozdaniem nie przedłożył Konferencji Episkopatu Polski propozycji regulacji prawnych ani zmian regulacji dotyczących ochrony danych osobowych.

3. Podsumowanie

W szóstym roku działalności KIOD w Kościele katolickim w Rzeczypospolitej Polskiej ochrona danych osobowych funkcjonuje we wszystkich obszarach działania Kościoła zgodnie z prawem kanonicznym, zachowując właściwe standardy ochrony.

Dano w Warszawie, w siedzibie KIOD, dnia 10 czerwca w A.D. 2024.

Synteza odpowiedzi diecezji polskich przed październikową sesją Synodu Biskupów (3.07.2024)

Pogłębienie aspektów wskazanych przez Sekretariat Synodu
w oparciu o „Przygotowania do października 2024” – Arkusz roboczy

1. JAKIE KROKI NALEŻY PODJĄĆ W CELU PRZEKAZANIA DOŚWIADCZEŃ ZGROMADZENIA PAŹDZIER- NIKOWEGO?

Wydaje się, że należy przypominać o potrzebie kontynuacji spotkań synodalnych na poziomie parafii i diecezji. Promocja drogi synodalnej jako metody duszpasterskiej i formy pracy rad duszpasterskich oraz innych gremiów, w tym ruchów, stowarzyszeń i wspólnot katolickich potrzebuje ciągłej informacji i dostępności do materiałów synodalnych napisanych językiem powszechnie zrozumiałym. Tymczasem samo pojęcie synodalności wciąż nie jest jednoznacznie zdefiniowane w dokumentach Synodu. Ważne są zarówno konkretne arkusze warsztatowe, jak i ciągłe budzenie w świadomości wiernych znaczenia drogi synodalnej. Potrzebne są także systematycznie publikowane teksty, które będą informowały o przebiegu Synodu, wyjaśniały jego sens i podtrzymywały jego obecność w refleksji duszpasterskiej. Należy opracować sposoby bardziej aktywnego zaangażowania diakonów, prezbiterów i biskupów w proces synodalny. Zainteresowanie Synodem o synodalności jest falowe (właściwie spójne z informacjami z mediów katolickich), a wiele osób nie przejawia go wcale. Nie znaczy to jednak, że nieświadomie nie żyją synodalnie. W wielu diecezjach przeprowadzono proces konsultacji odnośnie do treści *Sprawozdania* synodalnego. Pojedyncze osoby odmówiły wypowiedzi, co odczytać należy jako manifestację sprzeciwu wobec całego dzieła Synodu.

W niektórych diecezjach zapowiedziano zwołanie synodu diecezjalnego. Biskupi zapowiadają, że doświadczenia Synodu Biskupów zostaną wykorzystane w pracach synodu diecezjalnego. Chodzi tu zarówno o aspekt organizacyjny prac (tworzenie zespołów, organizacja przepływu informacji), ale także o tematykę Synodu Biskupów, która stanie się przedmiotem refleksji synodów diecezjalnych.

2. CO MOŻEMY ZROBIĆ LOKALNIE NA POZIOMIE PARAFII, DIECEZJI, KRAJU I KONTYNENTU, ABY KONTYNUOWAĆ PROCES UCZENIA SIĘ SYNODALNOŚCI?

Zadaniem Synodu jest pogłębianie w Kościele relacji opartych na więzi, która wynika z autentycznego pragnienia ochrzczonych. Chodzi tu o więzi między osobami należącymi do różnych stanów życia. W szczególności między świeckimi i duchownymi. Kościół „bardziej relacyjny” – to

pragnienie wielu duchownych i świeckich. W tym celu konieczne jest usuwanie sztucznych barier oddzielających świeckich i duchownych, ale także budzenie świadomości współodpowiedzialności za misję ewangelizacji.

Propozycje:

– „Otwartość na słuchanie” – trzeba wykorzystać istniejące już struktury i formy działania w Kościele, które pozwalają słuchać się wzajemnie, np. rady diecezjalne, rady parafialne, ruchy, wspólnoty i stowarzyszenia. Istotne jest, aby ideę synodalności przedstawiać w świetle nauczania Magisterium. Wierni otrzymujący nową formę (dla wielu z nich) funkcjonowania wspólnoty Kościoła potrzebują zakorzenienia całego przedsięwzięcia w poprawnej teologii ściśle nawiązującej do Objawienia biblijnego i Tradycji Kościoła.

– Słuszną jest propozycja „zwiększenia liczby osób zaangażowanych w procesy synodalne” oraz zaaktywizowanie duchownych w tym względzie. Każdy ochrzczony powinien być włączony w misję zbawczą Chrystusa, której sakramentem w świecie jest Kościół.

– Należy opracować sposoby bardziej aktywnego zaangażowania diakonów, prezbiterów i biskupów w proces synodalny. Kościół synodalny nie może obejść się bez ich głosów, doświadczeń i wkładu. Wymaga to jednak przełamywania schematów oraz nowego akcentu w formacji tak świeckich, jak i duchownych.

– Eucharystia celebrowana w godny sposób prowadzi do autentycznego braterstwa (*communio*), kształtuje uczestników swoim pięknem i szlachetną prostotą gestów.

– Ważnym obszarem do zagospodarowania jest przestrzeń cyfrowa. Celem działania w sieci jest doprowadzenie do osobistego spotkania w świecie rzeczywistym, które umożliwi pełnię tworzenia więzi.

3. JAKIE PROPOZYCJE MOŻNA ZAPROPONOWAĆ, ABY DOŚWIADCZYĆ KONKRETNIE SYNODALNEJ METODY ROZMOWY W DUCHU ŚWIĘTYM NA RÓŻNYCH SPOTKANIACH I ZGROMADZENIACH (W PARAFIACH, RUCHACH, WSPÓLNOTACH, DIECEZJACH ITP.), W ORGANACH UCZESTNICTWA?

„Rozmowa w Duchu Świętym” jest mało praktykowana w naszej rzeczywistości Kościoła lokalnego, stąd propozycja, aby opracować prosty i zrozumiały jej schemat dla naszego Kościoła lokalnego. Wymaga ona także wypracowania kultury słuchania w postawie szacunku dla drugiego człowieka, bez przerywania i natychmiastowego kontestowania usłyszanych opinii. Celem bowiem jest danie możliwości wypowiedzenia się, wzajemne poznanie, a nie przekonanie do swojej racji. Wymaga także odpowiedniej formacji teologicznej (*sensus fidei*) i głębokiego wprowadzenia w modlitwę. Formy takiej rozmowy obecne są jednak w wielu ruchach i wspólnotach katolickich. Jedną z nich jest prowadzony przez ludzi świeckich comiesięczny akompaniament, polegający na wysłuchaniu tego, co człowiek ma do powiedzenia na temat swojego życia duchowego i własnego zaangażowania w życie wspólnoty czy spotkania w małych grupach (domostwach), podczas których ludzie dzielą się swoimi przeżyciami duchowymi z ostatniego tygodnia, nie polemizując z usłyszonymi wypowiedziami. Nie należy jednak mylić „Rozmowy w Duchu Świętym” z psychoterapią.

Propozycje:

– Ważne jest, aby praktyka rozeznawania była wdrażana również w sferze duszpasterskiej, w sposób odpowiedni do kontekstów, aby rozjaśnić rzeczywistość życia kościelnego. Pozwoli to lepiej rozpoznać charyzmaty obecne we wspólnotach, mądrze powierzać zadania i posługi, planować drogi duszpasterskie w świetle Ducha, wykraczając poza zwykłe planowanie działań.

– Warto opracować rodzaj przystępnej instrukcji, z którą można byłoby zapoznać liderów rad parafialnych, wspólnot i grup działających w parafii.

– Można skorzystać formacyjnie z pomocy wspólnot i ruchów pracujących metodą „Rozmowy w Duchu Świętym”. Organizacja warsztatów na poziomie parafii i dekanatów dotyczących tej metody, szczególnie dla rad parafialnych.

– Warto zauważyć w parafii osoby, które przejawiają umiejętności pojednawcze i tworzące więzi po to, aby wykorzystać ich talenty. Naturalnymi „instruktorami” w tej dziedzinie są małżonkowie w rodzinach wielodzietnych.

– Możliwe są także szkolenia w zakresie umiejętności koniecznych do prowadzenia spotkań opartych na szacunku dla uczestników.

– Warto poprzedzać każde spotkanie parafialne modlitwą, zwłaszcza adoracją Najświętszego Sakramentu.

4. JAK BARDZIEJ ZAANGAŻOWAĆ WSZYSTKICH OCHRZCZONYCH W PROCES SYNODALNY (1.M) I W JAKI SPOSÓB BARDZIEJ SŁUCHAĆ TYCH, KTÓRZY ZNAJDUJĄ SIĘ NA PERYFERIACH (16.)?

Otwarcie się na słuchanie wszystkich, także osób z peryferii, w praktyce jest bardzo trudne, co pokazało doświadczenie etapu diecezjalnego Synodu Biskupów – mimo wprost sformułowanych zachęt, jedynie niewielka grupa osób zaangażowanych w prace zespołów mogłaby zostać zakwalifikowana do grupy osób z peryferii (osoby niewierzące, bardzo ubogie, migranci). Zdarzało się jednak, że osoby kwestionujące nauczanie Kościoła, szczególnie w dziedzinie moralności, same się organizowały w celu spowodowania zmiany tego nauczania, podobnie wcześniej istniejące grupy kontestujące nauczanie Kościoła.

Propozycje:

– Podejmowanie prób dotarcia do osób zmarginalizowanych za pośrednictwem lokalnych wspólnot, ich duszpasterzy, ale także osób zaangażowanych w posługę miłosierdzia.

– Zwracanie uwagi w działalności Caritas i innej aktywności charytatywnej na element ewangelizacyjny i formacyjny. Ośrodki pomocy charytatywnej są naturalnym miejscem spotkania z osobami zmarginalizowanymi.

– Troska o życie duchowe kobiet w domach samotnej matki.

– Prezentowanie świadectw osób i wspólnot, które posługują pośród ubogich, migrantów, młodzieży, samotnych matek.

– Prezentowanie świadectw osób ubogich, migrantów, młodzieży, samotnych matek, itd., które powróciły do Kościoła z daleka.

– Korzystanie ze świadectwa i doświadczenia osób pochodzenia imigranckiego, które są dobrze zintegrowane z parafią.

– Przykładanie większej wagi do duszpasterstwa chorych, zwłaszcza do posługi kapelanów szpitalnych.

– Ustanowienie prefektów w szkołach katolickich.

– Zwrócenie uwagi, że pierwszym ośrodkiem formacji duchowej dzieci i młodzieży jest rodzina, która potrzebuje w tym wsparcia ze strony parafii i diecezji.

– Spotkania ogólnodiecezjalne, wizytacje kanoniczne i duszpasterskie odwiedziny biskupów są okazją do ukazania księżom praktyki synodalności.

– Cenne są spotkania, których uczestnicy stanowią skład mieszany – duchowni, świeccy i osoby konsekrowane. Wzajemne wysłuchanie poszerza horyzonty i pozwala spojrzeć z innego punktu widzenia na tematy kościelne.

– Formacja do diakonatu stałego oraz szkoła katechistów (parafialnych katechetów) mogą być miejscami, gdzie buduje się wzajemne otwarcie na współpracę księży i osób świeckich.

5. SPOŚRÓD „KWESTII DO PODJĘCIA” PROPONUJE SIĘ WYBRAĆ 1 LUB 2 TEMATY DO POGŁĘBIENIA W ODNIESIENIU DO SPRAW LOKALNYCH I ZLECIĆ ICH OPRACOWANIE KOMISJI ZŁOŻONEJ Z TEOLOGÓW, KANONISTÓW I OSÓB ODPOWIEDZIALNYCH ZA DUSZPASTERSTWO.

Całość odnowionego stylu funkcjonowania Kościoła należy cierpliwie objaśniać i systematycznie wdrażać w świadomość wiernych. W niektórych parafiach w Polsce synodalność była stylem działania na długo przed ogłoszeniem Synodu. Związane jest to z typem relacji między duchownymi i świeckimi charakterystycznym dla danego regionu, a także z szerokim oddziaływaniem wspólnot i ruchów religijnych w danym regionie w przeszłości np. Ruchu Światło – Życie czy Odnowy w Duchu Świętym; dzisiaj także Neokatechumenatu. Z jednej strony pokazuje to naturalność procesu, a z drugiej zachęca do dawania przykładu innym.

Propozycje:

– Opracowanie syntetycznego opisu dobrych praktyk synodalności w parafii i wspólnocie (plakat, broszurę, spot, film instruktażowy). Można byłoby te materiały wykorzystać przy okazji szkoleń dla księży, liderów wspólnot, osób odpowiedzialnych za różne grupy oraz podczas dni skupienia ruchów i stowarzyszeń formacyjnych (np. Ruchu Światło – Życie), które powinny odbywać się raczej w grupach osób należących do różnych stanów życia. Ważne jest umiejętne wdrażanie synodalności w proces formacji do różnych posług w Kościele.

– Ukazanie wielowymiarowości synodalnego stylu życia, mającego istotny wpływ na rozwój osobowy, życie społeczne, dojrzałość w budowaniu wspólnej przyszłości. Koreluje to z zagadnieniem rozpoznawania charyzmatów i umiejętności obecnych w codziennej praktyce Kościoła. Styl synodalny może być okazją do dania światu podzielonemu różnymi konfliktami, w tym także nowym rodzajem nienawiści w świecie wirtualnym – hejtem, narzędzia jedności, którego nie jest on w stanie sam z siebie wypracować. Istotne jest także przezwyciężenie poczucia wzajemnej nieufności oraz braku wiary w to, że cokolwiek może się zmienić na lepsze i bardziej ewangeliczne w życiu Kościoła.

– Większa troska o młodzież i dzieci w Kościele. Szczególną uwagę należy zwrócić na formację katechetyczną dzieci i młodzieży, która powinna zakładać czynny udział całej wspólnoty parafialnej. Należy wesprzeć te wspólnoty, które formują młodzież i dają im przestrzeń do bycia w Kościele oraz słuchania młodych. Młodzi przede wszystkim doświadczają samotności i braku zainteresowania ich losem ze strony wychowawców.

6. PROPONUJE SIĘ OKREŚLIĆ I PODZIELIĆ SIĘ 2 LUB 3 LOKALNYMI DOŚWIADCZENIAMI DOBREJ PRAKTYKI SYNODALNOŚCI, KTÓRE BYŁYBY INTERESUJĄCE DLA INNYCH ORAZ PRZESŁAĆ JE DO SEKRETARIATU SYNODU NA STRONĘ INTERNETOWĄ SYNODERESSOURCES.ORG.

Ważnym doświadczeniem związanym z Synodem Biskupów było powołanie w diecezjach zespołów synodalnych zarówno w ramach parafii, jak i zespołów nieparafialnych. Sprawozdania systematycznie przekazywane przez te zespoły pozwoliły, z jednej strony, ocenić dynamikę prowadzonych prac (większość z nich pracowała aktywnie według wskazanego harmonogramu), a z drugiej, ukazały pełniejszy obraz funkcjonowania wielu wspólnot. Ujawniły się zarówno grupy, które nie były skłonne do prowadzenia rzeczywistego dialogu, a odpowiedzi na postawione pytania wypracowywały w trybie zdalnym, asynchronicznym, jak i grupy, których zaistnienie i sposób działania odmieniły lokalne wspólnoty. Spotkania stanowiły bowiem forum (czasem pierwsze w danej wspólnocie) dyskusji o Kościele. Spotkania podsumowujące etap diecezjalny przyniosły świadectwa wskazujące na potrzebę kontynuowania prac i podtrzymania aktywności powstałych grup. Skłoniło to niektóre diecezje do podjęcia decyzji o organizacji synodu diecezjalnego.

W polskim kontekście ważne okazały się synodalne rozmowy nauczycieli religii o katechezie w środowisku szkolnym i opracowanie szkoleń na ich podstawie. Cenne okazało się także stosowanie metody synodalnej w duszpasterstwie pracowników uczelni wyższych. Jednym z owoców okazały się także wprowadzone w niektórych parafiach i wspólnotach Liturgie Słowa i Liturgie Pokutne.

7. JAK MOŻEMY POGŁĘBIĆ DEFINICJĘ I ROZUMIENIE SYNODALNOŚCI W NASZYM KONTEKŚCIE KULTUROWYM?

– Wykorzystując nr 1 *Sprawozdania* podsumowującego – „Synodalność: doświadczenie i rozumienie” jako punkt wyjścia, można pogłębić nasze zrozumienie synodalności we własnym kontekście i zaproponować obrazy synodalności, które mogą mieć znaczenie w naszej kulturze. Dla lepszego zrozumienia synodalności warto odwoływać się do obrazów już funkcjonujących w mentalności wiernych. Pomocne mogą być ujęcia biblijne: ludzki organizm, miasto (Nowe Jeruzalem) czy wzorce działania w *Dziejach Apostolskich*. Można także sięgnąć do obrazów z życia świeckiego, pamiętając jednak o ich ograniczeniach i o obecności w nich elementów ludzkiej niedoskonałości (*mysterium iniquitatis*).

„Słuchanie wymaga bezwarunkowej akceptacji. Nie oznacza to rezygnacji z jasności w przedstawianiu zbawczego przesłania Ewangelii ani poparcia dla jakiegokolwiek opinii lub stanowiska”. Słuchanie nie wymaga bezwarunkowej akceptacji, ale bezwarunkowego szacunku dla osoby, której słucham. Mogę kogoś wysłuchać nie zgadzając się z tą osobą wewnątrz, następnie zaś zajmując własne stanowisko i wyrażając swoją opinię. Istotne jest Augustyńskie odróżnienie akceptacji osoby od stosunku do poglądów czy czynów tej osoby.

Wydaje się, że to właśnie małe wspólnoty są w stanie skutecznie wypracować praktyki słuchania – stąd właśnie ważne jest inicjowanie formacji w małych wspólnotach, gdzie synodalność jest stosunkowo łatwa do wdrożenia.

W kontekście polskich doświadczeń najważniejszy wydaje się rozwój procesów synodalnych w dwóch wymiarach – pomiędzy osobami duchownymi a osobami świeckimi oraz w grupach obejmujących wyłącznie osoby duchowne. Doświadczamy w Polsce w niektórych środowiskach reakcji opisaną w punkcie 1.f *Sprawozdania*. Synodalność (niestety) wzbudza zamieszanie i niepokój. Stąd ważne, aby unikać wprowadzania do Kościoła w trakcie Synodu o synodalności zbędnych konfliktów teologicznych związanych z publikacją nieprzemyślanych stanowisk przez instytucje kościelne (np. diakonat kobiet, podważanie wartości celibatu kapłańskiego, błogosławienie par jedнопłciowych), tym bardziej, że na ogół chodzi o stanowiska zupełnie niezwiązane z tematem zakreślonym w tytule Synodu. Wierzmy jednak, że cierpliwe kontynuowanie dialogu pozwoli właściwie odczytać znaki czasu i przygotować Kościół na nowe wyzwania.

8. JAK WDRAŻAĆ I POGŁĘBIĆ DUCHOWY WYMIAR SYNODALNOŚCI NA POZIOMIE LOKALNYM (3K.L.M)?

Należałoby opracować propozycję rekolekcji duchowych wokół tematu synodalności, rozwijać podejście synodalne w miejscach pobożności ludowej, zachęcać ludzi do modlitwy za Synod, szczególnie w okresie Wielkiego Postu i Wielkanocy.

Liturgia jest naturalną ikoną Kościoła. Uważamy, że liturgia jest najlepszą nauczycielką i ikoną synodalności. Wspólnotę da się rozpoznać po tym, jak jej członkowie razem uczestniczą *we wspólnym dziele*. Obserwujemy, że parafie i wspólnoty korzystające z szerokich możliwości zaangażowania w liturgię są żywe i przyciągają do siebie ludzi nawet z odległych miejsc.

Żywotność modlitwy w parafii czy wspólnocie powiązana jest także ze sposobem sprawowania władzy. Jeśli do grup modlitwowych nie wkrada się klerykalizm, a istnieje zdrowa współodpowiedzialność, rosną one duchowo i liczebnie. Można powiedzieć, że gdy człowiek czuje, że ma wpływ na grupę, do której przynależy, to chętnie się w nią angażuje.

9. ZAANGAŻOWAĆ RÓŻNE ORGANY UCZESTNICTWA (RADY) (18) W PRZYJĘCIE SPRAWOZDANIA PODSUMOWUJĄCEGO I W ROZEZNANIE, KTÓRE MA BYĆ DOKONANE W RAMACH PRZYGOTOWAŃ DO NASTĘPNEJ SESJI.

W diecezjach, gdzie biskupi postanowili zorganizować synod diecezjalny, planowane jest możliwie szerokie włączenie w jego prace wszystkich ciał koleżeńskich. Tematyka synodu diecezjalnego dotyczyć ma także kwestii poruszanych w *Sprawozdaniu podsumowującym*.

Wskazane jest ponowne przeanalizowanie sposobu, w jaki synodalność jest konkretnie przeżywana w tych organach uczestnictwa w świetle *Sprawozdania podsumowującego* (12.k). Podkreślić należy, że struktury diecezjalne i parafialne działają tym owocniej, im bardziej mają charakter zespołowy, pozostawiają miejsce na inicjatywę uczestników i umożliwiają szczerze wypowiedzanie się.

10. Z OŚRODKAMI FORMACYJNYMI I WYDZIAŁAMI TEOLOGICZNYMI.

Środowiska akademickie, formacyjne i szkoleniowe same w sobie mają charakter wspólnej drogi. Stanowią naturalną przestrzeń, w której synodalność jest skutecznym narzędziem funkcjonowania. Wpisane jest to w naturę kultury akademickiej, która oparta jest na swobodzie wypowiedzi, wzajemnym szacunku i poczuciu istotności każdego z akademików. Mimo nieuniknionej niedoskonałości, z zasady może być ono stawiane jako jeden z wzorów synodalności. Jest to także naturalne miejsce współpracy świeckich i duchownych w sytuacji, gdy na uczelni istnieją także wydziały kościelne. Przedstawiciele tych środowisk aktywnie uczestniczyli w konsultacjach synodalnych, dotyczyły to szczególnie pracowników wydziałów kościelnych.

Uważni i wspierający – w trosce o dzieci

Słowo abp. Tadeusza Wojdy SAC, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski i abp. Wojciecha Polaka, Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży (8.10.2024)

Jakże zdziwieni musieli być uczniowie, którzy zatroskani o komfort Pana Jezusa chcieli odprawić przychodzących do Niego z dziećmi, a usłyszeli pełne wyrzutu słowa: „nie przeszkadzajcie im”. Niezrozumiały był dla nich gest Chrystusa, który stawia dziecko za wzór do naśladowania (Mk, 10, 13-16). Jezus pokazał, jak ważne jest dziecko i że to ono może uczyć czegoś dorosłego!

Do zrozumienia godności dziecka, jego podmiotowości i szacunku dla jego praw, wciąż jako dorośli i społeczeństwa dojrzewamy. Dopiero ostatnie dziesięciolecia przyniosły uznanie praw dziecka, co znalazło szczególne odbicie w pierwszym prawnie wiążącym dokumencie, jakim jest „Konwencja o prawach dziecka” ONZ z 1989 roku. Dziesięć lat wcześniej papież Jan Paweł II, przemawiając po raz pierwszy na sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku, przypomniał, że troska o dziecko jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem stosunku człowieka do człowieka.

Każde dziecko zasługuje na przyjęcie i miłość. Każdemu dziecku, które przychodzi na ten świat, należy się zapewnienie warunków niezbędnych do rozwoju. Nie tylko zabezpieczenie potrzeb materialnych, ale także poświęcenie mu uwagi i traktowanie z szacunkiem, stworzenie warunków, by mogło swobodnie się rozwijać w sferze emocjonalnej i duchowej. To zadanie spoczywa w znacznej mierze na rodzicach i opiekunach, ale nie bez znaczenia w kształtowaniu młodego człowieka są też relacje rodzinne i społeczne, także we wspólnocie Kościoła. Zdarza się bowiem, że drogę wychowania chcemy przejść niejako na skróty, wykorzystując swoją przewagę nad dzieckiem. Zamiast towarzyszyć w rozwoju – podejmujemy decyzje autorytarnie. Za właściwe zachowanie uznajemy takie, jakiego oczekuje wobec dziecka dorosły. Wybuchy złości u nastolatka gasimy własnym krzykiem. Jednak kiedy jedynym argumentem staje się argument siły, to tak naprawdę pokazujemy, że to my dorośli jesteśmy słabi i bezradni.

Postawienie dziecka w centrum, wsłuchanie się w jego potrzeby i umiejętność zobaczenia sytuacji z jego perspektywy to droga budowania ciepłej i czułej relacji z nim, umożliwiająca dziecku kształtowanie jego własnej tożsamości. Nie oznacza to wychowania, które nie stawia zdrowych granic. One są dziecku potrzebne, ale stanowią też swoisty egzamin dla rodziców i wychowawców, bo dają odpowiedź, na ile jesteśmy konsekwentni i zgodni w naszych decyzjach, czy potrafimy wyjaśnić dziecku nasze motywacje, a nade wszystko, czy dajemy mu takie poczucie bezpieczeń-

stwa, że nasze „nie” nie zostanie odebrane jako odrzucenie, a nasze działanie nie zburzy w dziecku pozytywnego obrazu samego siebie.

Dzieci są nadzieją rodziny i społeczeństwa. Pozwólmy więc, by ich głos był obecny. Twórzmy przestrzeń, by mogły nie tylko się wypowiedzieć, ale i być wysłuchane. Nie unieważniajmy ich emocji, mówiąc: „Jak ja bym chciał mieć takie problemy jak ty”. Budujmy autentyczne więzi oparte na zaufaniu, żeby dziecko mogło odnaleźć obok siebie dorosłego, z którym będzie mogło podzielić się swoimi trudnościami. Podkreślajmy naszą gotowość do słuchania i pomocy. Bądźmy uważni na wszelkie symptomy, które mogą świadczyć, że dziecko doświadcza krzywdy lub niezrozumienia ze strony rówieśników czy innych osób. Nigdy też sami nie stosujemy przemocy, zarówno fizycznej, jak i emocjonalnej. Bądźmy tymi, którzy wpierają je i chronią, by mogły się w pełni rozwijać.

Zainicjowana przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę ogólnopolska kampania „Dzieciństwo bez przemocy” ma mobilizować całe społeczeństwo do zapobiegania krzywdzeniu dzieci. Konferencja Episkopatu Polski podjęła decyzję, aby włączyć się w tę inicjatywę, bo bezpieczeństwo dzieci i ich ochrona przed wszelką przemocą jest zadaniem, w którym warto i trzeba działać wspólnie. Symbolicznym wyrazem uczestnictwa Kościoła w tej kampanii będzie podświetlenie na czerwono obydwu katedr w Warszawie w obchodzonego 19 listopada Międzynarodowym Dniu Zapobiegania Przemocy Wobec Dzieci.

By skutecznie chronić dzieci przed krzywdą, potrzeba naszego zaangażowania. Nie możemy zamykać oczu na niepokojące sygnały i przemocowe zachowania. Niezbędna jest również świadomość dewastujących konsekwencji, jakie niesie doświadczenie krzywdy w dzieciństwie. Przemoc fizyczna rodzi w dziecku poczucie winy, prowadzi do zachowań uzależniających, a niekiedy również stosowania przemocy wobec samego siebie i innych. Zaniedbanie emocjonalne ze strony dorosłych skutkuje problemami z wyrażaniem swoich uczuć i pragnień, w tworzeniu i utrzymywaniu bliskich relacji. Traumatyczne i przemocowe doświadczenia silnie blokują rozwój osobisty dziecka i przekładają się na jego problemy w życiu dorosłym, w tym trudności małżeńskie i rodzicielskie. Wychowanie bez przemocy to szczęśliwe dzieciństwo, które daje dobry start w dorosłość.

Dziękujemy wszystkim, którzy troskliwie i z czułością wychowują własne dzieci i wnuki. Tym, którzy dają miłość dzieciom w rodzinach adopcyjnych lub zastępczych. Wszystkim, którzy podejmują trud wychowania w szkołach i przedszkolach, wspierają rodziców dzieci z niepełnosprawnością lub opiekują się nimi w domach pomocy. Tym, którzy dają wsparcie samotnym matkom i zabiegają o prawo do życia dla każdego poczętego dziecka. Dziękujemy tym, którzy niosą pomoc dzieciom krzywdzonym, a także angażują się w działania prewencyjne i edukacyjne. Dzieci mają prawo do naszej miłości i troski o nie, wspierania ich rozwoju i dodawania im skrzydeł!

Abp Tadeusz Wojda SAC

Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Abp Wojciech Polak

Delegat KEP ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży

**Komunikat z posiedzenia Komisji Wspólnej
Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski
(16.10.2024)**

W Warszawie, w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, 16 października 2024 roku, zebrała się Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski. Posiedzeniu współprzewodniczyli Tomasz Siemonek, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji i abp Józef Kupny, metropolita wrocławski, zastępca przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski.

Strona rządowa przedstawiła swoje propozycje zastąpienia Funduszu Kościelnego innymi rozwiązaniami. Strona kościelna zapewniła o woli przedyskutowania tych propozycji przez Konferencję Episkopatu Polski i woli dialogu w tej sprawie.

Strona kościelna przedstawiła swoje stanowisko w sprawie nauczania religii w szkole. Strona rządowa zapewniła o woli konsultacji i porozumienia w tej kwestii. Komisja Wspólna postanowiła utworzyć wspólną podkomisję ds. religii w szkole w celu pracy nad rozwiązaniami w tym zakresie.

Strona rządowa poinformowała o swoich głównych pracach, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa państwa i obywateli. Strona kościelna jest gotowa do współpracy z rządem w tym obszarze.

Komisja Wspólna wyraziła wolę dalszego dialogu w relacjach Państwo-Kościół.

Komunikat
po spotkaniu Podkomisji ds. religii w szkole
powołanej przez Komisję Wspólną
Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
i Konferencji Episkopatu Polski (7.11.2024)

W Warszawie, w gmachu Ministerstwa Edukacji Narodowej, przy al. Szucha 25 w Warszawie, dnia 7 listopada 2024 roku, spotkała się Podkomisja ds. religii w szkole powołana przez Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski.

Przedmiotem spotkania były proponowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmiany w organizacji lekcji religii w szkołach i przedszkolach. Strona rządowa przedstawiła sugestie konkretnych rozwiązań, strona kościelna zgłosiła do nich swoje uwagi.

W czasie dyskusji z udziałem ekspertów z obydwu stron podjęto merytoryczny dialog i poszukiwano takich rozwiązań, które byłyby możliwe do zaakceptowania przez obydwie strony. Wobec deklarowanej przez obydwie strony woli osiągnięcia porozumienia, w punktach, w których pojawiły się wątpliwości, zdecydowano o kolejnym spotkaniu i poszukaniu rozwiązania najlepszego z punktu widzenia kształcenia dzieci i młodzieży, a także organizacji pracy szkoły. Obydwie strony zadeklarowały wolę kontynuacji rozmów oraz wolę porozumienia.

Komunikat z zebrania plenarnego
Zespołu Bilateralnego Katolicko-Prawosławnego (12.11.2024)

Warszawa, 12 listopada 2024 r.

12 listopada 2024 r., w siedzibie Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie obradował Zespół Bilateralny Katolicko-Prawosławny Konferencji Episkopatu Polski i Synodu Biskupów Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej w Polsce.

Ze strony Cerkwi Prawosławnej uczestniczyli: abp Abel, współprzewodniczący Zespołu, ks. Jarosław Pagór i ks. Jerzy Tofiluk; Kościół katolicki reprezentowali: bp Adam Bab, współprzewodniczący Zespołu, i ks. Radosław Kimsza.

W czasie obrad poruszono bieżące tematy ekumeniczne, w tym zbliżający się Tydzień Ekumeniczny oraz kwestie katechezy szkolnej i Funduszu Kościelnego. Zespół wyraził zaniepokojenie tendencjami do ograniczenia lekcji religii w szkole.

Najbliższe spotkanie zaplanowano na 4 lutego 2025 r. w siedzibie Prawosławnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Organizatorem będzie strona prawosławna Zespołu.

Abp Abel
Współprzewodniczący Zespołu

Bp Adam Bab
Współprzewodniczący Zespołu

**Komunikat strony kościelnej po spotkaniu
Podkomisji ds. religii w szkole (28.11.2024)**

W dniu 28 listopada 2024 roku, w siedzibie Ministerstwa Edukacji Narodowej, odbyło się drugie posiedzenie Podkomisji ds. religii w szkole, powołanej przez Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski.

Przedstawiciele stron po raz kolejny wymienili opinie na temat zmian w rozporządzeniu MEN w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

Strona kościelna ponownie zwróciła uwagę na sprzeczność projektu z przepisami wyższego rzędu. Przypomniała również, że uregulowanie przez Ministra Edukacji spraw dotyczących organizacji nauki religii w przedszkolach i szkołach wymaga działania „w porozumieniu z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych” (art. 12 ust. 2 Ustawy o systemie oświaty), co potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 listopada 2024 r. Powtórzyła też kompromisową propozycję reformy, polegającą na rozłożonej na kilka lat, stopniowej redukcji wymiaru nauczania religii w szkołach średnich, przy poszanowaniu praw pracowniczych katechetów oraz wprowadzeniu zasady obligatoryjności nauczania religii lub etyki ze względu na potrzebę aksjologicznej formacji uczniów.

Z powodu braku porozumienia przedstawiciele Kościoła zapowiedzieli odwołanie się w trybie pilnym do Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i Konferencji Episkopatu Polski.

Podpisali członkowie strony kościelnej Podkomisji ds. religii w szkole powołanej przez Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski:

bp Marek Marczak

Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski

bp Wojciech Osial

Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski

bp Damian Muskus OFM

ks. prof. Piotr Stanisław

Warszawa, 28 listopada 2024 roku

**Komunikat strony kościelnej po posiedzeniu Komisji Wspólnej
Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski (9.12.2024)**

W Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie, 9 grudnia 2024 roku, zebrała się, na wniosek strony kościelnej, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski. Posiedzeniu współprzewodniczyli abp Józef Kupny, metropolita wrocławski, zastępca przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski i Tomasz Siemoniak, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Spotkanie zostało zwołane w związku z brakiem porozumienia, po rozmowach w ramach Podkomisji ds. religii w szkole, powołanej przez Komisję Wspólną. W trakcie obrad podjęto również kwestię Funduszu Kościelnego. Strona rządowa ponowiła przedstawione na poprzednim posiedzeniu Komisji Wspólnej propozycje dotyczące zastąpienia Funduszu Kościelnego innymi rozwiązaniami. Strona kościelna czeka na powołanie, zgodnie z Konkordatem, zespołu rządowego do rozmów ze stroną kościelną. Przewodniczący Kościelnej Komisji Konkordatowej powołał już w marcu odpowiedni zespół do prowadzenia rokowań.

Odnośnie do religii w szkole, strona kościelna ponownie zwróciła uwagę na sprzeczność rozporządzenia ministra edukacji z 26 lipca 2024 roku oraz projektu nowego rozporządzenia skierowane-

go do konsultacji publicznych 30 września 2024 roku z przepisami wyższego rzędu, z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej na czele.

Przypomniała również, że uregulowanie przez Ministra Edukacji spraw dotyczących organizacji nauki religii w przedszkolach i szkołach wymaga działania „w porozumieniu z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych” (art. 12 ust. 2 Ustawy o systemie oświaty), co potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 listopada 2024 roku.

Strona kościelna w szczególności wyraziła swój sprzeciw wobec proponowanej przez rząd redukcji lekcji religii do jednej godziny tygodniowo. Uważa również za nieuzasadnione i dyskryminujące przyjęcie ogólnej zasady, że lekcje religii mają być umieszczane przed lub po innych zajęciach szkolnych.

W ramach poszukiwania kompromisu, strona kościelna powtórzyła propozycję reformy, polegającej na rozłożonej w czasie, stopniowej redukcji wymiaru nauczania religii w szkołach ponadpodstawowych, przy poszanowaniu praw pracowniczych katechetów oraz wprowadzeniu zasady obligatoryjności nauczania religii lub etyki ze względu na potrzebę aksjologicznej formacji uczniów. W szkołach podstawowych sytuacja powinna pozostać bez zmian.

W odpowiedzi na przedstawioną propozycję ustawowego rozwiązania kwestii obecności religii w szkole, strona kościelna wyraziła gotowość włączenia się w pracę nad tym projektem pod warunkiem wycofania się przez ministerstwo z wprowadzanych zmian.

Strona kościelna wyraża dezaprobatę wobec odrzucenia jej propozycji przez stronę rządową i braku osiągnięcia porozumienia. Może to prowadzić do eskalacji napięcia wokół nauczania religii w szkole, które to nauczanie uznawane jest za standard w zdecydowanej większości państw demokratycznych w Europie oraz jeden z symboli przemian wolnościowych w Polsce po roku 1989. Wprowadzane w życie zmiany, w opinii strony kościelnej, będą skutkować destrukcją systemu nauczania religii w polskich szkołach publicznych. Wobec naruszenia obowiązujących przepisów, strona kościelna będzie podejmować dalsze kroki prawne.

Podpisali członkowie Komisji Wspólnej ze strony kościelnej

Orędzia telewizyjne

Orędzie telewizyjne na Wielkanoc wygłoszone przez abp. Tadeusza Wojdę SAC, metropolitę gdańskiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski (30.03.2024)

Siostry i Bracia, Drodzy Rodacy w Kraju i za granicą!

Dla wierzących w Chrystusa największą prawdą jest Jego zmartwychwstanie, które odbiera śmierci ostatnie słowo i otwiera perspektywy życia wiecznego. Św. Paweł Apostoł komentując tę prawdę stwierdza, że próżna byłaby nasza wiara, gdyby Chrystus nie zmartwychwstał.

Zmartwychwstanie Chrystusa, które właśnie świętujemy, to dar miłosiernego Boga Ojca, który pragnie zbawić każdego człowieka. Jednakże nie może zbawić nas bez nas, bez naszej pomocy. Słusznie więc św. Paweł, Apostoł Narodów, przypomina, że „my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć. Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie – jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca”.

Zmartwychwstanie, jak zauważył papież Benedykt XVI, „decyduje o istnieniu wiary chrześcijańskiej”, ale też decyduje o naszej postawie jako chrześcijanina. Przez chrzest zostaliśmy włączeni w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, a tym samym staliśmy się uczestnikami Jego nowego życia. Od tego czasu On stał się dla nas drogą, prawdą i życiem. Jako więc nowy lud, zanurzony w Jego niepojętą miłość, powinniśmy postępować jak dzieci światłości.

Co to oznacza w naszym konkretnym życiu? Przede wszystkim, jako chrześcijanie nie możemy postępować, jakby zmartwychwstania nie było. A ponadto jesteśmy posłani, aby dawać świadectwo naszej wiary. Dzisiaj tego świadectwa tak bardzo potrzeba. Widzimy, że coraz bardziej brakuje wiary w nas samych, rodzinie, w przestrzeni społecznej. Wydaje się, że nie kształtuje ona naszych postaw, czego wyrazem są agresywne spory, podziały społeczne czy wzajemne posądzania i oskarżania. Trzeba powrócić do entuzjazmu wiary pierwszych chrześcijan, o czym wspominają Dzieje Apostolskie, że „Jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich, którzy uwierzyli”.

Ufam, że zmartwychwstały Pan zatriumfuje w nas. Niemniej musimy podjąć drogę odnowienia i pogłębienia naszej wiary. Ma nam w tym pomóc Wielka Nowenna przed dwutysięcioletnim dziełem odkupienia, którą rozpoczynamy podczas tych świąt paschalnych a zakończymy w dwa tysiące trzydziestym trzecim roku, świętując Jubileusz Odkupienia. Celem jej jest duchowo-moralne odrodzenie i przygotowanie całego Kościoła w Polsce do tego wielkiego jubileuszu.

Mam ogromną nadzieję, że w ten wielki plan odnowy duchowej włączą się wszystkie parafie, wspólnoty zakonne i świeckie, ruchy i poszczególni wierni. Jest to nasza wspólna sprawa. Mnie osobiście, i z pewnością wielu z nas, leży na sercu odnowa naszej wiary, a wraz z nią odnowa Kościoła w Polsce w duchu wskazań papieża Franciszka. Jest sprawą niezwykle ważną, aby Kościół stał się Kościołem prawdziwie synodalnym, Kościołem, który pochyla się i obejmuje wszystkich.

Otwórzmy zatem szeroko nasze serca na zmartwychwstanie Chrystusa i pozwólmy, aby ożyła w nich wiara i aby Zwycięzca śmierci nappełnił je pokojem, radością i mocą wyzwalającą ku nowemu życiu.

Życzę wszystkim błogosławionych świąt Zmartwychwstania Pana.

Orędzie telewizyjne na Uroczystość Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny wygłoszone przez abp. Wojciecha Polaka, metropolitę gnieźnieńskiego, Prymasa Polski (31.10.2024)

Uroczystość Wszystkich Świętych zaprasza nas do radowania się wraz ze świętymi w niebie.

Jesteśmy na Polach Lednickich. Do młodzieży, która każdego roku gromadzi się tutaj dokonując wyboru Jezusa i przechodzi przez Bramę Rybę, św. Jan Paweł II powiedział: Nie lękajcie się patrzeć w wieczność. Tam czeka Ojciec, Bóg, który jest miłością. Dla tej miłości warto żyć. Miejcie odwagę żyć dla miłości. Miejcie odwagę! Pierwsze dni listopada pozwalają i nam spojrzeć w stronę wieczności. Świętujemy to, co jest celem i prawdziwą nadzieją naszego życia – urodziliśmy się nie po to, aby skończyć w grobie, ale po to, by żyć, by na wieki cieszyć się szczęściem spotkania z Bogiem, by z Nim żyć na wieki.

Drodzy moi! Brama Lednicka to obraz naszego chrztu. Droga do świętości każdej i każdego z nas rozpoczęła się właśnie w tym dniu. Chrzest bowiem – jak uczy Kościół – to „brama życia duchowego”, przez którą przechodząc, staliśmy się prawdziwie dziećmi Bożymi i uczestnikami Bożej natury. Dlatego za papieżem Franciszkiem powtórzę: Pozwól, by łaska twego chrztu owocowała na drodze świętości. Pozwól, aby wszystko było otwarte na Boga i dlatego wybierz Jego, wybieraj Boga wciąż na nowo. Nie zniechęcaj się, ponieważ masz moc Ducha Świętego do tego, by świętość była możliwa. Ona w głębi jest owocem Ducha Świętego w twoim życiu.

Nie wystarczy jednak przekroczyć progu tej bramy, ale trzeba pójść w głąb. Świętość to konkretne zadanie. Nie jest ucieczką przed trudnymi sytuacjami. To życie z miłością i dawanie odważnego świadectwa. To bycie żywą częścią Kościoła, to codzienna troska o rozwój wiary. Mamy na tej drodze konkretne wsparcie – świętych. Są naszymi przyjaciółmi. Jest ich niezliczona rzesza. Jak powiedział kiedyś papież Benedykt, nie znamy twarzy, ani nawet imion większości z nich, ale oczyma wiary widzimy, jak jaśnieją na Bożym nieboskłonie niczym gwiazdy, pełni chwały. Mówią, byśmy nie bali się świętości. Ona niczego nam w życiu nie zabiera, ale wszystko daje. Czyni nas bardziej ludzkimi, ponieważ jest spotkaniem naszej słabości z siłą Bożej łaski.

Te listopadowe dni mówią o jeszcze jednej bramie, przez którą każdy człowiek musi w życiu przejść – o bramie śmierci. Często tej bramy się boimy. Nie chcemy o niej mówić. Wypieramy ją

z naszej świadomości. Dobrze, byśmy te dni przeżyli z wiarą i nadzieją, że w życiu i śmierci należymy do Pana. «Zmartwychwstałem i teraz zawsze jestem z tobą» – mówi Pan, a moja ręka cię podtrzymuje. Gdziekolwiek upadniesz, upadniesz na moje ręce, i będę nawet u wrót śmierci. Tam, gdzie nikt nie może ci towarzyszyć i gdzie nie możesz niczego ze sobą zabrać, czekam na ciebie, by ci przemienić ciemności w światło.

Niech w tych dniach nawiedzenie cmentarzy będzie zatem pełne wiary. Ci, którzy nas w tym życiu kochali, żyją już u Boga. Pamiętajmy o wszystkich duszach będących w drodze do pełni życia z Panem. Módlmy się za nich z nadzieją, że miłość może dotrzeć aż na tamten świat. Nasza obecność przy grobach niech będzie nie tylko dowodem pamięci, wdzięczności i miłości, ale także wyznaniem wiary, w której jest możliwe wzajemne obdarowanie, bo przecież jesteśmy połączeni więzami uczucia poza granice śmierci. Niech ta wiara zrodzi w nas nadzieję, która nie zawodzi.

Orędzie telewizyjne na Boże Narodzenie wygłoszone przez kard. Grzegorza Rysia, metropolitę łódzkiego (24.12.2024)

Szanowni Państwo,
Drodzy Siostry i Bracia,

Bardzo Wam dziękuję, że przyjmujecie mnie tego wieczoru u siebie w domu. To dla mnie wielki zaszczyt.

Czas Bożego Narodzenia jest zawsze ważny. W tym jednak roku jego znaczenie jest pomnożone. Ojciec Święty Franciszek, w bazylice św. Piotra na Watykanie, otworzy Drzwi Święte, rozpoczynając w ten sposób ROK JUBILEUSZOWY. Takie Jubileusze obchodzone są w Kościele co dwadzieścia pięć lat – właśnie, dla upamiętnienia tajemnicy WCIELENIA.

W ten Jubileusz papież Franciszek postanowił nas zaprosić do refleksji i do doświadczenia NADZIEI! Mottem Jubileuszu jest mocne zapewnienie św. Pawła (z Listu do Rzymian): „NADZIEJA NIE ZAWODZI!” W pierwszej reakcji chcielibyśmy, być może, zapytać: „CZY ABY NA PEWNO?” Naszym codziennym doświadczeniem bywają: lęk, nieprzewidywalność jutra, zniechęcenie, zwątpienie, sceptycyzm, pesymizm. Nierzadko myślimy, że wszystko, co w naszym życiu najlepsze – JUŻ BYŁO, a dziś i jutro i tak się nie zmienia...

Wobec takich odczuć i postaw, pozwolę sobie – w ślad za papieżem Franciszkiem – przekazać Państwu dwa życzenie.

Po pierwsze, życzę Państwu WZROKU, który jest w stanie zobaczyć wokół nas „znaki nadziei”: „Konieczne jest – pisze Franciszek – zwrócenie uwagi na wiele dobra obecnego w świecie, aby nie ulec pokusie przekonania o byciu pokonanym przez zło i przemoc”.

To właśnie jest doświadczenie tej nocy – odkrycie, że W SAMYM ŚRODKU STAJNI MOŻNA ZNALEŻĆ BOGA! Zwykle Go tutaj nie szukamy; nie spodziewamy się Go tu. Stajnia to nie świątynia. Czy wśród gnoju, smrodu i brudu – można znaleźć dobro? Zwłaszcza, gdy przyjmuje tak skromną postać – maleńkiego Dziecka? Można Go nie zauważyć...; można też zauważyć, ale się nie przejąć: Co to zmienia? Co znaczą te urodziny – wobec śmierci tylu dzieci na Ukrainie, i na bliskim Wschodzie, i w tylu miejscach Afryki – wobec całego rozpanoszonego i bezczelnego zła, wojny, przemocy, gwałtu – pośród całej tej STAJNI – małe Dziecko. Jego Rodzice. Kilku pasterzy. Czy tak ma wyglądać początek nowego świata? Czy to możliwe? Potrzeba PRZENIKLIWEGO WZROKU. Takiego też Państwu życzę.

I drugie życzenie – również za Ojcem Świętym: życzę Państwu, byście nie tylko dostrzegali znaki nadziei, ale także, byście sami mieli odwagę się NIMI STAWAĆ. Być ludźmi pokoju – tam, gdzie panuje wojna i rozdarcia; mieć odwagę odwiedzić kogoś w więzieniu. Ofiarować uwagę choremu. W domu. Czy w szpitalu. Przełamać uprzedzenia i zamknięcie wobec migrantów. Otworzyć im drzwi z wielkoduszną gościnnością. Wyjść do ubogich. Dać czas samotnym: młodym czy seniorom. Odważyć się na odpowiedzialne, ale i hojne „macierzyństwo i ojcostwo” – w różnych jego

wymiarach. STĄC SIĘ ZNAKIEM NADZIEI – tego serdecznie Państwu życzę. Chrystus nie tylko mówi o nadziei – ON JEST NADZIEJĄ!

Być znakiem nadziei – czujemy, że to ważne. Ale: JAK TO ZROBIĆ? SKĄD ją wziąć? Skąd samemu czerpać NADZIEJĘ?

Papież odpowiada: „Nadzieja w istocie RODZI SIĘ Z MIŁOŚCI!” – „Nadzieja nie zawodzi, gdyż miłość Boża rozlana jest w naszych sercach przez Ducha Świętego”. Mam nadzieję, bo KOCHAM! Jeszcze bardziej: MAM NADZIEJĘ, BO WIEM, ŻE JESTEM KOCHANY! I że nic nie jest w stanie przetrącić tej miłości. Patrzę na Boga, który – DLA MNIE – nie cofnął się przed rodzinami w stajni. Wiem, że mnie KOCHA. Jego miłość nie umiera. Dlatego nie umiera też moja nadzieja. Tego właśnie przeżycia życzę Państwu na te Święta. I na całą codzienność po Świętach.

IV. STATYSTYKA

1. ZESTAWIENIA DOTYCZĄCE KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI (stan z dn. 31.12.2024)

Diecezje, biskupi

Diecezje w Polsce	45
<i>w tym:</i>	
archidiecezje (metropolie)	15
diecezje	30
<i>oraz:</i>	
ordynariat dla wiernych niemających ordynariusza własnego Kościoła sui iuris	1

Biskupi w Polsce	146
<i>w tym:</i>	
biskupi diecezjalni	43
biskupi pomocniczy	53
biskupi seniorzy	50
kardynałowie	3
arcybiskupi	24
biskupi	119

Personalia

Zmiany na urządach biskupich	6
Biskupi nowo mianowani	3
Przeszli na emeryturę	3
Biskupi zmarli	5

Zmiany na urządach biskupich

23.02.2024:

BP ZBIGNIEW ZIELIŃSKI, biskup koszalińsko-kołobrzeski, mianowany administratorem apostolskim archidiecezji szczecińsko-kamińskiej *sede vacante*.

9.03.2024:

BP WOJCIECH TOMASZ OSIAŁ, biskup pomocniczy diecezji łowickiej, mianowany administratorem apostolskim diecezji łowickiej *sede vacante*.

23.04.2024:

BP ARTUR WAŻNY, dotychczasowy biskup pomocniczy diecezji tarnowskiej, mianowany biskupem sosnowieckim.

12.09.2024:

BP WOJCIECH TOMASZ OSIAŁ, dotychczasowy biskup pomocniczy diecezji łowickiej, mianowany biskupem łowickim.

13.09.2024:

BP WIESŁAW ŚMIGIEL, dotychczasowy biskup toruński, mianowany arcybiskupem metropolita szczecińsko-kamińskiego.

4.11.2024:

ABP ADRIAN JÓZEF GALBAS SAC, dotychczasowy arcybiskup metropolita katowicki, mianowany arcybiskupem metropolita warszawskim.

Biskupi nowo mianowani

25.09.2024:

O. PIOTR TOMASZ KLESZCZ OFMConv., dotychczasowy proboszcz parafii Matki Bożej Anielskiej w Łodzi, mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji łódzkiej.

25.09.2024:

KS. ZBIGNIEW DANIEL WOLKOWICZ, dotychczasowy moderator roku propedeutycznego w Wyższym Seminarium Duchownym archidiecezji łódzkiej, mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji łódzkiej.

5.11.2024:

KS. TOMASZ ZBIGNIEW SZTAJERWALD, Zbigniew Sztajerwald, dotychczasowy rektor Wyższego Seminarium Duchownego diecezji warszawsko-praskiej, mianowany biskupem pomocniczym diecezji warszawsko-praskiej.

Przeszli na emeryturę

24.02.2024:

ABP ANDRZEJ DZIĘGA, dotychczasowy arcybiskup metropolita szczecińsko-kamiński, biskupem seniorem archidiecezji szczecińsko-kamińskiej.

9.03.2024:

BP ANDRZEJ DZIUBA, dotychczasowy biskup diecezji łowickiej, biskupem seniorem diecezji łowickiej.

4.11.2024:

KARD. KAZIMIERZ NYCZ, dotychczasowy arcybiskup metropolita warszawski, arcybiskupem seniorem archidiecezji warszawskiej.

Biskupi zmarli

5.01.2024:

BP RYSZARD KARPIŃSKI, biskup pomocniczy senior archidiecezji lubelskiej, zmarł 5 stycznia 2024 roku w Lublinie. Miał 88 lat.

4.03.2024:

BP PIOTR KRUPA, biskup pomocniczy senior diecezji pelplińskiej, zmarł 4 marca 2024 roku w Tczewie. Miał 87 lat.

11.03.2024:

ABP MARIAN GOŁĘBIEWSKI, arcybiskup senior archidiecezji wrocławskiej, zmarł 11 marca 2024 roku we Wrocławiu. Miał 86 lat.

24.05.2024:

BP JANUSZ ZIMNIAK, biskup pomocniczy senior diecezji bielsko-żywieckiej, zmarł 24 maja 2024 roku w Bielsku-Białej. Miał 90 lat.

12.10.2024:

ABP EDWARD OZOROWSKI, arcybiskup senior archidiecezji białostockiej, zmarł 12 października 2024 roku w Białymstoku. Miał 83 lata.

2. STATYSTYKA DUSZPASTERSTWA KOŚCIOŁA I RELIGIJNOŚCI KATOLIKÓW W POLSCE

Wyniki badań prowadzonych przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC w 2023 r.

PARAFIE

Tab. 1. Liczba parafii w 2022 i 2023 r. według diecezji

Diecezja	2022			2023		
	Parafie ogółem	Parafie diecezjalne	Parafie zakonne	Parafie ogółem	Parafie diecezjalne	Parafie zakonne
Ogółem	10 357	9 681	676	10 344	9 664	680
białostocka	114	111	3	113	110	3
bielsko-żywiecka	210	193	17	210	193	17
bydgoska	153	143	10	153	143	10
częstochowska	312	298*	14	312	298	14
drohiczyńska	98	95	3	98	95	3
elbląska	158	140	18	158	140	18
etcka	152	142	10	147	136	11
gdańska	201	182	19	201	182	19
gliwicka	156*	138*	18*	156*	138*	18*
gnieźnieńska	268	257	11	268	257	11
kaliska	283	268	15	283	268	15
katowicka	322	309	13	322	309	13
kielecka	304	293	11	303	292	11
koszalińsko-kotobrzecka	220	201	19	220	201	19
krakowska	448	392	56	448	392	56
legnicka	236	215	21	236	215	21
lubelska	271	264	7	271	264	7
łomżyńska	173	169	4	170	166	4
łowicka	167	155	12	166	154	12
łódzka	219	200	19	219	200	19
opolska	381	361	20	381	359	22
Ordynariat Polowy WP	69	66	3	72	69	3
pelplińska	290	276	14	290	276	14
ptocka	249	242	7	249	242	7
poznańska	416	392	24	416	392	24
przemyska	391	365	26	391	365	26
radomska	301	290	11	301	290	11
rzeszowska	238	228	10	238	228	10
sandomierska	242	233	9	242	233	9
siedlecka	249	238	11	250	239	11
sosnowiecka	162	153	9	162	153	9
szczecińsko-kamieńska	274	235	39	271	232	39
świdnicka	189	173	16	189	173	16
tarnowska	454	437	17	445	428	17
toruńska	196	186	10	197	187	10
warmińska	262	236	26	262	236	26
warszawska	214	188	26	215	189	26
warszawsko-praska	187	170	17	187	170	17
włocławska	230	218	12	228	216	12
wrocławska	296	261	35	296	261	35
zamojsko-lubaczowska	187	183	4	187	183	4
zielonogórsko-gorzowska	270	248	22	270	248	22
Obrządkie wschodnie						
olsztyńsko-gdańska	42	35	7	42	35	7
ormiańska	3	3	-	3	3	-
przemysko-warszawska	44	43	1	47	46	1
wrocławsko-koszalińska	56	56	-	59	58	1

*dane za rok 2021

** dane za rok 2022

SIŁY APOSTOLSKIE

Tab. 2. Liczba księży inkardynowanych według diecezji w latach 2018 – 2023

Diecezja	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	24 876	24 707	24 208	23 984	23 765	23 612
białostocka	419	420	410	402	395	392
bielsko-żywiecka	573	561	558	551	556	551
bydgoska	314	318	318	317	314	314
częstochowska	689	690	675	661	661	644
drohiczewska	265	267	257	253	252	250
elbląska	276	277	273	262	261	267
ęcka	322	319	313	302	298	297
gdańska	570	570	565	563	552	553
gliwicka	372	376	375	369	369*	369*
gnieźnieńska	500	489	472	468	462	455
kaliska	530	531	503	489	483	476
katowicka	1 062	1 049	1 030	1 007	1 004	978
kielecka	707	704	684	687	675	679
koszalińsko-kotobrzeska	444	448	437	439	428	420
krakowska	1 182	1 182	1 159	1 145	1 138	1 135
legnicka	404	401	387	394	389	387
lubelska	915	903	885	875	871	860
łomżyńska	588	541	534	526	517	513
łowicka	344	343	335	329	324	313
łódzka	570	569	567	567	572	564
opolska	714	710	700	688	678	710
Ordynariat Połowy WP	52	51	52	52	51	51
pelplińska	584	586	578	578	573	565
płocka	610	602	583	573	570	570
poznańska	774	767	741	725	711	706
przemyska	984	973	955	957	949	936
radomska	747	745	723	707	698	699
rzyszowska	701	708	708	698	703	701
sandomierska	620	618	612	606	603	592
siedlecka	677	671	658	662	650	640
sosnowiecka	403	395	383	382	379	374
szczecińsko-kamieńska	505	500	491	491	486	481
świdnicka	380	380	374	373	372	368
tarnowska	1 572	1 573	1 535	1 512	1 470	1 486
toruńska	405	391	389	380	375	373
warmińska	473	470	450	447	441	436
warszawska	855	867	869	901	908	909
warszawsko-praska	502	500	495	483	484	477
włocławska	521	509	498	488	477	473
wrocławska	666	659	643	638	629	632
zamojsko-lubaczowska	459	457	448	442	440	428
zielenogórsko-gorzowska	554	545	536	521	515	504
Obrządkie wschodnie						
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	nd	25	28	25
ormiańska	-	bd	bd	bd	-	2
przemysko-warszawska	nd	nd	nd	24	27	30
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	nd	25	27	29
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	41	41	24	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	31	31	26	nd	nd	nd

*dane za 2021 rok

Tab. 3. Liczba księży posługujących duszpastersko w parafiach według diecezji w latach 2018 – 2023

Diecezja	2018	2019	2021	2022	2023
Ogółem	20 577	20 729	20 135	18 629	18 553
białostocka	292	292	281	275	277
bielsko-żywiecka	520	510	497	489	507
bydgoska	282	280	279	268	271
częstochowska	502	512	492	396	417
drohiczyńska	188	186	182	186	180
elbląska	275	274	264	254	263
ełcka	268	273	279	213	194
gdańska	570	578	558	529	528
gliwicka	322	320	335	322	281
gnieźnieńska	413	408	406	396	380
kaliska	458	452	429	422	416
katowicka	715	736	704	556	573
kielecka	557	564	551	555	562
koszalińsko-kotobrzeska	427	434	423	400	404
krakowska	1 083	1 098	1 056	1 022	1 028
legnicka	404	416	389	311	321
lubelska	613	613	597	575	535
łomżyńska	375	371	371	363	356
łowicka	295	292	289	216	189
łódzka	506	505	497	495	482
opolska	566	571	545	542	538
Ordynariat Polowy WP	144	171	139	130	127
pelplińska	483	482	483	467	440
płocka	414	430	410	335	314
poznańska	689	687	679	571	597
przemyska	819	817	797	757	754
radomska	601	606	586	587	587
rzeszowska	586	591	568	419	535
sandomierska	468	471	448	394	393
siedlecka	470	468	455	446	431
sosnowiecka	341	333	327	268	302
szczecińsko-kamieńska	552	537	535	511	507
świdnicka	322	323	308	282	263
tarnowska	1 113	1 121	1070	1 053	1 046
toruńska	361	349	356	340	340
warmińska	382	427	378	289	273
warszawska	757	765	773	734	670
warszawsko-praska	454	466	445	455	452
włocławska	411	402	394	390	389
wrocławska	594	594	592	580	546
zamojsko-lubaczowska	351	343	353	333	331
zielonogórsko-gorzowska	498	507	470	446	456
Obrządkie wschodnie					
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	40	5	44
ormiańska	bd	bd	bd	bd	bd
przemysko-warszawska	nd	nd	58	52	54
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	47	bd	bd
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	84	95	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	52	60	nd	nd	nd

*brak danych za rok 2020, w którym nie odbyło się badanie praktyk niedzielnych w związku z pandemią COVID-19

Tab. 4. Liczba alumnów diecezjalnych według diecezji w latach 2018 – 2023

Diecezja	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	1 985	1 726	1 619	1 341	1 165	1 039
białostocka	35	30	23	27	24	19
bielsko-żywiecka	55	46	42	40	34	38
bydgoska	13	10	16	6	6	5
częstochowska	32	26	22	19	19	25
drohiczyńska	20	14	13	10	6	7
elbląska	24	25	25	24	23	15
etcka	30	31	24	21	17	15
gdańska	51	44	36	35	28	26
gliwicka	42	31	22	19	19*	19*
gnieźnieńska	38	37	25	27	18	13
kaliska	41	38	33	25	23	20
katowicka	98	52	55	49	32	32
kielecka	53	55	44	27	25	21
koszalińsko-kotobrzecka	34	26	23	20	24	16
krakowska	86	69	65	57	45	45
legnicka	27	23	18	13	15	9
lubelska	43	47	43	39	38	34
łomżyńska	45	32	35	32	30	25
łowicka	16	20	17	14	6	8
łódzka	42	57	62	45	46	51
opolska	52	40	44	42	30	17
Ordynariat Polowy WP	5	4	4	5	6	5
pelplińska	58	44	35	31	31	27
płocka	35	31	23	20	19	16
poznańska	67	61	84	51	37	30
przemyska	78	68	62	43	44	38
radomska	58	51	44	43	37	31
rzeszowska	62	58	58	48	38	40
sandomierska	43	34	34	29	22	16
siedlecka	52	47	43	32	28	27
sosnowiecka	16	13	14	14	14	11
szczecińsko-kamieńska	34	30	24	16	17	14
świdnicka	38	30	26	22	14	15
tarnowska	123	103	118	98	84	85
toruńska	40	44	36	30	25	19
warmińska	25	20	19	14	12	9
warszawska	130	133	124	100	94	89
warszawsko-praska	50	42	45	44	37	31
włocławska	42	36	29	24	23	21
wrocławska	76	66	58	42	32	19
zamojsko-lubaczowska	31	23	20	15	19	16
zielonogórsko-gorzowska	28	20	16	13	10	13
Obrządkie wschodnie						
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	nd	2	2	3
ormiańska	-	-	-	-	-	-
przemysko-warszawska	nd	nd	nd	10	8	4
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	nd	4	4	-
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	11	10	12	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	6	5	4	nd	nd	nd

* dane za rok 2021

Tab. 5. Liczba sióstr i domów żeńskich zgromadzeń zakonnych czynnych w 2023 roku

	Nazwa Zgromadzenia	Liczba sióstr	Liczba domów (wspólnot)
Lp.	Ogółem	15 632	1 950
1	Stużebniczki NMP – Stara Wieś	784	149
2	Nazaretanki	637	59
3	Elżbietanki	614	96
4	Miłosierdzia	613	69
5	Felicjanki	565	65
6	Rodziny Maryi	526	68
7	Stużebniczki NMP Śl. – Wrocław	491	64
8	Stużki NMP	474	64
9	Serafitki	421	42
10	Stużebniczki BDNP – Dębica	420	57
11	Albertynki	418	46
12	Urszulanki SJK	405	35
13	Salezjanki	350	35
14	Sercanki	312	37
15	Karmelitanki Dz. Jezus	306	30
16	Matki Bożej Miłosierdzia	306	21
17	Józefitki	291	31
18	Dominikanki	277	31
19	Urszulanki UR	251	16
20	Opatrzności Bożej	224	26
21	Zmartwychwstanki	200	22
22	Pallotynki	197	22
23	Stugi Jezusa	197	19
24	Michalitki	194	24
25	Stużebniczki Wlkp. – Luboń	192	29
26	Franciszkanki Misjonarki Maryi	186	15
27	Misjonarki Św. Rodziny	172	20
28	Kanoniczki Ducha Świętego	171	17
29	Maryi Niepokalanej	167	20
30	Córki Bożej Miłości	166	14
31	Boromeuszki – Mikołów	165	25
32	Niepokalanki	158	10
33	Pasterki	156	19
34	Benedyktynki Misjonarki	154	19
35	Córki Najcz. Serca Maryi	148	22
36	Notre Dame	145	14
37	Wspólnej Pracy	143	18
38	Loretanki	137	14
39	Jadwiżanki	131	21
40	Honoratki	130	17
41	Imienia Jezus	130	17
42	Wspóln. Niep. Matki Wlk. Zawierzenia	129	4
43	Pasjonistki	125	19
44	Franciszkanki od Pokuty i Miłości	122	16
45	Stużebnice Ducha Świętego	121	12
46	Franciszkanki od Cierpiących	116	13
47	Franciszkanki Stużebnice Krzyża	112	8
48	Katarzynki	110	20
49	Misjonarki Chrystusa Króla	104	15

50	Szensztacki Inst. Maryi	103	9
51	Jezusa Miłosiernego	100	22
52	Boromeuszki – Trzebnica	96	12
53	Obliczanki	96	13
54	Prezentki	92	15
55	Stużebnice Matki D. Pasterza	91	14
56	Samarytanki	88	11
57	Franciszkanki Szpitalne	87	10
58	Córki Maryi Niepokalanej	84	16
59	Orionistki	81	14
60	Betanki	78	14
61	Uczennice Boskiego Mistrza	75	4
62	Od Aniotów	74	13
63	Sacre Coeur	70	9
64	Wspólnota Sióstr Uczennic Krzyża	70	13
65	Najśw. Duszy Chrystusa	68	10
66	Eucharystki	66	7
67	Św. Teresy od Dz. Jezus	66	9
68	Córki św. Franciszka	62	11
69	Westiarki	59	9
70	Adororki	58	8
71	Salwatoriarki	55	12
72	Wspomożycielki Duszy Czystej	55	9
73	Augustianki	52	6
74	Antoninki	49	6
75	Jadwiżanki – Wawelskie	49	8
76	Elżbietaki – Cieszyn	45	4
77	Franciszkanki MBNP	43	6
78	Kapucynki Najśw. Serca Jezusa	43	5
79	Stużebnice NMP	42	9
80	Franciszkanki Rycerstwa Niepok.	38	5
81	Dominikanki Misjonarki	35	5
82	Magdalenki	33	7
83	Św. Rodziny z Bordeaux	32	6
84	Zgromadzenie „Jedność”	32	5
85	Małe Siostry Jezusa	30	6
86	Bożego Serca Jezusa	25	4
87	Antonianki	24	3
88	Klawerianki	24	4
89	Pasjonistki św. Pawła od Krzyża	21	6
90	Pijarki	17	4
91	Karmel. Inst. Naszej Pani z Karmelu	15	4
92	Niep. Serca Maryi	15	5
93	Pocieszycielki N.S.J.	13	4
94	Dominikanki MB Różańcowej	11	3
95	Bazylianki	10	3
96	Karmelitanki Misjonarki	10	3
97	Oblatki	10	2
98	Wspóln. Niep. Oblub. Ducha Świętego	10	1
99	Św. Doroty	9	2
100	Narodzenia NMP	8	2
101	Stużebnice Najśw. Serca Jezusa	8	2
102	Misjonarki św. Antoniego Klareta	7	2

103	Saletynki	7	2
104	Karmelit. Misjonarki Tereźjanki	6	1
105	Misjonarki Klaretynki Maryi Niep.	6	1
106	Apostolinki	5	1
107	Św. Pawła	4	1
108	Wspólnota Błogostawieństw	4	1
109	Misjonarki NMP Królowej Afryki	3	1

* - dane Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich

Tab. 6. Liczba sióstr i domów żeńskich zgromadzeń czynnych i kontemplacyjnych w latach 2018 – 2023*

Rok	Zgromadzenia czynne		Zgromadzenia kontemplacyjne	
	Liczba sióstr	Liczba domów	Liczba sióstr	Liczba domów
2023	15 632	1 950	bd	bd
2022	15 940	1 985	1 165	83
2021	16 307	2 032	1 198	83
2020	16 764	2 071	1 208	83
2019	17 189	2 113	1 227	83
2018	17 553	2 150	1 254	83

* dane odpowiednio pochodzą z Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich oraz Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich Kontemplacyjnych (liczba ogółem dotyczy mniszek, bez aspirantek)

Tab. 7. Męskie zgromadzenia zakonne w Polsce w 2023 roku według jurysdykcji **

Nazwa prowincji zgromadzenia		Ogółem	URODZENI W POLSCE			OBCOKRAJOWCY PRACUJĄCY W POLSCE		
			Kapłani	Bracia	Alumni	Kapłani	Bracia	Alumni
Lp.	Ogółem	7 337	5999	883	206	73	6	32
1	Paulini	350	255	49	46	-	-	-
2	Redemptoryści	292	281	11	-	-	-	-
3	Dominikanie	284	252	19	11	1	-	1
4	Franciszkanie Bernardyni	273	232	36	4	-	-	1
5	Salezjanie (Piła)	247	237	7	3	-	-	-
6	FRANCISZKANIE OfmCONV (Warszawa)	246	150	91	4	1	-	-
7	Pallotyni (Warszawa)	239	218	16	4	1	-	-
8	Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej	233	199	29	3	-	-	2
9	Jezuici (Kraków)	231	197	15	17	-	-	2
10	Salezjanie (Warszawa)	216	205	10	1	-	-	-
11	Salwatorianie	214	185	16	10	-	1	2
12	Misjonarze	200	195	2	3	-	-	-
13	FRANCISZKANIE OfmCONV (Kraków)	199	164	27	7	-	-	1
14	Werbiści	193	146	24	-	23	-	-
15	Jezuici (Warszawa)	188	158	13	15	1	-	1
16	Kapucyni (Kraków)	187	153	30	3	1	-	-
17	Franciszkanie Ofm (Katowice)	181	147	27	5	-	1	1
18	Chrystusowcy (Poznań)	170	146	17	-	4	-	3
19	Sercanie	168	155	5	5	1	-	2
20	Michalici	166	153	10	1	2	-	-
21	Kapucyni (Warszawa)	164	119	38	5	1	-	1
22	Salezjanie (Kraków)	162	153	5	3	-	-	1
23	Franciszkanie Ofm (Kraków)	148	116	26	6	-	-	-
24	Marianie	147	124	18	1	2	-	2
25	Franciszkanie Ofm (Wrocław)	146	107	32	6	1	-	-
26	Salezjanie (Wrocław)	145	140	2	3	-	-	-
27	Pallotyni (Poznań)	139	115	17	1	6	-	-
28	Saletyni	135	122	9	3	-	-	1
29	Franciszkanie Ofm (Poznań)	134	114	17	2	1	-	-
30	Misjonarze Św. Rodziny	117	101	7	3	3	-	3
31	FRANCISZKANIE OfmCONV (Gdańsk)	100	87	11	2	-	-	-
32	Karmelici Bosi (Kraków)	99	85	12	2	-	-	-
33	Zmartwychwstańcy	91	80	8	2	1	-	-
34	Pijarzy	74	67	2	1	1	-	3
35	Orioniści	68	62	3	2	1	-	-
36	Kamilianie	67	55	11	-	1	-	-
37	Karmelici Bosi (Warszawa)	67	58	7	2	-	-	-
38	Filipini	64	61	3	-	-	-	-
39	Bonifratrzy	61	9	50	1	-	1	-
40	Kanonicy Regularni Laterańscy	52*	bd	bd	bd	bd	bd	bd
41	Zgromadzenie Ducha Świętego	47	45	-	-	2	-	-
42	Karmelici	46	34	12	-	-	-	-
43	Bracia Szkolni	45*	bd	bd	bd	bd	bd	bd
44	Klaretyni	44	34	7	2	-	-	1
45	Benedyktyni (Tyniec)	42	19	21	-	1	1	-
46	Pasjoniści	37	35	1	-	1	-	-

47	Bracia Serca Jezusowego	31	-	31	-	-	-	-
48	Cystersi (Wąchock)	29	16	12	1	-	-	-
49	Cystersi (Szczyrzyc)	27	24	2	1	-	-	-
50	Albertyni	25	-	25	-	-	-	-
51	Misjonarze Krwi Chrystusa	24	22	2	-	-	-	-
52	Sercanie Biali	23	21	1	1	-	-	-
53	Pauliści	20	15	5	-	-	-	-
54	Cystersi (Kraków)	18	14	2	1	1	-	-
55	Cystersi (Jędrzejów)	18	14	2	1	1	-	-
56	Misjonarze Afryki (Ojcowie Biali)	18*	bd	bd	bd	bd	bd	bd
57	Bazylianie	17	11	2	-	2	2	-
58	Kombonianie	15*	bd	bd	bd	bd	bd	bd
59	Monfortanie SMM	15	-	1	10	3	-	1
60	Augustianie	12	-	2	-	1	-	-
61	Pocieszyciele	12	-	5	-	-	-	-
62	Józefici	11	-	1	-	-	-	-
63	Kameduli (Bieniszew)	11	-	1	-	-	-	-
64	Benedyktyni (Lubiń)	10	-	5	-	-	-	-
65	Stowarzyszeni Misji Afrykańskich	10	-	-	-	1	-	-
66	Szensztaccy Ojcowie	10	-	-	-	-	-	-
67	Benedyktyni (Burgrabice)	9	5	4	-	-	-	-
68	Kameduli (Kraków)	8	1	6	-	1	-	-
69	Rogacjoniści	8*	bd	bd	bd	bd	bd	bd
70	Chemin Neuf – Instytut Zakonny	6	3	-	2	1	-	-
71	Misjonarze Consolata	6	-	-	-	4	-	2
72	Barnabici	5	5	-	-	-	-	-
73	Legioniści Chrystusa	5	3	-	-	1	-	1
74	Trynitarze	5	5	-	-	-	-	-
75	Towarzystwo Ducha Świętego	4	4	-	-	-	-	-
76	Guanellianie	3	2	1	-	-	-	-
77	Somascy Ojcowie	2	2	-	-	-	-	-
78	Zgromadzenie Synów NMN	2	2	-	-	-	-	-

* dane za rok 2022

**dane Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich; dane dotyczą braci i alumnów po ślubach wieczystych; zestawienie inaczej niż w latach poprzednich nie uwzględnia polskich zakonników przebywających za granicą

Tab. 8. Liczba diakonów stałych w 2023 roku według diecezji*

Diecezja	Liczba diakonów stałych w 2022	Liczba diakonów stałych w 2023
Ogółem	99	102
białostocka	-	-
bielsko-żywiecka	-	-
bydgoska	-	-
częstochowska	-	-
drohiczyńska	-	-
elbląska	12	12
ełcka	5	5
gliwicka	2	3
gnieźnieńska	-	-
gdańska	-	-
kaliska	-	-
katowicka	20	20
kielecka	-	-
koszalińsko-kotobrzecka	-	-
krakowska	-	-
legnicka	7	7
lubelska	-	-
łomżyńska	-	-
łowicka	-	-
łódzka	16	16
opolska	8	8
Ordynariat Polowy WP	-	-
pelplińska	1	1
płocka	-	-
poznańska	-	-
przemyska	-	-
radomska	-	-
rzeszowska	-	-
sandomierska	-	-
siedlecka	-	-
sosnowiecka	-	-
szczecińsko-kamieńska	3	3
świdnicka	2	2
tarnowska	-	-
toruńska	3	3
warmińska	2	2
warszawska	6	8
warszawsko-praska	5	5
włocławska	-	-
wrocławska	-	-
zamojsko-lubaczowska	-	-
zielonogórsko-gorzowska	2	2
Obrządkie wschodnie		
olsztyńsko-gdańska	1	1
ormiańska	bd	bd
przemysko-warszawska	3	3
wrocławsko-koszalińska	1	1

*dane twórców serwisu informacyjnego: diakonat.pl – dotyczą diakonów, którzy zostali wyświęceni w Polsce

ŻYCIE SAKRAMENTALNE

Tab. 9. Liczba udzielonych sakramentów chrztu według diecezji w latach 2019 – 2023

Diecezja	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	372 851	312 082	315 357	302 165	267 150
białostocka	4 700	4 230	4 265	3 937	3 442
bielsko-żywiecka	7 885	6 398	6 844	6 021	5 223
bydgoska	5 130	5 288	2 795	5 158	5 158**
częstochowska	7 741	7 297	6 191	6 191*	6 112
drohiczyńska	2 292	1 817	1 915	1 863	1 673
elbląska	4 824	3 833	4 010	3 670	3 135
etcka	4 860	4 046	4 064	3 933	3 369
gdańska	11 236	8 762	9 480	8 819	7 374
gliwicka	6 265	5 121	5 091	5 091*	5 091*
gnieźnieńska	7 702	6 694	6 781	6 262	5 278
kaliska	8 297	7 088	7 607	6 935	6 127
katowicka	18 420	17 980	17 470	16 960	16 335
kielecka	8 192	6 635	7 480	6 816	6 114
koszalińsko-kotobrzecka	8 610	5 533	5 921	5 844	5 011
krakowska	19 629	16 094	17 826	16 273	14 437
legnicka	8 800	5 540	4 397	6 200	5 741
lubelska	10 912	8 727	9 676	8 795	7 856
łódzka	6 881	6 251	6 244	5 942	5 229
łomżyńska	5 771	4 835	5 262	4 868	4 295
łowicka	11 434	11 607	8 137	8 725	7 388
opolska	8 344	6 787	7 314	6 547	5 752
Ordynariat Polowy WP	2 681	1 903	2 105	1 878	1 591
pelplińska	11 395	9 629	8 802	8 674	8 930
płocka	8 997	7 534	7 838	7 387	6 649
poznańska	18 133	17 216	17 240	16 205	15 204
przemyska	8 937	7 836	7 841	7 387	6 396
radomska	11 482	7 995	8 511	8 039	6 968
rzyszowska	6 949	6 949	5 733	5 361	5 291
sandomierska	6 312	5 157	5 606	5 606*	5 891
siedlecka	8 148	7 528	7 409	7 050	6 180
sosnowiecka	5 477	4 233	4 607	4 076	3 413
szczecińsko-kamieńska	8 902	6 544	7 162	6 807	5 885
świdnicka	4 590	3 296	3 923	3 800	3 134
tarnowska	15 605	14 439	13 935	13 016	11 672
toruńska	9 962	7 846	7 014	6 160	5 678
warmińska	6 667	5 444	5 472	5 058	4 245
warszawska	14 544	10 573	12 349	11 781	10 359
warszawsko-praska	11 728	9 402	10 425	9 860	8 491
włocławska	8 191	7 113	7 543	6 880	6 178
wrocławska	11 499	9 375	10 451	9 402	7 752
zamojsko-lubaczowska	4 555	3 764	4 090	3 853	3 154
zielonogórsko-gorzowska	9 539	7 319	7 831	7 282	6 217
Obrządkie wschodnie					
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	144	205	281
ormiańska	bd	4	bd	4	3
przemysko-warszawska	nd	nd	271	867	1358
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	285	677	1181
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	378	180	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	255	240	nd	nd	nd

* dane za rok 2021

** dane za rok 2022

Tab. 10. Liczba udzielonych sakramentów I Komunii św. według diecezji w latach 2019 – 2023

Diecezja	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	248 785	297 951	331 744	337 187	324 982
białostocka	6 651	3 882	4 157	4 259	4 277
bielsko-żywiecka	3 936	7 490	7 885	7 892	7 892**
bydgoska	5 200	5 300	5 300	4 500	4 200
częstochowska	9 199	4 479	6 671	6 671*	7 105
drohiczyńska	1 254	1 677	1 769	1 873	896
elbląska	2 579	3 434	4 650	4 695	4 223
etcka	6 373	3 752	4 006	4 274	3 999
gdańska	6 788	8 316	10 939	10 968	10 779
gliwicka	3 115	5 509	6 030	6 030*	6 030*
gnieźnieńska	3 436	6 776	7 883	7 533	7 048
kaliska	8 018	7 723	7 933	7 989	7 846
katowicka	15 000	10 000	9 000	13 000	13 500
kielecka	4 542	7 328	7 885	7 875	7 356
koszalińsko-kotobrzecka	987	6 594	7 340	7 379	7 151
krakowska	12 328	16 323	18 128	18 685	17 941
legnicka	6 800	6 000	6 390	6 500	6 800
lubelska	6 508	9 288	10 337	10 082	9 610
tódzka	7 254	5 732	6 050	7 498	6 089
tomżyńska	3 938	5 224	5 502	5 754	5 120
łowicka	3 341	9 788	11 904	10 955	11 115
opolska	3 166	6 583	7 459	7 851	7 204
Ordynariat Polowy WP	980	1 575	1 778	1 644	1 463
pełplińska	12 797	8 891	9 679	9 932	8 757
płocka	5 174	7 887	8 460	8 560	8 151
poznańska	15 700	15 000	15 000	14 000	14 000
przemyska	5 600	7 574	8 016	8 205	7 937
radomska	6 723	8 373	9 016	8 738	8 459
rzeszowska	4 401	4 401	5 812	6 071	7 827
sandomierska	3 948	5 562	5 774	5 774*	5 324
siedlecka	4 838	7 782	7 887	8 028	7 547
sosnowiecka	2 939	5 002	5 755	5 779	5 327
szczecińsko-kamieńska	6 124	6 956	8 108	8 383	12 753
świdnicka	2 862	3 700	4 631	4 809	4 385
tarnowska	9 639	12 259	13 697	13 979	13 570
toruńska	3 934	2 895	2 240	2 200	2 120
warmińska	3 883	5 008	6 183	5 770	5 845
warszawska	10 798	13 610	15 979	16 367	15 409
warszawsko-praska	8 748	11 347	12 970	13 293	12 691
włocławska	4 432	6 567	7 423	7 247	7 112
wrocławska	6 958	9 500	11 361	11 550	11 182
zamojsko-lubaczowska	2 753	3 965	4 206	4 196	3 905
zielonogórsko-gorzowska	4 952	8 811	10 286	10 025	9 460
Obrządkie wschodnie					
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	92	100	100
ormiańska	bd	4	bd	4	3
przemysko-warszawska	nd	nd	70	149	278
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	115	121	226
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	186	38	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	3	46	nd	nd	nd

* dane za rok 2021

** dane za rok 2022

Tab. 11. Liczba udzielonych sakramentów bierzmowania według diecezji w latach 2019 – 2023

Diecezja	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	382 471	252 253	265 681	304 743	293 984
białostocka	2 465	5 320	1 607	314	4 594
bielsko-żywiecka	11 033	2 909	7 815	1 024	1 024*
bydgoska	4 300	4 500	4 500	5 207	4 900
częstochowska	5 943	6 749	5 882	5 882**	8 012
drohiczyńska	2 395	1 702	1 480	2 473	1 577
elbląska	3 239	3 833	3 224	2 818	3 220
ełcka	6 373	3 870	3 531	5 220	4 316
gdańska	8 034	7 256	7 068	7 019	8 390
gliwicka	7 418	3 831	4 250	4 250*	4 250*
gnieźnieńska	10 784	5 704	1 176	5 777	6 691
kaliska	8 498	5 059	8 771	9 167	6 674
katowicka	14 500	8 000	6 000	15 000	16 500
kielecka	11 926	6 282	8 166	9 097	8 795
koszalińsko-kołobrzewska	6 200	7 080	3 686	4 703	1 154
krakowska	25 008	11 430	17 720	18 179	18 437
legnicka	5 240	4 500	3 813	4 300	3 900
lubelska	14 064	8 214	10 411	10 650	10 137
łomżyńska	7 386	6 351	6 738	7 567	7 035
łowicka	6 566	3 980	5 492	5 186	5 380
łódzka	9 415	6 191	6 402	7 049	8 392
opolska	5 951	7 267	3 283	12 524	8 408
Ordynariat Polowy WP	1 635	1 096	1 159	1 426	1 599
pelplińska	9 213	8 342	4 815	5 952	8 874
płocka	7 246	4 095	7 121	6 968	9 295
poznańska	13 500	12 000	12 000	11 000	10 000
przemyska	13 295	5 924	9 418	10 358	8 330
radomska	14 623	7 861	9 344	10 819	10 703
rzeszowska	9 215	9 215	5 745	6 786	6 702
sandomierska	9 259	4 640	6 521	6 521*	5 891
siedlecka	10 733	6 130	7 768	8 202	7 187
sosnowiecka	6 320	3 539	4 367	5 854	4 792
szczecińsko-kamieńska	9 142	6 035	5 624	7 262	6 541
świdnicka	4 468	2 885	3 316	4 204	4 073
tarnowska	23 546	16 755	13 330	16 485	15 500
toruńska	5 410	4 225	3 410	2 950	2 820
warmińska	8 937	5 067	5 143	6 436	5 908
warszawska	10 464	9 447	7 760	8 531	5 215
warszawsko-praska	8 552	8 344	6 579	7 880	7 182
włocławska	10 573	5 260	7 051	9 550	7 861
wrocławska	10 554	3 790	11 395	8 726	8 298
zamojsko-lubaczowska	6 750	3 084	4 395	5 058	4 304
zielonogórsko-gorzowska	12 298	4 064	7 833	8 813	8 571
Obrządkie wschodnie					
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	3	5	4
ormiańska	bd	4	bd	4	3
przemysko-warszawska	nd	nd	279	868	1 360
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	290	679	1 185
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	378	180	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	256	243	nd	nd	nd

*dane za rok 2022

** dane za rok 2021

Tab. 12. Liczba udzielonych sakramentów małżeństwa według diecezji w latach 2019 – 2023

Diecezja	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	125 032	91 468	103 807	87 899	77 244
białostocka	1 844	1 253	1 399	1 282	1 073
bielsko-żywiecka	3 230	2 156	2 675	2 399	2 034
bydgoska	1 198	1 204	2 505	914	782
częstochowska	3 083	2 977	2 165	2 165*	2 232
drohiczyńska	1 038	1 408	968	850	691
elbląska	1 405	923	1 075	1 027	1 027*
etcka	1 738	1 106	1 254	1 117	1 026
gdańska	3 028	2 038	2 392	1 113	1 794
gliwicka	1 876	1 213	1 441	1 441*	1 441**
gnieźnieńska	2 678	1 989	2 130	1 961	1 677
kaliska	3 035	2 330	2 666	2 394	2 033
katowicka	6 745	6 035	5 040	4 545	4 255
kielecka	3 338	2 339	2 970	2 493	2 162
koszalińsko-kotobrzecka	2 300	1 402	1 593	1 535	1 154
krakowska	7 310	5 148	6 116	5 503	4 999
legnicka	2 350	970	1 588	790	731
lubelska	4 141	2 794	3 466	3 037	2 663
łódzka	2 963	3 563	2 536	2 484	2 193
łomżyńska	2 152	2 365	1 931	1 731	1 400
łowicka	3 503	1 621	2 830	2 212	2 008
opolska	2 847	1 852	2 361	2 037	1 760
Ordynariat Polowy WP	726	456	495	456	354
pelplińska	4 056	2 672	3 036	2 599	2 325
płocka	3 502	2 533	3 029	2 660	2 530
poznańska	4 099	2 062	1 905	1 712	1 411
przemyska	3 779	2 806	3 503	2 982	2 639
radomska	3 713	2 678	3 438	2 922	2 573
rzeszowska	2 538	2 538	5 048	1 789	1 782
sandomierska	2 662	1 861	2 306	2 306*	1 673
siedlecka	3 575	2 633	3 143	2 736	2 373
sosnowiecka	1 720	1 168	1 265	1 121	887
szczecińsko-kamieńska	2 537	1 624	1 735	1 612	1 323
świdnicka	1 479	782	1 007	1 271	746
tarnowska	6 386	5 308	5 453	4 971	4 541
toruńska	2 254	1 818	1 100	910	564
warmińska	1 984	1 297	1 412	1 355	1 055
warszawska	3 743	2 591	3 099	3 015	2 414
warszawsko-praska	3 000	2 278	2 746	2 333	1 997
włocławska	2 999	2 356	2 658	2 453	2 067
wrocławska	3 595	1 985	2 410	2 136	1 747
zamojsko-lubaczowska	2 038	1 423	1 804	1 526	1 310
zielenogórsko-gorzowska	2 692	1 842	1 988	1 762	1 472
Obrządkie wschodnie					
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	-	69	58
ormiańska	bd	2	3	2	2
przemysko-warszawska	nd	nd	54	104	158
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	69	67	108
przemysko-warszawska (do 2020 r.)	92	44	nd	nd	nd
wrocławsko-gdańska	61	25	nd	nd	nd

* dane za 2022 rok

** dane za 2021 rok

Tab. 13. Wskaźniki *dominantes* i *communicantes* w 2023 roku według diecezji w procentach

Diecezja	<i>Dominantes</i>	<i>Communicantes</i>
Ogółem	29,02	14,02
białostocka	36,05	20,07
bielsko-żywiecka	36,77	16,87
bydgoska	26,06	12,95
częstochowska	25,66	11,82
drohiczyńska	37,59	17,82
elbląska	21,28	10,22
ełcka	23,26	13,58
gdańska	25,73	13,03
gliwicka	28,18	14,61
gnieźnieńska	27,17	12,90
kaliska	31,99	15,57
katowicka	26,76	14,83
kielecka	31,78	16,30
koszalińsko-kotobrzeska	18,58	9,07
krakowska	38,52	16,28
legnicka	22,27	11,26
lubelska	27,35	15,90
łomżyńska	33,81	17,90
łowicka	22,58	11,97
łódzka	18,78	9,72
opolska	33,24	17,74
ordynariat polowy	26,28	13,14
pełplińska	34,20	18,45
płocka	23,52	10,90
poznańska	27,34	13,96
przemyska	49,10	16,90
radomska	31,37	15,04
rzeszowska	53,21	18,21
sandomierska	32,38	14,41
siedlecka	38,63	19,24
sosnowiecka	17,87	8,46
szczecińsko-kamieńska	17,20	8,46
świdnicka	21,93	11,17
tarnowska	60,52	24,36
toruńska	25,23	12,70
warmińska	20,72	10,26
warszawska	18,96	10,25
warszawsko-praska	23,50	12,40
włocławska	24,91	11,77
wrocławska	22,57	11,41
zamojsko-lubaczowska	37,96	21,05
zielonogórsko-gorzowska	18,62	9,28
Obrządku wschodnie		
olsztyńsko-gdańska	41,05	19,40
ormiańska	bd	bd
przemysko-warszawska	94,99	37,55
wrocławsko-koszalińska	bd	bd

Tab. 14. Wskaźniki *dominantes* i *communicantes* w latach 1980 – 2023

Rok	<i>Dominantes</i>	<i>Communicantes</i>
2023	29,0	14,0
2022	29,5	13,9
2021 ²	28,3	12,9
2020 ³	bd	bd
2019	36,9	16,7
2018	38,2	17,3
2017	38,3	17,0
2016	36,7	16,0
2015	39,8	17,0
2014	39,1	16,3
2013	39,1	16,3
2012	40,0	16,2
2011	40,0	16,1
2010	41,0	16,4
2009	41,5	16,7
2008	40,4	15,3
2007	44,2	17,6
2006	45,8	16,3
2005	45,0	16,5
2004	43,2	15,6
2003	46,0	16,9
2002	45,2	17,3
2001	46,8	16,5
2000	47,5	19,4
1999	46,9	16,3
1998	47,5	17,6
1997	46,6	15,2
1996	46,6	14,5
1995	46,8	15,4
1994	45,6	13,1
1993	43,1	13,0
1992	47,0	14,0
1991	47,6	10,8
1990	50,3	10,7
1989	46,7	9,9
1988	48,7	10,7
1987	53,3	11,1
1986	52,9	10,4
1985	49,9	9,1
1984	52,2	8,9
1983	51,2	8,6
1982	57,0	9,6
1981	52,7	8,1
1980	51,0	7,8

² badanie praktyk niedzielnych odbywało się w trakcie stanu zagrożenia epidemiologicznego oraz obostrzeń związanych z ograniczeniami liczby uczestników mszy w kościołach

³ ze względu na pandemię COVID 19 badanie praktyk niedzielnych nie odbyło się

Tab. 15. Wskaźnik *communicantes* względny w 2023 roku według diecezji

Diecezja	2023
Ogółem	48,30
białostocka	55,67
bielsko-żywiecka	45,88
bydgoska	49,67
częstochowska	46,05
drohiczyńska	47,41
elbląska	48,03
etcka	58,38
gdańska	50,65
gliwicka	51,84
gnieźnieńska	47,47
kaliska	48,67
katowicka	55,42
kielecka	51,29
koszalińsko-kotobrzeska	48,80
krakowska	42,27
legnicka	50,59
lubelska	58,14
tomżyńska	52,96
łowicka	53,03
łódzka	51,77
opolska	53,39
ordynariat polowy	50,00
pełplińska	53,95
płocka	46,35
poznańska	51,07
przemyska	34,43
radomska	47,94
rzeszowska	34,23
sandomierska	44,50
siedlecka	49,80
sosnowiecka	47,36
szczecińsko-kamieńska	49,16
świdnicka	50,93
tarnowska	40,24
toruńska	50,33
warmińska	49,50
warszawska	54,04
warszawsko-praska	52,76
włocławska	47,25
wrocławska	50,54
zamojsko-lubaczowska	55,47
zielonogórsko-gorzowska	49,84
Obrządku wschodnie	
olsztyńsko-gdańska	47,25
ormiańska	bd
przemysko-warszawska	39,53
wrocławsko-koszalińska	bd

EDUKACJA RELIGIJNA

Tab. 16. Procent uczniów uczęszczających na lekcje religii we wszystkich typach placówek edukacyjnych (łącznie) w latach szkolnych od 2018/2019 do 2023/24 według diecezji*

Diecezja	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Ogółem	88,0	87,6	85,7	82,4	80,3	78,6
białostocka	85,4	92,6	80,6	77,4	75,4	74,0
bielsko-żywiecka	88,4	90,6	84,6	82,6	83,0	79,9
bydgoska	89,4	88,4	83,6	74,9	81,9	81,9
częstochowska	94,3	92,6	91,4	90,3	86,8	82,8
drohiczyńska	92,9	89,8	93,7	84,9	84,9	93,6
elbląska	90,1	89,2	86,6	83,8	82,5	80,7
etcka	91,7	87,5	87,5	86,6	87,7	81,6
gliwicka	85,3	80,8	80,7	77,2	69,5	68,5
gnieźnieńska	83	83,8	83,5	80,6	74,7	76,3
gdańska	bd	84,0	74,1	72,9	69,5	67,0
kaliska	93,7	93,8	93,6	92,0	91,6	87,8
katowicka	90,0	88,5	85,7	84,8	82,4	78,7
kielecka	89,1	93,3	93,1	93,3	88,4	90,1
koszalińsko-kotobrzeska	94,0	85,1	83,9	76,2	73,8	71,3
krakowska	92,3	87,4	87,2	85,6	83,0	82,2
legnicka	87,1	85,0	83,7	77,3	69,2	71,5
lubelska	93,9	91,8	90,7	89,7	87,6	84,4
łomżyńska	96,5	94,1	92,9	95,2	94,1	93,7
łowicka	96,5	87,8	87,1	87,2	82,7	78,6
łódzka	77,7	76,2	75,6	70,8	65,4	64,8
opolska	93,8	86,5	84,8	77,4	63,4	63,6
Ordynariat Polowy WP	nd	nd	nd	nd	nd	nd
pelplińska	99	99,2	94,8	83,4	88,2	89,1
płocka	95	93,6	86,5	86,7	86,5	84,9
poznańska	bd	80,3	69,0	81,6	78,2	73,6
przemyska	98,6	97,9	97,6	97,3	96,5	96,0
radomska	bd	95,7	94,6	93,6	94,6	89,5
rzeszowska	99	97,9	97,1	95,9	94,9	94,1
sandomierska	92	88,1	86,2	92,7	91,4	90,1
siedlecka	bd	bd	96,0	94,9	92,2	89,8
sosnowiecka	75,2	80,8	85,0	81,2	79,9	72,5
szczecińsko-kamieńska	85,2	79,5	80,5	69,6	67,4	65,5
świdnicka	87,5	83,5	82,0	80,9	77,5	73,9
tarnowska	97,3	95,9	97,8	97,5	96,3	95,9
toruńska	91,0	89,4	88,5	83,6	79,0	79,4
warmińska	79,4	70,0	74,4	78,8	76,5	71,9
warszawska	74,8	76,0	69,5	66,2	59,8	58,3
warszawsko-praska	bd	82,8	bd	70,6	66,9	61,6
włocławska	95	91,1	91,0	89,4	85,5	83,5
wrocławska	87,3	bd	65,7	63,4	67,9	63,5
zamojsko-lubaczowska	96,6	92,1	94,7	93,7	87,4	92,1
zielonogórsko-gorzowska	83,1	86,9	85,7	82,0	78,9	78,3
Obrządki wschodnie						
olsztyńsko-gdańska	nd	nd	nd	nd	nd	nd
ormiańska	nd	nd	nd	nd	nd	nd
przemysko-warszawska	nd	nd	nd	nd	nd	nd
wrocławsko-koszalińska	nd	nd	nd	nd	nd	nd

*dane Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Tab. 17. Procent uczniów uczęszczających na lekcje religii w roku szkolnym 2022/2023 oraz 2023/24 według typu placówki w procentach*

Typ placówki edukacyjnej	2022/2023	2023/2024
Ogółem	80,3	78,6
przedszkola	83,74	85,9
szkoły podstawowe	88,90	87,7
licea ogólnokształcące	60,08	57,5
technika	65,74	61,7
szkoły branżowe i st.	63,7	59,3
szkoły branżowe ii st.	55,3	50,5
szkoły specjalne	88,9	86,3
inne**	57,3	71,9

** ośrodki wychowawcze (specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze), młodzieżowe ośrodki socjoterapii, placówki resocjalizacyjne, szkoły w szpitalach, sanatoriach, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, itp., w których prowadzona jest katechizacja

Tab. 18. Wiek nauczycieli religii w roku szkolnym 2023/24*

Wiek w przedziałach	2022/2023	2023/2024
Ogółem	100,0	100,0
do 30. roku życia	6,6	6,2
31-35 lat	9,8	9,5
36-40 lat	13,9	13,6
41-45 lat	15,2	15,0
46-50 lat	19,4	18,7
51-55 lat	18,2	18,6
56-60 lat	11,0	11,8
61 lat i więcej	6,0	6,7

*dane Komisji Wychowania Katolickiego KEP

Tab. 19. Nauczyciele religii w roku szkolnym 2023/24 według kategorii

Kategoria	Procent nauczycieli reprezentujących określoną kategorię
Ogółem	100,0
świeccy (kobiety)	48,7
świeccy (mężczyźni)	11,2
księża diecezjalni	30,0
siostry zakonne	6,5
zakonnicy	3,2
alumni/diakoni	0,4

*dane Komisji Wychowania Katolickiego KEP